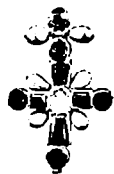
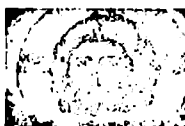

ქ ა რ თ ვ ე ლ
წ მ ი ნ დ ა ნ თ ა
ც ხო ვ რ ე ბ ა ნ ი

ნებადართულია დასაბეჭდად
საქართველოს საბატონიარქოს გამომცემლობის
სარეკონზიო საბჭოს მიერ

წიგნის შედგენაზე მუშაობდნენ:
დეკანოზი ზაქარია მაჩიტაძე,
მანანა ბუკია & მაკა ბულია

წინამდებარე გამოცემის რედაქცია & კომპიუტერული უზრუნველყოფა:
ათენის ქართული ინსტიტუტი
რედაქტორი: ავთანდილ მიქაბერიძე

ედღვნება უწმიდესისა და უნეტარესის,
სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის
ილია II-ის
დაბადების 70 და აღსაყდრების 25 წლისთავს

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΕΡΟΥ ΚΛΑΤΗΜΟΥ & ΑΣΤΥΝΑΜΙΑΣ
ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

შპროლო საპარამარო
ლეროსის, კალიმნოსა და ასტიპალეს
მიტროპოლიტის წმ. პატარიკი
მადი № 1795 A

ათენის ქართული ინსტიტუტის დირექტორს,
დოქტ. ავთანდილ შიშაბერიძეს

ქ. ათენი

ძვირფასო ბ-ნო ა. შიშაბერიძე,

ამ რამდენიმე წლის წინ, მისი უწმინდესობა შოფლიო პატრიარქის, მეუფე ბარბოლომეოსის საქართველოში პირველ ოფიციალურ ვიზიტის დროს, მეუფე თან ვახლდი მას. სწორედ მაშინ გაეცანი თქვენი ულამაზესი ქვეყანა, მისი უწმინდესობის, საქართველოს პატრიარქის, მეუფე ილია II-ს ნათელი პიროვნება, რომელიც გამოირჩევა თავისი უბრალოებითა და სიკეთით. განსაკუთრებული შთაბეჭდილება მოახდინა ჩემზე ქართველი ხალხის ცხოვლად გამყდენებულმა მორწმუნეობამ და მაღალმა კულტურულმა დონემ, რითაც დიდად მოვიხიბლე. თქვენი ერი გულში ატარებს იმეოთ სიბოძის, მის ქვეყაში გამოსჭვივის კეთილშობილება და სიფაქიზე.

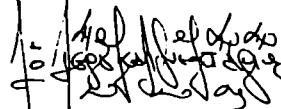
მას შემდეგ, ჩემთვის, თქვენი სამშობლოს სახით, ზეცაში გაიხსნა სარკმელი. რამდენიმე პუბლიკაცია მიუძღვენი საქართველოს თემებს საბერძნეთში გამომავალ ჟურნალებში - 'პროპანას' და 'იკონომიკის ტანდრომში'; და დღემდე, არ გივიწყებთ ჩემს ყოველდღიურ ლოცვებში.

ახლანა, ქართველთა დიდმა თავყანისმცემელმა არქიმანდრიტმა, მამა ტიმოთე მამაყენა საქმის კურსში, თქვენი პატრიარქის ძალზე ნაყოფიერი და უმნიშვნელოვანესი მოღვაწეობის იუბილის, მისი უწმინდესობის აღსაყდრების 25 წლისთავის აღნიშვნის შესახებ. გულითადად მინდა გამოეცხმას ამ თარიღს, 'ქართველ წმინდანთა ცხოვრებანის' გამოცემაში თანადგომით, რომელიც შოლოდ მტირე ძღვენია, ჩემი მაღლიერების გამოსახატაად. 'ქართველ წმინდანთა სეინაქსარი' წარმოადგენს ქართველი ერის უძვირფასეს საგანძურს.

გულის სიღრმიდან ვისურვებ, ყველა წმინდანმა დალოცოს თქვენი დიდი პატრიარქი და თქვენი გამორჩეული ერი ჩვენთვის ყველასათვის კი - იყოს იგი სიხარულის, ძლიერებისა და მფარველობის უმრეტი წყარო!

წმ. კატერინეს ხსენების დღე, 25.11.2003 წელი

თქვენთვის შურვალედ ბლოცველი,

ლეროსის, კალიმნოსა და ასტიპალეს
მიტროპოლიტი ნეპტარიოსი

მისი მაღალყოვლადუსამღვდელოესობის,
ლეროსის, კალიმნოსისა და ასტიპალეს მიტროპოლიტი
ნეპტარიოსის ლოცვა-კურთხევის ბარათი,
წინამდებარე გამოცემის მხარდაჭერის შესახებ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΛΕΡΟΥ ΚΑΛΥΜΝΩΝ & ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ

Αρ. πρωτ. 1795Α

Π ρ ό ς
τόν Διευθυντήν του Γεωργιανού Ινστιτούτου Αθηνών
Δρ.Α.ΜΙΚΑΜΠΕΡΙΔΖΕ

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Αγαπητέ κ. Α.ΜΙΚΑΜΠΕΡΙΔΖΕ,

Πρίν λίγα χρόνια, όταν ήκαμε ό Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ.ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ τό πρώτο ταξίδι Του στη Γεωργία, μέ είχε μαζί Του. Γνώρισα τότε τήν πανέμορφη χώρα σας, τό φωτισμένο πρόσωπο, τήν απλότητα και τήν καλωσύνη του Πατριάρχου ΗΛΙΑ Β' και προπαντός τή ζωντανή πίστη και τό πολιτιστικό επίπεδο του Γεωργιανου λαού και έμεινα έκπληκτος. Ό λαός σας έχει ζεστασιά στή καρδιά, ευγένεια και τρυφερότητα στους τρόπους.

Απο τότε άνοιξε ένα παραθυρο στον ούρανό, έγραψα άρθρα στο περιοδικό «ΕΠΟΠΤΕΙΑ» και τόν «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ» και μέχρι σήμερα δέν σας ξεχνώ στη προσευχή μου.

Τώρα πού ό πολυσεβαστος γέροντας έραστής τής Γεωργίας Αρχιμ.Τιμοθεος μου ειπε για τό πολύκαρπο και πολυσήμαντο Ιωβηλαίο 25ετίας του Πατριάρχου σας, θέλησα νά προσφέρω τήν έκδοση του συναξαρίου σας ως μικρόν αντίδωρον εύγνωμοσύνης. Τό συναξάρι σας είναι ό πολυτιμότερος θησαυρός των Γεωργιανων.

Εύχομαι εκ βαθέων νά εύλογούν όλοι οι Άγιοι τόν Μεγάλο Πατριάρχη σας και τόν ύπεροχο λαό σας και νά είναι πηγή χαράς, δυνάμεις και προστασίας όλων μας.

Αγίας Αικατερίνης 25.11.2003

Διάπικρος Εύχέτης ύμών
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Καλύμνου και Αστυπάλαιας ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

Εύχητήρια έπιστολή του
Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Λέρου, Καλύμνου & Άστυπαλαίας,
κ.κ. ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ,
Χορηγού τής παρούσης έκδόσεως

წინასიტყვაობა

„ქრისტე ღმერთი ჯვარს ეცვა ქვეყნისათვის და ჩვენც ჯვარს ვეცვით ქრისტესათვის. ამ პატარა საქართველოს გადაუღელეთ მკერდი და ამ მკერდზედ, როგორც კლდეზედ, დაუდგით ქრისტიანობას საყდარი, ქვად ჩვენი ძვლები ვიხმარეთ და კირად ჩვენი სისხლი და ბჭეთა ჯოჯოხეთისათა ვერ შემუსრეს იგი“, — წერდა წმ. ილია მართალი (ჭავჭავაძე).

ქართული მიწა გაოხილია ეკლესიისა და მამულის კეთილდღეობისათვის შეწირულ შვილთა სისხლით. ათი ბეკრი (100.000) ქართველი წარდგა ერთ დღეს უფლის წინაშე მოწამის გვირგვინით. ერთ ღამეში უსჯულოებმა 6.000 ბერი მოწყვტიეს დავით გარეჯის უდაბნოში. მონასტრების შემოგარენი სავსეა წმინდანთა ნაწილებით. აჭარაში იძულებით გამოუსლიძნებელი ქართველები, დღესაც მონასტრების სამარხებიდან ამოღებული წმ. ძვლების შეხებით კურნავენ ავადმყოფობისაგან უიმედოდ განწირულ შვილებს. ზარზმის მონასტერში ასვენია IX საუკუნეში მოღვაწე უცნობი ქართველი ბერის მთლიანად უხრწნელი სხეული, რომლის სამოსელიც კი დაუზიანებლად დაუცავს ჟამთა მეუფეს.

ქრისტესთვის ჯვარცმულ საქართველოს შვილთა სახელები დაღვაწლი, ცათა შინა უკლებლივ არის აღწერილი, ქვეყანასა ზედა კი — დედა ეკლესიამ, მხოლოდ იმათი სახელები შემოგვინახა, რომლებიც თვითონ უფალმა გამოგვიჩინა მისაბაძად და მეოხად. ჩვენი ვალთა ვიცნობდეთ მათ, ვიცოდეთ მათი ცხოვრებისა და ღვაწლის შესახებ და შესაბამის პატივსაც მივაგებდეთ მათ ხსენებას.

ჯერ კიდევ X საუკუნეში წუხდა წმ. გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების აღმწერელი, გიორგი მერჩულე, რომ ჟამთა სიმრავლემ დავიწყების სიღრმეს მისცა „ყოვლადსახსენებელთა მათ განსაკვირვებელთა ნეტართა კაცთა საქმენი კეთილნი და ცხორებაჲ უბიწოჲ“.

XX საუკუნის დასაწყისში, კათოლიკოს-პატრიარქი ლეონიდე, მწყემსმთავრული კადნიერებით ინანიებდა ქართველთა „დანაშაულს, პირშაობას, გარეწრობასა და დაუდევრობას“ ზეციური საქართველოს წინაშე: „ნუ მოგვიძულებთ სრულიად თქვენს ესოდენ უძლებ, უმაღურ და უღირს სულიერ შვილებს, შეგვავედრეთ მამობრივი გულს-მოდგინებით თქვენს სასოს — ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელს, რათა გაგვიღვივოს გულში თქვენებრ მძლავრი ალი ქრისტეს სარწმუნოების სიყვარულისა“, — ითხოვდა იგი.

„როცა ვუყურებთ ჩვენს წარსულს, გაცემაში მოვდივართ... ამდენ წინააღმდეგობაში ვით შეინარჩუნა ქართველმა ხალხმა თავისი ენა, ქრისტიანული სარწმუნოება და კულტურა... ჩვენი დღემდე არსებობის და სულიერი სიმტკიცის ძალა მდგომარეობს იმაში, რომ ჩვენ, შეურყეველად ვიდექით და ვდგავართ ქრისტიანულ ნიადაგზე... ქართველი კაცი დაუსრულებელი ომების დროსაც ახერხებდა ტაძრებისა და მონასტრების შენებას, ჭედდა თავის უბადლო კულტურას... ჩვენ უნდა ვიყოთ გამგრძელებელი იმ დიდი საქმისა, რასაც შეეწირნენ ჩვენი წინაპრები“, — წერს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, ილია II.

ჩვენი პირადი „დანაშაულისა და დაუდევრობის“ გამოსასწორებლად და წინაპართა ღიადი საქმის გამგრძელების სურვილით, ერთად შევეკრიბეთ ჩვენთვის ხელმისაწვდომი ცნობები ქართველ წმინდანთა შესახებ, მოვიძიეთ და დავაწერინეთ მათი წმინდა ხატები.

წიგნში, რა თქმა უნდა, იქნება ჩვენი „უმეცრებისა და უდებების“ გამო დაშვებული და უნებლიეთ გაპარული შეცდომები, რისთვისაც შენდობას ვითხოვთ მკითხველისაგან.

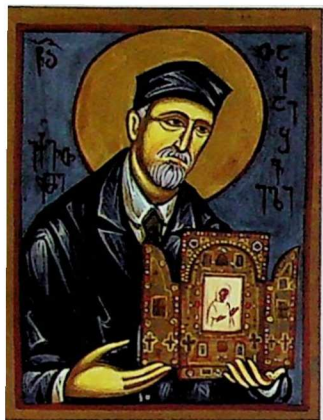
ლევანო ზი
ზაქარია მაჩიტაძე

იანვარი

- 3 (21) – წმ. ექვთიმე ღვთისკაცი (თაყაიშვილი), †1953.
- 4 (17) – ღირსნი მამანი: ევაგრე, ილია დიაკონი
‒ სხვანი (VI ს.).
- 8 (21) – წმ. მონამე აბო თბილელი
(ისმაიტელ-ყოფილი), †786.
- 14 (27) – წმ. ნინო, მოციქულთასწორი,
ქართველთა განმანათლებელი (IV ს.).
- 15 (28) – წმ. სალომე უჯარმელი ‒ პეროჟავრა
სივნიელი (IV ს.).
- 18 (31) – ღირსი ეფრემ მცირე, ფილოსოფოსი (†1101);
– ღირსი ალექსი (შუშანია), †1923.
- 19 (1.02) – ღირსი ანტონ მესვეტე, მარტყოფელი,
ათცამეტ სირიელ მამათაგანი (VI ს.).
- 20 (2.02) – წმ. ექვთიმე (კერესელიძე),
აღმსარებელი (†1944)
- 25 (7.02) – წმ. გაბრიელი (ქიქოძე) – იმერეთის
ეპისკოპოსი (†1891).
- 26 (8.02) – წმ. კეთილმსახური დავით IV,
მეფე ყოვლისა საქართველოსა,
აღმაშენებელად წოდებული (†1125).
- 29 (11.02) – წმ. მონამე აშოტ დიდი, კუროპალატი,
არტანუჯის ტაძარში წამებული (†829).

წმინდა აქვთიმე ღვთისმეტყველი
(თაყაიშვილი), †1953
3 (16) იანვარი

წმ. ექვთიმე ღვთისმეტყველი (თაყაიშვილი) დაიბადა 1863 (ან 1862) წლის 5 ივნისს, გურიის სოფელ ლიხაურში. მამამისი, აზნაური სიმონ თაყაიშვილი, კორდონის ოფიცერი იყო, დედა – გიტული (გიტო) ნაკაშიძე კი, მამულის მონაწილე ქალთა შორის იხსენიება. წმინდანს, მშობლები ადრე გარდაეცვალა.

წმ. ექვთიმეს თავიდანვე გამოუვლენია სწავლისადმი დიდი მისწრაფება. სამაზრო სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ, იგი ქუთაისის კლასიკურ გიმნაზიაში ჩაირიცხა. გიმნაზია ექვთიმემ, 1883

წელს დაასრულა, ვერცხლის მედლით.

1883 წელს ექვთიმე პეტერბურგის უნივერსიტეტის ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე ჩაირიცხა, 1887 წელს დაასრულა სწავლა და კანდიდატის ხარისხით დაბრუნდა თბილისში.

1895 წელს ექვთიმემ, ცოლად შეირთო თბილისელი იურისტის, ივანე პოლტორაცკის ასული ნინო.

ექვთიმე თაყაიშვილი აქტიურ მეცნიერულ, პედაგოგიურ და საზოგადოებრივ მოღვაწეობას ეწეოდა. ღვთისა და ერის სიყვარული წარმართავდა მის ყოველ მოქმედებას.

თავისი მეცნიერული მუშაობის უმთავრეს მიზნად, ექვთიმეს, საქართველოს ისტორია-არქეოლოგიისათვის მასალების შეკრება მიაჩნდა. მეცნიერების რა დარგებშიც უმუშავია წმინდანს: ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოგრაფია, ეპიგრაფიკა, ნუმისმატიკა, ფილოლოგია, ფოლკლორისტიკა, ლინგვისტიკა, ხელოვნების ისტორია... ყველგან, ჩვენი ერის ისტორიის ანარეკლს, ჩვენს ნაკვალევს ეძებდა.

1889 წელს, ექვთიმე თაყაიშვილმა დააარსა „საქართველოს საეგზარქოსო მუზეუმი“, რომელშიც თავს უყრიდნენ ძველ საეკლესიო წიგნებს, ხელნაწერებსა და სხვადასხვა ნივთებს. ამავე დროს, თანმიმდევრულად მუშაობდნენ საქართველოს ეკლესიის ისტორიის შედგენაზე.

1907 წელს, ექვთიმემ დააარსა „საქართველოს საისტორიო და

საეთნოგრაფიო საზოგადოება". ამ საზოგადოების მიერ მოწყობილი ექსპედიციებიდან, განსაკუთრებით აღსანიშნავია მოგზაურობა „სამუსულმანო საქართველოში". აქ, სამშობლოდან ჩასული მეცნიერი, თანამემამულეებს უღვიძებდა და უმტიკიცებდა ეროვნულ გრძნობებს. ზოგ სოფელში მცხოვრებ მაჰმადიან ქართველებს მშობლიური ენა დავიწყებოდათ, მაგრამ შეგნება, რომ ისინი წინათ ქართველები იყვნენ, თითქმის ყველას ჰქონდა.

„საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებამ" შეგროვება-შესყიდვით რამდენიმე წელიწადში მნიშვნელოვან მასალას მოუყარა თავი. მათ შორის იყო: სხვადასხვა „საარქეოლოგიო და საეთნოგრაფიო ნივთები", „ნაქსოვ-ნაკერები", ხელნაწერები... ცალკე კოლექციას შეადგენდა ეკლესია-მონასტრების კედლებიდან გადმოღებული ფრესკების ზუსტი ასლები — 73 ძველი ფრესკის პირი.

წმ. ექვთიმე თაყაიშვილს, საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიისათვის მებრძოლთა რიგებშიც ვხედავთ. მას მნიშვნელოვანი როლი მიუძღვის აგრეთვე 1918 წელს, ეროვნული უნივერსიტეტის დაარსების საქმეში.

1921 წლის 25 თებერვალს, საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების გამო, საფრანგეთში ევაკუირებულმა მენშევიკურმა მთავრობამ თან გაიტანა საბანკო ვალუტა, ისტორიისა და კულტურის სამუზეუმო განძეულობა და ხელნაწერები. მათ მცველად გაჰყვა ექვთიმე თაყაიშვილი მეუღლითურთ. „ძალაუნებურად მომიხდა ემიგრანტობა, რათა არ მოვშორებოდი ჩვენი ერის სასიქადულო კულტურულ საგანძურს, დამეცვა იგი ყოველგვარი საფრთხისაგან," — წერს წმინდანი. საფრთხე კი ბევრი იყო: ბრიტანეთის და ნიუ-იორკის მუზეუმებს, ექსპონატების შესყიდვა სურდათ, გრაფ ოხოლენსკის ქვრივს, სალომე დადიანს, სასამართლოში აღუძრავს საქმე, — ის საქართველოს ეროვნული განძის საგრძნობი ნაწილის ერთადერთ კანონიერ მემკვიდრედ ასაღებდა თავს. მეორე მსოფლიო ომის დროს, ფაშისტებსაც გაუჩხრეკიათ ექვთიმეს ბინა, ბოლოს კი, თავად საფრანგეთის მთავრობას განუცხადებია განძზე პრეტენზია. 1935 წელს, ყოფილმა მთავრობამ უარი განაცხადა განძეულის მეურვეობაზე და მისი დაცვა წმ. ექვთიმე თაყაიშვილს დააკისრა.

წმ. ექვთიმე უკიდურეს გაჭირვებაში იმყოფებოდა: 1931 წელს გარდაეცვალა მეუღლე ნინო. მარტო დარჩენილი მოხუცი შიმშილის, ყინვისა და ავადმყოფობისგან ბევრჯერ დალუპვის პირამდეც მისულა, მაგრამ ღვთისა და ერისაგან დაკისრებული მოვალეობისათვის არ უღალატია.

ბოლოს, 1945 წელს, მეორე მსოფლიო ომში საბჭოთა კავშირის

გამარჯვების შედეგად, ხელსაყრელი პირობები შეიქმნა განძის საქართველოში დასაბრუნებლად. გათავისუფლებული საფრანგეთისა და საბჭოთა კავშირის მთავრობის მოლაპარაკების შედეგად, იგი ამერიკულ თვითმფრინავზე დაიტვირთა და მცველების თანხლებით, საქართველოში გადმოიგზავნა.

თბილისის აეროდრომზე თვითმფრინავი 11 აპრილს დაეშვა. ექვთიმემ, ქართულ მიწაზე ფეხი რომ ჩამოდგა, ზევით აიხედა, ზეცას შეხედა, მერე დაიღუნა, მარჯვენა ხელით აიღო მიწა და ეამბორა მას.

სამშობლოში პატივით მიიღეს ერისთვის დამამშვრალი მოღვაწე, აღადგინეს თბილისის უნივერსიტეტში პროფესორად, აირჩიეს აკადემიის წევრად, განახლდა უცხოეთში განანამები მისი გული. მოხუცმა მოიკრიბა უკანასკნელი ძალები და კვლავ ჩაერთო საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

წმ. ექვთიმე ღვთისკაცის წინააღმდეგ აღბორგდა ბოროტი ძალა, რომელიც მაჯლაჯუნასავით აწვა მთელ ქვეყანას: 1951 წლის დეკემბერში დააპატიმრეს მისი შვილობილი ლიდა პოლტორაცკაია, ვისთან ერთადაც ცხოვრობდა ბინაში; შემდეგ, მომვლელმა ქალმაც შეწყვიტა სიარული; 1952 წლის დასაწყისში, უნივერსიტეტიდან გაუგზავნეს უწყება, რომ თავისუფლდებოდა საქართველოს ისტორიის პროფესორის თანამდებობიდან „საკმარისი პედაგოგიური დატვირთვის უქონლობის გამო“. მალე გაირკვა, რომ ხმები დაეყარათ, თითქოს ექვთიმეს შინაპატიმრობა ჰქონდა და ბევრი მეცნიერი ამის გამო, მასთან მისვლას ვერ ბედავდა. თანამშრომლებსაც აუკრძალეს მასთან სიარული.

1953 წლის 21 თებერვალს, წმ. ექვთიმე თაყაიშვილმა სული უფალს შეჰვედრა. გარდაცვალების მიზეზი იყო გულის დამბლა.

24 თებერვალს, მცირერიცხოვანმა პროცესიამ მიაცილა წმინდანის კუბო ვაკის სასაფლაოზე.

ათი წლის შემდეგ, 1963 წლის 10 თებერვალს, წმ. ექვთიმე თაყაიშვილის დაბადების 100 წლისთავთან დაკავშირებით, მისი ნეშტი დიდუბის პანთეონში გადაასვენეს ისე, რომ კუბოც არ აღმოჩნდა გამოსაცვლელი. ექვთიმეს ტანსაცმელი და ფეხსაცმელიც დაცული ყოფილა.

1987 წლის 22 თებერვალს, ლევილიდან თბილისში ჩამოასვენეს და მეუღლის გვერდით დაფლეს ნინო პოლტორაცკაია-თაყაიშვილის ნეშტიც.

2002 წლის 17 ოქტომბრის, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის წმ. სინოდის განჩინებით, მოხდა ექვთიმე თაყაიშვილის კანონიზაცია და ეწოდა მას – წმ. ექვთიმე ღვთისკაცი.

ლირსნი მამანი: ევგენი, ილია დიაკონი და სხვანი (VI ს.) 4 (17) იანვარი

VI საუკუნეში, ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის ლოცვა-კურთხევით, ანტიოქიიდან საქართველოში ჩამოვიდა ცამეტი ასურელი მამა. მათმა სულიერმა მოძღვარმა იოანემ (ხს. 6 მაისს), საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში დაგზავნა ისინი სამოღვაწეოდ. ამ სახელებთანაა დაკავშირებული ბევრი მონასტრის დაარსება და საქართველოში ბერ-მონაზვნობის აღორძინება.

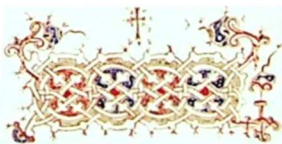
თვითონ იოანე, ზედაზნის მთაზე დარჩა ილია დიაკონთან ერთად. მისი ერთ-ერთი თანამოღვაწე, ანტიოქიელი ღვთისმოსავი დიდებულის შვილი, ღირსი შიო კი – სარკინეთის მთებში დაეყუდა. მიყრუებული მთებში მოღვაწე ბერს, ღვთის განგებით, მტრედი უზიდავდა საზრდოს.

ერთხელ, ღირსი შიო ნახა ამ მხარეში სანადიროდ მოსულმა ციხედიდის მთავარმა, ევგენემ (ხს. 4 თებერვალს) და წმ. ბერის სასწაულებით გაკვირვებულმა, მასთან სამოღვაწეოდ დარჩენა გადამწყვიტა.

ერთხელ, ღირსი შიო ნახა ამ მხარეში სანადიროდ მოსულმა ციხედიდის მთავარმა, ევგენემ (ხს. 4 თებერვალს) და წმ. ბერის სასწაულებით გაკვირვებულმა, მასთან სამოღვაწეოდ დარჩენა გადამწყვიტა.

ასე დაედო საფუძველი საქართველოში, ზედაზნისა და შიომღვიმის სახელით ცნობილ პირველ მონასტრებს. მხოლოდ ღმერთმა უწყის, ასურელ მამათა მიერ საქართველოში დაარსებულ მონასტრებში მოღვაწე წმ. მამათა რიცხვისა და ღვაწლის შესახებ.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესია, ღირსი ევგენესა და წმ. ილია დიაკვნის სახით, მეოხებას ითხოვს ასურელ მამათა თანამოღვაწე და მათი წმ. საქმის გამგრძელებელი ყოველი ღირსი და ღმერთშემოსილი მამისაგან.

წმინდა მონაშა
აბო თბილელი (†786)
8 (21) იანვარი

VIII საუკუნეში, სარკინოზთა დამპყრობ-
ლურმა უღელმა მძიმე დღეში ჩააგდო ქარ-
თლი. არაბები ყოველ ღონეს ხმარობდნენ,
ქართველთა დასათრგუნავად. მტერი ჩვე-
ნი განადგურების საუკეთესო საშუალე-
ბად, ქრისტიანული სარწმუნოების აღ-
მოფხვრას მიიჩნევდა; ბევრი ქართველი
გადადრიკეს კიდეც ჭეშმარიტებისაგან,
მძლავრებითა და ცბიერებით. შიშისაგან
განლული ქვეყანა ირყეოდა, „ვითარცა
ლერწამნი ქართაგან ძლიერთა“. სამღვდე-
ლოება და ერის საუკეთესო შვილები ეძებ-
დნენ გამოსავალს. 766 წელს, კახეთის აჯ-

ანყება მტერმა სისხლში ჩაახშო, დამარცხდა აჯანყებული ქართ-
ლიც. ქართლ-კახეთის აჯანყების ხელმძღვანელობა, ქართლის ერ-
ისმთავარს, ნერსეს დაბრალდა და არაბთა ამირამ, მუმნი აბდილამ,
ის ბაღდადში იხმო.

სამი წელი გაატარა ნერსემ არაბთა ტყვეობაში. იქ გაიცნო მან
ჩვიდმეტი წლის მენელსაცხებლე აბო, რომელიც განთავისუფლე-
ბის შემდეგ, თან წამოჰყვა ერისმთავარს საქართველოში. მიუხედა-
ვად ერის უბედურებისა, აბო გაკვირვებული იყო ქართველთა ზნე-
ობით; იგი სწავლობდა ქართულ ენას, დადიოდა ეკლესიაში, ესაუბ-
რებოდა სამღვდელოებას, ლოცულობდა მათთან ერთად და მარხუ-
ლობდა. აბო, მთელი სულითა და გულით ცდილობდა ქრისტიანო-
ბის მიღებას და ნერსესთან ერთად ხაზარეთში ყოფნისას, მოინათ-
ლა კიდეც. აბო თან გაჰყვა არაბთა რისხვას განრიდებულ ერის-
მთავარს აფხაზეთში. იგი მადლობდა ღმერთს, რომ იხილა ადგილი,
სადაც ყველა ქრისტიანი იყო და ერთი პირითა და ერთი გულით
ადიდებდა შემოქმედს.

შემდგომმა პოლიტიკურმა მოვლენებმა ნერსეს საშუალება მის-
ცა, ისევ ქართლს დაბრუნებოდა. აფხაზთა მეფემ სთხოვა აბოს,
დარჩენილიყო აფხაზეთში: „მეშინის მე შენთვის, ნუუკუე კუალად
განგდრიკონ შენ სარწმუნოებისაგან ქრისტესისა ნებსით, გინა
უნებლიეთ და ესოდენი შრომაჲ შენი წარწყმიდო“, – უთხრა მან
აბოს. „განმიტვე მე, რაითა ეუნყოს განცხადებულად ქრისტიანო-

ბაჲ ჩემი ქრისტეს მოძულეთა მათ", – უპასუხა ნეტარმა.

სამი წელი მოღვაწეობდა აბო თბილისში და ქადაგებდა ქრისტიანობას. ძველმა თანამემამულეებმა დაასმინეს იგი, შეიპყრეს და სატუსალოში ჩააგდეს, მაგრამ სტეფანოზ ერისთავის თხოვნით, მალე გაათავისუფლეს.

არაბებმა თბილისში ახალი ამირა დასვეს. ქრისტიანებმა გაიგეს, რომ ამირა შეპყრობას უპირებდა ნეტარ აბოს, გააფრთხილეს და ურჩიეს, დამალულიყო, მან კი, გახარებულმა, ასე უპასუხა: „მე არა ხოლო ტანჯვად განმზადებულ ვარ ქრისტესთვის, არამედ სიკუდიდცა.“

ამირას მსახურებმა შეიპყრეს ნეტარი აბო და მსაჯულს წარუდგინეს. მან წმინდანს, ქრისტეს დაგმობა და მამა-პაპათა სჯულზე დაბრუნება შესთავაზა. ყოველნაირად ეცადნენ აბოს გადაბირებას, მაგრამ წმინდანი მტკიცედ იდგა. განრისხებული მსაჯულის ბრძანებით, აბოს ხელ-ფეხზე ბორკილი დაადეს და საპყრობილეში ჩასვეს. ქრისტესათვის დათმენილმა ჭირმა, კიდევ უფრო მეტი სიყვარულით აღავსო ნეტარი, მან სთხოვა ქრისტიანებს, გაეყიდათ მისი სამოსელი, ეყიდათ სანთელ-საკმეველი და ქალაქის ეკლესიებისათვის შეენირათ.

წამების დღეს, წმ. აბომ დაიბანა პირი, იცხო ზეთი, მიიღო წმ. ზიარება და ასე სადღესასწაულოდ განემზადა საწამებლად. „ნუ სტირთ ჩემ ზედა, არამედ გიხაროდენ, რამეთუ მე უფლისა ჩემისა მივალ, ლოცვით წარმგზავნეთ და მშვიდობამან უფლისამან დაგიცვენინ თქვენ“ – ამხნევებდა იგი მისი მოსალოდნელი სიკვდილით დამწუხრებულ ქრისტიანებს. ამირამ მისი მოკვლა ბრძანა. წმ. აბომ დაიწყო გულზე ხელები და სიხარულით მოუდრიკა ქედი მახვილს.

ჯალათებმა სამჯერ მსუბუქად დაჰკრეს მახვილი იმ იმედით, რომ სიკვდილის შიშით, წმინდანი უარყოფდა ქრისტეს. მაგრამ აბო, ბოლო წუთებშიც მხნედ და უდრეკად იდგა. სირცხვილეულმა და დამარცხებულმა უსჯულოებმა წმინდანის სხეული, ტანსაცმელთან და მისივე სისხლით გაჟღენთილ მინასთან ერთად, ტომარაში ჩადეს და მტკვრის პირას დანვეს, ფერფლი ცხერის ტყავში გაახვიეს და მტკვარში გადააგდეს.

წმინდა ნინო, მოციქულთასწორი,
ქართულთა განმანათლებელი (IV ს.)
14 (27) იანვარი

კაბადოკიელი ქალწული წმ. ნინო, დიდმონამე გიორგის ახლო ნათესავად ეკუთვნოდა. იგი სახელგანთქმული პატრიოსანი მშობლების, რომის მხედართმთავრის ზაბულონის და იერუსალიმის პატრიარქის, იუბენალის დის, სოსანას ერთადერთი ასული იყო. როდესაც ნინოს თორმეტი წელი შეუსრულდა, მშობლებმა ყველაფერი გაყიდეს და იერუსალიმში გადასახლდნენ.

წმ. ქალაქში მისვლის შემდეგ, ნინოს მამამ, ზაბულონმა, ბერად აღკვეცა გადანყვიტა, გამოემშვიდობა ოჯახს და იორდანის უდაბნოს მიაშურა სამოღვაწეოდ.

ქმრის ნასვლის შემდეგ, სოსანა იერუსალიმის პატრიარქმა იუბენალმა დიაკონისად აკურთხა, ნინო კი აღსაზრდელად მისცა მოხუც ქალს, სარა ნიაფორს. აღმზრდელი ქრისტიანულად ზრდიდა ნინოს, უამბობდა მაცხოვრის მიწიერი ცხოვრებისა და წამების ამბავს. სარასაგან გაიგო ნინომ ისიც, თუ როგორ მოხვდა ქრისტეს წმ. კვართი საქართველოში.

ამ დღიდან, ნინო გულმხურვალედ ევედრებოდა ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელს, რომ საქართველოს ნახვისა და იმ პერანგის თაყვანისცემის ღირსი გაეხადა, რომელიც თავად ღვთისმშობელმა მოუქსოვა საყვარელ შვილს. ყოვლადწმინდა ქალწულმა შეისმინა მისი ვედრება, სიზმარში გამოეცხადა და უთხრა: „ნადი ჩემს წილხვედრ საქართველოში, იქადაგე იქ სახარება, უფლისა იესო ქრისტესი, მოიპოვებ მისგან მადლს და მე ვიქნები შენი მფარველი“. ამაზე ნეტარმა ნინომ უპასუხა: „როგორ შემიძლია მე, სუსტ ქალს, რომ ასეთი დიდი სამსახური გავუწიო ქრისტეს, და რით შემიძლია ვერწმუნო ასეთი ჩვენების ჭეშმარიტებას?“ ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელმა ვაზის ჯვარი მისცა ნინოს და უთხრა: „მიიღე ჯვარი ესე ფარად და მფარველად ხილულთა და უხილავთა მტერთა ზედა“. გამოღვიძებულ ნინოს, მართლაც, ჯვარი ეჭირა ხელში. მან სიხარუ-

ლის ცრემლებით დააღტო და საკუთარი თმებით შეკრა იგი.

ამის შემდეგ, ნინომ ბიძას, პატრიარქ იუბენალს უამბო ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის სასწაულებრივი გამოცხადების შესახებ და გაუმჟღავნა სურვილი, საქართველოში საქადაგებლად წასვლისა.

იუბენალმა აღსავლის კარებთან დააყენა დისწული, ხელი დაადო თავზე და უფალს შეჰღაღადა: „უფალო, ღმერთო მარადისობისაო, შეგავედრებ ობოლსა შვილსა დისა ჩემისასა და წარვავლინებ მას ქადაგებად ღვთაებისა შენისა, რათა ახაროს აღდგომა შენი და სადაც სასურველი იყოს შენთვის მიმოსვლა და ქადაგება მისი; ექმენ, ქრისტე ღმერთო, მას მეგზურად, ნავთსადგურად, მოძღვრად და ენის შემამეცნებელად ისე, ვითარცა იქმოდო ამას წინამორბედთა, მოშიშთა სახელისა შენისათა მიმართ“.

რომში ჩასული ნინო შეხვდა მეფის ასულ რიფსიმეს და მის დედამძუძე გაიანეს, რომლებიც ქრისტეს სჯულზე მოაქცია. ამ დროს რომის იმპერატორი იყო ქრისტიანთა სასტიკი მდევნელი, დიოკლეტიანე. მას ძალზე მოეწონა რიფსიმე და გადამწყვიტა, ცოლად შეერთო იგი. წმ. ქალწულები მიხვდნენ, რომ ეს მტრის ფარული ხრიკები იყო, ბილწ და საძაგელ კერპთა თაყვანისმცემელი მეფე ვერ იქნებოდა მეუღლე ქრისტიანი ქალისა, რომელსაც ზეციური სასიძო ამოერჩია. წმ. ნინო, რიფსიმე, გაიანე და მათთან ერთად ორმოცდაათი ქალწული, სომხეთში გაიქცნენ.

დიოკლეტიანემ მალემსრბოლები აფრინა ლტოლვილთა მოსაძიებლად, შემდეგ თრდატ სომეხთა მეფეს გაუგზავნა ეპისტოლე, აუწყა მომხდარი და უბრძანა: „მოიძიე იგი და რა იპოვნო, მხლებელნი მისნი სიკვდილით მოაკვდინე, ხოლო თვით ის, სახელად რიფსიმე, მე გამომიგზავნე. და თუ შენ გონდეს, შენთვის დაიგულებ, რამეთუ არავინ იპოვება სხვა მსგავსი იონთა ქვეყანაში“.

თრდატ მეფემ იპოვა ქალები, მოიხიბლა რიფსიმეს სილამაზით და მისი ცოლად შერთვა განიზრახა. წმინდანი არ დაემორჩილა მეფის სურვილს, რისთვისაც თრდატმა აწამა იგი დედამძუძე გაიანესა და სხვა 50 ქალწულთან ერთად.

წმ. ნინო ვარდის ბუჩქებში დაიმალა. უფალი სხვა ღვანლისთვის ამზადებდა მისი სიყვარულით ანთებულ ქალწულს. წმ. ნინო საქართველოსკენ წამოვიდა. ფარავნის ტბასთან მან გაიცნო მცხეთელი მწყემსები, ისევ მიიღო ღვთისგან ზეგარდამო ლოცვა-კურთხევა „მცხეთას წარმართთა ქადაგებისა“, თანამგზავრებიც იპოვა და ტანჯვა-წვალებით მოაღწია ქალაქ ურბნისამდე. წმინდანმა იქ სულ ერთი თვე დაჰყო, არმაზის კერპის თაყვანისაცემად წასულ ქართველებს ისიც შეუერთდა და ჩავიდა მცხეთაში.

საშინელი სანახაობა დახვდა იქ წმინდანს: მეფე, მთავარნი და ყოველი ერი, შიშით ძრწოდნენ კერპთა წინაშე. შეწუხდა ქალწული: „უფალო, მოხედენ წყალობით ამათ ზედა ნათესავთა, რათა ყოველმან ერმან მხოლოსა ღმერთსა თაყვანის-გცენ იესოს მიერ ძისა შენისა“, — შეჰღალადა მან ღმერთს. დაჰბერა საშინელმა ქარმა, წამოვიდა სეტყვა და შეიმუხრა კერპები. შეშინებული ხალხი სხვადასხვა მხარეს გაიფანტა.

წმ. ნინო სამეფო ბაღში დასახლდა. ბაღის მცველის უშვილო ოჯახს, წმ. ნინოს ლოცვით, ღმერთმა შვილი მიჰმადლა. გახარებულმა ცოლქმარმა აღიარა ქრისტე და დაემოწაფა წმინდანს. წმ. ნინოს ირგვლივ თანდათან იკრიბებოდნენ ქრისტეს სჯულის თაყვანისმცემლები.

ერთხელ, ნანა დედოფალი სასიკვდილოდ დასნეულდა, სასოწარკვეთილი დედოფლის მსახურნი წმ. ნინოსთან მივიდნენ, აუწყეს ყოველივე და სახლში გაყოლა სთხოვეს. „არა ბრძანებულ არს ჩემდა, რათა განვდე, სადა შევება ჩვენი არა არს, არამედ დედოფალი მოვედინ საყოფელსა ამას ჩემსა და ჭეშმარიტად განიკურნოს ძალითა ქრისტესითა“, — უპასუხა წმინდანმა. ნანა დედოფალი დამორჩილდა მოციქულთასწორის ბრძანებას. წმ. ნინომ ილოცა, ჯვარი გადასახა და განკურნა დედოფალი. ამის შემდეგ, ნანა დედოფალმა აღიარა იესო ქრისტე.

ერთხელ, მეფე მირიანი სანადიროდ წავიდა. მას გადანყვეტილი ჰქონდა, მცხეთაში დაბრუნებისთანავე ამოენყვიტა ჯვარცმულის მოსავნი, მათ შორის, თავად ნანა დედოფალიც, თუ ის არ დატოვებდა ქრისტეს სჯულს. ნადირობისას, მოულოდნელად მზე დაბნელდა. მარტო დარჩენილი მირიან მეფე, დიდხანს ამოდ უხმობდა შემწედ კერპებს. როცა იმედი გადაუწყდა, ქრისტეს შეევედრა: „ღმერთო ნინოსაო, განმინათლე ღამე ესე და მაჩვენე საყოფელი ჩემი და აღვიარო სახელი შენი, აღვმართო ძელი ჯუარისა და თაყვანისვსცე მას, აღვაშენო სახლი სალოცველად ჩემდა და ვიყო მორჩილ ნინოსა სჯულსა ზედა ჰრომთასა“. მაშინვე გამობრწყინდა მზე. გახარებულმა მირიანმა მადლობა შესწირა ქვეყნიერების შემოქმედს. მცხეთაში დაბრუნებულმა მეფემ ინახულა წმ. ნინო და აუწყა თავისი განზრახვა.

წმ. მოციქულთასწორი ნინოს ღვანლით, საქართველოში განმტკიცდა ქრისტიანობა.

წმ. ნინოს ცხოვრება, მისივე მონათხრობიდან ჩანერეს წმ. სალომე უჯარმელმა და პეროუავრა სივნიელმა (ხს. 15 იანვარს).

წმინდანის სურვილისმებრ, მისი პატიოსანი გვამი ბოდბეში დაფლეს. შემდგომ, მის საფლავზე, მირიან მეფემ, წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი ააგო.

წმინდა სალომე უჯარმელი და პეროჟავრა სივნიელი (IV ს.) 15 (28) იანვარი

წმ. სალომე უჯარმელი და პეროჟავრა სივნიელი, ქართველთა განმანათლებლის, წმ. ნინოს (ხს. 14 იანვარს და 19 მაისს) უახლოესი თანაშემწენი იყვნენ. ისინი წმ. ნინოსთან ერთად, უამრავ ჭირსა და დევნას იტანდნენ, ქრისტეს სარწმუნოების გასავრცელებლად.

სალომე უჯარმელი, მირიან მეფის (ხს. 1 ოქტომბერს) ვაჟის, რევის ცოლი იყო. პეროჟავრაც, ქართლის ერისთავის მეუღლე გახლდათ. მათ დედოფლის პატივს „ტყვე ქალის“ მსახურება არჩიეს და მუდამ იწვრ-

თნებოდნენ წმ. ნინოსაგან ლოცვით, მარხვითა და სხვა კეთილი საქმეებით.

ქართლის მოქცევის შემდეგ, წმ. ნინოს შთაგონებითა და წმ. მეფე მირიანის ბრძანებით, წმ. სალომემ უჯარმაში პატიოსანი ჯვარი აღმართა.

ღვთის განგებით, წმ. ნინო დაბა ბოდინში (ბოდბე) დასწევდა. ავადმყოფთან სასწრაფოდ შეიკრიბნენ მისი სინამდის თაყვანისმცემლები, რომელთა შორისაც იყვნენ სალომე უჯარმელი და პეროჟავრა სივნიელიც. დედოფლებს „გამოსდიოდეს ნაკადულნი ცრემლთანი თულთაგან მათთა განშორებისათვის მოძღვრისა მოლუანისა და სწეულთა მკურნალისა“. მათ სასიკვდილო სარეცელს მიჯაჭვულ წმინდანს ჰკითხეს: „ვინაჲ ანუ ვითარ მოჰუერ შენ ქუეყანასა ჩუენსა, მაუწყე ჩუენ საქმჳ შენი! რაჲსა იტყვ ტყვეობასა, ტყვეთა მხსნელო სანატრელო?“

სალომე უჯარმელმა და პეროჟავრა სივნიელმა ჩანერეს ქართველთა განმანათლებლის ცხოვრება. მათს ხსენებას, საქართველოს სამოციქულო ეკლესია 15 იანვარს აღნიშნავს, წმ. ნინოს ხსენების მომდევნო დღეს.

ღირსი ეფრემ მცირე,
ფილოსოფოსი (†1101)
18 (31) იანვარი

XI საუკუნის დიდი ქართველი საეკლესიო მოღვაწის, მწერლის, მთარგმნელისა და ფილოსოფოსის, ეფრემ მცირის ცხოვრება, სამნუხაროდ, უცნობია; მაგრამ მისი „მოსახსენებელი“ და სხვადასხვა წყაროები, საშუალებას გვაძლევენ, გავითვალისწინოთ ღირსი მამის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის უმთავრესი ეტაპები.

1027 წელს, საქართველოს მეფის, ბაგრატ IV-ის ტახტზე ასვლისას, ბიზანტიაში საცხოვრებლად იძულებით წავიდნენ ტაოელი აზნაურები. მათი სამშობლოდან აყრის მიზეზი

იყო საქართველოსა და ბიზანტიას შორის ჩამოვარდნილი შუღლი „ზემო ქვეყანათა“, ანუ ტაო-კლარჯეთის მიწების გამო და ის შინააშლილობა, რაც ამ პოლიტიკურ დაძაბულობას მოჰყვა.

აზნაურთა შორის იყვნენ „ვაჩე კარიჭის ძე და ბანელი ეპისკოპოზი იოანე“. მკვლევრები მიიჩნევენ, რომ ეფრემ მცირე, ვაჩე კარიჭის ძის ძე იყო.

ეფრემმა კონსტანტინოპოლში მიიღო ბერძნული განათლება. მან ზედმიწევნით შეისწავლა ბერძნული ენა, შემდგომ კი – ანტიოქიის მახლობლად მდებარე შავ მთას მიაშურა სამოღვაწეოდ. იმ დროს, იქ სამოცამდე ქართველი ბერი ცხოვრობდა და დიდი ლიტერატურული მოღვაწეობა იყო გაჩაღებული.

შავ მთაზე მისული ეფრემი, თავდაპირველად იქაურ ქართველ მოღვაწეებს დაემოწაფა. თავის „მოსახსენებელში“ ღირსი ეფრემი ამბობს, რომ შავთელმა საბა თუხარელმა, „ქრისტეს მიმსგავსებულთა სახიერებითა მიტვრთა ჟამსა სიუცბისა და სიჭაბუკისა ჩემისასა და სხუათავე ქველისმოქმედებათა თანა ესეცა აჩუენა ჩემზედა, რომელ ბერძულისაცა წიგნთა კითხვისა სწავლაჲ ილუანა ჩემთვის ადგილსა შინა ჯეროვნად მომზავებულსა, რომელ არს მონასტერი წმიდისა სვეტონ საკვრველთმოქმედისაჲ“. როგორც ჩანს, ეფრემმა, საბა თუხარელისაგან შეისწავლა საეკლესიო წიგნების კითხვის წესი. საკმაოდ დავალებულად მიიჩნევენ თავს ეფრემი იოანე ფარაკნელისაგანაც. ერთ ანდერძში ნეტარი გვაუწყებს: „ვიდრელა იგი ჯერეთ ჩუენ თანა

იყო ნეტარი იგი და ყოვლად რჩეული მოღუანეთა შორის ბერი იოვანე ფარაკნელი. მან... განკვეთილობის ნიშნების გამოყენება მასწავლა“. გაბრიელ მღვდელი არჩევდა წიგნებს ეფრემის სათარგმნელად.

ეფრემის ანდერძ-მინაწერები მადლიერებით იხსენიებს შავ მთაზე მოღვაწე მამებს: საბა თუხარელს, ანტონ ტბელს, ეფრემ ოშკელს, არსენ იყალთოელს, სტეფანე ჭულეველს, იოანე ფარაკნელს, მღვდელ გაბრიელს და სხვებს.

განუზომელია ეფრემის ღვაწლი ქართული სასულიერო და ფილოსოფიური მწერლობის წინაშე. მისი შრომების რიცხვი ასამდე აღწევს და საეკლესიო მწერლობის თითქმის ყველა დარგს ეხება.

ეფრემმა შექმნა საკუთარი თეორია და სისტემა მთარგმნელობითი საქმიანობისა, რომელიც საფუძვლად დაედო შემდეგი დროის ქართულ მწერლობას. ამ თეორიას სამი არსებითი ნიშანი ახასიათებს:

1. თხზულება აუცილებლად უნდა ითარგმნებოდეს თავდაპირველი დედნიდან, იმ ენიდან, რომელზედაც იგი შეიქმნა;

2. შესრულებული თარგმანი ზედმინევნით ზუსტი უნდა იყოს, მაგრამ სიზუსტემ არ უნდა შელახოს იმ ენის ბუნება, რომელზედაც ძეგლი ითარგმნება;

3. თარგმანზე დართული უნდა იყოს სპეციალური კომენტარები, რომლებშიც განხილული იქნება თხზულებასთან დაკავშირებული ისტორიულ-გრამატიკულ-ტიქსტოლოგიური საკითხები.

დედნის აზრის შესაგნებლად და გასაადვილებლად, ეფრემ მცირემ შეიმუშავა პუნქტუაციის ხმარების საკუთარი წესიც. როგორც თავად წერს, იგი წერტილს იყენებდა „მცირედ სასუენად, ორ-წერტილს – განსაკუთრებულად სიტყვისა, სამ-წერტილს – დიდად სასუენად და ექუს-წერტილს, სრულიად დასაბოლოებლად და ახლად დასაწყებლად სიტყვისა.“

ეფრემს უთარგმნია დიონისე არეოპაგელის სახელით ცნობილი ხუთი თხზულება, ბასილი დიდისა და ეფრემ ასურის „ასკეტიკონი“, ეპისტოლეთა და ფსალმუნთა კომენტარები, იოანე დამასკელის „წყარო ცოდნისა“ და უამრავი სხვა.

ეფრემ მცირის ორიგინალურ ნაშრომთაგან, გამოირჩევა „უწყებაჲ მიზეზსა ქართველთა მოქცევისასა, თუ რომელთა წიგნთა შინა მოიხსენების“.

XI საუკუნის II ნახევარში, ანტიოქიისა და შავი მთის ბერძენი ბერები საქართველოს ეკლესიის დამოუკიდებლობას არ ცნობდნენ. სხვა მიზეზთა შორის, ასახელებდნენ იმას, რომ თითქოს საქართველოში ქრისტიანობა არც ერთ მოციქულს არ უქადაგია. საჭირო გახ-

და, ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიის უფლების დაცვა-დადასტურება. იქაურ ქართველ მოღვაწეებს ეფრემისათვის დაუვალებით ამ საქმის მოგვარება. ეფრემმა საგანგებოდ შეისწავლა ბერძნული წყაროები, „მცირედი სიტყუანი, ვითარცა თესლის მკრებელმან, მიმოგანთესულნი წმიდათა წერილთაგან“ ერთად შეკრიბა, დაიცვა და დაასაბუთა ქართული ეკლესიის თვითმყოფობა.

ბერძნული წყაროებით ასაბუთებს ეფრემი ქართველთა შორის წმ. ნინოს ქადაგების ფაქტს, კათოლიკოსთა ხელდასხმისა და მირონის კურთხევის ნებართვის მოპოვების თარიღს.

ღირს ეფრემ მცირეს, არასოდეს დაუტოვებია შავი მთა. 1091 წლის ახლო ხანებში ის კასტანას მონასტრის წინამძღვრად აირჩიეს.

ღირსი ეფრემი გარდაიცვალა 1101 წლის ახლო ხანებში. რუის-ურბნისის კრების (1103 წ.) აქტები, მას მიცვალებულთა შორის იხსენიებს.

ეკლესიისა და ერის წინაშე დიდი დამსახურებისათვის, ღვთივსათნო ცხოვრებისა და მოღვაწეობისათვის, საქართველოს მართლმადიდებელმა ეკლესიამ ეფრემი, წმინდანად შერაცხა.

ღირსი ალექსი (შუშანია) †1923

18 (31) იანვარი

წმ. ალექსი (შუშანია) დაიბადა 1852 წლის 23 სექტემბერს, სენაკის მაზრის სოფელ ნოქალაქევში, ღრმადმორწმუნე ქრისტიანთა ოჯახში. შვიდი წლის ასაკში ალექსი სკოლაში შეიყვანეს. აქ მან დიდი ნიჭიერება გამოიჩინა, მაგრამ მალე მძიმედ დაავადდა, სწავლა ვეღარ გააგრძელა და მამამ ოზურგეთში წაიყვანა, სადაც თავად ვაჭრობდა.

ალექსის 1868 წელს გარდაეცვალა მამა. სიკვდილის წინ მან დალოცა შვილი და ანდერძად დაუბარა, ეზრუნა ოჯახისათვის. ამ დროს, მომავალი მღვდელ-მონაზონი თექვსმეტი წლისა იყო. ამავე წელს, ალექსი იერუსალიმში

გაემგზავრა და იქაური სინმინდებები მოილოცა, შემდეგ კი, კონსტანტინოპოლში ჩავიდა ბიძასთან, ისლამ შუშანიასთან, რომელიც იქ დიდვაჭარი იყო და, ამასთან ერთად, ფრიად განსწავლული კაცი,

მცოდნე მრავალი აღმოსავლური ენისა, დიდად ღვთისმოსავი.

ბიძასთან ყოფნის ჟამს, ალექსი შეეჩვია ვაჭრებს და იმდენად მოეწონა ეს ხელობა, რომ თავადაც ვაჭრად გახდომა მოინდომა. მაგრამ, ღვთის განგებამ, მას სხვა გზა უჩვენა.

ალექსიმ ბიძას გამოართვა წმ. იოანე ნათლისმცემლის პატარა ხატი, თავის ოთახში განმარტოვდა. მას დაეწყო დიდი შინაგანი ბრძოლა: ცალკე საერო ცხოვრება იზიდავდა თავისი ახალგაზრდული სიამოვნებით, დედის, ბებულის, ძმისა და ტოლ-სწორებისადმი სიყვარულით, ცალკე კი – უხილავი ძალა მოუწოდებდა წმინდა და მაღალი ცხოვრებისაკენ. ასეთ ბრძოლაში გავიდა რამდენიმე საათი. ბოლოს, ალექსიმ იკითხა: „რა ვუყო მამის ანდერძს, მან ხომ ოჯახი ჩამაბარა, რა ვუყო ჩემს ვალდებულებას?“ უხილავმა მოძღვარმა კითხვითვე უპასუხა: „ეხლა რომ მოკვდე, ვინ გაარიგებს შენს საქმეს?“ ალექსიმ მიუგო: „ღმერთი!“ კვლავ გაისმა ხმა: „მაშინ შენც მოკვდი ღვთისათვის სანუთროსაგან და ღმერთს მიანდევი ყოველივე შენი საქმე და იგი გაარიგებს.“

ამის შემდეგ, ალექსი საოცრად გამოიცვალა: თითქმის გამუდმებით, თვეობით იჯდა თავის ოთახში, კითხულობდა საღმრთო წიგნებს და მკაცრად მარხულობდა.

ალექსის ამგვარმა ყოფამ, ბიძამისს კონსტანტინოპოლზე გული აუცრუა და მალე ყველანი საქართველოში დაბრუნდნენ.

შინ დაბრუნებულმა ალექსიმ ოჯახს განუცხადა, რომ ბერად აღკვეცის აღთქმა დადო. დები და ძმა დიდად შეწუხდნენ, დედამ კი – მაღლობა შესწირა ღმერთს და დალოცა შვილი. იმ დღიდან მან მკაცრი ასკეტური ცხოვრება დაიწყო. დადიოდა სოფლებში, უვლიდა ჭლებით, ქოლერით და სხვა მძიმე ავადმყოფობებით დასნეულებულებს, მარხავდა უპატრონო მიცვალებულებს. ასე განვლო რამდენიმე წელმა. ერთხანს ალექსი, სალოსურ მოღვაწეობასაც ეწეოდა. იგი ძლიერი მქადაგებელი იყო ღვთის სიტყვისა. მისი ცხოვრება და მოღვაწეობა კეთილი მაგალითი იყო მრავალთათვის. მისი ქადაგების გავლენით, მალე მონაზვნად აღიკვეცნენ დედამისი ელენე, უმცროსი და, სალომე და ძმა, ბესარიონიც (შუათანა და, სოფიო, ღვთის განგებით, ალექსიზე ადრე აღიკვეცა მონაზვნად, თეკლათის დედათა მონასტერში). ბესარიონმა მოილოცა იერუსალიმის სინმიდენი, იქ რამდენიმე წლის განმავლობაში იღვწოდა, შემდეგ კი – მარტვილის მონასტერში მღვდლად იკურთხა, სადაც სიკვდილამდე მოღვაწეობდა.

თავად ალექსიმაც იღვანა ათონზე, გადაწერა მრავალი წიგნი. ათონიდან მობრუნებულმა, დიდი სასოებით მოილოცა კიევის მღვიმეთა მონასტერი, საქართველოში დაბრუნდა და კვლავ გა-

ნაგრძო თავისი ჩვეული მოღვაწეობა, ლოცვით, მარხვით და კეთილი საქმეებით. დაახლოებით 1885 წელს, ალექსი შუშანია დაემკვიდრა გელათის მონასტერში, სადაც მრავალი საღვთო წიგნი შეისწავლა და გადაწერა. 1886 წელს, იგი ხელდასხმულ იქნა დიაკვნად, ხოლო 1888 წელს — მღვდელ-მონაზვნად.

1890 წელს ალექსი ბერი ავადმყოფობის გამო თეკლათის მონასტერში დაემკვიდრა თავის მონაზონ დედასთან და დებთან ერთად.

ღვთის განგებით, 1891 წელს, ალექსი ბერმა ბერული სენაკის მშენებლობა დაიწყო მენჯში, ე.წ. მთავარანგელოზთა გორაზე. ღვთისნიერ ადამიანთა დახმარებით, ნელ-ნელა გამოიკვეთა ძველი, სანახევროდ დანგრეული მთავარანგელოზთა ტაძარი. მან შემოიკრიბა მონაფეები და შეუდგა ამ სავანეში დაყუდებულ მოღვაწეობას. მ. ალექსის ჯანმრთელობაც ისე გაუმჯობესდა, რომ წირვა-ლოცვის შესრულება შეეძლო. შემოწირულ თანხას იგი სამ ნაწილად ჰყოფდა: ერთ ნაწილს გადადებდა პირადი საჭიროებისათვის, მეორეს — ეკლესიისა და სტუმართათათვის, მესამეს კი — დავრომილთა და გლახაკთათვის.

1898 წლიდან ალექსი ბერმა, დაყუდებული ცხოვრება დაიწყო. სენაკში მას ჰქონდა კაცის სიმაღლის ხის ჯვარი, რომელსაც ლოცვის დროს ზურგით იპყრობდა ხოლმე, რადგანაც, როგორც თვითონ ამბობდა, ჯვრის ასე უყრობა გოლგოთაზე ამავალ ქრისტეს აგონებდა. მნახველთა მისაღებად მხოლოდ შაბათ-კვირას გამოდიოდა. მიუხედავად ალექსი ბერის მკაცრი, ასკეტური ცხოვრება-მოღვაწეობისა, ის მაინც საოცრად ახლოს იყო ხალხთან, ახერხებდა მათთან სულიერ სიახლოვეს.

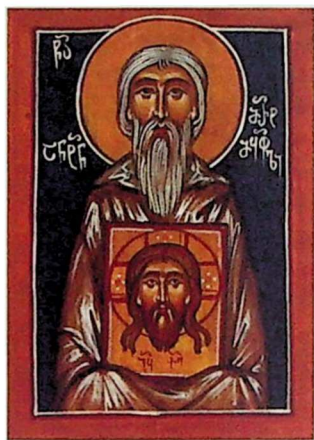
ხანგრძლივი მოღვაწეობით დამაშვრალი ბერი 1923 წლის 18 იანვარს მიიცვალა.

გარდაცვალებიდან ორმოცი დღის განმავლობაში, ალექსი ბერი ყოველდღე ეცხადებოდა სქემ-მონაზონ ფასტოს, რომელიც თავის დასთან, სქემოსან აკეფსიმასთან ერთად, მამა ალექსის სავანეში დარჩა სამოღვაწეოდ.

ქრისტესმოდულე მთავრობის მიერ სავანის მოსალოდნელი დარბევის შიშით დებმა, ფასტომ და აკეფსიმამ, წმ. ბერი თეკლათის დედათა მონასტერში დაკრძალეს, თვითონ კი — მთავარანგელოზთა მონასტერში დარჩნენ.

1960 წლის 8 იანვარს იმჟამად ბათუმ-შემოქმედელი და ჭყონდიდელი მიტროპოლიტის, ეფრემის ლოცვა-კურთხევით მამა ალექსის უხრწნელი გვამი თეკლათის დედათა მონასტრიდან გადაასვენეს და დაკრძალეს ტაძრის აღმოსავლეთის კედლის მახლობლად. 2001 წელს წმ. ალექსი ბერის საფლავზე პატარა ეკლესია აიგო.

ლირსი ანტონ მესვბა, მარტყოფალი,
ათცამაბ სირიულ მამათაგანი (VI ს.)
19 (1.02) იანვარი

ლირსი ანტონი, ცამეტ ასურელ მამას-
თან (ხს. 7 მაისს) ერთად ჩამოვიდა საქარ-
თველოში. წმ. იოანე ზედაზნელის კურ-
თხევით, ანტონი კახეთს დაემკვიდრა სა-
მოლევანოდ. მისმა მადლმოსილმა ლოც-
ვამ და სასწაულებმა, უამრავი ხალხი მი-
იზიდა. ანტონმა მათთვის ეკლესია ააშე-
ნა ალაზნის გაღმა, თვითონ კი, მივარდ-
ნილ ადგილას დაეყუდა სამოლევანოდ.
იგი მუდამ თან ატარებდა მაცხოვრის
ხელთუქმნელ ხატს. ლირსი მამა დღედა-
ღამ ლოცულობდა სასწაულთმოქმედი
ხატის წინ და ღვთისმშობლის წილხვედრ
ქვეყანას ავედრებდა უფალს.

უკაცრიელ ადგილას დამკვიდრებულ მოლევანესთან, ყოველ სა-
ღამოს მოდიოდნენ ირმები და თავიანთი რძით კვებავდნენ მას.
ერთ საღამოს, ირმები ადრე მივიდნენ, დაფეთებულნი. მათ უკან
დაჭრილი ნუკრი მისდევდათ. გაოცებული ანტონი ირმებს კვალში
ჩაუდგა და ნახა, რომ მთის ძირას, ველზე ვიღაც წარჩინებული ნა-
დირობდა. ის აღმოჩნდა მახლობელი დაბის მამასახლისი. გაოგნე-
ბულმა მონადირემ დაინახა მხცოვანი ბერი, რომელსაც გულზე ხა-
ტი ეკიდა და ისე იდგა ირმების ჯოგში. მამასახლისმა საშიშ კაცად
ჩათვალა უცნობი და მხლებლებს უბრძანა, წმინდანი მჭედელთან
წაეყვანათ ხელის მოსაჭრელად. მჭედელმა შანთი გაახურა, მაგ-
რამ, როგორც კი აღმართა წმ. მამის ხელის მოსაჭრელად, „დავარ-
და ქუე და ჯელნი, ვითარცა შეშანი შეექმნეს“. მომხდარით გაოგ-
ნებულ მჭედელს, ენა ჩაუვარდა, წმ. ანტონმა კი, მას ჯვარი გადა-
სახა და განკურნა.

ეს სასწაული სასწრაფოდ აუწყეს მამასახლისს. ის მიხვდა, რომ
მის წინაშე ღვთის მადლით შემოსილი კაცი იდგა, თაყვანი სცა მას
და შეევედრა: „რაი გნებავს სთქუ და ყოველი მიგცე“. ანტონმა ქვა-
მარილის ნატეხი ითხოვა. ლირს მამას მაშინვე მარილის ორი ლოდი
მიართვეს. მან მხოლოდ მცირეოდენი ჩამოტეხა და კვლავ თავის
სადგომს მიაშურა, ქვამარილი კი სენაკის ახლოს დადო ირმებისათ-
ვის. წმ. ანტონის სახელი მახლობელ სოფლებს მოეფინა. მასთან

აუარებელმა ხალხმა იწყო სიარული. ბევრს ისე მოეწონა მისი ცხოვრების წესი, რომ იქვე დარჩა სამოღვაწეოდ. მამა ანტონმა მათთვის მონასტერი ააშენა, თვითონ კი მთის მწვერვალზე, სვეტზე დაეყუდა და იქ მოღვაწეობდა თხუთმეტი წლის განმავლობაში.

ღირს მამას, უფლისაგან წინასწარ ეუწყა ხორცთაგან განსვლის დღე. მან მოუწოდა მოწაფეებს, უკანასკნელად დაარიგა და აკურთხა ისინი, თვითონ კი, ხატის წინ დაჩოქილი, აღესრულა.

ღირსი ანტონის გვამი სვეტიდან ჩამოასვენეს და მის მიერ დაარსებულ მონასტერში დაკრძალეს, ღვთისმშობლის ხატის წინ.

**წმინდა ექვთიმე (აერესელიძე),
აღმსარებალი (†1944)
20 (2.02) იანვარი**

ილუმენი ექვთიმე კერესელიძე, დაიბადა 1865 წელს რაჭაში, სოფელ სადმელში, სოლომონ და მართა კერესელიძეების კეთილმორწმუნე ოჯახში. ადგილობრივი სამრევლო სასწავლებლის დასრულების შემდგომ, თხუთმეტი წლის ყმანვილი ესტატე, სარჩოს საძებნელად, ჯერ ქუთაისში, შემდგომ კი – თბილისში გაემგზავრა. აქ მან სხვა მორწმუნე ახალგაზრდებთან ერთად, დააარსა უფასო „საღმრთო წიგნთ-საკითხავი“, რომლის მიზანი იყო მართლმადიდებელი სარწმუნოების განმტკიცება მოსახლეობაში და ძველი

ქართული საეკლესიო გალობის შესწავლა და გავრცელება.

1890-იანი წლებიდან, აღნიშნულმა ძმობის წევრებმა, წმ. ილია მართლის შუამდგომლობით, შეიძინეს სტამბა, რომლის მეშვეობითაც, ინტენსიურად შეუდგნენ საღმრთო წიგნების ბეჭდვას. ისინი მრავლად სცემდნენ და უფასოდ ავრცელებდნენ საეკლესიო ლიტერატურას, ქართულ სიტყვას მონატრებულ ხალხში. 25 წლის განმავლობაში, დაისტამბა ოთხი ათასამდე სასულიერო შინაარსის სხვადასხვა გამოცემა.

ესტატე კერესელიძემ საბოლოოდ აირჩია მონაზვნობის მძიმე გზა, რომლისათვისაც ის სიყრმიდანვე ემზადებოდა. მის სულიერ წვრთნას ხელმძღვანელობდა თავისი დროის უდიდესი მოსაგრე, ღირსი მამა, ალექსი შუშანია.

1912 წლიდან, იმერეთის ეპისკოპოს გიორგის (ალადაშვილი)

კურთხევით, ესტატე კერესელიძე მორჩილად განწესდა გელათის მონასტერში. ხოლო ის, ბერად აღკვეცა გელათის მონასტრის ილუმენმა ანთიმოზმა, 1912 წლის 23 დეკემბერს, ღირსი ექვთიმე მთაწმიდელის სახელზე. 1913 წლის მაისიდან, იგი იეროდიაკვანია.

1917 წელს, მამა ექვთიმე ხელდასმულ იქმნა მღვდელ-მონაზვნად, იმერეთის ეპისკოპოსის, მეუფე გიორგის მიერ.

ავადსახსენებელს 1921 წელს, ქუთაისში კომუნისტური ხელისუფლების მოსვლისთანავე, მ. ექვთიმე დაპატიმრებულ იქნა, როგორც ახალი წყობისათვის არასაიმედო პიროვნება. საბედნიეროდ, ბრალდების არქონის გამო, ის რამდენიმე თვეში გაანთავისუფლეს. ეს იყო უმძიმესი პერიოდი დევნისა და შევიწროებისა; გელათის ბერები ყოველდღე ელოდნენ შეურაცხყოფასა და დარბევას, მღვდელ-მონაზონი ექვთიმე ამ წლებშიც კი აგრძელებდა საგალობლების კრებულებზე მუშაობას.

1924 წელს, კომკავშირლებმა საძირკვლამდე დაანგრიეს წმ. დავით აღმაშენებლის სახელობის საკათედრო ტაძარი. იმავე წელს, უღმრთოთა ხელით დახვრეტილ იქნა ქულთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი ნაზარი, ერთგულ სასულიერო პირებთან ერთად. სამღვდელოების დევნა-განადგურების ისტერიამ, პიკს მიაღწია.

მ. ექვთიმე იძულებული გახდა, დაეტოვებინა გელათი და ხელნაწერები, შედარებით უსაფრთხო ადგილას გადაეტანა. განსაცვიფრებელია, ასეთ დროს, როდესაც თბილის-ქუთაისის გზაზე სრულიად უმიზეზოდ მოიკლა ათასობით ადამიანი, როგორ მოახერხა მ. ექვთიმემ ერთი ურემი ხელნაწერების ქუთაისიდან მცხეთაში მართოდმართო გადატანა.

ამ პერიოდიდან მღვდელ-მონაზონი ექვთიმე განწესებულ იქნა სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძარში, სადაც საგულდაგულოდ გადამალა სასწაულებრივად გადარჩენილი ხელნაწერები. 1925 წელს, როდესაც საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი წმ. ამბროსი, მეტეხის ციხეშია დატყვევებული, ხოლო საქართველოს ეკლესიის უკლებრივ ყველა მსახური სამინელ დევნას განიცდის, საღმრთო განგებით, მ. ექვთიმე კვლავაც აგრძელებს საეკლესიო გალობის იშვიათი ნიმუშების გადარჩენას. სვეტიცხოვლის ტაძრის წიგნთსაცავში მან მიაკვლია ძლისპირთა უძველეს ნეკირებულ კრებულს. ძვ. ქართული სამუსიკო დამწერლობის საუკეთესო მცოდნე-მოღვაწემ, ეს საგალობლებიც ხუთხაზიან სანოტო სისტემაზე გადმოიტანა. სვეტიცხოველში მისი გულშემატკივარი და თანამგრძნობი გახლდათ წილკნელი ეპისკოპოსი პავლე ჯაფარიძე. ამ პერიოდში მამა ექვთიმე სულიერ მოძღვრობას უწევდა სამთავროს დედათა მონასტერს.

1929 წლიდან, მამა ექვთიმე ზედაზნის მონასტერში განაწესეს. მან, ამჯერად იქ მიიტანა ქართული გალობის შემცველი ხელნაწერები და დიდ რკინის ყუთებში საიმედოდ დაცული, მინაში დაფლა.

1935 წლის ნოემბერში, მ. ექვთიმემ სახელმწიფო მუზეუმს გადასცა 5532 საგალობლებისა და რამდენიმე სასულიერო შინაარსის ხელნაწერთა 34 სანოტო კრებული.

მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში, უფრო მეტად დამძიმდა საქართველოს მონასტრების მდგომარეობა. მონასტრის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი მიხეილი (მანდარია), რომელსაც სანოვაგე მოჰქონდა ბერებისათვის, კომენდანტის საათის დარღვევისათვის, სოფელ საგურამოს გზაზე მოკლეს, ახალგაზრდა ბერი, პარტენი (აფციაური), ყალბი ბრალდებით დააპატიმრეს, მოხუცი მწირ-ბერი საბა (ფულარიანი) გარდაიცვალა. მ. ექვთიმე, მატოდმარტო დარჩა ზედაზნის მონასტერში.

მოხუც მოღვაწეზე მისი სულიერი შვილები – სამთავროს მონასტრის დედათა მონასტრის მონაზვნები ზრუნავდნენ. 1944 წლის ზამთარს, მოძღვრის მოსანახულებლად ასულ, მონაზონ ზოილესა (დვალიშვილი) და რამდენიმე დედას, მ. ექვთიმე სარეცელზე მიჰქაჩული დახვდათ. მცირე ხანში მ. ექვთიმემ მშვიდობით მიაბარა სული უფალს. იგი დაკრძალეს ზედაზნის მონასტრის ეზოში, საკურთხეველთან ახლოს. ასე აღესრულა ჩვენი დროის ეს უდიდესი სულიერი მოსაგრე. მისი მდიდარი ბიბლიოთეკის ნაწილი, სამთავროს მონასტერში გადაიტანეს. იქ, ახლაც ინახება მ. ექვთიმეს რამდენიმე ხელნაწერი.

ილუმენი ექვთიმე კერესელიძე, საქართველოს ეკლესიის განსაკუთრებული მოღვაწეა. ფასდაუდებელია მისი დამსახურება ძველი ქართული საეკლესიო გალობის გადარჩენის საქმეში. რომ არა მისი ურყევი რწმენა და თავდადება, ქართული ერის მუსიკალური საუნჯე, ესოდენი მრავალფეროვნებით ვერ მოაღწვდა ჩვენამდე.

მ. ექვთიმემ, წმ. ექვთიმე ათონელის დარად, დაუცხრომელი ღვაწლით განამდიდრა დედა-ეკლესია; ხოლო წმ. ექვთიმე ღვთისკაცის მსგავსად, ის საკუთარი კეთილდღეობისა და ჯანმრთელობის ფასად, თავგანწირვით იცავდა წინაპართა უნიკალურ მემკვიდრეობას. მ. ექვთიმემ შთამომავლებს 5532 საეკლესიო საგალობელი შეუნარჩუნა. იგი დიდი მლოცველი და ასკეტი ბერი გახლდათ. სამთავროს მონასტერში შემორჩენილია მისი სულიერი სწავლანი, სადაც ნათლად ჩანს ამ დიდი პიროვნების მთავარი საზრუნავი – სულის ცხოვნება. სიყრმიდანვე ქალწულობით შემკობილი ღირსი მამა, თავმდაბლობისა და მოთმინების მაგალითი იყო გარშემო მყოფთათვის.

2003 წლის 18 სექტემბერის წმ. სინოდის სხდომამ, აღნიშნული

მასალების საფუძველზე განაჩინა: ილუმენი ექვთიმე კერესელიძე ქართული საეკლესიო საგალობლების გადარჩენისათვის განუღო ღვაწლის გამო, შეირაცხოს წმინდანად და ეწოდოს სახელი – ექვთიმე აღმსარებელი.

**წმინდა გაბრიელი (ქიქოძე) —
იმერეთის ეპისკოპოსი (†1891)
25 (7.02) იანვარი**

წმ. მღვდელმთავარი გაბრიელი (ერის-კაცობაში გერასიმე), დაიბადა 1825 წლის 15 ნოემბერს, ოზურგეთის მაზრის სოფელ ბახვში, მღვდლის, მაქსიმე ქიქოძის, გურიის მთავრის, მამია გურიელის კარის მოძღვრის ოჯახში.

1840-45 წლებში გაბრიელი სწავლობდა თბილისის, შემდეგ ფსკოვის და ბოლოს, პეტერბურგის სასულიერო სემინარიებში. 1849 წელს დაამთავრა პეტერბურგის სასულიერო აკადემია, მაგისტრის ხარისხით, ამავე წელს დაოჯახდა და დაბრუნდა საქართველოში; 1849 წელს დაინიშნა თბი-

ლისის სასულიერო სემინარიის ინსპექტორად, 1854 წელს ეგზარქოსის მიერ ხელდასმულ იქნა დიაკვნად, შემდეგ კი – მღვდლად.

1856 წელს, ოცდათორმეტი წლის ასაკში, მას თავს დაატყდა უბედურება: გარდაეცვალა მეუღლე და ხუთი შვილი. ამ ტრაგედიის შემდეგ, მ. გაბრიელი, ეგზარქოს ისიდორეს ლოცვა-კურთხევით, ბერად აღიკვეცა დავით-გარეჯის მონასტერში. 1858 წელს, მ. გაბრიელი მონასტრის წინამძღვრად გაამწესეს, იმავე წელს აკურთხეს გორის ეპისკოპოსად, ხოლო 1860 წლის 2 ივლისს, იმერეთის ეპარქიაში გადაიყვანეს და გარდაცვალებამდე, ამ სამწყსოს მღვდელმთავარი იყო. 1869 წელს, მის განმგებლობაში შევიდა აფხაზეთის ეპარქია, ხოლო 1873 წელს – სამეგრელოს ეპარქია. მრევლის განათლების მიზნით, მეუფე გაბრიელი ხშირად მოგზაურობდა ეპარქიის ფარგლებში, ხალხთან პირად შეხვედრას, საუბარს, ის დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა; სოფლიდან სოფელში გადადიოდა და დღეში სამ-ოთხ ადგილას დამოძღვრავდა ხოლმე სამწყსოს, მაგრამ ყველაზე მეტად მრევლზე გავლენას ახდენდა გაბრიელ ეპისკოპო-

სის პიროვნება, მისი პირადი მაგალითი. როგორც პედაგოგმა და მოძღვარმა, მან იცოდა ზნეობრივი აღზრდის საშუალებები. ჯერ კიდევ სემინარიაში ყოფნის დროს, მან, იაკობ გოგებაშვილის თქმით, „ნათლად, მკვეთრად და კატეგორიულად განსაზღვრა კეთილგონიერული ყოფაქცევის მნიშვნელოვანი და არსებითი წესები... კეთილი, ჯანსაღი და ზნეობრივი ცხოვრების საუკეთესო საშუალებად ის თვლიდა გონებრივი და ფიზიკური შრომის ერთმანეთთან შენაცვლებას. ამ წესს, იგი თვითონაც მკაცრად იცავდა: ჭრიდა შეშას, თოხნიდა, პირუტყვს საზრდოს უზიდავდა, ქათმებს აპურებდა, ახალი ტაძრების მშენებლობის დროს, ხშირად თვითონ იყო არქიტექტორი, სოფელ-სოფელ ეძებდა კარგ ოსტატებს, ზრუნავდა წესრიგზე: თურმე, „თუ სადმე ეკლესიაში უსუფთაობას ნახავდა, მოიტანდა ცოცხს და თავისი ხელით დახვეტდა“. ეპისკოპოსი გაბრიელი, მხოლოდ პირადი ღირსებებით შემკულ ხალხს აკურთხებდა ეკლესიის მსახურებად და არ უწევდა ანგარიშს არც თავადს, არც მთავარს და არც გუბერნატორს. მეუფე გაბრიელი, „ადამიანებს ენდობოდა, რადგან მათში, უპირველეს ყოვლისა, ღვთის ხატებას ხედავდა და ამიტომაც მათი შიში არ ჰქონდა“. ერთ-ერთი მოგზაურობის დროს, მას ავაზაკი დაეცა თავს და გაძარცვა მოუწოდო. მეუფე გაბრიელი არ დაიბნა, ჯვარი გადასახა და უთხრა: „შვილო, მე სანყალი ბერი ვარ, გაბრიელ ეპისკოპოსი, ფული სადა მაქვს“. ეს სახელი ავაზაკსაც გაეგონა და შეკრთა. მეუფე არ მოეშვა, სანამ თან არ წაიყვანა, გაზარდა და სკოლაში მასწავლებლად განამწესა.

მთხოვნელის გარჩევა, მეუფემ არ იცოდა. დიდი და პატარა, შორეული თუ ახლობელი, თავადი თუ გლეხი — მისთვის ერთი იყო. უკანონობას არ მოითმენდა და არავის უზნეო თხოვნას არ შეასრულებდა. მისი უბრალო და მარტივი ხასიათი, მის ტანსაცმელშიც ჩანდა, საცხოვრებელ ოთახშიც და სმა-ჭამაშიც. ხშირად მნახველს ძველ სამოსელში გამოწყობილი ბერი, მოსამსახურედ მიუღია.

ეპისკოპოსი გაბრიელი იყო საოცარი მოწყალე და ქველმოქმედი, თავისი სამწყსოს ქვრივთა და ობოლთათვის ლუკმის მიმწოდებელი. ერთ დიდსა და მძიმე ზამთარს, როცა ქუთაისის ღარიბები დიდ გაჭირვებასა და განსაცდელში ჩავარდნენ, მღვდელმთავარმა თავისი ფეხით დაიარა გაჭირვებულთა ქოხმახები და, რამდენადაც შეეძლო, აღმოუჩინა მათ შემწეობა. იგი ღრმად თანაუგრძნობდა მდაბალ ხალხში სწავლა-განათლების გავრცელებას, მრავალ მოსწავლეს უწვდიდა დახმარების ხელს, საკუთარ სახლში ინახავდა და სწავლის ქირასაც უხდიდა. ამ ყმანვილებთან სადილობდა და ბაასობდა იმ მიზნით, რომ მათში გაეღვიძებინა კეთილშობილური აზ-

რები, მათს ნორჩ გულებში დაენერგა სიყვარული თავმდაბლობისადმი. მისი დევიზი იყო: „მე არა მეკუთვნის რა, ყველაფერი ღვთისაა“. გაბრიელ ეპისკოპოსის დღიურები საშუალებას გვაძლევს შევიტყოთ, თუ რამდენი უპატრონო მკვდარი დაუსაფლავებია, რამდენი შიშველი შეუმოსავს, რამდენი გზის ქირა გადაუხდია, რამდენი შეგირდისთვის სასწავლო ნივთები უყიდია, რამდენი სნეულისთვის უექიმია. დიდ ზამთრებში, ხშირად ქვრივ-ობლებს შეშასა და ფულს უგზავნიდა, ღამ-ღამობით, ჩუმად“.

მეუფე გაბრიელის თანამედროვენი, ერთხმად აღნიშნავენ, რომ საოცარი სახილველი იყო ლოცვად დამდგარი ეპისკოპოსი. ნირვალოცვა მან ძლიერი სასოებით იცოდა.

მიუხედავად ამისა, გაბრიელ ეპისკოპოსის მიმართ ხშირი იყო გესლიანი წერილები, ეჭვები, უსაფუძვლო ცილისწამებანი. მას აბრალებდნენ უსამართლობას, უზნეობას, კარიერისტობას, საეკლესიო ნივთებით ვაჭრობას. მაგრამ თვით მტრებიც იხსენიებენ მას, როგორც „უნიჭიერეს და ყოვლად შესანიშნავ მოძღვართმოდღვარს“, ადარებდნენ „ეკლესიის თვით პირველ წმინდა მოძღვრებს“, უწოდებდნენ მას „საკვირველ პედაგოგს“, „არაჩვეულებრივი სიტყვის მეუფეს“, „სიმართლის მასწავლებელს“.

მეუფე გაბრიელი ერთ-ერთი მხურვალე დამცველი იყო ქართული ენისა, რომელიც XIX საუკუნეში, საუბედუროდ, გადაგვარების მომაკვდინებელი საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა. ის გაბედულად ებრძოდა ყველას, ვინც ეჭვქვეშ აყენებდა მშობლიური ენის არსებობის აუცილებლობის საკითხს. ამ მიზნით დაიწერა მრავალი წერილი და ქადაგება, მან ამხილა ვაი-ქართველი მუხრანსკი, რომელიც წერდა, რომ მცირე ერები, მათ შორის ქართველებიც, „დიდ“ ხალხში გათქვეფის აუცილებლობას ვერ ასცდებოდნენ, და რაც უფრო მალე მოხდებოდა ეს მოვლენა, მით უკეთესი იქნებოდა. „რით ამტკიცებ შენ, რომ ეს მოვლენა (მცირე ხალხის ენის განქარვება) არის ბუნების წესი?“ – ეკითხება გაბრიელ ეპისკოპოსი მუხრანსკის, – „პირიქით, ხალხი უნდა ეცადოს ენის გავრცელებას, გამდიდრებას და არა დამარხვასა და დაკარგვას“. მეუფე გაბრიელი თვლიდა, რომ „ხალხის ინდივიდუალურობის უმთავრესი ელემენტი“ სწორედ ენაა. მშობლიურ ენას მოკლებული ყოველი ხალხი, მოკლებულია ყოველგვარ ინდივიდუალურ ნიშან-თვისებას და „უსარგებლოა თავისთვისაც და სხვისთვისაც“.

გაბრიელ ეპისკოპოსს, ეროვნულ ნიადაგზე უთანხმოება ჰქონდა აგრეთვე ეგზარქოს ევსევისთან, რაც შემდგომში, განხეთქილებაამდეც მისულა. ზემდგომ დანესებულებებთან და პიროვნებებთან ამგვარ დაპირისპირებას, ხშირად მათი გულისწყრომაც მოჰყვებო-

და ხოლმე. დროდადრო, მეუფე გაბრიელზე საიდუმლო მეთვალყურეობაც ყოფილა დაწესებული, რადგანაც ის, მთავრობისათვის არასაიმედო კაცად იყო მიჩნეული.

1885 წელს მოკლეს გაბრიელ ეპისკოპოსის მდივანი, ცნობილი პუბლიცისტი ესტატე მჭედლიძე (ბოსლეველი). მეუფემაც მიიღო მუქარის წერილები. მან საქართველოდან წასვლა დააპირა. „ჩემი სულის სიმდაბლე იყო, რომ შეეშინდი, მაგრამ მთლად ჩემი თავისთვის არ შევშინებულვარ. მე ერთი ხნის კაცი ვარ. დიდი ხნის სიცოცხლე მაინც არა მაქვს, მაგრამ რომ მართლა მოვეკალით, რა ჩირქი დაედებოდა მთელ ხალხს, რომელმაც თავისი მოძღვარი ასე სასტიკად გაიმეტაო“.

სიცოცხლის ბოლოს მეუფე გაბრიელს მძიმე სულიერი ბრძოლები დაეწყო, ხშირად ტანჯავდნენ მას საშინელი მოჩვენებანი. კაცთა მოდგმის მტერმა უკანასკნელი ბრძოლა გაუმართა, რათა ფიზიკურად დასუსტებული მოხუცი, სულიერად ეძლია. გარდაცვალების წინა დღეს, მეუფე შემდეგ სიტყვებს იმეორებდა: „ღმერთო, მოწყალე მექმენ მე ცოდვილსა“, ხოლო სულის ამოსვლის წინ ამბობდა: „მომიხსენე მე, უფალო, ოდეს მოხვიდე სუფევითა შენითა“. 1896 წლის 25 იანვარს მღვდელმთავარი გარდაიცვალა. უჩვეულოდ დიდი ზამთარი ყოფილა იმ წელს ქუთაისში. გზები თოვლისაგან იყო შეკრული. მიცვალებულის ღირსეული გაპატიოსნება, უამინდობის გამო, მისი გელათში წასვენება და დაკრძალვა ვერ მოხერხდა; ამიტომ გადანყვიტეს, დაეცადათ გაზაფხულამდე, ვიდრე თოვლი არ გადნებოდა და გზები არ გაიხსნებოდა. მანამდე კი გაბრიელ ეპისკოპოსის ცხედარი ქუთაისის საკრებულო ტაძარში დაასვენეს.

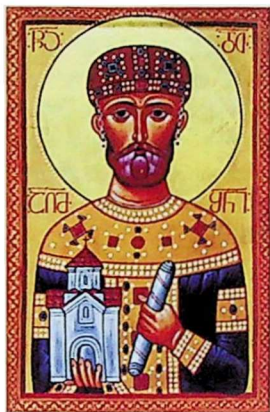
ორმოცდაექვსი დღე ეთხოვებოდა გაბრიელ ეპისკოპოსს სრულიად საქართველო და მთელი ამ დროის მანძილზე, მისი გვამი არ გახრწნილა. გარდაცვლილის პირადი ქონება, საკუთარი სურვილით, მთლიანად ქერივ-ობლებსა და ღარიბებს დაურიგდა.

გამოქვეყნდა გაბრიელ ეპისკოპოსის გამოსათხოვარი სიტყვა. მეუფე უკანასკნელ შენდობას ითხოვდა ყველასაგან და თვითონაც ყველას მიუტევებდა შეცოდებებს.

ნინო ანთონისაჲსი დავით IV,
მეფე ყოვლისა საქართველოსა,
აღმაგნებულად წოდებული (†1125)

26 (8.02) იანვარი

XI საუკუნის საქართველო, ფიზიკური და სულიერი კატასტროფის წინაშე აღმოჩნდა. სულთანმა მელიქ-შაჰმა დაიპყრო სამშვილდე, შეიპყრო მისი მმართველი იოანე ლიპარიტის ძე; შემდეგ, მეფე გიორგი II-ის ცალკეული გამარჯვებების მიუხედავად, აიღო და დაარბია ქუთაისი, არტანუჯი, კლარჯეთის უდაბნო. ქართველებმა მიატოვეს სამკვიდრებელი და მთებსა და ტყეებს შეაფარეს თავი. დაცარიელებული ქვეყანა უსჯულოებმა დაიპყრეს, ააოხრეს ეკლესია-მონასტრები, ამოხოცეს მოსახლეობა.

ერთ დროს ქრისტესმოყვარე ერი, უსჯულოებამ და ცოდვამ მოიცვა... „ყოველმან ასაკმან და ყოველმან პატივმან ყოვლითურთ შესცოდეს ღმერთსა და მიიქცეს გზათაგან წრფელთა ყოვლისა მიმართ უკეთურებისა“. აღდგომის დღეს „მოხედნა უფალმან რისხვითა და შეძრა ქვეყანა საფუძვლითურთ“. საშინელმა მიწისძვრამ ყველაფერი დაანგრია.

ასეთი უბედურების ჟამს „იწყო აღმოცისკრებად მზემან ყოველთა მეფობათამან, დიდმან სახელითა და უდიდესმან საქმითა, სახელ-მოდგამმან დავით, ღმრთისა მამისაგან და თვთ სამეოცდამეთსხრამეტემან შვილმან ამის დავითისმან, დავით“. საქართველოს იმედად და პატრონად მოეწვლინა განსწავლული, ბრძნად-მეტყველი, ღვთისმოშიში, დავრდომილთა ხელისამპყრობელი, ქვრივობოლთა განმკითხავი, სამართლიანი მსაჯული, დაუმარცხებელი მეომარი, მახვილი მესიისა – ნმ. დავით აღმაშენებელი.

1089 წელს, გიორგი II-მ უარი თქვა მეფობის პატივსა და სიმდიდრეზე და თავის, თექვსმეტი წლის „მარტოშობილ ძეს... დაადგა გვრგვინი მეფობისა“. „თვთ მამამან ზეცათამან პოვა დავით, მონა თვსი და საცხებელი მისი წმიდა სცხო მას“... უფალმა წყალობითა და ჭეშმარიტებით შემოსა მოწყალე და გლახაკთა მფარველი მეფე, „უზეშთაეს ყო იგი უფროს ყოველთა მეფეთა ქუეყანისათა“. წინ იყო ბრძოლის, შრომის, აღმშენებლობის, მოღვაწეობის ოცდათექვსმეტწლიანი გზა.

უპირველეს ყოვლისა, დავით მეფემ, დიდი თურქობის დროს გაქცეული და მიუვალ ადგილებს შეხიზნული ქართველების დაბრუნება დაიწყო ძველ ნამოსახლარებზე, აზნაურებს მოუყარა თავი და მათთან ერთად შეუდგა ერის შეკრებას.

გავიდა ოთხი წელი. მოკვდა სულთანი მელიქ-შაჰი. ლიპარიტ ბაღვაშმა, რომელიც პირველ ხანებში ერთგულად ედგა მეფეს გვერდით, „იწყო მამურ-პაპურთა კუალთა სლვა... დაღათუ ქრისტიანე იყო სახითა, გარნა ორგულება და სიძულვილი პატრონთა გუარისაგან მოაქუნდა გონებითა... დადგა ყოველსა გზასა არაკეთილსა“.

მეფემ მისი მობრუნება განიზრახა და რამდენიმე ხნით შეიპყრო. კლდეკარის ერისთავმა მტკიცე ფიცი და ერთგულების პირობა დადო. მეფემ შეუნდო, მაგრამ როცა დარწმუნდა, რომ „კუდი ძაღლისა არ განიმართების, არცა კირჩხიბი მართლად ვალს“, კვლავ შეიპყრო, ორი წელიწადი საპყრობილეში ამყოფა, შემდეგ კი, პატივყრილი, საბერძნეთს გაგზავნა. ასევე, წარმატებით დათრგუნა დავითმა სხვა ურჩი დიდებულებიც, რადგან იცოდა, რომ ძლიერი სახელმწიფოს აუცილებელი ქვაკუთხედი, შინაგანი მშვიდობა და ერთობა იყო.

ამასობაში იერუსალიმი და ანტიოქია ჯვაროსნებმა აიღეს. ამით ისარგებლა დავით მეფემ და თურქებს ხარკის მიცემა შეუწყვიტა.

ღვთივგანბრძნობილმა მეფემ, თავისი გონიერი მზერა ეკლესიას მიაპყრო. მან მოიწვია საეკლესიო კრება „ღვთისმოყუარეთა მონაზონთა, დაყუდებულთა და მეუდაბნოეთა სანახებთა ქართლისათა, მახლობელად ორთა საეპისკოპოსოთა – რუისა და ურბნისისა“. კრებამ აღადგინა და გააძლიერა ეკლესიის ავტორიტეტი, აღკვეთა თავგასულ ფეოდალთა და უღირს სასულიერო პირთა თავნებობა. ეკლესია გახდა ძირითადი დასაყრდენი სახელმწიფოს უმნიშვნელოვანესი პოლიტიკური და ეროვნული ინტერესების განხორციელების საქმეში. კრებამ კიდევ ერთხელ დაამტკიცა მართლმადიდებლური სარწმუნოების სასიცოცხლო მნიშვნელობა ერისა და პიროვნების გადარჩენის საქმეში. „არა გეცრუვნეთ შენ, სინმიდით მშობელო ჩუენო კათოლიკე ეკლესიაო, არცა განგცეთ შენ, სიქადულო ჩუენო მართლმადიდებლობაო, რომლისა არცა განმცემელ ქმნილ ვართ, ვინაჲდგან შემეცნებასა შენსა ღირს ქმნილ ვართ, მონამე არს ჭეშმარიტება“, – ვკითხულობთ ამ კრების ძეგლის-წერაში.

დავით მეფე აქტიურად შეუდგა საქართველოს სრულ გაერთიანებას და უპირველესად, კახეთ-ჰერეთს მიმართა. თურქები და მოღალატე ფეოდალები ფარ-ხმლის დაყრას არ აპირებდნენ. ღვთისწყალობას მინდობილი ლაშქარი, ერწუხთან უშიშრად შეება თურქთა უზარმაზარ მხედრობას. რიგითი ჯარისკაცივით იბრძოდა მე-

ფეც, მეომრებს ლომივით შეუძახებდა, გრიგალივით დაჰქროდა. სამი ცხენი მოუკლეს ამ ბრძოლაში, მეოთხეზე ამხედრებულმა დაასრულა ბრძოლა საკვირველი გამარჯვებით.

რამოდენიმე წელი ქვეყნის შიდა პოლიტიკის რეფორმებსა და აღმშენებლობას მოახმარა კეთილმსახურმა დავითმა, შემდგომ კი შეუდგა თურქთაგან საქართველოს სრულ განწმენდას.

თურქთა სულთანმა მუჰამედმა, ასი ათასიანი ლაშქარი დაძრა საქართველოსკენ. როცა მტრის შემოსვლა შეიტყო, თავად მეფე ათას ხუთასი კაცი თრიალეთისაკენ წავიდა. განთიადისას შეება ერთმანეთს უთანასწორო მხედრობა. „შენევნითა ღმრთისათა იძლია ბანაკი თურქთა“. თავზარდაცემული მომხდურები ისე გაიქცნენ, რომ კარვების მოხსნა და საქონლის გარეკვაც ვერ მოასწრეს. ამასობაში, გიორგი ჭყონდიდელმა რუსთავიც წაართვა დამპყრობლებს. 1115 წელს, მტკვრის ხეობა მთლიანად შეუერთდა საქართველოს. ერთი წლის შემდეგ კი – კარნიფორსა და ბასიანს შორის დაბანაკებული თურქებიც განდევნეს.

სიმდიდრით და დიდებით აივსო სამეფო. იმავე წელს დავითმა თავისი ასული კატაი ბერძენთა იმპერატორს, ალექსი კომნენოსს მისცა სძლად, მეორე ასული თამარი კი – შირვანს გაგზავნა დედოფლად, „რათა ვითარცა ორნი მნათობნი – ერთი აღმოსავლეთს, მეორე დასავლეთს – ცისკროვან ჰყოფდენ სფეროსა, მამისაგან მიმღებელნი მზეებრთა შარავანდედთანი“.

„ძლევანი საკვირველნი“ გრძელდებოდა, წმ. მეფე ახალ-ახალი დიდებით იმოსებოდა. სწორუშოვარ მამას, გვერდით ედგა ღირსეული შვილი, „სიბრძნითა, სიწმიდითა, ახოვნებითა და სიმხნევითა უმჯობეს მამისა“ – დემეტრე (შემდგომ ღირსი დამიანე, ხს. 23 მაისს).

მიუხედავად წარმატებისა, დავით აღმაშენებელი კარგად ხედავდა, რომ მცირერიცხოვან ქართულ მხედრობას საქართველოს ქალაქებისა და ციხეების უსაფრთხოების დაცვა და იმავდროულად, მუდმივმოქმედ არმიაში ყოფნა გაუჭირდებოდა. საჭირო იყო მუდმივი ლაშქრის შექმნა. ბრძენმა მეფემ განიზრახა, ყივჩაღთაგან შეექმნა ასეთი არმია. ის კარგად იცნობდა ამ ხალხს, იცოდა მათი ომის ხელოვნების და მხნეობის ამბავი. მისი მეუღლე, გურანდუხტ დედოფალიც ხომ, ყივჩაღთა მთავრის, ათრაქა შარალანის ძის ასული იყო.

ათრაქამ სიხარულით მიიღო სახელოვანი სიძის წინადადება. ყივჩაღთა მშვიდობიანი გზის უზრუნველსაყოფად, მეფე და მისი აღმზრდელი, გიორგი ჭყონდიდელი, ოსეთს წავიდნენ. ოსეთში გარდაიცვალა გიორგი ჭყონდიდელი, „აღმზრდელი პატრონისა და თანაგამკაფელი ყოველთა გზათა, საქმეთა და ღუანლთა მისთა“.

დამწუხრებულმა მეფემ, ორმოცდღიანი გლოვა გამოაცხადა მთელ სამეფოში.

დავითმა ყივჩაღთაგან შექმნა ორმოცი ათასიანი არმია. ამას ხუთი ათასი ქართველიც მიემატა და იმ დღიდან, საქართველოს განმგებლობაში მუდმივად იყო ორმოცდახუთი ათასი კაცისაგან შემდგარი სპა.

დავითმა, საქართველოში და მის მახლობლად მცხოვრები თურქების ნაწილს ბოლო მოუღო. წმ. მეფე დღითი-დღე ამტკიცებდა, ჰკრავდა და აძლიერებდა ქვეყანას. მტრები ვერ ბედავდნენ ღვთიეკურთხეულ მეფესთან შეხებას. „ესევეითართა ჭირთაგან შეინრებულნი თურქმანნი“ სულთან მაჰმუდს ეახლნენ ბაღდადში. გლოვისა და გაჭირვების ნიშნად, შავად შეიღებნენ და ასე აუწყეს ამიერკავკასიაში მიმდინარე ამბები. სულთანმა არაბთა მეფე დურბეიზს უხმო, მისცა თავისი ძე, მალიქი, ექვსასი ათასიანი არმია შეკრიბა და საქართველოსაკენ დაძრა.

1121 წლის აგვისტო იდგა. ქვიშასავით მოადგა ურიცხვი მტერი თრიალეთს, მანგლისს, დიდგორს, „თვთ ფერჯთა ზედა ვერ ეტეოდეს ამათ ადგილთა“. უშიშარმა მეფემ წყნარად, უშფოთველად და ბრძნულად განაწყო სპა ისე, რომ არა მარტო გამარჯვებაზე იზრუნა, არამედ თავის მცირერიცხოვან მხედრობასაც გაუფრთხილდა.

ბრძოლის დაწყების წინ, მეფემ სიტყვით მიმართა ლაშქარს: „ეჰა, მეომარნო ქრისტესნო! თუ ღვთის სჯულის დასაცავად თავდადებით ვიბრძოლებთ, არამცთუ ეშმაკის ურიცხვ მიმდევართა, არამედ თვით ეშმაკებსაც ადვილად დავამარცხებთ, და ერთ რამეს გირჩევთ, რაც ჩვენი პატიოსნებისა და სარგებლობისათვის კარგი იქნება: ესაა, რომ ჩვენ ყველამ ხელთა ცისადმი აპყრობით ძლიერ ღმერთს აღთქმა მივცეთ, რომ მისი სიყვარულისათვის ამ ბრძოლის ველზე უმაღლ მოვკვდებით, ვიდრე გავიქცევით და რომ არ შეგვეძლოს გაქცევა, რომც მოვინდომოთ, ამ ხეობის შესავალი, რომლით შევსულვართ, ხეთა ხშირ ხერგებით შევკრათ და მტკიცე გულით მტრებს, როცა მოგვიახლოვდებიან ჩვენზე იერიშის მოსატანად, სასტიკად შევუტოთ“...

უკან დახევაზე არც უფიქრია ვინმეს. მეფის გასაოცარმა საბრძოლო ტაქტიკამ და შემართებამ, ქართველთა ლაშქრის სიმხნევემ და ზეციურმა სასწაულებმა, მტერი შიშით გათანგა. „წელი მაღლისა შეენეოდა და ძალი ზეგარდმო ფარვიდა მას და წმ. მონამე გიორგი განცხადებულად და ყოველთა სახილველად წინაუძღოდა მას და მკლავითა თესითა მოსრვდა ზედამონეწულთა უსჯულოთა მათ წარმართთა“.

პირველსავე ბრძოლაში მტერმა დიდი ზარალი ნახა. ბაღდადის

მმართველი ილ-ლაზი მძიმედ დაიჭრა; სახელგანთქმულ სარდალს, დურბეიზ სადაყას ძეს, ისე ახლოს მიეჭრნენ ქართველები, რომ გულიდან ოქროს ძვირფასი მანიაკი ჩამოგლიჯეს და შემდგომ, დიდგორთან მოპოვებული გამარჯვების პატივსაცემად, ხახულის ღვთისმშობლის ხატს შესწირეს.

მომდევნო, 1122 წელს, დავით აღმაშენებელმა თბილისი აიღო და ოთხასწლიანი ტყვეობის შემდეგ, დედაქალაქი სამშობლოს დაუბრუნა. 1123 წელს, დავითმა დმანისიც შემოიერთა და ამით, საქართველოს გაერთიანება, საბოლოოდ განასრულა.

გამარჯვება გამარჯვებას მოსდევდა. უფალი შეენეოდა ღვთის მადიდებელ მეფეს. ჯერ კიდევ 1106 წელს დაიწყო დავით მეფემ თავისი აღმშენებლობითი მოღვაწეობის გვირგვინის – გელათის მონასტრის მშენებლობა. „მოიგონა აღშენება მონასტრისა და დაამტკიცა ადგილსა ყოვლად შუენიერსა და ყოვლითურთ უნაკლოსა, რომელსა შინა ვითარცა მეორე ცაჲ გარდაართხა ტაძარი ყოვლადწმიდისა და უფროსად კურთხეულისა დედისა ღმრთისა“. ეს ტაძარი, ყველა დანარჩენზე მშვენიერი იყო. დავითმა მას, დიდძალი განძი და ომებში მოპოვებული ნადავლი შესწირა, ამასთანავე „შემოკრიბნა კაცნი პატიოსანნი ცხოვრებითა და შემკული ყოვლითა სათნოებითა, არა თვსთა ოდენ სამეფოთა შინა პოვნილნი, არამედ ქუეყანისა კიდეთათ, სადაცა ესმა ვიეთმე სინმიდე, სიკეთე, სისრულე, სულიერთა და ჭორციელთა სათნოებითა აღსავსეობა, იძინა და კეთილად გამოიძია, მოიყვანნა და დაამკვდრნა მას შინა“. ასე დაედო საფუძველი უმაღლეს სასწავლებელს – გელათის აკადემიას. იგი მართლსაწმუნოებისა და სიბრძნის კერად იქცა „ყოვლისა აღმოსავლეთისა მეორე იერუსალიმად, სასწავლოდ ყოვლისა კეთილისად, მოძღვრად სწავლულულებისად, სხვად ათინად“.

დავითის მზრუნველი ხელი დაეტყო საქართველოს საზღვრებს გარეთ, წმ. ადგილებში მრავლად არსებულ ქართულ სავესტებსაც.

მეფემ სწეულთათვის ქსენონი ააშენა, მას, ყველა აუცილებელი ნივთი მოუშადა. სიუხვით და წყალობით სავსე, თვითონაც ხშირად ნახულობდა ავადმყოფებს, ამხნევებდა მათ, მამასავით ეპყრობოდა. დავითს ყოველთვის თან დაჰქონდა ქისა მონყალების გასაცემად.

განსწავლული და მწიგნობარი მეფე თავისუფალ დროს საღმრთო წერილისა და სხვა მეცნიერებათა წვდომას ანდომებდა. დავითს წიგნები ომშიც თან დაჰქონდა, ჯორებით და აქლემებით დაატარებდა ბიბლიოთეკას. როცა კითხვით გადაიღლებოდა, სხვას აკითხებდა, თვითონ კი ყურადღებით უსმენდა. ყველაზე უფრო, წმ. წერილის კითხვა უყვარდა. დავით მეფის ცხოვრების აღმწერი ამბობს:

„წინადაიდვა ოდესმე წიგნი სამოციქულო წარკითხვად და რაჟამს დაასრულის, ნიშანი დასუის ბოლოს წიგნისასა. ხოლო მოქცევასა წელიწადისასა მით ნიშნითა აღვთუალეთ: ოცდაოთხეუერ წარეკითხა“.

საოცარი მნიგნობარი მეფე, სწორუპოვარი ჰიმნოგრაფი იყო. მისი „გალობანი სინანულისანი“, თავისი ღრმა სულიერებით, უტოლდებოდა ეკლესიის უდიდესი ჰიმნოგრაფების ნაწარმოებებს. ქართველ მეფეთა შორის ყველაზე უშიშარმა, ძლევამოსილმა და მართალმა, შთამომავლობას დაუტოვა თავისი სულის საოცარი აღსარება, სადაც, მწარე გოდებით მოიხსენია ყველა ცოდვა, ნებისით თუ უნებლიეთ ქმნილი და შეწყალება გამოსთხოვა ყოვლისმპყრობელ მსაჯულს: „ჟამი რაჲ წვლილთა და ხმელთა აღმოფშვნვათაჲ წარმოდგეს, ზარი მეფობისაჲ წარხდეს და დიდებაჲ დაშრტეს, შუებანი უქმ იქმნენ, ყუავილოვნებაჲ დაჭნეს, სხუამან მიიღოს სკიპტრაჲ, სხვასა შეუდგენ სპანი, მაშინ შემინყალე, მსაჯულო ჩემო!“

1125 წელს, როცა „დიდთა საქმეთა და უფროსთა ლაშქრობათა“ წარმართვაზე ფიქრობდა, ანდერძი დანერა ღვთივგვირგვინოსანმა მეფემ – თავისი ხელით დასვა სამეფო ტახტზე დემეტრე, დაადგა გვირგვინი, მახვილი შემოარტყა წელზე და „დაულოცა ცხოვრება წარმართებული და განგრძობა დღეთა ბედნიერებით“. თვითონ კი ორმოცდაცამეტი წლის ასაკში აღესრულა „სახელგანთქმულ, ვითარცა ნებროთ გმირთა შორის; ახოვან, ვითარცა ისო წინამბრძოლთა შორის; მოშურნე, ვითარცა ფინეზ მღვდელთა შორის; მხნე, ვითარცა სამფსონ მსაჯულთა შორის; ბრძენ, ვითარცა სოლომონ მეფეთა შორის; მშვიდ, ვითარცა დავით ცხებულთა შორის; მხურვალე, ვითარცა პეტრე მონაფეთა შორის; კაცთმოყვარე, ვითარცა ჩემი იესო ღმერთთა შორის; ბუნებით ღმერთი მადლით ღმერთ-ქმნულთა შორის; საყვარელ, ვითარცა იოანე მეგობართა შორის; მკვირცხლ, ვითარცა პავლე მოციქულთა შორის; სახის დასაბამ უცთომელისა ქრისტიანობისა, ვითარცა დიდი კონსტანტინე თვთმპყრობელთა შორის; სიმტკიცე კეთილად მსახურებისა, ვითარცა თევდოსი სკიპტრისმპყრობელთა შორის“ (არსენ ბერი).

წმ. დავით აღმაშენებელი დაკრძალეს მის მიერ აგებული და სამეფო საძვალედ დადგენილი გელათის მონასტრის შესასვლელში. საფლავის ქვაზე ამოკვეთილია კეთილმსახური მეფის უკანასკნელი სურვილი: „ესე არს განსასუენებელი ჩემი, უკუნიითი უკუნისამდე, ესე მთნავს: აქა დავემკვიდრო მე“.

გინდა მოწამე ანოტ დიდი, ქართველი, არაბთა ბაძარში წამებული (†829)

29 (11.02) იანვარი

VIII საუკუნის ბოლოს, 786 წელს, ქართლის ერისმთავარი გახდა ადარნერსეს ძე, ანოტი. ამ დროს, საქართველო ოთხ ნაწილად იყო დაყოფილი: ქართლი, ანუ თბილისი მისი შემოგარენით და შუა ნაწილი საქართველოსი, არაბთა ამირას ემორჩილებოდა; აღმოსავლეთი – კახთა მთავარს, გრიგოლს ეპყრა; დასავლეთ საქართველოს, აფხაზთა მეფე განაგებდა; სამხრეთ საქართველო კი, – ლეთის ნებით, ანოტ კუროპალატისა და მისი შთამომავლობის სამეკიდრებლად იქცა.

ერისმთავრად დადგინების დღიდანვე, ანოტმა დაიწყო ბრძოლა საქართველოს გაერთიანებისათვის, ისარგებლა არაბთა დაუძლურებით და თბილისიდან განდევნა აგარიანნი. „თბილისს არაჲს დარჩა სარკინოზთაგანი, თჳნიერ ალი შუაბის ძისა“, ქართლის შემომტკიცების შემდეგ, ბარდავიც ქართლს შეუერთა ანოტმა და სამი წლის მანძილზე, მის „სახლად იყო ტფილისი და ბარდავი“.

ამასობაში, ხალიფას ტახტზე ახალი მბრძანებელი ავიდა, „განძლიერდა ხელმწიფება აგარიანთა და იწყეს ძიება ანოტისა და ვერ უძლო წინააღმდეგობად მათდა ანოტ და ივლტოდა მათგან“. თბილისი კვლავ არაბებმა ჩაიგდეს ხელში. ანოტი იძულებული გახდა, ქართლს განრიდებოდა და საბერძნეთში წასულიყო ცოლ-შვილთან და მცირერიცხოვან სპასთან ერთად. ჯავახეთს მიწვეწული ლტოლვილები ფარავნის ტბასთან შეჩერდნენ დასასვენებლად. მძინარეებს სარკინოზთა ლაშქარი დაესხათ თავს. მცირერიცხოვანი სპა სასიკვდილოდ იყო განწირული, მაგრამ „შეენია ღმერთი ანოტ კუროპალატსა და კნინსა ლაშქარსა მისსა, მოსცა ძლევა მას ზედა და მოსრნეს სიმრავლენი ურიცხჳნი“. ერისმთავარმა ამ გამარჯვებაში ლეთის ნიშანი განსჭვრიტა, საბერძნეთში წასვლა გადაიფიქრა და შავშეთ-კლარჯეთში დარჩენა გადაწყვიტა.

ამ დროს სამხრეთ საქართველო საცოდავ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. უსჯულოთაგან დარბეული ხალხის გაჭირვებას ქოლერის ეპიდემიაც დაემატა და „მცირედლა დაშთეს კაცნი ადგილ-ადგილ“.

სასომიხდილმა და უბედურებისაგან ქანცგანყვეტილმა მოსახ-

ლეობამ, სიხარულით და სიყვარულით მიიღო აშოტ კუროპალატი. იგი შეუდგა დანგრეული ქვეყნის აღდგინებას, „რომელნიმე სოფელნი მის ქვეყანასანი მოიყიდნა საფასოთი, ზოგნი ოჯერნი აღაშენნა და განამრავლა სოფლები აშოტ კურაპალატმან ქვეყანათა მათ შინა“.

წმ. აშოტ კუროპალატმა აღადგინა წმ. კეთილმსახური მეფის, ვახტანგ გორგასლის (ხს. 30 ნოემბერს) მიერ აშენებული არტანუჯის ციხე, რომელიც მურვან-ყრუს მიერ იყო აოხრებული, მის მახლობლად ქალაქი გააშენა და კლარჯელ ბაგრატიონთა საბრძანებლად გამოაცხადა იგი; აქ მან ააგო წმ. პეტრე და პავლე მოციქულების სახელობის ეკლესია. „მრავალგზის მოსცა ღმერთმან აშოტ კურაპალატსა ძლევა და დიდი დიდება ბრძოლასა შინა“.

კლარჯეთი ახალ სიცოცხლეს იძენდა. სრულიად საქართველოს პოლიტიკურ ცენტრად ქცეული მხარე, სულიერადაც მტკიცდებოდა და ძლიერდებოდა. ღირსი მამა გრიგოლ ხანძთელისა (ხს. 5 ოქტომბერს) და მისი თანამოსაგრეების ძალისხმევით, უდაბნო დაბასოფლებად იქცა, აშენდა ეკლესია-მონასტრები, ჩამოყალიბდა ლიტერატურული სკოლები, ერის საუკეთესო შვილები მიდიოდნენ კლარჯეთში და ღმერთშემოსილი მამების გვერდით, საქართველოს კეთილ მომავალს ჭედდნენ.

საქართველოს ერთიანობისათვის მებრძოლი, წმ. აშოტ დიდი, ღვთის მოშიში და მოყვარული იყო. მან დიდი სიხარულით და პატივით ისტუმრა თავის სასახლეში წმ. მამა გრიგოლ ხანძთელი, „ზეცისა კაცი და ქუეყანისა ანგელოზი“. ღირსმა მამამ აკურთხა ხელმწიფე: „არა მოაკლდეს მთავრობაჲ შვილთა შენთა და ნათესავთა მათთაჲ ქუეყანათა ამათ უკუნისამდე ჟამთა, არამედ იყვნენ იგინი მტკიცედ უფროჲს კლდეთა მყართა და მათთა საუკუნეთა და დიდებულ იყვნენ უკუნისამდე“.

წმ. აშოტ კუროპალატი, ღირსი გრიგოლ ხანძთელის კეთილ საქმეს მატერიალურადაც შეეწია. „შესწირნა ადგილნი კეთილნი და შატბერდისა ადგილი აგარაკად ხანძთისა“. მეფის შვილებმაც – ადარნერსემ, ბაგრატმა და გუარამმა, დიდძალი საფასე გაიღეს კლარჯეთის უდაბნოთა ასაღორძინებლად.

ბრძოლებში შეუდრეკელი აშოტი, უსიტყვოდ ემორჩილებოდა ეკლესიის მსახურებს. ერთხელ სიძვის ეშმაკი შეუჩნდა ზნეკეთილ მეფეს. „გარდარეული სიყუარულით“ შეუყვარდა ერთი ქალი; დაივინყა ღირსებაც, პატივიც, ღვთისა და ერის წინაშე მოვალეობაც და, დედოფლისთვის აღდგენილ არტანუჯის სასახლეში მიიყვანა იგი. ღირსმა გრიგოლმა შეიტყო „საქმეჲ იგი სულისა განმხრწნელი“, „შენუხდა ფრიად“, ეახლა მეფეს და ამხილა მისი უღირსი საქ-

ციელი. შეცბუნებულმა აშოტმა აღუთქვა განტევება ქალისა, მაგრამ სიტყვა ვერ შეასრულა, „რამეთუ დაემონა გულის-თქუმასა“. ღირსმა გრიგოლმა აშოტ კუროპალატის დაუკითხავად დედაკაცი სასახლიდან წაიყვანა და მერეს დედათა მონასტერში, წინამძღვარ ფებრონიას (ხს. 5 ოქტომბერს) მიჰგვარა. ეშმაკის მანქანებისაგან ძლეულმა მეფემ, ღირსება დაივინა და დედა ფებრონიას ქალის გაშვება სთხოვა: მონაგები ჩვენი, მის ხელთ არისო. დედა ფებრონიამ მკაცრად შეახსენა მეფეს, „მიზეზებად მიზეზთა კაცთა თანა, რომელნი იქმან უსჯულოებასა“. ხორციელად ძლიერმა ხელმწიფემ თავი დადრიკა „სულით ძლიერი“ დედის წინაშე და ოხვრით წამოსცდა: „ნეტარ მას კაცსა, ვინ არღარა ცოცხალ არს“. ღვთისმშობიშ მეფეს, „მამხილებელად აქუნდა თვისი გონება“ და, როცა ცოდვა განეშორა, აშოტმა სულით გაიხარა და აქებდა „წმიდათა მას მძლავრებასა“, „სიხარულით წარვიდა, რამეთუ გულითა წმიდითა აქუნდა ნეტართა მათ პატივი, ვითარცა სულისა მისისა საუკუნოდ გვრგნოსან-მყოფელთა“.

ღვთისა და ქვეყნის მოყვარული მეფე, მთელი ქართლის დაბრუნებისათვის ემზადებოდა, მაგრამ „მოვიდა ხალილ იაზიდის ძე არაბი და დაიპყრა სომხითი, ქართლი და პერეთი“. წმ. აშოტი საბრძოლველად მოემზადა, მაღელმსრობოლი გაგზავნა ლაშქრის შესაკრებად, მაგრამ, სანამ ჯარი შეიკრიბებოდა, „დაესხნენ სარკინოზნი უცნაურად და აოტეს იგი“. ხელმწიფემ ნიგალის ხევს მიჰმართა და „იწყო ძებნად ერისა, რათამცა ვითა განიმრავლა ლაშქარი თვისი“. საუბედუროდ, წვეულთა შორის მოღალატენიც აღმოჩნდნენ. მეფე ძალიან გვიან მიხვდა ღალატს. მან თავი ტაძარს შეაფარა, მაგრამ იუდას ცოდვით დამძიმებულებმა, იქაც შეაღწიეს და მოკლეს წმ. მეფე „მახვლითა საკურთხეველსა ზედა“. „დაკლეს იგი, ვითარცა ცხოვარი აღსავალსა საკურთხეველისასა და სისხლი იგი, მისი დათხეული, დღესაცა საჩინოდ სახილველ არს“, – წერს სუმბატ დავითის ძე, თავის წიგნში „ცხოვრება და უწყება ბაგრატიონიანთა“.

ასე მოწამეობრივად აღესრულა პირველი ბაგრატიონი ხელმწიფე, „კეთილად მორწმუნე, რომლისა გამო დაემტკიცა ქართველთა ზედა მთავრობა მისი და შვილთა მისთა“.

ქართველებმა არ შეარჩინეს მტერს საყვარელი ხელმწიფის სიკვდილი. დოლისყანას მყოფებმა გაიგეს, რომ „მოიკლა მათი უფალი აშოტი“, ისინი დაედევნენ მკვლელებს, ჭოროხის მიდამოებში დაენივნენ გაქცეულებს და ისე ამოწყვიტეს, რომ ამბის წამლებიც არ დარჩენილა.

წმ. მონამის, აშოტ დიდის ნეშტი დაკრძალეს მის მიერ აშენებულ, წმ. მოციქულთა, პეტრესა და პავლეს სახელობის ეკლესიაში.

თაბარძალი

- 4 (17) – ღირსი ევაგრე, ციხედიდის მთავრად-ყოფილი, შიო მღვიმელის თანამოღვაწე (VI ს.).
- 6 (19) – ღირსი არსენ იყალთოელი (†1127).
- 10 (23) – ღირსი იოანე ჭიმჭიმელი, ფილოსოფოსი (XIII ს.)
- 12 (25) – ივერიის ღვთისმშობლის ხატის დღესასწაული;
– წმ. პროხორე ქართველი, იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის განმაახლებელი (XI ს.);
– წმ. ლუკა იერუსალიმელი (მუხაის ძე), მონამეობრივად აღსრულებული (†1273);
– წმ. მონამე ნიკოლოზ დვალი, იერუსალიმის ქართველთა ჯვრის მონასტერში მაჰმადიანთა განწამებული (†1314) და სხვანი მონამენი ჭ ღირსნი მამანი ქართველნი – იერუსალიმის ქართველთა მონასტრებში ცხოვრებულნი.
- 14 (27) – წმ. ილარიონ ქართველი (ყანჩაველი) – ახალი (XVIII-XIX სს.).
- 17 (1.03) – მღვდელმონამე თეოდორე აჭარელი (XVIII-XIX სს.).
- 18 (2.03) – წმ. ნიკოლოზ კათოლიკოსი (†1591).
- 22 (6.03) – წმინდა მონამე ცხრანი ყრმანი კოლაელნი: გუარამ, ადარნასე, ბაქარ, ვაჩე, ბარძიმ, დაჩი, ჯუანშერ, რამაზ ჭ ფარსმანი – კოლაში, მტკვრის სათავესთან ქვით ჩაქოლილნი (VI ს.).

ლირსი ევაგრე, ციხედიდის მთავრად-ყოფილი,
 შიო მღვიმელის თანამოღვაწე (M ს.)
 4 (17) თებერვალი

ლირსი ევაგრე იყო მთავარი ციხედიდისა. ღვთისმსახურ და მორწმუნე მშობელთა შვილი, სიყრმიდანვე საღმრთო წერილით ინერტნებოდა. ერთხელ, ევაგრე სანადიროდ წავიდა სარკინეთის მთაზე, სადაც ღირსი მამა შიო მღვიმელი (ხს. 9 მაისს და ყველიერის ხუთშაბათს) მოღვაწეობდა. ნადირობისას მხლებლები დაიფანტნენ. მარტო დარჩენილმა ევაგრემ მიდამო დაათვალიერა. უცებ მან დაინახა მტრედის მსგავსი უცხო ფრინველი, რომელმაც ნისკარტით რაღაც საჭმელი მიიტანა ერთ გამოქვაბულში. ევაგრემ დაიმახსოვრა ის ადგილი, სადაც მტრედი მიფრინდა, მეორე დღეს მოიძია და იხილა გამოქვაბულში დაყუდებული ბერი. გაოცებულმა ევაგრემ ვინაობა გამოჰკითხა განდეგილს. ღირსმა შიომ უთხრა: „კაცი ვარ უცხო და ქრისტეს მოსავი, და ვარ ქუაბსა ამას შინა მცირესა, რაათა დაყუდებით

აღვასრულნე დღენი ცხოვრებისა ჩემისანი და ესრეთ უშფოთველად სათნო ვეყო ღმერთსა“.

საოცარი სახილველით გაკვირვებული ევაგრე საღმრთო შურით აღივსო და ღირს მამას უთხრა: „ცხოველ არს უფალი, არა დაგიტეო შენ და არცა წარვიდე სახიდ ჩემდა“. წმ. შიომ ევაგრეს ურჩია, გადაეფიქრებინა თავისი გადანყვეტილება, რადგან, ფუფუნებაში აღზრდილი, მეუღაბნოეობის სიმძიმეს ვერ იტვირთებდა, მაგრამ ევაგრემ მტკიცედ მიუგო: „დალაცათუ დღესვე იყოს სიკუდილი ჩემი შენ თანა, არა დაგიტეო“.

ღირსმა შიომ წმ. ევაგრეს კვერთხი მისცა და უბრძანა: „კუერთხი ესე ჩემი ჩაყავ მტკუარსა, ხოლო იგი გზას გცემს და განვედ წმელად, და წარვედ სახედ შენდა და ყოველივე საცხოვრებელი შენი განაგე და წარმოვედ და, ვითარცა მოინიო მტკუარსა ზედა, კუალად ჩაყავ კუერთხი ჩემი და უკუეთუ გზა გცეს, მოვედ ჩემდა და უკუეთუ არა გზა გცეს, წარვედ შინა, რამეთუ არა სთნავს ღმერთსა საქმე ეგე, რომელსა ჰლამი“. წმ. ევაგრემ მორჩილებით მიიღო ღირსი მამის კვერთხი და მდინარეს შეახო. მტკვარი გაიპო და წმინდანი მშვიდობით გავიდა მდინარის მეორე ნაპირზე.

სასახლეში დაბრუნებულმა ევაგრემ, თავისი ქონება გლახაკებს დაურიგა, სახლეულს გამოემშვიდობა და მამა შიოსთან დაბრუნდა. მტკვართან კვლავ აღსრულდა სასწაული: მდინარე ორად გაიპო და ანგელოზებრივი ცხოვრების გზაზე შემდგარი მოღვაწე გაატარა.

მალე ღირსი მამების ღვანლი გაცხადდა და სარკინეთის მთას მრავალმა ქრისტიანმა მიაშურა. ფარსმან მეფემ გვიან გაიგო თავისი საყვარელი სპასპეტის ბერად აღკვეცა და თავად მოინახულა ღირსი შიოს უდაბნო. მას უნდოდა, ევაგრე ისევ საერო სამსახურზე დაეყოლებინა, მაგრამ ღირსმა მამამ მეფეს მონაზვნური სიმშვიდით უპასუხა: „ჰოე, მეფეო, რად მანუხებ დაბადებულსა ღვთისასა, რათა შევირაცხო მსგავსად ძაღლთა, კუალად მიქცეულთა ნათხევარსავე“. ფარსმანმა ღირსი შიოს გამოქცეული მოინახულა და, როცა საკვირველი მადლით განათებული მისი სახე იხილა, სამეფო გვირგვინი მოიხადა და საკვირველი ბერის წინაშე დაიჩოქა.

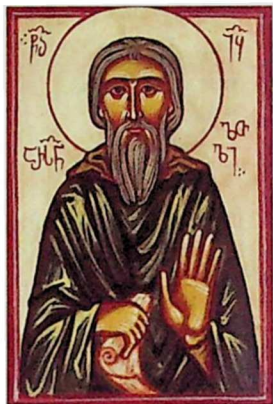
ღირსმა შიომ ღვთისმოსავი მეფე აკურთხა და თავისი ხელით დაადგა თავზე გვირგვინი. ფარსმანმა ოთხი დაბა, ოცდაათი ლიტრა ოქრო, ოქროს ბარძიმ-ფეშხუმი და სხვა საჭურჭლე შესწირა ღირსი შიოს მონასტერს. შესაწირავთა შორის იყო აგრეთვე წმ. ვახტანგ გორგასლის (ხს. 30 ნომებერს) მიერ შემკობილი სახარებაც.

ღირსი შიოს, ევაგრესა და მათ თანამოსაგრეთა მოღვაწეობის ამბავი მთელმა საქართველომ გაიგო. მრავალნი, საღვთო შურით აღვსილნი, ტოვებდნენ საერო ცხოვრებას და სამონაზვნო სქემით იმოსებოდნენ. როცა ღირსი შიო მოხუცდა, ერთად შეკრიბა საძმო და უთხრა: „გამოირჩიეთ ერთი ძმათაგანი, რომელი ილუწიდეს ცხოვრებისა თქუენისათვის; რამეთუ მე ამიერიტან, მეგუღვების შთასვლა მღვმესა შინა, რომელი შევმზადე საყოფელად და საფლავად ჩემდა“. ძმებს ეძნელებოდათ მოძღვართან დაშორება, დიდხანს ევედრებოდნენ მონასტერში დარჩენილიყო, მაგრამ ამაოდ. ბოლოს სთხოვეს, წინამძღვარი თავად აერჩია. წმ. მამამ, ღირსი ევაგრე გამოარჩია.

წმ. ევაგრეს ეძნელებოდა ძმათა წინამძღვრობა: „ვერ შემძლებელ ვარ ჯერისაებრ სრულ ქმნად მსახურებასა ძმათასა, ვინაცა ნუ მაიძულებ მე ხელ ყოფად საქმესა ამას, უზეშთაესსა ძალისა ჩემისასა, რამეთუ კაცი უმეცარი ვარ დაუძლური ტვირთვად ესე ოდენთა მონაზონთა ჯეროვანსა მეურნეობასა“, — შევედრა იგი წმ. შიოს. მან კი, ასე დაამშვიდა: „უკეთუ მორჩილ გუექმნა, ფრიადი სასყიდელი მიიღო ღუთისაგან და ნეტარება მორჩილთა დაიმკდრო დიდებასა მას უხილავსა“. ღირსმა ევაგრემ მორჩილებით მიიღო მოძღვრის კურთხევა. იგი, ღვთის შეწევნით და მამა შიოს ლოცვით, ბრძნულად განაგებდა მონასტერს.

ლირსი არსენ იყალთოელი (†1127)

6 (19) თებერვალი

ლირსი მამა არსენ იყალთოელი, XI-XII საუკუნეების ერთ-ერთი უდიდესი ქართველი მოღვაწე, მთარგმნელი, ენციკლოპედისტი, ჰიმნოგრაფი და ფილოსოფოსი იყო. დავით რექტორი წერს: „ესე არსენ იყო გვარად ვაჩნაძე, იბადის ძე, კაცი ბრძენი და მეცნიერი და ელინურისა ენისა ზედმინევილი. აქუნდა შკოლა იყალთოს მონასტერსა და იყო მოძღვარი სამეცნიერო დავით აღმაშენებლისა მეფისა“.

ლირსი მამის ცხოვრება დანვრილებით არ შემონახულა. ვიცით მხოლოდ, რომ ის იყო უმცროსი თანამედროვე ლირსი ეფრემ

მცირისა. მას საფუძვლიანი და ღრმა განათლება კონსტანტინოპოლის მანგანის აკადემიაში მიუღია, სადაც უთარგმნია თავისი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თხზულება, გიორგი ჰამარტოლის „ხრონოგრაფი“, რომელიც ცხრა წიგნისაგან შედგება და მოგვითხრობს ისტორიას ადამიდან თეოდოსი დიდის (379-395 წწ.) მეფობამდე. აქვე, მანგანის მონასტერში თარგმნა არსენმა დოგმატურ-პოლემიკური ხასიათის კრებული, რომელსაც ქართულ მწერლობაში „დოგმატიკონი“ ეწოდება. იგი შემდგომ თანდათან შეივსო სხვადასხვა პირთა მიერ ნათარგმნი თხზულებებით. სწავლის დამთავრების შემდეგ არსენი შავ მთაზე წავიდა და მოღვაწეობა ლირსი ეფრემ მცირის ხელმძღვანელობით (ხს. 8(31) იანვარს) დაიწყო. ეფრემის გარდაცვალების შემდეგ არსენმა დატოვა შავი მთა, ისევ მანგანის მონასტერში დაბრუნდა და გააგრძელა მთარგმნელობითი მოღვაწეობა.

1114 წელს, წმ. არსენი, წმ. დავით აღმაშენებლის მოწვევით, საქართველოში ჩამოვიდა და მოღვაწეობა დაიწყო გელათის აკადემიაში. აქ ყოფნისას, მან თარგმნა „დიდი სჯულისკანონი“. გელათის მონასტრის ერთ-ერთ ნუსხაში, გრიგოლ ჩახრუხაძისძე ამბობს: „გულმოდგინებითა გადავწერე თვისითა ჴელითა ქრისტიანეთა წინამძღუარი, დიდი ესე სჯულის კანონი, საუკუნოდ მოჴსენებულისა და ჩუენ ქართველთათჳს ფრიად ჴირთა თავსმდებელისა არსენი იყალთოელის თარგმნილი“. შემდეგ არსენი კახეთში გადავიდა და იყალთოს მონასტერთან დააარსა უმაღლესი სკოლა-აკადემია. წმ. არსენი ესწრებოდა დავით აღმაშენებლის თაოსნობით მოწვეულ

კრებას. დავითის ისტორიკოსი წერს, რომ მეფემ მოუწოდა „არსენ იყალთოელსა, თარგმანსა და მეცნიერსა ბერძენთა და ქართველთა ენისასა და განმანათლებელსა ყოველთა ეკლესიათასა“. „ღვთისმეტყუელი, ფილოსოფოსი, ფიზიკოსი, ანატომოსი, ალილორიულთა შეთხზვათა შინა ქებული, უცხო და მაღალი მესტიხე და საეკლესიო ტიპიკონთა მეტყუელი“ წმ. არსენ იყალთოელი საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა. იგი დაკრძალულია იყალთოში, მონასტრის დამაარსებლის, წმ. ზენონის გვერდით.

ლირსი იოანე ჭიმჭიმელი, ფილოსოფოსი (XIII ს.) 10 (23) თებერვალი

ლირსი იოანე ჭიმჭიმელის შესახებ, მეტად მწირი ცნობები მოგვეპოვება. იგი იყო XII-XIII საუკუნეების დიდი საეკლესიო მოღვაწე, მთარგმნელი და ფილოსოფოსი. „ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთანის“ ავტორი წერს, რომ წმ. დემეტრე მეფის „დიდებითა, სიმწნითა და გუარითა ცხოვრებასა აღმოაჩენს იოვანე ფილოსოფოსისა ჭიმჭიმელისა შესხმა-მოთხრობა“.

იოანემ, განათლება პეტრიწონის სალიტერატურო სკოლაში მიიღო. მან თარგმნა რამდენიმე ეგზეგეტიკური ხასიათის თხზულება: 1. „თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ“ მიტროფანე სმირნელისა; 2. „თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ“ ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელისა; 3. „თარგმანებაჲ მარკოზის სახარებისაჲ“ თეოფილაქტე ბულგარელისა; 4. მისივე „თარგმანებაჲ ლუკას სახარებისაჲ“. ლირსი იოანე ჭიმჭიმელის თხზულებებს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ქართული სასულიერო მწერლობისათვის. ლირსი იოანეს ფრესკა გამოსახული ყოფილა იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში. XVIII ს-ის ცნობილი საეკლესიო მოღვაწე, მიტროპოლიტი ტიმოთე (გაბაშვილი) თავის „მომოსლვაში“ აღწერს ჯვრის მონასტრის ფრესკებს და შარავანდედითა და გვირგვინით გამოხატულ წმ. მამათა და მოწამეთა შორის ლირს მამას, იოანე ჭიმჭიმელსაც ასახელებს.

მოსე ჯანაშვილი „საქართველოს ეკლესიის ისტორიაში“ აღნიშნავს, რომ ჭიმჭიმელს გრემში სალიტერატურო სკოლა ჰქონდა, სადაც იგი ფილოსოფიას, ღვთისმეტყველებას, ბერძნულ, ასურულ და არაბულ ენებს ასწავლიდა.

ივარიის ყოვლადწმინდა ლვთისმშობლის ხატის დღესასწაული 12 (25) თებერვალი

იმპერატორ თეოფილეს მეფობის პერიოდში (829-842 წწ.), ბიზანტიის იმპერიაში ხატმბრძოლობის საშინე-
ლი ერესი მძვინვარებდა. იმპერატო-
რის ბრძანებით, სახელმწიფოს ყვე-
ლა სოფელსა და ქალაქში მხედრები
ეძებდნენ გადამალულ ხატებს და
ანადგურებდნენ მათ.

ქ. ნიკეის მახლობლად ცხოვრობ-
და ერთი კეთილმორწმუნე ქვრივი,
რომელიც ფარულად ინახავდა ყოვ-
ლადწმინდა ღვთისმშობლის ხატს.
იმპერატორის გაგზავნილმა მხედ-
რებმა იპოვეს ეს ხატი, ერთ-ერთმა
მათგანმა „მახვილი დასცა პირსა ხა-
ტისა“. მოხდა სასწაული: ნაიარევი-
დან სისხლმა იფეთქა. შეშინებული
მხედრები, იქაურობას გაეცალნენ

(ერთი გადმოცემით, მეომარი, რომელმაც ხატს მახვილი ჩასცა, სინანულით დაემხო სინმინდის წინაშე, უარყო ერესი და შემდგომ, ბერად აღიკვეცა). ქვრივი მთელი ღამე ლოცულობდა ყოვლადწმინ-
და ღვთისმშობლის ხატის წინ. დილით კი, ღვთის განგებით, მან ხა-
ტი ზღვასთან მიაბრძანა და ლოცვის შემდეგ, წყალში ჩაუშვა. ხატი,
ზღვის ტალღებზე აღმართული, დასაველეთისკენ გაემართა.

ამ ქვრივ ქალს ჰყავდა ვაჟი, რომელიც განერიდა ხატმბრძოლთა
რისხვას, დატოვა ნიკეა და ათონის მთაზე ბერად შედგა. იქაურმა
მამებმა მისგან შეიტყვეს ნიკეაში მომხდარი სასწაულის შესახებ.

გავიდა ხანი. ერთხელ, მიმწუხრისას, ათონის ივერთა მონასტ-
რის ბერებმა ზღვაზე ნათლის სვეტი იხილეს. ეს ხილვა რამდენიმე
დღე გაგრძელდა. წმ. მთის მამები შეიკრიბნენ, ზღვის ნაპირზე ჩა-
ვიდნენ და ნახეს, რომ ღვთისმშობლის ხატს ნათლის სვეტი ადგა,
მაგრამ როცა მიახლოება გადანწყვიტეს, ხატი ზღვის ნაპირს გა-
შორდა.

იმ დროს, ივერთა მონასტერში მოღვაწეობდა ერთი ქართველი
ბერი, გაბრიელი (ცხოვრება იხ. 12 ივლისს). წმ. მთის მამებს ყოვ-

ლადნმინდა ღვთისმშობელი გამოეცხადა და აუწყა, რომ მხოლოდ გაბრიელ ივერიელი იყო ღირსი წმ. ხატის ზღვიდან გამობრძანებისა. იმავდროულად, დედა ღვთისა თავად გაბრიელსაც გამოეცხადა და უთხრა: „შემოდი ზღვაში, ტალღებზე რწმენით გაიარე და ყველა იხილავს თქვენი სავანისადმი ჩემს სიყვარულსა და წყალობას“.

ათონის ბერებმა ქართველთა მონასტერს მიაკითხეს, მოძებნეს გაბრიელი და გალობითა და საკმევლის კმევით, ზღვის ნაპირთან ჩავიდნენ. გაბრიელი ზღვაში შევიდა, ისე გაიარა ტალღებზე, როგორც ხმელეთზე, და წმ. ხატი ნაპირზე გამოაბრძანა.

ეს მოხდა ბრწყინვალე შვიდეულის სამშაბათს.

ზღვიდან გამოსვენებული ხატი ნაპირზე დააბრძანეს და სამადლობელი პარაკლისი გადაიხადეს. იმ ადგილას ციემა და საამო წყარომ ამოხეთქა. ამის შემდეგ, ხატი ეკლესიაში შეაბრძანეს და საკურთხეველში დაასვენეს. მეორე დილით, კანდელის დასანთებად მისულ ბერს, ხატი ადგილზე არ დახვდა. იგი მონასტრის კარიბჭის კედელზე აღმოაჩინეს, ჩამოაბრძანეს და ისევ საკურთხეველში შეასვენეს. ასე განმეორდა რამდენჯერმე. ბოლოს, ყოვლადწმინდა ქალწული ისევ გამოეცხადა გაბრიელს და უთხრა: „გამოუცხადე ძმათა, რათა ამიერიდან უმეტეს არლა განმხდიდნენ მე, რამეთუ მე მნებაჲს არა იგი, რათა მიცავდეთ თქვენ, არამედ რათა თვით მე გფარვიდეთ თქვენ, არა მხოლოდ ამა ცხოვრებასა შინა, არამედ მომავალსაცა, და ვიდრემდე იხილვებოდეს სავანესა ამას შინა ხატი, არა მოგაკლდეს თქვენ მადლი და წყალობა ძისა ჩემისა“.

ბერები გამოუთქმელი სიხარულით აღივსნენ, იქვე ააგეს პატარა ტაძარი, სადიდებლად ყოვლადწმიდისა ღვთისმშობლისა და საკვირველთმოქმედი ხატი შიგ დაასვენეს.

პორტაიტისას, ანუ ივერიის ღვთისმშობლის სასწაულთმოქმედი ხატის მადლით, დღესაც მრავალი სასწაული აღესრულება.

წმინდა პროხორა ქართველი, იერუსალიმის ჰჯრის
მონასტრის განმანათლებელი (XI ს.); წმინდა ლუაა
იერუსალიმელი (მუხის ძე), მოწამიერობად
აღსრულებული (†1273); წმინდა მოწამე ნიკოლოზ
ღვთი, იერუსალიმის ქართველთა ჰჯრის
მონასტარში მკვდარიანთაგან წამებული (†1314)
და სხვანი მოწამენი და ღირსნი მამანი
ქართველნი — იერუსალიმის ქართველთა
მონასტრებში ცხოვრებულნი
12 (25) თებერვალი

წმ. პროხორე ბავშვობიდან მო-
ნასტერში აღიზარდა. იერუსალიმ-
ში იგი მღვდელ-მონაზვნის ხარის-
ხით ჩავიდა და მრავალი წელი გაა-
ტარა წმ. საბას ლავრაში; შემდეგ
კი — ექვთიმე გრძელის ძის ბრძანე-
ბით, მან „იწყო შენება მახლობლად
იერუსალიმისა სავანისა, რომელსა
უნოდიან ჯუარისა მონასტერი“.

გადმოცემის მიხედვით, ამ ადგი-
ლას, აბრაამის ძმისწულ ლოთს სა-
მი ხე — სარო, ფიჭვი და ნაძვი და-
ურგავს. შემდეგ ეს ნერგები სასნა-
ულეობრივად შეერთებულან და ერ-

თი დიდი ხე აღმოცენებულა. ტაძრის შენებისას, სოლომონის ბრძა-
ნებით, ეს ხე მოუჭრიათ, მაგრამ მშენებლობისათვის აღარ გამოუ-
ყენებიათ. წმ. გადმოცემის თანახმად, სწორედ ამ ხისგან გაკეთდა
ჯვარი, რომელზეც გააკრეს მაცხოვარი ჩვენი იესო ქრისტე. ეს მი-
წა IV საუკუნეში უბოძებიათ მირიან მეფისთვის (ხს. I ოქტომბერს).
V საუკუნეში ვახტანგ გორგასალს (ხს. 30 ნოემბერს) აქ აუგია
ჯვრის მონასტერი, რომელიც VII-XI საუკუნეებში არაერთხელ და-
უნგრევიათ.

მონასტრის აღსადგენად ამაა პროხორეს, დიდძალი საფასე მის-
ცა საქართველოს მეფემ ბაგრატ IV-მ.

ღირსმა პროხორემ ყოველმხრივ შეამკო მონასტერი. მან თავის
გარშემო ოთხმოცი ბერი შემოიკრიბა, რომელთაც განუჩინა წესი
და კანონი მონასტრისა, მსგავსი საბანძიდის ლავრისა.

წმ. პროხოორეს, როცა ხანგრძლივი მოღვაწეობის შემდეგ, შრომისა და სიბერისგან სხეული მოუუძღურდა, მონაფეთაგან ერთი, სახელად გიორგი, მონასტრის მამასახლისად დაადგინა, თვითონ კი, ორი მონაფის თანხლებით, უდაბნოში გავიდა და მცირედი ხნის შემდეგ, ყოველი სათნოებით შემკულმა, სული უფალს შეავედრა.

მიუხედავად იმისა, რომ წმ. პროხოორეს შესახებ, ბიოგრაფიული ცნობები ძალიან ძუნწია, ქართველ მკვლევართა გაანგარიშებით, პროხოორე უნდა დაბადებულიყო 985-990 წლებში, 1010-1015 წლებში წავიდა იგი იერუსალიმში, სადაც, 1025 წლამდე მოღვაწეობდა საბას ლავრაში. წმ. პროხოორე გარდაიცვალა 1066 წელს, დაახლოებით 76-81 წლის ასაკში.

წმ. ლუკა იერუსალიმელი პატიოსან და ნარჩინებულ ქართველთა ოჯახიდან იყო. მისმა დედამ, ქმრის გარდაცვალების შემდეგ შვილები დატოვა, მონაზვნად აღიკვეცა და იერუსალიმს დაემკვიდრა სამოღვაწეოდ. როცა წმ. ლუკა ოცი წლისა შესრულდა, იერუსალიმს გაემგზავრა, ბერად აღიკვეცა და მალე დიაკვნადაც აკურთხეს. ღირსმა მამამ მალე შეისწავლა არაბული ენა. როცა ძმებმა იხილეს „ორკერძოვე სიბრძნე“ და სინამდვილე მისი, ჯვრის მონასტრის წინამძღვრად აირჩიეს. ნეტარი ლუკა კეთილად განაგებდა მონასტერს, სამი წლის განმავლობაში.

კაცთა ნარწყმელის მოსურნე ეშმაკი, შურიტ აღენთო ღვთის სათნო მამის მიმართ და მის წინააღმდეგ ბოროტებით აღსავსე სპარსელი, სულთნის კარის გავლენიანი შეხ ბიდარი აამხედრა. მან სულთან ფენდუხტისგან ჯვრის მონასტერი გამოითხოვა. მონასტრის ხელში ჩაგდების შემდეგ, ბოროტი სპარსელი „ვითარცა მხეცი, მიუდგა ძმათა ჩუენთა ქართველთა და არარაჲთ შეარჩინა“. ღირსი ლუკა, როგორც წინამძღვარი, წავიდა სულთანთან საშუამდგომლოდ. ქრისტიანებმა წმ. მამა გააფრთხილეს: „შეხ ჳიდარი გემუქრება, ამიტომ გაიქეცი და დაიმალეო“. ლუკამ ყურადღება არ მიაქცია ამ გაფრთხილებას, პირიქით, ნუთისოფლის ცხოვრებას, ქრისტიანთა სიკვდილი არჩია, მივიდა შეხ ბიდართან და უთხრა: „რათა განუტევოს მამანი და მისგან ითხოვოს, რაჲცა უნებს“. ბოროტებით აღვსილმა სპარსელმა, ქრისტიანობის დათმობა და მაჰმადიანობის მიღება მოსთხოვა, სამაგიეროდ, ამირობა და „ტაძრის თავადობა“ აღუთქვა ნეტარს. უარით განაწყენებულმა და გულისწყრომით აღვსილმა ეშმაკის ჭურჭელმა ბრძანა, თავი მოეკვეთათ ქრისტეს ერთგული მსახურისათვის. სასჯელის აღსრულების შემდეგ, წმ. ლუკას მოკვეთილმა თავმა პირი აღმოსავლეთისკენ ქნა, გაიცინა და მადლობა შესწირა უფალს. შეხ ბიდარის ბრძანებით, წმინდანის პატიოსანი გვამი ცეცხლში დანვეს.

ნმ. მონამე ნიკოლოზ დვალი მართლმორწმუნე მშობელთა შვილი იყო. ღვთისმოშიშმა დედ-მამამ იგი შობიდანვე უფალს შესწირა. თორმეტი წლის ყრმა ნიკოლოზი კლარჯეთის უდაბნოში წავიდა, იქ ალიკვეცა და დაიწყო მოღვაწეობა. შემდეგ, ის იერუსალიმს ჩავიდა, ნმ. ადგილთა თაყვანსაცემად, და იქ, ქართველთა ჯვრის მონასტერში დაემკვიდრა. მოციქულებრივი შურით ანთებულ მამას, ქრისტესთვის მონამეობრივად აღსრულების სურვილი გაუჩნდა.

უსჯულოებმა მაცხოვრის საჯარო აღიარებისთვის ნმ. ნიკოლოზი შეიპყრეს და მრავალი სატანჯველი მიაგეს, მაგრამ ქრისტიანებმა საპყრობილედან გამოიხსნეს აღმსარებელი. წინამძღვრის ბრძანებით, ნმ. ნიკოლოზი კვიპროსზე, იქაურ ქართველთა მონასტერში გაიხიზნა. იგი მონამეობრივ აღსასრულს ევედრებოდა უფალს, და აი, ერთხელ, ნმ. იოანე ნათლისმცემლის მიერ მიიღო გამოცხადება: დამასკოში უნდა წასულიყო.

დამასკოში ჩასულმა წმინდანმა, უსჯულოთა წინაშე აღიარა ქრისტი და ამხილა მათი უგუნურობა. განრისხებულმა უღმრთოებმა შეიპყრეს ნმ. აღმსარებელი, სასტიკად გვემეს და დილეგში ჩაადგეს. ქრისტიანებმა ძლივს მოახერხეს მისი გამოხსნა ტყვეობიდან. ახლად განთავისუფლებული ნმ. ნიკოლოზი, კვლავ მივიდა უსჯულოთა შესაკრებელში, კვლავ გმო მათი უგუნურობა, რისთვისაც სასტიკად აწამეს, ხუთასჯერ დაჰყრეს შოლტი და საპყრობილეში ჩაადგეს. ნმ. მონამე, ნათლისმცემლის სასწაულებრივი გამოცხადებით განიკურნა, ორი თვის შემდეგ კი – კვლავ განთავისუფლდა.

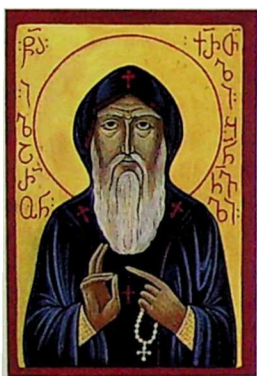
ქალაქის ამირამ შემთხვევით ნახა იერუსალიმში გასამგზავრებლად გამზადებული ნმ. ნიკოლოზი, შეიპყრო იგი და ამირათ-ამირას, დენგიზს გაუგზავნა. დენგიზმა, წმინდანს მაჰმადიანობის მიღება შესთავაზა. ნმ. ნიკოლოზმა ისევ გაბედულად აღიარა ქრისტი.

ამირათამირამ, მისი მოკვდინება ბრძანა. სანატრელი მონამე აღმოსავლეთით მიბრუნდა, სიხარულით მოუდრიკა მახვილს ქედი და თქვა: „დიდება შენდა, ქრისტე ღმერთო, რომელმან ღირს მყავ შენთვის სიკვდილსა“. მახვილმა თავი წარკვეთა ნმ. ნიკოლოზს. მოჭრილმა თავმა შვიდგზის ადიდა ღმერთი და ხმა-ჰყო: „დიდება შენდა, ქრისტე ღმერთო!“ ამ სასწაულის მხილველმა სპარსელებმა, წმინდანის გვამი დაწვეს. მისი წამების ადგილს, სამი დღე ნათლის სვეტი ადგა.

როცა ნმ. ნიკოლოზის მოძღვარმა თავისი სულიერი შვილის მონამეობრივი აღსასრული შეიტყო, ადიდა ღმერთი და შეევედრა, გამოეცხადებინა მისთვის, შეირაცხა თუ არა ნიკოლოზი ნმ. მონამეთა შორის. ერთ დღეს, წიგნის კითხვისას, მან სასწაულებრივი გამოცხადებით იხილა ნათლითა და სურნელებით სავსე მთა და

ბრწყინვალედ შემკობილი გუნდი წმ. მონამეთა, რომელთა შორის გამორჩეულად ბრწყინავდა დიდმონამე გიორგი. წმ. გიორგიმ წმ. ნიკოლოზი იხმო: „ნიკოლოზ! გამოვედ და იხილე ბერი ესე, შენი მოძღვარი, რამეთუ მრავალნი ცრემლნი დასთხინა შენთვის“. წმ. ნიკოლოზმა მოიკითხა მოძღვარი: „აჰა, მიხილე მეცა და ჩემი ადგილიცა და ამიერიტგან ნულარა მწუხარე ხარ ჩემთვის“, – დაამშვიდა მან იგი. წმინდა ნიკოლოზ დვალი ეწამა 1314 წლის 19 ოქტომბერს, სამშაბათს.

**წმინდა ილარიონ ქართველი
(ყანჩაველი) – ახალი (XVIII-XIX სს.)
14 (27) თებერვალი**

წმ. მღვდელმონაზონი ილარიონ ყანჩაველი (ეროძაში – იესე) დაიბადა 1776 წელს, ქუთაისის გუბერნიის, შორაპნის მაზრის სოფელ ლოსიათხევში, ღვთისმოსავი აზნაურების, ხახული და მარიამ ყანჩაველების ოჯახში. ექვსი წლის იყო წმინდანი, როცა ბიძამ ბერ-დიაკონმა სტეფანემ, ღვთის ჩაგონებით, თავისთან წაიყვანა.

მამა სტეფანეს გარდაცვალების შემდეგ, იესე ტაბაკინის მონასტერში გადავიდა, მაგრამ როცა თბილისში სასულიერო სასწავლებლის გახსნის შესახებ შეიტყო, ქართლისკენ გაეშურა. გზად ლოცვა-კურთხევისათვის ნიქოზის ეპისკოპოსთან შეიარა. ამ უკანასკნელმა კი, იესეს მადლიანი ლოცვით დამტკბარმა, ურჩია: „შვილო ჩემო, შენ სასწავლებელში ისეთს ვერაფერს გასწავლიან, რაც უდაბნოში გისწავლია. ასე რომ, დაბრუნდი შენს სახლში. უფალი ღმერთი, რომელმაც ლოცვა გასწავლა, აგრეთვე შენი ბერული ლოცვები ისეთ მდგომარეობამდე მიგიყვანენ, რომ ღვთის ეკლესიისა და შენი ერისთვის სასარგებლო იქნები.“

შინ დაბრუნებული ყმანვილი, მამამ მალე, ქუთაისის სასახლეში მიიყვანა და მეფის კარზე მიაბარა აღსაზრდელად. მეფემ გადანიშნა, სისპეტაკით და ღვთისმოსაობით გამორჩეული იესე მღვდლად ეკურთხებინა, რომ მისი სახით ჰყოლოდა საიმედო მოძღვარი და მრჩეველი.

მეფის მორჩილმა იესემ, ცოლად შეირთო თავადის ასული, სახე-

ლად მარიამი. მალე წმინდანი აკურთხეს და მეფის კარის ეკლესიის პრესვიტერად დაადგინეს.

1801 წელს, ქართლ-კახეთის სამეფო რუსეთის იმპერიას შეუერთდა. რუსეთის მთავრობამ იმერეთის მეფესთან დაიწყო მიმოწერა მისი სამეფოს რუსეთთან შეერთების თაობაზე. სოლომონ II-მ მოინვია დიდებულთა საბჭო და დაადგინეს, რადგან მეფეს არ ჰყავდა ტახტის მემკვიდრე, მის გარდაცვალებამდე, იმერეთს შეენარჩუნებინა დამოუკიდებლობა და ერთმორწმუნე რუსეთთან ძმურ ურთიერთობაში ყოფილიყო, მეფის სიკვდილის შემდეგ კი – იმერეთში უნდა ემოქმედა იმპერიის კანონმდებლობას.

ქვეყნის პოლიტიკური მდგომარეობის დაძაბვის ფონზე, თავი იჩინა სამეფო ტახტის სიმტკიცის შერყევითა და სხვადასხვა გარემოებებით გამოწვეულმა შურმა, ანგარებამ და ლალატმა. მალე მეფე სოლომონს ისეთი პირობები შეუქმნეს, რომ იძულებული გახდა, დაეტოვებინა სამეფო. მეფის წინაშე ორი არჩევანი იდგა: ან რუსეთში „საპატიო“ მდგომარეობაში ცხოვრება, რისთვისაც ძალიან დიდი თანხები იყო გამოყოფილი რუსეთის მიერ, ან თურქეთში გაქცევა და იქიდან სამეფოს დაბრუნებაზე ზრუნვა. დიდი შინაგანი ბრძოლის შემდეგ, მეფემ გადაწყვიტა თურქეთში გადასულიყო. დაიწყო უკანასკნელი, უსიხარულო ეტაპი მისი ცხოვრებისა. პროტოპრესვიტერმა იესე ყანჩაველმა, არც ამ განსაცდელში მიატოვა მეფე. მცირე ხანში, მანაც არზრუმს მიაშურა და სოლომონ II-ის ყველა ჭირსა და ტკივილს იზიარებდა. სოლომონ II თურქეთში აღესრულა 1814 წელს. მისი ნეშტი ტრაპიზონის მიწას მიაბარეს.

ამის შემდეგ, მამა იესემ შეძლო, მეფის ამაღლაში მყოფი დიდებულებისთვის რუსეთის მეფისაგან წყალობა გამოეთხოვა: ყველას დაუბრუნდა ადრინდელი ნოდებები და მამულები. თავად იესე მშობლიურ კუთხეში აპირებდა დაყოფებულ ცხოვრებას. მაგრამ დედოფალმა მარიამმა მოსკოვში უხმო, სადაც იგი, სოლომონის თურქეთში გადასვლის შემდეგ ჩაეყვანათ. მან მოსკოვში ჩაიტანა უფლის ცხოველმყოფელი ჯვრის ნაწილი, რომელიც მეფე სოლომონის საკუთრება იყო. დედოფალმა იგი სასახლის ეკლესიაში მოათავსა. იმპერატორის კარზე გამეფებულმა ფუფუნებამ და განცხრობამ ძალიან დაამძიმა მამა იესეს ღვთისმოყვარე სული. მან აბრეშუმის სამოსელი გლახაკის ძონძებით შეიცვალა და 1819 წელს, ათონის წმ. მთას მიაშურა.

ათონელ ბერებს წმინდანი მოსალოცად ჩასულ ღარიბ ქართველად გაეცნო. მან ჯერ ივირონი მოილოცა, შემდეგ კი დიონისეს მონასტერში გადავიდა.

1821 წელს, წმინდანი, ბერად აღიკვეცა ილარიონის სახელით.

მამა ილარიონი სიყვარულით ასრულებდა მორჩილების საქმეებს. მას მხოლოდ ის ანუხებდა, რომ ბერძნულის უცოდინარობის გამო, ღვთის სიტყვის სმენას მოკლებული იყო; ამიტომ ილუმენისგან ითხოვა კურთხევა, ქართული წიგნების გამოსათხოვად, ივირონში წასულიყო. მამა ილარიონი დაინახა ბერძენმა არქიმანდრიტმა, რომელმაც იგი ჯერ კიდევ მოსკოვში გაიცნო, ხელებზე ეამბორა, თან გაიძახოდა: „მამა იესე! მამა იესე! ნმ. მოძღვარი! მეფის მოძღვარი!“ მალე მთელს ათონს მოეფინა ხმა იმის შესახებ, რომ მონასტერში უბრალო ბერის სამოსით, მეფის მოძღვარი იმალებოდა. ამიერიდან მას ყველგან თან სდევდა საერთო პატივისცემა. ამგვარი მოპყრობით შეწუხებული მამა ილარიონი, დიონისეს მონასტრის ახლოს, უდაბნოში გადასახლდა.

ამ ხანებში, მთელს საბერძნეთში საშინელი სისხლისღვრა იყო გაჩაღებული: თურქები დაუნდობლად ჟლეტდნენ აჯანყებულ ბერძენ ქრისტიანებს. 1822 წელს, აბდულ რობუტ-ფაშა მრავალრიცხოვანი ლაშქრით ათონის საზღვართან დაბანაკდა და ბრძანა, ყველა მონასტრის წინამძღვარი ხლებოდა. დიონისეს მონასტრის წინამძღვრის ნაცვლად, ურჯულოს წინაშე მოწამეობის სურვილით ანთებული მამა ილარიონი წარდგა, სხვა ორ ბერთან ერთად. როცა ფაშამ შეიტყო, რომ მამა ილარიონი ქართველი იყო, გაიხარა, აღმოჩნდა, რომ თვითონაც ქართველი ყოფილა. ბავშვობაში თურქებს მოეტაცათ და გაემამდიანებინათ. მან წმინდანს მოუწოდა, დაეტოვებინა ათონი, სანაცვლოდ კი, საცხოვრებლად საკუთარ სასახლეს სთავაზობდა თესალონიკში. მამა ილარიონმა მტკიცე უარით უპასუხა და ამხილა ქრისტეს უარმყოფელი.

ათონზე დაბრუნებული მამა ილარიონი წუხდა, რომ ვერ მიემთხვია მისთვის სანატრელ მოწამეობრივ აღსასრულს. მან წინამძღვრისაგან კურთხევა გამოითხოვა და ხელახლა ეახლა ფაშას.

წმინდანი სამი დღე მიდიოდა ფაშასთან, ამხელდა და ყოველნაირად ცდილობდა, ფაშასგან სასიკვდილო განაჩენის გამოტანით, მოწამეობრივად დაესრულებინა სიცოცხლე. მეოთხე დღეს, მამა ილარიონი კვლავ ეახლა ფაშას და მუსლიმანობისა და თვით მისი დამაარსებლის, მუჰამედის სიცრუეზე დაიწყო საუბარი. ფაშამ სიცილით იკითხა: „როგორ ფიქრობ, სად წავალთ ჩვენ?“ მამა ილარიონმა ირგვლივ შემოკრებილი სხვადასხვა აღმსარებლობის მქონე უამრავი ადამიანის წინაშე გაბედულად განაცხადა, მხოლოდ მართლმადიდებლური ქრისტიანული ეკლესიის წიაღში შობილი ჭეშმარიტი მორწმუნენი გადარჩებიანო. მაშინ ყველა ირგვლივ მყოფმა ერთად შესძახა: „სიკვდილი მაგას!“ და აბდულ რობუტ-ფაშაც იძულებული გახდა, მისი სიკვდილით დასჯის ბრძანება გაეცა.

მამა ილარიონი სიხარულით გაჰყვა აღტკინებულ ბრბოს დასჯის ადგილისკენ, მაგრამ ორმა წარმოშობით ქართველმა ჯარისკაცმა, ფაშასგან კვლავ მისი გათავისფლების ნებართვა გამოითხოვა: თავი მოგვეჭრება, რას იტყვიან ჩვენზე, ერთი თანამემამულე შეგვხვდება და ისიც რომ მოვეკლათო.

წმინდანს ათონზე დაბრუნება უბრძანეს, მაგრამ მან მოყვასის სიყვარულის გამო ტუსაღთა მსახურების ღვაწლი იტვირთა: ექვსი თვის მანძილზე თავგანწირვით ემსახურებოდა თესალონიკის ციხეში გამოძწყვდიულ პატიმრებს. მამა ილარიონმა ბევრი პყრობილი გადაარჩინა აშკარა სიკვდილს, ბოლოს კი, ღვთის ჩაგონებით, დატოვა თესალონიკი და ათონის გზას დაადგა.

წმ. მთაზე დაბრუნებული მამა ილარიონი, სამი წელი ცხოვრობდა გამოქვაბულებში. აქ მისი ცხოვრების წესი ასეთი იყო: პარასკევობით არაფერს ჭამდა, სხვა დღეებში წვრილყელიან ხაპში ჩაყრილი დანამცეცებული ორცხობილიდან იმდენს იღებდა, რამდენიც ერთ პეშვს ამოყვებოდა და ამას სჯერდებოდა. წყალსაც ცოტას სვამდა, ერთ ჭიქას დღეში. დემონები ხშირად საზარელი სახით ეცხადებოდნენ წმინდანს.

ერთხელ მომლოცველთა ჯგუფმა, დაყუდებული ბერის ნახვა მოინადრინა. მათ ცოცხალი კიბის გაკეთება გადაწყვიტეს. ერთმანეთზე შედგნენ, რომ როგორმე სარკმელს მისწვდომოდნენ. ბერმა დატოვა სენაკი და ტყეში მიიმალა. ძლიერმა ასკეტურმა მოღვაწეობამ ფიზიკურად ისე დაასუსტა წმინდანი, რომ იძულებული გახდა, დაყუდების ღვაწლზე ხელი აეღო. მეგობრის, ქართველი ბერის, ბენედიქტეს ზედამხედველობით, წმინდანი თანდათან მომჯობინდა. ამის შემდეგ, იგი მოღვაწეობდა ივირონში, დიონისეს მონასტერში, რუსიკონში...

ივერთა მონასტერში მან წიგნთსაცავს მიხედა. შეადგინა კატალოგი, შემდეგ წიგნებიდან და ხელნაწერებიდან ამონაწერები გააკეთა, რაც თორმეტ ტომად მოამზადა სათაურით „ყვავილნარი“. წიგნებში, ძირითადად, წმინდანთა ცხოვრება იყო აღწერილი, ეს კრებული გადაეცა ზოგრაფის ილუმენს, რომელიც რუსეთში მიემგზავრებოდა. სწორედ მან გამოსცა თორმეტივე ტომი ქართულ ენაზე, შემდგენლის მიუთითებლად.

მამა ილარიონი გარდაიცვალა რუსიკონის სავანეში წმ. გიორგის, მის მიერ გამორჩეულად საყვარელი წმინდანის სახელობის სენაკში, 1864 წლის 12 თებერვალს. სიცოცხლის მიწურულს, იგი მძიმედ დასნეულდა, რისთვისაც ღმერთს მადლობდა. „დიდება უფალს! მსურდა მონამეობა, მაგრამ ღმერთმა არ მაღირსა, ახლა კი, ავადმყოფობა მომივიღინა. ეს მონამეობის ტოლია, თუ მოთმი-

ნებით და ღვთის ნების ერთგულებით გადაიტან“.

სიკვდილის წინ მამა ილარიონს თავისი მოწაფისთვის, მამა საბასათვის უთხოვია, მისი ნეშტი მალულად დაეკრძალა.

მამა საბა გარემოებებმა აიძულა, საიდუმლო გაეცხადებინა. 1867 წელს, ამალლების წინა ღამისთვის ლოცვისას, ბერებმა ამოასვენეს მამა ილარიონის წმ. ნაწილები, რომლებიც საოცარ კეთილსურნელებას გამოსცემდა.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის წმ. სინოდის 2002 წლის 17 ოქტომბრის განჩინებით, მღვდელ-სქემ-მონაზონი ილარიონი (ყანჩაველი), წმინდანთა დასპი აღირიცხა და ეწოდა, ილარიონ ქართველი – ახალი.

მღვდელმონაზონი თეოდორე აჭარელი (XVIII-XIX სს.)

17 (1.03) თებერვალი

წმ. მამა თეოდორე აჭარელი ეკუთვნის საქართველოს უძველესი კუთხის, აჭარის მოსახლეობის იმ მრავალათასიან, წმ. მონამეთა დასს, რომელნიც ქრისტიანობისათვის ეწამნენ ოსმალთაგან.

წმ. თეოდორე დაიბადა XVIII საუკუნის 70-80-იან წლებში. ეს ის პერიოდია, როდესაც ოსმალებმა უკვე თითქმის დაასრულეს საქართველოს ამ კუთხის ძალად გამუხლიმანების პროცესი, თითქმის მთლიანად ამოხოცეს მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელთაც უარი თქვეს მაჰმადიანობის მიღებაზე და დაიწყეს

იმ ოჯახების გადასახლება, რომლებიც დამპყრობელთა თვალში, მიუხედავად მუსლიმანური სარწმუნოების გარეგნული აღიარებისა, მაინც საეჭვოდ ითვლებოდნენ. ზოგმა თვითონ დატოვა მშობლიური კუთხე და სულის გადარჩენის მიზნით, უცხოობაში არჩია ცხოვრება. ერთ-ერთ ასეთ ოჯახში დაიბადა წმ. თეოდორეც, ის თვალნათლივ ხედავდა ძალად გამაჰმადიანებული ქართველი მოსახლეობის მუსლიმანური ტრადიციების იძულებით მორჩილებასა და მათს ფარულ ქრისტიანულ ცხოვრებას.

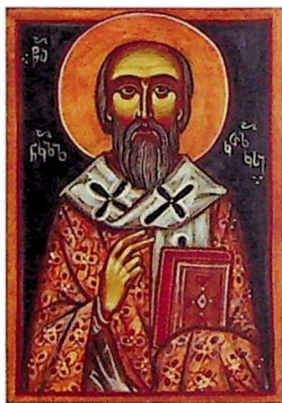
წმინდანის ცხოვრებიდან არ ჩანს, თუ რა მიზეზით აღმოჩნდა მათი ოჯახი ტრაპეზუნტში, ან მათმა რამდენმა თაობამ იცხოვრა სამშობლოს გარეთ; ცნობილია, რომ წმ. თეოდორემ შეძლო უარი

ეთქვა მუსლიმანობაზე. მან მიიღო ქრისტიანული სარწმუნოება და, რადგანაც ეს ძალიან საშიში იყო, წმ. თეოდორემ თავი შეაფარა ქალაქ სმირნაში (იზმირი) არსებულ ერთ-ერთ ქართულ მონასტერს; იქვე აღიკვეცა ბერად და მისი ძმისშვილიც მოაქცია ქრისტიანობაზე. მალე წმ. თეოდორე ამ მონასტრის პროილუმენიც გამხდარა.

1822 წელს წმ. თეოდორემ ათონზე ქართველთა მონასტერში წასვლა გადაწყვიტა. როგორც ცნობილია, ამ დროისათვის ოსმალეთი ცდილობდა სისხლში ჩაეხშო ბერძენთა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი გამოსვლები. ოსმალთა ჯარებით იყო გარშემორტყმული ათონის წმ. მთაც. სწორედ მათ შეუწყრიათ ათონს მიმავალი ბერი და ქრისტიანობის გამო მოუკლავთ, მონამის გვამი კი ზღვაში გადაუგდიათ.

წმინდა ნიკოლოზ კათოლიკოსი (†1591)

18 (2.03) თებერვალი

წმ. ნიკოლოზ კათოლიკოსი კახეთის მეფის, ლეონ I-ის ძე იყო. საერო ბრწყინვალე ცხოვრებას, მან, ბერის უბრალო შესამოსელი და ქრისტეს ტკბილი და მსუბუქი უღელი არჩია. ღვთის განგებით, იგი კათოლიკოსად იქნა დადგენილი. „ქორონიკონსა სობ (1584 წელს) მიიცვალა ბარათაშვილი, კათალიკოზი ნიკოლოზ და ბრძანებითა ღმრთისაჲთა კათალიკოზ იქმნა ძე კახთა მეფისა ლეონისა, თუესა თებერვალსა კჳ (28), დღესა შაბათსა“, – ვკითხულობთ „ქართლის ცხოვრებაში“.

ცნობილია, რომ წმ. ნიკოლოზ კათოლიკოსს მიწერ-მოწერა ჰქონდა რუსეთის პატრიარქ იობთან. მან მეტეხის ღვთისმშობლის ტაძარს შესწირა 1049 წელს დანერილი, მშვენიერი ყდით შემკული, ტყავზე გადაწერილი სახარება.

მიტროპოლიტი ტიმოთე (გაბაშვილი), თავის „მიმოსლვაში“, სადაც ათონის ივერთა მონასტრის შესახებ მოგვითხრობს, აღნიშნავს, რომ სატრაპეზოში, მან წმ. ნიკოლოზ კათოლიკოსის ხატი იხილა. იგივე ავტორი აღწერს ამოთან მუხრანბატონის მიერ აშენებულ სატრაპეზოს და უმატებს: „იქ მიცვალებულა კათალიკოზი ნიკოლოზ, მგონი ეს ბატონიშვილი იყოს“.

გმინდა მონაგე ცხრანი ყრვანი ჟოლაელნი
მბჰვრის სათავესთან ჰვით ჩაქოლილნი (VI ს.)
22 (6.03) თებერვალი

მდინარე მტკვრის სათავეში მდებარეობდა სოფელი კოლა. აქ გვერდიგვერდ ცხოვრობდნენ ქრისტიანები და წარმართები. ამ მხარეში, მოსახლეობის უმეტესობა, კერძოთაყვანისმცემელი იყო.

ქრისტიანთა და წარმართთა ბავშვები, მთელი დღეების განმავლობაში, ერთად თამაშობდნენ. საღამოობით, როცა სოფლის ეკლესიაში მწუხრის ზარებს დარეკავდნენ, ქრისტიანი ბავშვები თამაშს თავს ანებებდნენ და ტაძარში მიდიოდნენ სალოცავად. მათ აედევნებოდნენ ხოლმე წარმართი ყრმები, რიცხვით ცხრანი –

გუარამი, ადარნასე, ბაქარ, ვაჩე, ბარძიმ, დაჩი, ჯუანშერ, რამაზ და ფარსმანი. ეკლესიის კარებთან ბავშვებს აჩერებდნენ და ეუბნებოდნენ: „თქვენ შვილნი ხართ მეკერპეთანი და არა ჯერ-არს შემოსლვაჲ თქუენი სახლსა ღმრთისასა“.

ერთხელ, ბავშვებმა ძალით მოინდომეს ეკლესიაში შესვლა. ქრისტიანებმა მათ აუხსნეს, „უკუეთუ გნებავს შემოსლვად ჩუენ თანა ეკლესიად, გრწმენინ უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე და ნათელილეთ სახელისა მიმართ მისისა და ეზიარენით საიდუმლოთა მისთა და შეგუერთენით ქრისტიანეთა“.

ყრმებმა სიხარულით აღუთქვეს ქრისტიანებს, რომ მოინათლებოდნენ. კოლაელი ქრისტიანები სოფლის მღვდელთან მივიდნენ და აუწყეს ყრმათა სურვილი. იგი არ შეუშინდა წარმართთაგან მოსალოდნელ რისხვას და ზამთრის სუსხიან ღამეს, ბავშვები მდინარეზე წაიყვანა მოსანათლად. ხუცესმა გაყინულ მდინარეში ჩაიყვანა ბავშვები და ნათელ-სცა მათ. ნათლობის დროს მოხდა სასწაული: წყალი გათბა და ყრმებმა, ნათლის ანგელოზები იხილეს. ამგვარი ღვთაებრივი ნიშნისაგან რწმენაგანმტკიცებულმა ბავშვებმა

ალარ ისურვეს წარმართ მშობლებთან დაბრუნება და ქრისტიანებთან დარჩენა.

მალე, მშობლებმა გაიგეს შვილების ნათლისღების ამბავი, ძალით გამოიყვანეს ისინი ეკლესიიდან და ცემა-ტყეპითა და ლანძღვა-გინებით მიიყვანეს სახლში.

ბავშვებმა საოცარი მოთმინებით აიტანეს ყოველგვარი შეურაცხყოფა და ტანჯვა-წამება, შვიდი დღე-ღამე მშიერ-მწყურვალნი, მუდამ ერთსა და იმავეს იმეორებდნენ: „ჩვენ ქრისტიანენი ვართ და არა ჯერ-არს, ვითარმცა ვჭამეთ და ვსუთ ნაგები კერპთა“. ვერც მოფერებამ, ვერც სხვა სიკეთეთა აღთქმამ ვერ მოხიბლა ქრისტეშემოსილი ყრმები. „ჩვენ ქრისტიანენი ვართ და არარაჲ გვქმს თქუენგან, არამედ განგვტყევენით და წარვიდეთ ქრისტიანეთა თანა“, – ითხოვდნენ ისინი.

შვილების სიჯიუტით განრისხებული მშობლები მთავართან მივიდნენ და ყოველივე აუწყეს. მთავარმა მათ უთხრა: „შვილნი თქუენნი არიან, ჴელმწიფებაჲ გაქუს, უყავთ, რაჲცა გნებაეს“. წარმართებმა მთავრისგან ბავშვების ქვით ჩაქოლვის ნებართვა ითხოვეს. მათ მდინარის სათავესთან, იქ, სადაც ყრმებმა ნათელ-იღეს, დიდი ორმო ამოთხარეს და ბავშვები შიგ ჩაყარეს. „ჩვენ ქრისტიანენი ვართ და მისთვისცა მოვსწყდებით და მოვკუდებით, რომლისა მიმართ ნათელ-ვიღეთ“, – ეს იყო ყრმათა უკანასკნელი სიტყვები. უსჯულო მშობლებმა პირველებმა აიღეს ქვები, შემდეგ თავმოყრილმა ბრბომაც მიჰბაძა მათ და მალე, ორმო ქვებით ამოავსეს. წარმართებმა სიკვდილის პირას მიიყვანეს სოფლის ხუცესიც, გაძარცვეს და ნაძარცვი ერთმანეთში დაინანოეს.

ეს ამბავი მოხდა VI საუკუნის სამხრეთ საქართველოში, ისტორიულ ტაოში.

მარტი

- 3 (16) – წმ. იოანე IV (ოქროპირი) –
კათოლიკოსი (†1001).
- 10 (23) – ღირსი იოანე ხახუღელი (X-XI სს.).
- 12 (25) – საქართველოს წმ. სამოციქულო ეკლესიის
ავტოკეფალიის აღდგენის დღე (1917);
– წმ. მეფე, დემეტრე თავდადებული (†1289).
- 16 (29) – წმ. ამბროსი აღმსარებელი, სრულიად
საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი (†1927);
– ღირსი პიმენ სალოსი და ანტონი მესხი (XIII ს.).
- 17 (30) – ღირსი გაბრიელ მცირე, მღვდელმონაქვე,
ნათლისმცემლის უდაბნოში მოღვაწე,
ლეკთაგან წამებული (†1802).
- 28 (10.04) – წმ. იოანე მანგლელი (†1751).

**წმინდა იოანე IV (ოქროპირი) –
კათოლიკოსი (†1001)
3 (16) მარტი**

წმ. იოანე IV (ოქროპირი) კათოლიკოსი, დაახლოებით 980-1001 წლებში განაგებდა საქართველოს სამოციქულო ეკლესიას.

კათოლიკოსი ბასილი III (1065-1080) თხოვნაში, „თხოვრება სასწაულთათვის წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა შიოხსა“ მოთხოვნილია, რომ წმ. იოანეს მშობლებს, დიდხანს არ ჰყავდა შვილი და წმ. შიო მღვიმელს (ხს. 9 მაისს) ევედრებოდნენ მეოხებას. შვილის შეძენის შემდეგ, ღვთისმოშიშმა მშობლებმა შვილი აღსაზრდელად, შიო მღვიმის მონასტერში მიაბარეს.

სწორედ აქ შეიძინა წმ. იოანემ ის სიწმიდე და სიბრძნე, რის გამოც ერმა მას, ოქროპირ კათოლიკოსი უწოდა და, ასე შევიდა იგი საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორიაში.

წმ. იოანე კათოლიკოსი, „რომელი ყოვლითურთ იქნა სწორ იოანე ოქროპირისა, რომლისა სათნოებანი და საქმენი უკეთუ ვინმეს უნდენ ცნობად მიიღედ ხელად მისთვის აღწერილი წიგნი“, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორიაში ცნობილია მეორე იოანე ოქროპირ კათოლიკოსი, რომელსაც 1033-1049 წლებში ეპყრა საქართველოს ეკლესიის საჭეთმპყრობელის ტახტი. იგი იყო აღზრდილი და მემკვიდრე წმ. მელქისედეკ კათოლიკოსისა (ხს. 1 ოქტომბერს), რომლის ცხოვრებაც ასევე წმინდა იყო, როგორც მისი წინამორბედი და შემდგომი კათოლიკოსებისა; ამიტომაც, წმ. იოანე IV და იოანე V-ს ხშირად აიგივებენ ერთმანეთთან.

ღირსი იოანე ხახულელი (X-XI სს.)

10 (23) მარტი

ღირსი იოანე ხახულელი (X-XI სს.), ბაგრატ III-ის თანამედროვე სასულიერო მოღვაწე, მთარგმნელი და კალიგრაფი იყო. მას, როგორც გამოჩენილ მჭევრმეტყველ-მქადაგებელს, საპატიო წოდება „ოქროპირი“ მიანიჭეს.

სხვადასხვა წყაროებიდან ირკვევა, რომ ღირს იოანეს, ხელი დაასხეს ჯერ ბოლნისის, შემდეგ კი – ხახულის ეპისკოპოსად.

დაახლოებით 1019 წელს, ღირსმა იოანემ ხახულის კათედრას თავი დაანება და არსენ ნინოწმინდელთან ერთად, ათონის მთას მიაშურა სამოღვაწეოდ.

ჯერ კიდევ საქართველოში შესრულებული ერთ-ერთი ხელნაწერის ანდერძში ნათქვამია: „ლოცვა ყავთ ნეტარისა ბერისა იოანე გრძელის ძისა და სულიერი შვილისა მისისა იოანე ოქროპირისთვის, რომელნი ფრიად დაშურეს შრომასა და წერასა ამის წმიდისა წიგნისა“.

ათონის მთაზე ღირსი იოანე, ერთგულად ამოუდგა მხარში წმ. ექვთიმე ათონელს (ხს. 13 მაისს) და გულითად მეგობრობას უწევდა მას.

„გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრებიდან“ ჩანს, რომ ღირსი იოანე ხახულელი, ათონზევე აღსრულებულა.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის აპოკალიფსის აღდგენის დღე (1917) 12 (25) მარტი

გადმოცემის მიხედვით, სულთმოფენობის შემდგომ, როცა წმ. მოციქულებმა წილი ჰყარეს და სხვადასხვა ქვეყანაში წავიდნენ საქადაგებლად, საქართველო, ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელს ერგო. მაგრამ, მან, მაცხოვრის გამოცხადებით, ივერიაში წამოსასვლელად, თავის ნაცვლად წმ. ანდრია პირველწოდებული (ხს. 30 ნოემბერს) აკურთხა და თან თავისი ხატი გამოატანა.

საქართველოში ჩამოვრძანებულებმა წმ. ანდრიამ და წმ. სვიმონ კანანელმა (ხს. 10 მაისს), ქრისტეს სჯული იქადაგეს დიდ-აჭარაში, სამხრეთ საქართვე-

ლოში, შემდგომ – შავი ზღვის მთელ სანაპიროზე. წმ. სვიმონ კანანელი აფხაზეთში დარჩა და იქვე აღესრულა მონამეობრივად (დაკრძალულია ანაკოფიაში).

სხვადასხვა დროს, ქართლში ყოფილან მოციქულები: წმ. მათათა (ხს. 9 აგვისტოს) და წმ. ბართლომე (ხს. 11 ივნისს). მოციქული მათათას წმ. ნაწილები აჭარაში, გონიოში განისვენებს.

საგულისხმოა, რომ IV საუკუნის დასაწყისში, სანამ აღმოსავლეთ საქართველოში ქრისტიანობა სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებოდა, დასავლეთ საქართველოში, კერძოდ, ბიჭვინთაში, საეკლესიო იერარქია უკვე არსებობდა: პირველ მსოფლიო კრებას ესწრებოდა ბიჭვინთის ეპისკოპოსი.

IV საუკუნის დასაწყისში, წმ. მოციქულთასწორთა მირიან და ნანას (ხს. 1 ოქტომბერს) მეფობის ჟამს, საქართველოში ღვთის სიტყვის საქადაგებლად ჩამოვიდა წმ. ნინო (ხს. 14 იანვარს და 19 მაისს). შემდეგ, მირიან მეფის თხოვნით, წმ. კონსტანტინე დიდმა (ხს. 21 მაისს) გამოგზავნა იოანე ეპისკოპოსი (325 წელს ნიკეის I საეკლესიო კრებამ იგი ანტიოქიის პატრიარქად აირჩია), ორი მღვდლითა და სამი დიაკვნით, რომელთაც ნათელ-სცეს ქართველებს. ასე ჩაეყარა საფუძველი საქართველოს ეკლესიას. იოანე ეპისკოპოსის ანტიოქიის პატრიარქად არჩევამ განაპირობა ის ფაქტი, რომ კრებამ საქართველოს ეკლესიაც ანტიოქიის საპატრიარქოს მიათვალა.

წმ. მეფის, ვახტანგ გორგასლის (ხს. 30 ნოემბერს) თაოსნობით, 472 წელს ქართლის კათოლიკოსად დადგინდა წმ. პეტრე (ხს. 30 ნოემბერს) და მთავარეპისკოპოსად – წმ. სამოელი (ხს. 30 ნოემბერს). მანვე დაადგინა თორმეტი საეპისკოპოსო. „აქათგან იწყეს კათოლიკოსთა მთავრობად“, წერს „მოქცევაჲ ქართლისაჲს“ ავტორი. წმ. ვახტანგის დროიდან ქართლის ეკლესიას გააჩნდა საკუთარი საეკლესიო იერარქია, რომელიც უფლებამოსილი იყო თავისი შინაგანი საქმეები, ეპისკოპოსთა ხელდასმა-გადაყენება, თვითვე განეგო.

იმპერატორ კონსტანტინე V (741-775 წწ.) „კოპრონიმისა“ და ანტიოქიის პატრიარქის თეოფილაქტეს დროს, ანტიოქიაში ქართლიდან წავიდნენ ქართველი ღვთისმსახურები და პატრიარქს იბერიის ეკლესიის გასაჭირი მოახსენეს: სარკინოზთა შიშით ქართლსა და ანტიოქიას შორის მიმოსვლა შეწყვეტილი იყო, ამიტომ ანტიოქიის პატრიარქის, ანასტასის დროიდან, ქართლის კათოლიკოსის კურთხევა აღარ ხდებოდა. ანტიოქიის ეკლესიის ადგილობრივმა კრებამ გადაწყვიტა, ქართლის ეკლესიისთვის მიეცა კათოლიკოსთა ხელდასხმის უფლება; სამაგიეროდ, ქართლის ეკლესიას ანტიოქიიდან უნდა მიეღო მირონი და მასში ათასი დრაჰკანი უნდა გადაეხადა. ამასთან ერთად, ქართლის ეკლესიის წირვა-ლოცვაში, პირველ ადგილზე უნდა მოეხსენებინათ ანტიოქიის პატრიარქი.

ცოტა მოგვიანებით, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ, ღირსი მამა, ეფრემ მანყვერელის (ხს. 17 აპრილს) ღვაწლით, მიიღო მირონის კურთხევის უფლება. „ეფრემ ქრისტეს მიერითა ბრძანებითა მიჰრონისა კურთხევა ქართლს განენესა“, – წერს გიორგი მერჩულე, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ (მიტროპოლიტ ანანია ჯაფარიძის გამოკვლევებითა და ვარაუდით, ქართული ეკლესია IV საუკუნეში ხარშავდა და აკურთხებდა მირონს მცხეთაში, ანტიოქიიდან კი – მხოლოდ „წმ. მირონის არომატი“ ნივთიერებები მოჰქონდათ).

საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიასა და მოციქულებრივ ღირსებას, სხვადასხვა დროს იცავდნენ ღვთივგაბრძნობილი ქართველი მამები. XI საუკუნეში, ანტიოქიის ეკლესიამ მწვავედ დააყენა მრავალჭირნახული იბერიის ეკლესიის დამოუკიდებლობის საკითხი. ათონის მთაზე მომხდარი დაპირისპირების შემდეგ, სვიმონ-წმიდელმა მამებმა ანტიოქიის პატრიარქთან, თევდოსისთან დაასმინეს ივერთა მონასტერში მოღვაწე ქართველი მამები: „არა უწყით, რაჲ არს სარწმუნოებაჲ მათი“. წმ. გიორგი მთაწმინდელმა (ხს. 27 ივნისს) არა მარტო დაამტკიცა საქართველოს ეკლესიის სამოციქულო პატივი, არამედ აჩვენა მისი უპირატესობა ანტიოქიის ეკლესიასთან შედარებით: „ერთი ღმერთი გვცნობიეს, არლარა უარ-

გვყოფიეს და არცა ოდეს წვალებისა მიმართ მიდრეკილ არს ნათესავი ჩვენი... შუენის ესრეთ, რაითა წოდებული იგი მწოდებელსა მას დაემორჩილოს, რამეთუ პეტრესი ჯერ-არს, რაითა დაემორჩილოს მწოდებელსა თვსსა და ძმასა ანდრეას და რაითა თქუენ ჩუენ დაგუემორჩილნეთ" (ანტიოქიის ეკლესია წმ. პეტრე მოციქულის დაარსებულია). საქართველოს ეკლესია მაჰმადიანურ სამყაროსთან ჭიდილში, საუკუნეების მანძილზე მოძღვრავდა, ზრდიდა და სულიერად კვებავდა ქართველობას.

1783 წლის გეორგიევსკის ტრაქტატის მე-8 მუხლში, ბუნდოვნად არის ახსნილი საქართველოს ავტოკეფალური ეკლესიის უფლებრივი მდგომარეობა: „ხოლო მართებისათვის საქართველოსა ეკლესიათასა და მიწერ-მონერათასა, თუ ვითარ სათანადო არს რუსეთისა სინოდისადმი, ამისთვის უკუე დაინერების სხვაე არტიკული“.

1801 წელს, იმპერატორმა ალექსანდრე I-მა ხელი მოაწერა მანიფესტს, რომლის მიხედვითაც საქართველოს მრავალსაუკუნოვანმა სახელმწიფოებრიობამ არსებობა შეწყვიტა და ოდესლაც დიდი ქვეყანა ორი გუბერნიის სახით შეუერთდა რუსეთის იმპერიას.

1801 წლის აქტის შემდეგ, საქართველოს მთავარმმართველი უხეშად ერეოდა საქართველოს ეკლესიის საქმიანობაში. მალე გაირკვა, რომ რუსეთის მთავრობას განზრახული ჰქონდა, საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის გაუქმება და მისი რუსეთის სინოდისადმი დაქვემდებარება.

1811 წლის 10 ივნისს, ალექსანდრე I, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს, ანტონ II-ს სწერს: „საქართველოს სამეფოს რუსეთის სახელმწიფოსთან შემოერთების შემდეგ, საქართველოს ეკლესიაც უნდა გაერთიანებულიყო უწმიდესისა და უმართებულის სინოდის გამგეობაში. ახალ მართვა-გამგეობასთან მოუთავსებელი იქნებოდა საქართველოში კათოლიკოსის ყოფნა... გითხოვთ თქვენ საქართველოს ეკლესიის საქმეების განმგებლობისაგან, უწმიდესის სინოდის წევრობისა და კათოლიკოსის სახელის შენარჩუნებით"... ასე გაუქმდა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია და ანტონ II რუსეთში გადაასახლეს. რაღაც ათიოდე წლის მანძილზე საქართველომ მეფეც დაკარგა და მამამთავარიც. პოლიტიკურ თავისუფლებადაკარგულმა საქართველომ, ეკლესიური დამოუკიდებლობაც დაკარგა.

დაიწყო მძიმე წლები ქართული ეკლესიის ისტორიაში. საქართველოს ეკლესიას რუსეთის სინოდი ხელმძღვანელობდა ეგზარქოსის მეშვეობით. 1811-1817 წლებში, ამ მოვალეობას ასრულებდა ვარლამ ერისთავი. მის შემდეგ ყველა ეგზარქოსი რუსი იყო. ქარ-

თული ენისა და ტრადიციების, ქართველ წმინდანთა და დღესასწაულთა არცოდნამ, გადაულახავი ბარიერი წარმოქმნა ქართველ მართლმადიდებელთა და ეკლესიის მესვეურთა შორის; ამას ემატებოდა ცალკეულ უღირს ეგზარქოსთა საქციელიც, ისინი ძარცვავდნენ მტერთა შემოსევებს გადარჩენილ ქართული ოქრომჭედლობისა და ტიხრული მინანქრების უიშვიათეს ნიმუშებს და რუსეთში გაჰქონდათ. მოიშალა საეკლესიო კათედრები. ოცდაოთხი ეპარქია, რომლის მღვდელმთავრები სამწყსოსთან ერთად იტანდნენ ყოველგვარ გაჭირვებასა და სიმძიმეს, სიცოცხლესაც კი სწირავდნენ სამშობლოსათვის, საეგზარქოსომ ხუთ ეპარქიამდე შეამცირა. ქართული წირვა-ლოცვა, მრავალხმიანი ქართული საგალობლები შეიცვალა რუსულით. სულ რაღაც ორიოდ ნლის განმავლობაში, საქართველოს ეკლესიამ დაკარგა ის, რასაც საუკუნეების მანძილზე რუდუნებით აშენებდა და აგროვებდა.

ყოველივე ამან, მოსახლეობის აღშფოთება და გაბოროტება გამოიწვია. ამ პროცესს აჩქარებდა ეგზარქოსების აშკარად გამოხატული ანტიქართული საქმიანობა, მიუხედავად იმისა, რომ ღვთივსულიერი რუსი მამები აფრთხილებდნენ საქართველოს მოწინააღმდეგე ძალებს, პატივითა და კრძალვით მოჰყრობოდნენ ღვთისმშობლის წილხვედრ და მოციქულთა მოქცეულ ქვეყანას.

საქართველოში იმპერატორ ნიკოლოზ I-ის ჩამოსვლის წინ ეგზარქოსმა ევგენიმ, „სანიტარული წესრიგის“ საბაბით, თეთრად შეაღესინა სვეტიცხოვლის, ალავერდის, ერთაწმიდის უნიკალური ფრესკები. პავლე ლებედევმა, სემინარიის რექტორ ჩუდევცისთან ერთად, გაძარცვა ხახულის ღვთისმშობლის ხატი, მიიტაცა ოქროსა და ვერცხლის ხატები, საეკლესიო ნივთები. ეგზარქოსმა, ჩუდევცის მკვლელობის გამო, სიონის ტაძრის ამბიონიდან დაწყევლა ქართველი ერი. დიმიტრი ყიფიანმა საჯაროდ ამხილა ეგზარქოსი და უთხრა, რომ უფლება არ ჰქონდა, დარჩენილიყო იმ ერის სულიერ მამად, რომელიც ანათემაზე გადასცა. ამ მხილების გამო, მხცოვანი მამულიშვილი სტავროპოლში გადაასახლეს და განთავისუფლების წინა დღეს მოკლეს.

XX საუკუნის დასაწყისში, საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მესვეურებმა, ქართველ სამღვდლოებასთან ერთად დაიწყეს ზრუნვა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისათვის. ქართველი საზოგადოების მოწინავე ნაწილი წმ. ილია მართლის (ჭავჭავაძე, ხს. 20 ივლისს) მეთაურობით მეფისნაცვალ ვორონცოვ-დაშკოვს ეახლა და ოფიციალურ დონეზე მოსთხოვა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის საკითხის განხილვა. მეფის მთავრობამ დანიშნა სხდომა, სადაც მოხსენებე-

ბით გამოვიდნენ ეპისკოპოსები: კირიონი, ლეონიდე, პროფესორები: ალ. ცაგარელი, ალ. ხახანაშვილი, ნიკო მარი. ქართველებმა დაასაბუთეს, რომ საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის გაუქმება ეწინააღმდეგებოდა მსოფლიო ეკლესიის კრებების კანონებს. სხდომაზე მდგომარეობა ისე დაიძაბა, რომ ნიკო მარმა, პროტესტის ნიშნად, სხდომა დატოვა.

1917 წლის 12 (25) მარტს, ქართველმა სამღვდელოებამ საგანგებო კრებაზე მიიღო შემდეგი შინაარსის დოკუმენტი: 1. ამიერიდან, 12 მარტიდან, გრძელდება საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია; 2. დროებით, კათოლიკოსის არჩევამდე, ეკლესიის გამგედ დაინიშნა გურია-ოდიშის ეპისკოპოსი ლეონიდე; 3. საქართველოს ეკლესიის მმართველობა დაევალა აღმასრულებელ კომიტეტს, რომელშიც შედიოდნენ როგორც სასულიერო, ისე საერო პირები.

იმავე წლის სექტემბერში. ქართულმა ეკლესიამ ასექესწლიანი იძულებითი შუალედის შემდეგ, კვლავ აირჩია კათოლიკოს-პატრიარქი. ეს პატივი და ჯვარი წილად ხვდა ავტოკეფალიისათვის დაუცხრომელ მებრძოლს, კირიონს, რომელიც შემდგომ ვერაგულად მოკლეს მარტყოფის მონასტერში.

ღვთის განგებით, საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია მსოფლიოს ყველა მართლმადიდებლურმა ეკლესიამ აღიარა; მაგრამ არ არსებობდა ამ აღიარების წერილობითი დასტური, რომლის უქონლობის გამოც, ჩვენს წმ. წინაპრებს ხშირად უხდებოდათ ბრძოლა საქართველოს მრავალტანჯული ეკლესიის დამოუკიდებლობის დასამტკიცებლად.

ღვთის შეწევნითა და სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, ილია II-ის დაუღალავი მოღვაწეობით, მსოფლიოს საპატრიარქო 1990 წელს ოფიციალურად ცნო და აღიარა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალურობა. ამავე წლის 4 მარტს, მართლმადიდებლობის დღესასწაულის დღეს, კონსტანტინოპოლის მთავარეპისკოპოსმა და მსოფლიო პატრიარქმა ყოვლადუნმძიდესმა დიმიტრიოსმა საზეიმო ვითარებაში გადასცა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს, ილია II-ს, საქართველოს უნმძიდესი მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიის ცნობისა და მტკიცებისა და საქართველოს უნმძიდესი ეკლესიის მეთაურის საპატრიარქო ტიტულის ცნობისა და ბოძების სიგელები.

ეს იყო უდიდესი გამარჯვება და სიხარული. ამ ამბავს გამოეხმაურა სრულიად საქართველო. როგორც უნმძიდესმა და უნეტარესმა, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია II-მ აღნიშნა, ეს იყო საქართველოს ეკლესიის დამოუკიდებლობის საზეიმო და საბოლოო აღიარება.

წმინდა მეფე,
 დამიბრა თავდადებული (†1289)
 12 (25) მარტი

წმ. მეფე, დემეტრე თავდადებული, წმ. კეთილმსახური მეფე თამარის (ხს. 1 მაისს) შვილთაშვილი იყო. სიყრმიდანვე განსაცდელებით წვრთნიდა უფალი მომავალ მეფესა და მონამეს.

ჩვილი იყო, როცა მონღოლებმა დედა – უსათნოესი გვანცა დედოფალი მოუკლეს. გადმოცემით, სიკვდილის წინ დედოფალს, პატარა დემეტრე, ნოინის ცოლისათვის ჩაუბარებია. წარმართ დედაკაცს უშვილებია უფლისწული და ასეთი მორჩილებისთვის, ღვთისგან სსსწაულებრივი კურნება მიუღია – უშვილო ქალს მალე ვაჟი შესძენია.

ათი წლისას მოუკცდა მამა, დავით-ულუ. თორმეტი წლის ყრმა დემეტრე, ქართველმა დიდებულებმა აბალა ყაენს მიჰგვარეს ურდოში და სთხოვეს, საქართველოს მეფეთ-მეფედ დაემტკიცებინა. ყაენმა შეისმინა ქართველთა თხოვნა, მოეწონა ქართველი უფლისწული, „რამეთუ იყო ქმნულ-კეთილ, და შუენიერი ხილვად“; მეფობის დასტური უბოძა დემეტრეს, სამაგიეროდ, თავისი უფლებების განსამტკიცებლად „წარმოატანა თანა სადუნი, რომელსაც უბოძა მეფემან დემეტრე ათაბაგობა“. სადუნ მანკაბერდელი ყაენის კარზე დაახლოებული, მისი ნების აღმასრულებელი, თბილისში გაზრდილი, გასომხებული ქურთი იყო.

თბილისში ჩამოვრძანებული მეფე, დავითიან-თამარიან ტახტზე ავიდა. „აღასრულეს წესი კურთხევისა კათალიკოზმან და ეპისკოპოზთა და ყოველთა მთავართა საქართველოჲსათა ერეთით, კახეთით, სომხითით, ქართლით და ჯავახეთით და ტაოთ, რომელნი შეკრებულ იყუნეს“.

მეფე გონივრულად და გულმონყალებით განაგებდა ქვეყანას. „აქუნდა ჩვეულება, აღიღის საფასე და აღდგის ღამე, და მოვლის ქალაქი, და მოიხილნის გლახაკნი და დავრდომილნი და ობოლნი, და თესითა ჴელითა მისცემდის, და ყოველთა უწყოდნიან მონყალება მეფისა და ამისთვის, გლახაკნი ღამით ფოლორცთა შინა ვიდოდნიან, რათა შეემთხვენენ მეფესა“.

თხუთმეტი წლის მეფეს, პოლიტიკური მოსაზრებით, ცოლად შერთეს ტრაპიზონის კეისრის ასული.

ეს შედარებით მშვიდი პერიოდი, წმ. დემეტრე მეფემ, საქართველოს კეთილდღეობისთვის გამოიყენა: ააშენა და განაახლა ეკლესია-მონასტრები, გაამაგრა რამდენიმე სტრატეგიული მნიშვნელობის მქონე ციხე-სიმაგრე. „ააგო პალატას შინა მონასტერი ისანთა, საყოფელად მეტეხთა ღვთისმშობელისა და შეამკო განგებითა დიდითა და შესწირნა სოფელნი და ზვარნი და განუჩინნა მონაზონთა საზრდელი და განაგო კეთილითა“... მეტი არ დასცალდა დემეტრე მეფეს – ყაენმა ეგვიპტეზე სალაშქროდ იხმო. გაჰყვა მეფე ყაენს დიდძალი ლაშქრით, გმირულად იბრძოლა, გააოცა მონღოლნი და ეგვიპტელნი, მაგრამ უკან განახევრებული სპით დაბრუნდა.

1278 წელს, დემეტრე გილანის დალაშქვრაში ახლდა მონღოლთა ყაენს და იქაც ყველა გააკვირვა გასაოცარი სიმამაცითა და ვაჟკაცობით. 1280 წელს, აბალა ყაენმა ისევ გაიწვია ქართველები საომრად, ამჯერად ეგვიპტის ახალი სულთნის, მელიქ მანსურის წინააღმდეგ. შემდგომ, ქალაქ ამასიასთან, 1281 წლის 30 ოქტომბრის სისხლისმღვრელ ბრძოლაშიც საარაკო გმირობა გამოიჩინა ქართველთა ლაშქარმა, მაგრამ ამ გმირობას უამრავი ქართველი ვაჟკაცის სიცოცხლე შეეწირა. ამდენი ლაშქრობებისაგან ქვეყანა გაღატაკდა. დემეტრეც იძლია ბოროტისაგან, წარმართებს აღერია, მოკვდავთ მიენდო. ქვეყნის ინტერესებმა კვლავ მსხვერპლი მოითხოვა მეფისაგან, ამჟამად მონღოლთა ნოინის ასული სოლლარი შეერთო ცოლად.

სხვის ომში სისხლისაგან დაცლილი საქართველო, ახალი განსაცდელის წინაშე აღმოჩნდა: დაიწყო შინაბრძოლები. ქართველები ისე დაეცნენ, რომ ეკლესიებსაც კი სტაცებდნენ მიწებს და სოფლებს. ამაოდ ამხელდა სამწყსოს კათოლიკოსი ქართლისა, ნიკოლოზი, – არავინ უგდებდა ყურს მის სიტყვებს, თითქოს ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ ამპარტავნობაში, ანგარებაში, უნესობაში.

დემეტრე მეფეც ახალი საცდურის წინაშე აღმოჩნდა: გულის-თქმას ვეღარ გაუძლო ახალგაზრდა მეფემ – სიყვარული დაეუფლა მის გულს, გადაწყვიტა, ერთხელ მაინც ყოფილიყო ბედნიერი პირად ცხოვრებაში და მოიტაცა ბექა ჯაყელის ასული, ნათელა. მისგან, დემეტრე მეფეს შეეძინა „უმჯობესი ყოველთა კაცთა მის ჟამისათა, არა ოდენ ჴელმწიფეთა, არამედ ყოველთა კაცთა“ – გიორგი V, ერისგან ბრწყინვალედ წოდებული.

უფალმა სასჯელი მოუვლინა „საზეპურო ერს“. ვნების ოთხშაბათსა და ხუთშაბათს მინა იძრა „სამხილებელად უსჯულოებათა ჩუენათჳს“. აღდგომის სიხარულად განმზადებულ ერს ყურადღე-

ბა არ მიუქცევია მისთვის. პარასკევს კვლავ იძრა მინა, შაბათს კი საფუძვლითურთ შეარყია და შეადრწუნა ქვეყანა: ეკლესია-მონასტრები, მთა და ბორცვი დაინგრა, მინა გაიპო და იქიდან შავმა კუპრისმაგვარმა წყალმა ამოხეთქა, ხეები ამოიძირკვა. ანყურის ეკლესია ჩამოინგრა და უფალმა სასნაულებრივ იხსნა ლიტანიობით შესვენებული ღვთისმშობლის ხატი — გუმბათი ჩამოვარდა და ქუდივით დაემხო ტაძრის შუაში დასვენებულ ხატს. დაინგრა მცხეთა, მთელი სამცხე. ურიცხვი ადამიანი დაიღუპა.

ერის დაცემით შედრწუნებულმა კათოლიკოსმა ნიკოლოზმა, ვერ შეძლო აზვირთებული უზნეობის შეჩერება და მოთოკვა. მრავალჯერ ამხილა და დამოძღვრა მან მეფე, და რაკი ვერ არწმუნა, დაუტევა კათოლიკოსობა, „წარვიდა მამულად თესად“ და უბრალო, ბერული მოღვაწეობით ჩააბარა სული უფალს.

მეფის სამხილებლად ათონის მთიდან ჩამოვიდა ღირსი ბასილი მონაზონი (ხს. 18 აპრილს), ამხილა იგი უნესო ქორწინებისათვის. მეფეს ამხელდა აგრეთვე ლეკთა განმანათლებელი ღირსი პიმენ სალოსი და მისი თანამოსაგრე ანტონ მესხი (ხს. 16 მარტს).

მეფე გარეგნულად თითქოს მონღოლებს მორჩილებდა, მონაწილეობას იღებდა მათს ლაშქრობებში გარეშე მტერთან, საქართველოში კი — კვლავ ეკლესიებს აშენებდა, ღამლამობით გამოდიოდა, საკუთარი ხელით ურიგებდა გლახაკთ მოწყალებას.

აბალა ყაენის გარდაცვალების შემდეგ, ყაენის ტახტისთვის სამკედრო-სასიცოცხლოდ ებრძოდნენ ერთმანეთს აბალას ძმა, აჰმადი, და შვილი, არლუნი. დემეტრე მეფე იძულებული იყო, მონაწილეობა მიეღო შეთქმულებებში. არლუნის წინააღმდეგ მოწყობილი ერთ-ერთი შეთქმულების მეთაურობა დაბრალდა არლუნის პირველ ვეზირს, ბულას, რომელიც მზახლად ეკუთვნოდა დემეტრეს. ყაენმა შეიპყრო და თავი მოჰკვეთა ბულას, იგივე დღე ენია მის ნათესავ-მომხრეებსაც.

ყაენის კარზე დაიბარეს მეფე დემეტრე. მეფე მიხვდა, რასაც ნიშნავდა ყაენისაგან ხმობა; მოიწვია კათოლიკოსი, ეპისკოპოსნი, მონასტრებისა და გარეჯის უდაბნოს მამები, შეკრიბა დარბაზის ერი და განუცხადა: „ღმერთმან ყოვლისა მპყრობელმან და უფალმან ჩუენმან, იესო ქრისტემან და ყოვლადწმიდამან ღმრთისმშობელმან, რომლისა ნაწილადცა ვართ, და ჯუარმან პატიოსანმან, რომელი მოგუენიჭა ჩუენ მეფეთა, დამიცვა და მიმანია ასაკად სისრულისა და მომმადლა მეფობა, სკიპტრა და პორფირი მეფობისა და თანადგომითა თქუენითა წარვმართე მეფობა და აქამომდე მშვიდობით ჰგიეს სამეფო ჩემი. ან განრისხებულ არს ყაენი... და ან მე მიწოდს წინაშე მისსა. ვგონებ ბოროტის ყოფასა ჩემთვის, თუ არა

წარვიდე მთიულეთს, სიმაგრეთა შინა და დავიცვა თავი ჩემი! და, აჰა, ყოველი სამეფო ჩემი წინაშე მათსა ძეს, იხილეთ რავდენი სული ქრისტიანე სიკუდილსა მიეცემის და ტყუე იქმნების და ეკლესიანი შეიგინებიათ და მოოჭრდებიან, კაცნი და ჯუარნი დაიმუსრვიან... რა სარგებელ არს ცხოვრება ჩემი, უკეთუ ჩემთვის მრავალი სული მოკუდეს და მე თვთ მძიმე ცოდვითა განვიდე სოფლისა ამისგან. ან მნებაეს, რათა წარვიდე ყაენის წინაშე და იყოს ნება ღმრთისა: უკეთუ მე მომკლან, ვგონებ, რომე ქუეყანა უვნებელად დარჩეს“.

დარბაზი გაკვირვებული მისჩერებოდა „შესახედავად ტურფა, თმითა და წუერიტა მწყაზარ და შუენიერ“ მეფეს, რომელიც ერის გადასარჩენად აშკარა სიკვდილზე მიდიოდა. ყველამ ერთხმად სთხოვა მეფეს, შეეფარებინა თავი მთიულეთისთვის, მაგრამ მეფემ მშვიდად ბრძანა: „მენყალვის უბრალო ერი, ვითარცა ცხოვარნი კლვად ულონო არიან და არა-სადა აქუნ ნუგეშინისცემა. მე დავსდებ სულსა ჩემსა ერისათვს ჩემისა და არა დავიშლი ურდოს წასვლას“. „არა არს საქმე, მეფეო, განწირვა სულისა შენისა, რამეთუ მრავალთა მეფეთა მიურიდნია, და დაუცავს თავი თვსი. ან თუ შენ დასდებ სულსა შენსა ერისათვს, ჩუენ ყოველნი, ეპისკოპოსნი, ვიტკრთავთ ცოდვათა შენთა, არამედ წინაშე ღმრთისა ვნამებთ, რათა მოწამეთა თანა შერაცხილ იქმნე, ვითარცა უფალი სახარებასა შინა ბრძანებს: „უფროს ამისსა სიყუარული არა არს, რათა დადვას კაცმან სული თვსი მოყუსისათვს“. და უკეთუ ერთისა მოყუსისათვის სულის დადება კეთილ არს, რავდენ ურიცხვთა სულითა ცხოვნება ეგოდენ სარგებელ არს“, – ბრძანა აბრაჰამ კათოლიკოსმა.

ამის გამგონე მეფე სიხარულით განემზადა ურდოში წასასვლელად. თან იახლა აბრაჰამ კათოლიკოსი, მოსე მღვდელი, ძე თვისი დავითი და რჩეული ერისთავები. ყაენის გამოგზავნილი სიუქოლ ნოინი შემოხვდა დემეტრეს, რაც ჰქონდა, ყველაფერი ჩამოართვა, ხელები გაუკრა და ყაენს მიჰგვარა, ვითარცა ერთი უპატიოთაგანი.

ვერანაირი დანაშაული ვერ აღმოუჩინეს ქართველთა ახალგაზრდა მეფეს. დაფიქრდა ყაენი. იცოდა, „უკეთუ ბოროტი უყოს მეფესა, არღარავინ არს ღირსი მეფობისა“, არც დაუსჯელობა ივარგებდა, რადგან დემეტრე „მიმდგომი და მზრახავი იყო ბუღასი“. მაშინ წინ წარსდგა ხუტლუ-ბულა მანკაბერდელი, ძე სადუნისა, მონღოლთა მოენე და დამსმენი და ყაენს უთხრა: „ნუ იურვი მაგას, რამეთუ მე მოვიყვანო შვილი აფხაზთა მეფისა დავითისი (ნარინის), სახელით ვახტანგი, და მას მიუბოძე მეფობა, რომელ ორივე სამეფო ბრძანებასა შენსა მორჩილებდეს“. მოლაღატის სიტყვებმა ყველაფერი გადანყვიტა. დემეტრეს უბრძანეს, აღენერა ყოველი სიმ-

დიდრე მისი, შემდეგ ხელები შეუერეს, არგნებით სცემეს და საპყრობილეში ჩააგდეს. ქართველმა დიდებულებმა მოახერხეს დილეგში მყოფი მეფის მონახულება და გაქცევა შესთავაზეს. ქვეშევრდომების ერთგულებით გახარებულმა მეფემ, კვლავ მშვიდად მიუგო: „პირველვე უწყოდე სიკუდილი ჩემი, გარნა დავდევ თავი ჩემი და სული ჩემი ერისათვის ჩემისა. ხოლო ან თუ წარვიდე, უბრალო ერი მოისრას, რა სარგებელ არს, უკეთუ ყოველი სოფელი შევიძინო და სული წარვინყმიდო“.

მონღოლებმა დემეტრე დივან-ხანად წოდებულ სამსჯავრო სახლში წაიყვანეს დასაკითხად და, თუმცა ბრალი ვერ უპოვეს, ყაენმა სიკვდილი გადაუწყვიტა ქართველთა მეფეს.

წმ. მეფემ სიხარულით მიიღო სიკვდილის განაჩენი, მხიარულად მოიკითხა ნუგეშინისცემად მისული ქართველი დიდებულები, მერე სწორედ მოღალატე ხუტლუ-ბულას ჩააბარა თავისი პირმშო: „ძე ჩემი მცირე დავით ილუანე, რათა არა მოიკლას გულისწყრომითა აღსავსისა ყაენისაგან“. ღვთისგან ცხებული მეფის მიერ გამომჟღავნებულმა სიყვარულმა და შენდობამ, გული შეუძრა ორგულ ხუტლუ-ბულას.

მოულოდნელად ღვთივმოვლენილმა სასწაულმა შეძრა ყოველი. მზე დაბნელდა და საშინელი სიბნელე ჩამოწვა. ამ სასწაულმა ისე შეაშინა წარმართები, რომ ერთხანს, ხელიც კი აიღეს უფლისწულის მოკვლაზე.

შემდეგ მაინც შესრულდა განაჩენი და წმ. დემეტრე მეფეს თავი მოჰკვეთეს.

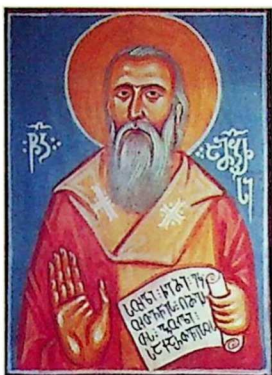
სიკვდილის წინ მეფე დემეტრემ ილოცა, მიიღო წმ. ზიარება და სული უფალს შეავედრა.

დემეტრეს წმ. გვამს, ყაენის ბრძანებით, დარაჯები იცავდნენ. მიუხედავად ამისა, კათოლიკოსმა და მოსე მღვდელმა ფარულად გამოიხსნეს ცხედარი და თბილისელი მეთევზეების დახმარებით, საქართველოში ჩამოასვენეს.

წმინდა მონამე მეფე, დემეტრე თავდადებული დაკრძალეს მცხეთას, სვეტიცხოვლის დიდ ტაძარში, „სამარხოსა მამათა მათთასა“.

წმინდა ამბროსი აღმსარებელი – სრულიად საქართველოს ათოლიაოს-პატრიარქი (†1927) 16 (29) მარტი

წმ. ამბროსი აღმსარებელი (ერისკაცობაში – ბესარიონ ხელაია) დაიბადა 1861 წელს. პირველდაწყებითი განათლება მან სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელში მიიღო, შემდეგ კი, თბილისის სასულიერო სემინარიაში სწავლობდა, რომელიც 1885 წელს დაამთავრა. წმ. ამბროსი იყო უაღრესად მოყვარე თავისი სამშობლო ქვეყნისა, თავისი ერის, ქართული მწერლობისა და საქართველოს ისტორიისა. წმ. ამბროსი დიაკვნად აკურთხა სოხუმის ეპისკოპოსმა. მალე მას, მღვდლად დაასხეს ხელი. წმინდანი

1896 წელს დაქვრივდა; 1897 წელს, მან სწავლა გააგრძელა ყაზანის სასულიერო აკადემიაში. მისი ნაცნობები იგონებდნენ, რომ ის იყო ნიჭიერი, უაღრესად პატიოსანი, კეთილი, სათნო და ერთგული ადამიანი. ყაზანში მყოფი, თვალყურს ადევნებდა საქართველოს ლიტერატურულ-კულტურულ ცხოვრებას, ქართველთა ბრძოლას ეროვნული თვითგამორკვევისათვის; ჩვენი ისტორიის პირველწყაროებზე მუშაობდა და მომზადებული ჰქონდა რამდენიმე ისტორიული და სხვა ხასიათის ნარკვევი. მისმა საკანდიდატო დისერტაციამ „ქრისტიანობის ბრძოლა ისლამთან საქართველოში“ ისეთი ყურადღება დაიმსახურა, რომ პროფესორს უთხოვია, შეეცხო ზოგიერთი თავი და წარედგინა მაგისტრის ხარისხის მოსაპოვებლად.

წმ. ამბროსიმ, 1901 წელს სწავლა დაამთავრა, იმავე წელს ბერად აღიკვეცა და საქართველოში დაბრუნდა. სამშობლოში დაბრუნებული ღირსი მამა, ერის სხვა საუკეთესო შვილებთან ერთად, დაუღალავად იბრძოდა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისათვის; ამის გამო, იგი, 1905 წელს, რუსეთში გადაასახლეს. სამშობლოში კვლავ დაბრუნების შემდეგ, მას ჭელიშის მონასტრის წინამძღვრობა დაევალა. ჭელიშის მონასტერი, თავის დროზე მთელი რაჭის საღმრთო სწავლა-განათლების კერა იყო, მაგრამ გავიდა უამი და მონასტერს შემოაკლდნენ მონაფეები, შემდეგ კი – თანდათან გაუდაბურდა. მამა ამბროსიმ იმერეთის ეპისკოპოსის, ლეონიდეს ნებართვით, მონასტერში დაიწყო სემინარიელების მომზადება. ისწავლებოდა გალობა, საღმრთო წერილის კითხვა.

მამა ამბროსიმ ბევრი იღვანა ოდესღაც უმდიდრესი ჭელიშური ხელნაწერების მოსაძიებლად და აღსადგენად. ერთხელ, ეკლესიის ეზოში არგნით გამოსული წინამძღვრის ყურადღება მიიპყრო ყრუ ხმამ, რომელიც მიწის სიღრმიდან ამოდითდა; გაათხრევინა ის ადგილი და უძველესი სახარება აღმოაჩინა. შემდგომ, მუშაობდა თბილისში, სინოდალური კანტორის წევრად, მოკლე ხანში კი – ფერისცვალების მონასტრის წინამძღვარი გახდა.

1908 წელს, მამა ამბროსის საშინელი ცილი დასწამეს: ბრალად დასდეს ეგზარქოს ნიკონის მკვლელობაში მონაწილეობა და ამის გამო, რუსეთში გადაასახლეს. მას მღვდელმსახურება აუკრძალეს და გაგზავნეს რიაზანის სამეზბის მონასტერში, სადაც ერთ წელზე მეტი სასტიკი რეჟიმის ქვეშ გაატარა. სრულიად რუსეთის წმ. სინოდი უგულვებელყოფდა არქიმანდრიტის ყოველ თხოვნას სამშობლოში დაბრუნების შესახებ. ბოლოს, 1917 წელს, წმ. ამბროსი დაბრუნდა საქართველოში და კვლავ საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისათვის ბრძოლის ერთ-ერთი აქტიური მონაწილე გახდა.

1917 წლის 12 (25) მარტს მცხეთის სვეტიცხოვლის ტაძარში საზეიმოდ გამოცხადდა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია, ხოლო 16 მარტს, თბილისში შედგა სასულიერო მოღვაწეთა კრება, რომელმაც დაადგინა, რომ ამიერიდან სიონის ტაძარში ღვთისმსახურება ქართულ ენაზე უნდა აღსრულებულიყო.

წმ. ამბროსი, ჯერ ჭყონდიდის, შემდეგ კი – აფხაზეთის მიტროპოლიტად გაამწესეს. 1921 წელს, იგი საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქია. 1921 წლის 25 თებერვალს, საქართველოს კვლავ დაედგა მძიმე და სამარცხვინო მონობის უღელი. საბჭოთა ხელისუფლებამ, ჩვენს სამშობლოში ფეხის შემოდგმის დღიდანვე დაიწყო სარწმუნოების დევნა. მთავრობა ცეცხლითა და მახვილით მოედო ეკლესიებს, დაანგრია და გააუქმა ათასი ორასი ტაძარი, დაატუსაღა და დახვრიტა მრავალი სასულიერო მოღვაწე.

ერის სულიერმა მამამ და მწყემსმა, 1922 წლის 7 თებერვალს გენუის კონფერენციის წარმომადგენლებს გაუგზავნა მემორანდუმი, რომლის თითოეული სიტყვა არა მხოლოდ სამშობლოს სიყვარულითა და ჭირისუფლობით არის განმსჭვალული, არამედ მასში წინასწარმეტყველურად არის დანახული ქრისტიანული სათნოების გარეშე დარჩენილი ერისა და სახელმწიფოს ბედი, მისი უნუგეშო მომავალი.

გენუის კონფერენციაზე მემორანდუმის გაგზავნა, უპრეცედენტო შემთხვევა იყო. ამ ფაქტს მთავრობა გულხელდაკრეფილი არ შეხვედრია და მალე, წმ. ამბროსი დააპატიმრეს. სასამართლო პრო-

ცესზე პატრიარქთან ერთად, საკათოლიკოსო საბჭოს წევრებიც განისჯებოდნენ. მათ ბრალად დასდეს: გენუის კონფერენციისადმი მემორანდუმის გაგზავნა, საქართველოს ეკლესია-მონასტრების საგანძურის გადამალვა, სამხედრო ტაძრის კომკავშირისათვის გადაცემისა და სატრაპეზოს დაშლის პროცედურაში, საპატრიარქოს წარმომადგენლის გამოუცხადებლობა.

სამსჯავროზე წმ. ამბროსის სიტყვები და მხილება, ყველას მოაგონებდა ძველ ქრისტიანთა თავდადებასა და შეუპოვრობას. ის თამამად ამხელდა მთავრობას ბოროტებაში, უსამართლობაში, მკრეხელობაში. ერთ-ერთ დაკითხვაზე პატრიარქმა თქვა: „სარწმუნოება არის ხალხის სულიერი მოთხოვნილება. დევნულობა ამ მოთხოვნილებას უფრო აძლიერებს. ის ღრმავდება, იკუმშება და გუბდება და ამოხეთქავს გაძლიერებული ძალით. ასე იყო ყველგან, ასე იქნება ჩვენშიც, საქართველო არ იქნება გამონაკლისი საზოგადო კანონებიდან“.

სასამართლო პროცესის ბოლოს, მსჯავრდებულის საბოლოო სიტყვაში წმ. ამბროსიმ ჯალათებს უთხრა: „სული ჩემი ეკუთვნის ღმერთს, გული – საქართველოს, გვამს კი, რაც გნებავთ, ის უყავით“. სასამართლომ სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს შვიდი წლით, ცხრა თვითა და ოცდარვა დღით თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯა.

1924 წლის ბოლოს გამოცემული ამნისტიით, ამბროსის და საკათოლიკოსო საბჭოს წევრებს სასჯელი მოუხსნეს, მაგრამ უკვე ხანში შესულ და ჯანგატეხილ ერის მამას, დიდხანს აღარ უცოცხლია: იგი სამი წლის შემდეგ, 1927 წელს გარდაიცვალა.

1994 წელს, საქართველოს ეკლესიის გაფართოებულ კრებაზე განიხილეს საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, ამბროსი ხელაიას ცხოვრება. ერისა და ეკლესიის წინაშე დამსახურებისათვის, ამბროსი ხელაია შერაცხილ იქნა წმინდათა დასში, ამბროსი აღმსარებლის სახელით.

ლირსი ჰიმენ სალოსი და ანტონი მესხი (XIII ს.)

16 (29) მარტი

მონღოლთა შემოსევის შემდეგ, საქართველოს ეკლესიამ მთელი ქვეყნის ბედი გაიზიარა. დაეცა, განადგურდა, დაბეჩავდა ქართველი ერი, იძალა ურწმუნოებამ, თუმც, ღვთის ნებით, მონღოლთა თარეშის დროს ბევრი ქართველი აღესრულა მონამეობრივი სიკვდილით. იყვნენ ღვთისა და ერის წინაშე თავდადებულნი, რომლებიც ყოველნაირად ცდილობდნენ ხალხის ქრისტიესკენ მობრუნებას. კათოლიკოსმა ნიკოლოზმა მეფე დემეტრე (ხს. 12 მარტს) ამხილა უსჯულოებაში. მეფის ურჩობამ კათოლიკოსი აიძულა, თავისი ნებით დაეთმო საპატრიარქო ტახტი და უბრალო განდეგილი ბერის ცხოვრებით ეცხოვრა. წმ. ათონის მთიდან ჩამოვიდა მონაზონი ბასილი (ხს. 18 აპრილს), მანაც უშიშრად ამხილა მეფე. ამ დროს გარეჯის უდაბნოში მოღვაწეობდა ბერი პიმენი, წარმოშობით კახელი, „კეთილშობილთაგანი... მიიღო სიბრძნე ხედვითი და ღვთისმეტყველებითი და იქმნა ქრისტესთვის სალოს, ესე იყო ფრიად მამხილებელ უსამართლოებასა და უწესოებასა ზედა მეფეთა და მთავართასა არა თუ სიტყვით, არამედ წერილებითაცა“. მას გვერდით ედგა ბერი ანტონი მესხი, „მოღვაწე და მმარხველობითა სურული, მას სახელ-სდევს ქართველთა მზედ“. საღვთო მადლით გაბრწყინებულმა მამებმა კარგად იცოდნენ, თუ მეფე შეინანებდა, შეინანებდა ხალხიც, და ამიტომ მათ ერზე ზრუნვა მეფის მხილებით დაიწყეს. „ქართლის ცხოვრებაში“ წერია, რომ წმ. ბერები ამხელდნენ „მეფესა და ყოველსა ერსა, გარნა არარაჲ ისმინეს“. ბერებმა სალოსობის, მეფისა და ერის მხილების საოცრად დიდ და გაბედულ ღვაწლს, წარმართებს შორის ქადაგებაც დაუმატეს. ლეკეთში გადადიოდნენ და იქ ქადაგებდნენ ჭეშმარიტ სარწმუნოებას. ჟამთააღმწერელი მოგვითხრობს, რომ წმ. პიმენმა „ნათესავი ლეკთა წარმართობისაგან მოაქცია, რომელნი ჰგვიან სარწმუნოებასა ქრისტიესა“. ღვთის ნებითა და წმინდანთა ლოცვით აღსრულდა წმ. პიმენ სალოსისა და ანტონი მესხის დიდი სურვილი – მეფე დემეტრემ არა მარტო თავისი უსჯულოება შეინანა, არამედ მონამეობრივი სიკვდილით დაასრულა სიცოცხლე. ერი ფეხზე წამოდგა, მისთვის თავდადებული ბერები წმინდათა დასში შერაცხა და მათი ხსენება ერთად დაანესა.

ღირსი გაბრიელ მცირე, ერისკაცობა-
ნათლისმცემლის უდაბნოში მოღვაწე,
ლათაზან ნაბაული (†1802)
17 (30) მარტი

ღირსი გაბრიელ მცირე, ერისკაცობაში თბილისში ცხოვრობდა. მას ქალაქში სამკერველო სახელოსნო ჰქონდა. ცნობილი იყო როგორც ღრმად განათლებული და უაღრესად ქველმოქმედი და პატიოსანი მენარმე. მაღალი სულიერებითა და პატიოსნებით გამორჩეული კაცისთვის, ძნელი იყო ქალაქის მშფოთვარე ცხოვრება. ერთ დღეს, მან ყველაფერი დატოვა, წავიდა დავით-გარეჯის სავანეში და ბერად აღიკვეცა.

ღირსმა მამამ მონასტერში მნივნებრივ საქმიანობას მიჰყო ხელი. მისმა ლიტურატურულმა მოღვაწეობამ სათანადო კვალი დააჩნია ქართულ სასულიერო მწერლობას. მან შეადგინა რამდენიმე ლიტურგიკულ-ზნეობრივი ხასიათის კრებული, გადმოკეთებული ცნობილ თეოლოგთა თხზულებებიდან, შექმნა ორიგინალური სასულიერო თხზულებებიც, მათ შორის: 1. „მღვდელმთავრისა ლიტურგიისა განმარტება სახისმეტყუელებითი, ვითარმედ ყოველსავე მღვდელმოქმედებასა მისსა საიდუმლოებით ძალი უპყრიეს“; 2. „მეექვსე მსოფლიო კრების სჯულის კანონისათვის“; 3. „სულიერნი თხრობანი სულთა ღმრთისმოყუარეთანი“; 4. „ცხოვრება და მოღვაწეობა ღირსისა მამისა ჩვენისა სქემოსან ონისიფორესი“; 5. „მოკლე მოთხრობა პორფირისათვის“.

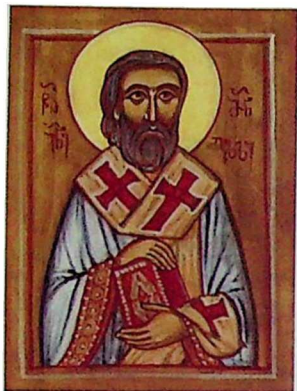
მიუკლებელ მოღვაწეობაში, მარხვასა და ღოცვაში მყოფი ღირსი მამა, ძმებისადმი საოცარი სიყვარულითა და მსახურებითაც გამოირჩეოდა, ყველას ეხმარებოდა, უვლიდა, ამხნევებდა.

ერთხელ, დიდმარხვის დღეებში, ნათლისმცემლის უდაბნოში თბილისელი მთავარდიაკონი ჩავიდა. რამდენიმე ხანში დიაკონს ოჯახი მოენატრა, მონასტერში ველარ გაჩერდა და თბილისში დაბრუნება გადაწყვიტა. ღირსმა გაბრიელმა გააცილა, მაგრამ გზაში ლეკები დახვდნენ და წმ. გაბრიელი მოკლეს.

ძმებმა ნეტარი მამის წმ. ცხედარი მონასტერში გადაასვენეს და იქვე დაფლეს.

წმინდა იოანე მანგლელი (†1751)

28 (10.04) მარტი

წმ. იოანე მანგლელი (სააკაძე) დაიბადა 1668 წელს. იგი ბავშვობიდანვე გარეჯის უდაბნოში აღიზარდა, აქ ისწავლა მან მონაზვნური ცხოვრება. ძმებისაგან სათნოებით გამორჩეული წმ. იოანე მალე მღვდელ-მონაზვნად აკურთხეს, შემდეგ კი – მანგლისის კათედრაზე დაადგინეს ეპისკოპოსად. 1724 წელს, წმ. იოანე დარუბანდში წავიდა, ხის ეკლესია ააშენა და დალესტანში ქადაგება დაიწყო. მას თან ახლდა თერთმეტი სასულიერო პირი. წმ. ცხოვრებითა და სასწაულებით, იოანემ მალე მიიპყრო ლეკების ყურადღება. არც

მთავრობას დარჩენია შეუმჩნევლად მისი მოციქულებრივი საქმიანობა. ამ დროს, ვახტანგ VI-სა და პეტრე დიდს მიწერ-მოწერა ჰქონდათ ერთმანეთთან, კასპიისპირეთის საქმეებზე. ორივე მეფე მალე მიხვდა იოანეს ღვაწლის მნიშვნელობას და დიდი ნივთიერი შემწეობა გაუწიეს მას. წმ. მამამ ღვთისმშობლის შობისა და წმ. დიდმონაშემ ეკატერინეს სახელობის ტაძრები ააგო.

1737 წელს, წმ. იოანემ თავისი მოწაფეები დალესტანში დატოვა, თვითონ კი ასტრახანში გადავიდა. აქ მან ააგო წმ. იოანე ღვთისმეტყველის სახელობის ეკლესია, რომელიც 1746 წელს რუსეთის მთავრობამ მონასტრად გადააკეთა და არქიმანდრიტად იოანეს მოწაფე, ქართველი ბერი გერმანე დანიშნა. ასტრახანში იოანემ შეიტყო, რომ ყიზლარში მცხოვრებ ქართველებს ეკლესია არ ჰქონდათ. ისიც გაიგო, რომ ოსეთში ქრისტიანობას უჭირდა და ყიზლარს მიაშურა. იქ ქართველების დახმარებით ეკლესია ააგო და გახსნა სკოლა, მქადაგებელთა მოსამზადებლად.

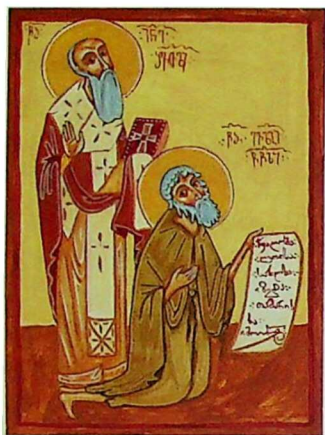
ოთხმოცს გადაცილებული წმ. იოანე აღესრულა 1751 წლის 28 მარტს ყიზლარში და თავისსავე აგებულ მონასტერში დაიკრძალა. შემდგომ, თეიმურაზ მეფის ბრძანებით, წმ. იოანეს მირონმდინარე ნეშტი საქართველოში ჩამოასვენეს და სიონის ტაძარში, მანგლისის ღვთისმშობლის ხატის წინ დაკრძალეს.

აპრილი

- 1 (14) – ღირსი მამა იოანე შავთელი ჭ ევლოგი წინასწარმეტყველი – სალოსი (XIII ს.).
- 2 (15) – წმ. გიორგი მანყვერელი (IX-X სს.).
- 10 (23) – წმ. მამანი და დედანი, ქვაბთახევის მონასტერში წამებულინი, ჟამსა თემურ-ლენგისა (†1386).
- 15 (28) – წმ. მონამე სუქია ჭ მის თანა 16 ქართველი: ანდრია, ანასტასი, თალაღე, თეოდორიტე, იეჟირიონი, იორდანე, კონდრატე, ლუკიანე, მიმნანოსი, ნერანგიოსი, პოლიევქტოსი, იაკობი, ფოკა, დომენტიანე, ბიქტორი ჭ ზოსიმე (II ს.).
- 17 (30) – წმ. ეფრემ დიდი, მანყვერელი (IX ს.).
- 18(1.05) – ღირსი ბასილი (რატიშვილი), XIII ს.
- 29 (12.05) – სარწმუნოებისა და საქართველოსათვის დუდუკვათსა ჭ პაპათში მოწყვეტილნი წმ. ლაზი მონამენი (XVII-XVIII სს.)

ღირსი იოანე შავთელი და ევლოგი
წინასწარმეტყველი – სალოსი (XIII ს.)
1 (14) აპრილი

ღირსი იოანე შავთელი XII-XIII საუკუნეების საქართველოს ერთ-ერთი გამოჩენილი პოეტი, ფილოსოფოსი და რიტორი იყო. „ქართლის ცხოვრება“ მას მოიხსენიებს, როგორც „ლექსთა გამომთქმელს და მოლუაწებითა შინა განთქმულს“.

ღირსმა იოანემ ახალგაზრდობაში მიიღო უმაღლესი განათლება გელათის მონასტერთან არსებულ აკადემიაში, სადაც შეისწავლა წმ. მამათა თხზულებები, ანტიკური და არაბული ისტორია, ფილოსოფია, ლიტერატურა; შემდეგ, ბერად აღიკვეცა და დიდხანს მოღვაწე-

ობდა ვარძიის მონასტერში.

როდესაც ქართველთა სპა დავით სოსლანის წინამძღოლობით ბასიანისაკენ გაეშურა იკონიის სულთნის, რუქნადინის წინააღმდეგ საბრძოლველად, წმ. კეთილმსახური მეფე თამარი, ოძრხეში წავიდა სალოცავად. მას თან ახლდა ქართლის კათოლიკოსი თევდორე, ეპისკოპოსებთან და მონაზვნებთან ერთად, რომელთა შორის ბრწყინავდა „იოანე შავთელი, კაცი ყოვლად განთქმული და საკრველი მოლუაწებათა შინა და ლექსთა გამომთქმელი“.

აქ ერთი სასწაული აღსრულდა: ღვთისაგან წინასწარმცნობელობის მაღლით დაჯილდოებული ევლოგი სალოსი, წირვის დროს სამგზის დაეცა მიწაზე, შემდეგ ხელები აღაპყრო და დაიძახა: „აჰა დიდება ღმერთსა! ქრისტე ძლიერ არს ხელნო ევლოგისნო, სპარსთაგან არა გეშინით, განუტევეთ, რათა ვიდოდეს მშვიდობით. წყალობა ღვთისა სახლსა ზედა თამარისსა მოიწია: ყველა მიხვდა, რომ ევლოგიმ საღვთო გამოცხადება მიიღო. ღირსმა იოანე შავთელმა მეფეს უთხრა: „უნყოდე, მეფეო, რომელ ჩვენება იხილა სულელსაგონებელმან, გარნა ჩვენებასა კეთილსა ვჰგონებ!“

ევლოგი სალოსმა იოანე შავთელს განუცხადა საიდუმლო – ღვთის შეწევნით, ქართველებმა ბასიანში დაამარცხეს მტერი და ბრწყინვალე გამარჯვება მოიპოვეს.

წმ. ევლოგი, რომელიც ქრისტესთვის მოგონილ სიგიჟეში მალა-

ვდა თავის სულიერ ღვაწლს, ამჯერად გაეცა კაცთაგან განდიდებას – „მყის წარვიდა პირისაგან მათისა და დაიშალა“.

წმ. იოანე შავთელმა, ბასიანის ბრძოლაში გამარჯვების სამადლობლად, დაწერა „გალობანი ვარძიისა ღვთისმშობლისანი“. მასვე ეკუთვნის ცნობილი ოდა „აბდულ-მესიანი“ (ქრისტეს, მესიის მონა).

ღირსი იოანე შავთელი, ღრმა მოხუცებულობაში გარდაიცვალა და გარდაცვალებისთანავე შერაცხულ იქნა წმინდანთა დასში.

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია ღირს იოანე შავთელს იხსენიებს ორჯერ: 1 აპრილს, ევლოგი სალოსელთან ერთად და 9 ივნისს.

წმინდა გიორგი მანყვარელი (IX-X სს.)

2 (15) აპრილი

წმ. გიორგი მანყვერელი, აწყურის ეპისკოპოსი იყო. ცნობილ მწერალს და საეკლესიო მოღვაწეს კარგად იცნობდა მისი თანამედროვე საქართველო, თუმც მის ლიტერატურულ მემკვიდრეობას ჩვენამდე არ მოუღწევია.

ცნობები გიორგი მანყვერელის შესახებ, შემოგვინახა გიორგი მერჩულისა და ბასილი ზარზმელის (ხს. 5 ოქტომბერს) ნაწარმოებებმა.

გიორგი მერჩულე „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ წერს: „ვჰგონებდ ცხოვრებისა ამის დაწერად ბრძენთაგან და სრულთა მამათა, რომელნიცა იყვნეს ჟამთა ჩუენთა“, შემდგომ, ჩამოთვლის ცნობილ მწერალთა სახელებს, რომელთაგანაც თანამედროვენი მოელოდნენ ღირსი გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების აღწერას და მათ შორის ასახელებს ღირს გიორგი მანყვერელს.

ბასილი ზარზმელის თქმით, გიორგი მანყვერელი, სამცხის საეკლესიო ცხოვრების მეთაური, „აღმოცენდა ჴევისაგან შუარტყლისა, მშობელთაგან წარჩინებულთა და ღმრთისმოშიშთა; ხოლო აღიზარდა იგი განთქმულსა მას უდაბნოს, ოპიზას“.

უმთავრესი ცნობები ღირსი სერაპიონ ზარზმელის (ხს. 29 ოქტომბერს) შესახებ, ბასილისთვის მიუწოდებია გიორგი მანყვერელს. „ყოველნი ესე სასწაულნი და საქმენი, რომელნი იგი პირველ

ეპისკოპოსობისა და უკუანაფსკნელ ეხილვნეს, მომითხრნეს პირმან მან უტყუელმან, გიორგის ვიტყვ მანყუერელს".

გიორგი მანყვერელი მეტად დაახლოებული ყოფილა წმ. სერაპიონ ზარზმელთან (ხს. 29 ოქტომბერს), დასწრებია მის დასაფლავებას და დიდად შეუწყვია ხელი მისი ცხოვრების დაწერისთვისაც.

ღირსმა გიორგიმ, აწყურის კათედრა დაიკავა სამცხის დიდი ფეოდალის, გიორგი ჩორჩანელის გარდაცვალების მეოთხე წელს, როდესაც ჩორჩანელთა გვარში და სახლულობაში, და საერთოდ, მთელ სამცხეში, მისი მემკვიდრეობის გამო, დიდი მღელვარება, მტრობა და ძმათაკვლა იყო გაჩაღებული. ამ განუკითხაობის ჟამს ღირსმა გიორგი მანყვერელმა „ხელთ-იდვა განგებაჲ სამცხისაჲ" და „დაანყნარა ყოველი საბრძანებელი თჳსი, ვითარცა წეს იყო და დაიპყრა ყოველი მამული და ეკლესიანი პირველთა მათ მეშფოთეთანი". ღირსი გიორგი მანყვერელი გარდაიცვალა X საუკუნის პირველ მეოთხედში.

წმინდა მამანი და დედანი, ქაბთახევის მონასტარში წამებალნი, ჴამსა თეგურ-ლენგისასა (†1386) 10 (23) აპრილი

გიორგი ბრწყინვალის ძისწულის, ბაგრატ V-ის მეფობის დროს, ჩვენს ქვეყანას უფალმა სასჯელი გარდამოუვლინა ცოდვებისათვის: სამარყანდელი თემურ-ლენგი შვიდგზის შემოესია საქართველოს ურიცხვი ლაშქრით, „რომელსა ვერ იტევდნენ მთანი და ველნი და ყოველნივე არენი და სანახნი საქართველოჲსნი". მტერმა პირისაგან მიწისა აღგავა მრავალი ეკლესია-მონასტერი. შვიდგზის მიიღო ქართლმა „ვნებაჲ მისგან მახვილისა მიერ ტყვეობისა და ცეცხლისა და შენობითთა საფუძველთა აღმოყრისა".

თემურ-ლენგმა ტყვედ იგდო ბაგრატ მეფე, ქართლი ააოხრა და სხვა დიდებულებთან ერთად მეფე-დედოფალი შირვანს წაიყვანა. უსჯულო თემური ყოველნაირად აიძულებდა მეფეს ქრისტიანობის დატყვევებას, სამაგიეროდ კი – მეფის ტიტულის შენარჩუნებასა და სხვა

ტყვეებთან ერთად განთავისუფლებას ჰპირდებოდა.

კარგა ხანი ვერ მოდრიკეს ბაგრატი, მაგრამ ბოლოს „ულონოქმ-ნილი ყოვლისაგან კაცობრივისა შენევისა... სარწმუნოებისაგან სათანადოდა მოაკლდა“. შემდეგ ღვთის სასოება კვლავ აღდგა მასში, მოტყუებით მოიმადლიერა თემურ-ლენგი და ქართლში თავისი პატივის შენარჩუნებით, დაბრუნების ნებართვაც მიიღო. ბაგრატის თხოვნით, თემურმა მეფეს თან გამოაყოლა თორმეტათასიანი სპა, რომელიც მას თავისი სამეფოს გამაჰმადიანებაში უნდა დახმარებოდა.

ხუნანს მიახლოებულმა ბაგრატმა თავის ძეს, გიორგის მოუწოდა ლაშქრითურთ და თემურ-ლენგის მხედრობა „აღსწყდნა... მახვლითა ერთისაცა ბარბაროსთაგანისცა განურინებელად“.

ცნობამ ლაშქრის განადგურების შესახებ და ბაგრატის ლაღატმა განარისხა თემურ-ლენგი და, „ჩუენ ზედა განმხედრებად აღძრული“, წამოემართა ბაგრატზე შურის საძიებლად.

ქართველებმა მტრის პირველი შეტევა მოიგერიეს, მაგრამ თემურმა დამხმარე ლაშქარი მოიშველია, დაქანცულ ქართველებს ახალი ძალით შეუტია და უკან დაახევინა.

თათრებმა ააოხრეს თბილისი, ისანი, კალისი, ქართლის ქალაქები და სოფლები დაწვეს, წმ. ეკლესიები დაარღვიეს და „ესრეთ მარბიელობით“ ჩააღნიეს ქვაბთახევის მშვენიერ მონასტრამდე.

ქვაბთახევეში მტერს დაუხვდა „გარემო მახლობელთა მონასტერთაგანნი მონაზონნი, მრავალნი მამანი და დედანი, აზნაურთაგანნი და მღვდელნი, დიაკონნი და თვით მონასტრისა მის ძმანი“. გარდა სასულიერო პირებისა, „ერისკაცთა მათ სიმრავლე სოფელთაგან მახლობელთა იყო არა მცირე“.

ბარბაროსებმა მონასტრის კარები შეამტერიეს, გაძარცვეს იგი, „განიტაცნეს ჭურჭელნი და გამოიღეს სიმდიდრენი მონასტრისა საუნჯეთა არა მცირედი, რამეთუ ფრიად მდიდარი იყო მონასტერი იგი“. მოხუცებულნი და უძლურნი, რომელთა ტყვედ წასხმაც შეუძლებელი იყო, მახვილით მოწყვიტეს.

ღვთის სამკვიდრებელში შესულმა უღმერთოებმა შეაგინეს წმ. ტაძარი – გააშიშვლეს მახვილები, „ჰკაფდეს უწყალოდ ვენახსა მას სიტყვერსა ანუ ხილნარსა მტილისა ღუთისასა“, უფლის ღირს მონათა ცხედრები ცის ფრინველთა საჭმელად და „მჴეცთა ქუეყანისათა“ საჯიჯგნად დატოვეს.

როცა ბარბაროსებმა კელისა და ტყვეთა შეკვრისაგან მოიცალეს, წმ. სამღვდელო კაცთა, მონაზონთა, ქალწულთა და მონესეთა დაცივნა დაიწყეს – ეუვნები შეაბეს მათ, თვითონ კი, ეშმაკისაგან გაგიჟებულებმა, „ინყეს ხლდომად და როკვად“. „ეჲ ჩუენდა, მონა-

ზონთა", — ქვითინით და ვაებით გოდებდნენ მონამეები.

ამის შემდეგ, ბარბაროსებმა ყველა იქ მყოფს მიმართეს: ან უარყავით ქრისტე, ან შეკრულებს შეგყრით ეკლესიაში, შეშას შემოგინყობთ და დაგწვავთო. ტყვექმნილნი პასუხობდნენ: „ჩუენ უკუე მიცემულთა ხელთა მიმართ თქუენტა ცოდვათათჳს ჩუენტა, რომელნი ვქმენით და განვარისხეთ შემოქმედი ჩუენი და ღმერთი და არა თუ სიმართლისათჳს თქუენტა ვესავთ, ვითარმედ განგვწმიდნეს პატიუთა ამით დროებითითა და განგვსენნეს უწელიწდოებითა შინა საუკუნოსა... ვერა რაიმემან განმაშორნეს სიყუარულსა მას ქრისტესსა, ჭირმან, ანუ იწროებამან, დევნამ, ანუ სიყმილმან, შიშლოებამან, ანუ ურვამან, ანუ მახვილმან“.

მონამეები ერთმანეთს ამხნევებდნენ და გალობდნენ ფსალმუნის სიტყვებს — „შენთჳს მოვსწყდებით ჩუენ მარადლე და შევირაცხებით ჩუენ, ვითარცა ცხოვარნი კულადნი“.

როცა მარტვილნი ეკლესიის კარებთან მიიყვანეს, ასე მიმართეს უფალს: „შევიდე სახლსა შენსა, თაყუანის-ვსცე ტაძარსა წმინდასა შენსა შიშითა შენითა, უფალო, მიძელუ მე სიმართლითა შენითა და მტერთა ჩემთათჳს წარმართე შენ წინაშე გზაჲ ჩემი“

ღვთის ტარიგნი ბარბაროსებს ეუბნებოდნენ: „აღანთენით ჴორცინი, ბოროტმსახურნო, რათა ცეცხლითა საღმრთოთა მთებარენი სულნი უბრწყინვალეს მზისა განბრწყინდეს სასუფეველსა შინა ზეციერსა მამისა, ნუ იცადებთ შეწირვასა ჩუენსა, რათა სახილველ ვიქმნეთ სოფლისა და ანგელოსთა და კაცთა, დაღაცათუ ჯერეთ სურვლსა ჩუენსა მხოლოდ უფალი ჰხედავს და სიმართლისათჳს ჩუენისა ნუგეშინის გვცემს“.

მტარვალეებმა შეშა მოზიდეს და უფრო დიდი ცეცხლი ალაგზნეს. ალი მალლა ადიოდა, ხშირი ნაკვერცხლები ცვიოდა, „ქუხილსა სახმილისასა მთანიცა ხმას სცემდეს“, ყოვლადდასანველთა ნეტარი სულები კი გალობდნენ: „აკურთხევდით ცეცხლი და სიცხე უფალსა, უგალობდით და ზესთა ამაღლებდით მას უკუნისამდე“, აკურთხევდით მღუდელნი უფალსა, აკურთხევდით მონანი უფალსა, უგალობდით და ზესთა ამაღლებდით მას უკუნისამდე“...

ასე შეიწირნენ ღვთის მიმართ ტარიგნი უბიწონი. ეს ამბავი 1386 წელს მოხდა.

ეკლესიის იატაკზე მონამეთა დამწვარი სხეულების კვალი აღიბეჭდა „და ვიდრე დღეინდელად დღემდე იხილვების შინაგან იატაკსა ზედა წმიდისა ეკლესიისასა და დამწვარნი სახენი მათნი ზედან სხენან“.

წმინდა მოწამე სუქია და
მის თანა 19 ქართველი (II ს.)
15 (28) აპრილი

წმ. მოწამენი – სუქია, ანდრია, ანასტასი, თალაღე, თეოდორიტი, ივქირიონი, იორდანე, კოდრატე, ლუკიანე, მიმნანოსი, ნერანგიოსი, პოლიევქტოსი, იაკობი, ფოკა, დომენტიანე, ბიქტორი, ზოსიმე... – ქართველი დიდებულები იყვნენ. ისინი ალბანეთის მთავრის კარზე მსახურობდნენ და შესაბამისი პატივიც ჰქონდათ მთავრისაგან.

სომეხთა მეფის, არტაქსარის მეფობის დროს (88-123 წწ.), წმინდანები არტაშატში, სომხეთის მაშინდელ დედაქალაქში, მოხვდნენ. ისინი ახლდნენ ალბანეთის მთავრის ასულს სათენეკს, რომელიც სომეხთა მეფეს გაჰყვა ცოლად. აქ ქადაგებდა წმ. თადეოზ მოცი-

ქულის ხელდასხმული ხუცესი ქრისოსი. ქართველი დიდებულები დაემოწაფნენ მას და გადანყვიტეს, უფლის სამსახურისთვის გადაედოთ თავი. ქრისოსმა ახალმოქცეულები მესოპოტამიაში წაიყვანა და ევფრატის წყალში მონათლა. ნათლისღებისას, მათ იხილეს ბორცვზე მდგარი ქრისტე. ახალნათელღებული ქრისტიანები აღარ განემოწაფებოდნენ ადგილს, სადაც ნათელილეს, მაცხოვრის გამოცხადების ადგილას ჯვარი აღმართეს და მას, ჯვარი ხარებისა უწოდეს.

ამის შემდეგ, ქრისოსთან არტაქსარ მეფის გამოგზავნილი კაცები მივიდნენ და სთხოვეს, თავისი მოწაფეებისათვის სომხეთში დაბრუნება ებრძანებინა. ქრისოსმა უპასუხა: „ნებისაებრ თვსისა აღირჩიონ მათ სარგებელი თვსი“. მოძღვრის სიმტკიცით განრისხებულმა ბარბაროსებმა, ქრისოსი და ოთხი მოწაფე მახვილით მოსწყვიდეს, სუქიასთვის კი ხელი არ უხვლიათ, რადგან ემინოდათ დედოფლისა, რომელსაც წმინდანი ნათესავად ეკუთვნოდა.

სუქიამ და მისმა თანამოძმეებმა დაფლეს სიმართლისათვის ენებულნი, თვითონ კი „დაადგრეს სამხოლოსა მათსა ანგელოზებრივითა ცხოვრებითა“.

ქრისოსის მოწამეობრივი აღსასრულის შემდეგ, საძმოს სულიე-

რი მოძღვარი, წმ. სუქია გახდა. მალე ისინი გადავიდნენ სუკაკეთის მთაზე, რომელიც სოფელ ბალდევეანდის ახლოს მდებარეობდა. ყოფილი დიდებულები, მკაცრი ასკეტური ცხოვრებით ცხოვრობდნენ. მათი საკვები იყო მთის ბალახი, სასმელი კი – ცივი წყაროს წყალი. გამუდმებით ღია ცის ქვეშ ცხოვრებამ, მოღვაწეთა კანი გამომწვარ თიხას დაამსგავსა, სხეულს კი – თმა მოედო, რომელიც მათ ყოველგვარი სნეულებისაგან იცავდა.

წარმართული აღბანეთის ახალმა მთავარმა დატიანოსმა შეიტყო, რომ მისმა ქვეშევრდომმა დიდებულებმა ნათელ-ილეს და განმარტოებით ცხოვრობდნენ. მან თავის კარისკაცს ბარლაპას უბრძანა, სპითურთ წასულიყო სუკაკეთს და პატივით მოეყვანა სუქია და მისი თანმხლებნი, დაუმორჩილებლობის შემთხვევაში კი – მახვილით მოეწყვიტა ისინი.

ბარლაპამ სუკაკეთის ტყეში მოიძია მოღვაწეები. მან მეფის ბრძანება გადასცა სუქიას, პასუხად კი – წმინდანმა მიუგო: „ჩვენ სახელისათვის უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესისა, რომელ არს შემოქმედი და უფალი ყოველთა მყოფთა, ნებსით მკუდარ ვიქმნენით და დავიწყებულ ხორციელად და რად სადამე სახმარ მკუდართა პატივი მთავრობითი, რომელნიცა ქრისტეს ჩუენისა მისთანა უკვდავსა და უბერებელსა, წარუდგინებელსა და სამარადისოსა მოველით დიდებასა ანგელოსთა თანა წმიდათა“.

წმინდანთა სიმტკიცით განრისხებულმა ბარლაპამ ბრძანა, შეეკრათ ძმები და ცეცხლი შემოენთოთ. მომაკვდავი წმინდანები გალობდნენ 21-ე ფსალმუნს: „შენ, უფალო, ნუ განმაშორებ შეწევნასა შენსა ჩემგან და ხელის აღპყრობად ჩემდა მომხედენ...“

ცეცხლმოკიდებული წმ. მონამენი, ბარლაპას ბრძანებით მახვილით აკუნეს, მათი დანახშირებული ნაწილები კი, მიმოაბნის.

ეს მოხდა 123 წელს (სხვა გადმოცემით – 130 წელს, ათონის ივერთა მონასტრის XI საუკუნის პერგამენტის მიხედვით – 100 წელს). უღმრთო მთავარმა წმინდანთა ნაწილების დაფლვა აკრძალა. ღვთის განგებულებამ 230 წლის განმავლობაში დაუმარხავი წმ. ნაწილები უხრწნელად დაიცვა. IV საუკუნეში ქრისტიანებმა შეაგროვეს ისინი, ლუსკუმაში ჩაასვენეს და დაფლეს (წმინდანთა სახელები კლდეზე აღმოჩნდა ამოკანრული).

წმ. მღვდელმონამე გრიგოლმა (†335), სომეხთა განმანათლებელმა (ხს. 30 სექტემბერს), წმ. სუქიასა და მისი ძმების ნამების ადგილზე ააგო ეკლესია და დააარსა მონასტერი. შემდგომ, ამ ადგილას, მაკურნებელმა წყალმა ამოხეთქა.

გვინდა ეფრემ დიდი, ბაწყარელი (IX ს.) 17 (30) აპრილი

წმ. ეფრემ დიდი, IX საუკუნის საქართველოს ეკლესიის უდიდესი მოღვაწე, წმ. გრიგოლ ხანძთელის (ხს. 5 ოქტომბერს) მოწაფე და თანამოსაგრე იყო.

სულიერი შვილების მოსაძებნად აფხაზეთს მიმავალმა ღირსმა გრიგოლმა, ქართლში „ნებითა ღმრთისაითა ძიებასა მას ძმათასა პოვა ეფრემ ყრმაჲ, ჭაბუკი ღირსი და ღირსებასა შინა იხილვა მამაკაცებასა სრულსა მიწვენილი სინმიდითა და სინმიდესა შინა აწყურისა ეპისკოპოსი სასწაულთმოქმედი“. გრიგოლმა დაიმონაფა ეფრემი, უკან დაბრუნებულმა კი – თან წაიყვანა ხანძთას და მომავალ ქართლის კათოლიკოსთან, ყრმა არსენთან (ხს. 25 სექტემბერს) ერთად აღსაზრდელად, თავის თანამოღვაწეებს, ქრისტეფორესა და თეოდორეს (ხს. 5 ოქტომბერს) ჩააბარა.

ხანძთის სავანეში ყრმების გამოჩენამ, სამოსს უკმაყოფილება გამოიწვია, რადგან ეს მონასტრის წესდებით აკრძალული იყო. ბერებმა ღირს გრიგოლს მიმართეს: „საქმენი შენნი განუკითხველ არიან ყოველნი თვნიერ ამისა, რომელ ყრმანი ესე მოიყვანენ და წესსა შენგან დამტკიცებულსა შენზევე გამოეხუების მომავალთა ჟამთა საკდემელად ჩვენდა. დაღაცათუ უშიშ არს გული ჩუენი ჟამისა ამისათვის, არამედ გარეშე წესისა არს საქმე ესე და ან ესე არს სიტყვა ჩუენი, წმინდაო ღვთისაო“. ღირსმა გრიგოლმა ძმებს აუწყა, რომ ყოველივე, ღვთაებრივი გამოცხადებით ჰქმნა: „ქრისტემან ღმერთმან, წმიდისა ანგელოზისა პირითა მაუწყა ამათი საქმე ყოველი, რამეთუ ვითარცა ეფრემ ასური და არსენი ჰრომაელი, კაცთაგან განშორებულნი და ღმრთისა მიახლებულნი, ესრეთ იყვნენ ღირსნი ესე ყრმანი აღზრდილ უბინოდ ხანძთას, ჟამამდე პატივისა მათისა“.

ღირსი ეფრემი, აწყურის ეპისკოპოსად იქნა დადგენილი. ის უდიდესი მოღვაწე იყო იმდროინდელი საქართველოს ეკლესიისა.

ჯავახეთში შემდგარ საეკლესიო კრებაზე, რომელსაც კათოლიკოსის ტახტზე არსენის დარჩენა-გადადგომის საკითხი უნდა გადაეწყვიტა, ერთ-ერთი უპირველესი ეპისკოპოსთაგანი, რომლის სიტყვასაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა, სწორედ ეფრემ მან-

ყვერელი იყო. წმ. ეფრემი ეპისკოპოსთა და სამღვდელთა იმ დასის წინამძღოლი იყო, რომელიც კათოლიკოსის ტახტზე უკანონოდ აღსაყდრებული არსენის გადაყენებას მოითხოვდა. კრების მონაწილენი მისგან ელოდნენ ჭეშმარიტი მსჯავრის დადებას, ამიტომ პირველი სიტყვის თქმა მას სთხოვეს: „ბრძანე პასუხი, რაა ჯერ არს“. ღირსმა ეფრემმა მორჩილად თქვა: „სადა მამაა გრიგოლ იყოს, მე მუნ არა ვიკადრებ სიტყუად“. გრიგოლ ხანძთელმა ეკლესიის მამებს და კრების ორგანიზატორს, გუარამ მამფალს აუხსნა, რომ არსენი ღვთის ნებით შეიქმნა კათოლიკოსი საქართველოისა, „არამედ მირეან მამამან მისმან აუგიან ყო უუამოდ შესწრაფებითა, ვითარცა ადამ ჭამა ხილი იგი, რომელ არღა მნიფე იყო“. კრების შემდეგ, ეფრემისა და არსენის სიყვარული კვლავ განახლდა.

წმ. ეფრემ მანყვერელმა უდიდესი ღვაწლი დასდო საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის საბოლოოდ განმტკიცების საქმეს. მისი შემწეობით, ქართულმა ეკლესიამ მირონის მცხეთაში კურთხევის უფლება მიიღო. მანამდე საქართველოს ეკლესიის საჭეთმპყრობლები ანტიოქიიდან იღებდნენ (ზოგიერთი მეცნიერის გამოკვლევითა და ვარაუდით, ქართული ეკლესია IV საუკუნეში ხარშავდა და აკურთხებდა მირონს მცხეთაში, ანტიოქიიდან – კი მხოლოდ „წმ. მირონის არომადტი“ შემოჰქონდათ).

წმ. ეფრემი ორმოცი წელი განაგებდა აწყურის კათედრას. მას ღვთისგან მიმადლებული ჰქონდა განჭვრეტის, სასწაულთა ქმნის და კურნების ნიჭი.

წმ. ეფრემ დიდი მანყვერელი ღრმად მოხუცებული მიიცვალა. მის წმ. ნაწილებთან, სარწმუნოებით მისულნი, მრავალგვარ სნეულებათაგან იკურნებოდნენ.

(სხვა ცნობები წმ. ეფრემ მანყვერელზე იხ. 25 სექტემბერს, ღირსი არსენი დიდის ხსენების დღის საკითხავში).

ღირსი ბასილი (რაბიშვილი), XIII ს. 18 (1.05) აპრილი

ღირსი ბასილი, XIII საუკუნის საქართველოს ეკლესიის ერთ-ერთი გამოჩენილი სასულიერო მოღვაწე, საქართველოს კათოლიკოსის, ეფე-მიოსის (ექვთიმე III) ბიძა იყო. წინასწარჭვრეტის მაღლით გაბრწყინებული წმ. ბასილი, ათონის მთაზე მოღვაწეობდა.

წმ. დემეტრე თავდადებულის (ხს. 12 მარტს) მეფობის დროს, საქართველო საყოველთაო განუკითხაობამ მოიცვა. ქვეყნის სასიცოცხლო ინტერესებიდან გამომდინარე, მეფე იძულებული იყო, მონღოლთა სურვილები აესრულებინა და ურჯულოთა მხარდამხარ ებრძოლა. გაუთავებელ ომებს ქართველთა სისხლი ეწირებოდა. ამას ზედ დაერთო ჩვენი ცოდვების გამო გარდამოვლენილი სასჯელი ღვთისა – საშინელი მიწისძვრა, რომელმაც მთელი სამცხე და ქართლი დაანგრია.

ქვეყანა გაღატაკდა, გავერანდა, დაიწყო შინაომები; ქართველები მტრებსაც კი აღემატებოდნენ უზნეობითა და ურჩობით. თხუთმეტი წლის დემეტრე მეფე, პოლიტიკური მოსაზრებით, ტრაპიზონის სამეფო ტახტის მფლობელის, კომნენოსის ასულზე დააქორწინეს. შემდეგ, ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარე, მონღოლთა ნოინის ასული, სოლღარი შერთეს, მესამე ცოლად კი, თავად მოიყვანა ბექა ჯაყელის ასული, ნათელა. ასე რომ, ყოველგვარი სულიერი სათნოებით შემკული მეფე, სამი ცოლის პატრონი შეიქნა.

ამგვარი საქციელის გამო, მეფე ამხილა საქართველოს კათოლიკოსმა ნიკოლოზმა და, როცა ვერარა შეასმინა, თავად განიძარცვა ეკლესიის საჭეთმყრობელის პატივი.

წარმართებში აღრეული მეფის სამხილებლად, წმ. ათონის მთიდან ჩამოვიდა ღირსი ბასილი, მეფეს მიეახლა და ამხილა ცოდვათა გამო; მოუწოდა, დაეტოვებინა „უწესონი ქორწინებანი“, სამაგიეროდ კი შეჰპირდა: „მე თავს-მდებ გექმნე, რათა კეთილად წარგემართოს მეფობა შენი“.

ღირსმა ბასილიმ, მეფესთან ერთად მთავრებიც ამხილა და მათი დაფარული გულისზრახვანი გააცხადა. მეფე დემეტრემ და მისმა ამაღამ, უგულებელს-ჰყვეს სათნოებით გაბრწყინებული მონაზვნის წინადადება. მაშინ, წმ. ბერმა მომავალი უწინასწარმეტყველა მეფეს: „ბოროტად და უპატიოდ მოიკლა მძლავრთა მიერ და ოჯერ

იქმნე სამეფოსაგან შენისა და შვილნი შენნი მიმოდაიბნინენ და სხუამან დაიპყრას მეფობა შენი და იავარ-ყონ სიმდიდრე შენი. და აჰა ესერა შენ და მთავართა გეტყვ და ვესავ ყოვლადწმიდასა ღვთისმშობელსა, რომელ სრულ იქმნეს და აღესრულოს სიტყუაჲ ჩემი, უკეთუ ეგო უწესობასა მაგას. მე აჰა ესერა წარვალ“.

გაოგნებულმა მეფემ მდუმარედ მოისმინა წმ. ბერის სიტყვები და თავი დადრიკა, რადგან წმ. კაცთა პატივისმცემელი იყო.

მალე გაცხადდა წმ. ბასილი მთაწმინდელის წინასწარმეტყველება. საქართველოს მეფესა და მის ერზე განსაცდელი გარდამოვიდა. მონღოლთა სამეფო კარზე ატეხილი ინტრიგების გამო, დემეტრე მეფე ურდოში დაიბარეს. „ბოროტად და უპატიოდ“ მოიკლა ქრისტეს მიერ შეყვარებული მეფე მძლავრთა მიერ, „სხუამან დაიპყრა“ სამეფო მისი – იმერეთიდან დავით ნარინის ძე მოიხმეს და მას ჩააბარეს დემეტრეს ტახტი, „შვილნი მისნი მიმოდაიბნინენ“: ტრაპიზონის მეფის ასულმა შვილებითურთ – ვახტანგით, ლაშათი და მანოველით მთიულეთს შეაფარა თავი; სოლღარმა თავის სახლობას წაიყვანა შვილები: ბაადური, იადგარი, და ჯიგდა-ხათუნი; უმცროსი ძე გიორგი (მომავალი გიორგი ბრწყინვალე) კი – ნათელასთან ერთად, ბაბუამ, ბექა ჯაყელმა შეიკედლა და გამოზარდა.

ასე მოუვლენდა უფალი „ჟამით-ჟამამდე“ საქართველოს სამხილებლად და გამოსაფხიზლებლად წმინდანებს, რომელთა სახელე-ბი ცათა შინა არს დაწერილი.

წმ. მამა ბასილი ათონის მთაზე აღესრულა მშვიდობით.

ლუდიაჰათსა და ჰაჰათში მოწყვებილნი

წმინდა ლაზი მოწამენი (XVII-XVIII სს.)

29 (12.05) აპრილი

ლაზეთი, კოლხური წიაღის განუყოფელი ნაწილია. იგი საქართველოს სახელმწიფოებრიობის განმსაზღვრელი, ერთ-ერთი მთავარი ძარღვი და ჩვენი კულტურის უძველესი კერაა. წმ. ანდრია მოციქულმა, ღვთისმშობლის წილხვედრი ჩვენი ერის მოქცევა, სწორედ აქედან დაიწყო.

ბიზანტიის იმპერიის დაცემის შემდეგ (1453 წ.), ოსმალები მთელი სამი საუკუნის მანძილზე ცდილობდნენ აღმოეფხვრათ ლაზებში ქრის-

ტიანობა და ეროვნული ცნობიერება. თავის მხრივ, რომმაც გააძლიერა ამ მხარეში მისიონერების მოღვაწეობა. ამ ორ ცეცხლს შუა მომწყვდეული ლაზები, მტკიცედ იცავდნენ მართლმადიდებლობას, მაგრამ დროთა ვითარებაში ზოგმა კათოლიკებსა და მონოფიზიტებს „შეაფარეს“ თავი, რომელთა აბსოლუტურმა უმრავლესობამ, შემდგომში მთლიანად დაკარგა სარწმუნოებრივ-ეროვნული ცნობიერება. ძალად გამუსლიმანებულმა ლაზებმა, შეინარჩუნეს ენა, ეროვნულ-კულტურული ტრადიციების ნაწილი, ხსოვნა მათი წინაპრების შესახებ და საქართველოს სიყვარული.

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით, საფუძველი ჩაეყარა თურქეთში მცხოვრებ ლაზებისა და საქართველოს სხვადასხვა კუთხის მკვიდრთა შორის შეხვედრებისა და ურთიერთობის შესანიშნავ ტრადიციას. ქრისტიანულ სარწმუნოებას დაუბრუნდნენ საქართველოში მცხოვრები ლაზები. მათ წარუდგინეს საქართველოს ეკლესიის წმ. სინოდს მასალები, XVII-XVIII საუკუნეებში სარწმუნოებისა და საქართველოსათვის ასობით ლაზისა და 1600-1620 წლებში, ერთ მთაზე სარწმუნოებისათვის 300 ლაზი მეომრისათვის თავის მოკვეთისა და ერთ-ერთ მონასტერში სასულიერო პირების მოწამეობრივი აღსასრულის შესახებ. რის შედეგადაც ეს ადგილები „დუდიკვათის“ (თავისკვეთის) და „პაპათას“ (სამღვდელოთა) გორად იწოდება.

2003 წლის 18 სექტემბერის წმ. სინოდის სხდომამ, აღნიშნული მასალების საფუძველზე განაჩინა: XVII-XVIII საუკუნეებში, „პაპათისა“ და „დუდიკვათას“ გორაზე მოწყვეტილი მართლმადიდებელნი სასულიერო და საერო პირნი, ასევე ქრისტიანობისათვის წამებული ყოველი ლაზი, შერაცხილ იქნან წმინდანად.

მაისი

- 1 (14) – წმ. კეთილმსახური მეფე თამარი (†1213);
– წმ. ზოსიმე II კუმურდოელი (XVI ს.).
- 3 (16) – წმ. მამაჲ კათოლიკოსი (†744);
– ღირსნი მამანი: მიქაელ ზე არსენ ქართველნი, ულუმბოელნი (IX ს.).
- 7 (20) – ღირსი იოანე ზედაზნელი ზე მისი ათორმეტი მოწაფე (VI ს.).
- 9 (22) – მიცვალება ღირსი შიო მღვიმელისა (VI ს.).
- 11 (24) – ნეტარი ქრისტესია, ქრისტეფორედ წოდებული (†1771).
- 13 (26) – ღირსი ექვთიმე მთაწმინდელი (†1028);
– წმ. ღირსმოწამენი, ათონის ივერთა მონასტერში ლათინთაგან მოწყვეტილნი (XIII ს.).
- 18 (31) – წმ. მოწამენი დავით ზე ტარიჭანი (†693).
- 19 (1.06) – წმ. მოციქულთასწორი ნინოს საქართველოში შემოსვლა (323 წ.).
(წმ. ნინოს ცხოვრება იხ. 14 იანვარს).
- 20 (2.06) – ღირსი ზაბულონი ზე სოსანა, წმ. მოციქულთა სწორი ნინოს მშობლები (IV ს.).
- 23 (5.06) – ღირსი დამიანე, მეფე-ყოფილი დემეტრე, „შენ ხარ ვენახის“ მთქმელი (†1157).
- 27 (9.06) – ღირსი ბასილი, ძე ბაგრატიისა (XI ს.);
– ღირსი მიქაელ პარეხელი (VIII-IX სს.).

გმინდა ჯათილმსახური მეფე თამარი (†1213) 1 (14) მაისი

1166 წელს, საქართველოს მეფეს, გიორგი III-სა და მის მეუღლეს, ბურდუხანს, ქალიშვილი – თამარი შეეძინათ. გიორგი მეფემ, თავისსავე სიცოცხლეში, იგი მეფედ გამოაცხადა. დიდებულებმა ფიცი დადეს და მუხლი მოიყარეს 12 წლის მონარქის წინაშე, რომელსაც განგებამ უბოძა მძიმე ჯვარი ერის წინამძღოლობისა.

მამა-შვილი, ხუთი წლის მანძილზე განაგებდა სამეფოს. 1184 წელს, მეფე გიორგი გარდაიცვალა და საქართველოს ერთადერთ მბრძანებლად და პატრონად იქცა თვრამეტი

წლის თამარი. ქვეყანამაც ერთგულად და სიყვარულით მიიღო „მზე მზეთა და ნათელი ნათელთა“. განიხარა სრულიად საქართველომ, დაიწყო დიდებით და გამარჯვებით, აღმშენებლობით და მოღვაწეობით, უძილო ღამეებით და ცრემლიანი ლოცვებით აღსავსე გზა მონარქთა შორის გამორჩეულის, „მზეთა მზის“ და „დედოფალთა დედოფლის“, „შარავანდედთა შორის უმეტეს აღმობრწყინებულის“ თამარის მეფობისა.

ხელისუფლების სათავეში მოსვლა, წმ. თამარმა საღმრთო საქმით აღნიშნა: მოიწვია საეკლესიო კრება, რომელზეც შეკრებილ მღვდელმთავართა და მამათა სიმრავლეს, მან მდაბლად მიმართა: „გამოიძიეთ ყოველი კეთილად და დაამტკიცეთ მართალი, ხოლო განჯადეთ გულარძნილი. იწყეთ ჩემ ზედა, რამეთუ შარავანდი ესე მეფობისა არს და არა ღმრთის მბრძოლობისა. ნუ თუალახუამთ მთავართა სიმდიდრისათჳს, ნუცა გლახაკთა უდებ-ჰყოფთ სიმცირისათჳს. თქუენ სიტყვთა, ხოლო მე საქმით; თქვენ სწავლით, ხოლო მე განსწავლით; თქვენ წურთით, ხოლო მე განწურთით, ზოგად ჴელი მივსცეთ დაცვად სჯულთა საღმრთოთა შეუგინებელად, რათა არა ზოგად ვიზღვივნეთ: თქუენ, ვითარცა მღვდელნი, ხოლო მე ვითარცა მეფე; თქუენ ვითარცა მწენი, ხოლო მე ვითარცა ებგური“.

მეფის თანადგომით გამხნეებულმა კრებამ, უღირსი ეპისკოპოსები გადააყენა, მათ ნაცვლად, „საღმრთონი კაცნი დაადგინა“ და „სხუანი საეკლესიოონი წესნი გამართნეს უდებთა მიერ დაწესილნი“.

მალე, კეთილ ნაყოფში ღვარძლი გაერია. სწორედ თამარის კურთხევის წელს, მეჭურჭლეთუხუცესმა ყუთლუ-არსლანმა, რომელიც ამირსპასალარობას მიელტვოდა, ისანში კარვის დადგმა მოითხოვა; აქ, მისი გეგმით, ყველა საშინაო და საგარეო საქმე უნდა განხილულიყო და მეფისათვის ეცნობებინა შედეგი. ისნის კარავს ხელში უნდა აეღო მეფის ძირითადი უფლებები. ამით, არა მარტო სამეფო ტახტი შესუსტდებოდა, არამედ ქვეყნის ერთიანობასაც საფრთხე ემუქრებოდა.

თამარ მეფის ბრძანებით, ყუთლუ-არსლანი შეიპყრეს, მაგრამ მისმა თანამოაზრეებმა იარაღით მოითხოვეს წინამძღოლის განთავისუფლება. ქვეყანა ძმათა შორის ომის საშიშროების წინაშე აღმოჩნდა. მაშინ მეფემ, ყველაზე კეთილშობილურ ხერხს მიმართა: შეთქმულთა ბანაკში გაგზავნა ორი წარჩინებული და პატივდებული მანდილოსანი – ხუაშაქი ცოქალი და კრავაჲ ჯაყელი. პატიოსან ქალბატონთა მოციქულობამ ისე იმოქმედა მეამბოხეებზე, რომ „მოჰყვეს ბრძანებასა პატრონისასა და წინაშე მოსრულთა დავრდომით თაყუანის-ცეს, აღიღეს ფიცი პატრონისაგან და მისცეს მათ პირი ერთგულობისა და ნებისყოფლობისა მათისა“.

სამღვდელოებამ და დიდებულებმა თამარს მოსთხოვეს, დაქორწინებულიყო და სასიძოდ შეარჩიეს რუსი უფლისწული, სუზდალის მთავრის, ანდრია ბოგოლიუბსკის ძე – გიორგი. მეფემ წინააღმდეგობის განევა სცადა: „ვითარ ღირს არს შეტყუებული ესე ქმნად? არა ვიცით კაცისა ამისა უცხოთა ქცევა და საქმე, არცა მწედრობისა, არცა ბუნებისა, და არცა ქცევისა. მაცაღეთ, ვიდრემდის განიცადოთ ყოველთა სიკეთე, გინა სიდრკუე მისი“.

ქვეშევრდომებმა არ შეისმინეს მეფის სიტყვა და მალე, დიდვაჭარმა ზაქან ზორობაბელმა საქართველოში ჩამოიყვანა „მოყმე სახეკეკლუცი, სრული ანაგებიოთა და მჭურეტთაგან საჩენი გუარის-შვილად“.

პირმშვენიერ გიორგი რუსს, არც ვაჟკაცობა და არც სიმამაცე აკლდა. მისი წინამძღოლობით, ქართველთა ლაშქარი მუდამ გამარჯვებული ბრუნდებოდა.

საუბედუროდ, გიორგიმ მალე გამოამჟღავნა „სკვითურნი, ვითარ ნაღებთა ბუნებითნი და სიმთვრალეთა შინა საძაგელთა უნესობად იწყო მრავალთა“. ორწელიწადნახევარს ითმენდა თამარი ქმრის უმსგავსო საქციელს. ბოლოს უხმო კათოლიკოსს, ეპისკოპოსს, დიდებულთ და ბრძანა: „დაღათუ საღმრთოსა სჯულისა მიერ სწავლულ ვარ მე, არა განშორებად პირველსა საწოლსა: არამედ, რომელმან არა დაიცვას საწოლი თჳსი წმიდად, არა ჯერ არს მის თანა დათმენა, რამეთუ შემაგინებელი არს ტაძრისა ღმრთისა

და მე არა მიძლავს აჩრდილისა მრუდისა ხისასა განმართვად და უბრალოდ განვიყრი მტუერსაცა, რომელი აღმეკრა მე შენ მიერ".

გიორგი რუსს ურიცხვი განძი უბოძეს და კონსტანტინეპოლს გაისტუმრეს.

მეზობელ სახელმწიფოთაგან მრავალი მეფე იყო თამარის მშვენიერებით მოხიბლული და მისი მეუღლეობის მსურველი. ქართველთა ხელმწიფეს ქორწინება აღარ უნდოდა, მაგრამ დარბაზის ერი „წინააღმდეგობდეს, უშვილოებასა მოაწსენებდეს, სახლისა მისისა უნაყოფოებასა დრტყნდეს". ამიტომ თამარმა ყურად-ილო მამიდის, რუსუდანის რჩევა და ჯვარი დაინერა ოვსთა მეფის ძეზე, ბაგრატიონთა, კერძოდ, გიორგი I-ის შთამომავალ დავით სოსლანზე.

1193 წელს, თამარსა და დავითს შეეძინათ ვაჟი, „ყოვლითურთ მსგავსი პაპისა და დაარქუეს სახელი გიორგი", და რადგან ძალზე ლამაზი იყო, მეტსახელად უწოდეს ლაშა (ნათელი, ქვეყნის მანათობელი).

ქართველთა გამარჯვებებით შეძრწუნებულმა თურქებმა 1195 წელს, მუსლიმთა დიდი კოალიციური ლაშქრობა მოაწყვეს ადარბა-დაგანის ათაბაგ, აბუ-ბაქარის სარდლობით.

თამარმა სასწრაფოდ ბრძანა ქუდზე კაცის შეყრა, თანაც ანტონ ჭყონდიდელს დაავალა: „ისწრაფეთ დანერად და მიმოდადევით ბრძანება, რათა მსწრაფლ შემოკრბეს მხედრობა და კუალად მოემცენით ყოველთა ეკლესიათა და მონასტერთა, რათა დაუცადებელნი ლამისთევანი და ლიტანიობანი აღესრულებოდინ ყოველსა ადგილსა და წარგზავნეთ ფრიადი საფასე და საწმარი გლახაკთათჳს, რათა მოიცალონ ლოცვად და მოწყალე ყონ ღმერთი, ნუ სადა თქუან წარმართთა: სადა არს ღმერთი იგი მათი".

შემდეგ, მეფეთ-მეფემ დალოცა ლაშქარი, ღმერთს შეავედრა ქრისტესთვის თავდადებული მხედრობა, „წარუძღუნა ძელი ცხოვრებისა და თანა წარატანა ანტონი ჭყონდიდელი". თვითონ კი „შიშუელითა ფერჯითა მიიწია ტაძარსა ღმრთისმშობელისასა მეტეხთა და წინაშე ხატსა მას წმინდასა მდებარე არა დასცხრებოდა ცრემლითა ვედრებად".

უთანასწორო ბრძოლა, ციხე-ქალაქ შამქორთან, სადაც თურქნი ბევრად აღემატებოდნენ ქართველთა ლაშქარს, ქრისტიანთა გამარჯვებით დამთავრდა. წმ. შალვა ახალციხელმა (ხს. 17 ივნისს) სეფე დროშა მოსტაცა აგარიანებს. შემდგომ, თამარმა, ეს დროშა ძვირფას თვლებთან ერთად, ხახულის ღვთისმშობელს შესწირა.

ქართველები ზედიზედ ამარცხებდნენ თურქებს. XII-XIII საუკუნეების მიჯნაზე, საქართველო ევროპისა და აზიის გასაყარზე გადაჭიმული, ძლიერი და ანგარიშგასაწევი სახელმწიფო იყო.

საქართველოს გაძლიერებამ შიშის ზარი დასცა თურქებს. რუმ-იკონიის სულთანმა რუქნადინმა მრავალრიცხოვანი ჯარი შეჰყარა საქართველოს წინააღმდეგ. მან თავის უზარმაზარ სამფლობელოში „არა დაუტევა თვინიერ დედაკაცისა სოფელთა შინა მათთა, არამედ ყოველნი აამყედრნა“.

რუქნადინმა ჯარი ბასიანის ახლომახლო დააბანაკა, თამარს კი მოციქული გაუგზავნა და, ჯარის სიმრავლით გათავხედებულმა ისიც კი იკადრა: სჯულის გამოცვლის საფასურად, ცოლობა შესთავაზა; ხოლო თუ თამარი ქრისტიანად დარჩებოდა, მაშინ სულთანს ხარჭად დასმით ემუქრებოდა.

თამარის ბრძანებით, რუქნადინის გამოგზავნილი ელჩი უხვად დაასაჩუქრეს და ქართველ მოციქულთან ერთად, წერილი გაატანეს სულთანთან: „...შენ ოქროსა შეკრებულთა სიმრავლისა მევირეთა მინდობილ ხარ, უმეცარი მსჯავრსა ღმრთისასა. ხოლო მე არცა სიმდიდრეთა, არცა სპათა ჩემთა სიმრავლესა, არცა რას სხუასა კაცობრივსა საქმესა მინდობილ ვარ, არამედ ძალსა ღმრთისა ყოვლისა მპყრობელისასა და შეწევნასა ქრისტეს ჯუარისასა, რომელსა შენ ჰგმობ... იყავნ ნება ღმრთისა და ნუ შენი! სამართალი მისი და ნუ შენი!“ – სწერდა წმინდა მეფე სულთანს.

თამარმა ვარძიის ღვთისმშობელს შეავედრა ქართველთა მხედრობა, შემდეგ ფეხშიშველი წარუძღვა წინ და ქალაქის კარამდე მიაცილა, დალოცა და „ეგრეთ წარემართნეს მინდობილნი ღმრთისანი და თამარის ცრემლთანი.“

შეისმინა ღმერთმა წმ. მეფისა და საზეპურო ერის მხურვალე ლოცვა, ბასიანთან ქართველებმა სასტიკად დაამარცხეს მტერი. ამ ომში ქართველთა გამარჯვებას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა არა მარტო საქართველოსთვის, არამედ სრულიად საქრისტიანოსთვის.

ამგვარმა გამარჯვებებმა მეფეთ-მეფე კიდევ უფრო მეტად ღვთისმოსავი გახადა. დღისით იგი, სამეფო ბრწყინვალეობით მოსილი, ბრძნულად განაგებდა საქვეყნო საქმეებს, ღამე კი, მუხლმოდრეკილი ლოცულობდა და ცრემლმდინარე ევედრებოდა უფალს, საქრისტიანოს გაძლიერებას; ქსოვდა, ქარგავდა, კერავდა და თავის ნამუშავეს, გლახაკებს უნაწილებდა.

ერთხელ ლოცვით და ხელსაქმით დაღლილ თამარს ჩათვლიმა და ჩვენება იხილა: ლამაზ და კეთილადნაგებ სახლში შევიდა, თვალ-მარგალიტით შემკული ოქროს ტახტი ნახა, იფიქრა: „მეფე ვარ მპყრობელი და ჩემი არს უზენაესი და უპატიოსნესი ესე საჯდომი“, – და გაემართა, რათა დამჯდარიყო. უცებ, ნათლით მოსილმა კაცმა შეაჩერა და უთხრა: „შენი არ არს საჯდომი ისი, რამე-

თუ ვერ შემძლებელ ხარ დაპყრობად მისა“. გაოცებულმა თამარმა იკითხა: „ვინ უპატიოსნეს არს ჩემსა, რომელმან დაიპყრას უპატიოსნესი საჯდომი?“ მან უპასუხა: „საყდარი ისი შენისა მოჯალაბისა არს, ამისთვის რომელ ათორმეტთა მღვდელთა მისთა ჯელთა შესთული ჰმოსიეს, რაჟამს წარდგენ შესაძრწუნებელსა და საშინელსა ტრაპეზსა შეწირვად უსისხლოსა და პატიოსნისა მსხვერპლისა. ამისთვის იგი უზეშთაეს შენსა არს, დაღაცათუ შენ მეფე ხარ, კმა არს შენდა დიდება ესე, დაღათუ საყოფელი შენი აქავე არს“, – და უჩვენა სხვა ადგილი. გამოღვიძებულმა თამარმა, საკუთარი ხელით დაიწყო რთვა და ქსოვა და თორმეტი მღვდელი შემოსა.

ისტორიამ შემოგვინახა ამაღელვებელი ამბავი, წმინდა მეფის ცხოვრებიდან. ერთხელ თურმე, როცა თამარ მეფე სადღესასწაულო წირვაზე აპირებდა წასვლას გელათში და ლალებს ამაგრებდა სამეფო შემოსაკრავზე, მოვიდნენ და უთხრეს, მონასტრის კოშკის კარებთან მდგომი მათხოვარი ითხოვს წყალობასო. მეფემ ბრძანა, დაეცადა მათხოვარს. როცა პალატიდან გავიდა და წყალობის გაცემა ინება, მათხოვარი ველარ იპოვეს. შეცბუნებული მეფე საკუთარ თავს საყვედურობდა, რომ ამ ღარიბ-ღატაკი დედაკაცის სახით უარი უთხრა თვით უფალ იესოს, მოიხსნა ის, რამაც დააბრკოლა და ღვთისმშობლის ხატს შესწირა.

თამარის დროს აშენდა კლდეში ნაკვეთი ქალაქი ვარძია, რომლის მონასტერშიც დიდმარხვას ატარებდა ღმერთშემოსილი მეფე. ამ დროს აშენდა ფიჭარეთი, ქვაბთახევი, ბეთანია... წმ. მეფემ არა მარტო საქართველოს ეკლესია-მონასტრები გაამდიდრა, არამედ უხვად შეამკო ლავრები და სავანეები პალესტინაში, კვიპროსზე, სინას მთაზე, შავ მთაზე, საბერძნეთში, ათონის მთაზე, პეტრიწონში, მაკედონიაში, თრაკიაში, რუმინეთში, ისავრიაში, კონსტანტინოპოლში.

ღვთივგაბრძნობილმა მეფემ სასტიკად აკრძალა სიკვდილით დასჯა და სხეულის დასახიჩრება. გამუდმებულმა მარხვამ, ფეხშიშველა ლიტანიობამ და მონასტრის ქვის სარეცელზე წოლამ, ჯანმრთელობა შეურყია ქართველთა სათაყვანებელ მეფეს. დიდხანს მალავდა მეფე ავადმყოფობას, სხვის შეწუხებას ერიდებოდა; დღითი დღე დაუმძიმდა ჭირი და, როცა ტკივილი გაუსაძლისი გახდა, „მაშინლა განაცხადა“.

ლოცვად დადგა სრულიად საქართველო, ლიტანიობდა, ღამეს ათევდა, ცრემლით გამოსთხოვდა უფალს მზის დარი გვირვინოსნის განკურნებას. თითოეული ქართველი, საკუთარ თავს და შვილებს მიუპყრობდა უფალს და ევედრებოდა: „რათა მარტო ეს დარჩეს და ჩუენ ყოველნი მოგვსრენ“.

სიკვდილ-სიცოცხლის ზღვარზე მდგარმა მეფემ დარბაზის ერი იხმო და მიმართა: „ძმანო ჩემნო და შვილნო!... ან მეცა წარვალ მამათა ჩუენთა თანა გზასა ჩემგან უცხოთა, ბრძანებითა საშინელითა და განყოფითა საკრველითა. გევედრები ყოველთა, რათა მარადის კეთილსა შინა იყვნეთ მაწასენებელ ჩემდა. აჰა ესერა მკვდრად სახლისა ჩემისა დაგიტევენ, რომელნი მომცნა ღმერთმან შვილნი ჩემნი, გიორგი და რუსუდან. ეგენი მიიხუენით ჩემ წილ და მაგათ აღმოგივსონ დაკლებული ჩემი“.

შემდეგ, მაცხოვრის ხატს და ცხოველმყოფელ ჯვარს შეავედრა საქართველო მეფეთ-მეფემ, მშვიდობა უსურვა ირგვლივ მყოფთ, უკანასკნელად შეავლო თვალი ერთგულ ქვეშევრდომებს, უკანასკნელად გადაისახა პირჯვარი, უკანასკნელად თქვა: „ქრისტე, ღმერთო ჩემო მხოლოო, დაუსრულებელი მეუფეო ცათა და ქუეყანისაო! შენ შეგვედრებ სამეფოსა ამას, რომელი შენ მიერ მერწმუნა და ერსა ამას, პატიოსნითა სისხლითა შენითა მოსყიდულთა და შვილთა ამათ ჩემთა, რომელნი შენ მომცენ, და მერმე სულსა ჩემსა“.

დღემდე საიდუმლოებითაა მოცული თამარ მეფის საფლავის ადგილსამყოფელი. ზოგიერთი ისტორიული წყარო წმ. მეფის საძვალედ გელათს ასახელებს, ზოგიც – იერუსალიმის ჯვრის მონასტერს. ჩვენი ერი ლეგენდებით იკმაყოფილებს თავისი უდიდესი მონარქის მონატრებას, და ამით გამოხატავს ოცნებით კავშირს წმ. გვირგვინოსან მეფესთან და იმდროინდელ საქართველოსთან.

წმინდა ზოსიმე II, კუმურდოელი ეპისკოპოსი (XVI ს.)

1 (14) მაისი

წმ. ზოსიმე II, კუმურდოელი ეპისკოპოსი ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა XV სს ბოლოსა და XVI-ის შუა წლებში. მისი საერო სახელი იყო ზებედე, რომელიც აღზარდა ქართლის მეფე, გიორგი VIII-ის (1446-1466) ასულმა, ქეთონმა.

1515 წელს, ზებედე ბერად აღკვეცილა. ამავე წელს, ვარაუდობენ მის ეპისკოპოსად ხელდასმასაც. აღნიშნულ ფაქტს ადასტურებს კუმურდოს ტაძრის მინაშენზე არსებული წარწერა: „ზოსიმე კუმურდოელსა შეუნდოს ღმერთმან ამინ.“

ეპარქიაში სამღვდელმთავრო, საგანმანათლებლო და აღმშენებლობითი მოღვაწეობის გარდა, აღსანიშნავია წმ. ზოსიმეს უდიდესი ღვაწლი იერუსალიმის წმ. მიწაზე. როგორც ცნობილია, XV-XVI სს. მიჯნაზე განსაკუთრებულად იყო გამწვავებული ბრძოლა გოლგოთის გარშემო, ისტორია მოგვითხრობს თუ რა დიდი ჯაფა გადახდათ ქართველებს იერუსალიმის წმ. მიწაზე მოპოვებული უფლებების დასაცავად. სწორედ ამ დროს ჩასულა იერუსალიმში წმ. ზოსიმე და თავისი წვლილი შეუტანია კათოლიკეებისაგან გოლგოთის გამოხსნის საქმეში, რის გამოც მის სახელზე ორი სამუდამო კანდელი დაუკიდიათ გოლგოთასა და ჯვრის ტაძარში.

აღნიშვნის ღირსია, რომ XV ს-დან კუმურდოელ მღვდელმთავართა სახელები მოიხსენიება ერთგულების წიგნში. კუმურდოს საეპისკოპოსო საყდარი ყოველთვის იყო საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ერთიანობის იდეის დამცველი და ქვეყანაში სარწმუნოებრივ-ეროვნული ცნობიერების ქვაკუთხედი.

წმ. ზოსიმე კუმურდოელის კანონიზაცია მოხდა 2002 წლის 17 ოქტომბერს კუმურდოს უძველესი საეპისკოპოსო კათედრის აღდგენასთან ერთად.

წმინდა მამაჲ, ათოლიაოსი († 744)

3 (16) მაისი

წმ. მამაჲ კათოლიკოსი, საქართველოს საჭეთმყრობელის ტახტზე, 731-744 წლებში იჯდა.

ბიოგრაფიული ცნობები მის შესახებ, არ შემონახულა. ცნობილია მხოლოდ ის, რომ წმ. მამაჲ ზედაზნის მონასტერში მოღვაწეობდა. იგი მოხსენიებულია ზედაზნელ მამათა სიაში: „ზედაძენს დაჯდა მამაჲ [ოცდა] გ წელს, მცხეთის კათოლიკოსად დაჯდა ათოთხმეტ წელ“.

როგორც საქართველოს ეკლესიის ისტორიის მკვლევარები და მეცნიერები ვარაუდობენ, ზედაზნის მონასტრის წინამძღვარი წმ. მამაჲ, გამორჩეული სულიერებისა და მოღვაწეობისათვის, საქართველოს კათოლიკოსად აურჩევიათ.

ლირსნი მამანი: მიქაელ და არსენ
 ქართველნი, ულუმბოლნი (IX ს.)
 3 (16) მაისი

ბიოგრაფიული ცნობები, წმ. მამების: მიქაელისა და არსენის შესახებ, არ შემონახულა. ვიცით, რომ ისინი მოღვაწეობდნენ IX საუკუნეში და იერუსალიმის პატრიარქის სერგის (843-859 წწ.) თანამედროვენი იყვნენ. იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის აღაპები მოიხსენიებს „წმინდათა მამათა ჩუენთა მიქაელ და არსენს, რომელთა აღაშენეს ულუმბოჲ“. როგორც ჩანს, არსენს და მიქაელს ჩაუყრიათ საფუძველი ქართველთა ბერ-მონაზვნობისთვის ულუმბოს მთაზე.

პავლე ინგოროყვას ვარაუდით, ერთ-ერთი მოხსენიებული პირი – არსენი, არის წმ. გრიგოლ ხანძთელის მონაფე (ხს. 5 ოქტომბერს), „კაცი შუენიერი, კეთილი მონაზონი, სრული სიბრძნითა, შვილი დიდებულთა აზნაურთა, ტომი დიდისა ეფრემ მანყუერელ ეპისკოპოსისა“. იგი ხანძთიდან ეწვია პალესტინას, სადაც მაკარი ლეთეთელთან ერთად მოღვაწეობდა, შემდეგ კი – მცირე აზიაში გადავიდა და ულუმბოს მთაზე დასახლდა.

როცა, ოცი წლის შემდეგ, ღირსი ილარიონ ქართველი (ხს. 19 ნოემბერს) ჩასულა ულუმბოზე, აქ მხოლოდ სამი ქართველი დახვედრია; უეჭველია, არსენისა და მიქაელის მონაფეთაგანნი.

ორ მონაფესთან ერთად ულუმბოზე მისულ წმ. ილარიონ ქართველს, ადგილობრივი ბერები მტრულად დახვდნენ. ბერძენთა ლავრის მამასახლისმა მათი გაძევება მოინდომა, ვითარცა „კაცთა უცხოთა და უმეცართა“ ელინთა ენისა, რომელთა შესახებ არ იცოდა, „კეთილად ზრახვენ ანუ მართალი სარწმუნოებაჲ უპყრიეს“ თუ არა. ასეთი „უმშჯავრო“ განზრახვისათვის ღვთისმშობელმა ყვედრებით უთხრა მამასახლისს: „ანუ არა უწყია, ვითარმედ მრავალნი დამკვდრებად არიან მთასა ამას მათისა ენისა მეტყუელნი?“

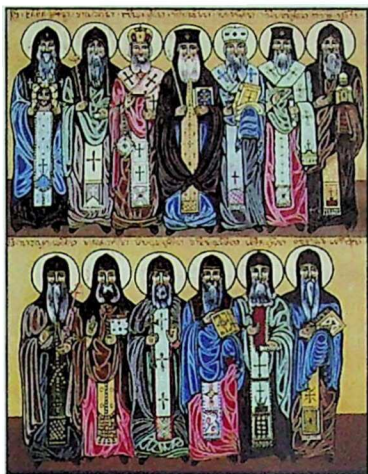
ამის შემდეგ ულუმბოზე ქართველები მომრავლდნენ. მე-10 საუკუნის მეორე ნახევარში აქ მოღვაწეობდა ღირსი იოანე (ხს. 12 ივლისს) და მისი შვილი – ღირსი ექვთიმე მთანმინდელი (ხს. 13 მაისს).

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ წმინდანთა დასში შერაცხა ულუმბოზე ქართული მონასტრის დამაარსებელნი, ღირსნი

მამანი, მიქაელი და არსენი.

ლირსი იოანე ზედაზნელი და მისი ათორმეტი მოწაფე (M ს.)

7 (20) მაისი

ლირსი მამა იოანე ზედაზნელი და მისი თორმეტი მოწაფე: აბიბოს ნეკრესელი, ანტონ მარტომყოფელი, დავით გარეჯელი, ზენონ იყალთოელი, თადეოზ სტეფანწმინდელი, ისენილკნელი, იოსებ ალავერდელი, ისიდორე სამთავნელი, მიქაელ ულუმბოელი, პიროს ბრეთელი, სტეფანე ხირსელი და შიო მღვიმელი (VI) ასურელი მოღვაწეები იყვნენ, რომლებმაც წმ. მოციქულთასწორ ქალნულ ნინოს (ხს. 14 იანვარს და 19 მაისს) მოქცეულ საქართველოში, სამონასტრო ცხოვრება ააღორძინეს და დამკვიდრეს.

ლირსმა იოანე ზედაზნელმა სასულიერო განათლება ანტიოქიაში მიიღო. ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდამ დატოვა მაცთური წუთისოფელი, ბერად აღიკვეცა და უდაბნოში წავიდა სამოღვაწეოდ. მისი სიმდაბლე, მარხვა და მღვიძარება, ცრემლი და ვედრება, სათნო-ეყო უფალს და თავის ერთგულ მსახურს მიჰმადლა სენთა კურნებისა და ეშმაკთა განდევნის ნიჭი. ლირსმა იოანემ სახელი გაითქვა თავისი წმ. ცხოვრებითა და სასწაულებით. მისი სანახავად უამრავი ხალხი მოდიოდა; ამიტომ წმ. მამამ საჭიროდ ჩათვალა, მოშორებოდა იქაურობას; თან წაიყვანა ზოგიერთი მოწაფე, აირჩია ერთი მივარდნილი ადგილი, ააშენა სენაკები და დაიწყო მოღვაწეობა.

ერთხელ, ლირს იოანეს ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელი გამოეცხადა და უბრძანა, თავის მოწაფეთა შორის თორმეტი ბერი აერჩია და მათთან ერთად საქართველოში წასულიყო, რათა წმ. ნინოს მოქცეულ ხალხში, ქრისტეს სჯული განემტკიცებინა.

წმ. იოანემ ღვთისმშობლის ბრძანება თავის მოწაფეებს გამოუცხადა და ხანგრძლივი მარხვისა და ლოცვის შემდეგ, ღვთის მინიშნებით, მათგან თორმეტი გამოარჩია: შიო, დავითი, ანტონი, ისე, იოსები, თადეოზი, სტეფანე, ისიდორე, მიქაელი, პიროსი, ზენონი

და აბიბოსი. უდაბნოში დარჩენილებს, თავის ნაცვლად ნეტარმა ბერი ექვთიმე დაუტოვა მოძღვრად, თვითონ კი – ძმებთან ერთად საქართველოში წამოვიდა.

საქართველოს მეფეს და კათოლიკოსს ნათელმოსილი ანგელოზისაგან ეუწყათ შუამდინარეთს აღმობრწყინებულ წმ. მამათა საქართველოში მობრძანების შესახებ. მცხეთას მოახლოებულ მამებს, წინ მიეგებნენ მეფე ფარსმანი და კათოლიკოსი ევლავიოსი კრებულთითურთ.

წმინდა მამებმა თაყვანი სცეს მთიანმდინარე სვეტს და უფლის კვართს (დღესასწაული 1 ოქტომბერს). ცოტა ხნის შემდეგ წმ. იოანემ, თავის მოწაფეებთან ერთად მოვლო და მოილოცა ყველა ის ადგილი, სადაც წმ. ნინომ იქადაგა.

ევლავიოს კათოლიკოსის კურთხევით, წმ. იოანე მოწაფეებთან ერთად ზედაზნის მთაზე დასახლდა, სადაც ადრე ზადენის კერპი იდგა. მოღვაწეები უბადრუკ კელიებში ცხოვრობდნენ, დროს გამუდმებულ ლოცვაში ატარებდნენ და მხოლოდ მცენარეულით იკვებებოდნენ.

ხალხმა გაიგო წმ. იოანეს და მისი მოწაფეების შესახებ და მათთან სიარული იწყო. მრავალს აღეძრა ბერული ცხოვრების წრფელი სურვილი; ბევრმა დატოვა სოფლის ამაო, შფოთიანი ცხოვრება და ზედაზნის დაემკვიდრა სამოღვაწეოდ. ამგვარად, ზედაზნის მთა განდევგილთა სამყოფელი შეიქნა.

ერთ ღამეს, წმ. იოანეს ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელი გამოეცხადა და უბრძანა, თავისი მოწაფეები სხვადასხვა მხარეს გაეგზავნა საქადაგებლად. მეორე დღეს მან შეკრიბა ისინი, უამბო, რაც იხილა და უთხრა: „სარგებელისათვის ამის ქუეყანისა წარმოგუავლინა უფალმან ღმერთმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან, რამეთუ ახალწერგ არიან კაცნი ესე ამის სოფლისანი. ამისთვისა ჯერ არს რაათა წარხვდეთ კაცად-კაცადი და განამტკიცებდეთ ძმათა, რომელთა აღუარებიეს ქრისტე, უფალი ჩუენი“.

მოწაფეების გასტუმრების შემდეგ, წმ. იოანე ზედაზენზე დაბრუნდა, დატოვა თავისთან ილია დიაკონი (ხს. 4 იანვარს) და ჩვეულ მოღვაწეობას შეუდგა. მოძღვარმა და მოწაფემ მრავალი წინააღმდეგობა და განსაცდელი დაითმინეს. ზედაზენი უწყლო ადგილი იყო. ილია დიაკონი ყოველდღე შორი მანძილიდან ეზიდებოდა წყალს, მოწაფის ფიცხელი შრომის შემხედვარე წმ. იოანემ უფალს წყაროს აღმოცენება სთხოვა. სახიერმა უფალმა ისმინა ვედრება წმინდა ბერისა და მთის მწვერვალზე მაკურნებელი წყარო აღმოცენდა. წმ. იოანეს ლოცვით მრავალი სასწაული აღსრულდა: მისი ვედრებით აღმოცენებულ წყაროს დათვი შეეჩვია. წმ. იოანეს ლო-

ცვით მხეცი მოთვინიერდა. ამის შემდეგ, ზედაზნის ტყის ბინადარი ნადირები კაცთაგან არავის აწყენდნენ. ღირსი იოანეს ლოცვით, დიდი ხნის დავარდნილი სნეული და დამუნჯებული ადამიანი განიკურნა. წმ. იოანე, ჟამიდან ჟამამდე, თავისთან იბარებდა მოწაფეებს, ხანდახან თვითონ მიაკითხავდა ხოლმე და ამონებდა, სულიერების რა დონეს იყვნენ მიღწეულნი.

ხანგრძლივი მოღვაწეობის შემდეგ, წმ. იოანეს უფლისაგან გამოეცხადა აღსასრულის მოახლოება. ღირსმა მამამ იხმო თავისი მოწაფეები, დაარიგა, აკურთხა და ანდერძად დაუბარა, დაესაფლავებინათ იმ მღვიმეში, სადაც მოღვაწეობდა.

უფლის წმ. სისხლისა და ხორცის მიღების შემდეგ, ღირსმა იოანემ იხილა განხმული ცა და ზეციური უხორცო ძალნი, წმინდათა თანხლებით. უფალმა თავისთან უხმო ღირს მამას: „მე ვარ ღმერთი აბრაჰამისი, მამისა შენისაჲ... ან მოვედ ჩემდა, რაჲთა განგისუენო შრომათა შენათჳს“. წმ. იოანემ ლოცვით მიაბარა უფალს სული.

მოძღვრის განშორებით დამწუხრებულმა მოწაფეებმა უპატიოდ მიიჩნიეს ის ადგილი, სადაც ღირსმა მამამ ითხოვა დაფლვა, და ზედაზნის ძირას მდებარე მონასტერში წაასვენეს მოძღვარი.

მოულოდნელად მიწა იძრა და არ დაწყნარებულა მანამ, სანამ არ გაიხსენეს წმ. მამის ანდერძი და არ გულისხმავყევს, რომ ეს მიწისძვრა ზეციური ნიშანი იყო. წმ. იოანეს მოწაფენი მღვდლებისა და დიაკვნების თანხლებით მოძღვრის საფლავთან მივიდნენ, პატივით აღმოიყვანეს წმ. ნაწილები და ანდერძისამებრ დაასაფლავეს. წმ. ნაწილთა აღმოყვანების ჟამს მრავალი სნეული და ეშმაკეული განიკურნა.

X საუკუნეში, კათოლიკოს კლიმენტის (908-923 წწ.) დროს, მღვიმის სამხრეთით წმ. იოანე ნათლისმცემლის სახელობის ეკლესია აშენდა. წმ. იოანე ზედაზნელის საფლავი არის ტაძრის სამკვეთლოსთან.

წმ. მღვდელმონაშე აბიბოსი (ხს. 29 ნოემბერს), მეფე ფარსმან VI-ისა და ევლავიოს კათოლიკოსის თხოვნით, ნეკრესის ეპისკოპოსად ეკურთხა. საღმრთო შურით აღესილმა მღვდელმთავარმა, მრავალი წარმართი მოაქცია ქრისტეს სჯულზე. იმ დროს, აღმოსავლეთ საქართველოში სპარსი მოგვები თავისუფლად ავრცელებდნენ თავიანთ ცრუსწავლებას და მძლავრობით, მრავალს გარდადრეკდნენ ჭეშმარიტებისაგან. ერთხელ, ცეცხლთაყვანისმცემელთა მზაკვრობის სამხილებლად, წმ. მღვდელმთავარმა აბიბოსმა, წყალი დაასხა სამსხვერპლოზე დანთებულ ცეცხლს და ჩააქრო. ეპისკოპოსის გამბედაობით განრისხებულმა სპარსელებმა, წმ. აბიბოსი შეიპყრეს და სასტიკად გვემეს, შემდეგ კი — ქეებით ჩაქოლეს. მარ-

ზაპანის ბრძანებით, წმინდანის გვამი ღია ცის ქვეშ დააგდეს მხეც-თა საჯიჯგნად, მაგრამ წმ. მონამის გვამს არც მხეცი და არც ფრინველი არ შეხებია.

ლამით რეხში მცხოვრები ქრისტიანები მივიდნენ და დიდი პატივით დაასაფლავეს წმ. მღვდელმონამის ცხედარი სამთავისის მონასტერში. მოგვიანებით ქართლის ერისმთავარმა სტეფანოზმა, წმ. აბიბოსის უხრწნელი ნაწილები სამთავისიდან მცხეთის სამთავროს მონასტერში გადაასვენა და წმ. ტრაპეზის ქვეშ დაფლა.

წმ. ანტონ მარტომყოფელი (ხს. 19 იანვარს) მუდამ თან ატარებდა მაცხოვრის ხელთუქმნელ ხატს, რომელიც მან, ედესიდან ჩამოასვენა. განმარტოების მოყვარულმა წმ. მამამ, მაღლმოსილი ლოცვითა და სასწაულებით, მრავალი ქრისტიანი მიიზიდა. წმ. ანტონმა თანამოსაგრეებისათვის მონასტერი ააშენა, ხოლო თვითონ, ჯერ ალაზნის გაღმა წავიდა, შემდგომ კი – აკრიანის მთას შეაფარა თავი. მარტომყოფელ ბერს, რომელიც ბალახებითა და ხის ქერქით იკვებებოდა, უფალმა საზრდოს მისაცემად ირმები გაუგზავნა. წმ. ანტონმა მთის მწვერვალზე ააშენა სვეტი, დაეყუდა და იქ მოღვაწეობდა თვრამეტი წელი. ღირს მამას უფლისაგან წინასწარ ეუნწა ხორცთაგან განსვლის დღე. გარდაცვალების დროს მამა ანტონი მაცხოვრის ხატის წინ იყო დაჩოქილი და ლოცულობდა. ღირსი ანტონის გვამი, მონაფეებმა სვეტიდან ჩამოასვენეს და მის მიერ დაარსებულ მონასტერში დაკრძალეს, ღვთისმშობლის ხატის წინ.

წმ. დავით გარეჯელი (ხს. ამაღლების შემდგომ ხუთშაბათს) პირველად საქართველოს ახალ დედაქალაქში, თბილისში დაემკვიდრა. ქალაქის განაპირას აღმართულ მთაზე დაყუდებულმა ბერმა თავისი საკვირველი ქადაგებითა და სამაგალითო ცხოვრებით, მრავალი ადამიანი მიიზიდა და ბევრი ცეცხლთაყვანისმცემელი მოაქცია. განრისხებულმა მოგვებმა ფეხმძიმე როსკიპი დედაკაცი მოისყიდეს და მამა დავითს, მასთან მრუშობა დასწამეს. წმინდანმა კვერთხი შეახო დედაკაცის მუცელს და წარმოთქვა: „შენ, ჩვილო, გიბრძანებ, სახელითა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესითა, რათა გვაუნყო ჩვენ, ვარ თუ არა მე მამა შენი“. ჩვილმა ხმა გაიღო დედის მუცლიდან და სხვაზე მიანიშნა. განრისხებულმა ხალხმა დედაკაცი ქვებით ჩაქოლა. შეძრწუნებულმა დავითმა, რომელმაც გამძვინვარებული ბრბო ვერ შეაჩერა, მდინარე მტკვარზე გაფინა მოსასხამი, თავის მონაფესთან, წმ. ლუკიანესთან ერთად ზედ შედგა და, მიუხედავად თბილისელების მხურვალე ვედრებისა, ქალაქი დატოვა.

მამა დავითი და ლუკიანე გარეჯის უდაბნოში დასახლდნენ. მოსაგრეებს უფალმა სასწაულებრივი საზრდელი გაუჩინა. მათთან ყოველდღე, გარდა ოთხშაბათისა და პარასკევისა, ირმები მოდი-

ოდნენ, ლუკიანე წველიდა, მამა დავითი რძეს ჯვარს გადასახავდა და იგი ყველად იქცეოდა. გარეჯელ მამათა სასწაულები მთელმა ქვეყანამ გაიგო და მალე აქ „დაემკვიდრნენ სიმრავლენი მამაკაც-თანი, უდაბნოებითა ცხოვრებასა შემატკობელნი“.

ნინოწმინდიდან ღირს დავითთან მოვიდა სათნოებით შემკული ბერი დოდო (ხს. ამალლების შემდგომ ოთხშაბათს), რომელმაც მოძღვრის ბრძანებით, კლდის რქაზე აღაშენა ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის სახელობის მონასტერი.

რამდენიმე ხნის შემდეგ, ღირსი დავითი იერუსალიმის მოსალოცად წავიდა. ბერმა, თავისი უღირსების გამო, წმ. ქალაქში შესვლა არ ინება, კარიბჭესთან დიდხანს და მხურვალედ ილოცა, შემდეგ იმ ადგილიდან აიღო სამი ქვა და სინმინდეებად წამოიღო საქართველოში. იმ ღამეს იერუსალიმის პატრიარქს, ელიას, უფლის ანგელოზი გამოეცხადა და აუწყა, რომ საქართველოდან მოსულ მამა დავითს, თავისი სარწმუნოებით, იერუსალიმის მთელი მადლი მიჰქონდა. პატრიარქის გაგზავნილმა კაცებმა ორი ქვა გამოართვეს მამა დავითს, მესამე კი – წმინდა ბერმა საქართველოში ჩამოიტანა.

ხანგრძლივი ღვთიესათნო ცხოვრების შემდეგ აღსრულებული მამა დავითი, იქვე, გარეჯის სავანეში, დაკრძალეს.

წმ. ისე წილკნელი (ხს. 2 დეკემბერს) მამა იოანეს რჩევით, ევლავიოს კათოლიკოსმა წილკნის ეპისკოპოსად აკურთხა. ღირსმა მამამ „ფრიადი ურწმუნონი სწავლითა მოაქცივნა, მოძღვრება და ქადაგება განფინა სამწყსოსა თვსსა“. სხვა მამათა მსგავსად, წმ. ისეც სასწაულებს იქმოდა. ერთხელ ღირსმა იოანემ გადაწყვიტა, სათნოებაში და სულიერებაში გამოეცადა თავისი მოწაფეები. წმ. ისე მდინარე ქსნის პირას ჩავიდა, ჯვარი გადასახა მდინარეს, შემდეგ კვერთხი შეახო და თქვა: „სახელითა უფლისათა გიბრძანებ, ჩემ მიერ კსინვით ვიდოდე და შემომიდეგ, ვიდრეცა ვიდოდე“. მდინარეს წყლის ნაკადი გამოეყო და ღირსი ისეს კვერთხს შეუდგა. ღირსმა მამამ წილკნის საყდრამდე მოიყვანა წყალი. ამ სასწაულმა მრავალი ხალხი მოაქცია ქრისტეს სჯულზე

წმ. ისემ უფლისგან წინასწარ შეიტყო ხორცთაგან განსვლის დღე, ეზიარა წმ. საიდუმლოს და ლოცვით შეჰვედრა უფალს სული. წმ. მამა იქვე, წილკნის ღვთისმშობლის ტაძარში დაკრძალეს.

წმ. იოსებ ალავერდელი (ხს. 15 სექტემბერს) განუშორებლად ატარებდა ჯვარს, რომელიც გამოთლილი იყო მაცხოვრის ცხოველსმყოფელი ჯვრის ხისაგან. წმ. იოანე ზედაზნელის კურთხევით, იგი კახეთის სხვადასხვა ადგილას ქადაგებდა; ბოლოს, ალავერდის უდაბნო აირჩია და იქ დაიწყო მოღვაწეობა. ერთხელ სრულიად მარტო მყოფი ბერი შეხვდა ერთ მონადირე დიდებულს, რო-

მელსაც ღვთის სიტყვა უქადაგა. მამა იოსების მადლიანი სწავლებით გახარებულმა დიდებულმა, საფუძველი დაუდო ალავერდის მონასტერს. ხალხმა გაიგო მოღვაწე ბერის ამბავი და მასთან იწყო სიარული, რათა ეხილა საკვირველი მამა და მოესმინა მისი სწავლება. ბევრი იქვე დარჩა. დროთა განმავლობაში, მეუდაბნოეთა რიცხვი გაიზარდა და დიდი კრებული შეადგინა.

დიდი ხნის მოღვაწეობითა და შრომით მოუძღვრებულმა ამბა იოსებმა, მონაფეებს წინამძღვარი დაუდგინა და ღვთივ მიისვენა. იგი დამარხეს მის მიერ აშენებულ ალავერდის ტაძარში. ამბა იოსების საფლავზე მრავალი სასწაული აღესრულება.

წმ. შიო მღვიმელი (ხს. ყველიერის ხუთშაბათს და 9 მაისს) სიყრმიდანვე დაემონაწა წმ. იოანე ზედაზნელს და საქართველოში წამოსულს, თან გამოჰყვა. ღირსი შიო სარკინეთის კლდეთა შორის მდებარე მღვიმეში მოღვაწეობდა. უდაბურ ადგილას მოღვაწე ბერი თვით ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელმა სასწაულებრივი გამოცხადებით აკურთხა. ღირს მამას მტრედი უზიდავდა საზრდოს. ეს ნახა სარკინეთის მთაზე სანადიროდ მყოფმა ციხედიდის მთავარმა ევაგრემ (ხს. 4 თებერვალს), მოინახულა საკვირველი ბერი და დაემონაწა მას. მალე იქაურობა მეუდაბნოე მამებმა აავსეს. წმ. შიომ, სარკინეთში სავანე დააარსა და ორი ათას ბერს მოუყარა თავი, რომელთაც ნამდვილ ასკეტურ ცხოვრებას ასწავლიდა. მრავალი სასწაულის აღსრულების შემდეგ, წმ. შიომ აღთქმა დადო, რომ დარჩენილ სიცოცხლეს, მღვიმეში გაატარებდა. მღვიმე თავისსავე მონასტერში გათხარა და შიგ ჩავიდა. ღირსი შიო მღვიმელი თხუთმეტი წელი მოღვაწეობდა მღვიმეში.

წმ. ისიდორე სამთავნელი მოძღვრის კურთხევით, დიდხანს ქადაგებდა ქართლში. შემდეგ, მან, რეხულას აღმოსავლეთით დააარსა მაცხოვრის ხელთუქმნელი ხატის სახელობის სამთავისის მონასტერი და იქვე აღესრულა მშვიდობით. ღირსი მამა მონაფეებმა მის მიერ დაარსებულ მონასტერში დაკრძალეს.

წმ. თადეოზ სტეფანწმიდელი თავდაპირველად მცხეთაში მოღვაწეობდა. მან ზედაზნის ძირას ააშენა მონასტერი. წმინდანი მოძღვრის გარდაცვალების შემდეგ, ქადაგებდა ქართლში, სადაც მრავალი ეკლესია ააშენა, მათ შორის, წმ. პირველმონაშე სტეფანეს სახელობის ტაძარი ურბნისში. შემდეგ დაეყუდა წლევის მთის მღვიმეში (კასპთან). აღესრულა და დაკრძალულია იქვე.

წმ. სტეფანე ხირსელი თანამოსაგრეებთან ერთად ქადაგებდა კახეთში. შემდეგ, ხორნაბუჯთან დააარსა მან ხირსის მონასტერი. დაკრძალულია წმ. სტეფანე პირველმონაშის სახელობის ტაძარში, სამკვეთლოსთან.

წმ. ზენონ იყალთოელი ქადაგებდა კახეთის მთიანეთში, შემდეგ იყალთოში დააარსა მან მონასტერი. დიდი მოღვაწეობის შემდეგ, ღოცვით შეჰვედრა უფალს სული თვისი. დაკრძალულია მაცხოვრის ხელთუქმნელი ხატის სახელობის ტაძარში.

წმ. პიროს ბრეთელმა, „ღვთაებრივმან ხატმან სინანულისამან“, მდინარე ჯვარისწყლის მარცხენა სანაპიროზე, ბრეთში, დააარსა სავანე. მისი წმინდა ნაწილები ამ მონასტრის ეკლესიაშია დაკრძალული.

წმ. მიქაელ ულუმბოელი ქადაგებდა ზემო ქართლსა და ოსეთში. ულუმბოს ახლოს დააარსა მან დიდი სავანე. იქვე განისვენებს მისი სასწაულთმოქმედი წმინდა ნაწილები.

წმინდა ასურელ მამათა დაარსებულ ლავრებსა და სავანეებში იწვრთნებოდნენ ქართველთა შვილები გონებითა და ზნეობით, ამ უდაბნოებიდან ეფინებოდა ქართველობას მაღლი და კურთხევა. ეს სავანეები და მათი დამაარსებელი წმინდა მამები, შეიქმნენ ქართველთა მფარველნი და მათი დამცველნი უსჯულოებისა და ბიზიერებისაგან.

მიცვალება ღირსისა შიო მღვიმელისა (M ს.)

9 (22) მაისი

ღირსი შიო მღვიმელი, ცამეტ ასურელ მამათაგანი, ანტიოქიელი იყო. მისმა მშობლებმა, ღვთისმოსავმა აზნაურებმა, მშვენიერი განათლება მისცეს თავიანთ ერთადერთ შვილს. თავმდაბალ, კეთილსა და ღვთისმოყვარე შიოს, განსაკუთრებით უყვარდა საღმრთო წერილის კითხვა.

ოცი წლის შიომ გაიგო დიდი მოღვაწის, წმ. იოანეს (ხს. 7 მაისს) ამბავი, რომელიც თავის მოწაფეებთან ერთად, უდაბნოში ცხოვრობდა და მშობლებისგან ფარულად წავიდა მის სანახავად. წმ. იოანემ, რომელიც წინასწარჭვრეტის მაღლით იყო დაჯილდოებული, სიხარულით მიიღო შიო, აკურთხა და წინასწარმეტყველურად უთხრა მო-

წაფეებს: „იყოს ჭაბუკი ესე შვილი ღმრთისა და მამა მრავალთა მონაზონთა, რამეთუ ღმერთსა გამოურჩევდეს“, შიოს კი აღუთქვა

მონაფეთა შორის ჩარიცხვა იმ პირობით, რომ შინ დაბრუნებულს, მშობლებისგან ნებართვა აეღო.

გავიდა ხანი. შიოს მშობლები მონასტერში წავიდნენ სამოღვაწეოდ. შიომ გაყიდა ყოველი საცხოვრებელი, გაუნაწილა გლახაკებს, ქვრივ-ობლებს, მეუღაბნოეებს, ყველა მონა გაათავისუფლა და მამა იოანესთან წავიდა. ღირსმა იოანემ სიხარულით მიიღო შიო, ბერად აღკვეცა და უდაბნოში დარჩენის ნება დართო. ოცი წელი დაჰყო ღირსმა შიომ უდაბნოში მამა იოანესთან. უანგარო მოღვაწეობისა და მორჩილებისათვის, მან კურნების ნიჭი მიიღო.

შემდეგ, ღირსმა იოანემ მიიღო ზეგარდამო ჩვენება, ამოერჩია მონაფეთები და ივერიაში წასულიყო ქართველთა სარწმუნოების განსამტკიცებლად. იმ თორმეტ თანამოსაგრეს შორის, რომელიც თან გაიყოლა წმ. მამამ, ღირსი შიოც იყო.

საქართველოში ჩამოსული მამები ზედაზნის მთაზე დაბინავდნენ; შემდეგ, კათოლიკოს ევლავიოსისა და მამა იოანეს კურთხევით, სხვადასხვა კუთხეში წავიდნენ საქადაგებლად.

დაყუდებისმოყვარე შიომ, თავისი სულიერი მამისგან უდაბნოში წასვლის ნებართვა ითხოვა. მცხეთის მახლობლად, სარკინეთის კლდეებში იპოვა მღვიმე და იქ დაიწყო მოღვაწეობა. ის ადგილი, იმ დროს, მიუვალი, უწყლო და მხეცებით სავსე იყო. მრავალი ნაკლულევანება და შიში გამოცადა აქ მამა შიომ, მაგრამ ყველაფერი დაითმინა და ყველანაირ საცდურს სძლია. ღირს მამას წმ. ელია თეზბიტელის (ხს. 20 ივლისს) მსგავსად, ფრინველი უზიდავდა საზრდელს.

ერთხელ, მთელი ღამის მხურვალე ლოცვის შემდეგ, განთიადი-სას მთელ ხევს საკვირველი ნათელი მოეფინა. წმ. შიოს ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელი გამოეცხადა, წმ. იოანე ნათლისმცემელთან ერთად. ყოვლადწმინდა ქალწულმა განსაცდელთა შინა გაძლიერება აღუთქვა წმ. ბერს და საზრდოდ, თოვლის მსგავსი რამ მისცა. შემდგომ ამისა, ღირსი შიო მეტი გულმოდგინებით მოღვაწეობდა იმ ხევში მარტოდმარტო.

ერთხელ, სარკინეთის მთებში სანადიროდ წავიდა ფარსმან მეფის სპასპეტი, ციხედიდის მთავარი ევაგრე (ხს. 4 თებერვალს). აქ მან ღირსი მამა გაიცნო და მასთან დარჩა სამოღვაწეოდ.

გამოჩენილი სპასპეტის უდაბნოში წასვლა, მალე მთელმა ქვეყანამ გაიგო. ღირს შიოსთან და ევაგრესთან მრავალი მლოცველი მიდიოდა. ბევრმა მათგანმა ღირს ევაგრეს მიბაძა და უდაბნოში დაიწყო მოღვაწეობა.

ერთხელ ღირსი შიო ლოცვად დადგა და ღმერთს შეევედრა, გამოეცხადებინა მისთვის ეკლესიის ასაშენებელი ადგილი. წმინდან-

მა საცეცხლურის ნაცვლად ხელის გულით აკმია საკმეველი. ცეცხლმა ხელი არ დასწვა. წმინდანი საკმევლის კვალს გაჰყვა და იქ, სადაც კვამლმა პირდაპირ ცისკენ აიწია, თავისი კვერთხით ეკლესიის ადგილი დასახა. ასე მიანიშნა უფალმა წმ. შიოს, თუ სად უნდა აეშენებინა ტაძარი.

როცა ფარსმან მეფემ, ევაგრეს ბერად შედგომა გაიგო, ძლიერ ეწყინა და თვითონ წაბრძანდა შიოს უდაბნოში. მეფემ ისეთი საკვირველი მადლი იხილა წმინდა შიოს სახეზე, რომ გვირგვინი მოიხადა და მის წინაშე დაიჩოქა. მამა შიომ მოწინებით აკურთხა მეფე, წამოაყენა და თავისი ხელით დაადგა თავზე სამეფო გვირგვინი. მეფის მხლებლებმაც თაყვანი სცეს მამა შიოს და მიიღეს მისგან კურთხევა. მათ შორის იყო ერთი დიდებული, რომელსაც მარჯვენა თვალი ისრისგან ჰქონდა დაზიანებული. მან მუხლი მოიყარა შიოს წინ, შეახო თვალი მის ფეხს და განიკურნა.

ფარსმან მეფემ ღირს მამას ჰკითხა, თუ რა სჭირდებოდა უდაბნოსთვის. წმ. შიომ უპასუხა: „უფალო მეფე! გულნი მეფეთანი ხელთა შინა ღვთისათა არიან, ვითარცა რა ჯერ გიჩნს, ჰყავ“. მეფემ უდაბნოში ეკლესიის აღსაშენებლად დიდძალი საფასე, ოთხი დაბა, ბარძიმ-ფეშხუმი, ოქროს ჯვარი და მშვენივრად შემკობილი მეფე ვახტანგ გორგასლისეული (ხს. 30 ნოემბერს) სახარება შესწირა.

როცა ეკლესიის მშენებლობა დაასრულეს, ფარსმან მეფე უდაბნოში ამჯერად კათოლიკოსსა და ეპისკოპოსებთან ერთად ჩაბრძანდა. მოვიდა თვით წმ. იოანე ზედაზნელიც და ახლად აგებული ტაძარი აკურთხეს.

შემდგომ ამისა, მეუდაბნოე ძმათა რიცხვმა ორი ათასს მიაღწია. უდაბნოში სასწაულთმოქმედი განდეგილის სანახავად და მისგან კურთხევისა და კურნების მისაღებად მრავალი ადამიანი მიდიოდა.

წმ. შიომ მრავალ სასწაულს იქმოდა. ერთხელ, მონასტრის სახედრებს მგელი შემოეჩვია და ბევრი დაგლიჯა. როცა ეს ამბავი წმ. შიომ გაიგო, ილოცა და უფლისაგან ითხოვა, ის მგელი სახედრების მწყემსად ქცეულიყო; ასეც მოხდა – ამის შემდეგ, მგელი ერთგულად მწყემსავდა სახედრებს.

ერთხელ, წმ. იოანე ზედაზნელმა იხმო თავისი მონაფეხები და უბრძანა, ეჩვენებინათ, თუ სულიერების რა საზომს მიაღწიეს. წმ. შიომ ხელის გულზე დაიდო ნაკვერცხალი და საკმეველი დააყარა. სასწაულის მხილველი ხალხი, გაკვირვებული ადიდებდა უფალს.

ბოლოს, წმ. შიომ თავისი სულიერი მამის, იოანე ზედაზნელისა და საქართველოს კათოლიკოსის ლოცვა-კურთხევით, შეკრიბა მონაფეხები, მისცა მათ წესი, დაუნიშნა წინამძღვრად ღირსი ევაგრე და თვითონ, მის მიერვე გათხრილ მღვიმეში განმარტოვდა.

ქრისტეს სიყვარულისთვის ცოცხლად დამარხული ღირსი შიო, თხუთმეტი წლის განმავლობაში ცხოვრობდა მღვიმეში, მარხვითა და ლოცვით. ბოლოს, ღვთისგან სიკვდილის მოახლოების გამოცხადების შემდეგ, მიიღო წმ. ზიარება, ხელები აღაპყრო და მშვიდად ჩააბარა უფალს სული სიტყვებით: „ჰო, უფალო! ხელთა შენთა შევედრებ სულსა ჩემსა“.

სპარსელების ერთ-ერთი შემოსევის დროს შაჰ-აბასის მხედრებმა შიო მღვიმელის წმ. ძელები ირანში წაიღეს. იმ წელს, სპარსეთი, საშინელმა ჭირმა მოსრა. შეშინებულმა სპარსელებმა, ამის მიზეზად წმ. შიოს ნაწილებისადმი უპატივცემულო დამოკიდებულება მიიჩნიეს და ისინი კვლავ მონასტერში დააბრუნეს.

ნეტარი ქრისტესია, ქრისტაფოროდ წოდებული (†1771) 11 (24) მაისი

ნეტარი ქრისტესია, ნათლისმცემლის უდაბნოს მოღვაწე, წარმოშობით დასავლეთ საქართველოდან, სამეგრელოდან იყო. მას, სიყრმიდანვე, ღვთისმსახურებისა და განდეგილობის სურვილი ჰქონდა, მაგრამ ბატონის ბრძანებითა და იძულებით, ცოლი მოიყვანა და ეყოლა ვაჟი. რამდენიმე ხნის შემდეგ, ქრისტესიას ცოლ-შვილი დაეხოცა. ბატონს მეორეჯერ უნდოდა მისი დაქორწინება. ნეტარმა ყურად არ იღო ბატონის ბრძანება, წავიდა მოძღვართან, თავისი გასაჭირი უამბო და რჩევა სთხოვა. მოძღვარმა ურჩია, დაეტოვებინა მაცდური წუთისო-

ფელი და გარეჯის უდაბნოს შეჰყედლებოდა. სულიერი მოძღვრის სიტყვებით ფრთაშესხმულმა ქრისტესიამ, დატოვა ყველაფერი და გარეჯში, იოანე ნათლისმცემლის უდაბნოში დაეყუდა. წმ. მამამ მრავალი წელი გაატარა მორჩილებაში: წყალსა და ფიჩხს ეზიდებოდა მონასტერში, ყოველივეს მორჩილებით და გულმოდგინედ იქმოდა.

მამა ქრისტესია მოხუცებული იყო, როცა ბერად აღიკვეცა. მას უწოდეს ქრისტეფორე. განდეგილობაში მისი ცხოვრების წესი ასეთი იყო: უდაბნოდან შვიდი კილომეტრის დაშორებით იდგა ჭური,

რომელსაც ყოველდღე ავსებდა წყლით. იქვე პატარა ქოხი ჰქონდა. მის ზღურბლზე ჩარექა იყო ჩამოკიდებული. ჩარექა შორიდან ჩანდა და მოგზაურნი ქრისტესია ბერის ჭურთან იკლავდნენ წყურვილს. იქვე ნეტარ მამას, პატარა ბოსტანი ჰქონდა გაშენებული მგზავრებისათვის.

წმ. ქრისტესიას რასაც მისცემდნენ, სხვასაც განუყოფდა. შემონირული თაფლითა და ხორბლით, ყოველ შაბათს კოლიოს ამზადებდა სამი ჭურჭლით: ერთით – შემომწირველის მიცვალებულთათვის, მეორეთი – მონასტერში მდებარე შესვენებულ მამათათვის, მესამეთი – ყველა მართლმადიდებლისათვის.

როგორც კი გაიგებდა სადმე ჩხუბის ან სიძულვილის ამბავს, ნავიდოდა მოშულლებთან და ტკბილი სიტყვებით შერიგებისკენ მოუწოდებდა: „შვილნო, უკეთუ არა ისმენთ ჩემსა, რომელიცა თქვენის მიზეზით მოვედი აქა, წარვალ მწუხარებით სავსე და განიხარებს ეშმაკი იგი, რომელსა არა ნებავს მშვიდობა კაცთა და მოაწევს უაღრესსა განსაცდელსა თქვენ ზედა და ვითარცა მოველ მშიერი, მშიერივე წარვალ თქვენგან“. მისი მადლმოსილი ქცევა და სიტყვები გულს უთბობდა მოჩხუბრებს და შერიგებას უადვილებდა.

ერთხელ მამა ქრისტესია, მწუხრის ლოცვის შემდეგ, სოფელში წავიდა. წმ. ბერი სიცხის გამო, დაღამების შემდეგ გაუდგა გზას. ბნელი ღამე იყო, სიარული შეუძლებელი გახდა. წმ. ქრისტესია გაჩერდა და ილოცა. მოულოდნელად მას გამოუჩნდა რაღაც მანათობელი, რომელიც გზას უნათებდა. შეშინებულმა ბერმა ნაბიჯი ვერ გადადგა, ლოცვით შეევედრა უფალს, განსაცდელი აერიდებინა მისთვის; შემდეგ პირჯვარი გადაისახა და გზას გაუყვა. მანათობელი წინ მიუძღოდა. ასე იარა მთელი ღამე, სანამ არ მიაღწია სოფელ სართიჭალას.

მისი სენაკი ვინრო და უბადრუკი იყო. სანოლად ერთი ფიცრისაგან შეკრული ტახტი ჰქონდა, საგებლად – ცხერის ტყავი, რომელიც წელამდე ძლივს წვდებოდა; სასთუმლად ქვა ედო, ტანზე ემოსა ცხერის დაბეჭილი ტყავის სამოსი, ფეხთ ქალამანი ეცვა. თუ ვინმე ტანსაცმელს მოუკითხავდა, მყის გლახაკებს მისცემდა, – „თავისა თვისისათჳს არარას ზრუნვიდა, საწუთოსათჳს და ამოსა, არამედ ყოველსავე იუნჯებდა მერმისსა მის საუკუნისათჳს“.

ოთხმოც წელს გადაცილებული წმ. ქრისტესია, ქრისტეფორედ წოდებული, აღესრულა მშვიდობით მონასტერში, თავისავე სენაკში († 1771). დასაფლავებულია ეკლესიის წინ, მამათა სასაფლაოზე.

ლირსი ექვთიმე მთაწმინდელი (†1028)

13 (26) მაისი

ლირსი ექვთიმე ათონელი, წმ. იოანე მთაწმინდელის (ხს. 12 ივლისს) შვილი იყო. წმ. იოანე, ერისკაცობაში საქართველოს მეფის, დავით კუროპალატის მხედართმთავარი იყო.

წმინდანმა დატოვა ოჯახი, ცოლ-შვილი, ნათესავები, სასახლის კარის ბრწყინვალე ცხოვრება, რადგან ჰქონდა „ცეცხლი იგი ქრისტეს სიყუარულისაჲ გულსა მისსა მძაფრად აღტყინებული“; ოთხთა ეკლესიის ლავრას მიაშურა და იქ მოღვაწე მამებისაგან მიიღო ბერობის კურთხევა. მამა იოანეს ცოლ-შვილი მოსავლელად სიმამრმა აბუჰარბმა და ცოლისძმებმა წაიყვანეს.

მამა იოანე, საქართველოდან ულუმბოს მთაზე წავიდა და ერთ-ერთ მონასტერში, ჯორთა მომვლელად დადგა.

ამ დროს, ბერძენთა მეფემ, ზემო ქვეყნები მისცა დავით კუროპალატს, სამაგიეროდ კი – ერთგულების დასამტკიცებლად, აზნაურთა შვილები მოითხოვა მძევლებად. მძევალთა შორის აღმოჩნდა იოანეს მცირეწლოვანი შვილი, ექვთიმეც.

ულუმბოს მთაზე მყოფმა იოანემ, გვიან გაიგო შვილის კონსტანტინეპოლში ყოფნის ამბავი, ვერ მოითმინა, ეახლა ბერძენთა მეფეს და შვილი გამოსთხოვა; სიმამრს კი წყენით უთხრა: „რაჲ არს ესე? ნუჟუე შჳლ არა გესხნესა თქუენ? გარნა ესე ცხად არს, რომელ მათ სწყალობდით, ვითარცა თჳსთა შვილთა და ძე ჩემი, ვითარცა ობოლი, მძევლად გასწირეთ! გარნა უფალმან შეგინდვენ თქუენ“. იოანემ, ექვთიმე ულუმბოს მთაზე წაიყვანა. ამ დროს, ექვთიმეს, ქართული ენა სრულიად დავიწყებული ჰქონდა.

მალე მთელ ულუმბოსა და მის შემოგარენს მოეფინა ღირსი იოანეს სახელი, მას „პატივსა უყოფდეს ბერძენნი და ქართველნი, ამიტომ მან, „კუალად უცხოებასვე მიჰმართა“ – თავის ძესთან და რამდენიმე მოწაფესთან ერთად, ათონის მთაზე წავიდა და ღირსი ათანასე დიდის (ხს. 5 ივლისს) ლავრაში დაეყუდა.

სიყრმიდანვე გადმოვიდა ექვთიმეზე სულიწმიდის მადლი: ერთხელ ყმანვილი მძიმედ დაავადდა. მამამ შვილის გადარჩენის იმედი დაკარგა, მღვდელთან კაცი გაგზავნა და სთხოვა, მომაკედავი ეზი-

რებიან, თვითონ კი ეკლესიაში წავიდა და ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის ხატის წინ, ლოცვად დაემხო.

როცა წმ. იოანე ეკლესიიდან სენაკში შებრუნდა, მაშინვე ეცა ნელსაცხებლის საამო სურნელი და ნახა, რომ რამდენიმე წუთის წინ სასიკვდილო სარეცელზე მწოლარე ყრმა, სრულიად ჯანმრთელი იჯდა. მან მამას მოუთხრო, რომ სანამ ის ეკლესიაში იყო წასული, მასთან გამოცხადდა ვიღაც დიდებული დედოფალი და ქართულად ჰკითხა: „რად არს, რად გელმის, ევფთჳმე?“ – „მოვკუდები, დედოფალო“, – მიუგია ექვთიმეს. მაშინ დედოფალს ხელი მოუხვევია მისთვის და უთქვამს: „არარაი არს ვნებაჲ შენ თანა, აღდეგ, ნუ გეშინინ და ქართულად ჴსნილად უბნობდი“. ამ სასწაულებრივი განკურნების შემდეგ, ექვთიმეს ქართული „აღმოუდიოდა პირთაგან, ვითარცა წყაროჲ უწმიდეს ყოველ ქართველთასა“.

ღირსმა იოანემ მადლობა შესწირა უფალს და შვილს აუხსნა, რასაც ნიშნავდა ეს ჩვენება: „შვილო ჩემო, ქართლისა ქვეყანაჲ დიდად ნაკლულევან არს წიგნთაგან და მრავალნი წიგნნი აკლან და ვხედავ, რომელ ღმერთსა მოუმაღლებია შენდა. ან ილუანე, რაითა განამრავლო სასყიდელი შენი ღმრთისაგან“.

ულუმბოს მთიდან ათონზე გადასული ქართველი მამები, ფიცხელ მუშაკობაში იყვნენ. წმ. ექვთიმე სიხარულით შეუდგა მამის ბრძანების შესრულებას და მალე ყველა გააკვირვა თავისი ღვაწლით.

როდესაც კეთილმორწმუნე მეფემ, დავით კუროპალატმა, წაიკითხა მთანმინდიდან გამოგზავნილი წიგნები, სიხარულით აღივსო, ადიდა ღმერთი და ბრძანა: „მადლი ღმერთსა, რომელმან ჩუენთა ამათ ჟამთა ახალი ოქროპირი გამოაჩინა“. მეფე ჟამით-ჟამამდე შეეკვეთას აძლევდა ათონელ მამას, ისიც შეუსვენებლად თარგმნიდა, დღედაღამ წიგნებს ჩაჰკირკიტებდა და ატკბობდა ჩვენს ხალხსა და ეკლესიას.

ღირსი ექვთიმეს ცხოვრების აღმწერელი წმ. გიორგი მთანმინდელი (ხს. 27 ივნისს), ორმოცდაათზე მეტ თარგმანს ჩამოთვლის და დასძენს: „ესე ყოველნი და ამათსა ფრიად უმრავლესნი წიგნნი თარგმნნა ღმერთშემოსილმან მამამან ჩუენმან და ესრეთ აღაორძინა მისდა რწმუნებული იგი ტალანტი“.

მამის გარდაცვალების შემდეგ, წმ. ექვთიმე შეიქმნა წინამძღვარი ათონის ივერთა მონასტრისა, რომელიც მამა იოანემ, წმ. იოანე თორნიკ-ყოფილთან (ხს. 12 ივნისს) ერთად დააარსა. წინამძღვრობამ, ექვთიმეს უკვე სხვა საქმეებიც გამოუჩინა, ამიტომ ნეტარ მამას, წიგნებზე მუშაობა ძირითადად ღამით, სანთლის შუქზე უხდებოდა. იგი მოსვენების უფლებას არ აძლევდა ისედაც მკაცრი მარხ-

ვით დაუძღურებულ სხეულს.

მრავალი სასნაული ქმნა მამა ექვთიმემ: ჯერ კიდევ მაშინ, როცა ღირსი იოანე ცოცხალი იყო, საბერძნეთს საშინელი გვალვა დაატყდა თავს. ოთხმა თვემ უწვიმრად გადაიარა, ხე და ვენახი გახმა, მიწა დასკდა. მამა იოანემ შვილს უბრძანა: „წარიყვანენ ძმანი და წარვედით ეკლესიასა წმიდისა ელიასსა და ღამე ათიეთ და ჟამის-წირვაჲ აღასრულეთ“. წირვაზე, სახარების კითხვისას, ცაზე ღრუბელი გამოჩნდა, წმ. ზიარების დაწყებისას კი – წვიმა წამოვიდა.

ერთხელ, ფერისცვალების დღესასწაულზე ათონის მთაზე სალოცავად ასულმა ხალხმა საკუთარი თვალთი იხილა ცეცხლის აღში გახვეული მამა ექვთიმე. ხალხი მუხლებზე დაემხო მის წინაშე, ექვთიმემ კი დაამშვიდა ისინი: „ნუ გეშინინ, ძმანო, რამეთუ მოხედვაჲ საღმრთოჲ იქმნა, და ქრისტემან თჳსი დღესასწაული აღიდა“.

მამა ექვთიმემ თავის მონასტერში მკაცრი და სამართლიანი წესი დაადგინა, რომლის აღსრულებაც ყველასთვის სავალდებულო იყო.

წმინდანთა მბრძოლმა და მოშურნე ბელიარმა ვერ აიტანა მამა ექვთიმესა და მისი მონასტრის ძმების ასეთი ღვთივსათნო მოღვაწეობა; და რაოდენ საოცარია, რომ ბოროტმა წმ. მთაზეც კი იპოვა მისი ნების შემსრულებელი. მოისყიდა ვილაც გლახაკი, გარეგნობით მონაზონს რომ წააგავდა და წმ. მამის მოკვლა დაავალა. როცა მკვლელმა მამა ექვთიმესთან შესვლა მოინადინა, გზად ორი ძმა გადაეღობა, რომელნიც მისი მახვილით იქნენ განგმირულნი. ხმაურზე მამა ექვთიმე გამოვიდა და წამების გვირგვინით შემკული მომაკვდავი ბერები წმ. საიდუმლოს აზიარა. მკვლელმა აღიარა თავისი ცოდვა და ტანჯვით აღმოხდა სული.

ერთხელ მონასტრის მებოსტნემ სცადა წმ. ექვთიმეს მოკვლა, მაგრამ, როგორც კი ხელი აღმართა, მეყსეულად გაუშეშდა და მხოლოდ მამა ექვთიმეს ლოცვამ უშველა.

გონებით წრფელმა და მდაბალმა, სულით მშვიდმა და განათლებულმა წმ. ექვთიმემ, თოთხმეტ წელიწადს უწინამძღვრა ათონის ქართველთა მონასტერს; შემდეგ კი – რადგანაც სამწერლო საქმიანობისათვის დიდი დრო სჭირდებოდა, მამის, ღირსი იოანეს ანდერძისამებრ, წინამძღვრობა მამა გიორგის (ხს. 28 იელისს) გადააბარა, ხოლო თვითონ, სენაკში ჩაიკეტა, რათა მთლიანად თარგმნისათვის მიეყო ხელი.

ერთხელ, მამა ექვთიმე იმპერატორმა კონსტანტინე VIII-მ დაიბარა, რადგან „დიდი სარწმუნოებაჲ და სიყუარული ჰქონდა მისა მიმართ ღირსებისა მისისათჳს“. ღირსმა მამამ ძმები შეკრიბა, ტრაპეზი განუშადა და სთხოვა, ელოცათ მისთვის; შემდეგ, თავისი სიყრმის მეგობარი, თეოფანე ხუცესი ინახულა. დამშვიდობებისას

თეოფანე მოეხვია წმ. ექვთიმეს და ცრემლით უთხრა: „ვაიმე უბადრუკსა, რამეთუ არლარა ოდეს გიხილო შენ ხორციელად, ჰოი, წმინდაო მამაო!“ ღირსმა ექვთიმემ დაუდასტურა წინასწართქმული.

იმპერატორმა დიდი პატივით ისტუმრა ღირსი მამა. წმ. იოანე ღვთისმეტყველის (ხს. 8 მაისს) დღესასწაულის შემდეგ, მამა ექვთიმემ მხატვართან მიბარებული ხატის სანახავად წასვლა გადაწყვიტა. მას ახლად ნაყიდი ჯორი შეუკაზმეს. გზაზე შავით შემოსილი გლაზაკი გადაუდგა და მოწყალება სთხოვა. ღირსმა მამამ ჯიბეში ჩაიყო ხელი. ჩამოძონძილი გლაზაკის დანახვაზე ჯორი შეშინდა, აიწყვიტა და წმინდანი ძირს ჩამოაგდო.

მომაკვდავ მამა ექვთიმეს მთელი საბერძნეთი დასტიროდა. ლოცვითა და ღმრთის დიდებისმეტყველებით აღესრულა წმ. ექვთიმე და „წარვიდა წინაშე ღმრთისა ნათელსა მას მიუაჩრდილებელსა, ყოველთა თანა წმინდათა, რომელნი საუკუნითგან სათნო ეყენეს ღმერთსა“ (†1028).

წმ. ექვთიმეს პატიოსანნი ნაწილნი ათონის მთაზე წაასვენეს და დაკრძალეს „სამარხოთა ლუსკუმასა ტაძარსა შინა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისასა“.

წმინდა ღირსმოწამენი, ათონის ივერთა მონასტარში ლათინთაგან მოწყვებილნი (XIII ს.) 13 (26) მაისი

ქართველი ბერები ათონის მთაზე X საუკუნის 50-იანი წლებიდან იწყებენ დასახლებას და სულ მალე, იქ ჩამოყალიბდა „ივირონად“ წოდებული ათონის სამონასტრო ცენტრის ერთ-ერთი უდიდესი მონასტერი.

ათონის წმ. მთას, ხშირად თავს ესხმოდნენ და არბევდნენ გარეშე მტრები, XIII საუკუნეში კი – იგი ჯვაროსანთა სათარეშო ასპარეზად იქცა. პაპისტმა მხედრებმა 1259-1306 წლებში რამდენჯერმე მოაოხრეს იქაურობა. მართლმადიდებლური მრწამსის ერთგულებისათვის მხეცურად ამოწყვიტეს ზოგრაფის, ვატოპედის, პროტატონისა და სხვა

სავეანის ბერები... მათს რისხვას ვერც ივერთა მონასტერი გადაურჩა.

ამ დროს, ათონის ქართველთა მონასტერში ერთად მოღვაწეობ-

დნენ ქართველი და ბერძენი მამები და საქართველოდან ივირონში მრავლად მიდიოდა ქართველ ბერ-მონაზონთა ახალი თაობა.

მხედრებმა ივირონელ ბერებს კათოლიკური სარწმუნოების მიღება და პაპის უზენაესობის აღიარება მოსთხოვეს, მამებმა მხნედ ამხილეს მათი ცთომილება და მომხვედურები ერესის ქადაგებისათვის, ანათემას გადასცეს.

როგორც ათონური პატერიკი გვაუწყებს, პაპისტებმა ივირონელი მამები ძალით გამოყარეს სავანიდან, მათგან უხუცესნი ორასამდე ბერი მონასტრის გემზე დასვეს და ზღვაში ჩაძირეს, უფრო ახალგაზრდები და ჯან-ლონით სავსე ბერები, რომელთაგანაც უმეტესობა ქართველები იყვნენ, სამონასტრო ქონებასთან ერთად იტალიაში გაგზავნეს და იუდეველებს მიჰყიდეს მონებად.

ეს ამბავი ივერთა ლავრაში, ერთი ცნობით 1259 წელს მომხდარა, სხვა წყაროების მონშობით კი – სავარაუდოდ, 1276-1280 წლებში.

წმინდა მონამე ძმანი: დავითი და ტარიჭანი (†693) 18 (31) მაისი

წმინდა მონამე ძმები – დავითი და ტარიჭანი იყვნენ ქრისტიანი მშობლების, ვარდანისა და თავინეს შვილები, ქართველ მეფეთა ნათესავნი.

ვარდან ერისთავი, დავითისა და ტარიჭანის სიყრმეში გარდაიცვალა. მისი მამული მძლავრებით მიიტაცა თავინეს წარმართმა ძმამ, თევდოსიმ; თუმც მას გულში შიშიც ჰქონდა, ყრმები გაიზრდებიან და ძალით მიტაცებულს უკან წამართმევენო; ამიტომ გადწყვიტა, თავინე შვილებითურთ უსჯულოებისაკენ მიედრიკა: „დაუტყვევთ შჯული

ეგე ჯუარცმულისაჲ და იპყართ შჯული ჩემი შენ და შვილთა შენთა და იყვნენ ყრმანი ეგე შკლად ჩემდა და მე გავზარდნე იგინი შუებითა და სიხარულითა დიდითა“. თავინე მტკიცედ აღუდგა წინ ძმის ბოროტ განზრახვას: „სამკვიდრებელი ესე შკლთა ჩემთაჲ და ყოველი მონაგები მამისა მათისაჲ კმა ეყავნ შენდა, ხოლო საფასჲ იგი გამოუპარველი და სამკვიდრებელი მიუღებელი მამისა მიერ ზეცა-

თავსა და ღმრთისაჲ ვერ შემოძლოთ“.

როდესაც დის შეუპოვრობა იხილა, უკეთურმა თევდოსიმ გადაწყვიტა, დედის დაუკითხავად გამოეცადა ძმები და ტკბილი ენით წარენწყმიდა ისინი. მან იხმო დისწულნი, ამბორს-უყო მათ, კეთილად ისტუმრა და უთხრა: „თქვენ ან შკლნი ჩემნი ხართ, დღეს მე ვითარცა მამაჲ თქუენი და ან ჩემიცა თქუენი არს. ესე ხოლო ყავთ ჩემდა მომართ და რომელი გრქუა თქვენ, ისმინოთ ჩემი, ვითარცა შკლთა მორჩილთა საყუარელთა. შჯული ეგე, რომელი ეპყრა მამასა თქუენსა, განუტევეთ და მე უკეთესი შჯული მოგცე თქუენ“. წმ. ყრმებმა მცირეოდენი ღუმილის შემდეგ, მტკიცედ მიუგეს ბიძას: „ჩუენდა კმა-არს შჯული იგი, რომელი ეპყრა მამასა ჩუენსა და ეპგიეთ მას, ვიდრე სული ესე იყოს-ლა ჴორცთა შინა ჩუენთა. ხოლო სიყუარულისათვის და მოთმინებისა ღმრთისა სხუად თვნიერ შჯულისა დატეევებისა განმზადებულ ვართ, ვითარცა მამისა ჩუენისა“.

განრისხებულმა თევდოსიმ, ქრისტიანების შიშით ვერ გაბედა ყრმათა მოკვლა, გულში კი, მათი მალულად მოკვდინება გადაწყვიტა. თავინემ იგრძნო მოსალოდნელი უბედურება და შვილებთან ერთად, ტაოში გადავიდა ნათესავთან.

თევდოსის მრისხანება და სიძულვილი უღრღნიდა გულს. მან მსტოვრები გაგზავნა, გაიგო, რომ ძმები მალალ მთაზე აძოვებდნენ ცხვარს, წაიყვანა მეომრები და ტყეში ჩაუსაფრდა წმინდანებს.

მთის წვერზე მოთამაშე ძმებმა ხმაური გაიგონეს, შემდგომ შეიარაღებული მეომრები იხილეს. ნეტარმა დავითმა ბიძა იცნო და სიხარულით გაექანა მისკენ. უკეთურმა თევდოსიმ ამბორისყოფის წილ მახვილი უგმირა დისწულს და მოკლა. „პოვა მან მსწრაფლ გზაჲ ზეცისაჲ და მოიგო გვირგვინი იგი მონამებისაჲ“. წმ. მონამის ხელიდან გავარდნილი კომბალი მინაზე დაეცა და უზარმაზარ ხედ იქცა. ორასი წლის შემდეგ მლოცველებმა ის ხე წმ. ნაწილებად დაინაწილეს. ტარიჭანმა ძმის უმოწყალო სიკვდილი იხილა და გაიქცა სოფლისაკენ, რომელსაც დივრი ერქვა. როცა დივრის მთავარმა დაინახა სოფლისაკენ საჭურვლითა და ამოწვდილი მახვილებით მომავალი მეომრები, იფიქრა, მტერი შემოგვესიაო და საბრძოლველად განემზადა. მდევრები მიეწივნენ წმ. ტარიჭანს, მოკლეს და უკან დაბრუნდნენ. დივრელები მივიდნენ იმ ადგილას, საიდანაც მეომრები უკუიქცნენ და ნახეს სულთმობრძავი ყრმა, რომელიც სისხლისაგან იცლებოდა.

ტარიჭანის მკვლელნი დაბრუნდნენ მთაზე და იხილეს დაბრმავებული თევდოსი. მეომრები გაკვირვებამ შეიპყრო, ვერც ხმა ამოიღეს და ვერც ის ადგილი დატოვეს, სადაც ეს სასწაული აღსრულდა. თევდოსი ღვთის სასჯელმა მოაქცია, სინანულით აღივსო და

მწარედ აქვითინდა: „არა უჯეროა ვქმენა, რამეთუ მოვსწყიდენი დისწულნი ჩემნი“.

თაგინემ ტირილით მრისხანედ ამხილა ძმა: „რად მიმიხუენ ნათელი თუალთა ჩემთანი? არა კმა-იყოა გლოვად ჩემდა სიქურივე ესე ჩემი? არა კმა-გეყოა სამკვიდრებელი შვლთა ჩემთა და ყოფაჲ ჩემი წყუდიადასა ამას ქუეყანისასა? ვერ კმა-გეყოა სამკვიდრებელი ქმრისა ჩემისაჲ? რად დამიბნელე მზე ჩემი, ჟამსა ოდენ პირველსა დღისასა, ვიდრემდის არა დასცხერი დევნად ჩემდა? არლარა მოიხსენეა საშოა იგი მშობელისა შენისა და ჩემისაჲ და ძუძუნი იგი, რომელთა გამოგუზარდნეს შენ და მე? რად დამივსე სანთელნი ესე ჩემნი, ჰოა, უშჯულოვო?“ ხალხი მდუმარედ უსმენდა გულმკვდარ დედას და ცხარე ცრემლებით დასტიროდა უმანკო ყრმებს. სხვებთან ერთად, მწარედ ტიროდა თევდოსიც.

როდესაც დედა შვილების ცხედრებს მოეფერა, თევდოსიმ თაგინეს უთხრა: „შენ ნათელი გამოგიბრწყინდა მიუწვდომელი ნათლისა მისგან წარუვალისა და ჭეშმარიტისა მისგან დაუსრულებელისა ნათლისა... ევედრე შენ წმინდათა მოწამეთა, რაითა ყონ ჩემთვის წყალობაჲ, რაითა არა ღირსი ესე ვიქნე ღირს ბეჭედსა მას ქრისტეს მოწყალისა ღმრთისასა, რომელი იგი მოვიდა ცოდვილთათჳს. მრწამს მე ჭეშმარიტი ღმერთი“.

ამ სიტყვებზე, თაგინე გონს მოეგო, მიხვდა, რომ ღმერთმა მსხვერპლად შეიწირა „მშუენიერნი საკუერთხნი“, შვილნი მისნი; სიხარულით აღივსო, განიძარცვა მწუხარება, გლოვა ლხენად შეეცვალა და ძმას უთხრა: „იყავნ ღმერთი მიმტევებელ შენდა და ნუ შეგირაცხოს შენ უფალმან მოწყალემან სიკუდილი შვლთა ჩემთაჲ და დისწულთა შენთაჲ ვითარცა იგი ოდესმე პავლეს დისწული მისი სტეფანე პირველდიაკონი და პირველმონაჲ“. შემდეგ უფალს შეევედრა, კურნება მიენიჭებინა თევდოსისათვის, აიღო წმ. დავითის სისხლით გაჟღენთილი მინა, თვალეზე სცხო ძმას და მყის აღეხილნენ თვალნი. ხალხი გაოგნებული შეჰყურებდა წმ. მონაჲ დავითის ცხედართან ქმნილ მეორე სასნაულს. ეს მოხდა 693 წელს.

კაცთმოყვარე ღმერთმა ჯერ-იჩინა ყველასათვის ეუნყებინა ძმათა სინმინდე და მოწამეობა – ღამით მათს ცხედრებს ნათელი დაადგა. თევდოსიმ შენდობა სთხოვა კათოლიკოსს და მიიღო ქრისტესმიერი ბეჭედი, ირწმუნა უფალი ჩვენი იესო ქრისტე ყოვლითა გულითა თვისითა და აღაშენა ეკლესია წმ. დავითის სახელზე.

წმ. ტარიჭანის ნაწილები დიერის მთავარმა წაასვენა და მისი სახელობის ტაძარი აღაშენა. ნეტარი თაგინე სოფელ ტაძარანში წავიდა და იქ აღესრულა.

**ღირსი ზაბულონი და სოსანა,
წმ. მოციქულთასწორი ნინოს მშობლები (IV ს.)
20 (2.06) მაისი**

ქართული საეკლესიო გადმოცემის თანახმად, წმ. ნინო (ხს. 19 მაისს) და წმ. გიორგი (ხს. 10 ნოემბერს და 23 აპრილს) ნათესავეები იყვნენ. წმ. გიორგის წამების დროს, კაბადოკიიდან რომში ჩავიდა „კაცი ვინმე მთავართა შესაბამი, მონა ღვთისა, სახელით ზაბულონი“. ზაბულონმა მეფის არმიაში დაიწყო სამსახური და მალე გაითქვა სახელი, როგორც ნიჭიერმა მხედარმა და უბადლო მეომარმა. ფრანგებთან ბრძოლის დროს, „მოსცა უფალმან

ძალი ზაბულონს“, შეიპყრო ფრანგთა მეფე და მთავარნი და რომაელთა მეფეს მიჰგვარა. მეფემ სასიკვდილო განაჩენი გამოუტანა ტყვეებს. სიკვდილის წინ ტყვეებმა ქრისტიანული ნათლისღება ითხოვეს. ზაბულონმა მეფესა და პატრიარქს აუწყა ყოველი. სიკვდილმისჯილებს „მისცეს ნათელი ჯელსა ქვეშე ზაბულონისსა“. წმ. ზაბულონმა თავისი ნათლულების შეწყალება ითხოვა და მეფემაც მიჰმადლა მას მისი სულიერი შვილების სიცოცხლე.

წმ. ზაბულონის ღვაწლით მთელი მაშინდელი საფრანგეთი ეზიარა ქრისტეს წმ. ნათელს. IX საუკუნის უცნობი ქართველი ჰიმნოგრაფი წმ. ნინოს შესხმისას წერს: „ზაბულონ მამამან მისმან ფრანგნი უკვე მოაქცივნა მახვილითა, ხოლო ნეტარმან ნინო მოაქცივნა ქართველნი, ჯვართა ცხოველითა“.

წმ. ზაბულონი იერუსალიმში წავიდა წმინდა ადგილთა მოსალოცად. იქ მან მთელი მონაგები გლახაკებს დაურიგა და იერუსალიმის პატრიარქ იუბენალთან დაიწყო მსახურება. პატრიარქმა ფრანგთა „მამასა და ემბაზს“ „ღვთისმოშიშებითა და სიბრძნით სრულ“ ზაბულონს, თავისი და, სოსანა მიათხოვა. წმ. ზაბულონი და სოსანა კაბადოკიაში წავიდნენ. იქ მათ შეეძინათ ქალიშვილი ნინო, რომელიც დედასთან, სოსანასთან იზრდებოდა „მსახურებასა შინა გლახაკთასა“.

როდესაც ნინო თორმეტი წლის შეიქნა, მშობლებმა ყველაფერი გაყიდეს და იერუსალიმში წავიდნენ. ზაბულონმა პატრიარქ იუბენალისაგან აიღო კურთხევა და უდაბნოში წავიდა სამოღვაწეოდ, „სადა ყოფა მისი უწყის ღმერთმან“. წმ. სოსანა – „დედა იგი წმიდი-

სა ნინოსი მისცა პატრიარქმან მსახურად გლახაკთა დედათა და უძლურთა". ცნობები წმ. ნინოს მშობლების შესახებ, მხოლოდ ქართულმა წყაროებმა შემოგვინახა.

1996 წლის 10 (23) დეკემბერს საქართველოს ეკლესიის წმ. სინოდის სხდომაზე მიღებულ იქნა განჩინება: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმინდისათა, ამინ!

ქართველი ერის განმანათლებლის, წმ. ნინოს მშობლები, ზაბულონი და სოსანა, ოდეს მძლავრობდა წარმართთა სარწმუნოება და მრავალნი ენამებოდნენ ქრისტესათვის, იყვნენ დაუფარავი აღმსარებელნი ჭეშმარიტი ღმერთისა და ნათლისმცემელ მრავალთა, შემდგომ კი – დაუტევეს რა ყოველი მონაგები, შეუდგნენ ღმერთსა, ზაბულონ – უდაბნოსა შინა, ხოლო სოსანა – გლახაკთა მსახურებასა შინა. საქართველოს ეკლესიის წმ. სინოდი განაჩინებს, რათა წმ. ნინოს მშობლები, მოციქულთა სწორის აღზრდისათვის და ღვთისსათნო მოსაგრე ცხოვრებისათვის, შერაცხილ იქნენ წმინდანთა დასში და ეწოდოთ: ზაბულონს – ღირსი მამა ზაბულონი და სოსანას – ღირსი დედა სოსანა“.

**ღირსი დამიანე, მეფე-ყოფილი დემეტრე,
„შენ ხარ ვენახის“ მთქმელი (†1157)
23 (5.06) მაისი**

ღირსი დამიანე, მეფე-ყოფილი დემეტრე, „შენ ხარ ვენახის“ მთქმელი, წმ. კეთილმსახური მეფის, დავით აღმაშენებლის (ხს. 26 იანვარს) შვილი იყო.

დავით მეფემ, სიცოცხლეშივე დასვა სამეფო ტახტზე დემეტრე, „დაადგა გვრგვნი თვთ მისითა ჴელითა“ და „შეარტყა ნელთა ძლიერთა მახვლი“.

წმ. დავით აღმაშენებელი თავის ძეზე ამბობდა, რომ დემეტრე „სიბრძნით, სინმიდით, ახოვნებითა და სიმხნით“ მასზე ბევრად უმჯობესი იყო.

ჯერ კიდევ დავით აღმაშენებლის მეფობისას, მოიხვეჭა დემეტრემ სახელი და დიდება: 1117 წელს, დავითმა იგი შირვანს გაგზავნა სალაშქროდ. ახალგაზრდა სარდალმა „ქმნნა ომნი და ბრძოლანი, რომელ ყოველნი მხედველნი მისნი განაკვრენა“, აიღო ქალაქორის

ციხე და ურიცხვი ტყვითა და ალაფით დაბრუნდა ძლევამოსილი.

მეფე დემეტრე I მხნედ შეუდგა მამის მემკვიდრეობისა და საქართველოს საზღვრების დაცვას, თანაც ცდილობდა, გაეფართოებინა სამეფო. დემეტრეს მეფობის დროს აღორძინდა ჰერეთი, სომხითი, ტაშირი, ჯავახეთი, არტაანი და ტაო, რომელნიც მას შემდეგ, რაც დავით აღმაშენებელმა თბილისი აიღო და ჰერეთ-კახეთი შემოიერთა, თითქმის უკაცრიელი იყო.

ძლევამოსილი მეფე დემეტრე ვერ გადაურჩა ბოროტის მანქანებას: დავითიანთა კეთილ ძირს მიმსგავსებული, ღვთივდანერგული და ცხებული მეფე შეთქმულებებისა და ლაღატის მსხვერპლი შეიქნა. ჯერ დიდგვაროვნები აუშხედრდნენ, რომლებსაც ტახტზე მისი ნახევარძმის – ვახტანგის (ცუატას) დასმა უნდოდათ. შეთქმულების მეთაური ივანე აბულეთის ძე იყო. დემეტრემ სწრაფად ჩაახშო ერთიანი საქართველოს ძლიერების საწინააღმდეგოდ მიმართული ამბოხი. შემდეგ, საკუთარი ძე – დავითი აუშხედრდა მამას. პირმშოს საქციელით გულგატეხილმა კეთილმსახურმა მეფემ, უკეთ დაინახა ამ სოფლის ამაოება, ბერად აღიკვეცა და დამიანეს სახელით, დავით გარეჯის უდაბნოში დაეყუდა, სამეფო ტახტი კი – დავითს დაუთმო. დავითმა მხოლოდ ექვს თვეს იმეფა და გარდაიცვალა.

სამეფოს ინტერესების დასაცავად, დემეტრე ენერგიულად ჩაერია სახელმწიფო საქმეებში, კვლავ ავიდა ტახტზე და თანამმართველად ძე თვისი, გიორგი გამოაცხადა. დავით გარეჯის უდაბნოში აღკვეცილმა მეფემ, შთამომავლობას ჰიმნოგრაფიის შესანიშნავი ნიმუშები დაუტოვა. ჩვენამდე მოღწეული იამბიკოებიდან, განსაკუთრებით ცნობილია შესხმა ღვთისმშობლისა – „შენ ხარ ვენახი“.

ანტონ კათოლიკოსის თქმით, დემეტრე იყო „გამომთქმელი სტიხთა მაღალ შაირთა, რომელნიც დღესაც ჩანან აღწერილად“. იოანე ბატონიშვილი კი წერს, რომ „ის იყო მშვენიერი რიტორი, პიტიკოსი და შემთხზველი უცხოთ შაირთა, რომელმანც მრავალნი სწავლანი გამოთქვა“.

დემეტრეს ფრესკა გარეჯის მონასტრის კედელზეც ყოფილა გამოხატული ჯერ კიდევ გასულ საუკუნემდე, შემდეგ კი დრო-ჟამს იავარუყვია იგი. კეთილმსახური მეფის ფრესკა მაცხვარიშის (ლატალი) ეკლესიის მხატვრობამ შემოგვინახა.

ღრმა სულიერებისა და მტკიცე ქრისტიანული რწმენის მქონე დემეტრემ დაასრულა და აკურთხა დიდი დავითის დაწყებული გელათის ტაძარი.

მეფე-ყოფილი დემეტრე, წმ. დამიანე, 1157 წელს გარდაიცვალა ბელტის ციხეში. დაასაფლავეს იგი მის მიერ ნაკურთხ გელათის მონასტერში.

ლირსი ბასილი,
რომელი იყო ძე ბაგრატისა (XI ს.)
27 (9.06) მაისი

ლირსი ბასილი, ძე ბაგრატისა XI საუკუნეში მოღვაწეობდა ხახულის ლავრაში და იქაურ სულიერ და საგანმანათლებლო საქმიანობას ხელმძღვანელობდა.

იოანე ბატონიშვილი „კალმასობაში“ ასე ახასიათებს მას: „ბასილი ბაგრატიონი იყო საფილოსოფოსო და ღვთისმეტყველებასა შინა ზედმინეწილი, მთარგმნელი სხვათა ენათაგან კეთილი და რიტორ-მიმთხრობელი და მაღალ ფრასასა ზედა დამთხზველი, მონოზონებითა სრული და განმანათლებელი ეკლესიათა, რომელსა უწოდეს ქართველთა ეკლესიათა სამკაულად“.

ვახუშტი ბატონიშვილი „საქართველოს ძველ ისტორიაში“ მიმოიხილავს ბაგრატ IV-ის დროინდელ საქართველოს კულტურულ ვითარებას და გამორჩეულ საეკლესიო მოღვაწეთა გვერდით, მოიხსენიებს ბასილი ბაგრატის ძეს: „მთარგმნელნი ამ უამთა იყვნენ: ბასილი ბაგრატის ძე“...

ბასილი ბაგრატის ძის შესახებ ცნობა შემოგვინახა გიორგი მცირეს „გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრებამაც“: მიიყვანა თუ არა იაკობმა ათი წლის გიორგი ხახულში, ბიძებმა – ლირსმა მამებმა: გიორგი მწერალმა და საბამ (ხს. 19 დეკემბერს) ის ლოცვა-კურთხევის მისაღებად მიჰგვარეს ხახულის მონასტრის მაშინდელ წინამძღვარს, ლირს მაკარის (ხს. 21 დეკემბერს) და იქაურ მოღვაწეთ: ღმერთშემოსილ ანტონის და „დიდსა მასცა ბასილის, ბაგრატ ძესა მიჰგუარეს... რომელი-იგი მას უამსა შინა იყო მოძღუარი და განმანათლებელი ქუეყანისა ჩუენისაჲ“...

შემდგომ, ლირსი ბასილი ათონის სავანეში გადასულა და იქ უმოღვაწია სიკვდილამდე. აქ დაუწერია წმინდა ბასილს „გალობანი წმიდისა მამისა ეფთჳმესნი“.

ლირსი მიქელ პარეხელი (VIII-IX სს.) 27 (9.06) მაისი

ლირსი მიქელ პარეხელი, VIII-IX სა-
უკუნეების ცნობილი საეკლესიო მოღ-
ვაწე, წარმოშობით შავშელი იყო, სო-
ფელ ნორგალიდან. იგი, სიყრმიდანვე,
მიძნაძორს აღიკვეცა ბერად.

წმ. მიქელი, ხანძთაში მოღვაწე ბე-
რებთან წავიდა და კაცთაგან მიუვალ
კლდოვან ადგილას, მცირე ეკვდერი და
ძმათა საცხოვრისი ააშენა. თვითონ კი,
მარტომყოფობას ეძიებდა და ღვთიე-
სათნოდ ცხოვრობდა. მას, მრავალი
სულიერი მოწაფე ჰყავდა, „სრულნი და
ბრწყინვალენი სათნოებითა“.

უფალს სათნო-ეყო ნეტარი მამის
მოღვაწეობა და მოჰმადლა მას ნიჭი
„სასწაულთა და ნიშთა ქმედებისა“. წმ.

მიქელმა, ღვთაებრივი გამოცხადებით მიიღო ბრძანება, რომ თა-
ვისი სულიერი მოწაფეები: სერაპიონი და იოანე, სამცხეში გააგზა-
ვნა მონასტრის ასაშენებლად. ისინიც ძმებთან ერთად გაემგზავრ-
ნენ სამცხეს და ზარზმაში, შესანიშნავი საფანე ააგეს.

კაცთა მოდგმის უბოროტესი მტერი – ეშმაკი იგლოვდა, რადგან
ხედავდა ღირსი მიქელ პარეხელისა და მისთა მოწაფეთა განმრავ-
ლებით მოწვევულ სიკეთეს და წმ. მამის უდაბნოდან გაძევებას, ათ-
ასნაირი საცდურით ცდილობდა; მაგრამ, ღმერთშემოსილი ბერი
მოთმინებით, ლოცვითა და მარხვით, ქრისტეს შეწევნითა და წმი-
დანთა მეოხებით, არცხვენდა მის მანქანებას.

ერთხელ, მამა მიქელი სენაკისაგან მოშორებით, კლდის თავზე
ლოცულობდა. ეშმაკმა ბერი სიმაღლიდან გადმოაგდო, მაგრამ
უფალმა უვნებლად დაიცვა. შეშინებულმა მიქელმა მოწაფე გაგ-
ზავნა ღირს გრიგოლ ხანძთელთან, თავისთან იხმო იგი და აუწყა
ყოველი განსაცდელი. ღირსმა გრიგოლმა ნუგეშინი-სცა ძმას, ორი
ჯვარი აღმართა სენაკის მარჯვნივ და მარცხნივ და უთხრა: „ორთა
ამათ ჯუართა ქრისტესსთა შუა უშიშად იყავ, შეწევნითა წმიდისა
სამებისათა და ძალითა პატიოსნისა ჯუარისათა. ხოლო უკუეთუ

წარჰვლო, კუალად განიცადო უძკრჴსად პირველისა".

ქრისტესმიერმა ძმებმა ილოცეს და ღმერთი აღიდეს. ამის შემდეგ ნეტარმა მიქელმა სრული განსვენება მიიღო, რადგან სიმდაბლით დასცა ამპარტავანი მტერი.

ღირსი მიქელი დიდხანს მოღვაწეობდა პარეხის მონასტერში, აღესრულა ღრმა მოხუცებულობაში, დამარხეს იგი, მის მიერ დაარსებულ სავეანეში. მისი საფლავი სარწმუნოებით მისულებს, კურნებას მიჰმადლებდა.

წმ. ბასილი ზარზმელის გადმოცემით, ღირსი მიქელ პარეხელის ცხოვრება, მოღვაწეობა, სწავლებანი და სასწაულები, მისი გარდაცვალების შემდეგ, მისმა მოწაფეებმა აღწერეს. ამ თხზულებას ჩვენამდე არ მოუღწევია. ცნობები ღირსი მამის, მიქელ პარეხელის შესახებ, შემონახულია წმ. გრიგოლ ხანძთელისა და წმ. სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრებაში.

იხილეთ

- 1 (14) – ღირსნი მამანი: შიო ახალი, დავით, გაბრიელ & პავლე გარეჯელნი – ლეკთაგან მონყვეტილნი (†1696-1700 წწ.).
- 8 (21) – წმ. მონამე თევდორე მღვდელი (კველთელი), სარწმუნოების, მეფისა & სამშობლოსათვის თავდადებული (†1609).
- 9 (22) – ღირსი მამა იოანე შავთელი (XIII ს.)
(ცნობები მის შესახებ იხ. 1 აპრილის საკითხავში).
- 12 (25) – ღირსი მამა იოანე (თორნიკე) მთაწმინდელი, სვინგელოზი (X ს.).
- 13 (26) – წმ. ანთიმოზ ივერიელი (†1716).
- 16 (29) – წმ. მამა ქაიხოსრო ქართველი (†1612).
- 17 (30) – წმ. მონამე შალვა, ახალციხელი (†1127).
- 21(4.07) – წმ. მონამენი, საქართველოს მეფენი არჩილი (†744) & ლუარსაბი (†1622).
- 27(10.07) – ღირსი გიორგი მთაწმინდელი (†1065);
– მღვდელმონამე კირიონ II, სრულიად ქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი (XX ს.)
- 30 (13.07) – წმ. დინარ დედოფალი (X ს.).

ღირსნი მამანი: შიო ახალი, დავითი,
გაბრიელ და პავლე გარეჯელნი –
ლათაგან მოღვაწეობილნი (†1696-1700 წწ.)
1 (14) ივნისი

წმ. მონაშენი: შიო ახალი, დავითი, გაბრიელი და პავლე, გარეჯის უდაბნოში მოღვაწეობდნენ, XVII საუკუნის დასასრულს.

დავით გარეჯის მონასტერი, ბერთა სიმრავლითა და მკაცრი მოღვაწეობით, ყოველთვის გამოირჩეოდა; სოფლის ამოებას განშორებული მოღვაწენი, იქ პოულობდნენ სულის სიმშვიდეს. წმ. სავანეში ერთნაირ პირობებში ცხოვრობდნენ სიმდიდრესა და პატივს გამოქცეული და უკიდურესი სიღარიბიდან გამოსული ბერ-მონაზონნი.

ღირსი შიო, ქართლის სოფელ ვეძისიდან იყო. მისი მშობლები, პაპუნა და თამარი, იმ მხარეში სიმდიდრით იყვნენ ცნობილნი. მათ რვა შვილი – ხუთი ვაჟი და სამი ქალიშვილი ჰყავდათ. მშობლების გარდაცვალების შემდეგ, შიოს ძმებს ჩხუბი მოუვიდათ, უშვერი სიტყვებით გალანძღეს ერთმანეთი, შემდეგ კი – უფროსმა დანით მოკლა უმცროსი ძმა.

როცა ეს ამბავი ნეტარმა შიომ გაიგო, მწუხარებით აღვსილმა გადაწყვიტა, გასცლოდა მაცთურ წუთისოფელს, რომლის სიყვარულმა შეიძლება ძმას ძმა მოაკვლევინოს და შვილს – მამა. „აღარა მნებავეს ყოფა სოფელსა ამას შინა“, – გაანდო მან მოძღვარს გულისნადები. მოძღვარმა მას, დავით გარეჯის მონასტერში წასვლა და ბერად აღკვეცა ურჩია. ამ დროს, გარეჯის წინამძღვარი იყო მამა ონოფრე მაჭუტაძე, რომელმაც მანამდეც რამდენჯერმე შესთავაზა ნეტარ შიოს: „მოდ, ძმაო შიო, მონასტერსა ჩემსა და აქ აღვასრულნეთ ჟამნი ჩვენნიო“.

მამა ონოფრემ სიხარულით მიიღო ერში პატიოსნებითა და ერთგულებით ცნობილი შიო, მიუჩინა მას ცალკე სენაკი და მორჩილების წესიც დაუდგინა.

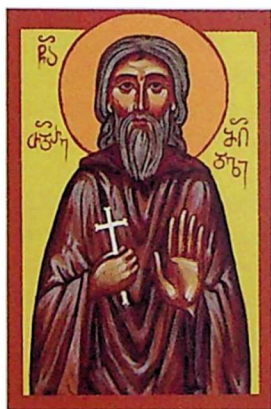
ნეტარი შიოს დაუღალავმა მოღვაწეობამ, სიმდაბლემ და ძმათა

სიყვარულმა შესაბამისი ნაყოფიც გამოიღო – მასთან ბევრი მოდიოდა რჩევისათვის, ხშირად იგი, მონასტრის საქმეებსაც განაგებდა, წინამძღვრის ლოცვა-კურთხევით.

ერთხელ, წინამძღვარი მამა ონოფრე მონასტრის საქმეებზე სხვაგან წავიდა და მონასტერი ნეტარ შიოს ჩააბარა. მწუხრის ლოცვისა და ტრაპეზის შემდეგ, შრომისა და ლოცვისაგან დასვენებულ საძმოს, ლეკთა მოთარეშე ბანდა დაესხა; მღვდელ-მონაზონ შიოსთან ერთად შეიპყრეს და წამებით მოკლეს ბერები: დავითი, გაბრიელი და პავლე. ხმაურზე ზოგმა მოასწრო გაქცევა და დაიშალა. უსჯულოები, გაქცეულებსაც მისწვდნენ და უწყალოდ აჩეხეს ხმლებით. სისხლმა აავსო ტაძარი და სენაკები. შემდეგ ლეკებმა წამებულები გაძარცვეს, დაამტვრიეს და ცეცხლს მისცეს საეკლესიო ნივთები, სამღვდლო შესამოსელთაგან ზოგი წაიღეს, ზოგიც იქვე ჭაში ჩაყარეს, ნაჯახით დაჩეხეს წმინდა ხატები.

კათოლიკოსის ლოცვა-კურთხევითა და მეფის ბრძანებით, წმ. მონამეთა აჩეხილი ნაწილები, წმ. დავით გარეჯელის (ხს. 7 მაისს და ამაღლების შემდეგ ხუთშაბათს) საფლავის სამხრეთით დაკრძალეს.

წმინდა მონამე თევდორა მღვდელი (აველთალი), 1609 8 (21) ივნისი

წმ. მონამე თევდორე მღვდელი (კველთელი), XVII საუკუნის დასაწყისში მოღვაწეობდა. ეს ის პერიოდი იყო, როდესაც ირანი და ოსმალეთი ქ. ბაღდადის გამო, ერთმანეთს, სამკვდრო-სასიცოცხლოდ იყვნენ გადაკიდებულნი. 1609 წლის დასაწყისში, ოსმალეთმა იძალა სპარსეთზე, წაართვა ბაღდადი, შემდგომ კი – მიიტაცა სამცხე-საათაბაგო და იმავე წლის ივნისში, ახალციხიდან შემოესია საქართველოს.

ამ დროს, საქართველოში მეფობდა ახალგაზრდა მეფე, წმ. ლუარსაბ II (ხს. 21 ივნისს). ის, მცირე ამალით, ცხირეთის ციხეში, თავის საზაფხულო რეზიდენციაში იმყოფებოდა. ოსმალებმა, რომელთაც მეფის სამყოფელი იცოდნენ, გადაწყვიტეს, უმოკლესი გზით შეჭრილიყვნენ შიდა ქართლში, ცხირეთის ციხეს თავს დასხმოდ-

ნენ, შეეპყროთ ლუარსაბი და ამ გზით, მთელი საქართველო დაემორჩილებინათ.

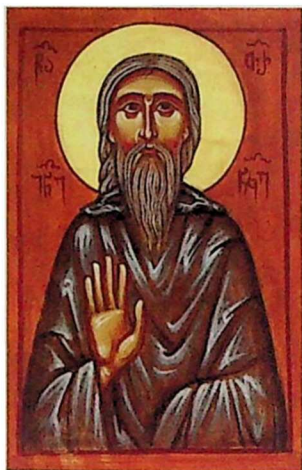
ოსმალებმა სწრაფად გადმოლახეს თრიალეთი, ქართლში შემოსასვლელი გზების მცველი ქართველები ამოხოცეს და მოულოდნელად მიადგნენ მანგლისს. მანგლისის ღვთისმშობლის ეკლესია დარბევას სასწაულებრივ გადაურჩა. მემამულე ნერს: „ესევეთარმა ღრუბელმა ზრქელმა და ნისლმა დაფარა იგი, ვიდრე-ღა პირისპირ მისა ჩავლეს ესოდენმა სიმრავლემან მეომართამან და ეკლესია იგი სოფლითურთ ვერ იხილეს“. წმ. ლუარსაბმა არაფერი იცოდა თავდასხმის შესახებ, მტერს ცხირეთამდე სულ ხუთიოდე საათის სავალი რჩებოდა. მანგლისიდან მეფის საზაფხულო რეზიდენციამდე რამდენიმე გზა მიდიოდა. ოსმალებს ვერ გადაეწყვიტათ, რომელ გზას დასდგომოდნენ.

თათრებმა მანგლისის ახლოს, სოფელ „კველთას შეიპყრეს მღვდელი ერთი, სახელად თევდორე, პატიოსანი და მოშიში ღვთისა და ერთგული მეფისა თვისისა“. მღვდელი თურმე ეკლესიას კეტავდა, სხვებთან ერთად ტყეში გაქცევა ვერ მოესწრო, რადგან ეკლესიის განძეულობა გადაემალა მტრის ხელყოფისაგან. მამა თევდორეს ოსმალებმა მეგზურობის განევა შესთავაზეს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, მას წამებით სიკვდილი ელოდა. „ხოლო მან, ნეტარმან ხუცესმან, აღირჩია სიკვდილი, ვიდრე განცემა მეფისა და განირვა საქართველოჲსა“. მღვდელმა ლაშქარი გზას ააცდინა და ცხირეთს დააშორა. დასავლეთით მიმავალი ოსმალთა ჯარი ფიქრობდა, საცა ჩრდილოეთით გავუხვევთ და მეფეს იღუმალ დავადგებითო თავს. უგზოზე დიდი ხნის სიარულის მერე, როცა „გზასა ძნელთა და იწროთა და კლდოვანთა და სხვასა მათსა ცხენნი მრავალნი და კაცნი შთაცვინეს კლდეთა და კაპანთა და მოსწყდეს“, ოსმალები მიხვდნენ, რომ მოტყუვდნენ. „იხილნეს რა თავნი თჳსნი ესრე მოცთომილნი და შეიწრებულნი, კაცთა მათ სახელოვანთა შეიპყრეს ხუცესი იგი და თავი წარკვეთეს“.

წმ. თევდორეს თავდადებამ ნაყოფი გამოიღო. წმ. მეფე ლუარსაბმა ციხეში გამაგრება მოასწრო, შემდეგ კი – ქართველთა ლაშქარმა, მოთარეშეებს მუსრი გაავლო.

წმინდა იოანე (თორნიკე) მთაწმინდელი (X ს.) 12 (25) ივნისი

წმ. თორნიკე იყო ქართლის სპასალარი, სახელოვანი და ბრძოლებში წარმატებული, ქველი და უებრო რაინდი. გამორჩეულად უყვარდა იგი მეფე დავით კუროპალატს, მაგრამ ღვთისთვის სათნო-მყოფელმა უმჯობესი გამოარჩია – მონაზვნობის ღვაწლი იდო თავს და ულუმბოს მთას მიმართა წმ. იოანეს (ხს. 12 ივლისს) მოსაძებნად. იქ მას აუწყეს, რომ ღირსი მამა ათონის მთაზე დამკვიდრებულიყო. თორნიკემ მთაწმინდას მიაშურა და „კურთხევაჲ მონაზონებისაჲ ჯელთაგან იოვანესთა მიიღო“. ღირსი მამები წმ. ათანასეს ლავრაში დამკვიდრდნენ.

წმ. იოანეს მიერ თორნიკეს კურთხევის შემდეგ, იმდენმა ქართველმა მოიყარა თავი ათანასეს ლავრაში, რომ წმ. იოანემ, წმ. ათანასეს კურთხევით, ქართველთათვის ცალკე ააშენა ეკლესია იოანე მახარებლის სახელზე. ეკლესიასთან ერთად, ქართველებმა სენაკებიც ააგეს და „მუნ იმყოფებოდეს მრავალჟამ, ვითარცა ანგელოსნი ღმრთისანი“.

ამ დროს, საბერძნეთის მცირეწლოვან მეფეებს, ბასილის და კონსტანტინეს აუშხედრდა სარდალი, ბარდა სკლიაროსი. დედოფალმა თეოფანიამ ბრძანა: „ჩუენი შემწე დავით კურაპალატისაგან კიდე არავინ არს“, წარჩინებული კაცი სევასტოფორი გაგზავნა წმ. მთაზე და ქართველ მამებს სთხოვა: „უღმრთოჲ სკლიაროსი გაგვდგა და ჯმელით კერძო ყოველი დაიპყრა. ან ვევედრებით სინმიდესა თქუენსა, რაითა თვნიერ ყოვლისა მიზეზისა იოვანე-თორნიკ მოვიდეს მეფობისა ჩუენისა“. თორნიკემ შორს დაიჭირა თხოვნა: „მიჯმნიეს ერთგვის და არღარა უკუნ ვიქცე“. ათანასემ და იოანემ სთხოვეს თორნიკეს, ხლებოდა დავით კუროპალატს და დახმარებოდა ბერძენთა მეფეს.

ხანგრძლივი მუდარის შემდეგ, თორნიკემ შეისმინა მამათა ვედრება. ბასილი და კონსტანტინე მადლიერების ნიშნად ფეხებში ჩაუვარდნენ წმ. მამას. დედოფალმა კი უთხრა: „რაეცა ამათ ობოლთა თანა ჰქმნა, ღმერთმან მოაგოს სულსა შენსა“.

თორნიკემ ისარგებლა შემთხვევით და „მრავაფეროთა საქმეთათვის ამხილა დედოფალი“. მან სიმდაბლით შეინყნარა მხილება და უთხრა: „წმიდაო მამაო, რაიცა მიბრძანოს მამობამან თქუენმან, თქუენსა ბრძანებასა არა გარდავჳდე, ოდენ, ღმერთმან დაგარწმუნოს, შრომათა ვაჟს-იდეჲ და რომლითა სახითა გნებავს, წარვედ კურაპალატის წინაშე და ყოველი ჭირი ჩუენი აუწყე და ვესაჲ ღმერთსა, რომელ იოტოთ იგი უღმრთოჲ სკლიაროსი და ჩუენ ჭირისაგან განგუარინნეთ“.

თორნიკე საქართველოში წამოვიდა და ვედრების ეპისტოლენი მიართვა კუროპალატს. მეფემ დიდად გაიხარა ყოფილი სპასალარის ნახვით, შეინყნარა დედოფლის თხოვნა და დამხმარე ჯარის სარდლად, თვითონ თორნიკე დანიშნა. წმ. მამა დიდ უარზე იდგა, მაგრამ რაკი აღარ მოეშვნენ, დათანხმდა და ქართველთა მხედრონს ჩაუდგა სათავეში. ღვთის შეწევნითა და თორნიკეს სარდლობით, ქართველთა თორმეტათასიანმა ლაშქარმა სასტიკი დამარცხება აგემა ღვთისა და მეფის წინააღმდეგომ სკლიაროსს და საბერძნეთიდან განდევნა.

გამარჯვების შემდეგ, თორნიკემ შვეებით მიაშურა წმ. ათონის მთას, „ხოლო მამანი სიხარულით მიეგებნეს და ამბორი უყვეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა, რომელმან კვალად მოაქცია მშვიდობით“.

ღირს მამათა, იოანეს და იოანე თორნიკ-ყოფილის ლოცვითა და ღვანლით, ათონზე მომრავლებული ქართველები იოანე მახარებლის ეკლესიამ და ძმათა სენაკებმა ვერ დაიტია და წმ. მამებმა ახალი ეკლესია-მონასტრების აშენება იდვეს თავს. სკლიაროსზე გამარჯვებისას მიღებული ალაფი – დიდძალი სიმდიდრე – თორნიკ-ყოფილმა მთლიანად იოანეს გადასცა და სულ მალე ქართველებმა მთაწმინდაზე, კიდეჲ ორი ეკლესია ააგეს – ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლისა და წმ. იოანე ნათლისმცემლის სახელობისა.

თორნიკ-ყოფილი საოცარი მორჩილებით გამოირჩეოდა: „განთქმულმან და საჩინომან კაცმან ყოველივე ნებაჲ თჳსი მოიკუეთა“, სრულებით მიენდო მოძღვარს და „ესევეითარი მჭურვალეჲაჲ აჩუენა, რომელ, უკუეთუმცა შესაძლებელ იყო, თვნიერ მისისა ბრძანებისა, არცამცა წყლისა გემოჲ იხილა და არცამცა სიტყუაჲ ერთი აღმოთქუა... არამედ ყოველსავე მამაჲ იოვანე განაგებნ და მისცემნ, ვითარცა ენების და სადაცა ჯერიყვის“.

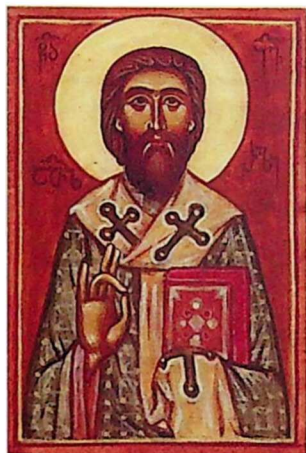
სიმდაბლით, სიწმინდითა და უმანკოებით გამორჩეული მოღვაწე ბერი მამა, წმ. იოანეს ეუბნებოდა: „მამაო, თჳთ იცი, რომელ დიდად ცოდვილი ვარ და სიკუდილი ჩემი მოახლებულ არს და უნებელი სინმიდისა თქუენისაჲ არა ვარ, არამედ ნებაჲ ჩემი და თავი ჩემი შემდგომად ღმრთისა შენდა მომიცემია; ვითარცა გნებავს,

აცხოვნე სული ჩემი".

რადგან თორნიკ-ყოფილი, მრავალ ომში გამარჯვებული სპასი-
ლარი იყო, გარდასულ ამბავთა მოგონება უყვარდა. მონასტრის
ძმებიც ხშირად აამბობინებდნენ მას „საქმეთა საგმიროთა“. წმ. იო-
ანემ ურჩია: „ან დააცადე სოფლიოთა მაგათ საქმეთა უბნობაი და
ამიერითგან, სხუასა ნუ ვის ეუბნები, გარნა გაბრიელს ხოლო ხუ-
ცესა“. გაბრიელ ხუცესის პირიდან არანაირი ამსოფლიური სიტყ-
ვა არ ამოვიდოდა, თვნიერ საღმრთოთა და სულიერთა. წმ. იოანე
თორნიკ-ყოფილმა პატიება ითხოვა მოძღვრისაგან და შეჰღალადა:
„რად დაიდუმე აქამომდე და არა მამხილე, წმინდაო და ღმერთშე-
მოსილო მამაო?“ მამა იოანემ წამოაყენა მოხუცებული და უთხრა:
„უფალმან შეგინდვენ, გარნა ან ხოლო ეკრძაღე!“ არავის გაუგონია
ამის შემდეგ იოანე-თორნიკეს საუბარი, მან მდუმარებითა და
ღვთის სასოებით დაღია ცხოვრების დარჩენილი დღეები და მშვი-
დობით მიაბარა უფალს სული.

წმინდა ანთიმოზ ივერიელი (†1716)

13 (26) ივნისი

წმ. ანთიმოზ ივერიელი, თავისი
დროისათვის ერთ-ერთი უგანათლებუ-
ლესი ადამიანი იყო; ფლობდა მრავალ
უცხო ენას: ბერძნულს, რუმინულს, ძველ
სლავურს, არაბულს, თურქულს; გათვით-
ცნობიერებული იყო თეოლოგიაში, ლიტ-
ერატურასა და ბუნებისმეტყველებაში.
იგი დაჯილდოებული იყო საოცარი ნი-
ჭით, ბრწყინვალედ ფლობდა ხელოვნების
ყველა დარგს, განსაკუთრებით მხატვრო-
ბას, გრაფიკას, მოჩუქურთმებას, ქსი-
ლოგრაფიას; ცნობილი იყო, როგორც შე-
სანიშნავი კალიგრაფი, დახელოვნებული
ხეზე მჭრელი და ნიჭიერი მოქანდაკე. წმ.
ანთიმოზ ივერიელი იყო რეფორმატორი

რუმინული სალიტერატურო ენისა, ბრწყინვალე მწერალი და აღია-
რებული ორატორი. ანთიმოზ ივერიელმა სიცოცხლე შესწირა მეო-
რე სამშობლოდ ქცეული ვლახეთის, თურქთა და ფანარიოტელთა
უღლისაგან განთავისუფლებას.

ცნობები ამ საოცარი ადამიანის სიყრმისა და სიჭაბუკის შესახებ, მწირადაა შემონახული. ცნობილია, რომ ის იყო სამცხე-საათაბაგოს მკვიდრი. მრავალმხრივი ნიჭით დაჯილდოებული ჭაბუკი, არჩილ მეფეს ახლდა რუსეთში და დიდად ეხმარებოდა, ქართული სტამბის ჩამოყალიბებაში. საქართველოში დაბრუნებული ანთიმოზი, კავკასიელმა მთიელებმა შეიპყრეს და მონად გაყიდეს. ტყვეობიდან ის გამოისყიდა იერუსალიმის პატრიარქმა დოსითეოსმა. საპატრიარქოში ყოფნის პერიოდი, ანთიმოზმა თავისა განათლებისა და ოსტატობის სრულყოფისათვის გამოიყენა. უკვე სახელგანთქმული მხატვარი, გრავიორი და კალიგრაფი, დაახლოებით 1690 წელს ვლახეთის მეფის კონსტანტინე ბრინკოვიანუს მიწვევით, ვლახეთში წავიდა.

ანთიმოზი ვლახეთში ჩასვლისთანავე, სათავეში ჩაუდგა სასტამბო საქმეს. ბეჭდვითმა საქმიანობამ, მთელს ქვეყანაში არნახული გაქანება ჰპოვა და უმაღლეს დონეს მიაღწია. ყოველივე ამის სულისჩამდგმელი, ორგანიზატორი და ამაგდარი იყო საქართველოდან გადახვენილი ქართველი ოსტატი, რომელიც ყველგან და ყველგან ხაზს უსვამდა თავის ქართულ წარმომავლობას და აღნიშნავდა, რომ „ძირით ქართველი“ იყო. ანთიმოზ ივერიელმა შეძლო, გადაექცია ვლახეთი მართლმადიდებლობის ცენტრად, რომელიც მთელს ქრისტიანულ აღმოსავლეთს წიგნებით კვებავდა.

1694 წელს ანთიმოზი დანიშნეს სნაგოვოს მონასტრის წინამძღვრად. მან, აქ საფუძველი ჩაუყარა ახალ სტამბას. 1696 წელს სნაგოვოს სტამბაში დაიბეჭდა „ღვთისმსახურების წესი 21 მაისს, დღესა წმინდანთა განდიდებისა“. მას ხელს აწერს იპოდიაკონი მიხაილი, შემდგომში ცნობილი პირველი ქართული სტამბის გამმართავი მიხაილ იშტვანოვიჩი.

1705 წელს ანთიმოზს, „რჩეულს ვლახეთის რჩეულ წინამძღვართა შორის“, ხელი დაასხეს რიმნიკის ეპისკოპოსად, ხოლო 1708 წელს, უნგრო-ვლახეთის მიტროპოლიტად. ანთიმოზის მიტროპოლიტად დადგინება მთელი ქვეყნისთვის უდიდესი ბედნიერება იყო. ამ ფაქტთან დაკავშირებით ერთ-ერთი მონასტრის წინამძღვარი წერდა: „მოვიდა დიდი ადამიანი ვლახეთის მიწაზე, მოიტანა სინათლე ღვთაებრივმა ანთიმმა, უნგრო-ვლახეთის იერარქმა, შვილმან ბრძენ ივერთა მოდგმისა. ღმერთმა იგი დააჯილდოვა სიბრძნის უზრეტი წყაროთი, რათა მას მოემოქმედებინა კეთილი საქმენი და თავისი სტამბით მოეტანა სარგებლობა ხალხისათვის ამქვეყნად“.

წმ. ანთიმოზის უშუალო ხელმძღვანელობით, ვლახეთში ოცზე მეტი ეკლესია-მონასტერი აიგო, მათგან განსაკუთრებით აღსანიშნავია, „ყოველთა წმინდათა“ მონასტერი ქ. ბუქარესტის ცენტრში. ტაძრის მთავარი შესასვლელის მუხის კარი და ქვაზე ამოტვიფრუ-

ლი ქართული ორნამენტები, თვით ანთიმოზ ივერიელმა შეასრულა. მიტროპოლიტმა ტიპიკონიც შეუდგინა „ყოველთა წმინდათა“ მონასტერს. ანთიმოზი გადამწყვეტ მნიშვნელობას ანიჭებდა მონასტრის დამოუკიდებლობის საკითხს, სახელდობრ, მან „ყოველთა წმინდათა“ მონასტერი, ბერძნული ეკლესიისგან დამოუკიდებლად გამოაცხადა.

მიტროპოლიტად დადგინების დღიდან, წმ. ანთიმოზმა დაუცხრომელი ბრძოლა დაიწყო ვლახელი ხალხის უცხოელ დამპყრობთა ჩაგვრისაგან განთავისუფლებისათვის. პირველსავე დღეს, მრევლის წინაშე წარმდგარმა ანთიმოზმა თქვა: „მართლმადიდებლობა თქვენ შეინარჩუნეთ წმინდად და შეუბღალავად, მიუხედავად იმისა, რომ გარშემორტყმულნი, შებოჭილნი ხართ უცხო ხალხთა ძალმომრეობით და განიცდით აურაცხელ გასაჭირსა და უბედურებას, რაც ყოველთვის გამომდინარეობს იმათგან, ვინც თვითნებურად ბატონობს ამ მიწა-წყალზე... თუმცა მე ვიყავი უღირსი და უმცროსი სხვათა შორის, ვითარცა დავითი იყო უმცროსი თავის ძმებს შორის, ღმერთმა არ შეხედა ჩემს სიღარიბეს და უცხოელობას... დაე, თქვენთან ერთად, მე თავს გადამხდეს ყოველგვარი გასაჭირი, რასაც გვარგუნებს ჩვენ დრო და ჟამი“.

მისი სიტყვები წინასწარმეტყველური აღმოჩნდა. 1714 წელს, თურქებმა სიკვდილით დასაჯეს ვლახეთის მთავარი კონსტანტინე ბრინკოვიანუ, ხოლო 1716 წელს – უკანასკნელი ვლახელი მთავარი, სტეფანე კანტაკუზენი და სამეფო ტახტზე აიყვანეს ფანარიოტელი ნიკოლო მავროკორდატო, რომლის მთელი საქმიანობა მიმართული იყო, ვლახეთში თურქეთის ინტერესების დასაცავად.

ამ მძიმე დღეებში, ანთიმოზ ივერიელმა თავის გარშემო შემოიკრიბა ვლახელ ბოიართა ჯგუფი, რომლის მიზანი იყო გაეთავისუფლებინათ ვლახეთი, როგორც თურქთა, ასევე ფანარიოტელთა ბატონობისაგან. კონკრეტული ღონისძიებებიც დაისახა, მაგრამ ნიკოლო მავროკორდატომ ანთიმოზს უბრძანა, ნებაყოფლობით უარი ეთქვა მიტროპოლიტობაზე. ანთიმოზმა კატეგორიული უარი შეუთვალა. მაშინ მავროკორდატომ, დახმარებისათვის მიმართა კონსტანტინოპოლის პატრიარქს იერემიას. ეპისკოპოსთა კრებამ, რომელსაც არც ერთი რუმინული სასულიერო პირი არ ესწრებოდა, „შეთქმული და რევოლუციაზე წამქეზებული მეთაურობა“ ანთიმოზი შეაჩვენა, განკვეთა ეკლესიიდან და გამოაცხადა „ყოველივე სამღვდელთა ღირსებააზდილად“, მაგრამ ნიკოლო მავროკორდატოსათვის საკმარისი არ აღმოჩნდა ანთიმოზ ივერიელის უნგრო-ვლახეთის მიტროპოლიტობიდან გადაყენება, ამიტომ გადაწყვიტა, მოემორეზინა იგი ვლახეთიდან. მან მიაღწია იმას, რომ წმ. ანთიმოზი

საბოლოოდ გაძევებულ იქნა სინას მთაზე, წმ. ეკატერინეს მონასტერში. რუმინელი ხალხის ერთგული და მოსიყვარულე მიტროპოლიტი, შუალამისას გაიყვანეს ქალაქიდან, რადგან მოსახლეობის მღელვარების შედეგად, მაგრამ სინას მთამდე, ანთიმოზ ივერიელს არ მიუღწევია.

1716 წლის 14 (27) სექტემბერს, გალიპოლიის მახლობლად, ადრიანოპოლზე გამავალი მდინარის, დულჩიას ნაპირებზე, თურქმა ჯარისკაცებმა ასო-ასო აკუნეს ანთიმოზ ივერიელი და მისი წმ. ნაწილები მდინარეში გადაყარეს.

ასე დამთავრდა სიცოცხლე კიდეც ერთი ქართველი წმინდანისა, რომელმაც მთელი თავისი დაუშრეტელი ცოდნა, ნიჭი, ენერგია ვლახელი ხალხის სულიერი გაძლიერებისა და ეროვნული კულტურის აღორძინების საქმეს მოახმარა.

1992 წელს, რუმინეთის ეკლესიამ, ანთიმოზ ივერიელი წმინდანად შერაცხა და მისი ხსენების დღედ დააწესა 14 (27) სექტემბერი, წმინდანის გარდაცვალების დღე. ქართული ეკლესია, მის ხსენებას, 13 (26) ივნისს აღნიშნავს.

წმინდა მოწამე ქაიხოსრო ქართველი (†1612) 16 (29) ივნისი

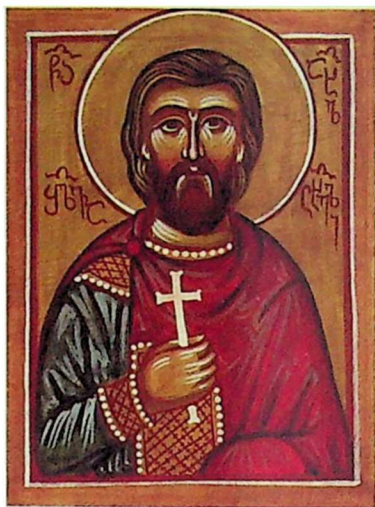

ცნობა წმ. ქაიხოსრო ქართველის შესახებ, გვხვდება XVIII საუკუნის ცნობილი საეკლესიო მოღვაწისა და მწერლის, მიტროპოლიტ ტიმოტეს (გაბაშვილის) „მიმოსვლაში“.

ტიმოტე გაბაშვილი აღწერს იერუსალიმის სინმინდეებს, ჯვრის ქართველთა მონასტრის აღაპებს და ფრესკებს. სხვათა შორის, ის აღნიშნავს: „...და კვალად იერუსალემით მივედით მონასტრად ქართველთასა ჯვარს და განვიცადეთ, კედელთა ზედა წმინდანი მამანი და მოწამენი საქარ-

თველოსანი ეხატნეს შარავანდითა და გვირგვინითა. „ესენი... (ჩამოთვლილია წმინდანთა სახელები და, მათ შორის) წმინდა მოწამე ქაიხოსრო ქართველი, რომელიც აწამა ყუენმან შაჰ-აბაზ წმინდათა ხატთათვის, ქორონიკონსა ტ“ (1612 წ.).

წმინდა მონამე შალვა, ახალციხელი (†1127) 17 (30) ივნისი

წმ. მონამე შალვა ახალციხელი, გამორჩეული რაინდი და მეომარი იყო, წმ. თამარ მეფის (ხს. 1 მაისს და მენელსაცხებლუ დედათა კვირიაკეს) მხედრობაში. ერთგულების, სიამაყისა და ვაჟკაცობისათვის, დიდმა თამარ მეფემ, იგი ახალციხის მთავრად დანიშნა. შამქორის ომში გამარჯვების შემდეგ, მან ხალიფას დროშა წამოიღო, ნიშნად ქრისტიანობის უძლეველობისა და ხახულის ღვთისმშობლის ხატს შესწირა სხვა უამრავ ნადავლთან ერთად.

უანგარო მსახურებისათვის, წმ. შალვას, წმ. მეფე თამარმა მანდატურთუხუცესობა უბოძა და მხე-

დართა შორის მთავრად დაადგინა.

მეფის ბრძანებით, ბასიანის ბრძოლაში (1204 წ) ქართველთა ძლევამოსილ მხედრობას მანდატურთუხუცესი შალვა წინამძღოლობდა ძმასთან, ივანე ახალციხელთან, ერთად.

წმ. თამარის ასულის, რუსუდანის, მეფობის დროს ჯალალედინი უთვალავი ლაშქრით შემოიჭრა საქართველოში. რუსუდანმა ქუდზე კაცი იხმო და საომრად შეკრებილ ქართველებს, მთავრად მოხუცებული იოანე ათაბაგი დაუდგინა.

სოფელ გარნისთან, ექვსი ათასი ქართველი დადგა ორასი ათასი მუსლიმანის წინააღმდეგ. ივანე ათაბაგმა მოწინავე ლაშქრის მეთაურობა სიმამაცითა და სიმხნევით გამორჩეულ ორ ძმას – შალვა და იოანე ახალციხელებს დაავალა, თვითონ კი – ძირითად ნაწილთან ერთად დარჩა, გადამწყვეტი იერიშის მისატანად. უშიშრად შეება თორ-ჯავახელების მცირერიცხოვანი ლაშქარი ურიცხვ მტერს, თავგანწირულად იბრძოდნენ ძმები, მაგრამ ამაოდ ელოდნენ მაშველ ჯარს – „არა ინება შველა ივანე ათაბაგმან, რომელსა შურიტა იტყვიან ამას ყოფად და არათუ შიშითა. ჰოო შური, ყოველთა ბოროტთა დასაბამი“, – წერს უამთააღმწერელი. დამარცხდნენ ქარ-

თველები, ოთხი ათასი ქართველი დაიღუპა ამ უთანასწორო ბრძოლაში; მოიკლა თვითონ ივანე ახალციხელი, ხოლო შალვა ტყვედ ჩაიგდეს და ჯალალედინს მიჰგვარეს. გაიხარა ჯალალედინმა საქვეყნოდ განთქმული მეომრის ნახვით, პატივით მიიღო ქართველი მანდატურთუხუცესი, ქალაქებიც კი უბოძა და უფრო „დიდ ნიჭსაც“ დაჰპირდა, რჯულის გამოცვლის სანაცვლოდ.

„ჭეშმარიტისა ღმრთისა უარყოფად შეუძლებელ არს ჩემგან. დააცხროუე ჩემდა აღთქმანი ეგე არად საჭმარნი ჩემნი, რამეთუ სურვილმან საღმრთომან განმანესა მე მხედრად ქრისტესა“, – მხნედ უპასუხა წმინდანმა.

დიდხანს ცდილობდა ჯალალედინი უსჯულოებისაკენ გადაერიკა ზნესრული რაინდი და როცა ვერას გახდა, მისი წამებით მოკვდინება ბრძანა. წამების ჟამს, შალვა სიხარულით ამბობდა: „იხარებდ, ჰოე, შალვა, რამეთუ სამოსელსა თანა ჯორცთასა ძუელსა კაცსა აღიძარცვ და ჯრწნადთაგან სიმარჯუეთა განთავისუფლდები... დავითმინოთ, შალვა, სიკვდილი ქრისტესთჳს, რომელიცა „ერთგზის წინაუძს ყოველსა კაცსა“.

მრავალი ტანჯვის შემდეგ, ცოცხალ-მკვდარი მოწამე საპყრობილეში ჩააგდეს, სადაც „აღასრულა ჰსრბად მარტვლებითი და, ესრეთ, ქრისტემან ღმერთმან განმაძლიერებელმან მისმან, მისცუალა თჳსთანა დიდი იგი გოდოლი კეთილმსახურებისა, მჯედარი თჳსი, გვრგვნოსანი გვრგვნითა სიმართლისათა“ († 1127).

წმ. შალვა ახალციხელის ღვანლი ხალხურ პოეზიაშიც აისახა. პოპულარული ქართული სიმღერა „შავლეგო“ განადიდებს ამ წმინდა ქართველი რაინდის ხორციელ ვაჟკაცობასა და ღვანლს:

„შავლეგ, შენი შავი ჩოხა, შავლეგო,
სისხლში გაგიხამებია, შავლეგო,
ყანიმები გიხდებოდა, შავლეგო,
მტერთან ბრძოლა გიხდებოდა, შავლეგო,
მაშველი არ გჭირდებოდა, შავლეგო,
შავლეგ, შენი შავი ჩოხა, შავლეგო...“

წმინდა მონაგანი, საქართველოს მეფანი:
არჩილი (†744) და ლუარსაბი (†1622)
21 (4.07) ივნისი

წმ. მონაგე არჩილ მეფე. როდესაც ურჯულო მურ-
ვან-ყრუ შემოიჭრა საქართველოში, ქართლში
არჩილის უფროსი ძმა, მირი მეფობდა. პირის-
ხლიანმა ჯალათმა „ყოველივე შენებული და სი-
მაგრენი საქართველოსნი“ შემუსრა. გვირგვინო-
სანი ძმები აფხაზეთს გაიხიზნენ და ღმერთსა
და ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელს, მხურვალედ
ვედრებოდნენ შემწეობას. უფალმა ისმინა მარ-
თალთა ლოცვა: ერთ ღამეს, წმ. არჩილს ყოვ-
ლადუბინო ქალწული გამოეცხადა და უბრძანა:

„აღდექ და ებრძოლე უსჯულოთა მათ, რამეთუ ანგელოზი უფლი-
საჲ წინა წარგიძღუეს თქუენ და თქუენ წილ უფალი ბრძოდის“. მი-
რი და არჩილი მცირედი მხედრობით, „მინდობითა ღმრთისაჲთა და
შენეენითა ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობლისაჲთა“, თავს დაესხ-
ნენ მტრის ბანაკს. შეტაკება, ქართველთა გამარჯვებით დამთავრ-
და. გაქცეულ უსჯულოებს ღმერთმა სასტიკი ქარი და ძლიერი
წვიმა მოუვლინა, მდინარეები აღიდდა და აგარიანთა მხედრობა
წალექა. ცოცხლად გადარჩენილმა მომხდურებმა, კონსტანტინო-
პოლს მიაშურეს. მაგრამ, ზეგარდმო მოწვეწულმა რისხვამ, ისინიც
ზღვაში ჩაახრჩო.

კურთხეული ძმები ქართლში დაბრუნდნენ და უსჯულოთაგან
იავარქმნილი ქვეყნის აღორძინებას მიჰყვეს ხელი. ბრძოლაში დაჭ-
რილი მეფე მირი, მალე დასნეულდა, სიკვდილის წინ მან სამეფო
თავის ძმას – არჩილს გადააბარა, დარჩენილი შვიდი ასულის მფარ-
ველობა სთხოვა და მცხეთას დასაფლავება ისურვა. მეფე არჩილმა
შეასრულა მირის ანდერძი, მცხეთის ზემო ეკლესიაში დაკრძალა
იგი; მისი შვიდი ასულიდან, ექვსი, ქართველ დიდებულებს მისცა
შესაფერისი მზითვით; მეშვიდე, გურანდუხტი კი – ბიზანტიის კე-
ისარს მიათხოვა.

თორმეტი წელიწადი იჯდა არჩილი ქუთაისში და ყოველმხრივ
ცდილობდა სრულიად საქართველოს გაერთიანებას; შემდეგ, ქარ-
თლში გადავიდა და არაბთაგან აოხრებული ამ ულამაზესი კუთხის
აღმშენებლობას შეუდგა. შემოიერთა კახეთი, მთიანეთი, ეგრისი,
აფხაზეთი და სამცხე-ჯავახეთი. არაბების ბატონობა ფაქტიურად
თბილისისა და მცხეთის შემოგარენს ვერ სცილდებოდა.

მურვან-ყრუსაგან დარბეული ქვეყანა ჯერ კიდევ გონს არ იყო მოსული, როცა არაბთა მარბიელმა ლაშქარმა ჭიჭუმ-ასიმის მეთაურობით, კვლავ ააოხრა ქართლი და გეზი კახეთისკენ აიღო. წინააღმდეგობის განევას აზრი არ ჰქონდა – არჩილ მეფემ გადანყვიტა „სულისა თვისისა დადებად საჯსრად ქრისტიანეთათჳს“. „უმჯობეს არს სიკვდილი ჩემი, ვიდრელა კუალად განრყუნად ეკლესიათა ქრისტესთა და ოხრებად ქვეყანისა ამის“, – ბრძანა მეფემ და ჭიჭუმ-ასიმს ეახლა მშვიდობის სათხოვნელად. განიხარა ჭიჭუმ-ასიმმა მეფის მისვლით, პატივით მოიკითხა, „აქო სიკეთე და სისრულე ჰასაკისა მისისა და მშვენიერება პირისა მისისა“.

რამდენიმე დღე დიდებულად ისტუმრა ჭიჭუმმა ქართველთა მეფე, შემდეგ ლიქნით ცდუნება დაუნყო და მაცხოვრებელი სჯულის დატევება და სარკინოზთა სარწმუნოების მიღება მოსთხოვა, სანაცვლოდ „აღუთქუმიდა ნიჭთა დიდ-დიდთა“. ზეგარდმო სულით აღვსილმა ცხებულმან უფლისამან ბრძანა: „მე რომ შენ დაგიჯერო, უნდა მოვკვდე სიკვდილით, რომლის შემდეგაც უნდა ვიტანჯო... ღმერთმან ჩვენმან და მაცხოვარმან ჩვენმან, ჩვენი ხსნისათვის თავი დადო, ამიტომაც მე არ მეშინია სიკვდილის. თუ მომკლავ, მეც ისევე აღვსდგები სიკვდილის შემდეგ, როგორც ღმერთი ჩვენი და კვლავ ვადიდებ მას“.

განრისხებულმა ჭიჭუმმა ბრძანა „შეპყრობაჲ მისი და წარგზავნა იგი საპყრობილეთ მრავლითა ჭირითა და იწროებითა, რამეთუ ჰგონებდა იგი, ნუჟუჟე შიშითა სატანჯველთაითა მოდრიკოს შეურყეველი გონებაჲ მისი“, სასიკვდილოდ კი მაინც ვერ გაიმეტა ახოვანი და მშვენიერი მეფე ქართველთა. ღვთისმოსავი მეფე არჩილი საპყრობილეში იმყოფებოდა და გულმოდგინედ ევედრებოდა უფალს, მიენიჭებინა მისთვის ძალა, სატანჯველთა დათმენისა.

ამ დროს, ჭიჭუმ-ასიმის წინაშე წარსდგა ვილაც გარდაბნელი გამაჰმადიანებული სომეხი მთავარი, რომლის ბიძის მკვლელებიც, არჩილის მამას, ადარნასეს სასჯელისაგან გაეთავისუფლებინა. სომეხს პაპის ჯავრი სჭირდა და გადაეწყვიტა, შური შვილიშვილზე ეძია. სომეხმა ასიმს უთხრა, „არ იცი, დიდებულო მთავარო, ვინ არის ეს არჩილი? ეს არის სტეფანოზ მეფის ძე, ნათესავი ვახტანგ მეფისა; ის თან ახლდა მამას, როცა იგი ქართლის სამეფო საგანძურს მალავდა და ისიც იცის, თუ სად დაფლა განძი ბერძენთა მეფე პერაკლემ.“ ჭიჭუმ-ასიმმა საპყრობილედან გამოიხმო ქართველთა მეფე და უთხრა: პირველად შენი სიკეთისა და მშვენიერებისათვის გაფასებდი, ახლა კი გავიგე, რომ შენ ხარ დიდთა მეფეთა შვილი, ამიტომ განგადიდებ ჩემ წინაშე. შენი სამეფო და საგანძურიცა მათა შენთანა შენი იყოს, ოღონდ მიჩვენე ბერძენთა მეფის საგან-

ძური, რომელიც სპარსეთიდან წამოიღო და საქართველოში დაფლავდა. სჯულიც შეიცვალა, სარკინოზად მოიქცეოდა და სპასალარადაც დაგნიშნავდა და ქართლის მეფობასაც მოგცემო. პასუხად წმ. არჩილმა ჭიჭუმს უთხრა: „იცოდე, მძლავრო, არ დაუფუტევენ ჩემს უფალს, არ უარყვო ქრისტეს სახელს, არც სანუთო ცხოვრებაზე გავცელი მარადიულს, არც უამიერ მეფობას – უფამო თანაყოფაზე ქრისტესთან. საგანძურზე კი არაფერი ვიცი, რადგან პატარა ვიყავი, როცა პერაკლე მეფემ გაიარა ჩვენს ქვეყანაზე, მამაჩემმა და ჩემმა ძმამ მურვან-ყრუს შემოსევისას, ჩვენი განძი ამოიღეს და ბერძენთა ციხეში დაფლეს“.

ასიშმა ჰკითხა: „შენ იქ იყავი, როცა სარკინოზები დამარცხდნენ აფხაზეთში?“ წმ. არჩილმა უშიშრად უპასუხა: „ღმერთმან ცხოველმან, რომელი არს შემოქმედი ცათა და ქუეყანისაჲ, რომელი-იგი მოვიდა ზეცით ქუეყანად წსნისათჳს კაცთასა და სიკუდილითა თჳსითა მოკლა მკვლელი ჩუენი და ჩუენ მოგვანიჭა უკვდავებაჲ, მან უკუე ძლიერმან და ყოვლისა შემძლებელმან დასცნა და შემუსრნა იგინი“. ამ სიტყვებმა გულისწყრომით აღავსო უსჯულო ჭიჭუმი, „ვინაჲთგან არა გნებავს ცხოვრებაჲ თავისა შენისაჲ და უმჯობესი შენი და მოკვდავისა მიმართ დაგიც სასოებაჲ, ჯერ არს, რათა შენცა მოკუდე ბოროტად“, – ბრძანა განრისხებულმა უსჯულომ.

მსახურებმა გაიყვანეს ღვთისთვის ნებისთი თავგადადებული მეფე. წმინდანმა მცირე დრო ითხოვა სალოცავად, მუხლი მოიდრიკა და ხელაპყრობილმა მადლობა შესწირა შემოქმედს; მაცხოვარს შეევედრა, კეთილად დაეცვა ეკლესია, განძღლიერებინა ქრისტიანობა საქართველოში, ილოცა ოჯახისთვის და მშვიდად მოუდრიკა ქედი მახვილს. ღამით ქართველმა აზნაურებმა ფარულად წამოასვენეს წმ. არჩილ მეფის გვამი, დიდი პატივით შემურეს და ნოტკორაში, მის მიერვე აგებულ ტაძარში, დაკრძალეს. ეს მოხდა 744 წელს.

წმ. მონამე ლუარსაბი იყო ქართლის მეფის გიორგი X-ის ძე. 1606 წელს, მამის გარდაცვალების შემდეგ, თოთხმეტი წლის ლუარსაბი, მეფედ აკურთხეს. იმავე წელს იმერეთში – გიორგი III, კახეთში კი – თეიმურაზ I დაადგინეს მეფედ.

1609 წელს, თურქები ყირიმელ თათრებთან ერთად მოულოდნელად თავს დაესხნენ ქართლს. მეფე ლუარსაბი, ამ დროს ცხირეთის ციხეში იმყოფებოდა მცირეოდენ ამაღლსთან ერთად, და ალბათ, ვერაფრით გადაურჩებოდა მტრის უეცარ დარტყმას, მაგრამ კველთელმა მღვდელმა

თევდორემ (ხს. 8 ივნისს), რომელსაც უსჯულოებმა მეფის სამყოფელისაკენ უმოკლესი გზის ჩვენება დაავალეს, სრულიად სანინაალმდეგო მიმართულებით ატარა ისინი.

ამასობაში, მეფემ შეკრიბა ჯარი და ტაშისკართან სასტიკად დაამარცხა მტერი. ამ დროს, მეფე ჩვიდმეტი წლისა იყო. ბრძოლაში განსაკუთრებული სიმამაცით, ზაზა ციციშვილი და გიორგი სააკაძე გამოირჩეოდნენ.

გიორგი სააკაძემ სახლში მიიწვია გამარჯვებით გახარებული მეფე. ნადიმზე ლუარსაბ მეფეს გიორგის და მოეწონა, და მიუხედავად სამეფო კარის წინააღმდეგობისა, მალე დაქორწინდა კიდევ მასზე.

შემდგომმა მოვლენებმა მტრობა ჩამოაგდო ლუარსაბ მეფესა და გიორგი სააკაძეს შორის. ეს უკანასკნელი საქართველოდან გაიქცა და შაჰ-აბასს სთხოვა თავშესაფარი. ცბიერებით ცნობილი შახი, ყოველგვარ ინტრიგას აწყობდა საქართველოს წინააღმდეგ: მან ჯერ ლუარსაბის და ლელა (თინათინი) შეირთო, შემდეგ კი – თეიმურაზსაც „დაუმოყვრდა“ – მისი ულამაზესი და, ელენეც მოიყვანა ცოლად. შაჰმა, ლუარსაბ მეფეს თეიმურაზის მოკვლა და კახეთის სამეფო შესთავაზა, თეიმურაზს კი – ლუარსაბის მოკვლის საფასურად, ქართლის სამეფოს დაჰპირდა.

მიხვდნენ ქართველი მეფენი შაჰის მზაკვრობას. ღვთის შენევნით, ამჯერად გადარჩა საქართველო ძმათა კვლის საშინელებას.

შეაშინა შაჰი ქართველთა ერთობამ, ვითომ სანადიროდ და დროის სატარებლად, თავისთან მიიწვია ლუარსაბი და თეიმურაზი. მეფეებმა მოითათბირეს და ამჯერად ბრძოლა გადაწყვიტეს, ნარეკვავის მინდორზე ფიცით აღუთქვეს ერთმანეთს წინაშე „ქრისტეს ღმრთისა დადებად სულნი და სიკვდილი ქრისტესთვის“. ისინი დარწმუნებულნი იყვნენ ქართველების გამარჯვებაში, მაგრამ ლაღატიც გამო დამარცხდნენ და თავი იმერეთს შეაფარეს. იმერეთის მეფე გიორგიმ, კეთილად მიიღო ლუარსაბი და თეიმურაზი.

შაჰ-აბასმა საშინლად ააოხრა ქართლ-კახეთი და გორში დაბანაკდა. აქედან შეუთვალა გიორგი მეფეს, გაეცა სტუმრები და სანაცვლოდ, დიდძალ საგანძურს დაჰპირდა. გიორგი III-მ შორს დაიჭირა ვერაგი შაჰის პირობა, კათოლიკოსი მალაქია და პაატა აბაშიძე აახლა ყენს, მათი პირით პატიება სთხოვა და შეუთვალა: „გვედრებით, რეცა პატივს-გვცე და მისცე მეფეთა სამეფონი თჳსნი და იმსახურენ მით, ვითარცა პირველ მამათა შენთა და თქუენ წარხვიდეთ“. როცა შაჰ-აბასმა ნახა, რომ ძალით ვერას გახდებოდა, ცბიერებას მიმართა: დაიბარა ლუარსაბის გამზრდელი შადიმან ბარათაშვილი და სთხოვა, მომიყვანე ლუარსაბი, არაფერს დაეუშა-

ვებ, პირიქით, თავისასაც დავუბრუნებ და სხვისასაც დავუმატებო; თეიმურაზი კი – მოსისხლე მტერია ჩემი, მას ვერ ვაპატიებო, თან ოქროთი მოოჭვილი ხმალი გაატანა ლუარსაბთან, მეგობრობისა და თანადგომის ნიშნად.

ბევრს ეხვეწნენ მეფეს, გიორგი, თეიმურაზ და იმერეთის წარჩინებულნი, არ წასულიყო; ლუარსაბმაც კარგად იცოდა შაჰის „მეგობრობა“, მაგრამ მეფურმა სინდისმა სხვანაირად გადაწყვიტა – „უკეთუ არა წარვიდე, ამიყრის ქუეყანათა და მოაოჭრებს, რა მადლი არს ჩემდა“.

შაჰ-აბასმა ლიქნით და პატივით მიიღო მეფე, მეგობრულად მოექცა, მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ, ქართლში ახალი მმართველი დანიშნა და ჯარებიც ჩააყენა. ლუარსაბი ყარაიაში წაიყვანა, ვითომცა სანადიროდ, იქიდან კი – სპარსეთში.

ყარაიაში ყოფნისას, ლუარსაბმა ყველა განაცვიფრა, თავისი ახოვანებით და ვაჟკაცობით. მისი ნანადირევის ხილვამ შურით აღავსო შაჰი. ლუარსაბის დამ, თინათინმა, რომელიც ყენის ცოლი იყო, სთხოვა თავის ლამაზ და ჩინებულ ძმას, უბადრუკად მოეჩვენებინა თავი შურით აგზნებული აბასისათვის, მაგრამ მეფემ სევდიანად გაიღიმა და თქვა: „უნყი, რამეთუ არღარა განმიტყეებს, ამისთვის უმჯობეს არს სიკეთისა ჩუენება, ვიდრე სიავისა“.

დიდმარხვის დროს, შაჰის ნადიმზე, ლუარსაბმა შემოთავაზებული თევზი არ ჭამა: დღეს თევზით გინდა გავტეხო მარხვა, ხვალ ხორცს შემომთავაზებ, შემდეგ – ქრისტეს უარყოფასაც მომთხოვო, – გაამჟღავნა მან შაჰის დაფარული გულისზრახვა. სიბრაზისგან გაცოფებულმა შაჰმა, პირდაპირ ქრისტეს უარყოფა და ალაჰის აღიარება უბრძანა მეფეს.

მთელი ქვეყანა რომ მიბოძო, მაინც ვერ აღეასრულებ შენს ბრძანებას, რადგან ქრისტეს სახელით ნათელღებულ ვარ და მხოლოდ ის მნამსო, – მხნედ უპასუხა ლუარსაბმა.

დატყვევებული გვირგვინოსანი შირაზს წაიყვანეს და დილეგში ჩააგდეს. შვიდი წლის განმავლობაში, ყოველდღე შედიოდნენ მასთან ციხეში მოღები: „ჰო, მეფეო! შეინყალე სიჭაბუკე შენი და ნუ ეურჩები ბრძანებასა შაჰისასა, დაუტყვევ სარწმუნოება შენი და ინამე მაჰმადი, თორემ მწარე ტანჯვა და სიკვდილი მოგელის!“ – ეუბნებოდნენ ისინი წმინდანს. „რაცა გნებავთ ყოფად ჩემდა, ჰყავით და აღასრულეთ ბრძანება ყაენისა“, – პასუხობდა ლუარსაბი.

ყაენმა უკანასკნელად შეუთვალა ქართველთა მეფეს: „ან უარჰყავ ქრისტეჲ, ანუ თანა-გაძს სიკუდილი მძვნეარეჲ“. ლუარსაბმა კი, რომელსაც პატიმრობის შვიდი წელი ლოცვასა და მარხვაში გაეტარებინა, „ბოროტთაგან შეურყეველმან და მომლოდინემან ნე-

ტარისა მის სასოებისა და გამოჩინებისა დიდებისა დიდისა ღმრთი-
სა და მაცხოვრისა ჩუენისა, იესუ ქრისტეისა“, პასუხის ღირსადაც
კი არ გახადა მოციქულები.

შაჰი საბოლოოდ დარწმუნდა, რომ ვერაფერი შეარყევდა ლუარ-
საბის სარწმუნოებას, განრისხებულმა საპყრობილეში გაგზავნა
ჯალათები და მეფის ნამებით მოკვდინება ბრძანა.

მტარვალეები მივიდნენ ბრძანების აღსასრულებლად. მეფე მიხ-
ვდა, რომ დამდგარიყო ჟამი მისი განსვლისა ამიერ სოფლიდან და
ჯალათებს უთხრა: „მაცალეთ, რათა ვილოცო უფლისა მიმართ და
მერე აღასრულეთ ბრძანებული მის უსჯულოისა“. წმინდა ლუარ-
საბმა ღვთისმშობლის ხატის წინაშე დაიჩოქა და მხურვალედ შეჰ-
ლაღადა: „ჰოე, დედოფალო ჩვენო ღმრთისმშობელო, შენდამი და-
მიძს ყოველი სასოებაჲ ცხოვრებისა ჩემისა, შენ ხარ მფარველი ჩე-
მი, შენ ხარ ნუგეშინისმცემელი ჩემი, შენ მომეც მე შენევნაჲ ლუან-
ლისა ამის ჩემისა, შენ მოიხე წინაშე ძისა შენისა და შემრთე წმინდა-
თა მოწამეთა თანა, რათა მეცა ვადიდებდე მამასა და ძესა და წმი-
დასა სულსა“.

ლოცვის დამთავრებისთანავე, ჯალათები დილეგში შევიდნენ
და მშვილდის საბლით შეუბრალებლად მოაშთვეს ღვთისმოსავი
მეფე. ღამით, წმ. მოწამის დაუფლველ გვამს, საკვირველი ნათელი
დაადგა და მრავალი მნახველი გააკვირვა. მეორე დღეს, წმ. დიდე-
ბული მოწამის სხეული ციხის ეზოში დაფლეს.

ეს მოხდა 1622 წელს. მაშინ წმინდა ლუარსაბი ოცდათხუტმეტი
წლის იყო.

წმ. არჩილსა და ლუარსაბს, ათასი წელი აშორებს ერთმანეთს,
მაგრამ საქართველოს ეკლესიაჲ მათი ხსენება ერთ დღეს განანესა
ღვანლისა და წამების მსგავსების გამო. კათოლიკოს-პატრიარქი
ლეონიდე († 1921) ამ ორი დიდმოწამე მეფის თითქმის ერთნაირ მო-
წამეობრივ აღსასრულს მიაწერს „ჩვენი წამებული და მრავალტან-
ჯული სამშობლოს თითქმის ყოველ დროს ერთსა და იმავე ვაებას,
ერთსა და იმავე სიმწარეს“ და წუხს, რომ „ლუარსაბის წმ. ძვლები
დღესაც ისევ სპარსეთში არიან და არჩილის საფლავი ერწოელ
ფშაველს და ხევსურს თუ უნახავს, თორემ სხვას არავის“.

წმინდა გიორგი მთაწმინდელი (†1065) 27 (10.07) ივნისი

წმ. გიორგი მთაწმინდელი წარმოშობით სამცხიდან იყო. დაიბადა იგი თრიალეთში, ღვთისმოსავი და ერთგული ქრისტიანების, იაკობისა და მარიამის ოჯახში.

შვიდ წლამდე, გიორგი დედ-მამასთან იზრდებოდა. „და იყო იგი სიყრმითგან სავსე შიშითა და სიყუარულითა ღმრთისათა“. შვიდი წლის ყრმა, ტაძრისის მონასტერში მიიყვანეს და ჩააბარეს ღვთისმოშიშებითა და სიბრძნით განთქმულ წინამძღვარს – წმ. საბიანას (ხს. 31 დეკემბერს). ტაძრისში, გიორგიმ, სამი წელი დაყო.

ათი წლის გიორგი, მამამ ხახულის მონასტერში წაიყვანა და აღსაზრდელად ჩააბარა იქ მოღვაწე თავის ორ ძმას, ღირს გიორგი მწერალს და საბა ხახულელს (ხს. 19 დეკემბერს).

ბიძებმა, ყოველგვარი სიკეთით შემკული ძმისწული, ხახულის მონასტრის წინამძღვარს, სინმიდით განთქმულ, ღირს მაკარი მმარხველს (ხს. 21 დეკემბერს), მიჰგვარეს.

გაიხარა ღვთისაგან მომავლის განჭვრეტით დაჯილდოებულმა წინამძღვარმა, ყრმა გიორგის ხილვითა და „სულისა თვისისა შვილად უნოდა“.

ამ დროს, ხახულის მონასტერში მოღვაწეობდნენ „ქართველთა ეკლესიათა სამკაულად“ ცნობილი მამა ბასილი, ბაგრატ III-ის ძე (ხს. 27 (9.06) მაისს), „რომლისა სათნოებათა და მოღვაწეებათა წარმოთქმაჲ შეუძლებელ არს“, ანტონი მნათე – ღმერთშემოსილი, „ღვთისმეტყველი, ფილოსოფოსი და მთარგმნელი ნერილთა“ და სხვა მრავალნი, რომელთა ცხოვრებამ წარუშლელი კვალი დატოვა გიორგის პიროვნების ჩამოყალიბებაში.

თვითონ გიორგიმაც, ყველანი გააკვირვა თავისი გონიერებითა და სიბეჯითით, „საგალობელნი იგი საწელიწადონი და შეწყობილებანი იგი გალობათანი, ყოველნივე მეყსა შინა, ზეპირით დაისწავლნა“.

როცა თრიალეთის ერისთავმა, ფერის ჯოჯიკის ძემ, გიორგის ბიძა, გიორგი მწერალი, თავის სასახლეში მიიწვია მოძღვრად, მოხუცმა გიორგიმ ძმისშვილი თან გაიყოლა. ყრმა გიორგის სიკეთით განცვიფრებულმა ფერისის მეუღლემ, „საღმრთო მან დედაკაც-მან, შვილად თვსად“ აღიარა იგი, და „დაყვეს მრავალი ჟამი კეთილ-სა და ღმრთისა სათნოსა ცხოვრებასა შინა“.

იმ დროს, თრიალეთი ბიზანტიის ხელში იყო. კეისარმა ბასილიმ მის წინააღმდეგ მოწყობილ შეთქმულებაში, ფერისსაც დასწამა ცილი, კონსტანტინოპოლში დაიბარა და თავი მოჰკვეთა. ფერისის მეუღლე თორმეტი წელი დარჩა ბიზანტიის დედაქალაქში. ღვთისმოყვარე დედაკაცმა, გიორგი „სასწავლოდ მისცა კაცთა ფილოსოფოსთა და რიტორთა, ორითავე ცხოვრებითა შემკობილთა“. ღვთივგაბრძნობილმა ჭაბუკმა, ნიჭიერებითა და გამჭრიახობით, ყველა გააკვირვა.

თორმეტი წლის შემდეგ, კეისრის ბრძანებით, ფერისის მეუღლე კვლავ თავის სამშობლოში, ტვარნატაფს, დაბრუნდა და გიორგიც თან წამოიყვანა. გიორგი ხახულის მონასტერში მივიდა და ოცდახუთი წლისამ, „ტკბილსა მას უღელსა მონაზონებისასა ქედი თვისი მოუდრიკა. მოძღუარი მისი სულიერი და ღუანლთა მიმართ მონაზონებისათა მწურთელი, დიდი ილარიონ წუთ ჯორცთა-ლა შინა იყო და ხელთაგან მისთა მიიღო კურთხევა მონაზონებისაჲ, რამეთუ იგი იყო პირველი მოძღუარი მისი და მიზეზი ყოვლისა კეთილისაჲ“.

„უცხოებისა და თვსთაგან განშორებით“ მოღვაწეობის სურვილით, გიორგიმ ფარულად დატოვა მონასტერი და, გლახაკის ძონძებში გადაცმული, იერუსალიმისაკენ გაემართა. „შრომითა და მოღუანებითა შემკულმან მამამან“, გაჭირვებით მიაღწია შავ მთამდე. იქაური სინმინდეების თაყვანისცემის, მონასტერთა მოლოცვისა და მოღვაწე მამების მოკითხვის შემდეგ, გიორგიმ „ყოვლისა პირველად იწყო ძიებად წინამძღვრისა სულიერისა, რამეთუ უწყოდა, ვითარმედ თვნიერ მოძღვრისა არა არს ცხოვრებაჲ სულისა და წარმატება მონაზონებისა“. იპოვა კიდეც მთის ნაპრალებში დაყუდებული საოცარი მამა – „კაცი ზეცისაჲ და ანგელოზი ქუეყანისაჲ, ყოვლითურთ უცხო და განშორებული ჯორცთა და ჯორციელთა ზრახვათაგან და გონებითა ღვთისა მიცვალებული“ – ქართველი ბერი, გიორგი დაყუდებული (ხს. პ ივლისს).

სამი წლის მოღვაწეობის შემდეგ, გიორგი დაყუდებულმა „ჰასაკით, სიბრძნითა და გონიერებით“ სრულქმნილი გიორგი, სქემით შემოსა და იერუსალიმში გაუშვა, წმ. ადგილთა მოსალოცად; უკან დაბრუნებულს კი – მთაწმინდაზე წასვლა და „თარგმანებაჲ წიგნთა საღმრთოთაჲ ბერძნულისაგან ქართულად“, ანუ წმ. ექვთიმე ათო-

ნელის (ხს. 13 მაისს) საქმის გაგრძელება უბრძანა. გიორგი შეაკრთო ბრძანებამ. „შეუძლებელ არს ჩემგან და ესევეითართა განღმრთობილთა კაცთა შვენის, ვითარცა იყო წმინდაჲ მამაჲ ჩუენი ეფთჳმე“, – შეჰკადრა მან მოძღვარს. „შვილო, რომელმან წმინდაჲ იგი სიკვდილისაგან იხსნა და ქართული ენა განმარტა, იგივე შემძლებელ არს შენდაცა შეწეწნად, რამეთუ მას, დიდად ეწყალის და უყვარს ნათესავი ჩუენი და თჳთ მას, წმინდასა მამასა ეფთჳმის ევეედრნეთ, რათა შეგენიოს“, – დაამშვიდა ექვთიმე ათონელის ღირსეული მემკვიდრე გიორგი დაყუდებულმა და ათონს გაგზავნა იგი.

ათონელმა ქართველებმა სიხარულით მიიღეს წმ. მამა. გიორგიმ მონასტრის ყველაზე მძიმე საქმეები იტვირთა „ყოვლისა თავისა თჳსისა შეურაცხქმნითა... ვითარცა კაცმან ლიტონმან და უსწავლელმან“. როგორც მისი ცხოვრების აღმწერელი მოგვითხრობს, ღირსი გიორგი, ყოველთვის თავდახრილი დადიოდა და „თჳნიერ საჭიროთა საქმეთა“ არავის შეხედავდა. მისი სულიერი თვალები კი – „მარადის უხილავსა მას დიდებასა ღვთისასა“ განიცდიდა.

გიორგი დაყუდებულმა თავისი მოწაფის, თეოდორეს პირით კიდევ ერთხელ შეახსენა გიორგის ათონზე გაგზავნის მიზეზი და საყვედურიც შეუთვალა.

გიორგიმ პატიება სთხოვა მოძღვარს, მოწინებითა და შიშით მიიღო მღვდლობის პატივი, საღმრთო წიგნების თარგმანებასაც მიჰყო ხელი და მალე, მთელი საძმოს წინამძღვარიც შეიქმნა. ამ დროიდან იწყება ფართო მოღვაწეობა მამა გიორგი მთანწმინდელისა. მან შეკრიბა ცნობები ექვთიმესა და იოანეს შესახებ, აღწერა მათი ცხოვრება, გადმოასვენა და დიდებულ ლარნაკებში მოათავსა წმ. მამათა ნაწილები, გაამშვენიერა და „ყოვლითურთ სრულჰყო წმინდაჲ ეკლესიაჲ“.

საბერძნეთში იმპერატორ კონსტანტინე მონომახთან ჩასულმა ქართველთა მეფე ბაგრატ IV-მ, საქართველოში დაბრუნება და ჭყონდიდელობა შესთავაზა ღირს მამას, მაგრამ ქვეყნიურ დიდებას და შფოთს განრიდებულმა გიორგიმ, მეფეს უარი მოახსენა.

წინამძღვრობა და მონასტრის საქმეებზე ზრუნვა ბევრ დროსა და შრომას, ხშირად კი – მონასტრიდან გამოსვლასაც მოითხოვდა, სამწერლო მოღვაწეობისათვის კი, ძალიან ცოტა დრო რჩებოდა. გიორგი წინამძღვრობიდან გადადგა და შავ მთაზე წავიდა გიორგი დაყუდებულთან. გიორგი დაყუდებულმა ღვთის სიყვარულით ისევ უკან დაბრუნება უბრძანა თავის სულიერ შვილს. გიორგი დამორჩილდა მოძღვრის ლოცვა-კურთხევას, ათონის მთაზე დაბრუნდა და ჩვეულ მოღვაწეობას შეუდგა. ამ საოცარი მამის მიერ თარგმნილ წიგნთა მხოლოდ ჩამოთვლაც კი ნათელს ხდის, მისი მოღვაწე-

ობის განუზომელ მნიშვნელობას: დიდი სვინაქსარი, სანელინადო გამოკრებული, პავლე სრული, პავლე გამოკრებული, სანელინადო, თენი, სადღესასწაულო, ნიგნი ექვსთა დღეთა – ბასილი დიდისა, დავითნი, დიდი პარაკლიტონი, დიდი მარხვანი, ზატიკი, დაბადების თარგმანება იოანე ოქროპირისა, მეექვსე კრების ძეგლისწერა, ნიგნი გრიგოლ ნოსელისა და სხვანი.

ერთხელ, ბოროტის მანქანებით შურით აღვსილმა სვიმონ-წმინდელმა ბერებმა მოინდომეს ქართველი მამების გაძევება მონასტრიდან. „გვხსენ დიდისა ჭირისაგან და განგვათავისუფლენ კაცთაგან ამათა და უცხოთესლთა, რამეთუ არს მონასტერსა შინა ჩვენსა ვითარ სამეოცი კაცი, რომელნი ქართველად სახელ-იდებენ თავთა თვსთა და არა უწყით, რაჲ არს სარწმუნოებაჲ მათი“, – შესჩივლეს მათ ანტიოქიის პატრიარქ თეოდოსის. პატრიარქმა თავისთან დაიბარა ბერძნულად კარგად მოლაპარაკე წმ. გიორგი მთაწმინდელი. ღირსმა გიორგიმ ისეთი სიბრძნით იქადაგა მართლმადიდებლობა, რომ მსმენელები განაკვირვა. პატრიარქმა ცუდისმზრახველი სვიმონ-წმინდელნი შერისხა.

ცოტა ხნის შემდეგ, პატრიარქს კვლავ მოახსენეს, საქართველოში მოციქულებს არ უქადაგნიათ, თვითონაც მცირერიცხოვანნი არიან, ამიტომ ჯერ-არს ანტიოქიის პატრიარქის ხელმწიფების ქვეშ იყვნენო. პატრიარქმა მამა გიორგის აუწყა ეს და ურჩია: „მეფე თქვენი წინამე ჩუენდა მოვიდეს და ჴელმწიფებასა ჩუენსა დაემორჩილოსო“. წმ. ათონელმა მამამ უპასუხა: „შენ იტყვ, ვითარმედ თავისა მის მოციქულთაჲსა პეტრეს საყდარსა ვზიო, ხოლო ჩუენ პირველწოდებულისა და ძმისა თვისისა მწოდებელისა ნასწავლნი ვართ და სამწყსონი და მის მიერ მოქცეულნი და განათლებულნი და ერთი წმინდათა ათორმეტთა მოციქულთაგანი – სვმონს ჴყყვი კანანელსა – ქუეყანასა ჩუენსა დამარხულ არს აფხაზეთს, რომელსა ნიკოფსი ეწოდების. ერთი ღმერთი გვცნობიეს, არღარა უარგჳყოფიეს და არღა ოდეს წვალებისა მიმართ მიდრეკილ არს ნათესავი ჩუენი... ჯერ არს წოდებული იგი მწოდებელსა მას დაემორჩილოს, რამეთუ პეტრესი ჯერ არს, რათა დაემორჩილოს მწოდებელსა თვსსა და ძმასა ანდრეას და რათა თქუენ ჩუენ დაგვემორჩილნეთ!“ ბოლოს კი – დაამატა: „იყო ჟამი, რომელ ყოველსა საბერძნეთსა შინა მართლმადიდებლობაჲ არა იპოებოდა და იოანე, გუთელ ეპისკოპოსი, მცხეთას იკურთხა ეპისკოპოსად“.

გაკვირვებულმა პატრიარქმა კეთილად გაიღიმა და თქვა: „ხედავთა ბერსა ამას, ვითარ მარტოჲ ესოდენსა სიმრავლესა გუერევის?“. შემდეგ, თეოდოსიმ და ანტიოქიელებმა აღიარეს საქართველოს ეკლესიის მოციქულებრივი წარმოშობაც და სარწმუნოებრივი

სინმინდეც.

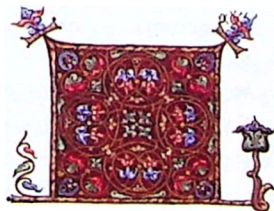
ღვთისმოყვარე ბაგრატ მეფე, ხშირად სთხოვდა მამა გიორგის, საქართველოში ჩამოსულიყო სამოღვაწეოდ. ნეტარი მამა ჯერ უარობდა, მაგრამ ბოლოს, როცა „სრულქმნა თარგმანებაჲ საღმრთო წიგნთაჲ“, აღასრულა მეფისა და კათოლიკოსის სურვილი. მათი ბრძანებით, წმ. მამამ გამოიკვლია მაშინდელი მდგომარეობა სასულიერო წოდებისა და მოაწესრიგა საეკლესიო ცხოვრება. ეკლესიაში უარყოფილ იქნა წოდებრივი უპირატესობის პრინციპი და ღირსეული ადამიანები დანიინაურდნენ. ამ დროს გავრცელდა ჩვენს ეკლესია-მონასტრებში მის მიერ ნათარგმნი წიგნებიც.

ხუთი წლის შემდეგ, მამა გიორგი ისევ მთაწმინდაზე დაბრუნდა. ბაგრატ მეფემ პატივით და დიდძალი შესანიშნავით გაისტუმრა ქართველთა მნათობი. ათონს მიმავალმა ნეტარმა მამამ, თან ოთხმოცი ობოლი ბავშვი წაიყვანა აღსაზრდელად. კონსტანტინეპოლში ჩასულმა ნეტარმა გიორგიმ, წინასწარ იგრძნო აღსასრულის მოახლოება და ბრძანა, ობოლნი იმპერატორის წინაშე წარსადგენად მოემზადებინათ. „უკუეთუ დღეს არა ვიხილოთ მეფე, ხვალე ჴელთა არა გვაქვს!“ – ჩქარობდა წმ. მამა.

მამა გიორგიმ „პატივი მისცა მეფესა და ჰრქუა, ვითარმედ „შემდგომად ღვთისა, ხელთა შენთა შევედრებ ობოლთა ამათ“. შემდეგ ყრმებს, წმ. სვიმეონ მიმრქმელის ლოცვა „ან განუტევე...“ აგალობა.

მეორე დღეს, 1065 წლის 30 (13.07) ივნისს, პეტრე-პავლეს დღესასწაულზე, წმ. გიორგი მთაწმინდელმა მშვიდობით შეჰვედრა სული უფალს.

ათონელმა მამებმა წმინდანის გვამი ათონზე გადაასვენეს და „ლუსკუმასა შინა მარმარილოსა, გიორგის თანა მაშენებელისასა (ხს. 28 (10. VIII) ივლისს) დაკრძალეს, ვითარცა მეორედ მაშენებელი და შემამკობელი ეკლესიათა“.

მღვდელმონაზი კირიონ II, სრულიად
საქართველოს ათონელი-პატრიარქი (XX ს.)
27 (10.07) ივნისი

მღვდელმონაზი კირიონ II (ერისკაცობაში გიორგი საძაგლიშვილი), დაიბადა 1855 წელს, გორის მაზრის სოფელ ნიქოზში, სასულიერო პირის ოჯახში.

საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ, წმინდანმა სწავლა გააგრძელა გორის სასულიერო სასწავლებელსა და თბილისის სასულიერო სემინარიაში. 1880 წელს ღვთისმეტყველების კანდიდატის ხარისხით დაასრულა კიევის სასულიერო აკადემია და დაინიშნა ოდესის სასულიერო სემინარიის ინსპექტორის თანაშემწედ.

1883-1886 წლებში წმ. კირიონი პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა გორში, თელავში, ქუთაისში, თბილისში; 1886 წელს, დაინიშნა საქართველოს მონასტრების ბლალოჩინად და კავკასიაში ქრისტიანობის აღმდგენელი საზოგადოების სკოლების ინსპექტორად; აარსებდა სამრევლო სკოლებს, წიგნსაცავებს და ბიბლიოთეკებს, ამავე დროს, ქართულ და რუსულ ჟურნალ-გაზეთებში ივერიელის, საძაგლოვის, ლიახველის ფსევდონიმებით აქვეყნებდა წერილებს, გამოკვლევებს საქართველოს ეკლესიის ისტორიაზე, ხალხურ ზეპირსიტყვიერებაზე, ქართულ ლიტერატურაზე.

1886 წელს, უფლის რჩეული, ბერად აღიკვეცა, კირიონის სახელით და ქვაბთახევის მონასტრის წინამძღვრად დაინიშნა. ამ პერიოდში ღვთისმსახურების პარალელურად, კირიონი მეცნიერულ მოღვაწეობასაც აგრძელებს: კრებს ხალხური სიტყვიერების ნიმუშებს, სწავლობს ხალხის ზნე-ჩვეულებებს, მუშაობს ეკლესია-მონასტრების სიძველეებზე. თბილისის საეკლესიო მუზეუმსა და ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების სიძველეთა საცავს, უხვად სწირავს იგი ეკლესია-მონასტრების წესტიან სენაკებში მიკვლეულ და საოჯახო კოლექციებიდან მოპოვებულ იშვიათ ხელნაწერებს.

კირიონმა, რომელიც მოსკოვის არქეოლოგიური საზოგადოების წევრი იყო, 1898 წელს გამოსცა ლიახვის ხეობის ისტორიულ ძეგლთა აღწერილობა, ამას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, რადგან ბევრი აქ აღწერილი ძეგლი მომდევნო ხანებში განადგურდა.

1898 წლის აგვისტოში, არქიმანდრიტი კირიონი აკურთხეს ალავერდის ეპისკოპოსად, რასაც ქართული საზოგადოება დიდი სიხარულით შეხვდა. წმ. კირიონმა საკუთარი საფასით დაიწყო განადგურების პირას მისული ალავერდის ტაძრის შეკეთება, ხელი მიჰყო კახეთის ეკლესია-მონასტრებში დაცული სიძველეების შესწავლას. მან, საქართველოს საეკლესიო მუზეუმს სხვა ხელნაწერებთან ერთად, გადასცა ბაგრატ IV -ის დროინდელი, 1089 წელს გადაწერილი სახარება, რომლის შესახებაც ქართულმა მეცნიერებამ მანამდე არაფერი იცოდა. ამავე დროს, კირიონმა ხმა აღიმალა სომხების მიერ ქართული ტაძრების მიტაცების გამო. მან, ვრცელი დასაბუთებული ბარათით მიმართა საქართველოს ეგზარქოსს და მოითხოვა, ამ ტაძრების დაბრუნება საქართველოს ეკლესიისთვის.

1901 წლიდან, კირიონი გორის ეპისკოპოსია. ამ დროისთვის საქართველოს საეგზარქოსომ შენიშნა, რომ წმ. მღვდელმთავრის ირგვლივ თავს იყრიდა განათლებული სამღვდელოება, რომელიც აშკარად გამოხატავდა უკმაყოფილებას საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის გაუქმების გამო. მთავრობა ეპისკოპოსს ხშირად უცვლიდა ეპარქიებს: 1903 წელს, იგი ხერსონში გაამწესეს, 1904 წ. – ორიოლში, 1906 წ. – სოხუმში. აქ, წმ. კირიონმა ბევრი იღვანა საქართველოს ეკლესია-მონასტრების აღდგენისათვის. მალე იგი, კონოს ეპარქიაში გადაიყვანეს.

1907 წლის სექტემბერში, წმინდანს უფლება არ მისცეს, საქართველოში ჩამოსულიყო და უკანასკნელი პატივი მიეგო წმ. ილია მართლის ცხედრისთვის. მან მხოლოდ დეპეშის გამოგზავნა მოახერხა. 1908 წელს კირიონს, მთავრობის დადგენილებით ჩამოერთვა ეპისკოპოსის წოდება და დაპატიმრებულ იქნა. მთავრობის ამგვარი სიმკაცრის მიზეზი შეიძლებოდა გამხდარიყო კირიონის დაუცხრომელი ბრძოლა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიისათვის.

1905 წელს, ქართული საზოგადოების მოწინავე ნაწილმა, წმ. ილია მართლის (ჭავჭავაძის) მეთაურობით, მეფისნაცვალ ვორონცოვ-დაშკოვს ოფოციალურ დონეზე მოსთხოვა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის საკითხის განხილვა. მთავრობა იძულებული შეიქნა, ფორმალურად მაინც დაენიშნა პეტერბურგში სპეციალური სხდომა, სადაც უნდა განხილულიყო აღნიშნული საკითხი. ეპისკოპოსმა წმ. კირიონმა სხდომაზე წაიკითხა ორი მოხსენება: 1. რა აიძულებს ქართველებს იმეცადინონ თავისი ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენაზე; 2. ეროვნული პრინციპი ეკლესიაში. ფორმალურად დანიშნულმა კომისიამ, უარყო ქართველი სამღვდელოების სამართლიანი მოთხოვნები.

კირიონის დევნა-შევიწროება სულ უფრო და უფრო ძლიერდებოდა. 1908 წლის 28 მაისს, თბილისში მოკლეს ეგზარქოსი ნიკონი და მისი მკვლელობა, დევნილ მღვდელმთავარს დააბრალეს. ამგვარმა ცილისწამებამ ალაშფოთა როგორც საქართველო, ისე რუსეთის საზოგადოების დემოკრატიული ნაწილი; ევროპაში, კირიონის დაცვის საზოგადოებაც კი შექმნეს და დაიწყეს ხელმონერების შეგროვება, მისი გათავისუფლების მოთხოვნით. წმ. მღვდელმთავარი, მასზე დაშვებულ ამ განსაცდელს ამგვარი განწყობით ხვდებოდა: „ვარდი უეკლოდ ვის მოუკრეფია, სიყვარულით უნდა ავიტანოთ ტანჯვა, ვინაიდან ტანჯვა სიყვარულის ნაყოფია, ძალა ტანჯვაშია“

მთავრობამ 1915 წელს შეწყვიტა კირიონის დევნა. იგი დანიშნეს პოლოცკისა და ვიტებსკის ეპისკოპოსად, მაგრამ სამშობლოში ჩამოსვლის ნება არ მისცეს.

წმინდანი უდიდესი ქველმოქმედი იყო. მისი მატერიალური დახმარებით, რუსეთისა და საზღვარგარეთის უმაღლეს სასწავლებლებში, სამასამდე ქართველმა ახალგაზრდამ მიიღო განათლება.

ჯერ კიდევ XIX საუკუნის 90-იან წლებში, როცა ქართული ენა ოფიციალური ხელისუფლებისაგან დევნილი იყო, კირიონმა გრიგოლ ყიფშიძესთან ერთად, ქართული სიტყვიერების ისტორია შეადგინა.

1917 წელს აღდგა საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალია და საქართველოს, ქართველი საზოგადოების დაჟინებული მოთხოვნით, 1917 წლის ზაფხულში, ეპისკოპოსი კირიონი სამშობლოსკენ გამოემგზავრა. არაგვის ხეობაში მას შეეგება ასოცამდე ცხენოსანი, რომელთაც დიდი პატივით მიაცილეს დედაქალაქამდე. თბილისშიც ბრწყინვალე შეხვედრა მოუწყვეს წმინდანს.

1917 წლის სექტემბერში, სრულიად საქართველოს საეკლესიო კრებაზე, რომელიც თბილისში ჩატარდა, კათოლიკოს-პატრიარქად არჩეულ იქნა ეპისკოპოსი კირიონი, რომელიც საზეიმოდ ეკურთხა იმავე წლის 1 ოქტომბერს.

სვეტიცხოველში, აღსაყდრების დღეს წარმოთქმულ სიტყვაში, უწმიდესმა და უნეტარესმა პატრიარქმა ბრძანა: „სამშობლო საყვარელო, ღვთისმშობლის წილხვედრო, ბრძმედსა შინა ტანჯვა-ვაებისასა განწმედილო! შენთვის დანული, შენგან განშორებული, შენთვის მტირალი, მუდამ შენკენ ღტოლვილი, დღეს განვისვენებ ტკბილსა შინა წიაღსა შენსა არა ვითარცა შვილი უძლები, არამედ ვითარცა მესაიდუმლე და სინდისი ეკლესიისა შენისა... ვიცი, შენი გულისყური, ამაჟამად ჩემკენაა მოქცეული და მეკითხები: რა მომიტანე, რა მალამოსა სცხებ იარებსა ჩემსა, რით მანუგეშებ სევდა

მოსილსა? ყური მომიპყარ: „არა მოველ, რათა გიმსახურო, არამედ მსახურებად შენდა და მიცემად სული სახსრად შენდა“ (მთ. 20, 28). მოვედი არა ვითარცა მნე სასყიდით დადგინებული, არამედ ვითარცა მნე, ერთგული და მარად მორჩილი“.

კირიონ II-მ წერილები დაუგზავნა მსოფლიოს მართლმადიდებელ ეკლესიათა მეთაურებს, რომელშიც მოკლედ და დასაბუთებულად გადმოსცემდა საქართველოს ეკლესიის ისტორიას და მოითხოვდა, საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის ცნობას.

საქარველოში სარწმუნოებრივი და ეროვნული პრინციპების დამკვიდრებისა და აღორძინებისათვის დაუცხრომლად მებრძოლი წმ. პატრიარქის მოღვაწეობა ზღუდავდა ეკლესიის და ქვეყნის წინააღმდეგ შეკრებილი ბოროტი ძალების მოქმედებას, რომელთა გამოსვლები თანდათან უფრო და უფრო საშიშ და ცინიკურ სახეს იღებდა. ამ დროს, მრავალი საეკლესიო და საერო მოღვაწე იქნა მოკლული. ბოროტების უპირველესი სამიზნეები იყვნენ ის წმ. ადამიანები, რომელთა ავტორიტეტი ძალიან დიდი იყო ხალხში. საქართველოს წმ. ეკლესიის სამოციქულო ტახტზე მჯდომი საჭეთმპყრობელის, წმ. კირიონის სარწმუნოებრივ-ეროვნული მოღვაწეობა, მოსვენებას არ აძლევდა ეკლესიისა და ქვეყნის მტრებს: დაიწყო დაუსრულებელი ცილისწამებები, პროვოკაციები, შანტაჟები, მუქარები და... 1918 წლის 26 ივნისს, წმ. კირიონ კათოლიკოსი მოკლული იპოვეს მარტყოფის მონასტრის საპატრიარქო რეზიდენციაში.

საქართველოს ეკლესიის წმ. სინოდის 2002 წლის 17 ოქტომბრის სხდომაზე, მონამეობრივად აღსრულებული სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი კირიონ II, წმინდანთა დასში შეირაცხა.

ნმინდა დინარ დედოფალი (X ს.)

30 (13.07) ივნისი

რუსულ საეკლესიო მატრიანებს დაცული აქვთ ცნობები, „ივერიის დედოფალ დინარას“ შესახებ, რომელსაც დიდი ღვაწლი მიუძღვის ქრისტიანობის წინაშე.

მეცნიერები დიდხანს დაობდნენ, თუ საქართველოს რომელ ისტორიულ პირს გულისხმობდა რუსული საეკლესიო გადმოცემა. ფიქრობდნენ, რომ წყაროები გულისხმობდნენ წმ. მეფე თამარს (ხს. I მაისს), მაგრამ ცნობები თამარამდელ პერიოდს მიუთითებს. აღსანიშნავია, რომ „ქართლის ცხოვრებას“ დაცული აქვს ცნობა, ჰერეთის დედოფალ დინარას შესახებ, რომელმაც თავის შვილ იშხანიკთან ერთად, ჰერეთის ანუ ალბანეთის მრავალრიცხოვან მოსახლეობას აღუდგინა მართლმადიდებლური სარწმუნოება და იხსნა ისინი მწვალებელ-მონოფიზიტთა საეკლესიო უღლისაგან, X საუკუნეში.

ჰერეთი ანუ ალბანეთის უდიდესი ნაწილი, ძველთაგანვე დასახლებული იყო ქართველური ტომებით, ამიტომაც ძველი წყაროები, მასაც ივერიას უწოდებდნენ, შავი ზღვიდან ვიდრე კასპიის ზღვამდე გადაშლილი ქვეყნის (ივერიის) ნაწილად მიიჩნევდნენ. სლავურ-რუსული მეომარი ტომები, რომლებიც, მოსე კალანკატუელის თანახმად, ზოგჯერ ლაშქრავდნენ სამხრეთის მხარეებს და ამიერკავკასიაშიც შემოდიოდნენ კასპიის ანუ დარუბანდის კარით, ხედებოდნენ ივერიელ (ჰერ) მოსახლეობას; ამიტომაც, როგორც ჩანს, ჰერთა ანუ ივერიელთა დედოფალ დინარას შესახებ ცნობებიც, მათ გაიტანეს რუსეთში. მართლაც, ქართული ეკლესია დიდ პატივს მიაგებს წმ. დედოფალ დინარას. თუ არა მისი თავგამოდებული ღვაწლი, აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის მრავალრიცხოვანი მოსახლეობა შეემატებოდა მწვალებელ-მონოფიზიტთა რიგებს, რომლებიც აქ გაბატონებული იყვნენ სპარსელთა ხელშეწყობით.

მოსკოვის კრემლის სასახლეში, ოქროს სადედოფლო დარბაზის ჩრდილოეთის კედელზე გამოხატულია თეთრ ცხენზე ამხედრებული - მტერთა მძლეველი წმ. დედოფალი დინარა.

მოსკოვის კრემლის სასახლეში, ოქროს სადედოფლო დარბაზის ჩრდილოეთის კედელზე გამოხატულია თეთრ ცხენზე ამხედრებული - მტერთა მძლეველი წმ. დედოფალი დინარა.

ივლისი

- 2 (15) – ღვთისმშობლის კვართის დღესასწაული.
- 3 (16) – ღირსი გიორგი ღმერთშემოსილი,
დაყუდებული (XI ს.).
- 8 (21) – წმ. მონამე მირდატ მეფე (†410).
- 12 (25) – ღირსნი მამანი ჩვენნი, ათონელნი: იოანე –
ექვთიმეს მამა & გაბრიელი (X ს.).
- 18 (31) – ღირსი კოზმან ხუცეს-მონაზონი,
მწიგნობართუხუცესი, მრავალმთას
სპარსთაგან მოკლული (†1630).
- 20 (2.08) – წმ. სალომე ქართველი, სპარსთაგან
წამებული (XIII ს.);
– წმ. ილია მართალი (ჭავჭავაძე), †1907.
- 24 (6.08) – წმ. ილარიონ თუალელი (XI ს.);
- 28 (10.08) – ღირსი გიორგი მაშენებელი –
ათონელი (†1029).
- 29 (11.08) – წმ. მონამე ევსტათი მცხეთელი (†551).
- 30 (12.08) – წმ. ცოტნე დადიანი – საქართველოსთვის
თავდადებული & აღმსარებელი (XIII ს.).
- 31 (13.08) – წმ. არსენ ნინოწმინდელი (†1019).

ლეთისმშობლის კვართის დღესასწაული

2 (15) ივლისი

საქართველოს ეკლესია, ოდითგანვე თაყვანს სცემს და სათუთად ეპყრობა ეკლესია-მონასტრებში დაცულ სინმინდეებს, მაგრამ დროთა განმავლობაში, გარეშე მტრების შემოსევებისა და შინაგანი შუღლის გამო, ეკლესიის საგანძურთაგან სინმინდეების უმეტესობა დაიკარგა, განადგურდა, ნაწილი კი – მუზეუმებსა და სხვა ადგილებშია დამკვიდრებული.

ამჟამად, ზუგდიდის ისტორიულ მუზეუმში ინახება სინმინდეები, რომელნიც სხვადასხვა ეკლესია-მონასტრებიდან ამოულიათ 1923-1936 წლებში. მათ შორის

არის ღვთისმშობლის კვართი, რომელიც ხობის ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესიიდან წაულიათ. თავის დროზე, კვართი დეკორით ყოფილა შემკული, მაგრამ დროთა განმავლობაში, საღებავი გადასულა. ამჟამად, იგი უფრო ტილოს ჰგავს (ზომა 180 x 150 სმ).

არსებობს სხვადასხვა მოსაზრება ღვთისმშობლის კვართის საქართველოში მოხვედრის შესახებ: ერთი ვარაუდით, ეს სინმინდე XVII საუკუნის დასაწყისში იერუსალიმიდან უნდა იყოს ჩამოტანილი, მეორე გადმოცემით კი – კვართის საქართველოში ჩამოტანა VIII საუკუნეში ბიზანტიაში გავრცელებულ ხატმბრძოლობის ერესს უკავშირდება.

„ქართლის ცხოვრების“ მიხედვით, „პერანგი ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლისა სასწაულთმოქმედი“ ინახებოდა ხობის მონასტერში. საქართველოში ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის კვართის არსებობაზე მიუთითებენ: 1640 წლის გაზაფხულზე ლევან II დადიანთან მყოფი რუსი ელჩები – ფედოტ ელჩინი და პავლე ზახარევი, XVII საუკუნის თეატინელთა ორდენის ბერი, ჯუზეპე მარია ძამპი, ალექსანდრიის პატრიარქი, რომელიც XVII საუკუნეში მოგზაურობდა საქართველოში; იმერეთის სამეფო კარზე 1650-1652 წლებში მყოფი რუსი ელჩები – ალექსი იეველევი და ნიკიფორე ტოლოჩანოვი და ათონელი ბერები, რომლებიც ათონის მონასტრიდან იყვნენ გამოგზავნილი შესანიშნავის ასაკრეფად.

ღვთისმშობლის კვართი, ვერცხლის კიდობანში ყოფილა დაცული და საყდრის საკურთხეველთან დადგმული, ოდიშის მთავრის,

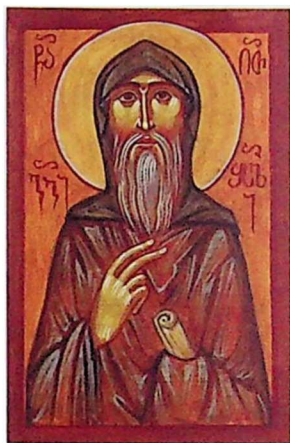
ლევან II-სა და კათოლიკოსის ბეჭდით დალუქული.

გადმოცემით, ღვთისმშობლის კვართთან უამრავი კურნებანი და სასწაულები აღესრულებოდა. ყოფილა მცდელობა, მისი რუსეთში გატანისა, მაგრამ, ღვთის განგებით, კვართი საქართველოში დარჩა.

ყოველი წლის 2 (15) ივლისს, ხდება კვართის გამობრძანება ზუგდიდის მუზეუმის ტერიტორიაზე მდებარე, ვლადიმერის ღვთისმშობლის სახელობის საკათედრო ტაძარში, სადაც წირვა-ლოცვის შემდეგ, მორწმუნეებს ეძლევათ საშუალება, ემთხვიონ და თაყვანი სცენ ქრისტიანული სამყაროს ამ უდიდეს სინამდის.

ღირსი გიორგი ღმერთშემოსილი, დაჟღავნებული (X ს.)

3 (16) ივლისი

წმ. გიორგი ღმერთშემოსილი, ქართველი ბერების იმ ნაწილსა ეკუთვნის, რომელთაც სამოღვაწეოდ უცხოეთი აირჩიეს. განდეგილობისა და ამა სოფლის შფოთისაგან განრიდების სურვილით, ის საქართველოდან წავიდა და შავ, ანუ საკვირველ მთაზე დაემკვიდრა. ამ დროს იქ, უამრავი ეკლესია-მონასტერი იყო. ყველა ცდილობდა ადგილის დამკვიდრებას და ხშირი იყო სხვადასხვა ეროვნების ბერ-მონაზონთა შორის გაუგებრობანი. წმ. მამამ, მიუვალი მთის ნაპრალებში პოვა თავშესაფარი. სწორედ ამიტომ უწოდებენ მას შეყენებულს.

გიორგი დაყუდებულის წმ. ცხოვრების შესახებ, კარგად იცოდნენ იქაურმა მოღვაწე ბერებმა. იგი იყო უდიდესი ასკეტი და სულიერი მოღვაწე, ყოველგვარ ეროვნულზე ამაღლებულიც და უდიდესი პატრიოტიც. მის პიროვნებასა და მოღვაწეობაზე საუკეთესოდ მეტყველებს მისი წოდება – ღმერთშემოსილი.

როდესაც საქართველოდან ფარულად წასულმა დიდმა მამამ, გიორგი მთანმინდელმა (ხს. 27 ივნისს), შავი მთის მონასტრები მოილოცა, დაიწყო სულიერი მამის მოძიება, რადგან იცოდა, რომ თვინიერ მოძღვრისა „არა არს ცხოვრებაჲ სულისა და წარმართე-

ბაე მონაზონებისაჲ".

მან, საკვირველ მთაზე იპოვა კლდის ნაპრალში დაყუდებული წმ. ბერი, „ვითარცა გურიტი უბინოჲ და ტრედი უმანკოჲ, კაცი ზეცისაჲ და ანგელოზი ქუეყანისაჲ". ეს იყო გიორგი ღმერთშემოსილი, ბერი, „განშორებული ჴორცთაგან და ჴორციელ ზრუნვათაგან, გონებით, ღმრთისა მიცვალებული".

წმ. გიორგი შეყენებულმა დაიმონაჲ ღირსი გიორგი, მონასტერში დაამკვიდრა და სამი წელი, შრომასა და მოღვაწეებაში, მარხვასა და მღვიძარებაში აცხოვრა, შემდეგ კი – „სქემით აკურთხა და ამით სრულყო მონაზონობა მისი".

გიორგი დაყუდებულმა აკურთხა წმ. მამა გიორგი მთანმინდელი, ათონზე წასულიყო და გაეგრძელებინა წმ. ექვთიმე ათონელის (ხს. 13 მაისს) საქმე, ბერძნულიდან ქართულად ეთარგმნა საღმრთო წიგნები, თან შეურყეველი რწმენითა და სასოებით განმსჭვალული სიტყვებით გაამხნევა: „შვილო, რომელმან წმიდაჲ იგი (ექვთიმე ათონელი) სიკუდილისაგან იხსნა და ქართული ენაჲ განმარტა, იგივე შემძლებელ არს შენდაცა შეწევნად, რამეთუ მას დიდად ეწყალის და უყუარს ნათესავი ჩუენი".

ღირსი გიორგი წმ. ათონის მთაზე გაემგზავრა, მაგრამ წიგნების თარგმნის ნაცვლად, შვიდი წლის მანძილზე ასრულებდა მორჩილის საქმეს. ეს რომ გიორგი შეყენებულმა გაიგო, ათონზე თავისი მონაჲე გაგზავნა და „დიდი მდურვა მოუმცნო" გიორგის, „არღა აღსრულებისათვის ნებისა მისისა". გიორგი მთანმინდელმა, თანახმად მოძღვრის სურვილისა, მღვდლობის ხარისხი მიიღო და შემდგომ, მთარგმნელობით მოღვაწეობასაც მიჰყო ხელი.

მიუხედავად იმისა, რომ წმ. გიორგი შეყენებული, განდევილ ცხოვრებას ეწეოდა, მან უდიდესი ღვაწლი დასდო ქართული სასულიერო მწერლობის განვითარებას. მას მტკიცე კავშირი ჰქონდა ათონზე მოღვაწე ქართველ მამებთან, საიდანაც, მისი სიტყვით, „სახიერმან და კაცთმოყუარემან ღმერთმან, ყოველი აღმოსავლეთი საღმრთოთა ნათლითა განაბრწყინვა და წმინდანი ეკლესიანი ქართლისანი ახლად შეამკვნა". მან, ლიტერატურული მოღვაწეობის გზაზე დააყენა წმ. გიორგი მთანმინდელი. მისივე თხოვნით და დავალებით, აღწერა გიორგი მცირემ თავისი მოძღვრის, წმ. გიორგი მთანმინდელის ცხოვრება. წმ. გიორგი შეყენებულს გადაუწერია დავით მტბევარის მიერ ბერძნულიდან ქართულად ნათარგმნი ცხოვრება, სვიმეონ საკვირველთმოქმედის დედის, მართასი და წმინდისა ბარლამ სირო-კავკასიელისა.

წმ. გიორგი დაყუდებული გარდაიცვალა 1068 წელს, თავისი სახელოვანი მონაჲის გარდაცვალების შემდეგ.

წმინდა მონამე მირდაბ მეფე (†410)

8 (21) ივლისი

წმ. მონამე მეფე მირდატი იყო საქართველოს პირველი მონამე მეფე. იგი იყო ძე ვარაზ-ბაკურისა, რომელიც ბაბუამ, დედის მამამ, თრდატ მეფემ აღზარდა.

მორწმუნე, ბრძენი და გონიერი პაპა, ღვთისა და ერის სიყვარულს ასწავლიდა მომავალ მეფეს. მირდატიც გამოირჩეოდა სამეფო თვისებებით: ახოვნება, სიმხნე და უშიშარობა ბავშვობიდანვე დაჰყვა უფლისწულს. მას, არც სიქველე და გონიერება აკლდა. ჭარბმა ენერგიამ საკუთარ ძალასა და ვაჟუკაცობაზე მინდობილ მეფეს, ქართლის სამეფოს სრული განთავისუფლება და გაძლიერება გადაწყვეტინა – „მტერ ექმნა ბერძენთა და სპარსთა“, „ბერძენთაგან ეძიებდა კლარჯეთსა, საზღვართა ქართლისასა“, სპარსელებს კი – ხარკს არ აძლევდა.

სპარსთა მეფემ, ძლიერი სპა გამოგზავნა ქართველთა მეფის დასასჯელად. მირდატმა „არა ჰრიდა სიმრავლესა სპარსთასა“, მცირედი ჯარით მიეგება გარდაბანთან და ფიცხელი ომი გაუმართა მომხდურთ. დამარცხდა ქართველთა შიშველი შემართება, უსჯულოთა სიმრავლის წინაშე; სპარსელებმა ტყვედ ჩაიგდეს ქედმოუხრელი მეფე და ბაღდადს წაიყვანეს ხალიფასთან.

სჯულის გამოცვლა მოსთხოვეს ქართველ გვირგვინოსანს, მაგრამ ვერ გატყვეს ქრისტესთვის სიკვდილის მაძიებელი მეფის ნებისყოფა. ბორკილებდადებული და ნატანჯი მეფე, საპყრობილეში ჩააგდეს და იქვე აღესრულა.

ეს მოხდა V საუკუნის დასაწყისში, 410 წელს. სიცოცხლეში თავის ერზე უსაზღვროდ შეყვარებულმა მეფემ, ვერ მოასწრო ეკლესია-მონასტრების აშენება. ქვეყნის განთავისუფლების შემდეგ აპირებდა ის ერის სულიერი ცხოვრების წინ წამოწევას. მას საყვედურობს კიდევ ჟამთააღმწერელი: „არცა აღაშენა ეკლესიაჲ, არცა მატა შენებულთაო“, მაგრამ ღმერთმა გაამჟღავნა მისი ქრისტესადმი უსაზღვრო სიყვარული და საკუთარი მონამეობრივი სიკვდილის ფასად აგვიგო ტაძარი ზეცაში, საიდანაც ისევე მხურვალედ ღოცულობს ჩვენთვის, როგორ მხურვალედ იბრძოდა მტერთა წინააღმდეგ.

ლირსნი მამანი ჩჰანნი, ათონელნი:
იოანე, წმ. აქვთიმეს მამა და გაბრიელი (X ს.)
12 (25) ივლისი

საქართველოს სამოციქულო ეკლესია ერთად იხსენებს წმ. ათონის მთაზე ქართველ სასულიერო მოღვაწეთა დიდი სავანის დამაარსებელ მამებს – ღირს იოანესა და გაბრიელს.

ნეტარი მამა იოანე დავით კუროპალატის კარზე წარჩინებული და საჩინო კაცის შვილი იყო. მხნე და ახოვანი, მაღალი და მშვენიერი, ბრძენი და გონიერი, ღვთის მოშიში და სიკეთით ცნობილი, „სიყრმიტგან თჳსით განსწავლულ იყო თავისუფლისა ხელოვნებათა და გონიერ გონებითა და გულისხმისყოფითა, მეცნიერი ენისა ელინთასა და სხვათაჲცა ენათა ზედმინევენულობით სწავლული

და აღსავსე სიბრძნითა და შიშითა ღვთისათა“.

წმ. იოანემ, ქრისტეს სიყვარულისთვის დატოვა ყოველივე: ამქვეყნიური დიდება, პატივი, ოჯახი, ცოლ-შვილი, ნათესავები და ფარულად მიაშურა ლავრას დიდებულთა ოთხთა ეკლესიათა, სადაც ბერად აღიკვეცა.

მამა იოანეს ცოლ-შვილი, მოსავლელად, სიმამრმა აბუჰარბმა და ცოლისძმებმა წაიყვანეს.

როდესაც მეფის კარზე გაიგეს, იოანეს ბერად აღკვეცის ამბავი, ის, მამების კურთხევით, საბერძნეთში გაემგზავრა და ულუმბოს მთის ერთ-ერთ მონასტერში შეუდგა მოღვაწეობას.

ამასობაში, საბერძნეთის იმპერატორმა ზემო ქვეყნები მისცა დავით კუროპალატს, სანაცვლოდ კი – ერთგულების ნიშნად, ამ ქვეყნებიდან აზნაურთა შვილები მოითხოვა მძევლებად. მამა იოანეს ნათესავებმა სხვებთან ერთად, იოანეს ძე – ექვთიმეც მიჰგვარეს ბერძენთა მეფეს. იოანემ ეს რომ გაიგო, კონსტანტინოპოლს წავიდა და იმპერატორს გამოსთხოვა თავისი შვილი, სიმამრს კი უსაყვედურა: „რაჲ არს ესე? ნუჲუჲე შჳლნი არა გესხნესა თქუენ? გარნა ესე ცხად არს, რომელ მათ სწყალობდით, ვითარცა თჳსთა შჳლთა და ძე ჩემი, ვითარცა ობოლი, მძევლად გასწირეთ! გარნა უფალმან შეგინდვენ თქუენ“. მამა იოანემ თავისი ძე, ყრმა ექვთიმე (ხს. 13 მაისს) ულუმბოს მთაზე წაიყვანა და იქიდან რამდენიმე სხვა

მონაფესთან ერთად, ათონის მთაზე წავიდა; აქ წმ. ათანასეს ლავრაში დაემკვიდრა და ორი წელი, მორჩილებაში გაატარა.

ამ დროს, წმ. იოანესთან მივიდა ცნობილი ქართველი სპასალარი, მხნე მხედარი და უებრო რაინდი თორნიკე ერისთავი (ხს. 12 ივნისს), რომელიც ბერად აღიკვეცა იოანეს სახელით და წმ. ათანასეს ლავრაში დაემკვიდრა სამოღვაწეოდ.

წმ. ათანასეს ლავრას, იმდენმა ქართველმა მიაშურა, რომ იოანე იძულებული გახდა, ლავრისგან მოშორებით, საკუთრივ ქართველებისათვის აეშენებინა ეკლესია, იოანე მახარებლის სახელზე. ეკლესიასთან ერთად ივერიელებმა სენაკებიც ააგეს საცხოვრებლად.

ამის შემდეგ, დიდი დრო არ იყო გასული, როცა საბერძნეთის მეფეებს, ბასილსა და კონსტანტინეს, ბარდა სკლიაროსი განუდგა და ძლიერ შეავიწროვა საიმპერატორო კარი. დედოფალმა თეოფანია მწერილი გაუგზავნა ათონელ მამებს და სთხოვა, თორნიკე სასახლეში მისულიყო. თორნიკეს საერო საქმეში ჩარევა არ უნდოდა, მაგრამ იოანესა და ათანასეს რჩევა გაითვალისწინა და საბერძნეთის სამეფო კარზე გამოცხადდა; აქედან ის, დედოფლის თხოვნით, დავით კუროპალატს ეახლა საქართველოში.

მეფემ დიდად გაიხარა საყვარელი სპასალარის ხილვით, ბერძენი დედოფლის თხოვნა შეასრულა და დამხმარე ლაშქარს თორნიკე დაუნიშნა სარდლად. ცხოვრებისაგან განდგომილ ბერს შეეშინდა, ურჩობით უფალი არ გაენანყებინა და კვლავ სპასალარის უფლებით ჩაუდგა ქართველთა მხედრობას.

ღვთის შეწევნით, აჯანყებული ბარდა სკლიაროსი დამარცხდა. გამარჯვებაში ლომის წილი ქართველთა ლაშქარმა შეიტანა. ბრძოლის ველიდან წამოღებული ნადავლი, დავით კუროპალატის სურვილით, იოანე-თორნიკემ ათონის მთაზე წაიღო. „მამანი სიხარულით მიეგებნეს და ამბორი უყვეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა, რომელმან კვალად მოაქცია მშვიდობით“.

ორი ღირსეული მამის მოღვაწეობამ, ისე მოამრავლა მთაწმინდაზე ქართველები, რომ წმ. იოანემ და თორნიკემ თავს იდევს ახალი ეკლესია-მონასტრების აშენება. სულ მალე, ათონზე ორი ეკლესია აშენდა: ერთი – ღვთისმშობლისა, მეორე კი – იოანე ნათლისმცემლის სახელზე. ღირსმა მამებმა მთაწმინდის სხვა სავეანეებსაც გაუწოდეს დახმარების ხელი.

ღირსი იოანე იყო ათონის ივერთა მონასტრის პირველი ილუმენი. თორნიკეს გარდაცვალების შემდეგ, მამა იოანეს მთაწმინდაზე ჩამოვარდნილი შუღლის გამო, იქ ცხოვრება გაუძნელდა და გადაწყვიტა, რამდენიმე მონაფესთან ერთად, სხვაგან წასულიყო სამოღვაწეოდ; მაგრამ ბერძენთა მეფის თხოვნით, ისევ ათონზე დარჩა.

მაღლე მამა იოანე, ნეკრესის ქარებით დაავადდა და „მრავალთა ნელთა ცხედართა ზედა დავრდომილი მდებარე იყო და ფრიადთა ტკივილთა მოითმენდა“. სიკვდილის წინ, მან იხმო თავისი შვილი ექვთიმე და მონასტრის წინამძღვრობა გადააბარა. შემდეგ, როგორც უკვე წინამძღვარს, სთხოვა, შეენდო მისთვის ადამიანური სისუსტე – ძმებში ჩამოვარდნილი შულლის და შფოთის გამო მონასტრიდან წასვლის სურვილი და უბრძანა, თავის შემდგომ, გიორგისათვის (ხს. 28 ივლისს) გადაეცა წინამძღვრობა; დალოცა მამები და ძმები, ნეტარი ექვთიმეც „აკურთხა... ზეგარდამოთა კურთხევთა და ჴელთა შინა მისთა წმიდაჲ სული თჳსი ღმერთსა შეჴვედრა და მჴვდობით მას ზედა დაწვა და დაიძინა“. ღირსმა ექვთიმემ ჯეროვანი პატივით შემოსა მამის წმ. ცხედარი, შემდეგ კი – მის საფლავზე, წმ. მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიაც ააგო.

წმ. გაბრიელი ათონის მთაზე მოღვაწე ბერი იყო. ის ზაფხულობით მიუვალ კლდეებში ცხოვრობდა, ხოლო ზამთრობით, სავანეში ჩამოდრიოდა და იქაც, მღუმარების ღვანლით იმყოფებოდა; მარად-ჟამს ძაძა ემოსა და ბალახით იკვებებოდა, იყო ჭეშმარიტად კაცი ზეცისა და ანგელოზი ქვეყანისა.

ერთხელ, საღამოს, ათონელმა ბერებმა ზღვაზე ნათლის სვეტი იხილეს. ეს ხილვა რამდენიმე დღე გაგრძელდა. წმ. მთის მამები შეიკრიბნენ, ზღვის ნაპირზე ჩავიდნენ და ნახეს, რომ ზეციური ნათელი ღვთისმშობლის ხატს ადგა. მამები ნავებით შევიდნენ ზღვაში, მაგრამ, როცა მიუახლოვდნენ, „შორს ივლტოდის ბრწყინვალეობა იგი მათგან და იყვნენ მჭმუნვარე ამისთჳს“. ბერები ლოცვად დადგნენ და უფალს შეჴლადადეს, გამოეცხადებინა თავისი წმ. ნება. ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელი გამოეცხადა მამებს და აუწყა, რომ მხოლოდ გაბრიელ ქართველი იყო ღირსი მისი წმინდა ხატის გამოყვანებისა; იმავდროულად, იგი გამოეცხადა ღვთისმშობიშ ბერს და უთხრა: „შემოდი ზღვაში, ტალღებზე რწმენით გაიარე და ყველა იხილავს ჩემს სიყვარულს და წყალობას თქვენი სავანისადმი“.

მამები მივიდნენ ივერთა მონასტერში, მოიკითხეს და მოძებნეს მთაში დაყუდებული მონაზონი. ბერებმა წმინდა მამა ზღვაში შეუშვეს. ცეცხლმნთებარე ხატიც მიუახლოვდა წმ. გაბრიელს. მან, წმ. ხატი გულზე მიირქვა, ფეხით გაიარა ტალღებზე და ნაპირზე გამოაბრძანა. იმ ადგილას, სადაც ხატი დაასვენეს, მაკურნებელმა წყარომ ამოხეთქა, რომელიც დღემდე აგრილებს სიცხისგან დაღლილ ბერებს და მლოცველებს.

ეს სასწაული აღესრულა ბრწყინვალე შვიდეულის სამშაბათს.

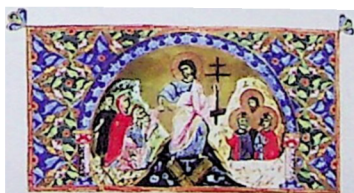
ზღვიდან გამოსვენებული ხატი, ივერთა მონასტრის საკურთხეველში შეასვენეს. მეორე დღით, კანდელის ასანთებად მისულ

ბერს ღვთისმშობლის ხატი იქ არ დახვდა. შეშინებულმა მამებმა ხატი მონასტრის კარიბჭის კედელზე აღმოაჩინეს, ჩამოაბრძანეს და ისევ საკურთხეველში შეასვენეს. ასე განმეორდა რამდენჯერმე. ბოლოს, ყოვლადწმინდა ქალწული გამოეცხადა წმ. გაბრიელს და უთხრა: „გამოუცხადე ძმათა, რათა ამიერიდან უმეტეს არლა განმზდიდნენ მე, რამეთუ მე მნებავეს არა იგი, რათა მიცავდეთ თქვენ, არამედ, რათა თვით მე გფარვიდეთ თქვენ, არა მხოლოდ ამა ცხოვრებასა შინა, არამედ მომავალსაცა და ვიდრემდე იხილვებოდეს სავანესა ამას შინა ხატი ჩემი, არა მოგაკლდეს თქვენ მადლი და წყალობა ძისა ჩემისა“...

ბერები გამოუთქმელი სიხარულით აღივსნენ, იქვე ააგეს პატარა ტაძარი სადიდებელად ყოვლადწმინდისა ღვთისმშობელისა და საკვირველმოქმედი ხატიც შიგ დაასვენეს. წმ. გაბრიელი ათონის მთაზე აღესრულა მშვიდობით.

დღეს ათონის ივერთა მონასტერში აღარ მოღვაწეობენ ქართველი ბერები, მონასტრის ქართული წარწერებიც უმეტესად ბერძნულადაა გადაკეთებული, მაგრამ იქ ბრძანდება ხატი ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელისა, ივერიისად წოდებული, რომელიც მთელი ათონის გულად ითვლება.

მონასტრის შესასვლელში ასვენია დიდი ზომის ხატი, ივირონის დამაარსებელი ქართველი ბერებისა: იოანესი, ექვთიმესი და გიორგისა, რომლებსაც, როგორც ქტიტორებს, მუდამ ჟამს იხსენიებს მთელი ათონის მთა. იქ, ყველას უყვებიან საოცარი ქართველი ბერის – წმ. გაბრიელის შესახებ, იქვეა ქართველთა საძვალეც, იოანე-თორნიკეს ჯაჭვის პერანგი და უამრავი ძვირფასი ქართული ხელნაწერი.

ღირსი კოზმან ხუცეს-მონაზონი,
მნივნობართუხუცესი, მრავალმთას
სპარსთაგან მოკლული (†1630)

18 (31) ივლისი

ღირსი დავით გარეჯელის მიერ დაარსებული სამონასტრო კომპლექსი, საუკუნეების მანძილზე იყო სრულიად საქართველოსთვის სულიერი და კულტურული ცხოვრების ცენტრი.

საქართველოს სამეფო კარი, ყოველთვის უწევდა ანგარიშს გარეჯელ მამათა აზრს. გარეჯის უდაბნო უმნიშვნელოვანესი მნივნობრულ-ლიტერატურული კერა იყო. აქ იქმნებოდა ორიგინალური სასულიერო ხასიათის თხზულებები, მრავლდებოდა ძველი ქართული ხელნაწერები, მზადდებოდა ახალი.

გარეჯელი მოღვაწეები ადგენდნენ ორიგინალური აგიოგრაფიული ძეგლებისა და ასკეტურ-ჰომილეტიკური თხზულებების კრებულებს, ეხმარებოდნენ სხვა მონასტრებთან არსებულ ლიტერატურულ სკოლებს.

აქ უმოღვანია წმ. კოზმან ხუცეს-მონაზონს. ბიოგრაფიული ცნობები მის შესახებ, არ შემონახულა. ანტონ კათოლიკოსი გადმოგვცემს, რომ კოზმანი იყო კაცი უმანკო, წრფელი, კეთილმნივნობარი, შუენიერი მეფსალმუნე, „სიბრძნით განმომთქმელ, წერილთ ჯეროვან ავესონ“; თან ამბობს, ჩემს სიყრმეში მინახავს, დედაჩემთან სტუმრად მოსულიო.

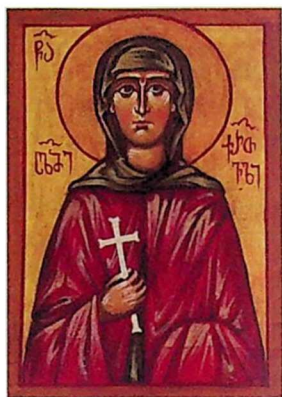
წმ. კოზმანი მოღვაწეობდა დავით-გარეჯის მონასტერში. ღვთისმომში და მნივნობარი ბერი, ხუცესად აკურთხეს და სამღვდლო ხარისხში მყოფი, დაუღალავად იღვწოდა მონასტრის ძმათა კეთილდღეობისა და საქართველოს ეკლესიის გაძლიერებისათვის.

წმ. კოზმანს დაუწერია „შესხმა ქეთევან დედოფლისა“, რომელსაც ჩვენამდე არ მოუღწევია.

პლატონ იოსელიანის ცნობით, კოზმან ხუცეს-მონაზონი, 1630 წელს, უდაბნოს დასარბევად მოსულ ლეკებს შეუპყრიათ და უწამებიათ.

წმინდა სალომე ქართველი,
სპარსთაგან წამებული (XIII ს.)
20 (2.08) ივლისი

ბიოგრაფიული ცნობები, წმ. მონამე სალომე ქართველის შესახებ, არ მოგვეპოვება.

სალომე ქართველის შესახებ იერუსალიმის, პატიოსანი ჯვრის მონასტრის სვინაქსარში ვკითხულობთ: „ამასვე დღესა (20 ივლისს), წამება სალომე ქართველისა, რომელი პირველ შესცოთა სპარსთა მიერ და ქრისტე უარყო. ამისა შემდგომად, კუალად აღიარა სარწმუნოება ქრისტესი და თავი წარეკუთა და ცეცხლისა მიერ სრულ იქმნა წამება მისი“.

მიტროპოლიტი ტიმოთე (გაბაშვილი) თავის „მიმოსლვაში“ აღნიშნავს, რომ „მუნ (ე.ი. იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში) წამებულია წმიდა მონამე სალომე, რამეთუ შეუპყრიათ უსჯულოთა და დატევებისათვის სჯულისა აიძულებდნენ რა, განბასრა სარწმუნოება მათი მწნემან მან. ამის შემდგომად ცეცხლითა და მახვილითა უწამებიათ სანატრელი იგი“.

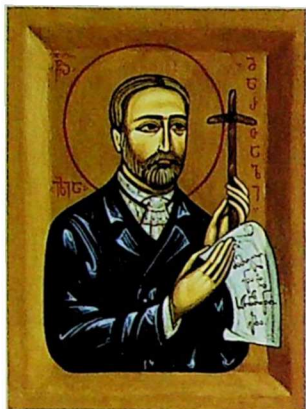
როგორც ჩანს, სალომე ქართველი იერუსალიმის დედათა სავანეში მოღვაწე ქალი იყო. ვარაუდობენ, რომ ის ეწამა წმ. ლუკა იერუსალიმელის (†1227, ხს. 12 თებერვალს) მონამეობრივი აღსასრულის შემდეგ.

„ნეტარ არს და წმიდა, რომელსა აქუნდეს ნაწილი აღდგომასა მას შინა პირველსა. მათ ზედა მეორესა მას სიკუდილსა არა აქუნდეს ჴელმწიფება“ (გამოცხ. იოან. 20,6). ასე ამბობს წმიდა მოციქული.

წმ. დედის, სალომე ქართველის უკვდავი სულიც დამკვიდრებულ არს ზეციურსა იერუსალიმსა შინა, რომელი არს „სამკვდრე-ბელი ღმრთისა კაცთა თანა“ უკუნისამდე (გამოცხ. იოან. 21, 3).

წმინდა ილია მართალი (ჰაჰჰაჰაჰა), †1907
20 (2.08) ივლისი

საისტორიო წყაროებში ჭავჭავაძეების გვარი, XV საუკუნიდან მოიხსენიება. მეფე კონსტანტინე I, 1726 წელს ჭავჭავაძეებისადმი ბოძებულ სიგელში აღნიშნავს მათს მამა-პაპათა ერთგულებას, სამშობლოს კეთილდღეობისათვის განეულ შრომას, ჭირსა და გადასახლებებს.

ასეთი ცნობილი გვარის საუკეთესო წარმომადგენელი, საქართველოს „უგვირგვინო მეფედ, ერის მამად“ და „მართლად“ წოდებული ილია გრიგოლის ძე ჭავჭავაძე, 1837 წლის 27 ოქტომბერს (ძვ. სტილით) დაიბადა კახეთში, სოფელ ყვარელში.

პირველდნაყებითი განათლება მან ოჯახში მიიღო: დედამ შეასწავლა წერა-კითხვა, ლოცვები, საღვთო ისტორია. რვა წლის ილია ყვარლის მთავარდიაკონ ნიკოლოზ სეფაშვილისათვის მიუბარებიათ. მასთან გატარებულმა სამმა წელმა წარუშლელი კვალი დატოვა წმინდანის ცხოვრებაში.

ილიამ, სწავლა ჯერ თბილისის კერძო პანსიონში, შემდგომ კი – კეთილშობილთა გიმნაზიაში გააგრძელა. მშობლები მას ადრე გარდაეცვალა და დაობლებული ოჯახის მეურვეობა, მამიდა მაკრინემ იტვირთა.

ოჯახის ხელმოკლეობა და სამშობლოსთან მოსალოდნელი განშორებით გამოწვეული სევდა, ხელს უშლიდა ილიას, მაგრამ რწმენამ იმისა, რომ სამშობლოს ერთგული, თავდადებული და განათლებული შვილები სჭირდებოდა, ყველა დაბრკოლება გადააღახვინა და 1857 წელს პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტი გახდა. უნივერსიტეტში სწავლის პერიოდში, იგი ძალიან ბევრს კითხულობდა, განსაკუთრებით ძველი ქართული წიგნებით იყო დაინტერესებული. აკადემიური მოსწრებაც მაღალი ჰქონდა, მაგრამ ილიას იურიდიული განათლების ოფიციალური მონაწილეობა არ აინტერესებდა. მან, მეოთხე კურსიდან მიატოვა სწავლა და 1861 წელს, ღრმად და მრავალმხრივ განსწავლული დაბრუნდა საქართველოში.

„რას ვეტიყვი მე ჩემს ქვეყანას ახალს და რას მეტიყვის იგი მე?... შევძლებ კი, რომ მას ღვიძლი სიტყვა ვუთხრა და ამ სიტყვით გუ-

ლისტკივილი მოვურჩინო, დავრდომილი აღვადგინო, უნუგემოს ნუგეში მოვფინო, მტირალს ცრემლი მოვწმინდო, მუშაკს შრომა გავუადვილო?" – ეკითხებოდა ოცდაოთხი წლის ყმანვილი საკუთარ თავს. ამის შემდეგ არ ყოფილა არც ერთი დღე, არც ერთი წუთი, რომ მას, საქართველოსთვის არ ეფიქრა. საჭირო იყო ერის გამოღვიძება, მართალი სიტყვის თქმა... ილიაც არ ერიდებოდა მწარე მხილებას.

ილიას მიაჩნდა, რომ „როგორც კაცად არ იხსენება ის მანანალა“, რომელსაც „აღარ ახსოვს ვინ არის, საიდან მოდის და სად მიდის, ისე ერად სახსენებელი არ არის იგი, რომელსაც... თავისი ისტორია არ ახსოვს“. ამიტომაც ახსენებდა იგი თანამემამულეებს წარსულ დიდებას, ქართველთა თავდადებას რწმენისა და მამულის დასაცავად: „რა არ გადაგვხედია თავს, რა მტრები არ მოგვსევნიან, რა ვაი-ვაგლახი, რა სისხლის ღვრა, რა ღრჭენა კბილთა არ გამოგვივლია, რა წისქვილის ქვა არ დატრიალებულა ჩვენს თავზედ და ყველას გავუძელით, ყველას გავუმაგრდით. შევირჩინეთ ჩვენი ქვეყანა, ჩვენი მიწა-წყალი. ლანგ-თემურებმა ჩვენს საკუთარ სისხლში გვაბანავეს და მაინც დავრჩით და გამოვცოცხლდით. შაჰ-აბაზებმა ჩვენის კბილით გვაგლეჯინეს ჩვენი წვრილ-შვილნი და მაინც გამოვბრუნდით, მოვსულიერდით. ალა-მაჰმად-ხანებმა პირქვე დაგვამხეს, ქვა-ქვაზედ არ დაგვიყენეს, მოგვსრნეს, მოგვჟლიტეს და მაინც ფეხზედ წამოვდექით, მოვშენდით, წელში გავსწორდით. გავუძელით საბერძნეთს, რომსა, მონღოლებს, არაბებს, ოსმალთურქებს, სპარსელებს, რჯულიანს და ურჯულოს და დროშა ქართველობისა, შუბის წვერით, ისრით და ტყვიით დაფლეთილი, ჩვენს სისხლში ამოვლებული, ხელში შევირჩინეთ, არავის წავალებინეთ, არავის დავანებეთ, არავის შევაგინებინეთ. ცოდვა არ არის, ეს დროშა, ახლა ჩრჩილმა შესჭამოს, თავგმა დაგვიჭრას?... დრო-ჟამი ამას გვიქადის“ („რა გითხრათ? რით გაგახაროთ?“)...

ეროვნული ინტერესები აიძულებდა ილიას, ისტორიკოსის ფუნქციები ეკისრა: მატიანეებს უღრმავდებოდა, ეძიებდა, იკვლევდა და საქართველოს ღირსების შემლახველებს, ისტორიის ფალსიფიკატორებს ღირსეულ პასუხს სცემდა. ამ მხრივ, აღსანიშნავია მისი წერილების ციკლი: „აი, ისტორია“ და „ქვათა ღალადი“. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა მიმდინარე ცხოვრების ამსახველ „შინაურ მიმოხილვებსაც“ – „ივერიის“ საპროგრამო წერილებს, რომელთაც ილია მიზნად უსახავდა ჩვენის დაცემულის ვინაობის აღდგენას, ფეხზედ დაყენებას და დაცვას, ყოველი მოსალოდნელი ფათერაკისაგან.

დიდი ქართველი მოღვაწე, ხშირად იმეორებდა: „რა ენა წახდეს,

ერიც დაეცეს". იგი ზრუნავდა ენის სინმინდისათვის, იბრძოდა მისი უფლებების დასაცავად სკოლებში. 1881 წელს, როცა კავკასიის სასწავლო ოლქის უმაღლესმა ხელისუფლებამ, ქართული ენის სკოლებიდან გაძევება გადაწყვიტა, ილია ჭაჭავაძემ სტატიაში „ბ-ნი იანოვსკის წერილისა გამო“ დაასაბუთა, რომ „უდელა-ენოდ გონების გახსნა ბავშვისა ყოვლად შეუძლებელია, მაშინ სკოლა გონების გახსნის სახსარი არ არის... გონების დახშვისაა, დათრგუნვისაა“... ამ გამოსვლამ, შედეგიც გამოიღო. ის მინიმალური უფლებები, რომლებიც ქართულ ენას შეუნარჩუნდა სკოლებში, სხვა ქართველ მოღვაწეებთან ერთად, ილია ჭაჭავაძის ბრძოლის შედეგიც იყო.

წმ. ილიამ სული ჩაუდგა ბევრ სხვა ეროვნულ საქმესაც: მან დააარსა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება, ძველ ქართულ ხელნაწერთა და სიძველეთა საცავი; საფუძველი დაუდო ხალხური ზეპირსიტყვიერების ნიმუშთა შეგროვებას. ის იყო ერთ-ერთი ინიციატორი, ქართული საადგილმამულო ბანკის დაარსებისა.

ჯერ კიდევ თავისი მოღვაწეობის დასაწყისში განაცხადა წმ. ილია მართალმა: „სამი ღვთაებრივი საუნჯე დაგვრჩა ჩვენ მამა-პაპათაგან: მამული, ენა, სარწმუნოება. თუ ამათაც არ ვუპატრონეთ, რა კაცები ვიქნებით, რა პასუხს გავცემთ შთამომავლობას?“

იგი უშიშრად იბრძოდა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისათვის. 1905 წლის ოქტომბერში, წმ. ილია მართალი დასწრებია წმ. ნიკოლოზის ეკლესიის სასწავლებლის შენობაში გამართულ სამღვდელოების კრებას, რომელიც საქართველოს ეკლესიის ავტონომიის საკითხს მიეძღვნა; მეთაურობდა საზოგადო მოღვაწეთა იმ დასს, რომელმაც კავკასიის მეფისნაცვალს მიმართა თხოვნით, მხარი დაეჭირა ქართველთა ბრძოლისათვის ავტოკეფალიის დასაბრუნებლად.

წმ. ილია მართალის მოღვაწეობა იმდენად აღიზიანებდა და აში-ნებდა ეკლესიისა და ყოველგვარი ეროვნულობის წინააღმდეგ საბრძოლველად შექმნილი სატანური მოძღვრების გზააბნეულ მიმდევრებს, რომ ილიას ფიზიკურად მოსპობა განიზრახეს...

1907 წლის 30 აგვისტოს, თბილისიდან საგურამოს მიმავალი ეტლი, რომელშიც ილია და მისი მეუღლე ოლღა გურამიშვილი იმყოფებოდნენ, წინამურის ტყესთან შედგა. თოფის გრიალმა შეძრა დადუმებული გარემო. ილია ზეზე წამოიჭრა: „შესდექით, უბედურნო, ილია ვარ!!!“ – დაიძახა, მაგრამ ბერდანის ტყვიამ გაუჩერა ქრისტესა და სამშობლოს სიყვარულით აღვსილი გული.

მთელი საქართველო დასტიროდა წმ. ილიას ცხედარს.

კავკასიის სამხედრო სასამართლომ, ილიას მკვლელებს ჩამოხრჩობა მიუსაჯა. თბილისის გენერალ-გუბერნატორს, მკვლელების შეწყნარების თხოვნით მიმართა თვით ილიას ქერივმა, ოღლა გურამიშვილმა: „...მე ღრმად მწამს, დღეს რომ ჩემი ქმარი ცოცხალი იყოს, შეუწოდებდა მათ, რომელთაც სასიკვდილოდ გაიმეტეს იგი და თავის უბედურ, გზააბნეულ ძმებად მიიჩნევდა... მე, თითქოს მხოლოდ იმისათვის დავრჩი ამსოფლად, რათა დაეაბოლოო ის ღვანლი კაცთა მიმართ მხურვალე სიყვარულისა, რომელსაც ჩემმა ქმარმა მთელი თავისი სიცოცხლე შესწირა – შეუწდო იმ უბედურ, გზააბნეულ მოყვასთ, რომელთაც თვით ის შეუწდებდა. ჩემი დღეები დათვლილია, ამჟამად თქვენგანაა დამოკიდებული მოიქცეთ ისე, რომ სიცოცხლის აღსასრულის ჟამს ვიგრძნო უმაღლესი ნეტარება, რომელსაც ადამიანის სულს ძალუძს მიაღწიოს ამ წუთისოფელში – შეერთება ღმერთთან, რომელიც განიცადა ქრისტემ, როცა ჯვარზე განრთხმული, სიკვდილის ჟამს, ღვთიური სიყვარულის შუქით განათლებული, ევედრებოდა შემოქმედს შეწოდებას იმ მტრებისა, „რამეთუ არა იციან, რასა იქმან“.

ილიამ კი – სიცოცხლეშივე შეუწდო თავის მკვლელებს თავისი ცნობილი ლექსით, „ლოცვა“:

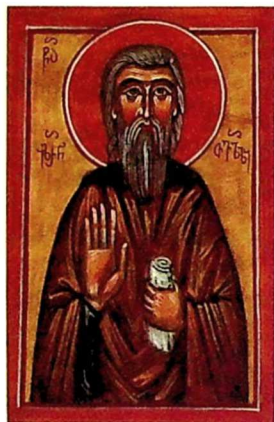
*„მამაო ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა!
მუხლმოდრეკილი, ღმობიერი ვდგევარ შენ წინა;
არცა სიმდიდრის, არც დიდების თხოვნა არ მინდა,
არ მინდა ამით შეურაცხ-ვჰყო მე ლოცვა წმინდა...
არამედ მწყურს მე განმინათლდეს ცით ჩემი სული,
შენგან ნამცნების სიყვარულით აღმენტოს გული,
რომ მტერთათვისაც, რომელთ თუნდაც
გულს ლახვარი მკრან,
გთხოვდე: „შეუწდე, არ იციან, ღმერთო, რას იქმან!“*

1987 წელს, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის წმ. სინოდმა განიხილა ილია ჭავჭავაძის ღვანლი, ერისა და ეკლესიის წინაშე და განაჩინა: „ილია ჭავჭავაძე შერაცხილ იქნას წმინდანად და ეწოდოს მას – ილია მართალი“.

წმინდა ილარიონ თუალაღი (XI ს.)

24 (6.08) ივლისი

ღირსი ილარიონ თუალელი იყო თუალის მონასტერში (ანტიოქიის მახლობლად) მოღვაწე ბერი. იგი, XI საუკუნის დასაწყისიდან, ხახულის მონასტერში მოღვაწეობდა.

გიორგი მცირე, „გიორგი მთანმიდელის ცხოვრებაში“ წერს, რომ ილარიონ თუალელი იყო „უმაღლესი სათნოებითა და სულიერთა მოძღურებათა შინა განთქმული“.

ღირსი ილარიონი, „ვითარცა მთიები ბრწყინვიდა კრებულსა შორის მამათასა, რომლისა სათნოებათა და მოღუანებათა წარმოთქუმაჲ, შეუძლებელ არს“.

ღირსმა ილარიონმა აღზარდა ხახულის მონასტერში მოყვანილი, ყრმა გიორგი მთა-

წმინდელი (ხს. 27 ივნისს). „ვითარცა ღმრთისა მიერ მოცემული კეთილი შვილი, ეგრეთ შეიწყნარა და წესიერებისა მიმართ და სათნოებისა წურთად უწყის და ესრეთ წარმატებოდა ნებითა ღმრთისათა, ვითარცა ნერგი კეთილი, დანერგული თანა-წარსადინელსა ღმრთივ-სულიერთა სწავლათასა, დღითი-დღე აღორძნდებოდა“. მისგანვე მიიღო გიორგი მთანმიდელმა ბერობის კურთხევა.

„ქართლის ცხოვრების“ გადმოცემით, ილარიონ თუალელი იმ დროისათვის სახელგანთქმული მთარგმნელი ყოფილა.

მიხეილ საბინინის ცნობით, ღირსი ილარიონი 1041 წელს გარდაიცვალა.

ღირსი გიორგი მაშენებელი – ათონელი (†1029)

28 (10.08) ივლისი

ღირსი გიორგი მაშენებელი იყო ათონის ივერთა მონასტრის მესამე ილუმენი. როგორც ათონელ წმ. მამათა ცხოვრების აღმწერელი გიორგი მთაწმინდელი (ხს. 27 ივნისს) მოგვითხრობს, მონასტრის პირველმა ილუმენმა, ღირსმა იოანემ (ხს. 12 ივლისს) თავის შვილს, ღირს ექვთიმეს (ხს. 13 მაისს) გადააბარა წინამძღვრობა და თან დაუბარა: „შემდგომ თავისა... რაეთა გიორგის დაუტეოს მამობაჲ, რომელ იგი თჳსივე იყო მათი, კაცი სახელოანი და ფრთხილი ჳორციელთა საქმეთა ზედა“. ზოგი ცნობით, გიორგი იოანეს ძმის-შვილი იყო. ღირსი ექვთიმეს გადადგომის შემდეგ, წმ. გიორგიმ აქტიურად დაიწყო მონასტრის მართვა-გამგეობა; მისი ხელმძღვანელობით აშენდა ივირონის მთავარი ტაძარი, ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობისა. ტაძრის წარწერაში ნათქვამია: „მე დავამტკიცენ სუეტნი მისნი და უკუნისამდე არა შეიძრნენ. გიორგი მონაზონი, ქართველი და მაშენებელი“.

ივირონის წინამძღვარს დიდ პატივს სცემდნენ ბიზანტიის იმპერატორის კარზე, „დიდად წარჩინებულ იქმნა გიორგი, წინაშე რომანოზ მეფისა და დიდად საკუთარ და პატივცემულ“; შემდეგ კი, „თუ ვითარ ექმნა ღმერთმან უწყის, განდგომილებაჲ და ორგულე-ბაჲ დასწამეს“, კუნძულ მონოვატზე გადაასახლეს და იქვე აღესრულა 1029 წელს. ღირსი გიორგის გადასახლება საბედისწერო შეიქმნა ივერთა ლავრისათვის: ცილისმწამებლებმა ახალი საბაბი იპოვეს, „საბერძნეთის დიდებულნი და პალატისა წარჩინებულნი ყოველნი მოდრიკნეს“ და ათონელ ქართველებს მძიმე ვითარება შეუქმნეს. ამ დროს გაიძარცვა და განადგურდა „მამათა ჩვენთა მოგებული“, სისხლითა და ოფლით მოპოვებული მონასტრის სიმდიდრე.

კეთილმსახურ და ქრისტესმოყვარე იმპერატორ მიხეილის დროს ივერთა მონასტერს ისევ დაუბრუნდა კუთვნილი ქონება და ძველებური სიტკბოება მოეფინა სავანის ძმობას. ქართველმა ბერებმა გიორგის ცხედარი, მონოვატიდან ათონს გადმოასვენეს და მისთვის საგანგებოდ გამზადებულ მარმარილოს ლუსკუმაში ჩაასვენეს.

ათონის ივერთა მონასტერში წმ. გიორგი მაშენებლის ხსენება, იოანესა და ექვთიმესთან ერთად აღესრულება.

წმინდა მონაზონი ევსტათი მცხეთელი (†551)

29 (11.08) ივლისი

წმ. ევსტათი წარმოშობით, სპარსი მოგვის შვილი იყო და თვითონაც, მოგვობას სწავლობდა. შემდეგ იგი საქართველოში ჩამოვიდა და ქართლში დასახლდა. მას, ისე მოეწონა ქართველთა ზნე-ჩვეულება, რომ გაქრისტიანება გადაწყვიტა, ეს კი იმ დროისათვის, ძალიან საშიში იყო.

გვირობანდაკმა (ასე ერქვა მას ნათლობამდე) კათოლიკოს სამოელის ხელით მიიღო ნათლობა და ქრისტიანული სახელი – ევსტათი ეწოდა. მალე მან, ქართველი ქალი შეირთო და მთლიანად დაუმოყვრდა ქრისტესთან დამოყვრებულ ერს.

ერთხელ, მცხეთელმა სპარსელებმა დღესასწაულზე მიიწვიეს ევსტათი, მაგრამ წმინდანმა შორს დაიჭირა: „მე ქრისტეს ბეჭდითა აღბეჭდილ ვარ და ბნელსა მაგას განშორებულ ვარო“, – შეუთვალა მან ძველ თანამემამულეებს. დღესასწაულის დამთავრების შემდეგ, ცეცხლთაყვანისმცემლებმა მცხეთის ციხისთავთან, უსტამთან დაასმინეს ევსტათი. მან თავისთან დაიბარა წმინდანი.

ევსტათი ჯერ შეყოყმანდა, შემდეგ კი გაიფიქრა: „ესენი ჩემი მოყვარენი არიან და თუ ამათი შემეშინდება, სხვასთან როგორღა მოვიქცევი. ნავალ და ცხადად ვაღიარებ ქრისტეს, რამეთუ წერილ არს: „რომელმან აღმიაროს მე წინაშე კაცთა, აღვიარო მეცა იგი წინაშე კაცთა, უფარ ვყო იგი მეცა წინაშე მამისა ჩემისა ზეცათაჲსა და რომელმან უარმყოს მე წინაშე მამისა ჩემისა, რომელ არს ცათა შინა“, – და უშიშრად წარსდგა უსტამის წინაშე.

უსტამმა სადაურობა გამოჰკითხა ევსტათის. წმინდანმა მიუგო: სპარსელი ვარ, არშაკეთის ხევიდან, ქალაქ განძაკიდან. მამაჩემი მოგვი იყო, მეც მოგვობას მასწავლიდა, მაგრამ ჩვენს ქალაქში ბევრი ქრისტიანი ცხოვრობდა, შევისწავლე მათი რჯული, ვარჩიე მოგვობას და ახლა, ქრისტიანი ვარ.

ციხისთავი დაემუქრა წმინდანს: „არავინ გიტეოს ქრისტეს მსახურ ყოფად და თუ მშვიდობით არა განუტეო სიცოფე ეგე შენი, ტანჯვაჲ დიდი მოიწიოს შენ ზედა“. წმინდა ევსტათიმ მშვიდად მიუგო: „არა ხოლო ტანჯვად განმზადებულ ვარ ქრისტეს სიყვარულისათ-

ვის, არამედ სიკუდიდცა თავი ჩემი არა მენყალის".

უსტამს არ ჰქონდა დასჯის უფლება, ამიტომ ქართლის მარზაპანთან, არვანდ გუშნასპთან გაგზავნა აღმსარებელი. შემასმენელნი კვლავ ეახლნენ მცხეთის ციხისთავს და აუწყეს, რომ კიდევ შვიდი სპარსელი შესდგომოდა ქრისტეს სჯულს. რვავე ქრისტიანს ბორკილები დაადეს და თბილისში გაგზავნეს.

მარზაპანმა მკაცრად დაკითხა ქრისტეს მსასოებელი სპარსელები. მათ უპასუხეს: „მამულსა-ლა ზედა რჩულსა ვიყვენით, სპარსთა რჩული ვიცოდით, ხოლო რაჟამს ქართლად შემოვედით და ქრისტიანეთა რჩული ვიხილეთ, ქრისტიანე ვიქმენით და ან ქრისტიანე ვართ, რამეთუ ქრისტიანეთა რჩული წმიდა და სურნელ არს და ფრიად კეთილ და შუენიერ არს, ხოლო სხუა რჩული ვერ ესწორების რჩულსა ქრისტიანეთასა.“

განრისხებულმა მარზაპანმა ბრძანა, სასტიკად დაესაჯათ ისინი: გაეპარსათ თმა და წვერი, გაეხვრიტათ ცხვირები, დაედოთ ქედზე ჯაჭვი, ფეხებზე – ბორკილები და საპყრობილეში ჩაეყარათ, ხოლო თუკი რომელიმე უარყოფდა ქრისტეს – შეენყალებინათ. ორმა ქრისტიანმა, ბახდიადმა და პანაგუშნასპმა, ვერ გაუძლო წამებას: მიუხდა ეშმაკი მათ გულს და უარყვეს ქრისტი. მარზაპანმა ისინი გაათავისუფლა, ხოლო წმ. ევსტათი, გუშნაკი, ბორზო, პეროზაკი, ზარმილი და სტეფანე საპყრობილეში ჩააყრევინა.

ექვსი თვის შემდეგ, მარზაპანი სპარსეთის მეფემ თავისთან მიიხმო. ამით ისარგებლეს ქართლის კათოლიკოსმა სამოელმა, მცხეთის მამასახლისმა გრიგოლმა, პიტიახშმა არშუშამ და სპარსეთს მიმავალ არვანდ გუშნასპს სთხოვეს, გაეთავისუფლებინა დილეგში ჩაგდებული ქრისტიანები. არვანდ გუშნასპმა თხოვნა შეუსრულა ქართლელ დიდებულებს, თუმცა დაამატა, ისინი მოსაკლავად მყავდა გამზადებულიო.

განთავისუფლებული ქრისტიანები ნეტარებით ცხოვრობდნენ მაშინ, როცა მაცხოვრის უარყოფელი ბახდიადი ეშმაკულ იქმნა და მოკვდა, პანაგუშნასპი კი – სამიწელ გაჭირვებაში იმყოფებოდა.

სამი წლის შემდეგ, ქართლს მარზაპანად, ვეჟან ბუზშირი მოევლინა. მოგვებმა კვლავ დაასმინეს წმ. ევსტათი და სტეფანე, და მანაც მყისვე იხმო ისინი. წმ. ევსტათი მიხვდა, რომ ეს მისი უკანასკნელი მგზავრობა იყო თბილისში, სამუდამოდ გამოეთხოვა ოჯახს და უთხრა: „ჯმნულმცა ვარ თქუენგან, რამეთუ მე აქა არლარა მოქცევად ვარ და ქრისტი მე არა უვარ ვყო და მათ მე არლარა განმიტეონ ცოცხლებით, ხოლო სიკუდილი ჩემი ტფილისს ყოფად არს საპყრობილესა და თავი მოკუეთად არს ჩემდა, ხოლო გუამი ჩემი მოინიოს აქავე ნებითა ღმრთისაითა“. მცხეთის ჯვრის დანახვაზე,

მხედრებით გარშემორტყმული წმ. ევსტათი გაჩერდა და ღმერთს შეჰლაღადა: „უფალი ღმერთო, იესუ ქრისტე, უკუეთუ ღირს მყო მე სიკუდილსა სახელისა შენისათჳს ქრისტიანობით, ჳორცთა ჩემთაჲ ნუ ჯერ გიჩნს განგდებაჲ გარე და შეჭმაჲ ძალლთა და ფრინველთა ცისათაჲ, არამედ ჳორცთა ჩემთა ბრძანე აქვე მოქცევაჲ და დამარხვაჲ მცხეთას, სადაც ნათელ მიღებებს“.

შეპყრობილი ქრისტიანები ახალ მარზაპანს წარუდგინეს. ვეჟან ბუზმირმა მრისხანედ გამოიკითხა ტყვეების ვინაობა. ევსტათისაგან მოსმენილი ქრისტიანული აღმსარებლობით გაკვირვებულმა და მისი სიმშვიდით მოხიბლულმა ბუზმირმა, ტკბილად მიმართა წმინდანს: „შვილო ჩემო ევსტათი, ისმინე ჩემი და ნუ დაიმცირებ დღეთა ცხოვრებისა შენისათა ქრისტიანებისათჳს და ნუ ქურთივ სუამ ცოლსა შენსა და ობოლთა შკლთა და ნუ მოსწყდები მოყუასთა შენთა ამას ცხორებასა“. წმ. ევსტათიმ განაცხადა, რომ ქრისტეს არ უარყოფდა. გაბრაზებულმა მარზაპანმა ბრძანა, წმინდანი საპყრობილელში წაეყვანათ, ღამით კი თავი მოეკვეთათ და ქალაქგარეთ დაეგდოთ, ფრინველთა საჯიჯგნად.

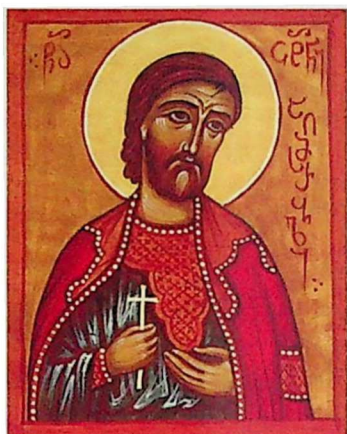
მსახურებმა საპყრობილესაკენ წაიყვანეს წმ. ევსტათი. ვიდრე საპყრობილეს მიაღწევდნენ, მან ითხოვა ლოცვისათვის დრო მიეცათ, მუხლი მოიდრიკა, თვალები ზეცად ალაპყრო და უფალს შეევედრა: „უფალო ღმერთო ყოვლისა მპყრობელო, რომელსა ყოველთა კაცთაჲ გნებაჲს ცხორებაჲ, რომელნი ესვენ სარწმუნოებით სახლსა წმიდასა შენსა; რომელმან ისმინე ლოცვაჲ პირველთა მათ მონამეთაჲ... ამას ვილოცავ და გევედრები და ვითხოვ შენ სახიერისაგან, რათა არა დაეტეოს გვაში ჩემი აქა თფილისს შინა, არამედ რათა დაემარხოს იგი მცხეთასა წმიდასა, სადა იგი შენ გამომიჩნდი და რათა აქუნდეს მაღლი და კურნებაჲ ძუალთა ჩემთა, ვითარცა იგი პირველთა მათ“.

უცებ გაისმა ხმა: „არა უნაკლულეს იყო შენ პირველთა მათ მაღლითა კურნებისაჲთა, რომელთა ვჰრწმენე მე, ხოლო გუამისა შენისათჳს ნუ ჰზრუნავ, ეგრე იყოს, ვითარცა შენ სთქუ ყოფად“.

მარზაპანის მსახურებმა თავი წარკვეთეს წმ. ევსტათის, გვაში კი - ქალაქგარეთ დაადგეს. ქრისტიანებმა იპოვეს წმ. ევსტათის ცხედარი და მალულად წაასვენეს მცხეთას. წმ. ნეშტს, სამოელ კათოლიკოსი შემოეგება და პატივითა და დიდებით დაკრძალა სვეტიცხოველში, წმ. ტრაპეზის ქვეშ.

ნმინდა ცობნა დადიანი – საქართველოსთვის თავდადებული და აღმსარებალი (XIII ს.) 30 (12.08) ივლისი

ნმ. ცოტნე დადიანი – „კაცი პატიოსანი და სათნოებიანი, და ბრძოლასა შინა სახელოვანი“, ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა XIII საუკუნეში. ამ დროს, საქართველო მონღოლთა უმძიმეს უღელქვეშ იტანჯებოდა.

რუსუდან მეფის გარდაცვალების შემდეგ, მონღოლებმა საქართველოს მთავრებს უმძიმესი ხარკი დაუწესეს და თან, სხვადასხვა ქვეყნების წინააღმდეგ მოწყობილ ლაშქრობებში მონაწილეობაც დაავალეს.

ქვეყნის და ხალხის მდგომარეობა იმდენად გაუსაძლისი გახდა, რომ სა-

ქართველოს მთავრებმა გადაწყვიტეს, გაერთიანებული ძალებით შებრძოლებოდნენ მტერს.

კოხტასთავს დადგენილ შეკრებაზე მთავრებმა „დამტკიცეს ომი, და დადვეს პაემანი ქართლს შეკრებისა“. ცოტნე დადიანი, „კაცი კეთილი და სრული საღმრთოთა და საკაცობოთა“, და რაჭის ერისთავი, ლაშქრის შესაკრებად წავიდნენ.

როგორც კი თათრებმა ქართველთა მთავრების ფარული შეკრების შესახებ გაიგეს, მაშინვე კოხტასთავს გაემართნენ, იქ შეკრებილი ყველა ქართველი დიდებული დაატყვევეს და ანისის ქვეყანაში, შირაჟაკანში წაასხეს.

შეკრების მიზეზად ქართველები მონღოლთათვის ხარკის აკრეფას ასახელებდნენ. მონღოლებმა მთავრები გააშიშვლეს, ხელ-ფეხი შეუკრეს, ტანზე თაფლი წაუსვეს და, მშიერ-მწყურვალნი, პაპანაქება სიცხეში დატოვეს, თან ყოველდღე შეკრების მიზეზს ეკითხებოდნენ.

როცა დათქმულ დროს, ცოტნე დადიანი გამოცხადდა თავისი ლაშქრით და შეიტყო მომხდარი, „მწუხარე იქმნა უზომოდ, და თვსად სიკუდილად და სირცხვლად შეპრაცხა საქმე იგი, და წარავლინა ლაშქარი თვსი, და ორითა კაცითა წარვიდა ანისად, დამდეგი სულისა თვსისა და აღმსარებელი მცნებისა უფლისასა“. ცოტნემ იხილა სასიკედილოდ განწირული თანამოძმეები, ცხენიდან ჩამოხტა,

სამოსელი გაიხადა, თვითონ შეიკრა ხელ-ფეხი და გვერდით მიუჯდა მათ.

მონღოლებმა ცოტნეს მოსვლის მიზეზი ჰკითხეს. „ჩვენ ყოველნი ამაღ შევიკრიბენით, რათა განვაგოთ ხარაჯა თქუენი და ბრძანებაჲ თქუენი აღვასრულოთ – ეს იყო შეკრება ჩუენი. ან თქუენ, ძკრის-მოქმედთა თანა შეგვრაცხენით, და მე, ამის ძლით მოვედ წინაშე თქუენსა, რათა გამოიკითხოთ, და უკეთუ ღირსი რამე სიკუდილისა უქმნიეს, მეცა მათ თანა მოვეკუდე, რამეთუ თვნიერ ჩემსა არარა უქმნიეს; უკეთუ ცხოვნდენ, მათ თანა ვიყო“, – უპასუხა ცოტნემ.

ცოტნე დადიანის ასეთმა თავდადებაჲ იმდენად იმოქმედა მონღოლებზე, რომ მათ ქართველების განთავისუფლება გადაწყვიტეს. „ყოველთა ქართველთა შენ მოგანიჭებთ და შენდა მინდობილ ვართ“, – უთხრეს მათ ცოტნეს და ყველანი გაათავისუფლეს.

1259 წელს, მონღოლების წინააღმდეგ მოწყობილ აჯანყებაში ცოტნე დადიანის სახელი აღარ ჩანს. ვარაუდობენ, რომ ამ დროისათვის, ცოტნე დადიანი უკვე გარდაცვლილი იყო.

საქართველოში ყველამ იცის ცოტნე დადიანის შესახებ, მისი გმირობა ყოველთვის სარწმუნოების, სიყვარულისა და თავდადების მაგალითი იყო და ერი, ყოველთვის წმინდანის პატივს მიაგებდა მას.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის წმ. სინოდის 1999 წლის 26 ოქტომბრის განჩინებით, ცოტნე დადიანის წმინდანად შერაცხვა იყო მართლმორწმუნე ერის ნების გამოხატულება, ამიტომაც ყველამ გაიხარა ახალი ზეციური მეოხის დადგინებით.

წმინდა არსენ ნინოწმინდელი (†1019)

31 (13.08) ივლისი

წმ. არსენ ნინოწმინდელი, XI საუკუნის სასულიერო მოღვაწე, მთარგმნელი, მწიგნობარი და შესანიშნავი კალიგრაფი იყო. ის, მონაზვნად, იერუსალიმში აღიკვეცა, შემდეგ კი „კაცი მაღალი სათნოებითა და მუშაკი ქრისტეს მცნებათა“ საქართველოში მოიწვიეს და ნინოწმინდის ეპისკოპოსად დაასხეს ხელი.

წმ. არსენმა „ღვთისათვის დაუტევა ეპისკოპოსობა და დავით კუროპალატის წინაშე მოვიდა“. ტაოს მფლობელმა დავითმა, წმ. არსენი „ღირსად სინმიდისა მისისა მოიკითხა და ოთხთა ეკლესიასა წარმოგზავნა“. იმ ხანებში,

ოთხთა ეკლესიაში ცხოვრობდა ბერი იოანე გრძელის ძე. არსენი და იოანე დიდად დამეგობრებულან: „მათ უკუე ნეტართა მამათა ჩუენთა, იოანეს და არსენის ფრიადი სიყვარული აქუნდა ერთმანეთისა და მრავალჟამ ილუწიდეს მუნ კეთილსა მას ღუანლსა მონაზონებისასა“. მაგრამ, ოთხთა ეკლესიაში ისინი ამქვეყნიური ცხოვრებისაგან საკმაოდ განრიდებულად ვერ გრძნობდნენ თავს, „მყუდროებით ცხოვრება ვერ იყოფებოდეს“, ამიტომ, „უცხოთა ქვეყანასა“ წასვლა განიზრახეს. „წარვიდეს კერძოთა პონტოსათა“ და იქ, ერთ-ერთ მონასტერში დაემკვიდრნენ. მათი იქ ყოფნა შეუტყვიათ წმ. იოანე და ექვთიმე მთაწმინდელთ, რომელნიც ამ დროს ახლად დაარსებულ ათონის ქართველთა მონასტერში მოღვაწეობდნენ და თავისთან მიიწვიეს მამები. მეორე წელს, არსენი და იოანე ჩავიდნენ ათონზე და მხარში ამოუდგნენ წმ. ექვთიმეს, რომელსაც მამის გარდაცვალების შემდეგ, წინამძღვრობის მთელი სიმძიმე დააწვა. ისინი „დიდად თანამეძმე ექმნეს წმიდასა მამასა... ფუთუმეს თარგმანებასა შინა წმინდათა წერილთასა და მოშურნე და მობაძვე წმიდათა სათნოებათა მისთა იქმნეს და მრავალნი წიგნნი ეკლესიისანი ჟამსა სიბერისასა თჳსითა ხელითა აღწერნესო“, – მოგვითხრობს გიორგი მთაწმინდელის ბიოგრაფი.

წმ. არსენი გარდაიცვალა ათონის მთაზე. დაუკრძალავთ „გარეგან მონასტრისა ერთსა შინა ეკლესიასა წმიდისა სკმეონ მესვეტისასა“. როცა ივერიის მონასტრის წინამძღვრად აირჩიეს წმ. გიორგი მთაწმინდელი, მან წმ. არსენის ნეშტი, წმ. ექვთიმე მთაწმინდელის გვერდით, დიდი ეკლესიის საგანგებო სამარტვილეში გადაასვენა.

აგვისტო

3 (16) – პირველმონამე რაჟდენი, სოფელ წრომს
წამებული (†457);
– ცხრა ძმა ხერხეულიძე, დედით, დით ჭ მათ თანა
ცხრაათასი ქართველნი, მარაბდას ბრძოლის
ველზე მომწყდარნი (†1625).

8 (21) – ღირსი ექვთიმე – ნათლისმცემლის
მონასტრის წინამძღვარი (†1804).

12 (25) – ღირსნი მამანი: გერონტი, სერაპიონი, გერმანე,
ბესარიონი, მიქაელი, სვიმეონი ჭ ოთარი –
გარეჯის მონასტერში ლეკთაგან
მონყვეტილნი (†1851).

14 (27) – წმ. მონამენი: ნაზარი, ქუთათელ-გაენათელი
მიტროპოლიტი; დეკანოზი გერმანე;
მღვდლები: იეროთეოსი, სიმონი;
პროტოდიაკონი ბესარიონი (†1924) ჭ
ყოველნი ახალმონამენი (XX ს.).

16 (29) – წმ. მონამე ქრისტეფორე გურული (XVI ს.).

17 (30) – წმ. ტბელი აბუსერიძე (XIII ს.).

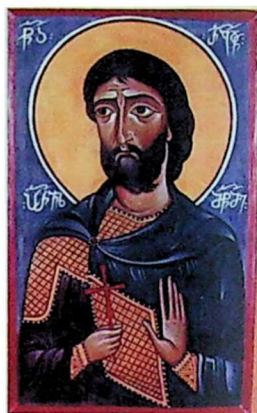
18 (31) – ღირსი მამა ქრისტოდულე,
ფილოსოფოსი (XII ს.).

21(3.09) – წმ. სარმეან კათოლიკოსი (†779).

24 (6.09) – ღირსი მამა სერაპიონ საკვირველთმოქმედი,
ნათლისმცემლის მონასტრის
წინამძღვარი (†1747).

28(10.09) – წმ. მონამე შუშანიკი (†475).

წმინდა პირველმოწამე რაჟდენი, სოფალ წრომს წამებული (†457) 3 (16) აგვისტო

წმ. პირველმოწამე რაჟდენი, წარმოშობით სპარსელი დიდებული იყო. როცა წმ. ვახტანგ მეფემ (ხს. 30 ნოემბერს), სპარსეთის მეფის, პორმიზდ III-ის ასული ბალენდუხტი შერთო ცოლად, დედოფალს ქართლში, რაჟდენიც ჩამოჰყვა. იგი მოიხიბლა მის მკვიდრთაგან, ქრისტიანობა მიიღო და სამუდამოდ დარჩა აქ. წმ. ვახტანგ მეფემ, სოფელნი და აგარაკნი მიანიჭა მას, და „საკუთარ და თანამზრახველ თქსსა ყო იგი“.

წმ. ვახტანგ მეფე იღვწოდა ეკლესიის გაძლიერებისათვის: ჩამოაყალიბა საქართველოში საეკლესიო იერარქია, საქართველოს ეკლესიას მოუპოვა დამოუკიდებლობა და მყარი მშვიდობა, სამეფოდან გააძევა სპარსელები, დახურა მაზდეანთა სამლოცველოები.

მცხეთელ მოგვთა გასაჭირი რომ გაიგეს სპარსელებმა არ დააყოვნეს – პეროზ მეფემ დიდძალი ჯარი დაძრა საქართველოსაკენ. ვახტანგ გორგასალმა წინასწარ გაამაგრა ციხე-ქალაქები, თვითონ კი – მცხეთაში დადგა თავისი ჯარით.

მტერი მცხეთის მახლობლად დაბანაკდა. დაიწყო ხანგრძლივი ომი. ქართველ მებრძოლთა რაზმები მოულოდნელად ესხმოდნენ სპარსელებს თავს და მუსრს ავლებდნენ. ასე გრძელდებოდა ხუთი თვის განმავლობაში

ამ ომის დროს თავი ისახელა „ახოვანმან წყობათა შინა და გამოცდილმან, რჩეულმან მებრძოლმან“ – რაჟდენმა, რომელიც ვახტანგ გორგასლის ერთ-ერთი სარდალი იყო. ღვთის შეწევნით, მან მრავალჯერ აგემა მტერს დამარცხება.

განრისხებულმა პეროზ მეფემ ბრძანა, ცოცხლად შეეპყროთ გაქრისტიანებული სპარსი.

ერთ-ერთი შეტევის დროს, სპარსელებმა გზა შეუკრეს რაჟდენს, მოულოდნელად შემოერტყნენ გარს, შეიპყრეს და შეკრული მიჰგვარეს სპარსთა მეფეს. პეროზმა დიდად გაიხარა ქართველთა რჩეული მხედრის ხელში ჩაგდებათ და მხიარულად მიმართა ტყვე-ქმნილს: „გიხაროდენ, მხნეო რაჟდენ, მშუდობა შენდა! სადა უკუე

იყავ ესეოდენთა ამათ ჟამთა, რაისათვის უარ გიქმნიეს მამული შჯული და შედგომილ ხარ სჯულსა უცხოსა, რომელი არა გასწავეს მამათა შენთა და ბრწყინვალისა მზის წილ და ცეცხლისა და სხუათა მათ მნათობთა მსახურებ ჯუარცმულსა კაცსა, რომელი ჰურიათა მოაკუდინეს და შენ იგი ღმერთად შეგირაცხიეს, ანუ არა ესე ყოველი ესრეთ არსა?".

რაჟდენმა გაბედულად მიუგო: „ჭეშმარიტად ეგრეთ არს, ვითარცა სთქუ, მეფეო, რამეთუ მე ქრისტიანე ქმნილ ვარ და დამიტევებიეს მამული უღმრთოებაჲ და არღარა თაყუანის-ვსცემ ცეცხლსა შემწველსა, არცა მზესა, კაცთათჳს სამსახურად დაბადებულსა, არამედ ღმერთსა ცხოველსა, რომელმან ქმნა ცანი და ქუეყანაჲ და ყოველნი, რაჲ არს მათ შინა ხილულნი ანუ უხილავნი, რომელსა აქუს უკუდავებაჲ და მკვდრ არს იგი ნათელსა შინა თუალთ-შეუდგამსა, რომელი-იგი არაჲინ იხილა, ვერცა შემძლებელ არს“.

პეროზ მეფე გულისწყრომით აღივსო, მაგრამ თავი შეიკავა, რადგან ფიქრობდა, რომ დაყვავებითა და პატივით მოიგებდა რაჟდენის გულს, და უთხრა: „ისმინე, რაჟდენ, და დაუტევენ უხმარნი ეგე სიტყუანი და ერჩდი ბრძანებათა ჩუენთა და მიგანიჭნეთ პატივნი და დიდებანი უფროჲს პირველისა და გყოთ თანაზიარ დიდებისა ჩუენისა და იყო საკუთარ მეგობარ და საყუარელ ჩუენდა. და უკუეთუ არა ყო, სიკუდილითა მწარითა და სატანჯველითა მრავალფერითა მოგაკუდინოთ შენ“.

წმ. რაჟდენმა მშვიდად მოუსმინა მეფეს, შემდეგ კი მიუგო: „რაჲ არიან ნიჭნი და პატივნი შენნი, მეფეო, არა სანუთრონი არიან და მსგავსად სიზმრისა განქარვებადნი და აჩრდილებრ წარმავალნი? ხოლო სული უკუდავ არს და უკუდავადაც ჰგიეს, და უკუეთუ ვისმინო ბრძანებისა შენისა და ვერჩდე თქმულთა შენთა, არა მოვკუდეა მეცა, ვითარ ზოგად ყოველნი კაცნი და მერმე საუკუნოდ ვიტანჯებოდე ცეცხლსა შინა უშრეტსა და სიმდიდრჳ შენი აქავე დაუტეო, ხოლო უკუეთუ მოვკუდე ქრისტესთჳს, უკვდავ ვიქმნე საუკუნოდ და მის თანა ვსუფევდე“.

განრისხდა უსჯულო მეფე და ბრძანა, სასტიკად ეცემათ წმინდანი. წამების ოსტატებმა ძირს დასცეს წმ. რაჟდენი და საშინლად ცემეს, კბილები ჩაულენეს, სახე სისხლით შეუღებეს, ციცაბო კლდეზე ათრიეს, შემდეგ მძიმე ბორკილები დაადეს და საპყრობილეში ჩააგდეს. დილეგში მყოფი წმინდანი გულმოდგინედ ევედრებოდა უფალს, მიენიჭებინა მისთვის ძალა მოთმინებისა, რომ არ ეღალატა ქრისტესათვის. სპარსელები საპყრობილეშიც ბევრს ეცადნენ წმინდანის გადაბირებას, მაგრამ ამაოდ.

რაჟდენის ტყვედ ჩაჴარდნისა და წამების ამბავი, მყისვე გაიგეს

მცხეთაში. პეროზ მეფეს რამდენიმე წარჩინებული ქართველი ეახლა და მცირე ხნით რაჟდენის განთავისუფლება სთხოვა. პეროზმა რაჟდენს უკან დაბრუნების ფიცი ჩამოართვა და მცხეთაში გაუშვა.

პირველად მეფეს ეწვია რაჟდენი. გაიხარა ღვთისმოყვარე მეფემ, ამბოროს უყო და სიყვარულით მოიკითხა. სიხარულით აივსო ნეტარის სახლელიც, რადგან არ ელოდნენ მის ხილვას. როცა ცოლმა გაიგო, რომ რაჟდენი ისევ უკან უნდა დაბრუნებულიყო, შეევედრა მეუღლეს: „რად ესრეთ განგინირავს ცხოვრება თვსი და მიგიცემიეს თავი შენი სიკუდილად და ჩუენცა სრულიად ოხერ და ობოლ გუყოფ? ჰყოფდი ბრძანებასა მათსა და იხსენ თავი შენი და ჩუენცა, რათა არა ბოროტად მოკუდე შენ და ჩუენ სიკუდილითა შენითა მივეცნეთ განსაცდელსა მწარესა და მწუხარებასა ძნელსა“. წმ. რაჟდენმა რბილად უსაყვედურა მეუღლეს: „რად ესრეთ ბოროტისა განმზრახ მექმნები, დედაკაცო, ვითარცა ევა, ანუ ვითარცა ცოლი იგი იობისი, რაითამცა ვისმინე შენი და ვიქმნეცა ვითარცა ადამ, უკუდავებისა წილ მოკუდავ და უხრწნელებისა წილ განხრწნილ და მიწად ქცეულ“...

წმინდანი უკან დაბრუნდა. პეროზი ისევ შეეცადა მის გადაბირებას, თან დიდ პატივსა და სიმდიდრეს დაჰპირდა; მაგრამ წმ. რაჟდენმა კადნიერად მიუგო: „ვერარამან განმაშოროს სიყუარულსა ქრისტესსა, ჭირმან ანუ იწროებამან, დევნამან ანუ პყრობილებამან, სიკუდილმან ანუ ცხოვრებამან, სიმდიდრეთა ანუ სიგლახაკეთა, ვერარამან შეუძლოს განყენება ჩემი სიყუარულსა ღმრთისასა, რამეთუ მზა ვარ ყოვლისავე დათმენად“.

განრისხებულმა მბრძანებელმა ბრძანა, წრომს დაბანაკებულ სარდალთან გაეგზავნათ მოწამე, თან შეუთვალა: უკეთუ ისმინოს, პატივით გაისტუმრეთ, თუ არა – ისე აწამეთ, დასამარხადაც არ ვარგოდეს მისი სხეული.

წრომში მყოფ სარდალს, ადრევე ჰქონდა გაგებული რაჟდენის მამაცობის ამბავი, ამიტომ დიდად გაუხარდა, როდესაც პირადად ნახა იგი და ტკბილი სიტყვებით შეეცადა მის გადაბირებას. წმინდანმა მტკიცედ მიუგო: „რახა მაიძულებთ, უსჯულონო, ცხოველისა ღმთისა დატევებად, რომელმან დაბადა ცა და ქუეყანა და ყოველი, რაჲ არს მათ შინა... მე პატიჟნი თქუენნი და ნიჭნი გინებად შემირაცხიან, რომელი დღეს არს და ხვალე არღარა. აწი რომელიცა გენებოსთ, ყავთ იგი, რამეთუ მე მზა ვარ დათმენად ყოველთა ძვრთა ქრისტესთს“.

„ვინაითგან ძელსა ზედა მოკლულისა მიმართ აქუს სასოებაჲ, რაითა ესეცა ძელითა აღესრულოს“, – გამოუტანეს განაჩენი წმ. რაჟდენს, შემდეგ კი – „აღმართეს ძელი იგი და მას ზედა დამსჭულეს

ტარიგი ქრისტესი“. ჯვარზე გაკრულ წმ. მონამეს ისრები დაუშინეს. წმინდანის ბოლო სიტყვები იყო: „ხელთა შენთა, უფალო, შევედრებ სულსა ჩემსა“.

ლამით, იქაურმა ქრისტიანებმა მოიყვანეს მღვდელი, გარდამოხსნეს ჯვრიდან წმ. მონამის გვამი და ფარულად მიწას მიაბარეს.

რამდენიმე წლის შემდეგ, საქართველოში მშვიდობა დამყარდა. წმ. ვახტანგ გორგასალმა წრომიდან ნიქოზს გადაასვენა წმ. მონამე რაუდენის გვამი და დაკრძალა თავის მიერ აგებულ ნიქოზის საკათედრო ტაძარში. საეკლესიო კრებამ ამ დროიდანვე დააწესა მისი მოსახსენებელი დღეც. წმ. ვახტანგ მეფემ მონამის სახელობის ტაძრები ააშენა უჯარმასა და სამგორში.

**ცხრა ძმა ხარხაულიძე, დედითა და დით, და
მათ თანა, ცხრაათასი ქართველნი, მარაბდს
ბრძოლის ველზე მომწყდარნი (†1625)
3 (16) აგვისტო**

1625 წლის ხარების დღესასწაულს, მარტყოფის ველზე, ქართველებმა სასტიკად გაანადგურეს შაჰ-აბასის არმია.

ოცდაათი ათასი სპარსელიდან მხოლოდ სამი ათასი გადაურჩა სიკვდილს. მარტყოფის ბრძოლაში დაეცა შაჰ-აბასის ბევრი განთქმული სარდალი. ამ დიდმა გამარჯვებამ გააერთიანა ქართლ-კახეთი. ქართველთა არმიის წარმატებამ, შაჰისაგან დაპყრობილი სხვა ხალხებიც გაამხნევა და „ყველგან შფოთი გაჩნდა“. გაათრებულმა შაჰ-აბასმა, საქართველოსკენ უზარმაზარი სპარსული ურ-

დო დაძრა, რომელსაც ისა-ხან ყორჩიბაში სარდლობდა. ქართველები კოჯორ-ტაბახმელას მიდამოებში დაბანაკდნენ, ოციათასიანი ლაშქრით. მარაბდის ველზე დაბანაკებულ ირანელთა რიცხვი კი – ორმოცდაათი ათასს აჭარბებდა.

გათენდა 1625 წლის 1 ივლისი. საზიარებლად განემზადა ქართულთა ლაშქარი: წესისამებრ, მეომრები ომის დაწყების წინ, ქრის-

ტეს წმ. სისხლსა და ხორცს ეზიარებოდნენ, ცოდვათა მისატყვევ-
ბლად და ბრძოლაში წარმატების საწინდრად.

მეომართა გვერდით იარაღით შეჭურვილი სამღვდელოებაც
დამდგარიყო, რადგან ესეც წესად იყო დადებული: ყოფნა-არყოფ-
ნის ზღვართან მყოფ საქართველოს, ხმლითა და ჯვრით იცავდა
ერი და ბერი. მროველი ეპისკოპოსი დომენტი ავალიშვილი წარდგა
ლაშქრის წინაშე წმ. ბარძიმით ხელში. ლაშქარმა ერთხმად შესძახა:
„უკეთუ დღეს ალილებ მახვილსა ბრძოლად, უბრძანე, რათა გვაზი-
აროს სხვამან, და უკეთუ არა, უმჯობეს არს შენს მიერ“. მროველი
ჩაფიქრდა და თქვა: „დღეს ბრძოლა არს სარწმუნოებისა და ქრის-
ტეს მცნებისა და არა ჩემ ზედა, ამისთვის არა ვყო, უკეთუ უწინა-
რეს თქუენსა არა დავსთხოო სისხლი ჩემი მახვილის ამღებმან“.

რუისელმა ეპისკოპოსმა დალოცა ქართული მხედრობა და თეი-
თონაც, აბჯრით შეჭურვილი, მეწინავე რაზმში ჩადგა; ქართველთა
გორგასლიან-დავითიან-თამარიან დროშას, ცხრა ძმა ხერხეულიძე
დაუყენეს დარაჯად. შეტევა გარიყრაჟზე დაიწყო.

წინ რჩეული ცხენოსანი ჯარი წავიდა, უკან ქვეითი მიჰყვა. იგ-
რიალა თორმეტი ათასმა სპარსულმა თოფმა და ზარბაზანმა, მაგ-
რამ მამულისათვის და ქრისტესათვის მებრძოლ რაინდთა შეჩერე-
ბა ვერავინ შეძლო – ქართველები მტრის ბანაკში შეიჭრნენ, ლაშ-
ქარს დაერივნენ და შეიქმნა შუბთა ძგერება, „წმალთა და ლახტთა
მუზარადებზედ ჭეთქინება“.

მცირერიცხოვან ქართველთა სიმამაცემ ყიზილბაშები უკუაქ-
ცია, მაგრამ გამოცდილმა მთავარსარდალმა ისა-ხან ყორჩიბაშმა
არ დათმო ბრძოლა. ამასობაში აზერბაიჯანის ბეგლარბეგი შაჰბენ-
დე-ხანიც მოვიდა მაშველი რაზმით... ქართველები შედრკნენ. ამას
ზედ დაემატა ერთი საბედისწერო შემთხვევეაც: მტრის ხელით
მკერდშელეწილი დაეცა თეიმურაზ მუხრანბატონი. „განჯდა ჯმა და
ჰგონეს ყოველთა კახთ ბატონის სიკუდილი და ივლტოდენ კახნი და
ქართველნი“, მეფის სიკვდილი ხომ ომის დასასრულს ნიშნავდა.
გვიან მიხვდნენ ქართველები საბედისწერო შეცდომას, შეთხელდა
ივერიელთა რიგები. გულგანგმირულნი დაეცნენ: დავით ჯანდიე-
რი, ალათანგ ხერხეულიძე, ბაადურ ციციშვილი, ეპისკოპოსნი –
რუსთველი და ხარჭაშნელი.

ცხრა ხერხეულიძის ხელში გადაინაცვლა ქართულმა დროშამ,
ცხრა ძმა გამირულად დაეცა მარაბდის ველზე. შემდეგ ნაბოლარამ
– ერთადერთმა დამ იპყრა ხელთ დიდგორსა და ბასიანში გამოვ-
ლილი დროშა და როდესაც იმანაც ჩაიმუხლა, დედამ აღმართა ქარ-
თველთა უკვდავების სიმბოლო.

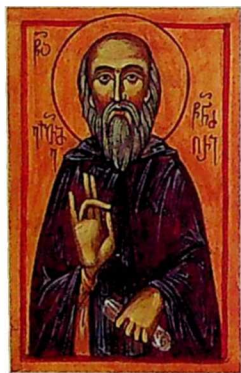
მზის ჩასვლამდე იბრძოდა თეიმურაზ მეფე, რომელმაც იმ დღეს

„დაამტვრია ყოველი საბრძოლო იარაღი და აღარა შემორჩომოდა რა. ბეჭდებიცა დაემტვრია მუშტის ძგერებით“. იბრძოდა სისხლში მოსვრილი გიორგი სააკაძე, „დიდად მხნედ და ძლიერად ომობდნენ“ მანუჩარ ათაბაგი და „ყმანი მისნი“. დაღლილი, სიცხისგან არაქათგამოცლილი ქართველობა, გმირულად იბრძოდა სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე, მაგრამ უშედეგოდ – გარიჟრაჟზე დანყებული ბრძოლა, გვიან ღამით, ქართველთა მარცხით დამთავრდა.

ბრძოლის ველზე მკერდგანგმირული იწვა ქრისტესა და მამულისათვის თავდადებული ცხრა ათასი ქართველი, მათ შორის: დავით ჯანდიერი, ალათანგ ხერხეულიძე, თეიმურაზ მუხრანბატონი, ბაადურ ციციშვილი, ეპისკოპოსები – რუსთველი და ხარჭაშნელი, ცხრა ძმა ხერხეულიძე, დედა მათი და ერთადერთი და, ცხრა მაჩაბელი, შვიდი ჩოლოყაშვილი... საქართველოს ეკლესიამ წმინდანებად შერაცხა რჯულისა და მამულისათვის თავდადებული მამულიშვილები.

ღირსი ექვთიმე, ნათლისმცემლის მონასტრის წინამძღვარი (†1804)

8 (21) აგვისტო

წმ. ექვთიმე იყო გარეჯის მრავალმთის უდაბნოს, იოანე ნათლისმცემლის სახელობის სავანის წინამძღვარი. მონასტრის სიგელ-გუჯრები მას, „მრავალღვანლმშრომელად“ მოიხსენიებს.

იოანე ბატონიშვილის ცნობით, წმ. ექვთიმე იყო „კაცი ფილოსოფოსი და ღვთისმეტყველი, სათნოებათა ზედა უცხო მოქადაგე. ამან ფრიად იღვანა მონასტრისათვის და აღაშენა სოფელი ხაშმი, რომელიც იყო ქსნის ერისთავთა ლეკთა მოყვანის მიზეზით დამწვარი; აღაშენა უცხო ვენახი და ნისქვილნი... მრავალი შემატა მო-

ნასტერსა, ვითარცა ნივთნი, ეგრეთვე მამულნიცა“. მისი კურთხევით, სავანეში ითარგმნებოდა დიდძალი სასულიერო ლიტერატურა, ამრავლებდნენ იშვიათ წიგნებს. იოანე ბატონიშვილი გადმოგვცემს, რომ წმ. ექვთიმემ შეასწავლა „რაოდენთამე მოწაფეთა ფილოსოფია და ღვთისმეტყველება“.

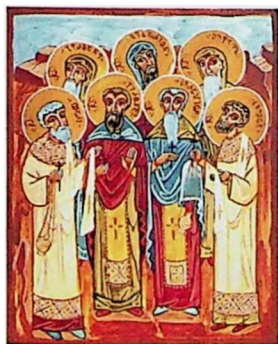
წმ. ექვთიმეს, საბა ნინოწმინდელის დავალებით დაუწერია წმ. ნინოს საგალობლები: „ათორთა უდაბნოთა მაკურთხეველმან, ყოვლადსამღვდელომან, ნინოწმინდელ მიტროპოლიტმან საბა მიბრძანა მე, ნათლისმცემლის მონასტრის არქიმანდრიტს, უღირს ექვთიმის, აღწერად მუჭლენი „გიხაროდენ“ საქართველოს განმანათლებლისა, მოციქულთა სწორისა, დედისა ნინოსი“.

1797 წელს, თბილისში შავი ჭირის ეპიდემიამ იფეთქა. მცხოვრებლები ტყეებსა და ხეობებში გაიხიზნნენ. კლდის ნაპრალებიდან გამოსული უდაბნოს მოღვაწე ბერები მფარველ ანგელოზებად მოველინნენ ავადმყოფობისა და შიმშილისაგან გონმიხდილ ხალხს: ეხმარებოდნენ, ემსახურებოდნენ და ნუგეშს სცემდნენ მათ. როგორც ბევრ სხვა სიკეთეს, ამ საქმესაც წმ. ექვთიმე ხელმძღვანელობდა.

წმინდა ექვთიმე 1804 წელს აღესრულა მშვიდობით.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ, წმინდანად შერაცხა ეკლესიისა და ერისათვის დამაშვრალი მოღვაწე.

**ღირსი მამანი: გერონბი, სერაპიონი, გერმანე,
ბასარიონი, მიქაელი, სვიმეონი და ოთარი –
ბარაქის მონასტარში ლაშთაბან მოწყვებილნი (†1851)
12 (25) აგვისტო**

XVIII-XIX საუკუნეებში, დავით-გარეჯის უდაბნო, ლეკთა მუდმივი შემოსევებისა და რბევის საგნად იქცა. მოთარეშეები ანადგურებდნენ ეკლესია-მონასტრებს, ბერების სენაკებს, იტაცებდნენ ღვთისმსახურებისათვის საჭირო ძვირფას ნივთებს, აწამებდნენ და ხოცავდნენ იქ მოღვაწე მამებს.

1851 წლის ზაფხულში, გარეჯის უდაბნოს თავს დაესხა ლეკების დიდი რაზმი. მათ დაარბიეს წმ. დავითის ლავრა. „იწყეს ტანჯვად მამათა და ძმათა. პირველად ბერ-დიაკონი

ოთარი, უჩინოთა მახვილითა აღესრულა, შემდეგ, იერომონაზონსა გერონტის თავი წარკვეთეს, სერაპიონ იერომონაზონსა უხეტქეს მახვილი თავსა და აღესრულა, გერმანე მწირმონაზონსა განუპეს მუცელი და მერმეთ, თავი წარკვეთეს. ბესარიონ მწირმონაზონსა

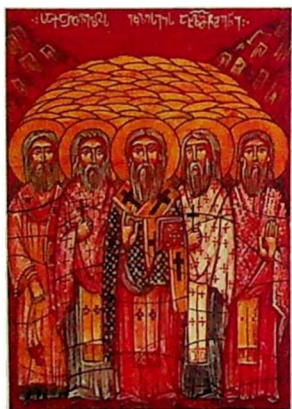
მცის თავი წარკვეთეს. სვიმონ დიაკონი, რომელი იყო ჭაბუკი ასაკითა, იწყო სილტოლვა და უჩინოთა მახვილითა ტყორცნილმან ვერლარა უძლო სვლად და მერმეთ თავი წარკვეთეს. ხოლო რომელი იყო მიხაელ დუმილით შეწყნარებული და ფრიად მორჩილი კრებულისა და მონასტრისა, სხვათა უმეტეს სტანჯეს...

შემდგომად აღსრულებისა მათ ღირსთა მამათა გარდამოხდა ნათელი დიდი და დაადგრა წამებულთა მათ... ღირს არიან იგინი, შემდგომად ხორცთა გარყვნისა აღმოხმად ძვალთა მათთა და დადებად პირველ წამებულთა ღირსთა მამათა... და დღესასწაული მათი იხსენიებოდეს წლითი წლად. მე უღირსმან დიდისა მონასტრის გაენათისამან ისააკ, რომელი მეცა ტყუედ მყოფი ვიყავ მათ თანა რომელი ვხედავდი თვალითა, დავსწერე წამება წმიდათა მამათა უმეტესად შემოკლებული ისტორია ესე, – წერს პლატონ იოსელიანისადმი მიწერილ წერილში ბერმონაზონი ისააკი, რომელიც დაღესტანში წაუყვანიათ უსჯულოებს ტყვედ და შემდეგ გამოუხსნია რუსეთის იმპერატორ, ნიკოლოზ პავლეს ძეს.

**გვ. მონაგანი: ნაზარი, ქუთათელ-გაენათელი
მიტროპოლიტი; დანაოზი გარმანი;**

**მღვდლები: იაროთაოსი, სიმონი; პროტოდიაკონი
ბასარიონი (†1924) და ყოვალნი ახალმონაგანი (XX ს.)**

14 (27) აგვისტო

ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი ნაზარი (ლეჟავა), დაიბადა 1872 წელს, იმერეთის სოფელ დიდ ჯიხაიშში. მისი წინაპრები, სასულიერო პირნი ყოფილან და მომავალი მიტროპოლიტი, სიყრმეიდანვე სარწმუნოებრივ-საეკლესიო გარემოში იზრდებოდა.

ნაზარიმ (ერისკაცობაში – იოსები), დაწყებითი განათლება ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში მიიღო. 1892 წელს, მან წარჩინებით დაამთავრა თბილისის სასულიერო სემინარია და სამღვდელმსახურო მოღვაწეობა დაიწყო: იგი ჯერ დიაკვნად, შემდეგ კი, 1893 წლის 22 თებერვალს, მღვდლად აკურთხეს.

პირად ცხოვრებაში დატრიალებული უბედურების შემდეგ (ჯერ მეუღლე გარდაეცვალა, შემდეგ - ორივე ასული), 1904 წელს იგი ბერად აღიკვეცა. 1905 წელს, მღვდელ-მონაზონი ნაზარი დაინიშნა ველენსკის სასწავლებლის პომილეტიკის პედაგოგად, 1907 წელს კი - კლევანსკის სასულიერო სასწავლებლის ზედამხედველად გადაიყვანეს. 1910 წელს, მღვდელ-მონაზონი ნაზარი აღყვანილ იქნა ილუმენის ხარისხში. 1911 წელს, იგი იოანე ნათლისმცემლის უდაბნოს წინამძღვარი გახდა. ამავე წლის 1 დეკემბერს, არქიმანდრიტი ნაზარი, ეპისკოპოსის ხარისხში იქნა აღყვანილი და ქუთათელ მიტროპოლიტად დადგინდა.

ქუთათელ-გაენათელ მიტროპოლიტ ნაზარის სასულიერო მოღვაწეობა, მეტად რთულ ვითარებაში მოუხდა: 1905 წელს ქართველმა სასულიერო მოღვაწეებმა წამოჭრეს საქართველოს ეკლესიის დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხი, რამაც რუსეთის მხრიდან მძაფრი რეაქცია გამოიწვია. საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიისათვის ბრძოლა გაგრძელდა 1906 წელსაც. რუსეთის უმაღლესი სინოდი იძულებული გახდა, საქართველოს ეკლესიის საკითხი, რუსეთის საეკლესიო კრებაზე გაეტანა. ამ კრებამ, როგორც ცნობილია, უარყოფითი დადგენილება გამოიტანა.

1917 წლის რევოლუციის შემდეგ, ქართველებმა ისევ დასვეს ეკლესიის დამოუკიდებლობის საკითხი და 1917 წლის 12 მარტს, მცხეთის სვეტიცხოვლის ტაძარში, საზეიმოდ გამოცხადდა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია; 16 მარტს, თბილისში შემდგარმა სასულიერო მოღვაწეთა კრებამ დაადგინა, რომ ამიერიდან სიონის ტაძარში ღვთისმსახურება ქართულ ენაზე უნდა აღსრულებულიყო. ყველა ამ მოვლენის ცენტრში, ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი ნაზარი ტრიალებდა.

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიისა და ეროვნული დამოუკიდებლობის ხანმოკლე პერიოდი, რეპრესიების ახალი წლებით შეიცვალა. ახალმა რეჟიმმა ახალი წესები მოიტანა.

1921 წელს, მინაზე კერძო საკუთრება გაუქმდა და ეკლესია-მონასტრებს, თავიანთი კუთვნილი მიწები ჩამოერთვათ. მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა მიტროპოლიტ ნაზარის ეპარქიაში შემავალი გელათის მონასტერიც. საუკუნეებამოვლილმა მონასტერმა, რომელიც „ახალ ათინად და მეორედ იერუსალიმად“ იწოდებოდა, 1923 წლის გაზაფხულზე არსებობა შეწყვიტა.

1922-1923 წლები უმძიმესი პერიოდი საქართველოს ეკლესიის ისტორიაში. ბოლშევიკური მთავრობის ინიციატივით, დაინგრა ათას ორასი ეკლესია, განადგურდა საეკლესიო განძეულობა, დაინ-

ვა უამრავი უნიკალური ხელნაწერი, რეპრესირებულ იქნა მრავალი სასულიერო პირი და ეროვნული ორიენტაციის მქონე ადამიანი.

1921 წლის 23 თებერვალს, წითელი არმიის შეტევის გამო, მენ-შევიკური მთავრობის წინადადებითა და საკათოლიკოსო საბჭოს დადგენილების თანახმად, სიონისა და სვეტიცხოვლის განძეულობა გადატანილ იქნა ქუთაისში. კათოლიკოს-პატრიარქ ლეონიდეს მითითებით, განძეულობის ოთხი ყუთი დაიმარხა ბაგრატის ტაძრის ძირას მდებარე, ნაზარის სამიტროპოლიტო სახლის აივნის ქვეშ, რომელზეც ქვის ფილაქანი დააფარეს.

ქვეყნის ოკუპაციის შემდეგ, ბოლშევიკებმა მიაკვლიეს განძეულობას და დააპატიმრეს მიტროპოლიტი ნაზარი. მას ბრალად ედებოდა, ხელისუფლების წინააღმდეგ აგიტაციასა და საეკლესიო ქონების გადამალვის საქმეში მონაწილეობა. კითხვაზე, თუ ვისთვის ინახებოდა განძეულობა, სასამართლო პროცესზე მიტროპოლიტმა უპასუხა: „ეკლესიისათვის და ქართველი ერისათვის“. სასამართლომ მიტროპოლიტ ნაზარის მიუსაჯა სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა. შემდგომში, იგი შეიცვალა პატიმრობითა და პირადი ქონების კონფისკაციით.

1924 წლის აპრილში, ორი წლის პატიმრობის შემდგომ, მიტროპოლიტი ნაზარი, ამნისტიის საფუძველზე გაათავისუფლეს. იგი დაუბრუნდა თავის ეპარქიას, სადაც ძალზე მძიმე მდგომარეობა დახვდა. მიტროპოლიტი არ შეუშვეს სარეზიდენციო სახლში, რომელიც საწყობად იყო გადაქცეული. იგი იძულებული შეიქნა ძმის ოჯახისათვის შეეფარებინა თავი.

უდრტვინველად ატარებდა მიტროპოლიტი ნაზარი თავის ჯვარს, რომელსაც სარწმუნოებისათვის თავდადების ღვაწლით უნდა გაეზრნყინებინა მღვდელთმთავარი. იგი დიდ დახმარებას უწევდა ქუთაისის ეპარქიის ყველა ეკლესიის წინამძღვარსა და სასულიერო პირს, უყურადღებოდ არ ტოვებდა მათს არც ერთ თხოვნას, მათი უერთგულები მრჩეველი და უახლოესი ადამიანი იყო.

საბჭოთა ხელისუფლებამ, ქუთაისის ეპარქიაში ასობით ეკლესია გააუქმა და დაანგრია. 1923 წლის 8 მარტს, ქუთაისის საკათედრო ტაძარი კომკავშირს გადაეცა. 1924 წლის 30 იანვარს, საქართველოს კომპარტიის ქუთაისის სამაზრო კომიტეტის პრეზიდიუმმა გადაწყვიტა, ტაძარი დაენგრიათ და მასალა ძმათა სასაფლაოს შემოსაღობად გამოეყენებინათ, ტაძრის ადგილას კი – მოედანი გაეფართოებინათ და რევოლუციის ბელადის ძეგლი დაედგათ.

ქართველი ხალხი ათეისტურ რეჟიმს ვერ შეურიგდა. საქართველოში დაიწყო შეიარაღებული აჯანყებისათვის მზადება. 28 აგვისტოს, მარიამობას, აჯანყებამ იფეთქა ქუთაისში, და მალე იგი მთელ

საქართველოს მოედო.

4 სექტემბერს, საქართველოს საგანგებო კომისიის მუშაკებმა მიაგნეს აჯანყების შტაბს შიო მღვიმელის მონასტერში და დააპატიმრეს მისი ხელმძღვანელები. 1924 წლის აჯანყებისადმი საბჭოთა ხელისუფლების ანგარიშსწორებამ შეუზღუდავი ხასიათი მიიღო, რასაც უამრავი უდანაშაულო პირის დასჯა-დახვრეტა მოჰყვა.

1924 წლის აჯანყების დანაშაულის წინა დღეს, 27 აგვისტოს, მიტროპოლიტ ნაზარის სოფელ როდინოულიდან ეწვია დელეგაცია და სოფლის ეკლესიის კურთხევა სთხოვა. დანიშნულ დროს მიტროპოლიტი, რამდენიმე მღვდელთან ერთად სოფელში მივიდა და ეკლესია აკურთხა. ღამით მათ, სიმონეთში, ერთ-ერთ ოჯახში სტუმრად მყოფთ, მოულოდნელად თავს დაესხნენ ჩეკისტები, ხელ-ფეხი შეუკრეს, თოფის კონდახებით სცემეს, ურემზე დააკრეს და სოფლის საბჭოში მიიყვანეს;

მეორე დღეს, პატიმრები ქუთაისის შინსახკომში გადაიყვანეს და სხვა პატიმრებთან ერთად, ბნელ საკანში გამოამწყვდიეს. დატყვევებულებს, სასტიკად ეპყრობოდნენ, სულიერ და ფიზიკურ შეურაცხყოფას აყენებდნენ; შემდეგ კი – „განსაკუთრებულმა სამეულმა“, ყოველგვარი გასამართლების გარეშე, საფიჩხიას ტყეში დახვრიტა მიტროპოლიტი ნაზარი და მასთან ერთად ოთხი სასულიერო პირი: დეკანოზი გერმანე (ჯაჯანიძე), მღვდელი სიმონი (მჭედლიძე), მღვდელი იეროთეოსი (ნიკოლაძე) და დიაკონი ბესარიონი (კუხიანიძე).

1994 წელს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით მოწვევულმა გაფართოებულმა საეკლესიო კრებამ განიხილა აღნიშნული მოვლენა და დაადგინა: ქუთათელ-გაენათელ მიტროპოლიტ ნაზართან ერთად მოკლულთა სახით, კანონიზირებულ იქნას საქართველოში ტოტალიტარული რეჟიმის დროს, ეკლესიისა და ერისათვის ურწმუნოთაგან მოკლული ყოველი მართლმადიდებელი ქრისტიანი და ეწოდოთ მათ სახელად – ახალმონაშენი.

წმინდა მონამე
ქრისტეფორე გურული (XVI ს.)
16 (29) აგვისტო

წმ. ეკლესია, ყოველთვის სათუთად ინახავს ყველა იმათს ხსოვნას, რომლებმაც თავიანთი წმ. ცხოვრებით, ან მოღვაწეობრივი აღსასრულით დაამტკიცეს ღვთის სიყვარული, და ღმერთმაც ადიდა ისინი ზეციური ნიშნებითა თუ სხვადასხვა სასწაულებით.

ეკლესიაში იწერებოდა და ზეპირად გადმოიცემებოდა ამ წმინდანთა ცხოვრებისა და ღვაწლის შესახებ. პირველ საუკუნეებში მათს საფლავზე აღასრულებდნენ წირვა-ლოცვას. შემგომში, მათს სახელზე იგებოდა ტაძრები ან ახლად აშენებულ ტაძრებში გადაჰქონდათ მათი წმ. ნაწილები, იწერებოდა ხატები და შესაბამისი ლოცვები, მოსახსენიებლად დგინდებოდა რომელიმე განსკუთრებული, უმეტეს შემთხვევაში, მათი ამქვეყნიდან განსვლის, ანუ უფალთან წარდგომის დღე.

სამწუხაროდ, არიან ისეთი წმინდანებიც, რომელთა მხოლოდ სახელებია ცნობილი და დარჩენილია მათი ხსენების დღე. ჟამთა სიავემ და ჩვენმა უდებებამ, დავიწყების სიღრმეს მისცა მათი ცხოვრება-მოღვაწეობა.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესია, XVI საუკუნიდან იხსენიებს წმ. ქრისტეფორე გურულს, რომლის შესახებ მხოლოდ ისაა ცნობილი, რომ იგი მოწამეობრივად აღესრულა ქრისტესათვის.

ჯერჯერობით ვერ მოვიძიეთ მისი ცხოვრებისა და მარტვილობის ვერც ერთი, თუნდაც ფრაგმენტული ნაწილიც კი. საეკლესიო კალენდრიდან ვიგებთ, რომ იგი არის მოწამეობრივად აღსრულებული წმინდანი.

წმ. მონამე ქრისტეფორეს ზედწოდება „გურული“ მის წარმომავლობაზე მიუთითებს და გვაფიქრებინებს, რომ იგი საქართველოში მოღვაწეობდა.

წმინდა ბაბლი აბუსერიძე (XIII ს.)

17 (30) აგვისტო

წმ. ტბელი აბუსერიძე, ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა XIII საუკუნეში. წმინდანის მამა ივანე, ზემო აჭარის ერისთავთ-ერისთავი, თურქებთან ბრძოლაში დაიღუპა. დაქვრივების შემდეგ, წმ. ტბელის დედა მონაზვნად აღიკვეცა, ეკატერინეს სახელით.

წმ. ტბელს ორი ძმა ჰყავდა აბუსერი და ვარდანი, რომელნიც მისი დროის ცნობილი მოღვაწენი იყვნენ.

წმ. ტბელმა, თავისი გვარის შესაბამისად, შესანიშნავი განათლება მიიღო. მან, როგორც ჰიმნოგრაფმა, პროზაიკოსმა, ასტრონომმა, საეკლესიო მუსიკატმცოდნემ და საზოგადოდ, ღრმა მეცნიერული აზროვნებით გამორჩეულმა მწიგნობარმა, წარუშლელი კვალი დაამჩნია ქართული კულტურის ისტორიას.

როგორც წმინდანის ნაწერებიდან ჩანს, მან ზემო აჭარის სოფელ ხიხანში ააშენა წმ. გიორგის ეკლესია. ვარაუდობენ, რომ წმ. ტბელი იქ მოღვაწეობდა როგორც სასულიერო პირი და იქ შექმნა მან თავისი თხზულებების უმეტესი ნაწილი. წმ. ტბელს ჰყოლია შვიდი შვილი და, როგორც თავის საგვარეულო მატრიანეში წერს, თუ კიდევ გაუჩნდებოდა შვილები, მათი სახელებიც უნდა შეეტანათ მატრიანეში.

წმ. ტბელს ინტენსიური კულტურული ურთიერთობა ჰქონდა გელათის აკადემიასთან. ვარაუდობენ, რომ მან იქ მიიღო ისეთი მრავალმხრივი განათლება, რომელიც მას საშუალებას აძლევდა, ერთმანეთისაგან განსხვავებულ ჟანრებში ეთქვა თავისი ბრძნული და წმინდა სიტყვა.

წმ. ტბელის ჰიმნოგრაფიულ კრებულში, „გალობანი წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისანი, წმიდისა იოანე მახარებლისა და წმიდისა იოანე ოქროპირისანი“ – კარგად ჩანს ავტორის, როგორც უდიდესი ღვთისმეტყველი მწერლისა და წმინდანის სახე. გალობანის ღრმა საღვთისმეტყველო აზრები, მეტაფორები, მოვლენების სიმბოლური და მისტიური გააზრება „ცნობა ხილულთა“ და „უხილავთა მეცნიერ-ჰყოფა“, წმ. ტბელს წარმოაჩენს, როგორც მსოფლიო დონის მეცნიერსა და ღვთისმეტყველს.

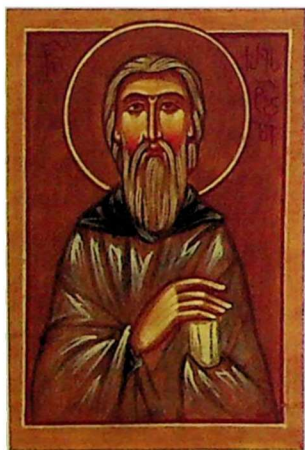
წმ. ტბელი დაინტერესებული ყოფილა წელთაღრიცხვის პრობლემებით და შეუდგენია „ქრონიკონი სრული საუნწყებელითა და გა-

ნგებითა", რომელშიც ასტრონომიისა და ისტორიის ცოდნასთან ერთად, გადმოცემულია კალენდრის კოსმიური გააზრება და ქრისტიანული ესქატოლოგია.

ცნობილია წმ. ტბელ აბუსერიძის ჰაგიოგრაფიული ჟანრის თხზულება, „ახალნი სასწაულნი წმიდისა მთავარმონამისა გიორგისანი“, რომელიც მნიშვნელოვანია, მისი ისტორიული ღირებულებითაც. იგი გვანჯდის ცნობებს ფეოდალური ეპოქის საქართველოს ერთ-ერთი უძველესი და უდიდესი საგვარეულოს. აბუსერიძეთა მოღვაწეობისა და მათი კულტურულ-აღმშენებლობითი საქმიანობის შესახებ.

გარდა ლიტერატურული და მეცნიერული მოღვაწეობისა, რომელიც სათანადოდ არის დაფასებული ქართველი მეცნიერების მიერ, წმ. ტბელი ცნობილია როგორც წმინდა და ღმერთშემოსილი მამა. საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის მიერ, წმ. ტბელის კანონიზაციით, სამუდამოდ დაკანონდა მისი, როგორც წმ. მამის პატივისცემა და შესაბამისად დაფასდა ის ღვაწლი, რითაც მან სამართლიანად მოიპოვა ქართველი ხალხის სიყვარული.

ღირსი მამა ქრისტოდულე, ფილოსოფოსი (XII ს.) 18 (31) აგვისტო

ცნობილი საეკლესიო მწერლისა და ფილოსოფოსის, არსენ ვაჩეს ძის „დოგმატიკონში“ გვხვდება ერთი ანტიმაცქმადიანური პოლემიკური თხზულება, რომელსაც ასეთი სათაური აქვს: „წსენებაჲ სიტყვსგებისაჲ და სასჯელისაჲ სჯულისათჳს ქრისტიანეთაჲსა და სარკინოზთა“. აქ მოთხრობილ ამბავს ავსებს იოანე ბატონიშვილის „კალმასობა“, რომელშიც გვაქვს ცნობები „მამისა ქრისტოდულე, ოსად ნოდებულისათჳს“.

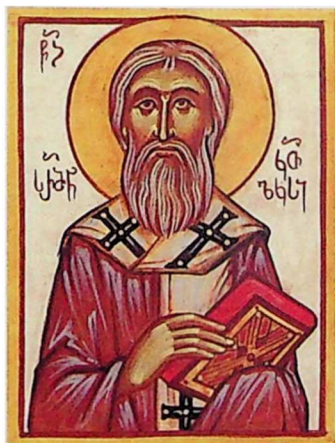
ამ ცნობების მიხედვით, ღირსი ქრისტოდულე იყო მონაზონი, წარჩინებულთაგან და კეთილშობილთა ძირთაგან აღმოსრული. წმ. ქრისტოდულე, ამავე დროს, ცნობილი ფილოსოფოსიც ყოფილა, წმ. წერილში ღრმად ჩახედული, არაბულ და სპარსულ ენებზე განსწავლული და ყურანის ზეპირად მცოდნე.

როცა საქართველოში სპარსთა ხელმწიფე, იამამე შემოიჭრა, თბილისში იგი უომრად შემოუშვეს, რისთვისაც უსჯულო მეფე, მათ კეთილად მოექცა და „მრავალთა მიაწიჭა საბოძვარნი“.

ერთხელ იამამემ შეკრიბა ქართველნი და სარკინოზნი. მათ შორის იყო ქართველი ბერი ქრისტოდულეც. მას და სარკინოზებს შორის ამ კრებაზე სარწმუნოებრივი პაექრობა გაიმართა. ბერს ჯერ შეეკამათა თვით იამამე ხელმწიფე, რომელიც ძლეულ იქნა. შემდეგ, მას შეენაცვლა ვინმე მოგვი, ვარსკვლავთმრიცხველი. ისიც რომ ვერას გახდა, მოუწოდეს „კაცსა ვისმე მოძღუარსა და სიტყვს მეცნიერად საგონებელსა“, რომელიც თითქოს უფრო მომზადებული იყო საპაექროდ. კამათი წარმოებდა შემდეგი საკითხების ირგვლივ: აზრი და მნიშვნელობა ქრისტიანთა ბერ-მონაზვნობისა; იესო ქრისტეს ღვთაება და განხორციელება; არის თუ არა მუჰამედი ჭეშმარიტი წინასწარმეტყველი. ბერს თავისი არგუმენტები მოჰყავდა როგორც საღვთო წერილიდან, ისე ყურანიდან. წმ. ქრისტოდულემ სძლია მეტოქეებს, რომელნიც „შეკდიმებულ და სირცხვილელ“ დარჩნენ.

წმინდა სარმეან კათოლიკოსი (†779)

21 (3.09) აგვისტო

ქართლის კათოლიკოსთა ქრონოლოგიებში, წმ. სარმეანის კათალიკოსობა, 767 (ზოგი ვარაუდით – 760) წლიდან, 774 წლამდე გრძელდება. მისი მამამთავრობა, საქართველოში არაბთა ბატონობას დაემთხვა.

არაბები სასტიკად დევნიდნენ ქრისტიანებს, ავიწროებდნენ ღვთისმსახურებს, ყველგან მაჰმადიანობის დამკვიდრებას ცდილობდნენ; მაგრამ, მიუხედავად ამისა, სარმეანის მამამთავრობის დროს, თვით ამირას საბრძანებელ ქალაქ თბილისშიც კი, მრავალი ეკლესია მოქმედებდა.

სარმეანი მტკიცე დამცველი იყო მართლმადიდებლობისა. მაგრამ, ერთხელ, ყველიერის ხუთშაბათს, შიო-მღვიმის მონასტერში სარმეანმა „გამოუძიებლივ“ აზიარა მასთან ძღვნით მისული უცნო-

ბები, რომლებიც თურმე იაკობიტთა მწვალებლობის მიმდევრები ყოფილან. „იმ ღამესვე, ძილში ზეგარდმოეხილა სარმეანს ესრეთ წინდაუხედაობა და უღირსებით შეურაცხებულ ხარისხისა მისისა“; გამოღვიძებულმა კათოლიკოსმა შეკრიბა ეპისკოპოსები და აუწყა მომხდარი; მათ წინაშე დანვა იაკობიტელთა მირთმეული ძღვენი, შიო-მღვიმის მონასტერში წავიდა და „ცრემლით სტიროდა ცთომასა თვსსა“.

ყოვლადმოწყალე ღმერთმა, მალე აუწყა წმ. სარმეანს მისი ასეთი შეცოდების შენდობა, მცხეთიდანაც მოვიდა ეპისკოპოსთა წერილი: „დიდსა მამათმთავარსა, მეუფესა ჩვენსა სარმეანეს, გიხაროდენ! შვილნი შენნი და სინმიდისა შენისა მრწმენნი ყოველნი ეპისკოპოსნი გაუწყებთ, რათა არღარა დააშრობდე მოხუცებულსა გვამსა შენსა, რამეთუ მოწყალე ჰყვეს დიდებულისა მაგას წმიდისა შიოს მეოხებითა და გამოგვიჩნდა უღირსთა მონათა მისთა, რიცხვით ხუთთა და თვითოეულსა გვიბრძანა, ვითარმედ „მიუტევა ღმერთმან სარმეანეს კათოლიკოზსა ბრალნი მისნი და ან შეუორგულებელად მიიყვანეთ მწყემსი თქუენი. ან გვიბრძანენ სინმინდემან შენმან, რათა ყოველნი მანდა მოვიდეთ და მადლი აღუაროთ საკვირველთ მოქმედსა მამასა შიოს“.

ამგვარი ღვთის შიშით, სიმდაბლით, სარწმუნოებითა და სიყვარულით შემკული მღვდელმთავარი, სიცოცხლის ბოლომდე სიბრძნით განაგებდა თავის სამწყსოს: შენდებოდა ეკლესია-მონასტრები, იქმნებოდა უძვირფასესი ხასიათის სასულიერო ლიტერატურა, ეკლესიის სწავლების სინმიდის დაცვითა და ცოდვათა ტყვეობისაგან გამოხსნით, თანდათან მზადდებოდა ხორციელი ტყვეობისაგან განთავისუფლების კონკრეტული ღონისძიებები.

ლირსი სერაპიონ საპირვალთმოქმედი,
ნათლისცემლის მონასტრის წინამძღვარი (†1747)
24 (6.09) აგვისტო

ლირსი სერაპიონი, დავით გარეჯის უდაბნოს ერთ-ერთი მონასტრის წინამძღვარი იყო. საქმითა და სიტყვით ძლიერ, მოღვაწეობით გამორჩეულ, დიდ მმარხველსა და მლოცველ მამას, ღვთისგან სასწაულოქმედების ნიჭი ჰქონდა მიმადლებული.

ერთხელ, ლირსი სერაპიონი, მონასტრის ძმებთან ერთად, ქალაქში წავიდა საქმეზე. წინ მიმავალ მსახურებს, რომლებსაც საღმრთო მსახურებისათვის საჭირო ნივთები მიჰქონდათ, ავაზაკები შემოხვდნენ და გაძარცვეს. ისინი უკან გამოიქცნენ და შეწუხებულებმა, წინამძღვარს აუწყეს ყოველი. „დიდია ღმერთი, არ დავანებებ არანმინდა წარმართებს, სინმიდეების მიტაცებას“, – თქვა წმ. სერაპიონმა, მოიმარჯვა კვერთხი და მარტო გამოედევნა მძარცველებს. ავაზაკებმა, როგორც კი დაინახეს სერაპიონი, სახედარი ტვირთით იქვე დატოვეს და თვითონ კლდე-ღრეში მიიმალნენ. შემდგომ, ავაზაკებს უთქვამთ: „ვინ იყო ის მონაზონი, რომელიც ჩვენ გამოგვიდგა, რადგან ვნახეთ ცეცხლი, რომელიც მისი კვერთხიდან გადმოდიოდა“.

სხვა დროს, ნეტარი სერაპიონი თავის სენაკში ლოცულობდა. მოულოდნელად გარეთ გამოვარდა შეწუხებული და ძმებს უთხრა: „ვაი, ვაი, მონასტრის მსახურები ავაზაკებს გადაეყარნენ“. ეს თქვა და მაშინვე სენაკში შევიდა, დახშო კარი და მხურვალე ლოცვა დაიწყო. ორიოდ საათის შემდეგ მონასტრის მსახურები შეწუხებულნი მოვიდნენ და თქვეს: გზაზე ავაზაკები შეგვხვდნენ, ჩვენ სახედრები ტვირთითურთ მივატოვეთ და გაქცევით ვუშველეთ თავსო. ცოტა ხნის შემდეგ, დატვირთული სახედრებიც დაბრუნდნენ მონასტერში, ადამიანთა თანხლების გარეშე. ღვთის მაღლითა და ლირსი სერაპიონის წმ. ლოცვით უვნებლად დაბრუნებული მსახურები ადიდებდნენ ღმერთს, რომელმაც მამა სერაპიონს დაფარული გამოუცხადა, თავისი სიმდაბლისა და სიკეთისათვის.

სათნოებით გამორჩეული მონასტრის წინამძღვარი გადადგა, დიდი სქემა შეიმოსა და დაყუდებულ მოღვაწეობას შეუდგა. მუდმივი მეტანიებისა და ფეხზე დგომისაგან წმინდანს ფეხები ისე და-

უავადდა, რომ დგომა აღარ შეეძლო. მალე, მას ამქვეყნიდან გასვლის მოახლოებაც ეუწყა და ძმებს სთხოვა, მისი გვამი ეკლესიის შესასვლელში, მის მიერვე წინასწარ მომზადებულ საფლავში დაემარხათ, რათა ტაძარში ყოველ შემსვლელ-გამომსვლელს, მისთვის გადაეცლო. წმინდა სერაპიონი აღესრულა 1774 წელს.

წმინდა მონაჰე შუშანიკი (†475)

28 (10.09) აგვისტო

წმ. შუშანიკი პერეთის პიტიახშის, ვარსქენის, მეუღლე იყო. ქრისტიანულ ოჯახში აღზრდილი დედოფალი, ბავშვობიდანვე, ღვთის შიშითა და სიყვარულით გამოირჩეოდა.

იმ დროს, ქართლში სპარსელები ბატონობდნენ. სპარსეთის სამეფო კართან კეთილი ურთიერთობის დამყარების მიზნით ვარსქენ პიტიახში სპარსეთის მეფეს, პეროზს, ეწვია. ვარსქენმა საკუთარი ნებით უარყო ჭეშმარიტი სარწმუნოება, მაზდეანობა მიიღო და მეფეს დაჰპირდა, როგორც კი ქართლში დავბრუნდები, ჩემს ცოლსა და შვილებსაც

შენს რჯულს მივაღებინებო.

ქართლს მოახლოებულმა ვარსქენმა, მოციქულები გამოგზავნა საპიტიახშო ქალაქ ცურტავში, რათა ქვეშევრდომები შესაფერი პატივით მიგებებოდნენ, სამშობლოში დაბრუნებულ პიტიახშს.

სანატრელმა შუშანიკმა, რომელიც ადრევე გრძნობდა მეუღლის გულგრილობას სარწმუნოების მიმართ, წინასწარმეტყველივით უთხრა გამოგზავნილებს: „უკეთუ სულითა ცხოველ არს იგი, ცოცხალმცა ხართ იგიცა და შენცა. უკეთუ სულითა მომკუდარ ხართ, მოკითხვაჲ ეგე შენი შენდავე მოიქეცინ“. როცა შუშანიკმა ვარსქენის განდგომა შეიტყო, მიწაზე დაემხო და მწარე ცრემლით გამოიტირა უბადრუკი და ქრისტეს უარმყოფელი ვარსქენი: „საწყალობელ იქმნა უბადრუკი ვარსქენ, რამეთუ უვარ-ყო ჭეშმარიტი ღმერთი და აღიარა ატროშანი და შეერთო იგი უღმრთოთა“. შემდეგ წმ. შუშანიკმა დატოვა სასახლე, თან წაიყვანა თავისი ოთხი შვილი და ეკლესიას შეაფარა თავი. მან შვილები საკურთხეველის წინ დააყენა

და უფალს შეჰღალადა: „უფალო ღმერთო, შენნი მოცემულნი არიან და შენ დაიცვენ ესენი, განათლებულნი წმიდისაგან ემბაზისა მადლითა სულისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა“. მწუხრის ღოცვის შემდეგ, წმ. დედოფალმა ეკლესიის მახლობლად მდგომ სახლს მიაშურა, „შევიდა მუნ შინა სიმწარითა სავსე და მიეყრდნა ყურესა ერთსა და მწარითა ცრემლითა ტიროდა.“

სალამოს, წმ. შუშანიკი თავისმა მოძღვარმა, იაკობ ხუცესმა მოინახულა. ის აატირა დედოფლის საცოდაობამ და გააფრთხილა სულიერი შვილი: ვარსკენი დაუნდობელია, საშინლად გაგტანჯავს. ამიტომ, თუ საკუთარი სიმტკიცის იმედი არა გაქვს, სჯობს, მოერიდო მასთან დაპირისპირებასო. ამაზე, წმ. შუშანიკმა უპასუხა: „უმჯობეს არს ჩემდა ჴელთა მისთაგან სიკუდილი, ვიდრე ჩემი და მისი შეკრება და წარწყმედაჲ სულისა ჩემისაჲ, რამეთუ მასმიეს მე პავლეს მოციქულისაგან: „არა დამონებულ არს ძმაჲ გინა დაჲ, არამედ განეყენენ“.

სამი დღის შემდეგ, პიტიახშიც ჩავიდა ცურტავში. მან მეორე დღესვე იხმო ეპისკოპოსი და მღვდელნი და ღმობიერად უთხრა: „ან ნუ რას მერიდებით მე და ნუცალა გძაგ“. მღვდლებმა კი ამხილეს სჯულის უარმყოფელი: „წარწყმიდე თავი შენი და ჩუენცა წარგუწყმიდენ“. მხილებით გაგულისებულმა ვარსკენმა მეუღლის გადაბირება გადაწყვიტა, მაგრამ შუშანიკმა მტკიცედ შეუთვალა: „შენ ღმერთი ჭეშმარიტი უფარ-ჰყავ და ცეცხლსა თაყუანის ეც, და ვითარცა შენ შემოქმედი შენი უფარ-ჰყავ, ეგრეცა მე შენ შეურაცხეყავ და თუ მრავალი ტანჯვაჲ მოაწიო ჩემ ზედა, მე არა ვეზიარო საქმეთა შენთა“. ამგვარი პასუხით განრისხებულმა ვარსკენმა, თავისი ძმა, ჯოჯიკი და აფოც ეპისკოპოსი გაგზავნა წმ. შუშანიკის სასახლეში წამოსაყვანად. დედოფალმა, შინ დაბრუნებაზე კვლავ უარი განაცხადა. ჯოჯიკმა იცოდა, რომ ვარსკენი მას ძალით მიიყვანდა სასახლეში და სთხოვა, ნებით დაბრუნებულიყო. შუშანიკმა აიღო წმ. სახარება, წმ. მოწამეთა ნიგნები, მივიდა სასახლეში და იქ ერთ მცირე სენაკში ჩაიკეტა.

ორი დღის შემდეგ, ვარსკენი სასახლეში დაბრუნდა და პურის საჭმელად ძმასთან და რძალთან ერთად, წმ. შუშანიკიც მიიწვია. დედოფალს არ სურდა ქრისტეს მოღალატე ქმართან ტრაპეზის გაყოფა, აღარ უნდოდა ქრისტეს მოწამის გვირგვინის გარიდება: მან ჯოჯიკის ცოლს ხელი აუკრა მოწოდებულ ჭიქაზე და ამით, კიდევ ერთხელ გამოხატა ქრისტესთვის წამების სურვილი.

გამხეცებულმა პიტიახშია სასტიკად სცემა მეუღლეს. ცოცხალ-მკვდარი შუშანიკი ჯოჯიკმა ძლივს გამოჰგლიჯა მას ხელიდან. ვარსკენის ბრძანებით, ბორკილდადებული დედოფალი სენაკში შე-

იყვანეს და დარაჯი დაუყენეს. დილით, პიტიახშმა მოინახულა წმ. შუშანიკი. შემდეგ, მსახურს უბრძანა, არავინ შეეშვა მასთან, თვითონ კი – სანადიროდ წავიდა.

წმ. შუშანიკის მოძღვარმა მოახერხა დატყვევებულ დედოფალთან შესვლა და, როცა მისი ნაწამები სახე იხილა, განცდებს ველარ გაუძლო და ხმამაღლა ატირდა. წმ. შუშანიკმა მშვიდად უთხრა: ნუ სტირ ჩემთვის, რამეთუ დასაბამ სიხარულისა იქმნა ჩემდა ღამე ესე“. იაკობ ხუცესი ევედრა წმინდანს, მიეცა ნება, მისთვის პირიდან სისხლი მოეხანა და ჭრილობებზე სალბუნი დაედო. წმ. შუშანიკმა მიუგო: ჴუცეს, მაგას ნუ იტყვ, რამეთუ სისხლი ესე განმწმედელ არს ცოდვათა ჩემთა“.

ვარსქენმა თავისი ნაჩუქარი სამკაულები დააბრუნებინა შუშანიკს... ამასობაში, დიდი მარხვაც დადგა. წმ. დედოფალი კვლავ ეკლესიის მახლობლად მდებარე ბნელ სენაკში გადავიდა და მარხვა-ლოცვაში გაატარა წმ. ორმოცი. მარხვის შემდეგ, ვარსქენმა ცემით წაიყვანა დედოფალი სასახლეში, სამასი ჯოხი დაკრა, მისთვის ქედზე ჯაჭვის დადება და საპყრობილეში ჩასმა ბრძანა.

ექვსი წელი გაატარა წმ. შუშანიკმა ციხეში. ამ ხნის განმავლობაში, მას არ შეუწყვეტია ლოცვა, მარხვა და სხვა ღვთისსათნო საქმეები. საპყრობილეში მყოფი, იგი თავად ამხნევებდა მის გასამხნევებლად მისულ ქრისტიანებს, დახმარების მიღების მაგივრად, თვითონ ეხმარებოდა გაჭირვებულებს. მისი ლოცვით ავადმყოფები იკურნებოდნენ, უშვილოებს შვილი ეძლეოდათ...

წმ. შუშანიკის ლოცვით განიკურნა და მართალ სარწმუნოებაზე მოექცა ერთი კეთროვანი სპარსი დედაკაცი. დედოფალი ყველაზე უფრო, შვილების ცეცხლთაყვანისმცემლობაზე გადაბირებამ შეაძრწუნა – „ტირილითა დიდითა... თავსა თვსსა ქუე დამართ სცემდა“, მაგრამ მაინც სამადლობელი აღმოთქვა: „გმადლობ შენ, უფალო ღმერთო ჩემო, რამეთუ იყვნესე არა ჩემნი, არამედ შენნი მოცემულნი იყვნეს. კთარცა გნებავს, იყავნ ნებაჲ შენი, უფალო, და დამიცევ მე საქმეთაგან მტერისათა“.

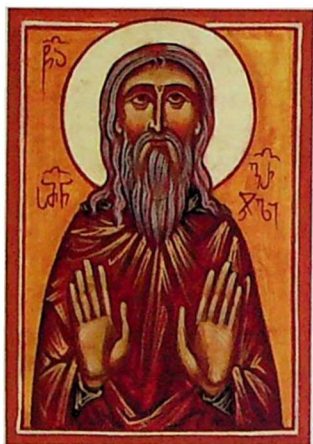
სიკვდილის წინ, წმ. მონაქმე ყველანი დალოცა და ითხოვა, დაესაფლავებინათ იქ, საიდანაც პირველად გამოათრია უსჯულო ქმარმა. შემდეგ, ფსალმუნის სიტყვები გაიმეორა: „კურთხეულ არს უფალი ღმერთი ჩემი, რამეთუ მშვიდობით მას ზედა დავწევ და დავიძინე“, და სული უფალს შეავედრა. ეს მოხდა 475 წელს. სამღვდელოებამ და ერმა, ცხარე ცრემლით დაიტირა ნაწამები დედოფალი და მისი წმ. გვამი, ნაანდერძე ადგილას დაფლა.

VI საუკუნეში, ქართველებმა წმ. შუშანიკის ნეშტი თბილისში გადმოასვენეს და მეტეხის ღვთისმშობლის ტაძარში დაკრძალეს.

საქტაბუარი

- 4 (17) – ღირსი სვიმეონი – გარეჯის მონასტრის
წინამძღვარი, წინამხედველი ღ
საკვირველთმოქმედი (†1773).
- 8 (21) – წმინდა აღმსარებელნი: იოანე (მაისურაძე), †1957
ღ იოანე-გიორგი (მხეიძე), †1960
- 12 (25) – მღვდელმონამე დოსითეოზ თბილელი (†1795).
- 13 (26) – წმინდა დიდმონამე, საქართველოს მნათობი,
კახეთის დედოფალი ქეთევანი (†1624).
- 15 (28) – ღირსი აბბა იოსებ ალავერდელი, ათცამეტი
სირიელ მამათაგანი (†570).
- 16 (29) – წმინდა მონამენი ქართველნი ისააკი ღ
იოსები, კარნუ-ქალაქში წამებულნი (†808).
- 18 (1.10) – წმინდა მონამენი ბიძინა ჩოლოყაშვილი ღ
ქსნის ერისთავნი: ელიზბარი ღ შალვა (†1661).
- 25 (8.10) – წმინდა არსენ დიდი, კათოლიკოსი (†887).
- 26 (9.10) – დღესასწაული ივერიის ყოვლადწმინდა
ღვთისმშობლის ხატისა, რომელიც
საქართველოში ათონის ივერთა მონასტრიდან
ჩამოსვენდა (1989).
-
- 29 (12.10) – ღირსი ონოფრე გარეჯელი (XVIII ს.).

ღირსი სვიმეონი, გარეჯის მონასტრის წინამძღვარი,
წინამხედველი და სასწაულთმოქმედი (†1773)
4 (17) სექტემბერი

ღირსი სვიმეონი ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა XVIII საუკუნეში. იგი სიყრმიდან დავით გარეჯის მონასტერში აღიზარდა. ყოვლადპატიოსანი ღვთისკაცი, მოხუცებულობამდე უბრალო ბერის ცხოვრებით ცხოვრობდა, შემდეგ კი – მონასტრის წინამძღვრად აირჩიეს.

სათნოებითა და სიმდაბლით გამორჩეულ მამას, ღვთისაგან სასწაულთქმედების ნიჭი ჰქონდა მიმადლებული.

ერთხელ, ღირსი სვიმეონი ავად გახდა და მოულოდნელად გარდაიცვალა. ერთ საათზე მეტ ხანს იყო უსულოდ; შემდეგ კი – ღვთის განგებით, წამოდგა, ყველა-

ფერი, რაც კი ჰქონდა, საკუთარი ხელით განუყო მონასტრების მამებს თავისი სულის მოსახსენებლად და, ისედაც უპოვარმა, მთლიანად უარყო ამქვეყნიური საჭიროებანი.

როცა ეს ამბავი ყოვლადღირსმა სქემოსანმა, მამა სერაპიონმა (ხს. 24 აგვისტოს) გაიგო, სხვების დახმარებით მივიდა და ნახა სულიერი მამა და წინამძღვარი სვიმეონი და, წინასწარმცნობელობის მადლით განათლებულმა, მანუგეშებელი ცრემლით უთხრა: „ჰოე, სასურველო მამაო, მომეცი შენი წმინდა ხელები, რათა ვეამბორო მათ, რადგან მსურდა, შენი წმინდა ხელებით მივბარებოდი მინას მე უვარგისი მტვერი, ეხლა კი ჩემზე უნინ შენ მიდიხარ საუკუნო ცხოვრებაში. შენ წახვალ, მამაო, მაგრამ მეც შენს გარეშე აღარ დავრჩები აქ, არამედ ჩემი სული ჩქარა გამოყვება შენსას“. ასე, ნუგეშის ცრემლებით ეამბორონენ ერთმანეთს ნეტარი მამები უკანასკნელად.

მამა სვიმეონმა ერთ კვირაში კეთილად მოაწესრიგა მონასტრის საქმეები და 1773 წელს, ზუსტად იმ დღის სწორს, როდესაც ერთი საათით იყო უსულოდ, მშვიდობით მიიცვალა – უფალს მიაბარა წმ. სული.

გმინდა აღმსარებელი:
იოანე (მაისურაძე), †1957
და იოანე-გიორგი (მხაიძე), †1960
8 (21) სექტემბერი

არქიმანდრიტი იოანე (ერისკაცობაში ვასილ მაისურაძე) დაიბადა ცხინვალში, დაახლოებით 1882 წელს. გლეხის ოჯახში აღზრდილ ადამიანს, კარგად ეხერხებოდა ყოველგვარი საქმის კეთება. იგი, თორმეტიოდე წლის ყმანვილი, თავდაუზოგავად ეხმარებოდა ბეთანიის მონასტრის პირველ აღმდგენელს, მღვდელმონაზონ სპირიდონს (კეთილადე), რომელმაც 1894-96 წლებში, დიდი გაჭირვებით აღადგინა და მოაწყო საკანე.

სიყრმიდანვე ბერ-მონაზვნური სულისკვეთებისადმი მიდრეკილი და სინმინდის მაძიებელი ვასილი, 1903 წლი-

დან, ღვთის განგებულებით, ათონის მთაზე, წმ. იოანე ღვთისმეტყველის სავენეში იწყებს ცხოვრებას. უბრალოებით, ძმათა მსახურებით და ყოველგვარი სათნოებებით გამორჩეული ახალგაზრდა მოღვაწე, ბერად აღკვეცეს და, წმ. იოანე ღვთისმეტყველისადმი მისი განსაკუთრებული სიყვარულის ნიშნად, იოანე უწოდეს. მალე ბერი იოანე მღვდლად აკურთხეს, რამაც კიდევ უფრო მეტად წარმოაჩინა მისი პიროვნება.

ღვთის უსაზღვრო სიყვარულითა და მოყვასისადმი უანგარო მსახურებით აღჭურვილი წმ. მამა ყოველნაირად ცდილობდა სათნოყოფოდა ღმერთს და მოყვასისთვის სასარგებლო ყოფილიყო მისი ცხოვრება. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს თვისება გაჰყვა მას, მთელი სიცოცხლის მანძილზე, წმ. ათონის მთიდან უკანონოდ გამოდევნისა და შემდგომში, ათეისტური ხელისუფლებიდან სასიკვდილოდ განწირვის მიუხედავად, წმ. იოანე, ყოველთვის საოცარ კაცთმოყვარეობას იჩენდა ყველასადმი.

წმ. იოანემ, ჩვიდმეტი წელი დაჰყო ათონზე, შემდეგ კი – დროთა მძიმე ვითარებიდან გამომდინარე, 1920-21 წლებში, სხვა ქართველ ბერებთან ერთად, იძულებული შეიქნა დაეტოვებინა წმ. მთა. საქართველოში დაბრუნებული, წმ. იოანე, არმაზის მონასტერში დამ-

კვიდრდა, სადაც ღვთისმებრძოლ ბოლშევიკების დევნის გამო, მხოლოდ ერთი ბერი ცხოვრობდა. ერთხელ, მონასტერში მისულმა შეიარაღებულმა ჩეკისტებმა, ბერები ძალით წაიყვანეს, გზაში ორივე ბერს ტყვია დაახალეს ზურგში და რაკი დახოცილები ეგონათ, ხევში გადაყარეს. შედარებით მსუბუქად დაჭრილი ბერი, დიდი გაჭირვებით მილასლასდა მცხეთამდის. იპოვეს ცოცხალმკვდარი მამა იოანეც და სამთავროს დედათა მონასტერში მიიყვანეს.

გამოჯანმრთელებული მამა იოანე, ბეთანიის მონასტერში წავიდა, სადაც ჯერ კიდევ ცხოვრობდა მისი ბავშვობის მოძღვარი, მღვდელმონაზონი სპირიდონი. სულ მალე, სავანის წინამძღვრობა მამა იოანემ გადაიბარა.

ბავშვობიდანვე შრომას შეჩვეულმა მამა იოანემ, მალე მოაწყო სამონასტრო მეურნეობა და ბეთანიაში სულიერი რჩევა-დარიგებისათვის მისულ ხალხს, გულუხვი ტრაპეზითაც უმასპინძლდებოდა. ხალხის დასანახად თვითონაც მხიარულობდა, ძალიან უყვარდა ბავშვები და ყოველთვის პქონდა ტკბილეული მათთვის. ბავშვები იმდენად შეთამამებული იყვნენ მასთან, რომ იოანე ნათლისმცემლის ხსენების დღეს, მამა იოანეს მიერ მრევლის დალოცვისა და წმ. აიაზმის სხურების შემდეგ, ბავშვებმა მთლიანად განენეს ღირსი მამა. ბავშვების ასეთი საქციელით უხერხულობაში ჩავარდნილ მშობლებს, მამა იოანემ მხიარულად უთხრა: დღესასწაულია და ასეა საჭიროო.

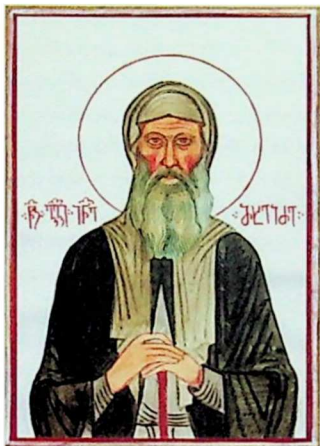
ახალგაზრდებთან ასეთი ურთიერთობის მქონე, წინასწარმეტყველებისა და სასწაულთქმედებით დაჯილდოვებულმა წმ. მამამ, დალოცა იმჟამად მოსკოვის სასულიერო სემინარიის სტუდენტი, სრულიად ახალგაზრდა, ირაკლი ლუდუშაური. წმ. იოანეს მაშინდელი აუხსნელი მოქმედება: სიხარულის დაუფარავი ცრემლები და სტუდენტის საოცარი პატივითა და კრძალვით მიღება, მეტყველებს იმაზე რომ, მან სტუმარში მომავალი კათოლიკოს-პატრიარქი და მის სახელთან დაკავშირებული, საქართველოს ეკლესიის აღორძინებაც განსჭვრიტა.

მამა იოანე ძალიან მკაცრად ცხოვრობდა, მთელი დღე შრომობდა, ეძინა მხოლოდ ფიცარზე და მთელი ღამეები ლოცულობდა. არაეინ იცოდა როდის ისვენებდა მამა იოანე და საიდან პქონდა მას ასეთი მხნეობა. მონასტერში გარდა მლოცველებისა, ხშირად მოდიოდნენ ხელისუფლების წაყრუებით გათამამებული ავაზაკები და პარავდნენ და ართმევდნენ ბერებს, გაჭირვებით მოპოვებულ სურსათ-სანოვაგესა და პირუტყვს. თუმცა მონასტერს მფარველებიც ყავდა მთავრობაში, ფარული ქრისტიანების სახით, რომელთა დახმარებით მამა იოანე მაისურაძისა და მამა გიორგი მხეიძის მო-

ნასტერში ცხოვრება გაფორმებული იყო, როგორც ძეგლის დარაჯებისა, და ბერები, მცირეოდენ ხელფასსაც ლეზულობდნენ „ძეგლის დარაჯობისთვის“.

ცნობილია მამა იოანეს ლოცვით აღსრულებული მრავალი სასწაული, რომელთა გამჟღავნებას ყოველთვის ერიდებოდა ღირსი მამა. მამა იოანემ და მამა გიორგიმ ლოცვით გაანკურნეს ყრუ, მათთან მიჰყავდათ სხვადასხვა უკურნებელი სენით დაავადებულნი და ბეთანიაში რამდენიმე დღის დარჩენის შემდეგ (ამით მამები მათ სასწაულთქმედების ნიჭს მალავდნენ), ავადმყოფები იკურნებოდნენ. მამა იოანემ ლოცვით განკურნა სახედამწვარი პატარა გოგონა, რომელიც მამა იოანეს კანონიზაციისთვის მასალების შეკრებისას, საოცარი სიხარულით იხსენებდა მონასტერში მონასტერში გატარებულ დღესასწაულებსა და წმ. მამათა სასწაულებსა და რჩევებს.

მამა იოანე მონასტრის ყველაზე მძიმე სამუშაოს, თვითონ ასრულებდა და ძალიან წუხდა მამა გიორგიზე, რომელიც სუსტი ჯანმრთელობისა იყო. მაგრამ ამ ქვეყნიდან ის უფრო ადრე გავიდა. ცხოვრებისეულმა ტანჯვამ და გამუდმებულმა შრომამ, მისი ჯანმრთელობა შეარყია და ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ, 1957 წელს, აღესრულა 75 წლის ასაკში. დასაფლავებულია იგი ბეთანიაში.

მამა გიორგი (მხეიძე) დაიბადა რაჭაში, სოფელ სხვაებაში, დაახლ. 1877 წელს. თავადაზნაურთა შორის მაშინ გავრცელებული ტრადიციის მიხედვით, გიორგიმ შესანიშნავი სამხედრო განათლება მიიღო, მაგრამ იმპერიაში სამხედრო კარიერის გაკეთებას, მან ეროვნულ-განმანათავისუფლებელი მოღვაწეობა არჩია.

ღრმად მორწმუნე და განათლებული გიორგი, გარკვეული დროის მანძილზე, წმ. ილია მართალთან მსახურობდა პირად მდივნად. ხშირად ხვდებოდა წმ. ილიას მოძღვარს, წმ. ეპისკოპოსს ალექსანდრეს (ოქროპირიძე), მღვდელმონაშე

ნაზარს (ლეჟავა) და ახლოს იცნობდა მისი დროის თითქმის ყველა გამორჩენილ პიროვნებას.

მთელი სიცოცხლის ღვთისთვის შეწირვის სურვილით, გიორგიმ ბერ-მონაზვნური ცხოვრების გზა აირჩია, იგი ბერად, მღვდელმონაშე ნაზარიმ აღკვეცა. უაღრესად განათლებული და თავმდაბალი,

დახვეწილი არისტოკრატიული მანერებითა და ბერული ასკეტიზმით საოცრად პარმონიულად შერწყმული მამა გიორგი, მღვდლად აკურთხეს და არქიმანდრიტის ხარისხშიც აღამაღლეს. ღვთის სიყვარულითა და მამულისადმი თავდადების სურვილით აღესილმა ამ წმ. მოღვაწემ, თავის თავზე იწვნია ყოველი განსაცდელი, რაც ამ დროს თავს დაატყდა ჩვენს ეკლესიასა და მთელს ერს.

ხირსის მონასტერში მოღვაწე მამა გიორგის, 1924 წელს თავს დაესხნენ შეიარაღებული ჩეკისტები. ცემეს, შეკრიჭეს თმა-წვერი და მოკვლითაც დაემუქრნენ. ოჯახში დროებით თავშეფარებულს კი, უფრო მტკივნეული წყენა მიაყენეს ათეისტური მსოფლმხედველობით მოწამლულმა საკუთარმა ძმებმა, რომლებმაც მძინარე ბერს ისევ შეჭრეს წვერები. (შემდგომში ერთმა ძმამ თავი მოიკლა, მეორე კი ცოლთან ერთად დახვრიტეს).

1924 წელს, წმ. გიორგი ავიდა ბეთანიის მონასტერში, სადაც მას დახვდა მამა იოანე (მაისურაძე), და ამ დღიდან, ეს ორი წმ. მამა ერთად მოღვაწეობდნენ, მათ ცხოვრებასაც შეიძლება ეწოდოს „ერთი სული ორ სხეულში“.

მამა გიორგი, სუსტი ჯანმრთელობის გამო, მონასტერში შედარებით მსუბუქი სამუშაოებით – ფუტკრის მოვლით და ბოსტნის დამუშავებით იყო დაკავებული. მამა გიორგი საოცრად გულმონყალე იყო, მისი უსაზღვრო ხელგაშლილობით, ზოგჯერ თითქმის უსურსათოდ დარჩენილები, იგი იმედიანად ეტყოდა ხოლმე მამა იოანეს – ღმერთი მოგვცემსო.

მაღალი, გამხდარი და მუდამ წელში გამართულად მოსიარულე მამა გიორგი, გარეგნულად უფრო მკაცრი ჩანდა, ნაკლებად საუბრობდა მონასტერში მოსულ ხალხთან და ვერც ბავშვები ბედავდნენ, მამა იოანეს მსგავსად ეთამაშათ მასთან და ყოველთვის ცდილობდნენ, გაეხარებინათ წმ. მამა ლოცვების ზეპირად სწავლითა და წესიერი ქცევით.

მამა გიორგის ძალიან უჭირდა მონასტრიდან გასვლა, მაგრამ მაინც ჩადიოდა თბილისში, სადაც მას უამრავი მრევლი ჰყავდა, რომელთა შორის იყვნენ მთავრობაში მომსახურე პატრიოტულად განწყობილი ფარული ქრისტიანები.

წმ. გიორგი, წინასწარმეტყველებისა და კურნების ნიჭით იყო დაჯილდოებული, რომელსაც გულმოდგინედ მალავდა, გამჟღავნების შემთხვევაში კი, ყოველმხრივ ცდილობდა, ყოფითი მოვლენებით აეხსნა მომხდარი. ერთხელ, მან სახელით უხმო მონასტერში მისულ უცხო კაცს და ამით გაოცებული სტუმარი დაამშვიდა – როცა ამა და ამ ეკლესიაში გნათლავდნენ, მეც იქ ვიყავიო, ნათლობა კი – 30 წლის წინ მომხდარა, როცა ეს კაცი ორი თვის იყო. მამა

გიორგიმ წინასწარ, სულით იგრძნო, როცა მის ძმისშვილს, მასთან 48 წლის უნახავი დები მიჰყავდა და მიუხედავად დიდმარხვის ბოლო კვირისა, თევზი განუმზადა დებს ტრაპეზად.

მამა გიორგიმ და მამა იოანემ, ლოცვით განკურნეს მონასტერში მიყვანილი მამა გიორგის ძმისშვილი, რომელიც ტვინის ანთებით იყო სასიკვდილოთ განწირული. მონასტერში მიიყვანეს ყრუ ბავშვი, რომელსაც სმენა დაუბრუნა მამების ლოცვამ; მოჰყავდათ სხვადასხვა სნეულებებით შეპყრობილი და განკურნებულები მიჰყავდათ შინ.

1957 წელს, როდესაც მამა იოანე გარდაიცვალა მამა გიორგი დიდ სქემაში აღეკვეცა, და მასაც, მისი სულიერი ძმის მსგავსად, იოანე უწოდეს. მარტო დარჩენილ გიორგი-იოანეს მთელი მონასტრის სიმძიმე დააწვა და კიდევ უფრო შეურყია ისედაც სუსტი ჯანმრთელობა. მის მოსავლელად ქალაქიდან ადიოდნენ მისი სულიერი შვილები. მონასტერში ოციოდე წლის ქალიშვილი მისულა, რომელსაც საშინელი თავის ტკივილები აწუხებდა. ვილაცას უთქვამს, ბეთანიის მონასტრის წყალი განგკურნავსო, და მართლაც, მონასტერში ერთი კვირის ცხოვრების შემდეგ, სრულიად განკურნებულია. მამა გიორგი-იოანეს, მიუხედავად უძლურებისა, რვა კილომეტრის მანძილზე გაუცილებია ქალიშვილი.

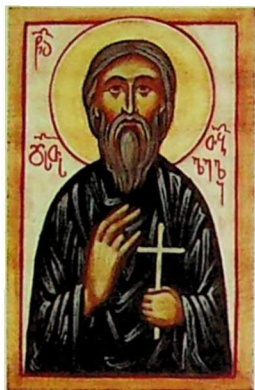
მამა გიორგის ჰქონდა ღვთისმშობლის გამოცხადება: ყოვლადწმიდა ქალწულმა აუტანელი ტკივილებისაგან განკურნა მოღვაწე. გამოეცხადა პირველმონაშე თეკლა და ყურძნის მტევანი მიართვა ძღვნად. აღსასრულამდე რამდენიმე დღით ადრე, მოძღვარი ქალაქში იმყოფებოდა, სადაც მას ანგელოზმა მოახლოებული აღსასრული აუწყა და უთხრა, მონასტერში დალოდებოდა ამქვეყნიდან გასვლას.

წმ. მამა გიორგი-იოანე (მხეიძე) 1960 წელს გარდაიცვალა. დაკრძალეს იგი ბეთანიის მონასტერში, მამა იოანეს (მაისურაძის) გვერდით.

ამ წმ. მამათა კანონიზაცია მოხდა 2003 წლის 18 სექტემბერს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატროარქის, ილია II-ის თავმჯდომარეობით გამართულ წმ. სინოდის კრებაზე.

მღვდელმონაძე
დოსითეოს თბილელი (†1795)
12 (25) სექტემბერი

საქართველო, თავისი გეოპოლიტიკური მდგომარეობის გამო, მუდამ მტერთა აგრესიას განიცდიდა.

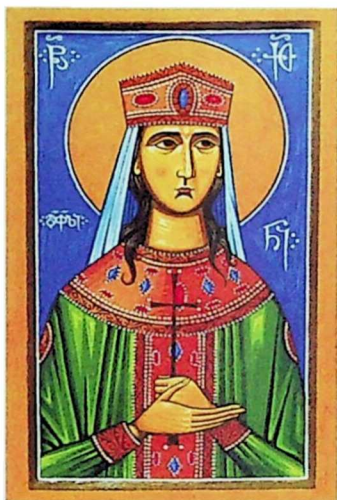
1795 წელს, ირანელები ოცდათხუთმეტი ათასიანი ჯარით, საქართველოსკენ გამოემართნენ საბრძოლველად. მეფე ერეკლე, „ფრიად მწუხარე სიმცირისათვის სპათასა“, თვითონ ჩაუდგა ლაშქარს სათავეში, მაგრამ უთანასწორო ბრძოლაში ქართველები დამარცხდნენ. მეფემ, ასორმოდაათკაციათი ამალით, რომელშიც თითქმის ყველა დაჭრილი იყო, ძლივს დააღწია თავი ტყვეობას; სამშვიდობოს გასულმა იხილა, თუ როგორ თელავდნენ სამშობლოსათვის თავდადებულთა გვამებს და როგორ შედიოდნენ დედაქალაქში ურჯულოები. მან უკან შემოაბრუნა ცხენი, უნდოდა, შეკვდომოდა მტერს, მაგრამ აღარ გაუშვეს, ძალით გაიყვანეს გაღმა. ხიდზე გასულმა მეფემ, წმ. აბოს შეავედრა საქართველო.

11 სექტემბერს, ღამით, მთელი თბილისი ცეცხლის აღში გაეხვია; ძარცვავდნენ და კლავდნენ მოსახლეობას, ცეცხლს მისცეს წიგნსაცავები, დაარბიეს სტამბა, გაძარცვეს ეკლესიები, გაიძარცვა მეფე ერეკლეს სასახლეც. ურჯულოები განსაკუთრებული სისასტიკით ხოცავდნენ სასულიერო პირებს, თავებს ჭრიდნენ და მტკვარში ყრიდნენ მათ წმ. სხეულებს. ისტორიამ ვერ შემოგვინახა ყველა იმ სასულიერო და საერო პირის სახელი, მაგრამ მათ შორის, კარგადაა ცნობილი იმდროინდელი მღვდელმონაძე, დოსითეოს თბილელი მიტროპოლიტი, რომელმაც არ მიატოვა თავისი სამწყსო. ქალაქის დარბევისა და მოსახლეობის ხოცვა-ჟლეტის შემდეგ, მტრებმა შეიპყრეს დოსითეოს მიტროპოლიტი, უამრავი ჭრილობა მიაყენეს ხმლებით და მტკვრის პირას მიიყვანეს სხვა დატყვევებულ ღვთისმსახურებთან ერთად. უსჯულოები, თუ სხვა სასულიერო პირებს პირდაპირ კლავდნენ, დოსითეოსისაგან სჯულის უარყოფა და ცხოველსმყოფელი ჯვრის შეგინება მოითხოვეს, ვერანაირი სატანჯველით ვერ გატეხეს წმინდანის ნება, დოსითეოსმა და მთელმა

მისმა სამღვდელო დასმა სიკვდილი ირჩია ქრისტესათვის. უსჯულოები ხელ-ფეხშეკრულ სამღვდელოებს, სათითაოდ აგდებდნენ მდინარეში, წმ. დოსითეოსს კი – „სამღვდელმთავრო შელავათი“ მისცეს – წამებისაგან ისედაც სიკვდილის პირას მისული მღვდელმთავარი, ხელ-ფეხ შეუკერელად გადააგდეს მტკვარში.

ეს მოხდა 1795 წლის 12 (25) სექტემბერს.

**წმინდა დიდმოწამე, საქართველოს მნათობი,
ახათის დედოფალი ქეთევანი (†1624)
13 (26) სექტემბერი**

წმ. ქეთევანი იყო აშოთან მუხრან-ბატონის ასული. კეთილგონიერი და მორწმუნე ქეთევანი, კახეთის მეფის, ალექსანდრეს უფროს ვაჟზე, დავითზე დააქორწინეს. მეფე ალექსანდრეს კიდევ ორი ვაჟიშვილი ჰყავდა – გიორგი და კონსტანტინე. სამეფო ტახტი, კანონით დავითს ეკუთვნოდა, მამა კი – გიორგის ამზადებდა მემკვიდრედ, რის გამოც, ძმები ერთმანეთს ხშირად ექიმებოდნენ. კონსტანტინე, შაჰ-აბასის კარზე იზრდებოდა ბავშვობიდანვე და რჯულიც გამოცვლილი ჰქონდა.

ალექსანდრე მეფე ბერად აღიკვეცა ალავერდის ტაძარში. ტახტზე დავითი ავიდა, მაგრამ ოთხიოდ თვეში, 1602

წელს, კახეთის ახალგაზრდა მბრძანებელი მოულოდნელად გარდაიცვალა. დაქვრივებულ ქეთევანს დარჩა ქალ-ვაჟი – თეიმურაზი და ელენე. ალექსანდრე კვლავ სამეფოს დაუბრუნდა. ქვეყნის არეულობისა და სხვადასხვა საშიშროების გამო, ქეთევანმა თეიმურაზი შაჰ-აბასთან გაგზავნა.

შაჰ-აბასმა, როგორც კი დავითის სიკვდილი და ალექსანდრეს დაბრუნება შეიტყო, თავის კარზე აღზრდილ გამაჰმადიანებულ კონსტანტინე-მირზას უბრძანა, წასულიყო კახეთში, მოეკლა მოხუცებული მამა, ღვიძლი ძმა, გიორგი და დაეპყრო კახეთის სამეფო ტახტი.

გამხეცებულმა კონსტანტინე-მირზამ შეასრულა ბრძანება. შემდეგ, მამისა და ძმის მოკვეთილი თავები, ვითარცა ძვირფასი ძღვენი, „მამობილს“ გაუგზავნა, მათი გვამები კი – აქლემებს აჰკიდა და ალავერდს გაგზავნა დასამარხად. ქეთევანმა პატივით დაკრძალა მამამთილისა და მაზლის ცხედრები.

სისხლში გასვრილმა კონსტანტინემ, ქეთევანს ცოლობა სთხოვა: „შეგირთავ ცოლად და შენც მორჩილ მექმენ, რამეთუ ესრეთ არს წესი და ჩუეულება სჯულად მაჰმადისაო“.

წმ. ქეთევანმა კახეთის დიდებულები იხმო, ყოველივე აუწყა და უთხრა: თუ სარწმუნოებას და ქვეყნის ღირსებას ვერ დაიცავთ, ქართლს დაებრუნდებით, მუხრანში. ამ ამბით შეძრწუნებულმა კახეთის დიდებულებმა, ერთგულება შეჰფიცეს დედოფალს, შეიკრიბნენ, მიუცვივნენ რჯულისა და ტრადიციების შემადგინებელს და სიცოცხლეს გამოასალმეს. წმ. ქეთევანმა ურწმუნო კონსტანტინეს გვამი გვარისტვის შესაფერი პატივით დაკრძალა, შაჰს დიდძალი ძღვენი გაუგზავნა და სთხოვა, მეფედ თეიმურაზი დაემტკიცებინა. მანამდე კი, დროებით, თვითონ იტვირთა სამეფოზე ზრუნვა.

შაჰ-აბასი შეშინდა: კახეთი განმიდგება, ქართლს შეუერთდება და საბოლოოდ დავკარგავო, ამიტომ სასწრაფოდ დიდი პატივით დააბრუნა საქართველოში უფლისწული თეიმურაზი.

გაიხარა წმ. დედოფალმა შვილის ხილვით, გაიხარა მთელმა სამეფომ ქრისტიანი უფლისწულის დაბრუნებით. მეფე იკურთხა და ქვეყანაში დროებით სიმშვიდემ დაისადგურა. ახალგაზრდა მეფემ გურიელის ასული – ანა შეირთო ცოლად. მეფე-დედოფალს, ორი ვაჟი და ერთი ასული – ლევანი, ალექსანდრე და თინათინი შეეძინათ. მალე ანა დედოფალი გარდაიცვალა. შაჰის იძულებით, თეიმურაზმა ლუარსაბ II-ის და, ხორეშანი, შეირთო, შაჰმა კი ხორეშანის და – ელენე მოიყვანა ცოლად. ასე ცბიერებით „დაუმოყვრდა“ იგი ქართლ-კახეთის სამეფოს, ნამდვილად დამოყვრებულ ქართლ-კახეთს შორის კი – მუდამ თესავდა განხეთქილების ღვარძლს.

შაჰ-აბასმა 1614 წელს ელჩი გამოუგზავნა თეიმურაზს და ერთგულების ნიშნად, შვილი სთხოვა მძევლად. იცოდა თეიმურაზმა შაჰის ვერაგობა, მაგრამ დიდებულების იძულებით უმცროსი ვაჟი, ალექსანდრე მაინც გაგზავნა სპარსეთში, თან დედაც – წმ. ქეთევანიც გააყოლა: „ჰგონებდა პატივისცემასა დედისასა შაჰ-აბასისაგან“. შაჰმა ჯერ უფროსი შვილი, ლევანი, ითხოვა, შემდეგ კი, თეიმურაზსაც შეუთვალა: „რადგან ამისთანა ერთგული კაცი ხარ, შენც მოდი და მნახეო“.

ყველასათვის ნათელი გახდა შაჰის სურვილი: მას სურდა, კახეთის სამეფო კარისტვის ერთად მოეყარა თავი და ერთიანად შეემუ-

სრა. დრო აღარ ითმენდა. თეიმურაზი და ლუარსაბი შეითქვნენ და გაერთიანებული ძალებით ძლიერ ჟალეთში დაბანაკებულ მტერს.

შემდგომ დაიწყო ქართლის ცხოვრების უსაშინლესი პერიოდი. კახეთის დასალაშქრად გამზადებულმა შაჰ-აბასმა, ძვირფასი მძევლები – ნმ. ქეთევანი და მისი შვილიშვილები – შირაზს გაგზავნა, თვითონ კი, კახეთს შეესია. მტერმა ააოხრა სამეფო კარი, შერყვნა ეკლესია-მონასტრები, გადაასახლა და დააცარიელა სოფლები. ქვეყანა შიმშილმა და ძალადობამ მოიცვა. უსჯულოებმა ცეცხლს მისცეს კახეთი. სამასი ათასზე მეტი ქართველი სპარსეთში გადასახლეს, გაუდაბურებულ ქვეყანაში კი – ულუსები ჩამოასახლეს.

დამარცხებული მეფეები იმერეთის მეფეს, გიორგის შეეხიზნენ.

შირაზს გადასახლებიდან ხუთი წლის შემდეგ, შაჰმა ნმ. ქეთევანს ჩამოაშორა თეიმურაზის ძენი, ისპაანს წაიყვანა და დაასაჩუქრისა. ალექსანდრემ ტანჯვას ვერ გაუძლო და გარდაიცვალა, ხოლო ლევანი შეიშალა.

სამშობლოს ხვედრით შეძრწუნებული ნმ. დედოფალი, რომელმაც შვილიშვილების უბედურება არ იცოდა, შირაზის მმართველის, გათათრებული ქართველის იმამ-ყული-ხან უნდილაძის სასახლეში ცხოვრობდა. ნაქართველარი თათარი დიდი პატივით ეპყრობოდა ქეთევანს და ამბობდა, დიდად საპატიო სტუმარი არისო ჩვენი; ის კი არ არის ტყვე, ჩვენ თვითონ ვართო მისი ტყვეები. მისი ბრძანებით, ნმ. დედოფალს არ უმხელდნენ, თუ რა საშინელი ბედი ეწიათ ბატონიშვილებს – ლევანსა და ალექსანდრეს.

ათი წელი იტანჯებოდა ნმ. დედოფალი „საპატიო“ ტყვეობაში. მარხვით, ლოცვით, ქვაზე წოლით გაიღია ნეტარის სხეული. მაინც მხნედ იყო, უფლიდა, ზრუნავდა, ზედ დაჰფოფინებდა თავის სამწყსოს – მის განმგებლობაში მყოფ ოციოდე ქართველს.

ხედავდა გულმრისხანე შაჰი, რომ „უდრეკ იყო დედოფალი“, ისევ ნმ. სამებას სასოებდა კახეთის მანათობელი ვარსკვლავი, ჯვარცმულ მაცხოვარს ავედრებდა თავის ჯვარცმულ ქვეყანას და ემზადებოდა დიდი მისიისათვის. უსჯულო აბასმა გადაწყვიტა, რჯული გამოეცვლეინებინა ქეთევანისათვის. მისი უზნეობა და თავხედობა იქამდეც მივიდა, რომ ცოლობა სთხოვა ზნესრულ დედოფალს და ეს მოხდა სწორედ იმ დღეს, როცა წმინდანმა თავისი შვილიშვილების ბედი შეიტყო.

შაჰმა იმამ-ყული-ხანს შეუთვალა: „ქეთევან დედოფალი თუ გათათრდეს, ნურას აწყენ და თუ არ გათათრდეს, ანამე და სასჯელით მოჰკალიო“. შეძრწუნდა უნდილაძე, მოციქულის პირით შეუთვალა: „ბერი დედაკაცი არის და ახლა ეს არ გათათრდება, რას აქნევ ამის გათათრებას, თქვენთვის სირცხვილი არისო მისი სიკვდილი“. შაჰ-

აბასი გაბრაზდა, ბრძანების სასწრაფოდ აღსრულება უბრძანა შირაზის ხანს. ნაქართველარი შეევედრა დედოფალს, სხვის დასანახად მაინც აღიარე მაჰმადი, გულში კი – ქრისტიანად დარჩიო. წმ. ქეთევანმა შორს დაიჭირა უნდილაძის ნათქვამი და წამებისათვის განემზადა. ილოცა: „მეუფეო ქრისტე, სიტყუაო ღვთისაო, არა შუენოდა მხევლისა შენისად უარის ყოფად შენი, ნუ მიმცემ ეშმაკსა მხევალსა შენსა“, ეზიარა მაცხოვრის ყოვლადპატიოსან და უხრწნელ ხორცსა და სისხლს, და უშიშრად დადგა ჯალათების წინაშე.

ხალხით გადაჭედელ მოედანზე გაიყვანეს ქართველთა სათაყვანებელი დედოფალი, რომელსაც მგლოვიარე ქართველები მოაცილებდნენ. ჯალათებმა მოიტანეს სპილენძის ქვაბები, დაანთეს ცეცხლი, შეანყვეს შიგ შანთები გასახურებლად და სადღესასწაულოდ შემოსილი დედოფალი კოცონის წინ დააყენეს. მხოლოდ ერთი რამ ითხოვა წმ. მონამემ: „დედის ნაშობნი ხარო თქვენც, ნუ შეურაცხმყოფთო სიშიშვლით“.

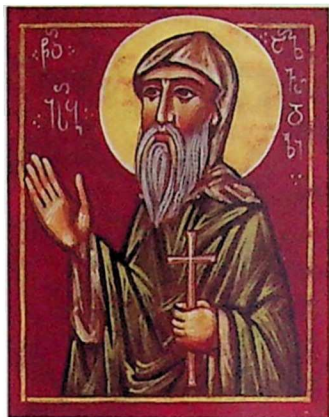
უსჯულოებმა ენით აუნერელი სისასტიკით აწამეს ქართველთა წმ. დედოფალი: გახურებული რეალის ქვაბი დაამხვეს თავზე, რკინის მარნუხებით დააგლიჯეს ძუძუები, გავარვარებული შამფურები გაუყარეს მკერდიდან ზურგში, ფრჩხილები დააძრეს, ხორცი დააგლიჯეს, ლურსმნიან ფიცარზე დააგდეს და ზედაც ლურსმნიანი ფიცარი დააჭედეს; ბოლოს კი გახურებული ბარით შუბლი გაუპეს.

წმ. სულმა დატოვა ნაგვემი სხეული. გამძვინვარებულმა ჯალათებმა ნადირთა სათრევად დააგდეს წმ. დედოფლის გვამი, რომ შეებილწათ მისი სიწმინდე; მაგრამ ღმერთმა მოავლინა სასწაული – წმინდანის ნეშტს ნათელი დაადგა.

წამების მხილველმა ფრანგებმა წმ. დედოფლის ნაწილები დიდი პატივით წაასვენეს, საკმევლით და მურით გაჟღენთილ ქსოვილში გაახვიეს და თავიანთ მონასტერში დაასვენეს. რამდენიმე ხნის შემდეგ კი – კახეთის მეფეს, თეიმურაზს, გამოუგზავნეს თავისი წმ. დედის თავი, მკლავთან და სხვა ნაწილებთან ერთად, რომელნიც მეფემ პატივით დაკრძალა ალავერდის წმ. გიორგის ტაძარში.

ღირსი აბა იოსებ ალავერდელი,
ათცამება სირიულ მამათაგანი (†570)
15 (28) სექტემბერი

წმ. და ნეტარი მამა იოსებ ალავერდელი იყო მონაფე და თანამოსაგრე წმ. იოანე ზედაზნელისა (ხს. 7 მაისს), რომელიც VI საუკუნეში, თორმეტი მონაფის თანხლებით, სირიიდან საქართველოში ჩამოვიდა ქრისტიანობისა და ბერ-მონაზვნობის ასაღორძინებლად.

ამ დროს, მართალია, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიას რამდენიმე საუკუნის ისტორია ჰქონდა, საეკლესიო იერარქიაც ჰყავდა: კათოლიკოსები და ეპისკოპოსები სისტემატურად აღასრულებდნენ ღვთისმსახურებას, მაგრამ

ურწმუნოება კვლავ მძლავრობდა, „ურწმუნოებაი არა სადა დაცხრომილ იყო, არამედ კნინლა და სძლევდაცა“.

სამგზის სანატრელი აბბა იოსები, ღვთის ნებითა და ცხოველსმყოფელი ჯვრის წინამძღოლობით დაემკვიდრა კახეთს, იმ ადგილას, სადაც დღეს ალავერდის ტაძარია.

გადმოცემით, აბბა იოსები განუშორებლად თან ატარებდა ჯვარს, გამოთლილს იმ ჯვრის ხისგან, რომელზეც ანამეს უფალი და მაცხოვარი ჩვენი იესო ქრისტე.

ამ დროს, ალავერდი უდაბური, კაცთაგან უვალი და უნაყოფო ადგილი იყო. მრავალი ჭირი, ნაკლულევანება და საშიშროება დაითმინა ღირსმა მამამ, ცხოვრობდა „მხოლოე მხოლოსა ღვთისა მზრახველი“, ფიცხელი მოღვაწეობით, ყოველგვარ ამქვეყნიურ ნუგეშინისცემას მოკლებული.

არ ვიცით, რით საზრდოობდა წმ. იოსები, ერთი რამ კი ცხადია: უფალი, რომელმაც მის თანამოსაგრეებს, ნეტარ დავით გარეჯელს (ხს. ამაღლების შემდგომ ხუთშაბათს) და ღირს ანტონ მარტყოფელს (ხს. 19 იანვარს) ირემნი მოუვლინა საზრდოს მისანოდებლად, არც მას დატოვებდა ნუგეშის გარეშე.

მხეცთა და ნადირთა სამკვიდრებელში განმარტოების ღვანლს შემდგარ მამა იოსებს, უფალმა ერთი დიდებული მონადირე მოუვლინა, რომელიც მრავალი ყმის თანხლებით გამოსულიყო იმ მიდამოებში სანადიროდ. მონადირემ, როგორც კი იხილა წმ. მამა, მიხე-

და, რომ მის წინ ღმერთშემოსილი კაცი იდგა, ცხენიდან ჩამოხტა, თაყვანისცემით მიეახლა, ამბორს-უყო და მდაბლად გამოჰკითხა ვინაობა და იქ ყოფნის მიზეზი.

ღირსმა მამამ ღვთის შემწეობით, მასში სრული სარწმუნოება, საღმრთო სიყვარულისა და ჭეშმარიტებასთან მიახლების დაუოკებელი სურვილი დანერგა. დიდებულმა მონადირემ აღუთქვა აბბა იოსებს, რომ ტაძარს ააშენებდა ალავერდის უდაბნოში და შეასრულა კიდეც აღთქმა: საფუძველი დაუდო ალავერდის მონასტერს. ღირსმა მამამ დიდად გაიხარა ღვთივ-სათნო საქმის აღსრულებით.

მალე ხალხმა გაიგო ალავერდს წმ. ბერის ყოფნის ამბავი და აქ სიარული იწყო, რათა ეხილა საკვირველი მამა და მოესმინა მისი სწავლება. წმ. იოსებიც დაუცხრომლად ქადაგებდა, იძლეოდა რჩევა-დარიგებებს. მისი მოუკლებელი ღვაწლით, ამ მხარეში აღმოიფხვრა ურწმუნოება და განმტკიცდა ღვთისმსახურება. იმ ადამიანთაგან, რომელთაც ბერის წმ. ცხოვრება, სიყვარული და სასწაულები იზიდავდა უდაბნოში, ბევრი იქვე რჩებოდა სამოღვაწეოდ. თანდათან მეუდაბნოეთა რიცხვი გაიზარდა და დიდი კრებული შეადგინა. წმ. მამა იოსებ ალავერდელი იყო საძმოს პირველი წინამძღვარიცა და მოძღვარიც.

დიდი ხნის მოღვაწეობითა და შრომით ხორციელად მოუძღურებულმა წმინდანმა, აღსასრულის მოახლოება იგრძნო და მოემზადა უფლის წინაშე წარსადგომად; მოწაფეები შეკრიბა, დაარიგა, აკურთხა, წინამძღვარიც დაუდგინა და მშვიდად მიიცვალა.

მოწაფეებმა დიდი პატივით დაკრძალეს წმ. იოსების ცხედარი მის მიერ აშენებულ ალავერდის ტაძარში. ღირსი მამის საფლავზე მრავალი სასწაული აღესრულება.

წმინდა მონამენი ქართველნი: ისააკი და იოსებ, ჯარან-ქალაქი წამაბულნი (†808)

16 (29) სექტემბერი

წმ. მონამენი, ისააკი და იოსები, დედით მართლმორწმუნენი იყვნენ, მამა კი – მაჰმადის სჯულის მიმდევარი ჰყავდათ. დედა შვილებს ფარულად ქრისტეს მცნებებით ზრდიდა. იმდენად დიდი იყო ძმებში ქრისტიანულად ცხოვრების სურვილი, რომ მათ ბიზანტიაში წასვლა და იქ ცხოვრება გადაწყვიტეს. ამ დროს, ბიზანტიაში, კეთილმსახური მეფე ნიკიფორე I (802-811) განაგებდა. ძმებმა, ფარულად წერილი მისწერეს კეისარს და თავშესაფარი ითხოვეს.

ნიკიფორემ პატივით მიიწვია მთელ თეოდოსიპოლელ (ქარნულელ) დიდგვაროვანთა წრეში გამორჩეული და პატივცემული ძმები. ერთი ძმა მაშინვე გაემგზავრა, წვრილშვილიანი იოსები კი – მოუცლელობის გამო, თეოდოსიპოლში დარჩა და წმ. ისააკიც თავისთან დატოვა.

თეოდოსიპოლის ამირამ შეიტყო ძმების განზრახვა და სახლიკაცის კონსტანტინოპოლში წასვლის მიზეზი გამოჰკითხა ისააკსა და იოსებს. ძმები მიხვდნენ, რომ ჭეშმარიტების აღიარების ჟამი დადგა და ამირას გამოგზავნილებს მიუგეს, რომ ძმათაგან ერთის ბიზანტიაში წასვლის მიზეზი, მათი ქრისტიანობა იყო. ასეთმა კადნიერებამ გააკვირვა კარისკაცები. როცა ამირას მოახსენეს ყოველივე, უსჯულო მბრძანებელი შეწუხდა: არ ემეტებოდა მოსაკლავად რჩეულთა შორის რჩეული, საყოველთაო სიყვარულით გარემოცული ძმები, ამიტომ გადაწყვიტა, ქრისტეს უარყოფაზე დაეთანხმებინა ისინი. მოხუცი მამაც ცრემლებს ღვრიდა და ქრისტეს განგდებას შეაგონებდა. ამირა მათ პატივსა და ჯილდოს აღუთქვამდა, ხოლო თუ მის სიტყვას არ შეისმენდნენ, მწარე სატანჯველითა და სიკვდილით ემუქრებოდა.

წმინდანებმა მიუგეს: „უნყებულ იყავნ, მძლავრო, რამეთუ ვიცით, ვითარმედ „ყოველი ხორცი თივა არს და ყოველი დიდება კაცისა, ვითარცა ყუავილი თივისა. განხმა თივა და ყუავილი მისი დამოსციკვა. თქვენი ქადებანი ტანჯვათანი და სიკუდილისა მძვინუა-

რისა ჩვენდა შიშად საგონის-ყოფაჲ საცინელ არს. არცა სიკუდილ-მან, არცა ცხოვრებამან, არცა ანგელოსთა, არცა მთავრობათა, არცა ძალთა, არცა ამა სოფელმან, არცა მან სოფელმან, არცა სიმაღ-ლეთა, არცა სიღრმეთა, არცა სხუამან დაბადებულმან შემოძლოს ჩუენ განყენებად სიყუარულსა ღმრთისასა, რომელ არს ქრისტე იესუს მიერ უფლისა ჩუენისა“.

ჭაბუკთა კადნიერებამ ამირა განარისხა და ბრძანა, მახვილით განეგმირათ წმ. ისააკი და იოსები.

ჯალათებმა წმინდანები მოსაკლავად წაიყვანეს. ძმებმა მცირე უამი სთხოვეს მტარვალებს ლოცვისათვის, მუხლი მოიდრიკეს და მხურვალედ შეჰლაღადეს უფალს: „მეუფეო უფალო, მამაო უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესო, მოიხილე მონათა ამათ შენთა ზედა, მიი-თუალე შენდამი შენირვაჲ, რომელნი-ესე შევსწირავთ შენდამი თავ-თა ჩუენთა, და წმინდათა მოწამეთა შენთა თანა აღგურაცხენ და გვირგვინი სიმართლისა მოგუეც ჩუენ, რამეთუ ყოველი მიცემული კეთილი და ყოველი ნიჭი სრული ზეგარდამო არს გარდამოსული მა-მისაგან ნათლისა“, გადაისახეს პირჯვარი და თავი მოიდრიკეს. ჯა-ლათმა პატიოსანი თავები წარკვეთა წმ. მოწამეებს.

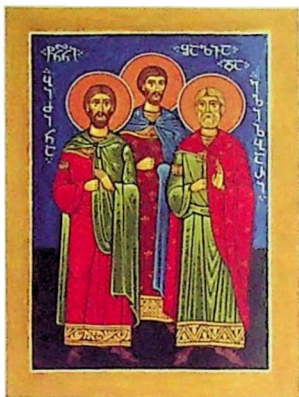
უსჯულოებმა წამებულთა გვამები იქვე დატოვეს. ღამით, წმინდანთა ნეშტს ღვთაებრივი ნათელი დაადგა. ამ საკვირველე-ბამ შეაძრწუნა უსჯულოები და ქრისტიანებს უბრძანეს, დაეფ-ლათ წმ. მოწამეთა ცხედრები.

ქალაქის ეპისკოპოსმა და სამღვდელოებამ, პატივით მიაბარეს წმინდანთა გვამები მიწას. შემდგომ, იმ ადგილას ეკლესია ააგეს.

ანტონ კათოლიკოსის თქმით, წმ. ძმათა, ისააკისა და იოსების „ჰხსენებაჲ დასდუეს პირველთა მამათა ქართველთა, სათთუეოსა მოსახსენებელთა შინა“.

**წმინდა მონაგანი: ბიძინა ჩოლოყაშვილი და
ქსნის ერისთავი – ელიზბარი და შალვა (†1661)
18 (1.10) სექტემბერი**

XVII საუკუნეში საქართველო, სპარსელთა სათარეშო ასპარეზად იქცა. შაჰ-აბას I-მა და მისმა ძემ, შაჰ-აბას II-მ განსაკუთრებული სისასტიკით ააოხრეს კახეთი. მამა და შვილი საბედისწეროდ, ყორნებით დასჩხაოდნენ თავს ივერიას და ცეცხლის ალში ხვედნენ ეკლესიამონასტრებსა და ციხე-სიმაგრეებს, ათი ათასობით ქართველს, მშობლიური მიწიდან ყრიდნენ, სპარსეთში მიერეკებოდნენ და მათ ნაცვლად, სპარსელებს ასახლებდნენ.

ხალხი ილტვოდა მტარვალთაგან და იხიზნებოდა. „ქართლის ცხოვრების“ მემკვიდრე მოგვითხრობს, რომ „აღარა სადა იხსენებოდა სახელი ქრისტესი, თვნიერ მცირეთა ოდენ მთით კერძო თუშთა, ფშავთა და ხევსურთა შორის“.

მიუწვდომელია კაცთათვის ღვთის განგებულება: სწორედ ამგვარი გაჭირვების ჟამს, როცა თითქოს ცოდვა-მადლი არ განირჩეოდა, როცა ცეცხლის კალოდ ქცეული საქართველო ყოფნა-არყოფნის ზღვარზე იდგა, უფალმა თავისი ერთგული მხედრობა გამოარჩია. ამ საუკუნეში შეუერთდნენ ზეციურ საქართველოს წმ. დიდმოწამე ქეთევან დედოფალი, წმ. მონამე ლუარსაბ მეფე, წმ. 6.000 გარეჯელი ბერი, წმ. მღვდელმონამე ევდემოზ კათოლიკოსი, წმ. მღვდელმონამე თევდორე კველთელი. ამ საუკუნეში აღესრულა, ღვთისა და ერის სადიდებლად, ცხრა ძმა ხერხეულიძე და მათთან ერთად 9.000 მხედარი მარაბდის ველზე; ამ საუკუნეშივე მოუვლინა ყოვლადსახიერმა უფალმა ქვეყანას, ხსნად და იმედად, კახეთის გმირები: ბიძინა ჩოლოყაშვილი, შალვა და ელიზბარ ქსნის ერისთავები.

ყოვლადმოწყალე ღმერთმა კახეთის მხნე რაინდს, ბიძინა ჩოლოყაშვილს, კეთილი განზრახვა შთააგონა: მან არაგვისა და ქსნის ერისთავებთან ერთად თავს იდვა კახეთის განთავისუფლება თათართაგან. ხანგრძლივი ფიქრისა და განსჯის შემდეგ, ბიძინა ეახლა თავის მოყვარეს, არაგვის ერისთავს ზაალს და გულისნადები აუწყა. ზაალ ერისთავს თვითონაც გული უდუღდა ამდენი უბედუ-

რებისა და უსამართლობისაგან, მოიწონა განზრახვა და ქსნის ერისთავი, ელიზბარიც მიიწვია შალვასთან ერთად. წმ. ბიძინამ კახეთისათვის თავსდატეხილ ჭირზე მოუთხრო ერისთავებს; აუხსნა მათ, რომ უმოკლეს ხანში ამგვარივე განსაცდელში აღმოჩნდებოდა ქართლიც და მოუწოდა, ერთად ებრძოლათ მომხდურთა წინააღმდეგ: „ან უკუე აღვდგეთ მათ ზედა, დაღაცათუ შეუძლებელ არს ჩუენ მიერ, არამედ ძალითა და შეწევნითა დამბადებლისა და ღუთისა ჩუენისათა და წინაძლომითა და განძლიერებითა ცხოველს-მყოფელისა ჯუარისათა და თანა დგომითა ახოვანისა მხედრისა, წმიდისა გიორგისათა, რამეთუ დიდებული ტაძარი მისი (ალავერდი) დაიპყრეს და შეაგინეს, და პატიოსანი ხატი მისი შემუსრეს“.

წმ. ბიძინა კარგად ხედავდა ქართველთა შესაძლებლობებს, მაგრამ, ღვთის ნებას მინდობილს და სამშობლოს გამოხსნის აუცილებლობაში დარწმუნებულს, სჯეროდა გამარჯვებისა.

არაგვის ერისთავმა „მცირედნი ოდენ კაცნი, რჩეული მხედრები მისცნა თანაშემწედ საიდუმლოდ“, ხოლო ქსნის ერისთავებმა — ბიძა-ძმისწულმა ქუდზე კაცს უხმეს, შეყარეს თუშნი, მთიულნი, მცირედ კახნი... უმთვარო ღამეს მთა გადაიარეს, ახმეტა ჩავლეს და მოულოდნელად დაეცნენ თავს, ბახტრიონს უზრუნველად დაბანაკებულ თათრებს. იმავე დღეს, 1659 წლის ალავერდობის დღესასწაულზე, მიუხდნენ ალავერდს მყოფ ყიზილბაშებს და ისე გაანადგურეს, რომ არდალანის სულთანმა სელიმ-ხანმა ძლივს მოასწრო გაქცევა, მიატოვა ცოლ-შვილი და სპარსეთს გაემურა.

ქართველთა ძლევაშოსილი მხედრობა მადლობდა ღმერთს და ერის მფარველ წმ. გიორგის, „რამეთუ ცხადად იხილევბოდა მთავარმონამე გიორგი ცხენსა ზედა, სპეტაკსა ელვის სახედ მიმომსრბოლი წინამავლად მათდა“.

თავისუფლად ამოისუნთქა კახეთმა, უზომოდ გახარებული თავს ევლებოდა თავის ერთგულ შვილებს... მაგრამ დიდხანს არ გაგრძელებულა სამშობლოს მხსნელი გმირების ნეტარება. განრისხებულმა შაჰ აბასმა ქართლის მეფეს, ვახტანგს, სპარსთაგან შაჰნავაზად წოდებულს, უბრძანა, ქრისტეს ახოვანი მხედრები მასთან გაეგზავნა.

კახეთის მხსნელი გმირები უდრტივინველად გაემართნენ უკანასკნელ გზაზე. მათ იცოდნენ, რომ შაჰ-აბასისგან დანდობა არ ექნებოდათ, მაგრამ იცოდნენ ისიც, რომ დაყოვნება ქვეყანას ზიანს მოუტანდა: მრისხანე შაჰი საქართველოს თავისი რჩეული მხედრობის ამოჟლეტას და საქვეყნოდ თავის მოჭრას არ აპატიებდა.

ცბიერმა შაჰმა პატივით ისტუმრა ქართველი დიდებულები; მაგრამ შემდეგ, სიმდიდრისა და პატივის საფასურად, სარწმუნოე-

ბის გამოცვლა მოსთხოვა. ქართველებმა სპარსეთის მბრძანებელს არდალანის სულთნის პირით შეუთვალეს: „ჩვენ ნიჭითა და პატივითა თქუენტათვს არა გული გვთქუამს. არცა ვეძიებთ საბოძვართა თქუენტა, რამეთუ ჩვენ ზეცათა მეფის მონანი ვართ და მხედრად ქრისტესა განწესებულნი... მზად ვართ ყოვლისავე დათმენად, რაჲთა მის თანა ვსუფევდეთ და მის თანა ვიხარებდეთ“. ბევრს ეცადა არდალანის სულთანი, მაგრამ ვერავითარმა დაპირებამ ვერ მოხიბლა ქრისტეს ერთგული მსახურები; მაშინ შაჰის ბრძანებით, წმინდანები სასტიკად აწამეს. წამებულნი ერთმანეთს ამხნევებდნენ, ტანჯვას ითმენდნენ და უფალს განმტკიცებას ევედრებოდნენ.

შემდეგ, წმინდანები გააშიშვლეს და გზაზე დაყარეს მწერთაგან დასაგესლად, მშიერ-მწყურვალ და პაპანაქება სიცხისაგან ილაჯ-განყვეტილ მონამეებს, კვლავ შესთავაზეს ქრისტეს უარყოფა, მაგრამ ვერც შეაშინეს და ვერც სარწმუნოება შეურყიეს.

განრისხებულმა სელიმ-ხანმა გადაწყვიტა, ბიძინას შესაშინებლად, მის თვალწინ თავი წარეკვეთათ წმ. ელიზბარისა და შალვასთვის. „არა რაჲ არს უტკბილეს ქრისტესთვის სიკვდილისა“, – ბრძანა წმ. ბიძინამ.

ქსნის ერისთავებმა მშვიდად დადრიკეს თავები, მაგრამ ჯალათებმა მახვილი ვერ შეანდინეს დასარტყმელად – სანატრელნი ახოვანებით დიდად აღემატებოდნენ უსჯულოებს. მაშინ მტარვალეებმა წვივებში ჩასცეს მახვილი და როცა დავარდნენ, თავები წარკვეთეს ნეტარ ბიძა-ძმისწულს.

თანამბრძოლთა სიკვდილს ოდნავადაც არ შეუშინებია წმ. ბიძინა. მტარვალმა გადაწყვიტა, შეურაცხყოფით მოეტეხა ბიძინას სიმხნევე. ახოვან გმირს დედაკაცის ჩადრი დაახურეს, ვირზე შესვეს და ქუჩა-ქუჩა ატარეს, დასცინოდნენ და ლანძლავდნენ რჩეულთა შორის გამორჩეულ ქართველს; წმ. ბიძინა კი, ჰმადლობდა ღმერთს.

ამის შემდეგ, ჯალათებმა გადაწყვიტეს, ცოცხლად აეჩეხათ წმინდანი: ალესილი მახვილებით ჯერ ხელის თითები მოკვეთეს სათითაოდ, მერე – ფეხისა; თითების შემდეგ, ხელები მოჭრეს მაჯებამდე და ფეხები კოჭებამდე; შემდეგ, მოკვეთეს ორივე მკლავი იდაყვამდე და ორივე წვივი მუხლამდე. მოკვეთილ ასოებს მინაზე ათრევდნენ და შეურაცხყოფდნენ. ბოლოს, დაჩეხილ ტანზე თავილა დარჩა უვნებელი. ბაგეების მოძრაობით ჩანდა, რომ გული ჯერ კიდევ ფეთქავდა და წმინდანი ლოცულობდა. მაშინ ერთმა ჯალათმა შუბი უგმირა და გულიც გაუჩერა, გული, რომელმაც გაუძლო ამდენ ტკივილს. ეს ამბავი 1661 წელს მოხდა.

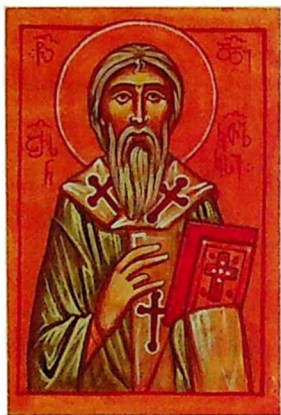
წმ. მონამეთა გვამები, მთელი დღე ღია ცის ქვეშ ეყარა და მიახლოებას ვერავინ ბედავდა. ღამით მათ ნათელი დაადგა. ქრისტიან-

ნებმა ფარულად დაკრძალეს წმინდანთა ნეშტი.

მრავალი წლის შემდეგ, წმინდა შალვას მეუღლემ, ქეთევანმა და მისმა ძემ, დავითმა სარწმუნო კაცები წარგზავნეს წმინდანთა ნეშტის ჩამოსასვენებლად.

ქართლში ჩამოსვენებულ წმ. ნაწილებს მრავალი მორწმუნე შეეგება თაყვანისცემითა და ამბორის-ყოფით. კახეთის მხსნელი გმირები, პატივითა და ღიდებით დაკრძალეს იკორთის მთავარანგელოზების სახელობის ტაძარში.

**წმინდა არსენ დიდი,
კათოლიკოსი (†887)
25 (8.10) სექტემბერი**

წმ. არსენ დიდი, კათოლიკოსი, უმცროსი თანამედროვე და სულიერი შვილი გრიგოლ ხანძთელისა, იყო სამცხელი დიდაზნაურის, მირიანის ვაჟი.

ეკლესია-მონასტრების ასაშენებლად და სამოღვაწეოდ აფხაზეთს მიმავალი წმ. გრიგოლის თანამოსაგრეები, თეოდორე და ქრისტეფორე (ხს. 5 ოქტომბერს), გზად სამცხეში, მირიან აზნაურის სახლში, შეჩერდნენ. დილით, მირიანმა და მისმა მეუღლემ, ქრისტეს სათნო და ღვთისმოშიშმა მხევალმა, კრავაიმ, ბერებს შვილები დაალოცვინეს; შემდეგ კი – მათი სათნოებით გაკვირვებულებმა, უმცროსი ძე მისცეს აღსაზრდელად. ბერებმა მშობლებს აღუთქვეს, რომ მას, თავიანთ სულიერ მამას და მოძღვარს, კლარჯეთის უდაბნოს არქიმანდრიტს, გრიგოლს წარუდგენდნენ.

როცა ღირსმა გრიგოლმა თავისი რჩეული ძმები – თეოდორე და ქრისტეფორე მოიძია აფხაზეთში და მათთან ერთად კვლავ კლარჯეთს დაბრუნდა, ყრმა არსენი, მომავალი „კათოლიკოზი ქართლისა და მცხეთისა საყდრისა გვირგვინი დაუჭნობელი“ და ჭაბუკი ეფრემი, შემდგომში ანყურის სასწაულთმოქმედი ეპისკოპოსი, თან გაიყოლა.

მონასტრის ბერებმა მოძღვრის დაბრუნებით გაიხარეს, მაგრამ

ყრმების მოყვანას დრტივით შეხედნენ, რადგან სამონასტრო განჩინება ამას კრძალავდა. ღირსმა გრიგოლმა აუწყა სამოს, რომ ეს იყო ერთადერთი გამონაკლისი, თვით ღვთის ნებით და გამოცხადებით ნაკარნახევი, რათა „ვითარცა ეფრემ ასური და არსენი პრომაელი, კაცთაგან განშორებულნი და ღმრთისა მიახლებულნი, ესრეთ იყვნენ ღირსნი ესე ყრმანი აღზრდილ უბინოდ ხანძთას შინა ვიდრე უამადმე პატივისა მათისა“.

ღირსმა გრიგოლმა ყმანვილები გასაზრდელად ჩააბარა ქრისტეფორეს და თეოდორეს, რომლებიც ძმათაგან განმარტოებით ცხოვრობდნენ.

როდესაც არსენი სრულწლოვანი გახდა, მამამ, მირიან აზნაურმა, იგი საეკლესიო კრების დაუკითხავად, „მძლავრებით“, მხოლოდ სამცხის ერისკაცთა დახმარებითა და რამდენიმე ეპისკოპოსის თანადგომით, კათოლიკოსად დაადგინა. ეს იყო კანონების უხეში დარღვევა და ერისკაცის კადნიერი ჩარევა საეკლესიო საქმეებში.

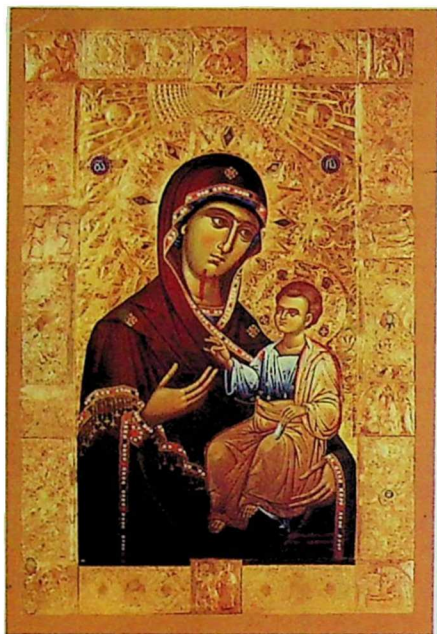
ქართლისა და კლარჯეთის სამღვდელოებამ, სადავო საკითხის გადასაჭრელად, საეკლესიო კრება მოიწვია ჯავახეთში. კრებას თავმჯდომარეობდა თანაშეზრდილი და თანამოსაგრე არსენისა – ეფრემ მანყვერელი. საეკლესიო სამართალი მამათა მხარეს იყო. არსენს გადაყენება ემუქრებოდა, მაგრამ კრებაზე გამოცხადდა მამა ყოველთა მეუდაბნოეთა – გრიგოლ ხანძთელი და ყველა, მათ შორის ეფრემიც, დაარწმუნა იმაში, რომ არსენის კათოლიკოსის ტახტზე დადგინება, ღვთის ნებით აღსრულდა: „ღმერთსა ებრძანა კათალიკოზობაჲ არსენისი სისრულისა მისისათჳს, არამედ მირეან, მამამან მისმან, აუგიან ყო უფამოდ შესწრაფებითა, ვითარცა ადამ ჭამა ხილი იგი, რომელ არ-ლა მნიფე იყო“...

მღელვარება ჩაცხრა. ეფრემსა და არსენს შორისაც განახლდა სიყვარული. კათოლიკოსმა არსენმა აკურთხა ხანძთის ძველი ეკლესია, მან თავის ღვთისათნო ცხოვრებითა და ქრისტესმიერი სიყვარულით, ქართლის ეკლესიებს სიხარული მოჰფინა, „საყდარი მამამთავრობისაჲ შეამკო სრულიად და შეიმკო მადლითა“.

წმ. არსენი შესანიშნავი პაგიოგრაფი და ისტორიკოსი იყო. მას ეკუთვნის უმნიშვნელოვანესი ისტორიულ-პოლემიკური თხზულება „განყოფისათჳს ქართლისა და სომხითისა“, რომელშიც გადმოცემულია სომეხ-ქართველთა საეკლესიო განხეთქილების ისტორია. არსენ დიდსავე მიაკუთვნებენ „აბიბოს ნეკრესელის ცხოვრებასა და წამებას“.

წმ. არსენი ოცდაშვიდი წლის მანძილზე განაგებდა ქართლის ეკლესიას. გარდაიცვალა 887 წელს და „მხიარულებით მიიწია წინაშე ქრისტესა და აქუს მადლი შეწევნად ჩუენდა“.

დღესასწაული ივერიის
 ყოვლანმიდა ღვთისმშობლის ხატიისა,
 რომელიც საქართველოში ჩამოსვანდა
 ათონის ივერთა მონასტრიდან (1989)
 26 (9.10) სექტემბერი

1989 წლის 26 სექტემბერს, ათონის ივერთა მონასტრიდან თბილისში ჩამოასვენეს ივერიის („პორტაიტისას“, ქართულად – „კარიბჭის“) ყოვლანმშიდა ღვთისმშობლის სასწაულმოქმედი ხატის ასლი, რომელიც წმ. ათონის მთის ბერებმა შეასრულეს საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, ილია II-ის ლოცვა-კურთხევითა და ქართველი ერისადმი, სიყვარულისა და მადლიერების გამოსახატავად.

სრულიად საქართველომ, განსაკუთრებულად იზეიმა ამ დღეს. ქართველი ერის იმდროინდელ გაჭირვებაში, ივერიის მფარველი ხატის ჩამობრძანება, ყველამ ზეციურ კურთხევად აღიქვა და ეს დღე, საქართველოს ეკლესიის ისტორიაში შევიდა, როგორც დღესასწაული.

ივერიის ყოვლანმშიდა ღვთისმშობლის ეს წმ. ხატი, დღეისათვის, თბილისის წმ. სიონის საპატრიარქო ტაძარში ასვენია.

თირსი ონოფრე გარეჯალი,
საპირველთმოქმადი (XVIII ს.)
29 (12.10) სექტემბერი

წმ. ონოფრე გარეჯელი (ერისკაცობაში – ოთარ მაჭუტაძე) ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა XVIII საუკუნეში. იგი ქართული აზნაური იყო. მდიდარი და სახელგანთქმული დიდებული, საოცარი სტუმართმოყვარეობითა და გაჭირვებულთა ნუგეშინისცემით გამოირჩეოდა.

ოთარს საღვთო შური ჰქონდა მონაზონობისა, აზნაურის შესამოსლის ქვეშ ძაძა ემოსა და გამუდმებით ევედრებოდა უფალს, მიემადლებინა მისთვის ბერული ცხოვრების ძალა. ერთხელ წმინდანმა, თავის მეუღლეს უთხრა: „ან მნებავს მე უარისყოფა სოფლისა და შედგომა ქრისტესი. ამის პირისათვის ვითხოვ კეთილ მორწმუნეობისაგან შენისა, რათა შენდობა მოვიღო თქვენ ყოველთა მი-

ერ და მიტევება ბრალთა ჩემთა ნებსითთა და უნებლიეთთა“. კეთილმორწმუნე ქალმა არ დააბრკოლა მეუღლე, შენდობა მისცა და მშვიდობით განუტევა.

ოთარი ორ უფროს ვაჟიშვილთან ერთად ჩავიდა თბილისში, შვილები დალოცა, დარიგება მისცა და გამოეთხოვა. შვილებთან განშორების შემდეგ, ოთარმა მიაშურა გარეჯის მონასტერს, რომლის არქიმანდრიტიც იყო გერმანე, კაცი გულითადი ღმრთისა. წინამძღვარმა სიხარულით შეინყნარა მოსული და ძმათა კრებულს აუწყა: „კაცი ესე დიდსა საზომსა მიწევნად არს, რამეთუ აწვე გამოსვლით სოფლით აღუსრულებიეს სიტყვა წმინდისა სახარებისა, რომელსა ბრძანებს უფალი: „რომელმან დაუტეოს სახლი, ანუ ცოლი, ანუ შვილნი, ანუ აგარაკი სახელისა ჩემისათვის, ას წილად მიიღოს და ცხოვრება საუკუნო დაიმკვიდროს“.

მცირე ხნის შემდეგ, გერმანემ ბერად აღკვეცა ოთარი, უწოდა მას ონოფრე და ძმათა მწყობრს შერთო.

ნეტარი ონოფრე მშვიდი, მდაბალი, მორჩილი და დაუცხრომელი მოღვაწე იყო. იგი ღამის მყუდროებაში მოუკლებლად ლოცულობდა, ცისკრის შემდგომ ხევში ჩადიოდა, სადაც არანაირი ხმაური არ აღწევდა და იქ აგრძელებდა ფსალმუნების კითხვას, გარდასული

ჟამის ცოდვებს იგლოვდა. საზრდელს, ისიც მხოლოდ წყალსა და პურს, მწუხრის ღოცვის შემდეგლა იხმევდა ხოლმე.

ერთხელ, დავით-გარეჯის მონასტერს ლეკები შეესივნენ, მოაოხრეს, იავარჰყვეს, რამდენიმე ბერი, მათ შორის მღვდელ-მონაზვნები – მაქსიმე და იოაკიმე, ბერი ონოფრე და კიდევ ოთხი კერძო-დიაკონი, ტყვედ წაიყვანეს. დატყვევებულთა შორის უხუცესი იყო ღირსი ონოფრე. უსჯულოებს მისი მოკვლა უნდოდათ, მაგრამ სახიერმა უფალმა დაიცვა იგი. ყოვლადმონყალე ღვთის განგებულებით, ღირსი ონოფრე გაათავისუფლეს და მონასტერში დააბრუნეს.

ლეკთა შემოსევებისაგან მონასტერი ძალზე გაღარიბდა. ერთხელ არქიმანდრიტმა მოუწოდა ღირს ონოფრეს და უთხრა: „სიყვარულისათვის ძმათასა, წარვედ ქუეყანად ქართლისა და იღვანე საზრდოჲ, რათა მიიღო გვირგვინი უოხჭნო მორჩილებისა და მეცა ნავიდე სხვით კერძო და რაოდენ ძალ-მედვას, მოვირენო“.

ღირს ონოფრეს ეძნელებოდა მონასტრიდან გასვლა, მაგრამ წინამძღვრის ბრძანებას დაემორჩილა და ერთ დროს ქართლის უპირველესმა აზნაურმა, წყალობის სათხოვნელად, კარდაკარ დაიწყო სიარული. „წამდვილვე ესე მიიტაცებს სასუფეველსა, რომელი განუშზადა ღმერთმან მოყვარეთა თვსთა“, ამბობდნენ მისი ნაცნობები.

ცხინვალს მიახლოებული ღირსი მამის ყურადღება მიიპყრო მშფოთვარე ბრბომ: ვილაც ჭაბუკი ეშმაკეულ ქმნილიყო და ურიებთან მიჰყავდათ, რომ მიზეზი შეეტყოთ. ღირსმა ონოფრემ ღმობიერად უთხრა შეკრებილებს: „შვილნო, არა არს საქმე ეგე ყოვლადვე წესი ქრისტიანეთა, არამედ მომგვარეთ მე იგი აქა“. ავადმყოფის დედა ფეხებში ჩაუვარდა წმინდანს და შემწეობა სთხოვა. ონოფრემ წამოაყენა დედაკაცი და ანუგეშა: „მაქვს მე აქა წმიდის დავითის გარეჯელის საფლავისაგან მტვერი ევლოგიად“. მან წყალში გაურია წმინდანის საფლავიდან აღებული მიწა, ბოროტისაგან გვემულ ჭაბუკს დააღვინა და განკურნა.

სასწაულის მხილველნი ადიდებდნენ ღმერთს და მის ერთგულ მონას, ონოფრეს. ღირსი მამა გაექცა დიდებას, თან უმცროსი ვაჟი, იოანე, წაიყვანა და კვლავ მონასტერში დაბრუნდა; თანაც, სამი-ოთხი წლის სამყოფი საზრდო ჩაიტანა სავანეში.

ერთხელ, მონასტერში მოვიდა ვილაც არაბი, რომელსაც ცალი თვალი დაზიანებული ჰქონდა და რადგან არაბული ენა ონოფრეს გარდა არავინ იცოდა, მას გამოელაპარაკა. ღირსმა ონოფრემ მას წმ. დავით გარეჯელის წყაროს წყლით მობანა სწეული თვალი. ორიოდე დღის შემდეგ, მონასტერში მობრუნებულმა განკურნებულმა არაბმა, მადლობა შესწირა უფალსა და ღირს ონოფრეს.

ღირს ონოფრეს დიდი სქემით შემოსვა სურდა. მონასტრის არქიმანდრიტი ყოყმანობდა, მაგრამ ოცდაათდღიანი ლოცვისა და მარხვის შემდეგ, უფალმა მას გამოუცხადა, რომ ონოფრე ღირსი იყო ამისა.

სქემით შემოსვის შემდეგ, ღირსმა ონოფრემ მღუმარების ღვან-ლი იტვირთა. დღენიადაგ ფსალმუნებს კითხულობდა და დაგლე-ჯილ ჭილოფზე ეძინა, შიშველ ტანზე რკინის ჯაჭვი ემოსა. სენაკი-დან მხოლოდ წირვა-ლოცვის დროს თუ გამოდიოდა.

ბოლოს, ნეტარი ონოფრე მოღვაწეობისგან ისე დასნეულდა, რომ ფეხზე დგომა აღარ შეეძლო. ძმები ევედრებოდნენ მას, სანოლში ჩაწოლილიყო და თავი სასთუმალზე დაედო. მაშინ ნეტარმა პირველად აღალო პირი და თქვა: „აღთქმა მიქმნიეს, რათა იყოს აღსასრული ჩემი ჭილსა ამას ზედა“.

ღირსი ონოფრე მაღლიერებით ითმენდა სნეულებას, ხელიდან ფსკვნილს არ იშორებდა და განუწყვეტლივ იმეორებდა იესოს ლოცვას. მასთან მიდიოდნენ თაყვანისსაცემად, მაგრამ თავმდაბალი ბერი მნახველებს სთხოვდა: „მიბოძეთ ფესვი სამოსლისა თქვენისა, რათა ამბოროს-უყო და ფერწნი თქუენნი მომეცით, რათა დაგბანოთ ცრემლითა“.

ღირსმა ონოფრემ წინასწარ იგრძნო სიკედილის მოახლოება. თავის მოძღვარს, მაქსიმეს მოუწოდა და წმ. ზიარება ითხოვა. მოძღვარმა უთხრა, ამ მარხვაში სამჯერ ხარ ნაზიარები, შობამდე ოთხი დღეა დარჩენილი, ამიტომ დღესასწაულზე გაზიარებო. ღირსმა ონოფრემ კი აუწყა, რომ ჩვენებით ჰქონდა გამოცხადებული აღსასრულის მოახლოება. წმ. ზიარების მიღების შემდეგ, ღირსმა ონოფრემ გონება დაკარგა. არქიმანდრიტის კურთხევით ძმებმა სულთმბრძოლის ლოცვის კითხვა დაიწყეს. ღირსი მამის გონება „აღტაცებული იყო და შექცეულ მაღალთა ხედვათა მიმართ.“

თვრამეტი დღის განმავლობაში წმინდანს ხმა არ ამოუღია, არც არაფერი მიუღია, მხოლოდ თვალები ჰქონდა ზე აპყრობილი და მარჯვენა ხელით პირჯვარს ისახავდა.

ნათლისღების დღესასწაულზე, ლიტურგიის შემდეგ, წმინდანს მართალთა ძილით მიეძინა.

წმ. ონოფრეს ნეშტი დაკრძალეს წმ. დავით გარეჯელის საფლავის სამხრეთით, საკურთხეველის სარკმელთან.

ოქრობერი

- 1 (14) – დღესასწაული კვართისა საუფლოჲსა ჭ სვეტიცისა ღვთიებრწყინვალისა ჭ მირონმდინარისა.
მცხეთობა – სვეტიცხოვლობა. მოციქულთა სწორნი: მეფე მირიანი ჭ დედოფალი ნანა;
წმ. სიდონია ჭ აბიათარ მღვდელი (IV ს.);
– წმ. მელქისედექ I, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი (XI ს.).
- 2 (15) – დიდმოწამენი დავითი ჭ კონსტანტინე (†740).
- 4 (17) – წმ. მონამე ევდემოზ კათოლიკოსი (†1642).
- 5 (18) – ღირსი მამა გრიგოლ ხანძთელი (†861);
– კლარჯეთის უდაბნოს ღირსნი მამანი ჭ დედანი (VIII-IX სს.).
- 7 (20) – ღირსი მამა იოსებ ხუცესი (†1763).
- 13 (26) – ღირსი მამა ანტონ ჭყონდიდელი (†1815) ჭ მოწაფე მისი, იაკობ ხუცეს-მონაზონი.
- 17 (30) – წმ. იოსებ კათოლიკოსი (†1770).
- 26 (9.11) – მღვდელმთავარი ალექსანდრე (ოქროპირიძე), გურიისა ჭ სამეგრელოს ეპისკოპოსი (†1907).
- 28 (10.11) – მღვდელმონამე ნეოფიტე ურბნელი (VIII ს.).
- 29 (11.11) – ღირსი მამა სერაპიონ ზარზმელი (†900).
- 30 (12.11) – წმ. იოთამ ზედგენიძე, მეფისათვის თავდადებული (†1465).
- 31 (13.11) – წმინდანი ათნი ბევრნი (100.000) მონამენი, თბილისს ხვარაზმელთაგან წამებულნი (†1227).

დღასასწაული ზვართისა საუფლოჲსა და
სვაბისა ღვთიშობრწყინვალისა და მირონმდნარისა;
მცხეთობა – სვაბიცხოვლობა.

მოციქულთასწორნი: მეფე მირიანი და
ღედოფალი ნანა, წმინდა სიდონია და
აბიათარ მღვდელი (IV ს.)
1 (14) ოქტომბერი

იმ წელს, როცა ქართლის სამეფო ტახტზე ადერკი ავიდა, მცხეთაში ხმა გავარდა, იერუსალიმი სპარსელებმა დაიპყრესო. გლოვამ და წუხილმა მოიცვა ქართველი ჰურიანი, მაგრამ გამოხდა მცირე ხანი და ყველანი დამშვიდდნენ – შეიტყვეს, რომ „სპარსნი დასაპყრობად კი არ მისულან იერუსალიმსა, არამედ საჭურველის ნაცვლად მოჰქონდათ სამეფო ოქრო, მაკურნებელი მური და სურნელოვანი გუნდრუკი და ეძიებდნენ დავითის ტომის ყრმას. იპოვეს კიდეც მწირი ერთი, მწირი დედაკაცისაგან შობილი, უდროო დროსა და უადგილო ადგილას. იმ ყრმას სცეს თაყვანი და შესწირეს ძღვენი“.

გავიდა ოცდაათი წელი. ანა მღვდელთმთავარმა იერუსალიმიდან მოციქული გამოგზავნა მცხეთელ ურიებთან: „რომლისათვის იგი მოვიდეს მოგუნი და შესწირეს ძღვენი, ყრმა იგი აღზრდილ არს და იტყვს თავსა თვსსა ძედ ღმრთისა და სხუასა რასმე ახალსა სჯულსა გვიქადაგებს და ან წარმოგვკვლენია მოციქულნი ყოველთა თანა ჰურიათა, რათა მოვიდნენ მეცნიერნი სჯულისანი. მოვედით უკვე ყოველნივე მოსეს სჯულისა თანამედბნი და განვაბჭოთ მას ზედა“.

ქართლიდან, სინედრიონის ბჭობაზე წავიდნენ ელიოზ მცხეთელი და ლონგინოზ კარსნელი. ელიოზის დედამ ნასვლის წინ შვილს სთხოვა, წილი არ დაედო მესიის სისხლის დათხევაში, „რამეთუ ის არის სიტყუა წინასწარმეტყუელთა და იგავი, ბრძენთაგან თქმული“.

როცა მაცხოვარი გოლგოთაზე ჯვარს აცვეს, ელიოზის დედამ მცხეთაში გაიგონა ჩაქუჩის ხმა, „საშინელითა კრჩხიალებითა“ და-

იძახა: „მშვდობით, მეუფებაო ჰურიათაო, რამეთუ მოჰკალთ თავი-სა მაცხოვარი და მწსნელი და იქმნენით ამიერითგან მტერ შემოქმედისა!“ – და მყის აღესრულა.

როცა უფლის კვართზე წილი ჰყარეს, ღვთის განგებულებით, იგი მცხეთელებს შეხვდა. ელიოზმა და ლონგინოზმა კვართი ქართლში წამოასვენეს. მცხეთას მოსულ ელიოზს წინ შემოეგება „დაჲ თჳსი“ – სიდონია. მან გულში ჩაიკრა კვართი მაცხოვრისა ჩვენისა, ტირილით და გოდებით მოისმინა ძმისგან ჯვარცმის ამბავი და სული განუტევა. ეს სასწაული სწრაფად გახმაურდა მთელს ქართლში. ადერკი მეფემ მოისურვა თავად შეემოსა კვართი, მაგრამ იგი სიდონიას გაცივებულ მკლავებს ვერავინ მოაშორა. ელიოზმა თავისი დაჲ, წმ.კვართთან ერთად დამარხა. სიდონიას საფლავზე – კვიპაროსის ხე ამოვიდა.

სულთმოფენობის შემდგომ, მოციქულებმა წილი ჰყარეს. ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელს, ქართლის მოქცევა ხვდა წილად, მაგრამ მას მაცხოვარი გამოეცხადა და უბრძანა: „ჰოჲ, დედაო ჩემო, არა უგულებელვყო ერი იგი საზეპურო უფროს ყოველთა ნათესავთა, მეოხებითა შენითა მათთჳს. ხოლო შენ წარავლინე პირველ-წოდებული ანდრია ნაწილსა მას შენდა ხვედრებულსა და თანა წარატანე ხატი შენი, ვითარცა პირსა შენსა დადებითა გამოსახოს და შენ წილ ხატი იგი შენი მკვდრობდეს მცუელად მათდა უკუნისამდე ჟამთა“. ღვთის განგებულებით და ღვთისმშობლის კურთხევით, საქართველოში საქადაგებლად წამოვიდა წმ. ანდრია პირველწოდებული (ხს. 30 ნოემბერს). იგი დიდ-აჭარიდან შემოვიდა საქართველოში, ქადაგებით მოიარა მთელი ქვეყანა და დააფუძნა საეკლესიო იერარქია, დაადგინა ეპისკოპოსები, მღვდლები და დიაკვნები. ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის სასწაულებრივი ხატის მადლით მოაქცია წარმართები და აღაშენა ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია.

შემდგომ, გადმოიარა მთა, რომელსაც „რკინის ჯვარი“ ეწოდა, განვლო ოძრხის ხევი, მოაღწია სამცხის საზღვარს და დაივანა სოფელში, რომელსაც ზადენ-გორა ერქვა. აქ ლოცვით შემუსრა კერპები. ბორჯომის ხეობაში, სოფელ აწყურში მან ქვრივი დედაკაცის, სამძივარის, ერთადერთი ძე ღვთის ნებითა და ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის ხატის მადლით მკვდრეთით აღადგინა. სამძივარმა ძით და ყოველი სახლეულითურთ ნათელ-ილო. წმ. მოციქულმა მესხეთში დაადგინა ეპისკოპოსი, მღვდლები, დიაკვნები; ამის შემდეგ, იქადაგა კლარჯეთში, არტანუჯში, სომხითში და ისევ იერუსალიმში დაბრუნდა, პასექის აღსასრულებლად.

ადერკი მეფემ ნათელ-ღებული ქართველები კელავ წარმართობაზე მიაქცია და შერისხა კლარჯეთის ერისთავი, რომელმაც მშვი-

დობით განუტევა წმ. ანდრია. საქართველოში მეორედ ჩამოსვლის დროს, წმ. ანდრიას თან ახლდა წმ. მოციქულნი მატათა და სვიმეონ კანანელი. წმ. მატათამ (ხს. 9 აგვისტო) საქადაგებლად სვანეთს მი-
აშურა, წმ. ანდრია და წმ. სვიმეონი (ხს. 30 ივნისს) ოსეთს წავიდნენ და მრავალი მოაქციეს, შემდგომ კი – აფხაზეთს მიმართეს. წმ. სვიმეონ კანანელი დარჩა ცხუმში, ხოლო წმ. ანდრია, ჯიქეთს წავი-
და. ჯიქეებმა არ შეინწყნარეს მოციქულის ქადაგება და მისი მოკვდი-
ნება ენადათ, მაგრამ, ღვთის მადლით, იგი გადარჩა.

გავიდა ჟამი. ურჯულოთა ზედამდგომელობითა და წარმართთა შიშით, ქართველებმა თანდათან დაივიწყეს შემოქმედი თვისი და ჯვარცმული მაცხოვარი.

წმ. გიორგი კაბადოკიელის (ხს. 23 აპრილსა და 10 ნოემბერს) წა-
მების ჟამს, კაბადოკიაში ცხოვრობდა მართლმორწმუნე ცოლ-ქმა-
რი, ზაბულონი და სოსანა (ხს. 20 მაისს). მათ ჰყავდათ ასული ნინო (ხს. 14 იანვარსა და 19 მაისს). სოსანა, იერუსალიმის პატრიარქის, იუბენალის და იყო. ცოლ-ქმარმა გადანყვიტა, თავი უფლისათვის შეენირათ; თავიანთი ქონება ღარიბებს დაურიგეს, მცირეწლოვანი ასული ძიძას ჩააბარეს აღსაზრდელად, თვითონ კი – განდეგილ ცხოვრებას შეუდგნენ. ნინოს, აღმზრდელი მოუთხოვრებდა უფლის ვნებების, ჯვარცმის, დაფლვის, აღდგომისა და ამალეების შესა-
ხებ. როცა წმ. ნინომ შეიტყო, რომ უფლის უკერველი კვართი დაფ-
ლული იყო წარმართთა ქალაქში, გადანყვიტა, ქართველები ქრის-
ტეს სჯულზე მოექცია. იგი დაუმეგობრდა მეფის ასულ რიფსიმეს და მის გამზრდელს, გაიანეს (ხს. 30 სექტემბერს), რომლებიც სხვა ქალწულებთან ერთად ილტვოდნენ უსჯულო მეფე, დიოკლეტიანე-
საგან. წმ. ნინო, მათთან ერთად ჩავიდა ჯერ სომხეთში. სომხეთის მეფის, თრდატის მიერ ქალწულმონამეთა მოწყვეტის შემდეგ, სიკ-
ვდილს სასწაულებრივად გადარჩენილი ნინო, ჯავახეთის მთების გავლით, ქართლში მოვიდა.

IV საუკუნეში ქართლში მეფობდა მირიანი. მას ცოლად ჰყავდა პონტოელი მთავარსარდლის ასული, ნანა. მირიანი სარწმუნოებ-
რივი შემწყნარებლობით გამოირჩეოდა: თავყანს სცემდა ცეცხლსა და ქართულ კერპებს, ბერძნებთან ხანგრძლივი ურთიერთობის გა-
მო, ქრისტიანული მოძღვრების შესახებაც ჰქონდა გაგებული, მის ყურამდე მისული იყო წმ. კონსტანტინე დიდის (ხს. 21 მაისს) მიერ მტრის სასწაულებრივი ძლევის ამბავი.

მირიანის მეფობის დროს, საქართველოში საქადაგებლად კაბა-
დოკიიდან ჩამოვიდა წმ. ქალწული ნინო, რომელსაც თავისი აღ-
მზრდელისაგან ჰქონდა გაგებული საქართველოში არსებული უფ-
ლის კვართის შესახებ. ქართლში მოსული წმ. ნინო ურბნისში ჩავი-

და და ურიათუბანში დასახლდა. ოციოდე დღის შემდეგ მთელი ქართლი დაიძრა წარმართული ღვთაების, არმაზის, დღესასწაულზე. დღესასწაულს მთელი სამეფო კარი ესწრებოდა. წმ. ნინომ ლოცვა აღავლინა ღვთის წინაშე და არმაზის, გაცის და გაიმის კერპები სასწაულებრივ დაიმსხვრა. წმ. ნინო მცხეთაში დასახლდა. ის ყველას ეკითხებოდა კვართის ამბავს, მაგრამ მისი ადგილსამყოფელი არავის ახსოვდა. ამ ძიებაში წმ. ნინომ გაიცნო ჰურიათა მღვდელ-მოდღვარი აბიათარი, ელიოზის შთამომავალი, მისი ასული სიდონია და კიდევ ექვსი დედა. წმ. ნინომ ისინი ქრისტეს სჯულზე მოაქცია, მაგრამ, რადგან სამღვდელოება არ იყო, ნათლისღების საიდუმლო არ ჩაუტარებიათ.

წმ. ნინომ უფლისგან კურნების ნიჭი მიიღო. ის ჯვარცმული მაცხოვრის სახელითა და ვაზის ჯვრის მადლით კურნავდა დავრდომილებს. ნანა დედოფალი სასტიკად ეწინააღმდეგებოდა წმ. ნინოს ქადაგებას, გმობდა ახალ მოძღვრებას და მის მქადაგებელს. მირიან მეფეს კი — „აქუნდა სურვილი ქრისტეს სჯულისა და არა დააბრკოლებდა ქადაგებად ნინოს და მოწაფეთა მისთა“. ერთხელ მან ებრაელთა დევნისაგან დაიხსნა აბიათარ მღვდელი, ასული მისი, სიდონია და სხვა ქრისტიანები.

გავიდა ხანი. ერთხელ ნანა დედოფალი დასნეულდა და წმ. ნინოს ლოცვამ იგი უეჭველი სიკვდილისაგან იხსნა. მხოლოდ ამის შემდგომ, ნანამ აღიარა ქრისტიანობა. დედოფლის განკურნების შემდეგ, მირიან მეფე ქრისტეს სჯულით დაინტერესდა და ურიაყოფილ აბიათარს ხშირად ეკითხებოდა ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებზე. აბიათარმა მას ნებროთის წიგნი წააკითხა. მეფეს ქრისტეს სჯულზე მოქცევის სურვილი გაუჩნდა.

ერთ დღეს მირიანი სანადიროდ წავიდა თხოთის მთაზე. მოუხდა უჩინო მტერი და გულში კვლავ ჩაუდო კერპთა და ცეცხლის სიყვარული და ქრისტიანთა მახვილით მოწყვეტა. მან გადანყვიტა მცხეთაში დაბრუნებისთანავე ქრისტიანთა განდევნა და ნინოს მოკვდინება. მთაზე ასულ მეფეს მზე დაუბნელდა, უკუნი ღამე ჩამონვა. შეშინებულმა მირიანმა კერპებს შესთხოვა დახმარება, მაგრამ ისინი უგრძნობნი იყვნენ მლოცველის მიმართ. მაშინ მეფემ ჯვარცმულ ღმერთს შეავედრა თავი და მოხდა სასწაული: მზე გამობრწყინდა. მირიანმა განიპყრნა ხელნი აღმოსავლისაკენ და თქვა: „შენ ხარ ღმერთი ყოველთა ზედა ღმერთთა და უფალი ყოველთა ზედა უფლებათა, ღმერთი, რომელსა ნინო იტყვის“. მცხეთაში დაბრუნებული მეფე წმ. ნინოსთან მივიდა. მისი რჩევით, მეორე დღესვე მოციქულნი წარავლინა საბერძნეთს, კონსტანტინე მეფესთან და სთხოვა, მღვდლები გამოეგზავნა ნათლისღებისათვის.

სანამ კონსტანტინოპოლიდან გამოგზავნილი მღვდლები ჩამოვიდოდნენ, მირიან მეფემ ეკლესიის აშენება გადანწყვიტა სამეფო ბაღში. ხურობმა ნაძვის ხისგან შვიდი სვეტი დაამზადეს. ექვსი აღმართეს, ხოლო მეშვიდე, ყველაზე დიდი – ადგილიდან ვერ დაძრეს. წმ. ნინო მონაფეებთან ერთად ლოცვად დადგა. გამთენიისას ზეცით გარდამოხდა ნათლით შემოსილი, „ყოვლად ცეცხლითა მობლარდნილი“ ჭაბუკი, ხელი მოჰკიდა სვეტს და აღამალა. სვეტი ღვთივ გაბრწყინდა და თორმეტი წყრთის სიმაღლეზე გაჩერდა პაერში. მთელი მცხეთა დაიძრა ნათლის სვეტის თაყვანისსაცემად, მასთან მიახლებისას, ავადმყოფები იკურნებოდნენ, ბრმებს თვალები ეხილებოდათ და დავრდომილნი აღსდგებოდნენ.

ამასობაში კონსტანტინოპოლიდან დაბრუნდნენ მოციქულები, იოანე ეპისკოპოსის, მღვდლებისა და დიაკონების თანხლებით. წმ. კონსტანტინე დიდმა ქრისტეს სჯულს შემდგარ მეფეს და ერს გამოუგზავნა ჯვარი და ხატი მაცხოვრისა, ცხოველსმყოფელი ჯვრის ნაწილი – კვარცხლბეკი და სამსჭვალნი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი. მტკვრისა და არაგვის შესართავთან ნათელ-ილეს მეფემ, დედოფალმა, სამეფო კარმა და სრულიად ქართლმა. საზეიმო ნათლისღების შემდეგ იოანე ეპისკოპოსი და მისი თანმხლებნი ერუშეთს წავიდნენ, ააშენეს ეკლესია და დატოვეს სამსჭვალნი უფლისა, შემდგომ მანგლისს დაიწყეს ეკლესიის შენება და იქ ძელიცხოველის ნაწილი დაასვენეს.

მირიან მეფე შენუხდა. მას სურდა, სატახტო ქალაქშიც ყოფილიყო დასვენებული სინმინდეები. წმ. ნინომ მეფეს უთხრა, რომ მცხეთაში დიდი სინმინდე – უფლის კვართი ინახებოდა. მეფემ აბიათარ მღვდელი დაიბარა, კვართის ამბავი გამოჰკითხა და სიხარულით აღივსო. მცხეთაში, ერთი კლდის თავზე, მშვენიერი, სურნელოვანი, სასწაულთმოქმედი ხე იდგა. მისი ფოთლებით ისარნაკრავი მომაკვდავი ნადირი იკურნებოდა. როდესაც იოანე ეპისკოპოსს ეუწყა ეს ამბავი, ბრძანა: „ჭეშმარიტად ღვთისა მიერ აღმოცენებულ არს ხე იგი და დამარხულ ჟამისა მისთვის და ანლა მოეფინა მადლი ღვთისა ქართლსა და მის ხისგან ჯერ არს შექმნა ჯვარი პატიოსანი, რომელსა თაყუანი სცეს ყოველმან სიმრავლემან ქართლისამან“.

მირიან მეფის ძემ, რევიმ, ეპისკოპოსის ლოცვა-კურთხევითა და ერის თანხლებით, მოჭრა ხე, რტოებითურთ წამოასვენა და ეკლესიის სამხრეთით აღმართა. ხეს ოცდაჩვიდმეტი დღის განმავლობაში არც ფერი შეუცვლია, არც ფოთლები დასცვენია. შემდგომ ამ ხისაგან სამი ჯვარი გააკეთეს.

ამის შემდეგ, მრავალი დღის განმავლობაში, ხალხი ერთსა და

იმავე ჩვენებას ხედავდა: ღამით ეკლესიას, ვარსკვლავებით გარშემორტყმული ცეცხლოვანი ჯვარი ადგებოდა თავს, განთიადისას, ორი ვარსკვლავი გამოეყოფოდა სხვებს, ერთი აღმოსავლეთისაკენ მიდიოდა, მეორე დასავლეთისაკენ; თავად ცეცხლოვანი ჯვარი კი – არაგვს გაღმა, კლდოვანი ბორცვის თავზე ჩერდებოდა და იქიდან უჩინარდებოდა ზეცაში. ამ სასწაულის გამო, წმ. ნინოს რჩევით, მეფემ ერთი ჯვარი დასავლეთით, თხოთის მთაზე აღამართინა, მეორე ქალაქ უჯარმაში, მესამე ჯვრისათვის კი – ადგილი ვერ შეარჩიეს. წმ. მირიან მეფემ ლოცვით შესთხოვა უფალს, მიენიშნებინა ადგილი, სადაც ჯვარი უნდა აღმართულიყო. ღმერთმა ისმინა კეთილმორწმუნე მეფის ვედრება და ანგელოზის პირით აუწყა, რომ ჯვარი აღმართა არაგვის გაღმა, კლდოვან ბორცვზე.

როცა მცხეთაში ეს პატიოსანი ჯვარი აღიმართა, მაშინვე ყველა კერპი დაიმსხვრა ქართლში.

სიკვდილის წინ მეფემ აკურთხა ძე თვისი ბაქარი, ანდერძად დაუტოვა წმ. სამების ერთგულება, ბრძოლა კერპების წინააღმდეგ და ღვთივ მიისვენა. წმ. კეთილმსახური მეფე საკუთარი სურვილისამებრ დაკრძალეს ზემო ეკლესიაში (სამთავროს დედათა მონასტერი). მან არ ისურვა დასაფლავება ქვემო ეკლესიაში (სვეტიცხოველი), რომელსაც „წმიდათა წმიდაჲ“ ერქვა, იმ მოკრძალებისა და რიდის გამო, რომელიც დიდებული ნათლის სვეტის წინაშე ჰქონდა. ორი წლის შემდეგ, გარდაიცვალა ნანა დედოფალიც და დაიკრძალა იქვე, მირიან მეფესთან.

წმინდა მელქისედეკ I, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი (XI ს.)

1 (14) ოქტომბერი

წმ. მელქისედეკი საქართველოს სამოციქულო, ავტოკეფალურ ეკლესიას მესაჭეობდა დაახლ. 1010-1030 წლებში, მეფეების: ბაგრატ III-ის, გიორგი I-ისა და ბაგრატ IV-ის დროს. წმინდანმა კათოლიკოსის ტახტი დაიკავა, კათოლიკოს სვიმეონის გარდაცვალების შემდეგ. წმ. მელქისედეკი არის საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის პირველი მამათმთავარი, რომელიც კათოლიკოს-პატრიარქის ტიტულით მოიხსენიება.

„მატიანე ქართლისას“ მიხედვით, წმ. მელქისედექი იყო „დიდებულითა კაცთა შვილი“, აღზრდილი მეფე ბაგრატ III-ის მიერ. წმ. მელქისედექმა თავისი კათოლიკოსობის პერიოდში ააშენა და განამშვენიერა სვეტიცხოვლის ტაძარი. წმინდანი დახმარების სათხოვნელად „ნარვიდა ბერძენთა მეფისა ბასილის წინაშე კონსტანტინეპოლედ“ და დიდძალი განძით სამშობლოში დაბრუნებულმა, „იწყო შენებად გარეთითა ბჭითა და გარეშემოთა სტოათა მოქმნითა და ზედაბერვითა, და ყოველი განასრულა“. გარდა ამისა, კათოლიკოსმა შეამკო სვეტიცხოველი „ყოველითა სამკაულობითა, ოქროთი და ვერცხლითა, თუალითა და მარგალიტითა“.

წმ. მელქისედექი რამოდენიმეჯერ ეწვია ბიზანტიას და, როგორც ისტორიკოსები ვარაუდობენ, ამ ვიზიტების დროს მოხდა აღმოსავლეთის პატრიარქების მიერ საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის მამამთავრისთვის კათოლიკოს-პატრიარქის ტიტულის დამტკიცება.

ისტორიამ შემოგვინახა წმ. მელქისედექის მიერ შედგენილი ანდერძი – „აღწერილი მცხეთის საყდრისადმი“, სადაც ჩამოთვლილია იმ ნივთების, ეკლესია-მონასტრებისა და სოფლების სრული სია, რომელიც კათოლიკოს-პატრიარქმა შესწირა მცხეთის სვეტიცხოველს. სწორედ ამ ანდერძშია მოხსენიებული პირველად საქართველოს მამამთავარი კათოლიკოს-პატრიარქად და ამავე საბუთიდან ირკვევა, რომ მელქისედექ I-მა სვეტიცხოველში გაიჩინა დასაკრძალი ადგილი – „სამხრით სადიაკვნოსა, წმიდათა მოწამეთა სამარტუფლოსა შიგან შევქმენ საფლავი ჩემი და დავდგი საკურთხეველი და ამა საკურთხეველსა ზედა დავაყენე ჟამის მწირველად ცოდვილისა სულისა ჩემისათჳს გაზრდილი ჩემი იოვანე“ (კათოლიკოს-პატრიარქი იოვანე V (ოქროპირი) †1049).

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის წმ. სინოდის გადწყვეტილების შესაბამისად, წმ. მელქისედექ I-ის კანონიზაცია მოხდა 2002 წლის 17 ოქტომბერს.

წმინდა დიდმოწამენი, არგვათის მთავარი
 დავითი და კონსტანტინე (†740)
 2 (15) ოქტომბერი

VIII საუკუნეში მძიმე ჟამი დაუდგა საქართველოს. არაბეთისა და სპარსეთის მმართველმა, მურვან-ყრუმ, საქრისტიანოზე გამოილაშქრა, ააოხრა საბერძნეთი, სომხეთი და საქართველოში შემოიჭრა. ამ დროს არგვეთში მთავრობდნენ ძმები – დავითი და კონსტანტინე მხეიძეები. ისინი ღვთის მოშიშნი და მოყვარულნი იყვნენ, „მეცნიერ ძუელისა და ახალისა სჯულისა, ჭეშმარიტნი მორწმუნენი და გამოცდილნი და ახოვანნი წყობათა შინა და ბრძოლათა“. უხუცესი – დავითი იყო „პაეროვან და სპეტაკ ხორცითა, მონაბლე

თმითა, შუენიერ გუამითა და ხშირ წვერითა“, უმცროსი კონსტანტინეც – „შუენიერ გვამითა, მონაბლე თმითა... წვერ გამო“.

როცა ძმებმა უსჯულოთა მოსვლა შეიტყვეს, შემწეობა სთხოვეს უფალს და შეკრიბეს ლაშქარი, ერს კი – გაძლიერებული ლოცვები და ღამისთევები დაუდგინეს.

უსჯულონი სამცხიდან არგვეთს გამოემართნენ და თავს დაესხნენ ფერსათის მთასთან დაბანაკებულ ქართველებს. ღვთის შეწევნით, ქართველებმა გაიმარჯვეს. გაბრაზებულმა მურვან-ყრუმ ურიცხვი ლაშქარი შეკრიბა და შურისძიებით ანთებული გამოემართა არგვეთისაკენ. არაბებმა მოაოხრეს ყველაფერი. გადარჩენილმა მოსახლეობამ, ტყეებს შეაფარა თავი. უთანასწორო ბრძოლაში ტყვედ ჩაიგდეს ძმები – დავითი და კონსტანტინე.

ტყვეები მურვან-ყრუს წარუდგინეს. უსჯულო სარდალმა დაცინვა დაუწყო შებორკილ ქრისტიანებს, მათ კი უპასუხეს: „სიცილი და ქადილი შენი ცუდ და ამაო არს ჩვენ ზედა, რამეთუ წუთ ჟამ არს დიდებამ შენი და ადრე განქარდების, რამეთუ არა ღირსებისა შენისათვის იქმნა ძლევა შენი ჩვენ ზედა, არამედ ცოდვათა ჩუენთათვის, რომელ გარდავყედიტ მცნებათა ღმრთისათა, იქმნა ფლობათ ქუენი ჩუენ ზედა, რათა გუნუართნეს ღმერთმან ჯელითა თქუენ უსჯულოთა და უღრმთოთა“. ამ კადნიერ პასუხზე მურვანი განრისხდა და წმინდანთა ცემა ბრძანა. ძმები მოთმინებით კმადლობდნენ უფალს.

დავითისა და კონსტანტინეს მხნეობით გაკვირვებულმა მურვანმა

ლიქნით მოინდომა ძმების მოდრეკა. მან დავითს უთხრა: „გამიგია შენი ვაჟეცაცობის ამბავი, ამიტომ გირჩევ, დაუტეო ცუდი და ამაო სიტყუა სიცოფისა თქუენისა და დაემორჩილო სჯულსა მუჰამედისა“. სასყიდლად პატივისა და სპასალარის წოდებას დაჰპირდა. წმ. დავითმა პირვეარი გამოისახა და უპასუხა: „ნუ იყოფინ ესე ჩუენდა, რაითა დაუტეოთ ნათელი და შეუდგეთ ბნელსა, ღმერთმან ჩუენმან განგვანათლა, რაჟამს ძე თვისი მოაველინა ქვეყნად და კაც იქმნა ჩუენთვის, ყოველი განგებულება თავს იდევ: ჯვარცმა, დაფლვა, აღდგომა, ამაღლება; კვალად მოვალს განსჯად ცხოველთა და მკუდართა. მაცხოვარმა წარავლინა მოწაფენი თჳსნი ყოველთა ქვეყანასა საქადაგებლად. ჩვენთან მისმა ორმა მოწაფემ იქადაგა და მოგვაქცია კერპთა მსახურებისაგან. ჩვენ, მის მიერ განსწავლულნი და განათლებულნი, ემონებთ სხვასა სჯულსა, არამედ მზად ვართ ქრისტესათჳს გვემასა, ტანჯვასა, ცეცხლსა, წყალსა, მახვილსა და სიკვდილსა“. შემდგომ, ამხილა ყურანი და სჯული აგარიანთა: „მუჰამედმა ცეცხლის მსახურებისაგან მოგაქციათ, მაგრამ ღმერთი ვერ შეგამეცნებინათ, ამიტომ ემსგავსებით იმ ნავდანთქმულთა, რომელნიც შუა ზღვაში გადარჩნენ, მაგრამ ნაპირს მინევენულნი დაინთქნენ“.

დავითის მხნე პასუხით განრისხებული მურვანი, კონსტანტინეს მიუბრუნდა და მისი გადაბირება მოინდომა, მაგრამ კონსტანტინემაც უშიშრად აღიარა წმ. სამება: „ვითარცა წამა და აღიარა უფალმან ჩემმან დავით... მეცა ვნამებ და აღვიარებ, რამეთუ ერთსა სჯულსა და ერთსა სარწმუნოებასა ზედა განსწავლულ ვართ და მრწამს მამა და ძე და სული წმიდა და მისთვის მოეკუდები“.

გამძვინვარებულმა მურვანმა ბრძანა, შიმშილითა და წყურვილით მოეუძღურებინათ ძმები. ათი დღის „მრავალფერი ტანჯვის“ შემდგომ, მან მოგვნი და მისანნი წარავლინა არგვეთელი წმინდანების მაჰმადის სჯულზე მოსაქცევად, მაგრამ ისინიც ვერაფერს გახდნენ.

ბოლოს, მოწამეები სიკვდილით დასაჯეს: ძმები წმ. კოზმანისა და დამიანეს ტაძრის მახლობლად, მდინარის ნაპირას გაიყვანეს, სასტიკად გვემეს, მერე ხელ-ფეხი შეუკრეს, ქედზე ლოდები გამოაბეს და მდინარეში გადაყარეს.

სიკვდილის წინ ძმებმა ილოცეს: „ჰოო, უფალო ღმერთო იესო ქრისტე, ძეო და სიტყვაო ღვთისა მამისაო, ვითარცა ისმინენ თხოვანი ჩუენნი და ღირს გუყვენენ წამებასა სახელისა შენისათჳს წმიდისა, ანცა შეისმინენ ვედრებანი და თხოვანი ჩუენ მონათა შენთანი და ვითარცა დავიმარხენით ჯორცნი ჩუენნი უხრწნელ და შეუგინებელ სახელისათჳს შენისა წმიდისა, ეგრეთვე შემდგომად წამებისა ჩუენისა დაჰმარხენ გუამნი ჩუენნი განუხრწნელად და დაურ-

ღვეველად და რომელთა ხადონ სახელითა ჩუენითა სახელსა შენსა წმიდასა, მსწრაფლ ენიენ წყალობაჲ შენი და მიეც შენდობაჲ ბრალთაჲ და ყვენ ასონი ჳორცთა ჩუენთანი მკურნალ ყოველ სენთა და უძღურებათა, დადებად ყოვლად საგალობელსა სახელისა შენისა".

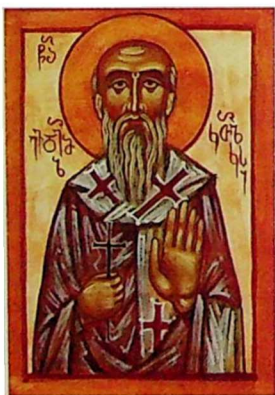
ზეციით გაისმა ხმა, რომელიც მათი თხოვნის შესმენას ადასტურებდა. ზეციური ხმით შეშინებული მტარვალეები გაიქცნენ.

ლამით აღსრულდა სასწაული: ზეციდან მინაზე სამი ნათელი სვეტი გარდამოვიდა, შუქმა გაანათა იქაურობა. ღვთის ნებით მონამეებს საკვრელები შეეხსნათ, „ლოდნი შემოეძარცვნეს ქედთა მათთა" და წმ. ნაწილები წყლის ზედაპირზე ამოტივტივდა. მთავართა მსახურებმა ცხედრები ნაპირზე გამოასვენეს. უცებ მათ მოესმათ ნათლის სვეტიდან გამომავალი ხმა: „აღიხუენით გუამნი წმიდათა მაგათ მონამეთანი და წარიყვანენით ტყით კერძო აღმოსავალით და სადა-იგი გთნდესთ, მუნ დაკრძალენით წმიდანი ეგე გუამნი მონამეთანი, რამეთუ მუნ არს ბრძანებაჲ უფლისა ღმრთისაჲ, რათა გებისა თანა არსთასა იყვნენ მუნ გებულცა გუამნი წმიდათა მონამეთანი".

მონამეთა წმ. ნაწილები დაკრძალეს წყალწითელას ნაპირზე მდებარე მურვან-ყრუს მიერ დარღვეულ ეკლესიაში.

წმინდა მოწამე ევდემოზ ათოლინოსი (†1642)

4 (17) ოქტომბერი

წმ. ევდემოზი საქართველოს სამოციქულო ეკლესიას მართავდა გამაჰმადიანებული მეფის, როსტომ-ხანის დროს. როსტომს, ქართლ-კახეთის მმართველობა შაჰ-აბასმა ჩააბარა, ქართლიდან თეიმურაზის განდევნის შემდეგ. გამაჰმადიანებული მეფე თითქოს შაჰის პოლიტიკასაც ატარებდა საქართველოში და ქართველობდა კიდეც. მან სამღვდელოებას ჯამაგირი დაუნიშნა, ტკბილადაც ექცეოდა, ეკლესიებსაც აშენებდა, მაგრამ სწორედ მისი მეფობის დროს „იწყო ქართლის წესმან და რიგმან გარდაცვალება. გამრავლდა სიძვა და არანმიდება, ცოდვა

იგი სოდომ-გომორული და მეძაობა და დედათა თანა აღრევა... შემოვიდა ზოგ-ზოგან ტყვის სყიდვაჲ თავადებისგან", აღზევდნენ „მეძაე-

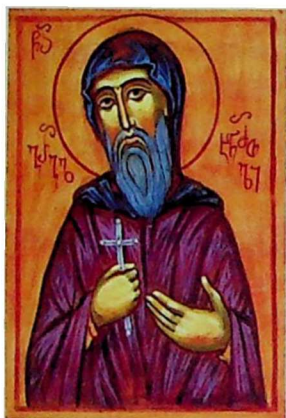
ნი და ბილწების მოქმედნი". მეფის ფუფუნებისა და ცოდვის მოყვარეობა თანდათანობით გადაედო ერს, „თვით სამღვდელმთავროსა და მღვდელმთავარნიცა მიდრკეს კეთილისაგან და აღერივნეს ერთა თანა... მოუძღურდა სჯული და განირყუნა წესი ეკლესიისა, რამეთუ არლარა ეძიებდნენ სულიერსა საქმესა, არამედ ხორცისთვის ზრუნვიდნენ ყოველნივე“.

„სიმართლის მოქმედნი და წრფელნი გულითა და ცოდვის მორიდალნი“, უპატიოქმნილნი, ცუდებად და შეუძლებლებად ნოდებულნი, სასოებით იტანდნენ ყოველგვარ გასაჭირს. გაუჭირდა ერის სულიერ მამას, მას არ შეეძლო შეგუებოდა ქართველთა დაცემას და მოქმედებდა კიდევ მწყემსმთავრისათვის შესაფერისი უშიშროებითა და თავდადებით. მან რამდენიმეჯერ შეკრიბა ქართლის წარჩინებული ვაჟკაცები სპარსელებთან საბრძოლველად; მისი გავლენით, ცალკეული მთავრები არ ემორჩილებოდნენ როსტომ-ხანის პოლიტიკას და თავიანთ სამთავროებს იცავდნენ მუსლიმანური ტრადიციების ზეგავლენისაგან. კათოლიკოსი ევდემოზი წინ აღუდგა ბაგრატიონთა და სხვა დიდებული გვარის შვილთა სიყრმიდანვე ყაენის კარზე აღზრდის იმდროინდელ ჩვეულებას. ევდემოზი არც მეფის პირდაპირ მხილებას ერიდებოდა – სადაც კი შეხვდებოდა როსტომ-ხანს, ყველგან ეუბნებოდა: „მაჰმადიანების მამა ხარ, და ქრისტიანთა მამინაცვალიო“. კათოლიკოს ევდემოზის სულიერი შვილი იყო როსტომ-ხანის მეუღლე, კეთილმორწმუნე დედოფალი, მანუჩარ დადიანის ასული, მარიამი. კათოლიკოს ევდემოზის მოღვაწეობითა და დედოფალ მარიამის თანადგომით, ქვეყანაში ისევ ცოცხლობდა სარწმუნოებრივ-ეროვნული სული, შენდებოდა ეკლესიები, იწერებოდა სასულიერო ხასიათის ლიტერატურა და ნელ-ნელა მალდებოდა პატრიოტული სულისკვეთება. როსტომ-ხანი კარგად ხედავდა კათოლიკოსის ორიენტაციასა და ავტორიტეტს. ევდემოზი ყველგან ქადაგებდა და კონკრეტულ გეგმებსაც ადგენდა ქართლის ტახტზე ქრისტიანი მეფის თეიმურაზის დასაბრუნებლად.

1642 წელს როსტომ-ხანმა შეიპყრო წმინდანი, მაგრამ ვერაფრით გატეხა. ქრისტეს და სამშობლოს სიყვარულით ანთებული კათოლიკოსი ევდემოზი, კიდევ უფრო მწვავედ ამხელდა მეფის ურჯულოებას და ხალხს მის წინააღმდეგ საბრძოლველად მოუწოდებდა. როსტომ-ხანმა საპყრობილეში მოაშთობინა წმინდანი, მისი გვამი კი შეურაცხყოფის მიზნით, ნარიყალას ციხიდან გადააგდებინა, აბანოების მხარეს.

ქრისტიანობისთვის წამებული ნეტარხსენებული კათოლიკოს-პატრიარქის გვამი ფარულად წამოიღეს ქრისტიანებმა და ანჩისხატის ტაძარში დაკრძალეს ჩრდილო-დასავლეთ კუთხეში.

ლირსი გრიგოლ ხანძთელი, ალარჯეთის სავანის
აღმაჟანახალი და არაქიანდრობი (†861)
5 (18) ოქტომბერი

VIII საუკუნეში, მურვან-ყრუსაგან მო-
ოხრებული კლარჯეთი გაუდაბურებული
იყო. არაბთა რისხვას განრიდებული წმ.
აშოტ კუროპალატი (ხს. 29 იანვარს) ქართ-
ლიდან კლარჯეთს ჩავიდა, წმ. მეფის ვახ-
ტანგ გორგასლის (ხს. 30 ნოემბერს) მიერ
აშენებული არტანუჯი, სატახტო ქალაქად
გამოაცხადა და დაიწყო ძალთა შეკრება სა-
ქართველოს გაერთიანებისათვის.

ამ დროს კიდევ ერთი ღვთივსულიერი
კაცი ჩავიდა ტაო-კლარჯეთში – ლირსი მა-
მა გრიგოლ ხანძთელი. იგი დიდგვაროვან-
თა შვილი იყო და ნერსე ერისთავის კარზე
იზრდებოდა – „საშოთგანვე დედისაჲთ შენირულ ღმრთისა დე-
დისაგან თჳსისა“.

ღვთისაგან გამორჩეული ყრმის „გულისხმიერობაჲ სწავლისაჲ
განსაკვირვებელი იყო ფრიად, რამეთუ მსწრაფლ ხოლო დაისწავ-
ლა დავითნი და ჴმითა სასწავლელი სწავლაჲ საეკლესიოჲ, სამოძ-
ღუროჲ ქართულსა ენასა შინა ყოველი დაისწავლა და მწიგნობრო-
ბაჲცა ისწავა მრავალთა ენათა და საღმრთონი წიგნნი, ზეპირით
მოიწვართნა“.

აღმზრდელებმა და მშობლებმა ნეტარი გრიგოლის მღვდლად
კურთხევა იწებეს. გრიგოლს მღვდლობის სურვილი ჰქონდა, მაგ-
რამ უდიდეს მოვალეობასაც გრძნობდა და უარი შეჰკადრა ერის-
მთავარს და მშობლებს: „ან პატივსა ვხედავ და პატიჟისაგან მეში-
ნისო“. ახლობლებმა მაინც დაითანხმეს: „მორჩილ იქმნენ ბრძანე-
ბასა ქრისტესსა და ჰმონე მას მღვდლობითა, რომელმან ივნო ჩუე-
ნთჳს, მღვდელმან მან საუკუნემან და ჩუენ ყოველნი გუაცხოვნა“.

სამღვდელო ხელდასხმის დროს, უძღურთა მკურნალმა და ნაკ-
ლოვანებათა აღმავსებელმა საღვთო მადლმა უფრო საცნაურ-ყო
წმ. გრიგოლის პიროვნება. ერი იხარებდა, „რაჲმს წმიდითა ხელი-
თა მისითა ლირს იქმნნეს მიღებად ჴორცსა და სისხლსა ქრისტესსა“.

შემდგომ, მთავრებმა ეპისკოპოსად კურთხევა დაუპირეს გრი-
გოლს. ამან კი ძალზე შეაკრთო მოძღვარი, იგრძნო „თავი თჳსი ჴო-
რციელად დიდებასა შინა“ და სასწრაფოდ განერიდა ახლობელთა

სურვილს; დატოვა დროებით, „შეცვალებადი პატივი ქუეყანისა, მოკუდავთა კაცთა სუფევისაჲ, მოპრიდა ჟამიერთა და ნივთიერთა ბუნებათა, რაჲთა უჟამოჲ იგი ნათელი უძღოდის უცვალებელსა დიდებასა სასუფეველსა ცათასა“.

წმ. გრიგოლი ტაო-კლარჯეთში წავიდა და თან წაიყვანა სამი თანამოსაგრე: დედის დისწული საბა – იშხნის განმაახლებელი და ეპისკოპოსი, თეოდორე – ნეძვის მაშენებელი და ქრისტეფორე – კვირიკეთის მაშენებელი. ესე ოთხნი ძმანი სარწმუნოებითა და საღმრთო სიყვარულით იყვნენ „ერთ ზრახვად შეკრულნი, ვითარცა სული ერთი ოთხთა გუჟამთა შინა დამტკიცებული“.

ძმები ქართლიდან მესხეთს ჩავიდნენ, მივიდნენ კლარჯეთს, ოპიზის წმ. იოანე ნათლისმცემლის მონასტერში და ორი წელი იღვანეს იქაურ მოძღვარ ამაზა გიორგისთან.

წმ. გრიგოლმა იცოდა კლარჯეთის უდაბნოში მცხოვრები განდეგილი ბერების მოღვაწეობის შესახებ; მათგან სწავლობდა ლოცვასა და მარხვას, სიმდაბლესა და სიყვარულს, სიმშვიდეს, უპოვარებას, მღვიძარებასა და მღუმარებას.

ოპიზაში ორწლიანი მოღვაწეობის შემდეგ, ღირსი გრიგოლი, ხანძთელ მეუდაბნოეს, მართალ და წმ. ბერს, ხუედიოსს ეწვია. ხუედიოსს ადრევე გამოუცხადა ღმერთმა, რომ ამ ადგილას მონასტერი აშენდებოდა „ჯელითა გრიგოლ მღვდელისა, კაცისა ღმრთისაჲთა და სულნელებაჲ ლოცვათა მისთაჲ, ვითარცა კეთილი საკუმეველი, აღინეოდის წინაშე ღმრთისა“. ბერმა ღირს მამას ხანძთის სანახები დაათვალიერებინა. გრიგოლს ძალზე მოეწონა იქაურობა და ძმებთან ერთად დაიწყო მონასტრის მშენებლობა. ბერებს უმძიმეს პირობებში უწევდათ მუშაობა, რადგან უდაბნო მთა-გორიანი იყო, ნიადაგი – კლდოვანი, მათ კი – სამუშაო იარაღებიც არ ჰქონდათ.

ხანძთის მახლობლად ცხოვრობდა სიმდიდრით, სიბრძნითა და ახოვანებით შემკული აზნაური, გაბრიელ დაფანჯული. გრიგოლმა დახმარებისთვის მიმართა მას. გაბრიელმა სიხარულით მისცა წმ. მამას ყველაფერი ქვითკირის ეკლესიის ასაშენებლად და კირით-ხურონიც დაახმარა. ასე აშენდა ხანძთის ძველი ეკლესია.

გაბრიელ დაფანჯულმა, აშოტ კუროპალატს წარუდგინა გრიგოლ ხანძთელი. პატივითა და სიყვარულით შეიტკბეს ერთმანეთი წმ. მეფემ და წმ. მამამ. აშოტმა „შენირნა ადგილნი კეთილნი და შატბერდისა ადგილი აგარაკად ხანძთისა. მაშინ სამთა მათ დიდებულთა ძეთა კურაპალატისათა – ადარნერსე, ბაგრატ და გუარამ – შენირეს თითოეულად, რაჲცა საწმარო მონასტერსა მისსა უქმდა, ყოველი უხუებით“.

არაბთა ბატონობისაგან სისხლდანრეტილ და სასომიხდილ სა-

ქართველოში კლარჯეთის უდაბნო იყო სიცოცხლის მომნიჭებელი ოაზისი. აქ თავი მოიყარეს ერის საუკეთესო შვილებმა, საღვთო მადლით აღვსილმა მამებმა.

ღვთისათნო ცხოვრებისა და მოშურნეობისათვის, კლარჯელ მეუდაბნოე მამებს, უფლისაგან სასწაულთმოქმედების ნიჭი ჰქონდათ მიმადლებული. ისინი იყვნენ „ღირსნი და სასწაულთმოქმედნი, მოთმინებისა სუეტნი, შეურყეველნი, ვითარცა განმტკიცებულნი დაუცემელად სუეტნი ცათანი“.

წმ. გრიგოლმა საბა იშხნელთან ერთად, კონსტანტინოპოლის წმ. ადგილები მოილოცა. იქიდან დაბრუნებულებმა, ტაოში წმ. მონამე აშოტ კუროპალატის მკვლელობის ამბავი შეიტყვეს. „მაშინ ტკივილისა ცრემლითა აღივსნეს ღმრთის-მსახურისა მის ჴელმწიფისა დაცემისათვს და ტირილითა სავსენი ულოცვიდეს მიცვალებულსა მას მეფესა“. გზად მიმავალ გრიგოლს და საბას, ღვთისაგან ეუწყათ კაცთაგან მიუვალ ადგილას მდებარე დანგრეულ იშხნის ეკლესიისკენ მიმავალი გზა; აგრეთვე ის, რომ ეკლესია საბას ხელით განახლდებოდა. გახარებულ საბას არ უნდოდა ხანძრის დაბრუნება, მაგრამ გრიგოლის თხოვნით, მცირედ ხანს დარჩა სულიერ მამასთან, შემდეგ კი – ორ ძმასთან ერთად, იშხანს წავიდა, ეკლესიის აღსადგენად.

წმ. გრიგოლი დიდად ზრუნავდა თავისი მონასტრისათვის. მან იერუსალიმში მიმავალ მეგობარს სთხოვა საბანმიდის ლავრის ტიპიკონის გადაწერა. მეგობარმა თხოვნა შეუსრულა. ნეტარმა გრიგოლმა „განაწესა წესი თვისისა ეკლესიისაჲ და მონასტრისაჲ, სიბრძნით განსაზღვრებული და მეცნიერებით განბრწყინებული და ყოველთაგან წმიდათა ადგილთა გამორჩევით შეკრებული, ვითარცა საფასე დაუღვენელთა კეთილთაჲ“.

მონასტრის ტიპიკონი მკაცრი იყო. მამა გრიგოლი „უდებთაგანს არ შეიწყნარებდა“. ძმების ქონებას შეადგენდა მცირე სარეცელი, შეურაცხი საგებელი და თითო სარწყული წყლისათვის. ბევრი მათგანი საერთოდ არ სვამდა ღვინოს, სხვანი კი – მცირედს იხმევდნენ. სენაკებში ცეცხლსა და სანთელს არ ანთებდნენ. თავად წმ. გრიგოლის სათნოებანი მხოლოდ უფალმა უწყოდა.

წმ. გრიგოლი უდიდესი ავტორიტეტი იყო არა მარტო კლარჯეთის უდაბნოს მამებისათვის, არამედ სრულიად საქართველოსათვის.

მირიან აზნაურის მძლავრებითა და მხოლოდ სამცხის ერისკაცთა თანადგომით, ეპისკოპოსთა მცირე კრებამ, ქართლის კათოლიკოსად დაადგინა მისი ვაჟი, წმ. გრიგოლ ხანძთელის აღზრდილი და სულიერი შვილი – არსენი (ხს. 25 სექტემბერს). ეს იყო სჯულის კანონის უხეში დარღვევა და ერისკაცის კადნიერი ჩარევა საეკლესიო

სიო საქმეებში, რამაც სამღვდელოებისა და მრევლის გულისწყრომა გამოიწვია.

გუარამ მამფალის ხელმძღვანელობით, ქართლისა და კლარჯეთის სამღვდელოებამ სადავო საკითხის გადასაჭრელად, საეკლესიო კრება მოიწვია ჯავახეთში. კრება, რომელსაც არსენი უნდა გადაეყენებინა. საეკლესიო სამართალი გუარამისა და იმ ეპისკოპოსთა მხარეს იყო, რომელთაც ღირსი ეფრემ მანყვერელი ედგა სათავეში. თვით ეფრემი თანამეზრდილი იყო არსენისა, ძალზე უყვარდა იგი, მაგრამ „სამართალ იყო სიტყვის-გებაჲ იგი“. ნეტარი გრიგოლის მოსელამდე სიტყვის თქმა ვერავინ გაბედა. ერუშელმა ეპისკოპოსმა თქვა: „ოდეს მოვიდეს ვარსკვლავი უდაბნოთაჲ, მაშინ წარემართოს საქმე და განზრახვა ყოველთაჲ“.

არსენს უეჭველი გადაყენება ემუქრებოდა, მაგრამ კრებაზე გამოცხადდა მამა ყოველთა მეუდაბნოეთა – გრიგოლ ხანძთელი. იგი საკვირველი სანახავი იყო: „სამოსელი იგი შეურაცხი, რომელ ემოსა მოხუცებულსა მას, ესრეთ ჩნდა, ვითარცა სამოსელი ნათლისა ბრწყინვალისა განუცდელისაჲ, ხოლო თავსა მისსა კუკული იხილვებოდა, ვითარცა გვრგვინი სამეუფოჲ“. მამები მიხვდნენ, რომ მისი სიტყვა ღვთიეგამოცხადებული იქნებოდა. მართლაც, როცა წმ. გრიგოლმა თქვა, რომ „ღმერთსა ებრძანა კათალიკოზობაჲ არსენისი სისრულისა მისისათჳს, არამედ მირიან მამან მისმან აუგიან ყო უფამოდ შესწრაფებითა, ვითარცა ადამ ჭამა ხილი იგი, რომელი არ-ღა მწიფე იყო“... – უდრტვინველად მიიღეს მისი ნაბრძანები. ამის შემდეგ მღელვარება ჩაცხრა. ეფრემსა და არსენს შორისაც განახლდა სიყვარული. კათოლიკოსმა არსენმა აკურთხა ხანძთის ძველი ეკლესია, მან თავის ღვთიესათნო ცხოვრებითა და ქრისტესმიერი სიყვარულით, ქართლის ეკლესიებს სიხარული მოჰფინა, „საყდარი მამამთავრობისაჲ შეამკო სრულიად და შეიმკო მადლითა“.

ღირსი გრიგოლის მადლმოსილი მოღვაწეობა დასავლეთ საქართველოსაც მისწვდა. წმ. მამამ მოიარა მთელი აფხაზეთი, თავისი მადლიანი სწავლებითა და ქადაგებით, გაათბო იქაური ქრისტიანები, შემდგომ კი – იმერ-ამერის საზღვარზე ააშენა უბისის მონასტერი, ვითარცა ნიშანსვეტი და წინასწარჭვრეტა დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოს გაერთიანებისა.

უფალი მრავალ სასწაულს ახდენდა ღირსი გრიგოლის ხელით. ერთხელ დეკანოზმა მნათეს უთხრა: „წადი მამა გრიგოლთან, გაიგე, სძინავს თუ ღვიძავს, ცისკრის ჟამიაო“. მნათე მივიდა გრიგოლის კელიასთან და ნახა, რომ სენაკიდან ნათელი გამოდიოდა. მან იცოდა, რომ ღირსი მამა არც ცეცხლს, არც კანდელს არ ანთებდა სენაკში და შეეშინდა, – ეგონა, ხანძარი იყო გაჩენილი. დეკანოზმა

მნათე დაამშვიდა: „ნუ გეშინინ! არა არს იგი ცეცხლი შემწველი, გარნა სული ღმრთისა განმანათლებელი“; მას ბევრჯერ ენახა ეს დიდებული ხილვა – ხელაპყრობით ლოცვად დამდგარი წმინდანი მზესავით ბრწყინავდა და მისი სხეულიდან ნათლის ისარნი გამოდიოდნენ ჯვრის სახედ.

ერთ ზამთარს ძმები ტყეში იყვნენ გასულნი შეშისათვის. მოულოდნელად დიდი ხე მოცურდა და ის-ის იყო მოხუცებული ბერი უნდა გადაეჩეხა ხევში, რომ ღირსმა გრიგოლმა ჯვარი გადასახა მას და თქვა: „სახელითა ქრისტესითა დადგე ძელო!“ სიტყვამან მისმან, ვითარცა კლდემან უძრავმან, დააყენა ადგილსა მას მყარსა მყინვარსა ზედა მოქანებული საშინელად“.

ღირსი გრიგოლის ლოცვით მრავალი კურნება და სასწაული აღესრულებოდა. მისი ლოცვით განიკურნა ორი წლის განრღვეული ჩვილი, სისხლმდინარე ქალი, რომელსაც ხელები სტკიოდა. წმ. მამასთან სარწმუნოებით მოსულნი იკურნებოდნენ სენთაგან არაწმიდეებისათა.

გრიგოლი მკაცრი დამცველი იყო ზნეობისა. მან ამხილა აშოტ კურაპალატი (ხს. 29 იანვარს), არ შეეპუა მის მაღალ მდგომარეობას; იცოდა, რომ მეფის არასწორი ქმედება დამაბრკოლებელი და დამლუპველი იყო ერისათვის.

ღირსი გრიგოლი საღმრთო სიყვარულით იხარებდა თანამოსარეებთან, მაგრამ იფქლთა შორის ღვარძლიც გამოერია: ანჩის დაქვრივებული კათედრა მძლავრებით მიიტაცა ვინმე ცქირმა, თბილისის ამირა საჰაკის ახლობელმა. უღირსი მღვდელმთავარი მრავალ ბოროტებას ჩადიოდა. მამები, განსაკუთრებით კი წმ. გრიგოლი, მკაცრად ამხელდნენ ცქირს; მან კი, ამპარტავნებისგან ძლეულმა, საღმრთო შიში განაგდო და ვილაც ანჩელი კაცი მოისყიდა ღირსი გრიგოლის მოსაკლავად. მკვლელმა იხილა, „სასწაული დიდი წმიდასა მას ზედა ზეგარდამო, რამეთუ სვეტი ნათლისაჲ ფრიად ბრწყინვალეჲ ცად აღწევნული ჰფარვიდა მას. და იყო თავსა მისსა ჯუარი თუალთ-შეუდგამი გარემო მისა ცის-სარტყელის სახედ, შუენიერად რაჲ გამოჩნდის ჟამსა წკმისასა.“ მკვლელს მოულოდნელად მკლავი გაუხმა და მხოლოდ ღირსი გრიგოლის ლოცვით განიკურნა. ანჩი მოწვეულმა კრებამ პატივისაგან განკვეთა ცქირი. ხარისხაყრილი ცქირი თბილისში წავიდა საჰაკ ამირასთან; მისი დახმარებით ხელახლა ჩაიგდო ხელში ანჩის საყდარი და ხალხი მიუსია ხანძთის მონასტერს დასარბევად. ღირსი გრიგოლი ცრემლებით ევედრებოდა უფალს მონასტრისა და ძმების დაცვას. მას უფლის ანგელოზისგან ეუწყა, რომ ცქირი დაისჯებოდა. მართლაც, ორი დღის შემდეგ, ეს უკანასკნელი მოულოდნელად გარდაიცვალა.

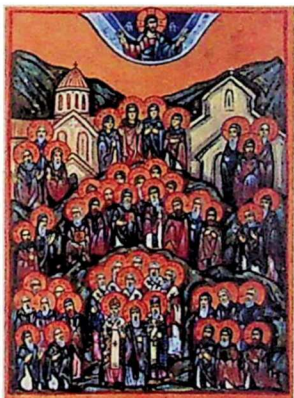
ლირს გრიგოლს უფლისგან წინასწარ ეუწყა ხორცთაგან განსე-
ლის დღე. მან კლარჯეთის უდაბნოს მონასტრებში სანთლები დაგ-
ზავნა და შეუთვალა, რომ ამ დღეს სანთლები აენთოთ და ელოცათ
მისთვის. მიცვალების დღეს წმინდანთან მეუდაბნოე მამები მივიდ-
ნენ პატივის მისაგებად და კურთხევის გამოსათხოვად.

გრიგოლმა აკურთხა მამები, უკანასკნელად დაარიგა და ლოც-
ვით შეპყვებრა სული უფალს. ზეციდან გაისმა ხმა: „ნუ გეშინინ მო-
სლვად ჩუენ თანა, მსახურო ქრისტესო სანატრელო, რამეთუ ქუე-
ყანისა ანგელოზსა და ზეცისა კაცსა გინესს მეუფჳ ცათაჲ ქრისტჳ.
ან მოვედ სიხარულით და უფლისა შენისა თანა იხარებდ დაუსრუ-
ლებელად, რამეთუ ნეტარ ხარ შენ შორის კაცთა ნეტარსა მას ღი-
დებასა დამკვიდრებად განმზადებული და მხიარული საუკუნოდ“.

მადლით სავსე, სიბრძნით განსრულებული, კეთილად განმგებე-
ლი მოღვაწე და უდაბნოთა ქალაქმყოფელი, ღირსი მამა გრიგოლ
ხანძთელი გარდაიცვალა 102 წლის ასაკში, 861 წლის 5 ოქტომბერს.

წმინდანის ნეშტი, საკუთარი ანდერძისამებრ, დაკრძალეს ხანძ-
თის მონასტერში, ძმათა საფლავებს შორის.

კლარჯეთის უდაბნოს ღირსნი მამანი და ღვთანი (VIII-IX სს.) 5 (18) ოქტომბერი

ტაო-კლარჯეთი, ქართველი კაცის
ცნობიერებაში ყოველთვის სიწმინდის,
ერთიანობისა და სიძლიერის ნანატრ და
ტკივილიან გრძნობას უკავშირდება. VIII-IX
საუკუნეებში, როცა არაბთა ბატონობის
გამო ქართლში კულტურული ცხოვრება
ჩამკვდარი იყო, რწმენა – მინავლებული,
ეროვნული თვითშეგნება – დაქვეითებული,
არაბთა შემოსევებისგან და ქოლერის ეპი-
დემიისგან გაუდაბურებული და გაუკაცრიელე-
ბული ტაო-კლარჯეთი, ეკლესია-მონასტრებით
გადაიფარა. „ყოველ მონასტერში იყო სკოლა,
სემინარია, სადაც ასწავლიდნენ წერა-კით-
ხვას, საღმრთო სჯულს, ფილოსოფიას, ბერძნულს და სხვა ენებს,
გალობას, კალიგრაფიას, მხატვრობას, ოქრომჭედლობას და სხვა.

აქედან გამოდიოდნენ მღვდელ-მოძღვარნი, მთარგმნელები და გამამწერნი წიგნებისა, მინიატურისტები და ოქრომჭედელნი“ (წმ. ექვთიმე თაყაიშვილი). ვარსკვლავებივით მომრავლებულ ბერმონაზონთა ლოცვა საკმეველივით აღინეოდა ზეცისკენ. ინერებოდა აგიოგრაფიული ნაწარმოებები, ორიგინალური საგალობლებით ივსებოდა ლიტურგიკული კრებულები, ითარგმნებოდა საღმრთო წიგნები... ამ პერიოდის ლიტერატურული ძეგლები იმდენადაა გამსჭვალული ეროვნულ-ქართული ხასიათითა და სულით, რომ ამ ხანას, ჩვენი მწერლობის ეროვნული ხანა ეწოდა...

ტაო-კლარჯეთმა ახალი სული შთაჰბერა საქართველოს, „მამულის ჩვეულებისაებრ სავალი გზა“ გაუკაფა გზაშეცთომილ ქართველებს. მთელი ამ საქმიანობის სულისჩამდგმელი იყო წმ. გრიგოლ ხანძთელი – „მადლითა სავსე, განსრულებული სიბრძნითა, დიდი მღვდელი და კეთილად განმგებელი მოღვაწე და უდაბნოთა ქალაქმყოფელი...“

ყველაზე მეტი ცნობა გრიგოლ ხანძთელისა და ტაო-კლარჯეთში მოღვაწე სხვა დედათა და მამათა შესახებ შემოგვინახა წმ. გიორგი მერჩულის „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებამ“. გიორგი მერჩულე ხანძთის უდაბნოში მოღვაწეობდა X საუკუნეში. მისი ზედწოდება – მერჩულე – რჯულის მცოდნეს, ღვთისმეტყველს უნდა ნიშნავდეს.

გიორგი მერჩულე გვანდის ცნობას წმ. ნერსე III კათოლიკოსის შესახებ. ნერსე ეროვნებით სომეხი იყო. იგი აღიარებდა მართლმადიდებლურ (დიოფიზიტურ) მრწამსს და მოღვაწეობდა ქართველი მამების გვერდით (VI-VII საუკუნეებში ტაო-კლარჯეთისთვის თავი შეუფარებიათ სამშობლოდან დევნილ დიოფიზიტ სომეხებს). წმ. ნერსემ VII საუკუნის 30-იან წლებში საფუძველი ჩაუყარა იშხნის ტაძარს და იქვე მოღვაწეობდა სინმიდითა და სასწაულთქმედებით.

წმ. ილარიონ კათოლიკოსი „მამა და მაშენებელი წყაროსთავისაჲ“. სინმიდისა და სიბრძნის გამო, არჩეულ იქნა ქართლის კათოლიკოსად. ამ ხარისხში წმინდანის მოღვაწეობა მოიცავს პერიოდს, დაახლოებით IX ს-ის 50-იანი წლების ბოლოდან – 860 წლამდე. ქართლის კათოლიკოსთა სიაში, წმ. ილარიონი მოხსენიებულია გაბრიელ II-ის (დაახ. IX ს-ის 30-50-იანი წლები) შემდეგ და წმ. არსენ I დიდის (დაახ. 860-887 წწ.) წინ.

წმ. სტეფანე მტბევარი ტბეთის პირველი ეპისკოპოსი იყო. იგი ცნობილია, როგორც საეკლესიო მწერალი და პაგიოგრაფი, ტაო-კლარჯეთის ლიტერატურული სკოლის ერთ-ერთი ბრწყინვალე წარმომადგენელი. მის კალამს ეკუთვნის ორიგინალური თხზულება „წამებაჲ წმიდისა მოწამისა გობრონისი“.

წმ. ზაქარია ანჩელი ბავშვობიდან გამოირჩეოდა ღვთისმოშიშებითა და სიყვარულით, იგი წმ. მეფსალმუნე დავითის მსგავსად, ბავშვობიდანვე

მწყემსის ლალი და მკაცრი ცხოვრების წესით იზრდებოდა. წმინდანი ბავშვური გულწრფელებით შემოიკრებდა თავის თანატოლებს და საოცარი სიზუსტით იმეორებდა ეკლესია-მონასტრებში ნანახ და გაგონილ ღვთისმსახურთა მოქმედებებსა და სიტყვებს. ერთხელ მის ასეთ ბავშვურ თამაშობას შეესწრო ანჩელი ეპისკოპოსი, რომელმაც ყრმა ზაქარიას თავზე „ზეცით მონევენული“ ნათლის სვეტი იხილა. ღვთის მინიშნებით სრულწლოვანებას მიღწეული წმინდანი, მალე მთელი საძმოს მოძღვარი შეიქნა. მისი ლოცვით უამრავი სასწაული აღესრულებოდა: მან ლოცვით შეაჩერა კედლის მოწყვეტილი უზარმაზარი ლოდი, განდევნა მონასტრის ბაღ-ვენახს შესეული ფრინველები და კალიები, შემუსრა ორი საშინელი გველი, რომლის შიშით ძმები ვენახში ველარ მიდიოდნენ სამუშაოდ. ასეთი სიმძიდით გამორჩეული წმ. ზაქარია მღვდელმთავრად იქნა დადგენილი ანჩის კათედრაზე.

წმ. მაკარი ანჩელს წმ. გრიგოლ ხანძთელის მიცვალების ჟამს, 861 წელს ეპყრა ანჩის კათედრა.

წმ. ეზრა ანჩელი – „დიდებულთა აზნაურთა, დაფანჩულთა შვილი“ – X საუკუნის მოღვაწე იყო.

წმ. საბა იშხნელი, წმ. გრიგოლ ხანძთელის დეიდაშვილი და მისი ერთ-ერთი პირველი თანამზრახველი იყო. მან ხელმეორედ ააშენა წმ. ნერსე კათოლიკოსის მიერ იშხანში აგებული ეკლესია, რომელიც უკვე დანგრეული იყო და მისი ეპისკოპოსი გახდა. წმ. საბამ მტკიცე და შეუვალი ტონით დაანახა მეფე ბაგრატ კუროპალატს მიწიერ და ზეციურ მეუფებათა ურთიერთდამოკიდებულება, და ქრისტეს მეუფების უპირატესობა ყოველგვარ ამქვეყნიურ მეუფებაზე. „დიდებულო მეფეო, შენ ქუეყანისა ხელმწიფე ხარ, ხოლო ქრისტე ზეცისა და ქუეყანისა და ქუესკნელთა. შენ ნათესავთა ამათ მეფე ხარ, ხოლო ქრისტე ყოველთა დაბადებულთა; შენ წარმავალთა ამათ ჟამთა მეფე ხარ, ხოლო ქრისტე საუკუნო მეუფე“...

წმ. საბამ გულწრფელი თავმდაბლობითა და კრძალვით უმასპინძლა იშხნის ეკლესიის დასათვალიერებლად ჩასულ წმ. გრიგოლსა და მეფე ბაგრატ კუროპალატს. მან წმ. გრიგოლი თავის საეპისკოპოსო ტახტზე დასვა და თვითონ გვერდით მიუჯდა.

წმ. იოანე – „ახალი იგი ქრისტეს მოწამე... სანატრელი“ – მოღვაწეობდა ხანძთის მონასტერში. იგი იერუსალიმში გაემგზავრა წმ. ადგილების მოსალოცად; ქალაქ ბაღდადში სარკინოზებმა შეიპყრეს და წამებით აიძულეს ქრისტიანობის უარყოფა, მაგრამ მან სისხლის დათხევით დაამტკიცა მაცხოვრის სარწმუნოებისადმი ერთგულება.

წმ. თეოდორე, ნიქვის მაშენებელი და წმ. ქრისტეფორე, კვირიკეთის მაშენებელი, წმ. გრიგოლ ხანძთელის სულიერი შვილები, მისი

პირველი თანამზრახველნი და თანამდგომნი, მოძღვართან ერთად მოღვაწეობდნენ ჯერ ოპიზაში, შემდეგ კი – ხანძთაში. წმ. მამებმა გადაწყვიტეს საქართველოს დასავლეთ კუთხეში, აფხაზეთში წასვლა და იქ სამონასტრო ცხოვრების აღორძინება. გზად, სამცხეში, მათ ადგილობრივმა აზნაურმა მირიანმა აღსაზრდელად მიაბარა უსაყვარლესი შვილი, ექვსი წლის არსენი (შემდგომში ქართლის კათოლიკოსი არსენი დიდი; ხს. 25 სექტემბერს).

წმ. გრიგოლ ხანძთელმა გადაწყვიტა, უკან დაებრუნებინა თეოდორე და ქრისტეფორე და თვითონაც აფხაზეთს გაემგზავრა. გზაში მან დაიმონაფა ყრმა ეფრემი (შემდგომში – ანყურის სასწაულთმოქმედი მღვდელმთავარი; ხს. 30 აპრილს). წმ. გრიგოლმა ეფრემი და არსენი ხანძთაში დაბრუნებულ თეოდორესა და ქრისტეფორეს ჩააბარა აღსაზრდელად, თან პირობაც ჩამოართვა, რომ ყრმების აღზრდამდე ისინი ხანძთიდან არ წავიდოდნენ.

როდესაც ეფრემი და არსენი გაიზარდნენ „სრულნი სიბრძნითა“, წმ. მამებმა დატოვეს ხანძთის უდაბნო და დააარსეს ნეძვისა და კვირიკეთის ცნობილი მონასტრები, სადაც სიცოცხლის ბოლომდე მოღვაწეობდნენ.

წმ. ამბა გიორგი, ამონა, პეტრე და მაკარი მოღვაწეობდნენ ოპიზის უდაბნოში. ბერმონაზონთა სულიერი გამოცდილების გასაზიარებლად წმ. გრიგოლ ხანძთელი რამდენიმე ძმასთან ერთად ოპიზის უდაბნოში წავიდა, სადაც მან ორი წელი გაატარა. იმ დროს ოპიზის უდაბნოს წმ. იოანე ნათლისმცემლის მონასტერს წინამძღვრობდა წმ. ამბა გიორგი, რომელიც სავანის მესამე ილუმენი იყო, წმ. ანდრია და წმ. სამუელის შემდეგ. ამბა გიორგიმ „საღმრთოითა ცნობითა“ გულისხმა-ჰყო „ღირსებისა მათისა მადლი და შეიწყნარნა იგინი სიხარულით არა ვითარცა მოწაფენი, არამედ ვითარცა უზეშთაესნი მისა, რამეთუ პატივი ზეგარდამო ღმრთისა მიერ მონიჭებად იყო მათდა“. სწორედ ამ ნეტარი ოპიზელი მამების წმ. ცხოვრებაზე დაკვირვებით განიმტკიცა წმ. გრიგოლმა ლოცვის, მარხვის, სიმდაბლისა და სიმშვიდის სათნოებანი. ისტორიას შემორჩა 913 წელს ოპიზის უდაბნოში გადანერვილი წმ. სახარება.

IX საუკუნის მეორე ნახევარში ზარზმაში წმ. სერაპიონ ზარზმელმა (ხს. 29 ოქტომბერს) დააარსა ზარზმის ცნობილი მონასტერი. ამ მონასტერში გაბრწყინდა სინმიდითა და სასწაულთქმედებით წმ. სერაპიონის ძმისშვილი წმ. ბასილ ზარზმელი, ავტორი „სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრებისა“. წმ. ბასილიმ შემოგვინახა ცნობები ამ მონასტერში მოღვაწე სხვა მამების შესახებაც.

წმ. გიორგი – „კაცი კეთილითა სათნოებითა ბრწყინვალე და ტკბილი სიტყვითა და საქმითა“, წმ. სერაპიონის შემდეგ წინამძღვრობდა

ზარზმის სავანეს. წმ. გიორგის შეენაცვლა წმ. მიქაელი, რომელმაც წმ. სერაპიონის წინასწარმეტყველებისაებრ, დაიწყო მეორე ტაძრის მშენებლობა ზარზმაში. ეს საქმე განასრულა ზარზმის მომდევნო წინამძღვარმა — წმ. პავლემ, „კაცმა, წამებულმა ყოვლისა მიერ ერისა“.

წმ. ხვედიოსი, „კაცი მართალი და წმიდა“, დაყუდებული ბერი იყო და ხანძთის სანახებში მოღვაწეობდა. მას საღმრთო გამოცხადებით წინასწარ ეუწყა ხანძთაში წმ. გრიგოლის ჩასვლის შესახებ და სიხარულით შეიწყნარა მასთან მისული ძმათა კრებული. წმ. ხვედიოსმა დალოცა და თვითონაც ლოცვა-კურთხევა ითხოვა წმ. გრიგოლ ხანძთელისაგან, თან ისურვა, ცალკე გამოქვაბულში განეგრძო ცხოვრება, რომ მარტომყოფობის აღთქმა არ დაერღვია. წმ. ხვედიოსის გარდაცვალების შემდეგ მისი მღვიმე საოცარი კეთილსურნელებით აივსო.

წმ. ეპიფანე წმ. გრიგოლ ხანძთელის სულიერი შვილი იყო. სასწაულთქმედებითა და სიმტკიცით შემკული მამა უდიდესი მორჩილებითა და თავმდაბლობით გამოირჩეოდა. მის წმ. ლოცვას სწეულებისაგან სასიკვდილოდ განწირული მრავალი ადამიანი განუეურნავს. ეპიფანეს სინმიდესა და მორჩილებაში მრავალჯერ დარწმუნებული წმ. გრიგოლ ხანძთელი ძმებს მოუწოდებდა, ენახათ „სიმდაბლე საქმით სრული ეპიფანესი“.

წმ. მატო მოღვაწეობდა ხანძთის უდაბნოში. მერეს დედათა მონასტრის წინამძღვრის გარდაცვალების შემდეგ, იგი ორმოცი წლის განმავლობაში წინამძღვრობდა ამ მონასტერს და „ექმნა ყოველთა სახე კეთილისა“. მის სინმიდესა და ასკეტიზმზე მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ ამ ხნის განმავლობაში მას დედებთან ერთად არასდროს უჭამია პური და არც არაფერი გამოურთმევია მათთვის უშუალოდ ხელიდან ხელში; ღრმად მოხუცებულმა და დასწეულებულმა წმინდანმა თავი აარიდა დედების ხელით მსახურებას, მამათა მონასტერში მოღვაწე თავის ნათესავს სთხოვა, თან წაეყვანა და ერთი წლის შემდეგ გარდაიცვალა.

წმ. ზენონი სამცხელი დიდგვაროვნის შვილი იყო. მას, სიყრმიდანვე ღვთისმსახურებით აღზრდილს, ბერობა ჰქონდა გადამწყვეტილი. განზრახვის შესრულებამდე ცოტა ხნით ადრე ერთმა „უკეთურმან კაცმან“ მისი და მოიტაცა. ცხენზე ამხედრებული და შეიარაღებული ზენონი გამოუდგა დის გამტაცებელს, მაგრამ გზაზე მტანჯველმა ფიქრებმა შეიპყრო: „მე ვარ ჭაბუკ სახელოვან და რომელსა ვსდევ, ფრიად შეურაცხ არს“. რომ დავენიო და მოვკლა, სულს წარვიწყმედ, უკან რომ დავბრუნდე, ესეც სირცხვილიაო, და გადამწყვიტა: „აღთქმამ მონაზონებისა ან ალუსრულო უფალსა“. შემდგომში იგი წმ. გრიგოლ

ხანძთელის უახლოესი მოწაფე გახდა.

„სათნოებათა საუნჯე, მონაზონებისა წესი წმიდა, კლარჯეთისა უდაბნოთა ზღუდე“ – წმ. ზენონი ღრმა მოხუცებულობაში აღესრულა.

ხანძთის წინამძღვარი, მამა იოანე – ცნობილია იმით, რომ მან დაასრულა თავისი წინამორბედის, „ნათესავით აზნაურის“, მამა არსენის მიერ დაწყებული ხანძთის ახალი ეკლესიის მშენებლობა. „ორნივე ესე ხანძთას მამობასა შინა აღესრულნეს“.

წმ. ბასილი ხანძთელი წმ. გრიგოლ ხანძთელის დედის მსახური ქალის შვილი იყო. გრიგოლს მისთვის წინასწარ განუცხადებია, რომ იგი ხანძთის წინამძღვარი გახდებოდა.

წმ. თეოდორე და მისი ძმა წმ. იოანე ერთად მოღვაწეობდნენ ხანძთის მონასტერში. წმ. თეოდორე მონასტრის წინამძღვარი იყო, სწორედ ამ წმ. მამებს ახსენებს წმ. გიორგი მერჩულე თავისი ცნობილი თხზულების – „წმ. გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ თანაავტორებად, თუმცა, როგორც ისტორიკოსები ვარაუდობენ, ისინი იყვნენ არა უშუალოდ თხზულების თანაავტორნი, არამედ ამ წმ. საქმის მაკურთხეველნი და ხელშემწყობნი.

ამავე მონასტერში მოღვაწეობდა წმიდითა და სასწაულთქმედებით ცნობილი ბერი გაბრიელი, რომელიც ერთგულად ემსახურებოდა მონასტერში მცხოვრებ სწულს და მოხუცებულ ბერებს. წმ. გაბრიელი ყველას მოუთხრობდა მისთვის ცნობილი მამების მოღვაწეობის შესახებ და მოუწოდებდა, მტკიცედ დაეცვათ მონასტერში ცხოვრების მამათა მიერ დადგენილი წესები.

წმ. დიმიტრიოსი – ნეტარი დედის, წმ. ფებრონიას გაზრდილი იყო. იგი წმ. მამა გრიგოლ ხანძთელს დაემოწაფა და ეს „ქრისტეშემოსილი“ შვილი გრიგოლ ხანძთელისა „შერაცხილ იყო პირველთა თანა მოწაფეთა მისთა“. იგი იხსენიება იმ წმ. მამების გვერდით, „რომელთაგან მრავალნი უდიდესსა საზომსა მონაზონებისასა მიწვეწულ იყვნენ და სასწაულნი დიდნი მათ მიერ იქმნებოდეს ხორცთა შინა ყოფასა მათსა და შემდგომად სიკვდილისა მათისა“. წმ. დიმიტრიოსი იერუსალიმის სინმიდეების მოსალოცად გაემგზავრა და იქ გარდაიცვალა. სიკვდილის წინ მან წერილი მისწერა წმ. ფებრონიას და წმ. გრიგოლ ხანძთელს.

წმ. არსენი და მაკარი – „კეთილნი მონაზონნი, სრული სიბრძნითა და სასწაულთა მოქმედნი“, წმ. ეფრემ მანყვერელის (ხს. 17 აპრილს) ნათესავები იყვნენ. ისინი იერუსალიმის საბანშიდის მონასტერში მოღვაწეობდნენ და მუდმივი კავშირი ჰქონდათ ხანძთელ ბერებთან. წმ. არსენი და მაკარი ხშირად სწერდნენ წერილებს ხანძთაში მოღვაწე მამებს – მათ ერთმანეთთან აკავშირებდათ ქრისტესმიერი სიყვარული

და დედა-ეკლესიისა და სამშობლოს თავდადებული მსახურება.

„დიდი შიო საკვირველთმოქმედი, რომელი, ვითარცა მთიები განთიადისა, ბრწყინვიდა ქვეყანასა ქართლისასა,“ ბასილ ზარზმელის ცნობით, იგი წმ. მიქელ პარეხელის (ხს. 27 მაისს) მოძღვარი იყო.

წმ. ბასილი და მარკელაოზი „სრულნი და ბრწყინვალენი სათნოებითა“ წმ. მიქელ პარეხელის მონაფეები იყვნენ. მამა ბასილი, რომელიც წმ. მიქელის შემდეგაც „პარეხთა მკვიდრ იყო“, მოძღვრის სიახლოვეს დაუკრძალავთ. სარწმუნოებით მისულებს, წმ. საფლავებიდან კურნება მიემადლებოდათ.

წმ. დავითი – „წმიდათა უხორცოთა“ მსგავსი დიდი და სანატრელი მამა, „მაშენებელი მონასტერთა“, მიძნაძოროს სავანეს წინამძღვრობდა. იგი იყო სულიერი მოძღვარი წმ. ილარიონ კათოლიკოსისა.

წმ. იაკობი – „მრავალფერი მადლით“ შემკული X საუკუნის დიდი მამა, თავდაპირველად შატბერდში მოღვაწეობდა, შემდეგ კი – მიძნაძოროს ხევში დამკვიდრდა და „ბრწყინვიდა... ვითარცა მთიები შორის ვარსკვლავთა“.

„დიდი სოფრონ, სანატრელი მამაჲ, შატბერდის ეკლესიისა განახლებით აღმაშენებელი და უკუნისამდე გვირგვინი მისი“, ცნობილი საეკლესიო მწერალი იყო. სამწუხაროდ, ჩვენამდე ვერ მოაღწია მისმა ლიტერატურულმა მემკვიდრეობამ. წმ. გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების აღმწერელი წმ. გიორგი მერჩულე მას იმ ბრძენ და სრულ მამათა რიცხვს მიაკუთვნებს, რომელთაგან ელოდა იგი „ცხოვრებისა ამის დაწერად“. ამავე მონასტერში მოღვაწეობდა წმ. გრიგოლ შატბერდელიც. საბედნიეროდ, დროთა ავბედითობას გადაურჩა და ჩვენამდე მოაღწია ამ მონასტერში შესრულებულმა და გადანერილმა X ს-ის ისეთმა წერილობითმა ძეგლებმა, როგორიცაა: შატბერდის კრებული, უდაბნოს მრავალთავი, ჰადიშის, ჯრუჭისა და პარხალის სახარებების სახელით ცნობილი ხელნაწერები.

წმ. ზაქარიამ ააგო ბერეთელთის ცნობილი მონასტერი და სათავე დაუდო შემდგომში აქ მცხოვრები წმ. მამების სინმიდითა და სიბრძნით მოღვაწეობას.

წმ. ილარიონ პარეხელს, ამ წმინდა და ღმერთშემოსილ მამას, წმ. გიორგი მერჩულე იხსენიებს, როგორც მისი დროის ერთ-ერთ თვალსაჩინო მწერალსა და საეკლესიო მოღვაწეს.

წმ. ილარიონი, უბისის მამასახლისი, დიდხანს მოღვაწეობდა იერუსალიმის საბანძიდის ქართველთა მონასტერში. მოხუცებულობაში წმ. მამა საქართველოში ჩამოვიდა და ხანძთის მონასტერში დაემკვიდრა. უაღრესად წიგნიერ და განათლებულ წმ. ილარიონს დაევალა უბისის ეკლესიის აშენება და იქ მოღვაწეობდა სიკვდილამდე.

წმ. ფებრონია მოღვაწეობდა სამცხეში, მერეს დედათა მონასტერში.

წმ. ფებრონიასა და წმ. გრიგოლ ხანძთელს საღმრთო სიყვარული და გულითადი მეგობრობა აკავშირებდათ ერთმანეთთან.

წმ. ფებრონიას სინმიდესა და სიბრძნეზე მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ წმ. მამათა კრებული „თვნიერ დედისა ფებრონიას განზრახვისა“ საქმესა არა ხელ-ჰყოფდა. წმ. ფებრონიას ჩააბარა წმ. გრიგოლ ხანძთელმა მეფე აშოტ კუროპალატის (შემდგომ – წმ. მონამის; ხს. 29 იანვარს) სახლიდან ძალით წამოყვანილი ქალი, რომლის მიმართაც მეფეს „გარდარეული სიყვარული“ ჰქონდა. წმ. ფებრონიამ შეძლო, მეფისთვის მტკიცე უარი ეთქვა დედაკაცის სასახლეში დაბრუნებაზე. ცნობილია, რომ წმ. ფებრონიას ზეციური ანგელოზები აუწყებდნენ ღვთის ნებას.

წმ. ფებრონიასთან ერთად მოღვაწეობდა წმ. თემესტია, რომელიც ორმოცი წლის განმავლობაში ემსახურებოდა მერეს დედათა მონასტერში მწირველ მღვდელ წმ. მატოს. როგორც თვითონ წმ. თემესტია აღნიშნავდა, ისეთი მოკრძალებული იყო მათი ურთიერთობა, რომ წმ. მატოს უშუალოდ მისი ხელიდან საცეცხლურიც კი არ მიუღია არასდროს.

მერეს დედათა მონასტერში დაყუდებით მოღვაწეობდა წმ. ანატოლე („რომელსა უწოდეს ანტონიოს“). ზეციურ უხორცო ძალთა მსგავსი ცხოვრებით გაბრწყინებულ წმ. დედას ხშირად ეცხადებოდნენ ანგელოზები. სანატრელ დედებს თემესტიასა და ანატოლეს ანგელოზთაგან ეუწყათ მათი მოძღვრის, წმ. მატოს ამქვეყნიდან განსვლაც.

წმ. დედათა დასში ასევე გამორჩეული სინმიდითა და სიმდაბლით მოღვაწეობდა წმ. ანასტასია. იგი წარმოშობით აფხაზეთიდან იყო, შემორჩენილია მისი საერო სახელი – ბევრელი. იგი მეფე ადარნასეს ცოლი იყო და, როგორც დედოფალი, უაღრესად შეენეოდა მერეს დედათა მონასტერს. მეფე ადარნასეს მიერ დედოფლის უკანონოდ მოძულების შემდეგ ბევრელი დედათა მონასტერში მივიდა და იქ აღიკვეცა, ანასტასიას სახელით.

წმ. ანასტასია მონასტერში ყველაზე მძიმე მორჩილების საქმეებს აღასრულებდა, მარადუამ ძაძა ემოსა, თავისი ხელით ეზიდებოდა შეშას ტყიდან და გამუდმებით ლოცულობდა.

წმ. ანასტასიას ყოფილი მეუღლე, მეფე ადარნასე, მოულოდნელად დასნეულდა. მან მოციქულები გაგზავნა ფერსათის მონასტერში, სადაც იმ დროს წმ. ანასტასია მოღვაწეობდა და შენდობა ითხოვა წმინდანისაგან. წმ. ანასტასიამ ილოცა დასნეულებული მეფისათვის: „ქრისტემან შეუნდვენ ყოველნი ცოდვანი და განკურნენ სულით და ხორცით“, რის შემდეგაც, ადარნასე „მსწრაფლ ხოლო განიკურნა“.

სინმიდითა და სიმდაბლით გაბრწყინებული წმ. ანასტასია სიც-

ოცხლის ბოლომდე ფერსათის დედათა მონასტერში მოღვაწეობდა. სიცოცხლეში სასწაულთქმედებით ცნობილი წმინდანი მიცვალების შემდგომაც სასწაულებით განაბრწყინა ღმერთმა; მის საფლავთან განიკურნნენ მისი დასწეულელები შვილები, გურგენ კუროპალატი და სუმბატი, რამაც დასაბამი მისცა სხვადასხვა სწეულებებით შეპყრობილთა განკურნებას წმ. ანასტასიას საფლავთან.

ზემოთდასახელებულ წმ. მამათა და დედათა სისხლით და ოფლით გაპოხილი ტაო-კლარჯეთის მიწა – საქართველოს უძველესი, ისტორიული ტერიტორია, რომელიც დღესაც ქართველებითაა დასახლებული, 1921 წლიდან (კომუნისტური რეჟიმის მიერ დამოუკიდებელი საქართველოს სახელმწიფოებრიობის გაუქმების შემდეგ), თურქეთის სახელმწიფოს შემადგენლობაში იმყოფება; საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის კუთვნილი საეპისკოპოსო კათედრები და ეკლესია-მონასტრები ხშირად სომხეთის კუთვნილებად ცხადდება, მაგრამ ისტორიული სინამდვილის უგულებელყოფა შეუძლებელია.

2002 წლის 17 ოქტომბერს, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ აღადგინა და თავის იურისდიქციაში ნომინალურად გამოაცხადა ტაო-კლარჯეთისა და ლაზეთის ეპარქია; ზემოჩამოთვლილი წმინდანების სახით კი – მოხდა ტაო-კლარჯეთში მოღვაწე, „დიდი სულიერებით, სასწაულთქმედებით, მონასტერთა აღმშენებლობით“ გამორჩეულ ღირს მამათა და დედათა კანონიზაცია.

ღირსი იოსებ ხუტასი, მოხავე, საპირველთაგანი (†1763) 7 (20) ოქტომბერი

წმ. იოსებ ხუტესის შესახებ ძალზე მწირი ცნობები მოგვეპოვება; ვიცით, რომ ის იყო მოხევე და იქვე მსახურობდა მღვდლად. მოხევეები – „კაცნი მბრძოლნი, ძლიერნი, ახოვანნი, ჰაეროვანნი“, ყოველთვის გამოირჩეოდნენ სარწმუნოებრივი შემართებით. იქაური ეკლესია-მონასტრები გვაცვიფრებენ თავიანთი სილამაზითა და მიუწვდომლობით. იქ, თითქოს საგანგებოდ აშენებდნენ ეკლესიებს ისეთ ადგილებში, სადაც მისვლაც კი თითქმის აღმსარებლობას უტოლდება. ხევის მშვენებასა და

სიმბოლოს წარმოადგენს „მარადის ყინულით შეკვერცხილი“ მყინვარი, რომლის კალთებზე არის აშენებული სამების მონასტერი, „შუენიერ ნაშენი შუენიერს ადგილას“, სადაც, ერთ დროს, წმ. ნინოს ჯვარი ესვენა (ახლა ის სიონის საპატრიარქო ტაძარში ასვენია, კანკელის მარცხნივ).

მყინვარზე, ყინულებში, კაცთაგან მიუვალ ადგილას გამოკვეთილი ყოფილა გამოქვაბული, რომელსაც ბეთლემს უწოდებდნენ. გამოქვაბულში შესვლა მხოლოდ იქიდან ჩამოშვებული ჯაჭვის საშუალებით შეიძლებოდა. „ქართლის ცხოვრების“ მიხედვით, იქ მრავალი საკვირველება ინახებოდა: „იტყუინ უფლისა აკვანსა მუნ და აბრაამის კარავსა მდგომსა უსუეტოდ, უსაბლოდ და სხვათა საკრველთა“.

დავით ბატონიშვილის ცნობით, იოსებ მოხევე „იყო ფრიად სინმიდის მოყვარე და მემარხულე, რომელ ყოველგან განითქვა სათნოება ამისი. ესე ნებითა ღმრთისაჲთა აღვიდა მყინვარსა მთასა შინა, კაცთაგან შეუვალსა და იხილა მუნ კარავი და აკვანი მამამთავრისა, რომელ ჯერათცა არავინ აღსრულ არს მთასა მას და მოართო მეფეს ირაკლის ნაჭერი კარვისა მის. და ესეცა მიიწია საზომსა სასწაულთმოქმედებისასა და ესრეთ უფლისად დაიძინა“.

წმ. იოსები აღესრულა 1763 წელს.

ღირსი ანტონი, ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი (†1815) და მონაფე მისი იახოზ ხუცეს-მონაზონი 13 (26) ოქტომბერი

ღირსი ანტონ ჭყონდიდელი – ქართული ეკლესიის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მოღვაწე, დაიბადა სამეგრელოს მთავრის, ოტია დადიანის მრავალშვილიან ოჯახში. დედა – გულქანი, რაჭის ერისთავის შოშიტა III-ის ქალიშვილი იყო. ოჯახში ხუთი ვაჟი და ერთი ასული – მარიამი იზრდებოდა (შემდგომში იმერეთის დედოფალი, სოლომონ დიდის მეუღლე). შვილებს პირველდანყებითი განათლება დედამ მისცა. ის იყო ძველი დედების ტრადიციის გამგრძელებელი ქალი, რომლის ცოცხალი სარწმუნოება და კეთილი საქმეები

მისაბადი იყო ყველასათვის. მამის გარდაცვალების შემდეგ, ახალგაზრდა ანტონი (მისი საერო სახელი უცნობია) ძმის, კაცია დადიანის, კარზე იზრდებოდა. მას საერო მოღვაწედ ამზადებდნენ და ამიტომაც საღვთო წერილსა და მამათა შრომებზე უფრო ღრმად საერო მწერლობა, პოეზია, ფილოსოფია და ხელოვნება შეასწავლეს. ანტონი ფლობდა თათრულ ენასაც, რომელიც იმ დროისათვის ძალზე პრესტიჟული და აუცილებელი იყო.

XVII საუკუნიდან მოყოლებული, პოლიტიკური მოსაზრების გამო სამეგრელოს მთავრები ჭყონდიდლად მხოლოდ თავიანთ სახლიკაცებს სვამდნენ. იმავე მიზეზით, ოტია დადიანი თავის ძეს, ნიკოლოზს ამზადებდა ჭყონდიდის ეპისკოპოსად: გრიგოლ ჭყონდიდელის შემდგომ, ის უნდა ასულიყო ეპისკოპოსის ტახტზე. მაგრამ ნიკოლოზს საერო ცხოვრება უფრო იზიდავდა თავისი ფუფუნებითა და განცხრობით. ანტონი მტკიცეულად განიცდიდა ძმის მდგომარეობას; და ერთხელ, მორიგი უსიამოვნების შემდეგ, ნიკოლოზს უთხრა: „ძმაო, გეტყობა, რომ ბერობას ღირსეულად ვერ ატარებ და ცოდვაში ჩააგდებ შენს ნათესავთა. შენ საერო საქმეთადმი დაგიძს გული და არ შეგიძლია ტვირთება მონაზონობის მძიმე ულლისა: „არა ძალ-გიძს მონებად ორთა უფალთა“. გევედრები, დააგდე ბერობა და შენ მაგიერ მე ვიტვირთებ ამ საქმეს“.

ბერად შემდგარმა ანტონმა მომეტებულად იგრძნო წყურვილი საეკლესიო განათლებისა. მან მიმართა მარტვილის ბერებს, რომელთა ხელმძღვანელობითაც ეცნობოდა წმინდა მამათა თხზულებებს. განათლების შესავსებად, მას მიჰყვარეს ფრანგი მისიონერები, რომელთაც მისთვის უნდა ესწავლებინათ სქოლასტიკური ფილოსოფია. ანტონს არც ფრანგების ქცევა მოეწონა და არც მათი სწავლება. მან შეატყო, რომ ფრანგი ბერები მწვალებლობის ღვარძლს ურევდნენ მართლმადიდებლურ მოძღვრებაში. ერთხელ, სადილობის დროს, ანტონმა უთხრა ლათინ ბერს: „თუ შეგიძლია ამ წყლიან ჭიქაში ღვინო ჩაასხა ისე, რომ წყალს არ გაერიოს?“ ლათინმა მოძღვარმა უპასუხა, რომ ეს შეუძლებელია. მაშინ ანტონმა უთხრა, „როგორც ერთ ჭიქაში წყალი და ღვინო არ ჩაისხმის ისე, რომ ერთმანეთში არ გაერიოს, ეგრეთვე ერთი კაცის გონება ვერ დაიტევს მართლმადიდებლურ და მწვალებლურ მოძღვრებებს ისე, რომ ერთი მეორეს არ გაჰრიოს“, – და იმ დღიდან დაითხოვა ლათინი ბერი.

სწავლის სურვილი არ ასვენებდა ანტონს. „ურვა მქონდა სწავლისა და მკურნალს ვეძიებდ“, წერს თავად. ამ დროს სამეგრელოში გაიგეს, რომ აღმოსავლეთ საქართველოში გაიხსნა საფილოსოფოსო სკოლა. 1757 წლის ახლო ხანებში, ანტონი სასწავლებლად გაემ-

გზავრა თბილისს, ერეკლე II-ის კარზე, რომელსაც ცოლად ჰყავდა მისი მამიდა დარეჯანი.

სამეგრელოში დაბრუნების შემდეგ, 1761 წელს ღირს ანტონს ხელი დაასხეს ცაგერის ეპისკოპოსად (ცაგერლად არჩევა ც დადია-ნების კომპეტენციაში შედიოდა). მალე გაითქვა მან სახელი თავისი მჭევრმეტყველებით. ქართლის კათოლიკოს ანტონს ძალიან უნდოდა მისი ქადაგების მოსმენა. 1765 წელს ანტონ ცაგერელს მოუხდა თბილისში წასვლა: ერეკლეს და, ელისაბედი, მისთხოვდა ანტონის ძმას, კაცია დადიანს. წირვის დროს ახალგაზრდა ანტონს ხელში მისცეს დაუნერელი ქალაღდი. მაშინდელი ჩვეულებით, ეს იმას ნიშნავდა, რომ მას ქადაგება უნდა წარმოეთქვა. ეს მოხდა სულთმოფენობის დღეს. ანტონს ისე ლამაზად და ბრძნულად უქადაგნია, რომ აღტაცებულ კათოლიკოსს იგი ამბიონზე გადაუკოცნია.

1777 წელს გარდაიცვალა ჭყონდიდელი გრიგოლი, ბეჟან დადიანის ძე. იმავე წელს, ჭყონდიდის ტახტზე ავიდა ანტონ ცაგერელი, ხოლო ცაგერის კათედრა მისმა ნათესავმა, სოფრონმა, მიიღო.

ანტონ ჭყონდიდელის ქადაგებას განუზომელი გავლენა ჰქონდა მსმენელებზე. მის მარხვისაგან გალეულ პირისახეზე აღბეჭდილი იყო ანგელოზებრივი სათნოება. საოცრად კეთილი მღვდელმთავრის ბრძანებით, ჭყონდიდელის რეზიდენციაში ყოველდღე მზადდებოდა სადილი ღარიბ-ღატაკთათვის. ამ წესს შემდგომ ყველა ჭყონდიდელი იცავდა.

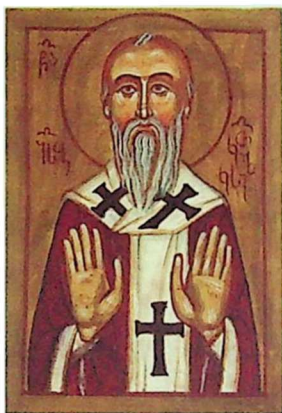
XVIII საუკუნის სამეგრელოში ზოგიერთმა დიდებულმა შემოიღო ტყვეთა გაყიდვის უსაშინლესი წესი. ანტონი მტკიცედ აღუდგა წინ ამ ბოროტ ჩვეულებას. ის შეაჩვენებდა ტყვეების მსყიდველთ, მათს სახლში მღდელს არ უშვებდა, სოფელში ეკლესიას დაკეტავდა. 1792-1794 წლებში ანტონის თავმჯდომარეობით ჩატარდა ადგილობრივი კრება, რომელმაც მკაცრი განაჩენი გამოუტანა ტყვეთა მსყიდველებს. სასტიკი ზომები მიზანს აღწევდა: დამნაშავენი შენდობას თხოულობდნენ, საკანონოს იხდიდნენ და გაყიდულ ტყვეს გამოიხსნიდნენ ხოლმე.

1789 წელს მიტროპოლიტმა ანტონმა დატოვა ჭყონდიდის კათედრა და უბრალო ბერად შედგა მის მიერვე აშენებულ ნახარებოუს მონასტერში, სადაც მკაცრი მონაზვნური მოღვაწეობით ცხოვრობდა. მან ეს მონასტერი გაამდიდრა სინმინდეებით, ძველი ხატებით, დიდძალი მამულებითა და გლეხებით. ჭყონდიდლობიდან გადადგომის წელს (1788 წ.) სამეგრელოს მთავარს, კაცია დადიანს ყველა საეკლესიო მამული გაათავისუფლებინა საერო გადასახადებისაგან.

ღირსი ანტონი ღრმად მოხუცებული გარდაიცვალა 1815 წელს, მის მიერ აშენებულ მონასტერში, დაკრძალულია იქვე.

ნმ. ანტონ ჭყონდიდელთან ერთად ხსენებული, ნმ. იაკობ ხუცეს-მონაზონის შესახებ, ბიოგრაფიული ცნობები არ მოგვეპოვება. სავარაუდოდ, იგი ნმ. ანტონის თანამედროვე და მისი უახლოესი თანამოღვაწე იყო.

**წმინდა იოსებ ჯათოლიაოსი,
სასწაულთმოქმედი (†1770)
17 (30) ოქტომბერი**

წმ. იოსებ კათოლიკოსი (ჯანდიერიშვილი) მოღვაწეობდა დოდოს მონასტერში. „მრავალთა მისთა სათნოებათათჳს“ იგი მღვდელმთავრად იქნა დადგენილი რუსთავის კათედრაზე. წმ. იოსებს სასწაულთმოქმედების ნიჭი ჰქონდა მიმადლებული ღვთისაგან: ერთხელ მისი დიაკონი მუცლის სიმსივნით დაავადდა. ავადმყოფობა ისე გართულდა, რომ სიკვდილი გარდაუვალი იყო. როდესაც მღვდელმთავარი სწეულთან შევიდა, ავადმყოფი ველარ სუნთქვად და აღარც ლაპარაკი შეეძლო. წმ. იოსებმა „იხილა სენი და შეელმა გულსა მის ლმობიერსა“, დაუტევა სწეული და სამლოცველოში განმარტოვდა ლოცვად. მხურვალე ლოცვის შემდეგ, ის ისევ ავადმყოფთან დაბრუნდა და, რადგან კაცთაგან განდიდებას ერიდებოდა, ჩვეულებრივ თქვა, რომ ასეთი სწეულების დროს, წამლად თხილის ჯოხის ნახშირის მიღება იყო საჭირო. ცეცხლში შეაგდო თავისი თხილის ტოტიდან გამოთლილი კვერთხი, წყალში გალესა, ჯვარი გადასახა და სწეულს დააღვინა. სიმსივნე იმ წუთსვე დაუცხრა, მესამე დღეს კი – ავადმყოფი საბოლოოდ გამოჯანმრთელდა.

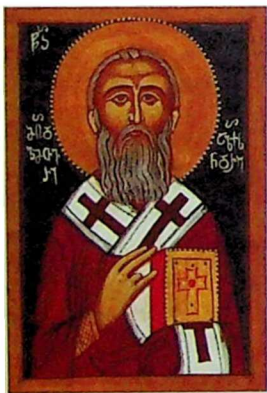
სინამდით, სიმდაბლითა და სასწაულთმოქმედებით გამორჩეული მღვდელმთავარი 1755 წელს, კათოლიკოსად იქნა არჩეული ანტონ I-ის მაგივრად. წმ. იოსები, კათოლიკოსობის ტვირთისა და პატივის მიუხედავად, მაინც უდიდეს ასკეტ ბერად რჩებოდა: „მამამთავრობასა შინა რაოდენ დაუგებდნენ ცხედარსა, ნიშანსა დასდებინ იდუმალ და იხილონ ხვალისად, რომელ ყოვლადვე არა დანოლილ იყვის ცხედარსა, არამედ ღამე ყოველ ილოცვის მარტოებით ლმობიერად“. მან, როგორც იოანე ბატონიშვილი წერს, „კეთილად დამწყსო ეკლესია თჳსი და მერმე დაუტევა საყდარი თჳსი“.

1764 წელს წმ. იოსებ კათოლიკოსმა, წმ. გრიგოლ ღვთისმეტყველის მსგავსად, ეკლესიის მშვიდობისათვის, სიმდაბლით დაუტევა კათოლიკოსის ტახტი, ახმეტაში წავიდა და „ცხოვრებდა ჭეშმარიტისა მონაზონებითა“. წმინდანი საკუთარი ხელით ამუშავებდა ვენახს და მოსავლის უმეტეს ნაწილს ღარიბებს ურიგებდა. იმ მხარეში ძალიან ხშირი იყო გვალვები და სეტყვა, რომელიც თითქმის მთელ მოსავალს ანადგურებდა. წმ. იოსების იქ მოღვაწეობის დროს „არცა მოკლების წვიმა ვენახთა და არცა მისრულ არს სეტყვა მავნებელი“. იგი ღოცვით კურნავდა ავადმყოფებს და ბრმებს თვალთა სინათლეს ანიჭებდა, რის გამოც იქაურებს ძალიან უყვარდათ; დიდი სასოება ჰქონდათ წმინდანის მიმართ და ადიდებდნენ ღმერთს.

წმ. გაბრიელ მცირე (ხს. 17 მარტს) სიხარულით წერს, რომ მან „ერთგზის იხილა“ და „ორგზის ამბორს უყო ხელსა მას წმიდასა“.

1770 წელს „ესრეთ სინმიდით მოხუცებულმან სული თვისი შეჰვედრა ღმერთსა“. საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ იგი წმინდანად შერაცხა და ხსენების დღედ, 17 (30) ოქტომბერი დაადგინა.

წმინდა მღვდალმთავარი ალექსანდრე, გურიისა და სამეგრელოს ეპისკოპოსი (†1907) 26 (9. 11) ოქტომბერი

წმ. ეპისკოპოსი ალექსანდრე (ალექსი დავითის ძე ოქროპირიძე) დაიბადა 1824 წელს, გორის მაზრის სოფელ დისევში, სოფლის მღვდლის ოჯახში. ბავშვობიდანვე ეკლესიურ ცხოვრებას ნაზიარევმა, სწავლა ჯერ გორის სასულიერო სასწავლებელში, შემდეგ კი – თბილისის სასულიერო სემინარიაში გააგრძელა. 1845 წელს თბილისის სემინარიის კურსის დამთავრებისთანავე, იგი თბილისის ფერისცვალების მონასტერში ბერად აღიკვეცა ალექსანდრეს სახელით, იმავე წლის 18 აგვისტოს კი – მთავარდიაკვნად აკურთხეს. ახალგაზრდა ალექსანდრე

სწავლის გასაგრძელებლად ყაზანის სასულიერო აკადემიაში გაემგზავრა, წარჩინებით დაამთავრა იგი და სამშობლოში ღვთისმეტ-

ყველების კანდიდატის ხარისხით დაბრუნდა. პირველ ხანებში, 1851 წლის 27 ივნისამდე, იგი თბილისის სასულიერო სემინარიაში ასწავლიდა საღმრთო წერილსა და ლათინურს, ზნეობრივ ღვთისმეტყველებასა და არქეოლოგიას. ამის შემდეგ, უწმინდესი სინოდის ბრძანებით (1851 წ. 21 სექტემბერი), მღვდელ-მონაზონი ალექსანდრე დაინიშნა აფხაზეთის სასულიერო სასწავლებლის ზედამხედველად და მასვე მიენდო აფხაზეთის ეპარქიის მღვდელმსახურთა შორის მღვდელ-მონაზონთა ხელმძღვანელობა, შეთავსებით ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის ინსპექტორის მოვალეობასაც ასრულებდა.

ყოვლადსამღვდელო ალექსანდრე უმთავრეს საქმედ თავის ირგვლივ მყოფთა ქრისტიანულ სარწმუნოებაზე მოქცევა-განმტკიცებასა და მათთვის სასწავლებელთა დაარსებას მიიჩნევდა. აფხაზეთში ჩასვლისთანავე მან დიდი გულმოდგინება გამოიჩინა აფხაზეთის ილორში დაარსებული სასწავლებლების წარმატებული მუშაობისათვის. მისი მოღვაწეობა, ჯერ როგორც პედაგოგისა, შემდეგ კი – არქიმანდრიტისა (1856 წლის 26 თებერვლიდან) და ეპისკოპოსისა (1862 წლის 4 მარტიდან), როგორც ადგილობრივმა მოსახლეობამ, ასევე სრულიად საქართველომ დამსახურებისაებრ დააფასა და, ყოველგვარი გადამეტების გარეშე, მას აფხაზეთის მეორე მოციქული უწოდა. სამწყსოსა და მას შორის არსებობდა მამაშვილური კავშირი, დაფუძნებული ჭეშმარიტ ქრისტიანულ სიყვარულზე.

1869 წელს ეპისკოპოსი ალექსანდრე აფხაზეთიდან ქართლ-კახეთის ეპარქიის ეპისკოპოსად გადაიყვანეს ორგზის (1860-1882 და 1886-1898 წლებში). ალექსანდრე ოქროპირიძე ოცდახუთი წელი გორის ეპისკოპოსი და ქართლ-კახეთის ეპარქიის პირველი ქორეპისკოპოსი იყო. 1882-1885 წლებში იგი მართავდა გურიის ეპარქიას, ხოლო 1903 წლამდე – გურია-სამეგრელოს ეპარქიას.

წმ. ალექსანდრე ეპისკოპოსის სამღვდელმთავრო მოღვაწეობა ქვეყნისათვის უმძიმეს პერიოდს დაემთხვა: საქართველო ყოფნა-არყოფნის პირას იყო მისული – ქართული წირვა-ლოცვა აღარ აღველინებოდა, რის გამოც, ისედაც უმძიმეს ყოფით პირობებში ჩაყენებულ ქართველ ერს, ეკლესიისთვისაც ზურგი ჰქონდა შექცეული. ძველთაგანვე მეცნიერებისა და კულტურის ცენტრებად მიჩნეული ქართული ეკლესია-მონასტრები უდაბნოებად ქცეულიყო, სკოლებში მშობლიური ენა არ ისწავლებოდა; ეკონომიკურად გაჭირვებულ მოსახლეობას შვილებისათვის სწავლა-განათლების მისაცემი სახსარი არ გააჩნდა აუცილებელი იყო სულისათვის სასარგებლო და გონების გასანათლებელი ქართულენოვანი წიგნების გამოცე-

მათა გამრავლება, მუხლჩაუხრელი და შეუსვენებელი გარჯა ესაჭიროებოდა ქვეყანას ჩამკვდარი ეროვნული ცნობიერების აღსადგენად. ღრმად განათლებული ალექსანდრე ეპისკოპოსი ქართველი ერის გამოღვიძების, მისი გაძლიერებისა და კულტურული ამაღლების მთავარ საშუალებად თვლიდა ეროვნულ თვითშეგნებაზე დაფუძნებულ სწავლა-განათლებას, მეცნიერებისა და ეკლესიების აღდგენას.

წმ. ალექსანდრემ განსაკუთრებული ღვაწლი დასდო ეკლესიამონასტრების აღდგენა-განახლების საქმეს. მან აღმშენებლობითი საქმე აფხაზეთიდანვე დაიწყო: სოხუმში თავისი ღვაწლითა და საფასით აღადგინა ორი ეკლესია; ქართლ-კახეთსა და შემდეგ, გურია-სამეგრელოში მოღვაწეობისას, განაახლა და ააშენა დიდებული შიო-მღვიმის, ზედაზნის, დავით გარეჯის მონასტრები; დიდძალი თანხა გაიღო შემოქმედის მონასტრის აღდგენის დასაწყებად; აღადგინა და განაახლა ჯვრის ეკლესია, მცხეთის ათორმეტ მოციქულთა სახელობის დიდი ტაძარი, მშობლიური სოფლის, დისევის ეკლესია, უამრავი ეკლესია გურია-სამეგრელოსა, აჭარასა და იმერეთში. მისი განსაკუთრებული ღვაწლი და მზრუნველობა თითქმის უდაბნოდ ქცეული შიო-მღვიმის მონასტრისა და მისი შემოგარენისკენ იყო მიმართული. მან მთლიანად აღადგინა მონასტერი, ბერებისათვის ააგო სავანეები, გაიყვანა გზა, მდინარე მტკვარზე გამართა ბორანი, ძეგვში დააარსებინა რკინიგზის ბაქანი მატარებლის გასაჩერებლად, მონასტრის შემოგარენსა და მცხეთაში, მტკვრის გასწვრივ, შიომღვიმის მონასტრისათვის შეიძინა ბაღები და ვენახები, აღადგინა ძველი სამონასტრო ტრადიციული მეურნეობა: მევენახეობა, მებაღეობა, მეფუტკრეობა... მისი პირადი მაგალითი სხვა ეპისკოპოსებმა და წინამძღვრებმაც გადაიღეს და დაიწყეს მონასტრებთან ბაღ-ვენახთა მოშენება.

წმ. ალექსანდრეს ფინანსური დახმარებით, 1878 წელს, თბილისში დაარსდა ეპარქიალური ქალთა სასწავლებელი, რომელმაც ჩვენს ერს აღუზარდა მრავალი განათლებული ქალი და შესანიშნავი დედა. წმ. ალექსანდრეს მიერ გაღებული საფასით, მისივე ინიციატივითა და რეკომენდაციით, დაიბეჭდა მრავალი სასულიერო და ისტორიული წიგნი, სახელმძღვანელო და საგალობელთა კრებული.

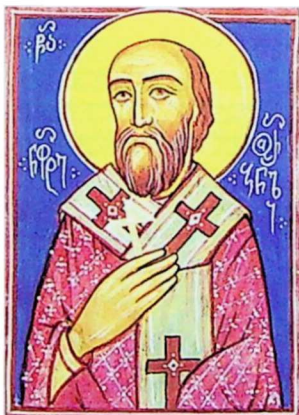
წმ. ალექსანდრეს ხანგრძლივი სიცოცხლის მანძილზე, საქართველოში არ დაწყებულია არც ერთი ეროვნული საქმე მისი თანადგომისა და მონაწილეობის გარეშე.

დიდებული მღვდელმთავარი მთელი ცხოვრების მანძილზე თავგამოდებული დამცველი იყო ქართული ენისა. მან ერთ-ერთმა პირ-

ველმა გაილაშქრა სამეგრელოს სამრევლო სკოლებში ქართული ენის სწავლების დასაცავად. მეგრელების იმაში დარწმუნების ცდა, რომ ქართველები არ იყვნენ, აქტიურად ამხილა ასაკოვანმა მღვდელმთავარმა და დაიცვა ამ მხარეში ქართული ენის ბუნებრივი უფლებანი; ამის შემდეგ დიდი ხანი აღარ დარჩენილა მცხოვანი ეპისკოპოსი გურია-სამეგრელოს ეპარქიაში. ეგზარქოსისა და უნ-მინდესი სინოდის განკარგულებით, „საკუთარი თხოვნის“ საფუძველზე განთავისუფლებულ იქნა ეპარქიის ხელმძღვანელობიდან და „მოსასვენებლად“ თავისსავე აღდგენილ შიო-მღვიმის მონასტერში გაიგზავნა, სადაც სიცოცხლის ბოლომდე მოღვაწეობდა.

წმ. ალექსანდრე მონასტრიდან მხოლოდ ერთხელ, 1907 წელს, წმ. ილია მართლის (ხს. 20 ივლისს) დასაფლავებისას ჩამოვრძანდა და დაიტირა თავისი სულიერი შვილი. 83 წლის მცხოვანმა მღვდელმთავარმა, ყოვლადსამღვდელო ალექსანდრემ, თვითონაც იმავე წელს, 9 ნოემბერს მიიძინა საუკუნოდ მის მიერვე აღდგენილ შიო-მღვიმის საფანეში. მისი დაკრძალვა მოხდა 16 ნოემბერს ამავე მონასტერში.

წმინდა მღვდელმონაქი ნეოფიტე ურბნალი (VIII ს.) 28 (10.11) ოქტომბერი

წმ. მღვდელმონაქი ნეოფიტე, წარმოშობით სპარსელი იყო.

VII საუკუნეში „არაბთა და სირთა და მიდთა“ მფლობელი ამირა მუმნის ბრძანებით, სარდალი აჰმადი, დიდძალი სპით საქართველოს შემოესია.

ლიახვის ხეობის მოოხრების შემდეგ, აჰმადმა ორი მხედართმთავარი, ომარი და ბურული გაგზავნა მცხეთისაკენ. მტკვრისა და არაგვის შესართავთან, სოფელ ციხედიდან მეომრებმა მდინარის გაღმა, სარკინეთის კლდეთა შორის იხილეს „ქუაბნი გამოქნილი“, მისი დაურბევლობა

სირცხვილად და სულთნის წინაშე დანაშაულად მიიჩნიეს და გაღმა გასასვლელად მტკვარში შევიდნენ, მაგრამ მდინარის გადალახვა

ვერაფრით შეძლეს.

შეცბუნებულმა სარკინოზებმა ტყვეებს ჰკითხეს: „რამე არს ქუაბთა შინა?“ ტყვეებმა უპასუხეს, რომ ეს ნეტარი შიო მღვიმელის მონასტერი იყო, სადაც ცხოვრობდნენ „კაცნი მონანი ღმრთისანი“, ყოველგვარ ამქვეყნიურ შვებას მოკლებულნი.

მათი ამბის გაგონებამ უსჯულო მხედრობა დიდად გააკვირვა. სარდლებმა გადაწყვიტეს, ყოველივე აჰმადისთვის ეცნობებინათ. საღმრთო ძალისგან შემერთალმა აჰმადმა მონასტერში ომარი გაგზავნა, ოქრო და მრავალი სახმარი ნივთი გაატანა და ბერებთან დააბარა თხოვნა: „ლოცუა ჰყავთ ჩემთვის, მონანო ღმრთისანო, და ძლუენი ესე ჩემი მიიღეთ და ალუაჲ და გუნდრუკი მთართუთ საკმევად სამარხოსა მოძღუარისა თქუენისასა“.

სარკინეთის ქვაბებს მიახლოებულმა ომარმა მონაზვნებს კაცი გაუგზავნა და აცნობა, ნუგეშისცემად და სამსახურად მოვდივარ და არა სავნებლადო.

მონასტრის ბჭესთან მისულმა მხედართმთავარმა იხილა „სიმრავლეჲ უწორცოთა მწედართა ნათლისათა, საკუირველ მავალნი ჰაერთა ზედა და შორის მათსა კაცი მოხუცებული მონაზონი ფრიადითა ელვარებითა შესახედავისათა“. მონასტრის მკვიდრთა თავმდაბლობამ და ისეთმა მოკრძალებულმა ყოფაქცევამ, თითქოს „ანგელოსნი ჰბრწყინვიდეს ჯორცთა შინა“, უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდონა ომარზე. ის მიხვდა, რომ უცხო მხედარნი უფლის ანგელოზები იყვნენ, მოხუცებული მონაზონი კი, ამ მონასტრის წინამძღვარი. მან ბერებს ასე მიმართა: „წმიდანო ღვთისანო, რაჲსათჳსმე მოშიშ ხართ თქუენ კაცთაგან? რამეთუ ვხედავ ჭეშმარიტად მცუელთა მონასტრისა თქუენისათა, მწედართა ნათლისათა მცუელად თქუენდა მფრინუალეთა ჰაერთა ზედა და შორის მათსა მონაზონსა ვისმე საკრველსა მცოვანსა წუერიტა და თმითა, რომლისა ხილვისა სიკეთეჲ ვერ შესაძლებელ არს ჩემდა თქმად, ხოლო მრწამს, ვითარმედ მწედარნი იგი არიან ანგელოსნი ღმრთისანი და მონაზონი იგი არს მოძღუარი თქუენი“.

ეს რომ მოისმინეს, ძმებმა მადლობით ადიდეს უფალი, რომელმაც თავისი მონის, ნეტარი შიოს ლოცვით იხსნა მონასტერი უსჯულოთა დარბევისაგან. ომარმა მონაზონთა წინაშე აღთქმა დადო: „დამეკუეთოს რა ჟამი მარჯუე, მოვიდე თქუენდა და ვიქმნე ქრისტიანე და ნათელს-ვილო და მონაზონ ვიქმნე და თქუენთანა დავადგრე სიკუდილადმდე ჩემდა“.

მართლაც, მან დაუტევა უღმრთოება, მამული, მთავრობა, სიმდიდრე, შიო მღვიმელის სავანეში მივიდა და ყოვლადწმინდა სამების სახელით მოინათლა. მასთან ერთად ნათელ-ილო მისმა ორმა

მონამ. ნათლისღების შემდეგ ომარს, ნეოფიტე (ახალი ნერგი) ეწოდა, მის მონებს კი – ქრისტოდულოსი (ქრისტეს მონა) და ქრიტოფოროსი (ქრისტეშემოსილი).

ღვთის განგებით, წმ. ნეოფიტე მღვდელმთავრად იქნა დადგინებული ურბნისის კათედრაზე. ყველას განაკვირებდა მღვდელმთავრის სიბრძნე და შემართება. ის თავის სამწყსოს ნამდვილი მამა იყო: „მოუძღვრებული მათი განაძლიერა, სნეული განამრთელა, შემუსვრილი შეჰკრა და ბოროტად მყოფსა უსხეულ-საქმა, ცთომილი მოაქცია და წარწყმედული მოიძია, დაადგრა მათთანა, დაიცუნა და არა განაბნინა“.

მტერმა ვერ მოითმინა სპარსის მოციქულებრივი მოღვაწეობა. მაზდეანებმა გადანყვიტეს, მოეკლათ ქრისტეს მქადაგებელი მღვდელმთავარი.

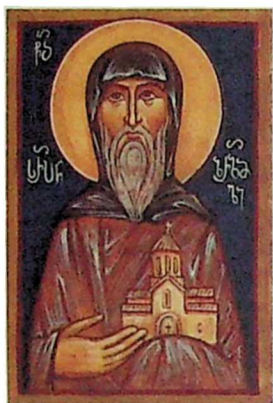
უსჯულოებმა გამონახეს მარჯვე დრო და სალოცავად განმართებულ ნეოფიტეს თავს დაესხნენ. ბარბაროსები ავინებდნენ მას, ემოქრებოდნენ, სამუდამოდ დაგადუმებთ ქადაგებისთვის, შენს მიერ დაშრეტილ ცეცხლს და დანგრეულ ბომონებს კი კვლავ აღვადგენთო. უსჯულოებმა იცოდნენ, რომ წმ. ნეოფიტე, წმ. სტეფანე პირველმონამის სიკვდილს შენატროდა, ამიტომ ქვით ჩაქოლვა მიუსაჯეს. წმინდანმა ტკბილი ხმით მიუგო: „ტკბილ ჩემდა სიკუდილი, უღმრთონო, ტკბილ ჩემდა. სანადელ ჩემდა განყოფა კავშირთა უკვდავისა და მოკუდავისა არსებისათა... ამიერითგან სისხლითა ჩემითა დავამტკიცო შრომილი ჩემგან წმინდა ეკლესია, რომელიც შეჰკრიბა ქადაგებისა მიერ ჩემისა ძემან და სიტყუამან ღმრთისამან პატიოსნითა სისხლითა თვისითა. ხოლო რომელიცა განაგო ჩემთვის ღმერთმან, იყავნ იგი, რამეთუ მომიწოდა მე უღმრთოებისაგან ნათლისა მიმართ თვისისა“.

გამძვინვარებულმა უსჯულოებმა წმინდანი ქვებით ჩაქოლეს. წმ. მღვდელმონამის უკანასკნელი სიტყვები იყო: „უფალო იესო ქრისტე, შეივედრე სული ჩემი“.

ღირსი სერაპიონ ზარზმელი (†900)

29 (11.11) ოქტომბერი

ნეტარი და ყოვლადქებული წმ. სერაპიონ ზარზმელი, სიმდიდრითა და ქველმოქმედებით ცნობილი, კლარჯელი აზნაურის შვილი იყო. ღირსი სერაპიონის მამა კვიპრიანე და დედა, რომლის სახელი „მოუწყენებლად დაიფარა სოფლით“, ღვთისმოშიშებით და პატიოსნად ცხოვრობდნენ, „ნაშრომისაგან მათისა მდიდრად ზრდიდეს გალახაკთა და ძალისაებრსა მისცემდეს ულონოთა ჴელის აპყრობასა“. წმ. სერაპიონს ორი ძმა ჰყავდა. დედა ადრევე გარდაეცვალა. შვილები აღზარდა მამამ და მცირე ხნის შემდეგ, ისიც აღესრულა.

სერაპიონს სიყრმითგანვე მეუდაბნოების სურვილი ჰქონდა. იგი თავის უმცროს ძმასთან, იოანესთან ერთად წავიდა პარესს და თავი თვისი შეჰვედრა „მამასა სულთასა და მზრდელსა ობოლთასა“, „სასწაულთა და ნიშთა მოქმედსა“ დიდ მიქელ პარესელს (ხს. 27 მაისს). ღირსმა მამამ მიიღო სერაპიონი და იოანე და „თანააღრაცხილ ყვნა დასსა მონაფეთასა“. უფროსი ძმა სახლში დარჩა და ოჯახის ტრადიცია გააგრძელა – „უცხოთა და გალახაკთა“ მსახურებით ცხოვრობდა. ღირსი მიქელი ხედავდა სერაპიონის საღმრთო მოქალაქეობას, მოშურნეობას და მღვდლად აკურთხა იგი. ერთხელ, ლოცვისას, ღირსმა მიქელმა ჩვენება იხილა, რომ სერაპიონი და იოანე სამცხეში გაეგზავნა მონასტრის ასაშენებლად.

სერაპიონი შეაკრთო დიდმა პატივმა და მოვალეობამ, მაგრამ ცხოველმყოფელი ჯვრის მსასოებელი და მოძღვრის მიერ გამხნეებული, თანამოსაგრეებთან ერთად სამცხეში წავიდა. ძმებს თანაშემწედ „თანა-ეტკრთათ ცხოველი ხატი ფერისცვალებისა“.

ბერებმა მშვიდობით მიაღწიეს თვალუწვდენელი სიმაღლის მთას, დაათვალიერეს იქაურობა, მოეწონათ და მიუხედავად იმისა, რომ „სასწაულნი იგი ადგილსა ამას“ ვერ იხილეს, გადაწყვიტეს, აქ აეშენებინათ მონასტერი.

მაღე იქაურმა მცხოვრებლებმა ძმები განდევნეს. დაღონებულმა ბერებმა მდინარის გაღმა, დასავლეთით, სწორედ ის ადგილი იპოვეს, რომელიც მიქელმა იხილა გამოცხადებით.

ამ მხარის მთავარი იყო კეთილმსახური ფეოდალი, გიორგი ჩო-

რჩანელი. ერთხელ ნადირობისას, გიორგი ჩორჩანელმა ნახა უსიერი ტყის თავზე აღმართული კვამლი, გაუკვირდა და მაცნე გაგზავნა ამბის გასაგებად. მას აუწყეს ორი საკვირველი ბერის შესახებ. გიორგი დიდი პატივით გაეშურა მამებისაკენ, მდაბლად მოიკითხა, თაყვანი სცა ფერისცვალების წმ. ხატს და კურთხევა ითხოვა ბერებისაგან.

წმ. სერაპიონის ქადაგებით გაკვირვებული მთავარი ფეხებში ჩაუფარდა წმინდანს და ყოველგვარი დახმარება აღუთქვა; შემდეგ, იქაურობა უბოძა მონასტრის ასაშენებლად და მთელი იმ ადგილების დამტკიცებასაც დაჰპირდა, რომელსაც ბერები დილიდან საღამომდე შემოივლიდნენ. მეგზურობა მთავრის თანმხლებ ჟაბულს, ძალითას დაევალა. ძმებს უგზო და უვალ გზებზე, უსიერ ტყეებში და კლდოვან ბილიკებზე უწევდათ სიარული. ღვთისმოშიში და მოყვარული ადამიანები, ია და გარბანელი დაემგზავრნენ მათ, გზის გაგნებაში დაეხმარნენ... მაგრამ ყველა ადგილობრივი მკვიდრი როდი შეხვდა ბერებს ასე გულთბილად: დაბა-ნისქვილის მცხოვრებლები აუჯანყდნენ და ყოველნაირად ცდილობდნენ მათ დაბრკოლებას. წმ. სერაპიონმა გონებადაბინდულ ხალხს წინასწარმეტყველურად მიმართა: „ვიხილე უღმრთო აღმაღლებული ნაძვთამდე ლიბანისათა და თანანარვხედ და არა იპოვა ადგილი მისი“.

იმ ღამით დიდი სასწაული აღესრულა: მიწა იძრა, კლდე გაიპო, სათახვის მღვრიე ტბა გადმოდინდა და დაბა-ნისქვილი სრულად წალექა, მხოლოდ ორი ძმა გადარჩა სასწაულებრივად: ახდა წმ. სერაპიონის წინასწართქმა. შიშით თავზარდაცემულმა ხალხმა ამ ადგილს ზარზმა უწოდა.

ძმებმა ეკლესიისათვის შესაფერისი ადგილის ძიება დაიწყეს. წმ. სერაპიონს მაღალ ბორცვზე სურდა მშენებლობის დაწყება, იოანე და სხვა ბერები კი ეუბნებოდნენ: „ნუ, წმიდაო მამაო, ადგილსა ამას, რამეთუ მაღალ და ცივ არს და ძმანი ესე შიშველ და გლახაკ“. მაშინ ნეტარი მამები ასე მოიქცნენ: ორ კანდელში თანასწორი რაოდენობის ზეთი ჩაასხეს. ერთი თავად სერაპიონმა დადგა მაღალ ბორცვზე, მეორე კი ბორცვის სამხრეთით, მცირე ღელეში – იოანემ. ორივენი დადგნენ ლოცვად. როცა გათენდა, ნახეს, რომ სერაპიონის კანდელი დაშრეტილიყო, იოანესი კი შუა-სამხრამდე ბრწყინავდა.

ეკლესიის საძირკველი იოანეს არჩეულ ადგილზე ჩაყარეს, მაგრამ მშენებლობა გაძნელდა: ირგვლივ დაბურული ტყეები იყო, მშენებლობისათვის საჭირო ქვები მხოლოდ მდინარეში იპოვებოდა. გიორგი ჩორჩანელის რჩევით, უმნის მინისძვრისაგან დანგრეული ეკლესიის ქვებიც გამოიყენეს და სამ წელიწადში ტაძრის მშენებ-

ლობა დასრულდა, წესისაებრ შეიმკო იგი და შიგ დაასვენეს ფერისცვალების სასწაულთმოქმედი ხატი. ამის შემდეგ ძმათა სენაკებიც ააგეს. მამა სერაპიონმა „განაჩინა წესნი და კანონნი საეკლესიონი“. ზარზმის მონასტრის ძმათა რიცხვი თანდათან იზრდებოდა. მათ სულებს მდინარესავით რწყავდა წმ. სერაპიონის მადლიანი სიტყვა.

სიკვდილს მიახლებულმა მიქელ პარეხელმა ორი მოწაფე წარავლინა სერაპიონთან და იოანესთან, და თავისთან იხმო ძმები. როცა მან მონასტრის მშენებლობის ამბები შეიტყო, გაიხარა და დალოცა მათი შემწე გიორგი ჩორჩანელი, შემდეგ კი აიღო ხმელი ბზის ტოტი, მიაწოდა მას და უთხრა: „შვილო, დანერგე ესე მახლობელად ეკლესიისა და უკუეთუ განედლდეს, უწყოდე ჭეშმარიტად, რამეთუ ნაყოფიერება არს ადგილისა მის, წარვედ და გულსმოდგინედ აშენებდი“. მცირე ჟამის შემდეგ ტოტი მართლაც განედლდა და „რტო-გარდაფენით ქადაგებდა დიდებულსა მას სასწაულსა“.

ნეტარმა სერაპიონმა წინასწარ იგრძნო, რომ მისი ამსოფლიდან გასვლის ჟამი მოახლოვდა, მოუწოდა ძმათა კრებულს, დამოძღვრა ისინი და წინამძღვრად განუწესა მღვდელ-მონაზონი გიორგი, „კაცი კეთილი, სათნოებითა ბრწყინვალე და ტკბილი სიტყვითა და საქმითა“.

რამდენიმე დღის შემდეგ დასნეულებული სერაპიონი წამოდგა, საკურთხეველში შევიდა, ემთხვია წმ. ტრაპეზსა და მაცხოვრის ხატს, ეზიარა, ძმებს სთხოვა, ელოცათ მისთვის, „მიიწია ცხედრად ჟამსა მეექვსესა და მეცხრესა ჟამსა შეჰვედრა სული თჳსი ხელთა ღმრთისათა“.

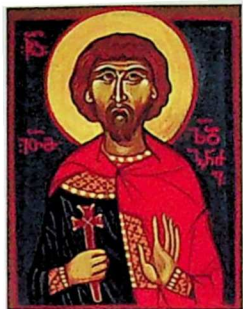
წმ. სერაპიონი პატივით დაკრძალეს საკურთხევლის აღმოსავლეთით. ღირს მამას თავისი საფლავი ადრევე გაეთხარა საკუთარი ხელით, რომ მისი ხილვისას მოჰგონებოდა სიკვდილი, „რომელი იგი სამარადისოდ წინაშე თვალთა აქვნდა“.

წმინდანის ძმისწულმა ბასილ ზარზმელმა (ხს. 5 ოქტომბერს), ღირსი სერაპიონის წმ. ნაწილები ღვთის ბრძანებით ახალშემზადებულ ქვის ლარნაკში ჩაასვენა და „გადაასვენა საჩინოსა შტოსა ახლისა ეკლესიისასა“.

წმინდა იოთამ ზედგენიძე (†1465)

30 (12.11) ოქტომბერი

წმ. იოთამ ზედგენიძე სიმხვევით, სარწმუნოებითა და მეფის ერთგულებით ცნობილი აზნაურიშვილი იყო. კეთილმსახურებით აღზარდილ წმინდანს კარგად ესმოდა, რომ მირონცხებული მეფის ერთგულება ქვეყნისა და წმ. ეკლესიის სიყვარულს ნიშნავდა.

1446 წელს საქართველოს მეფედ აკურთხეს გიორგი VIII, ძე ალექსანდრე დიდისა. „ყოვლითა სიკეთითა და საღმრთო-სამწედროთი სრულმან და აღმკულმან“ თავისი მეფობის ოცი წელი

ქვეყნის ერთიანობისათვის ბრძოლას შეაღია, მაგრამ ბოლომდე მაინც ვერ აღკვეთა ქვეყანაში ლაღატი და შინაომები. მისი მეფობის უამს „განრისხნა ღმერთი ქრიატიანთა ზედა ცოდვათა ჩუენ ქრისტიანეთათჳს და აღიღო სულტანმა მაჰმად კონსტანტინეპოლი“.

რომის პაპმა, პიუს II-მ თურქთა წინააღმდეგ განზრახულ ჯვაროსნულ ომში მიიწვია საქართველოს მეფე, გიორგიც ემზადებოდა ამ ბრძოლისათვის. ამასობაში საქართველოში ისევ დაიძაბა მდგომარეობა. სამცხის ათაბაგი ყვარყვარე მეფეს განუდგა. 1463 წელს კი, ჩიხორთან გამარჯვების შემდეგ, ქუთაისის გამგებელმა ბაგრატმა იმერეთის მეფედ გამოაცხადა თავი.

1465 წელს გიორგი მეფე სამცხეს წარემართა ყვარყვარე ათაბაგთან საომრად, „რათა შურ-აგოს ათაბაგსა“.

ფარავნის ტბასთან დაბანაკებულ გიორგის, „შემოუჩინნეს განდგომილთა მოღალატენი, რათა მოკლან იგი და ტაძრეულნივე თჳსნი“. მეფის ამაღლაში იყო აზნაური იოთამ ზედგენიძე, უერთგულესი ქვეშევრდომი გიორგისა. მან შეიტყო მეფის წინააღმდეგ საზარელი შეთქმულების შესახებ და გააფრთხილა იგი. „მეფემან არა ირწმუნა“, – წერს ვახუშტი „ქართლის ცხოვრებაში“, – „ვინათგან უგონებელ იყო მათგან ლაღატი მეფისა“.

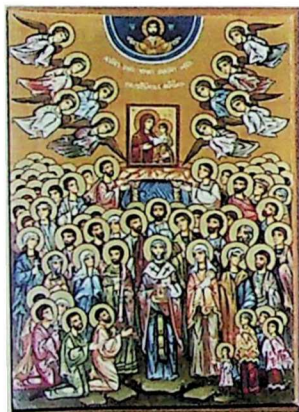
როცა ერთგულმა კარისკაცმა, მართალი და უბოროტო მეფე, მტყუვარ ქვეშევრდომთა ლაღატში ვერ დაარწმუნა, შესთავაზა: „უკეთუ ვცბი და არა ჭეშმარიტ არს სიტყუა ჩემი, ან გევედრები, რათა არა მოიკლა თავი ცუდად, არამედ ღამესა ამას მე დავენეე საგებელსა შინა შენსა და უკეთუ მომკლან მე მგონებლითა შენთა მეფედ, გარნა ნუ დაივიწყებ ძეთა ჩემთა“.

მეფე დათანხმდა, თუმცა სრულიად დარწმუნებული იყო, რომ

ზედგენიძის უზომო ეჭვიანობის მიზეზი სიყვარული და ერთგულება იყო და მას არავითარი საფრთხე არ ემუქრებოდა. „ლამესა მას შემოვიდნენ მობირებულნი იგი და მოკლეს იოთამ და განერა მეფე მათგან“. დილით, როცა გიორგი სამეფო კარავში შევიდა, მისი საყვარელი კარისკაცი სისხლში ცურავდა. მან სინანულით დაიტირა იოთამი, მტრები კი შეიპყრა და „მოსწყვიდნა ყოველნი“.

მადლიერმა მეფემ წყალობით აავსო წმ. იოთამ ძედგენიძის შთამომავლობა. მის ძეს უბოძა სპასპეტობა ქართლისა, გორის მოურავობა და ამილახვრობა. უფლის ცხებულისათვის, ღვთივდადგენილი მეფისათვის თავდადებული იოთამი, საქართველოს ეკლესიამ წმინდანთა დასში შერაცხა.

წმინდანი ათენი ბავრნი (100.000) მოწამენი,
თბილისს ხვარაზმელთაგან წამებულნი (†1227)
31 (13.11) ოქტომბერი

საქართველოს კეთილმსახური მეფის, წმ. თამარის, გარდაცვალების შემდეგ, ძნელბედობის ჟამი დადგა. ჟამთააღმწერელი მოგვითხრობს: „ქუეყანა საქართველოსა მიეცა განსარყვნელად ამის ძალითა, რამეთუ დაუტევეს მეფეთა და მთავართა სამართალი, მოწყალეობა, სიყვარული, სინაზობა, სიმართლე, და ამის წილ მოიპოვეს ამპარტავნება, ძაკვა, შური, სიძვანი, უწესობანი“. ღმერთმა სჯულის დამვინწყებელ ერს, სასტიკი საჯელი მოუვლინა.

ჩინგის ყაენისაგან ძლეული ხვარაზმის სულთანი ჯალალედინი, დედანულითურთ აიყარა და საქართველოს საზღვრებს მოადგა. ამ დროს, საქართველოს, წმ. თამარ მეფის ასული, რუსუდანი განაგებდა. რუსუდანის ბრძანებით შეკრებილი ქართველთა ლაშქარი, გარნისთან გამართულ ომში დამარცხდა.

ადარბადაგანსა და ნახჭევანს დამკვიდრებულმა ჯალალედინმა საქართველოს მაშინდელი ათაბაგი ავაგ მხარგრძელი იხმო და შესთავაზა: „ან მნებაჲ, რათა შევერთნეთ მტკიცითა ფიცითა და ვბრძოლოთ მტერთა (მონღოლებს). რომელ მეფე თქუენი დედაკა-

ცი არს და მყოთ ქმარ მისა და მეფე თქუენ ზედა დ ვძლოთ ყოველ-
თა მტერთა ჩუენთა. უკეთუ ესე არა ჰყოთ, მოოწრდეს სამეფო თქუ-
ენი".

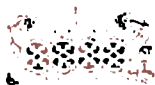
ჯალალედინის უტიფარმა განზრახვამ გააოცა მეფე და დარბა-
ზი. რუსუდანმა ავაგს შეუთვალა: „არცა თუ სმენად საქმისა მაგისა,
არამედ სრულიად განყენებად“. ავაგ ათაბაგმა რუსუდანის გულის-
წყრომა და უარი აცნობა ჯალალედინს.

სულთანმა ლაშქარი აჰყარა და თბილისისაკენ დაიძრა. თბილი-
სის მისადგომებთან ბრძოლის პირველ დღეს „ბრწყინვალედ ძლევა
აჩვენეს ქართველთა“, დიდად დაჯაბნეს ხვარაზმის სულთანი, მაგ-
რამ ღამით. თბილისელმა სპარსელებმა უღალატეს ქართველებს,
ქალაქის კარი გააღეს და მტერი თბილისში შემოუშვეს.

„ვინ-მე უძლოსა მაშინდელთა თქმულთა და ქმნულთა და გან-
საცდელთა, რომელი მოინია ქრისტიანეთა ზედა?“ – კითხულობს
ჟამთააღმწერელი და მოგვითხრობს ქართლის ცხოვრების ერთ-
ერთ უსაშინლეს სისხლიან დღეზე, – „ჩჩკლნიცა ძუძუთაგან დედი-
სათა აღიტაცნიან და წინაშე დედისა ქვაზედა დაანარცხიან და რო-
მელსამე თუალნი წარსცვდიან და რომელსამე ტკნი დაეთხიის...“
სისხლის მდინარემ წაღეკა ქალაქი. ბორცვებად ეყარნენ დახოცი-
ლები, ცხენების ფლოქვები სრესდა უძღურთ, ჭაბუკებს ასაჭური-
სებდნენ, დედას შვილს აკლავდნენ. „ყვირილთა და ზახილთა და ვა-
ებათა საზარელთა წმათაგან იძროდა ქალაქი ყოველი“. თბილისის
ქუჩები და მტკვარი გვამებით აივსო.

ჯალალედინმა სიონის ტაძრის გუმბათი მოარღვევინა და ბრძა-
ნა, ზედ თავისი „ბილნი საჯდომელის“ დადგმა. შემდგომ ბოროტე-
ბამ ყოველგვარ ზღვარს გადააბიჯა: ჯალალედინის ბრძანებით,
სიონის ტაძრიდან გამოასვენეს მაცხოვრისა და ყოვლადწმინდა
ღვთისმშობლის ხატები, მტკვარზე გადებულ ხიდზე დაასვენეს და
თბილისელებს უბრძანეს „დათრგუნვა პატიოსანთა ხატთა და და-
ტევება სჯულისა“. ვინც ამას არ აღასრულებდა, „წარკუეთა თავ-
თა“ ელოდა.

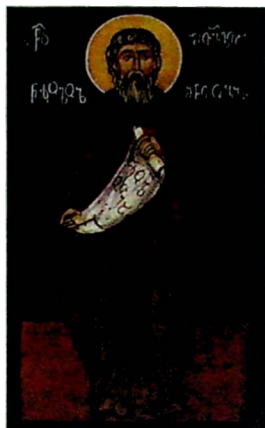
ასი ათასი ქართველი შეეწირა ამ დღეს წმ. ხატების თაყვანისცე-
მასა და სარწმუნოების დაცვას, ასი ათასი მოჭრილი თავი და თავ-
წარკვეთილი სხეული გაატანეს უსჯულოებმა მდინარე მტკვარს.
ამ დღიდან ასი ათასი მფარველი შეემატა საქართველოს, რომელთა
ხსენება ყოველთვის „ქებით აღესრულების“ მათ სამშობლოში.

ნოემბერი

- 3 (16) - ღირსი ნიკოლოზ, ქართველთა მნათობი -
აკოლოთიათა აღმწერელი (†1308).
- 4 (17) - წმიდათა და მართალთა წმიდა უფლის
საფლავისათა: იოანე, სტეფანე ჭ
ისაია ქართველნი.
- 10 (23) - წმ. დიდებული დიდმოწამე ჭ ძლევა-
შემოსილი გიორგი (†303);
- დიდმოწამე კონსტანტი-კახი ქართველთა
მთავარი (†852).
- 17 (30) - დიდმოწამე მიქაელი, რომელსა ეწოდა
გობრონ ჭ ასოცდაცამეტნი მხედარნი
მისნი (†914).
- 19 (2.12) - ღირსი ილარიონ ქართველი,
საკვირველმოქმედი (†875).
- 23 (6.12) - წმ. მოწამე არქიმანდრიტი გრიგოლი,
ოსვენციმის ბანაკში აღსრულებული (†1942).
- 29 (12.12) - წმ. მღვდელმოწამე აბიბოს
ნეკრესელი (VI ს.).
- 30 (13.12) - წმ. მეფე ვახტანგ გორგასალი (†502);
- წმ. პეტრე I კათოლიკოსი (V ს.);
- წმ. სამოელ I კათოლიკოსი (V-VI სს.).

ღირსი ნიკოლოზ,
ქართველთა მნათობი –
აკოლოთიათა აღმწარალი (†1308)
3 (16) ნოემბერი

ცნობები, ღირსი ნიკოლოზ აკოლოთიათა აღმწერელის შესახებ, მწირადაა შემონახული.

ღირსი ნიკოლოზი ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა XIII საუკუნის შუა წლებიდან – XIV საუკუნის დასაწყისამდე. მისი მოღვაწეობის ბოლო წლები ემთხვევა დემეტრე თავდადებულის (ხს. 12 მარტს) ძის, ვახტანგის მეფობის დროს (1301-1308 წლებში.).

წმ. ნიკოლოზი თავისი დროის ერთ-ერთი უდიდესი ჰიმნოგრაფი და გამოჩენილი სასულიერო მოღვაწე იყო. სამწუხაროდ, მისი შემოქმედებიდან ჩვენამდე ძალიან ცოტა რამაა მოღწეული.

ანტონ კათოლიკოსი წერს, რომ ნიკოლოზი იყო „ავქსონი კანონთ, მრავალ აკოლოთიათ“ და ასახელებს მის ერთ თხზულებას: „ამან უზომოდ წმინა გარდამოსვლის დასაყენები შექმნა აკოლოთია, მხურვალსავედრი ღვთისადმი ერისაგან, მაღალგამოთქმით“. ეს აკოლოთია გვხვდება ქართულ კურთხევანში.

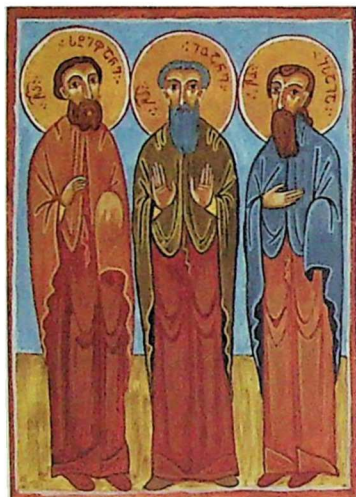
წმ. ნიკოლოზი ქართულ სასულიერო ლიტერატურას მთარგმნელობითი მოღვაწეობითაც ამდიდრებდა. მეცნიერები ვარაუდობენ, რომ როგორც ლიტურგისტს, მას უნდა ეკუთვნოდეს ის ლოცვები და წესები, კერძოდ „განგებაჲ წყლის კურთხევისაჲ“, რომლებიც 1306-1316 წლებშია ნათარგმნი ბერძნულიდან ქართულად.

პლატონ იოსელიანი წერს, რომ მან წმ. ნიკოლოზის სხვა აკოლოთიანიც ნახა ათონის ივერთა მონასტრის ხელნაწერებში.

წმ. მამა ნიკოლოზი 1308 წელს აღესრულა მშვიდობით.

წმიდათა და მართალთა
წმიდა უფლის საფლავისათა: იოანე,
სტეფანე და ისაია ქართველთა
4 (17) ნომბერი

წმინდანთა დასში მართლად იწოდებიან ის ქრისტიანები, რომელთაც მთელი თავისი ამქვეყნიური ცხოვრება ღმერთის დიდებასა და ერის სამსახურში გალიეს.

მათი ცხოვრება თავის თავში იტევს ღირსი და ღმერთ-შემოსილი მამების, აღმსარებლებისა და მონამეების ღვანლს.

საქართველოს ეკლესიაში გაბრწყინებულ წმინდანთა შორის, სულ ოთხი წმინდანია მართლის წოდებითა და ღვანლით კანონიზირებული.

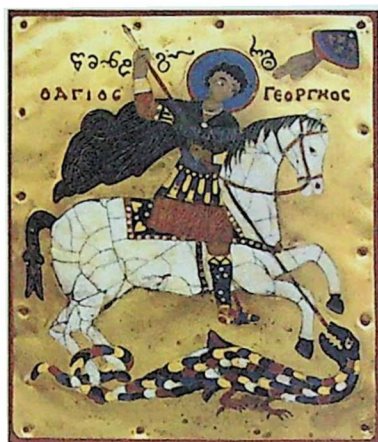
მათ შორის – ყველასთვის კარგად ცნობილი, ერის მამად და უგვირგვინო მეფედ წოდებული, ილია ჭავჭავაძე და დრო-ჟამისა და ჩვენი უდებების გამო დავინწყებული იოანე, სტეფანე და ისაია ქართველები.

საუბედუროდ, ბიოგრაფიული ცნობები მათი ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ, ჯერ-ჯერობით არ მოგვეპოვება. მათ ხსენებას საქართველოს სამოციქულო ეკლესია, უკვე რამოდენიმე საუკუნეა, რაც აღასრულებს.

როგორც მეცნიერები ვარაუდობენ, დასახელებული წმინდანები, იერუსალიმში მოღვაწეობდნენ და ქრისტეს საფლავის საპატიო მცველები იყვნენ.

წმინდა დიდმოწამე და ძლავამოსილი გიორგი (†303) 10 (23) ნოემბერი

ყოველი ერი განსაკუთრებულ პატივს სცემს რომელიმე წმინდანს, ყოველ ერს ჰყავს თავისი გამორჩეული ზეციური მფარველი, რომელიც ლოცულობს ერისათვის და იფარავს მას განსაცდელისაგან.

წმ. გიორგი არის საქართველოს განსაკუთრებული მფარველი წმინდანი. გადმოცემით ცნობილია, რომ იგი, ხშირად ხილულადაც იბრძოდა ქართველთა ლაშქარში (იხ. 26 იანვრისა და 18 სექტემბრის საკითხავებში).

ბევრ ევროპულ ქვეყანაში საქართველოს წმ. გიორგის სახელის მიხედვით, „გეორგიას“ ეძახიან. ჩვენთან, ეკლესიების უმეტესი ნაწილი წმ. გიორგის სახელზეა აგებული. „არა არიან ბორცვნი და მაღალნი გორაკნი, რომელსა ზედა არა იყოს შენნი ეკლესიანი წმიდისა გიორგისანი“, – წერს ვახუშტი ბაგრატიონი.

საქართველოში წელიწადის ყოველ დღეს იზეიმებოდა გიორგობა, რომელიც წმინდანის სახელობის რომელიმე ტაძართან, ხატთან ან მის მიერ აღსრულებულ სასწაულთან იყო დაკავშირებული.

ხალხურ მეტყველებაში შემორჩენილია 365 წმინდა გიორგის სახელის დალოცვა, რომელიც წმ. გიორგის წელიწადის ყოველდღიურ დღესასწაულთან არის დაკავშირებული.

10 (23) ნოემბერს აღინიშნება წმინდანის ბორბალზე წამების დღე, რომელიც ქართული ტრადიციით, წმ. ნინოს დაუდგენია დღესასწაულად. იგივე ტრადიციით, წმ. ნინო ნათესავად ეკუთვნოდა წმ. გიორგის, განსაკუთრებულ პატივს მიაგებდა მას და თავის მოქცეულ ქვეყანასაც უანდერძა დიდმოწამის განსაკუთრებული სიყვარული.

წმინდა დიდმოწამე კონსტანტინე-წახი,
ქართველთა მთავარი (†852)
10 (23) ნოემბერი

IX საუკუნე საქართველოსთვის ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე პერიოდი იყო. ქართლი არაბებს ეპყრათ. თბილისში მთავარმართებლად ბულა იჯდა, რომელიც ბაღდადის ამირას, ჯაფარის, ბრძანებით, ცეცხლითა და მახვილით ავრცელებდა მაჰმადის სჯულს. გაჭირვებაში ჩავარდნილ, შეშინებულ ქართველთაგან ბევრი არაბთა მძლავრობის გამო, ჭეშმარიტ სარწმუნოებას ღალატობდა და მაჰმადიანდებოდა.

ამ დროს ქართლში ცხოვრობდა სახელგანთქმული წარჩინებული თავადი კონსტანტი, რომელსაც „ენოდა კახაი სახელად მამულისა მის ქუეყანისა“. დიდი სიმდიდრისა და ყოველგვარი აქვეყნიური სიკეთის მფლობელს, არა მარტო საქართველოსა და კავკასიაში, არამედ საბერძნეთის სამეფო კარზეც კარგად იცნობდნენ.

წმ. კონსტანტის მტკიცედ და შეუორგულებლად უყვარდა ქრისტე ღმერთი, პატივს სცემდა სასულიერო პირებს, შეენოდა ეკლესია-მონასტრებს, იყო სტუმართმოყვარე და გლახაკთმოწყალე.

ქრისტესმოყვარე და ღვთისმოშიში წმ. კონსტანტი, ქრისტიანული სიმდაბლიდან გამომდინარე, ყველაზე ცოდვილად თვლიდა თავს და ხშირად ამბობდა: „არავინაი ვესავ მოტევენასა ცოდვათა, გარნა დათხევითა სისხლთა ჩემთაჲთა მისთვის, რომელმან იგი დასთხივნა სისხლნი ჩვენთჳს“.

წმ. კონსტანტის დიდი სურვილი ჰქონდა, მოელოცა წმ. ადგილები. იერუსალიმში ჩასულმა, დიდძალი საფასე შესწირა ეკლესია-მონასტრებს, მოიარა იორდანის უდაბნოები, მამებისაგან ღოცვა-კურთხევა მიიღო, და სულიერი სიხარულით აღსავსე, დაბრუნდა სამშობლოში. საქართველოში დაბრუნების შემდეგ კონსტანტი ყოველწლიურად ოცდაათი ათას ვერცხლს აგზავნიდა იერუსალიმში, იქაური წმ. ადგილთა და გლახაკთათვის.

მისი სიქველისა და მოსიყვარულე გულის ამბავი ყველამ იცოდა და დიდ პატივს სცემდნენ. სწორედ ამ დროს ქართლში კვლავ იმძლავრა ქრისტიანთა დევნამ. ამის მიზეზი ის იყო, რომ ამიერკავკასიაში თანდათან ძლიერდებოდა განმათავისუფლებელი მოძრა-

ობა. არაბთა ერთპიროვნულ მმართველობას საფრთხე ემუქრებოდა, თანაც, ადგილობრივი არაბი ამირები სრული დამოუკიდებლობისაკენ მიისწრაფოდნენ.

853-854 წლებში ქართლს შემოესია არაბთა მრავალათასიანი ლაშქარი, ბულა-თურქის წინამძღოლობით. ამ ლაშქრობისას მართო თბილისში დაიღუპა ორმოცდაათი ათასი კაცი, თბილისის ამირა საჰაკს თავი მოჰკვეთეს, ქალაქი კი გადანვეს. შემდგომ ააოხრეს ქართლი, კახეთი და მთიანეთი.

ოთხმოცდახუთი წლის მთავარმა ხელთ იპყრა მახვილი და ძესთან, თარხუჯთან ერთად ქართლის ლაშქარს ჩაუდგა სათავეში. გორის მისადგომებთან გაიმართა უთანასწორო ბრძოლა არაბთა და ქართველთა შორის. მიუხედავად მედგარი წინააღმდეგობისა, ქართველები დამარცხდნენ. მტრებმა ტყვედ ჩაიგდეს კონსტანტი და თარხუჯი. ქართლის ცხოვრების ამ შემზარავი ეპიზოდის შესახებ ლაკონურად და შთამბეჭდავად მოგვითხრობს ატენის სიონის წარწერა: „თთუესა აგუსტოსა ე-სა, დღესა შაბათსა, ქრონიკონსა ოგ-სა, ისმაიტელთა წელსა სლთ-სა ქალაქი თბილისი დანუა ბულა და შეიპყრა ამირაჲ საჰაკ და მოკლა და მასვე თთუესა აგუსტოსა კვ-სა, დღესა შაბათსავე ზირაქ შეიპყრა კახაჲ და ძეჲ მისი თარჯუჯი“.

ტყვე-ქმნილი კონსტანტი მთავარი ბულა თურქს წარუდგინეს. მან გაკვირვებით ჰკითხა წმინდანს: „ანუ არა უწყოდეა შენ, რამეთუ ვერ განრიებად იყავ სივლტოლითა შენითა ჴელთაგან ჩემთა... აჰა ესერა მოგუცნა თქუენ ღმერთმან დღესა ამას მოსასრველად ჴელთა ჩუენთა“. წმ. კონსტანტიმ მშვიდად მიუგო: „ღმერთმან მოგუცნა ჴელთა თქუენთა არა სიყუარულისა თქუენისათჳს, არცა საქმეთა თქუენთათჳს, არამედ რამეთუ არა დავიმარხენით ჩუენ მცნებანი მისნი, ამისათჳსცა ნათესავითა მით ურჩებისათა განგუკაფნა ჩუენ“. მორჩილი და მონანული მთავარი ხედავდა, რომ ქართველთა ცოდვები იყო მიზეზი ქვეყნის უბედურებისა. საპყრობილეში მყოფი წმინდანი მხნედ იტანდა განსაცდელს. იგი მეუდაბნოე მამებსა და ეკლესიათა წინამძღვრებს წერილებს სწერდა და სთხოვდა, ელოცათ მისთვის. ცოტა ხნის შემდეგ ბორკილდადებული კონსტანტი-კახი ბაბილონის ქალაქ სამარაში გაგზავნეს ხალიფა ჯაფართან.

ჯაფარმა იცოდა, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანი პიროვნება იყო იგი ქართველთათვის და სრულიად საქრისტიანოსათვის, თავაზიანად მოიკითხა და შესთავაზა სარწმუნოების გამოცვლა; სანაცვლოდ პატივსა და დიდებას დაჰპირდა, თან დაემუქრა: „უკუეთუ არა ისმინო ჩემი, სიკუდილითა მოჰკუდე შენ პირითა მახვილისათა და ჴორცნი შენნი მივსცნე საჭმელად მფრინველთა ცისათა“. მამაცმა

და ქრისტეს მიერ განმტკიცებულმა მსცოვანმა მთავარმა თამამად უთხრა: „არა მეშინის მე მახვილისაგან შენისა, არამედ მისა მეშინის, რომელი-იგი შემძლებელ არს მოწყუედად სულისა და ჯორცთა და კუალად ჴელმწიფებაჲ აქუს განცხოველებად, ვითარცა იგი მოსიკუდიდ, ამისათვისცა სიხარულით მოვითმენ სახელისა მისისათვის, რამეთუ იგი არს ჭეშმარიტი ღმერთი, ძლიერი ჴელმწიფე და მთავარი მშველობისა, მამა მერმეთა მათ საუკუნეთა“.

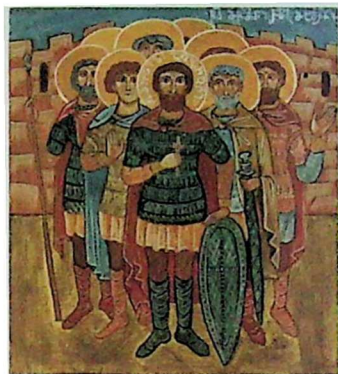
ამის გამგონე ჯაფარი გულისწყრომითა და რისხვით აღიესო და დილეგში ჩააგდებინა წმ. კონსტანტი; შემდგომ მიუგზავნა მას სარწმუნოების უარყოფელი და ხალიფასაგან განდიდებული ორი სომეხი დიდებული, რომელთაც წმ. კონსტანტინემ მიუგო: „ესრე არქუთ მეფესა თქუენსა: ნუ ჰგონებ რასა ესევითარსა საქმესა ჩემგან, დაღაცათუ ჩვეულებაჲ მეფეთაჲ ბაბილოვნისათაჲ გაიძულებს შენ, რამეთუ იგინიცა წინააღმდგომ იყვნეს ჭეშმარიტებისა, არამედ ბრძანე შენ ყოფად, რაჲ იგი გეგულების ყოფად, იქმოდე. ხოლო თქუენ რაჲსალა ზედამდგომელობით და დამესხმით, ვითარცა მეცა თქუენ გემსგავსე? ამიერითგან განმეშორენით ჩემგან, რაჲთა გამოვიძინე მე მცნებანი ღმრთისა ჩემისანი“. შემდეგ აღაპყრო ხელნი და ლოცვა დაიწყო: „გიგალობ შენ, უფალო ღმერთო ძალთაო, ღმერთო საუკუნეთაო, რომელმან მომეც მე ძალი წინააღმდგომად უკეთურისა ამის მსაჯულისა, ვითარცა იგი წინაჲსწარ სთქუ, ვითარმედ: „თქუენ მომცენით გულნი თქუენნი და მე მიგეც ძალი ჩემი“. ღირს მყავ მე ნათელსა პირსა შენისასა, რამეთუ შენდა მოვივლტი ქრისტე, ძეო ღმრთისაო“.

ლოცვად მდგარ წმ. კონსტანტის „ნაკადულნი ცრემლთანი გარდამოდოდეს თვალთაგან მისთა... ხოლო გარემოს მდგომარენი იგი მისნი სცემდეს პირსა მისსა და მრავლითა ტანჯვითა სტანჯავდეს მას, არამედ ენაჲ მისი ვერ დააბრკოლეს გალობად“.

სომეხი დიდებულები დაბრუნდნენ ჯაფართან და ყოველივე მოახსენეს. განრისხებულმა ხალიფამ ჯალათებს უბრძანა, თავი მოეკვეთათ წმ. კონსტანტისათვის. უცხოთესლმა ლოცვად დამდგარ მარტვილს თავი მოჰკვეთა და „მიართუა მეფესა თვსსა, ვითარცა იგი თავი იოანე ნათლისმცემელისაჲ ჰეროდეს“.

ეს მოხდა 852 წლის 10 ნოემბერს, წმ. დიდმოწამე გიორგის ხსენების დღეს. წმინდანის გვამი მაღალ ძელზე დაჰკიდეს ხალხის დასანახად, შემდგომ კი დამარხეს. რამდენიმე წლის შემდეგ ქართველებმა წმ. ნეშტი სამშობლოში გადმოასვენეს და დიდი პატივით დაკრძალეს. საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ კონსტანტიკახი, იგივე კონსტანტინე ქართველთა მთავარი, IX საუკუნეშივე შერაცხა წმინდანად.

წმინდა დიდმოწამე მიქაელი, რომელსა ეწოდა
გობრონ და ას ოცდასამეზნი მხედარნი მისნი (†914)
17 (30) ნოემბერი

914 წელს, არაბებმა უკანასკნელად დალაშქრეს კავკასია. ამირა-მუმნის ურიცხ ლაშქარს სარდლობდა აბულ-კასიმი, ძე აბულ-საჯისა. სარკინოზებმა მოსრეს „ყოველი სომხითი, სიგნეთი, ვაეძორი, ასფურაგანი“. სომხეთიდან აბულ-კასიმი „სპითა დიდითა და ურიცხვთა, რომელთა არა იტევდა ქუეყანა“, საქართველოში შემოვიდა.

თბილისში ამირად იჯდა ჯაფარ ძე ალისი. მან კეთილად მიიღო მრისხანე თანამემამულე. აბულ-კასიმი აქედან

კახეთს გადავიდა და მრავალდღიანი ალყის შემდეგ, მოაოხრა უჯარმა. ბოჭორმელებმა თვითონ დატოვეს ციხე და გაიქცნენ.

კახეთის ერისთავმა, კვირიკე ქორეპისკოპოსმა დაზავება შესთავაზა აბულ-კასიმს. სარდალმა მიიღო სარფიანი გარიგება და კვლავ ქართლს შეესია. უფლისციხე თავად ქართველებმა დაარღვიეს, მტერს რომ არ ჩავარდნოდა ხელში. სარკინოზები სამცხეს და ჯავახეთს მოედვნენ, თმოგვის ციხეზე მიიტანეს იერიში, მაგრამ ვერ აიღეს და, უკან გაბრუნებულებმა, ყველის ციხეს შემოარტყეს ალყა.

იმჟამად ყველისციხის მეპატრონე იყო გურგენ ერისთავთ-ერისთავი. ციხე კარგად იყო გამაგრებული, მაგრამ მეციხოვნენი შიგ ცოტანი იყვნენ. „ბრძოლასა მას ფიცხელსა მწუნე იქმნეს ციხიანნი იგი და დაჴოცდეს მბრძოლთა მათ და დაჴყრიდეს ჴორცთა მათთა, ვითარცა სკორეთა ქუეყანისათა“. მებრძოლთა შორის გამოირჩეოდა ნეტარი გობრონი: „ძალი ბრძოლისა მისისაჲ ყოველსა მას სიმრავლესა ზედა საცნაურ იყო“. იგი თავგამეტებით იცავდა ყველისციხეს და დიდი მამაცობაც გამოიჩინა.

ოცდარვა დღე გაგრძელდა ბრძოლა. ხან სარკინოზებს მიჰქონდათ იერიში ციხეზე, ხან მეციხოვნენი გამოუხდებოდნენ მტერს გობრონის მეთაურობით, რისხვას დაატეხდნენ მას თავს და კვლავ ციხეს უბრუნდებოდნენ.

მტრებმა უკანასკნელი იერიში მიიტანეს ყველისციხეზე, აიღეს იგი და შეიპყრეს ცოცხლად დარჩენილი მეციხოვნენი, მათ შორის გობრონიც. ქართველი მეომრის ვაჟყაცობით გაოცებულმა აბულ-

კასიმმა ბრძანა „ნეტარისა გობრონისი უმეტეს ყოველთასა კრძალვით პყრობაჲ“.

ადარნასე მეფემ დიდძალი საფასი გადაიხადა და პყრობილთა ნაწილი გამოიხსნა. მათ შორის არ იყო გობრონი, რადგან არაბებმა მის განთავისუფლებაზე უარი განაცხადეს. ქართველმა რაინდმა განსჭვრიტა თავისი მომავალი და „განუმზადა თავი თჳსი ქრისტესთვის სატანჯუელთა“. სარკინოზებმა დასასჯელად გამოიყვანეს გობრონთან ერთად შეპყრობილი ას ოცდაცამეტი მხედარი, „ვითარცა მწეცნი ბოროტნი განძნებულნი შეერივნეს აღრეულად და ურთიერთსა უსწრობდეს, რომელნიმე მახვლითა სცემდეს, რომელნიმე შოროლითა და ისრითა შესჩხუებდეს და დასჭრიდეს, ჯორცთა მათთა დანებითა განაპებდეს და ღვძლები იგი მათი, ვითარცა ძაღლითა, პირითა გაეტაცა“.

აბულ-კასიმმა გადაწყვიტა, უძლეველი რაინდი ცთუნებით ეძლია და ნეტარ გობრონს უთხრა: „მენყალის მე სიკეთე სიჭაბუკისა შენისაჲ და მშურს სიკუდილისათჳს მწედრობაჲ შენი, რომელი სახელოვან ხარ წინაშე ჩუენსა და აწ ვითარცა შვილსა საყუარელსა გასწავებ შენ, დაუტევე უგუნურებისა შენისა შჯული, რომლითა ვერა ირგეს მოყუასთა შენთა და აღიარე შჭეშმარიტი შჯული ჳელმნიფებისა ჩუენისაჲ“. აბულ-კასიმი სამაგიეროდ, გობრონს ამქვეყნიურ პატივსა და დიდებას შეჰპირდა.

წმ. გობრონმა მშვიდად მიუგო ამირას: „გევედრები, ჳელმნიფეო, ნუ მაიძულებ მე დატოვებად ქრისტიანობისა, რომლითა აღმზარდეს მე მშობელთა ჩემთა და აღბეჭდილ ვარ სულითა წმიდითა... ჳეშმარიტად უწყოდე შენ, რამეთუ არცა კეთილთა შენთა აღთქმითა, არცა ძვრ-ძვრთა ბოროტთა შენთა ჩემ ზედა მოწეენითა შემიდლო განყენებად უფლისა ჩემისა იესო ქრისტესა“.

წმინდანის პასუხით განრისხებულმა აბულ-კასიმმა ბრძანა, გარეთ გაეყვანათ გობრონი და ეჩვენებინათ ცალკერძ დახოცილი თანამებრძოლები, ცალკერძ – აღთქმული სიმდიდრენი: „ვინ უწყის, უკუე შიშმან სიკუდილისამან, ანუ შესაძინელმან კეთილისამან მოდრიკოს გული მისი“. უკან მობრუნებულმა გობრონმა ამირას შეკითხვაზე – „რაჲ გამოირჩიე თავისა შენისა?“ – უპასუხა: „მე პირველადვე გითხარ შენ არა მიდრეკად ქრისტეს უფლისა ჩემისაგან“. ამის შემდეგ, ამირამ უარესი განსაცდელი მოუმზადა წმინდანს: „არა იცის მაგან ჳირი სიკუდილისაჲ. წარიყვანეთ ეგე და წარწყმდენით მაგის წინაშე დარჩომილნი ქრისტიანენი და მცირედ წყალით ეგე და კუალად მოიყვანეთ“.

წმინდანი ცოცხლად გადარჩენილ მოყვასთა შორის დააყენეს და უმოწყალო ხოცვა-ჟლეტა დაიწყეს. დახოცილთა სისხლი ეპკურე-

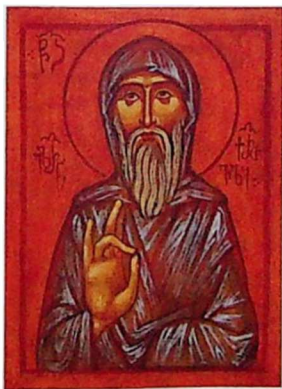
ბოდა გობრონს, გვამები ფეხებთან უგორდებოდა, მაგრამ საშინელვამ ვერ შეაძრწუნა მისი გული.

მაშინ ქედი გადაუდრიკეს წმინდანს, ორგზის სცეს მახვილი და მსუბუქად დაჭრეს. გობრონმა სისხლით ჯვარი გამოისახა შუბლზე და თქვა: „გმადლობ შენ, უფალო იესო ქრისტე, რომელმან ღირს მყავ მე, უღირსი ესე და ცოდვილი და უკუანაფსკნელი ყოველთაჲ, ნანილსა ამას მკვდრობისასა და მონამებისასა“.

სარკინოზებმა კვლავ აბულ-კასიმს მიჰგვარეს წმ. გობრონი. ამირამ უკანასკნელად სცადა წმინდანის მოდრეკა, მაგრამ სისხლმდინარე მონამემ მტკიცედ მიუგო: „იქმოდე, რაჲცა გნებავს, მე ქრისტიანე ვარ და არასადა უარ-ვეყო სახელი მისი“. მოთმინებადაკარგულმა აბულ-კასიმმა ბრძანა თავი წარეკეთათ წმინდანისათვის და მოკლულვებთან დაეგდოთ. შემდეგ ამირას ბრძანებით, სამი დიდი საფლავი გათხარეს, მონამეთა გვამები შიგ ჩაყარეს, მიწა მიყარეს და ქრისტიანებს მათთან მიახლოება აუკრძალეს. საფლავებს ღამლამობით ზეციური ნათელი ადგებოდა, რომელთაც მორწმუნენიც ხედავდნენ და ურწმუნონიც.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ ქართველი მხედარი მიქაელი, ნათლისღებით გობრონი და მისი ას ოცდაცამეტი თანამებრძოლი წმინდანთა დასში აღრაცხა. მონამეთა ხსენება დაწესდა მათი მოწყვეტის დღეს, 17 ნოემბერს.

ღირსი მამა ილარიონ ქართველი, საპირველთმოქმედი (†875) 19 (2.12) ნოემბერი

ღირსი მამა ილარიონი, კახელი აზნაურის შვილი იყო, დონაურთა გვარიდან; მის მშობლებს, სხვა შვილებიც ჰყავდათ, ილარიონი კი – შობითგანვე, ღვთისათვის იყო შეწირული.

ექვსი წლის ყრმა, სასწავლებლად ღირსეულ და ღვთისმოყვარე კაცს მიაბარეს. ილარიონი, ბავშვობიდან განსაკუთრებული ნიჭიერებით გამოირჩეოდა. როცა მამამ შვილის გულმოდგინება და ღვთის სიყვარული იხილა, იქვე სოფელში მონასტერი ააშენა, სადაც მალე, თექვსმეტმა ბერმა

მოიყარა თავი. თოთხმეტი წლის ილარიონმა გადანყვიტა, განრიდებოდა მამის ზედმეტ ყურადღებას, დატოვა მონასტერი და გარეჯის უდაბნოს მიაშურა, პოვა პატარა გამოქვაბული და იქ დაეყუდა.

წმ. ილარიონი უდიდეს სულიერ მოღვაწეობას შეუდგა. „მარხვითა და მღვდარებით ჰასაკსა მას სიჭაბუკისასა დააჭკნობდა, ლოცვითა და მარადის ღმრთისა ხედვითა, უწორცოთა მიემსგავსებოდა, ვიდრელა წარემატებოდა მოლუანებითა ყოველთავე მყოფთა მის ადგილისათა უდაბნოსა მას შინა, რამეთუ ყოველთავე უკვირდა ეგეოდენი შრომაჲ მისი და მოთმინებაჲ“

ახალგაზრდა ბერმა, მეუდაბნოეთა სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა. „აღეშენებოდეს ყოველნი იგი ძმანი სწავლითა მისითა და შეუერდებოდეს მას, რათა იყოფებოდიან მის თანა“. ასე დაემკვიდრნენ ღირს ილარიონთან „ათერთმეტნი ძმანი მოლუანენი მშენი და მდაბალნი“.

ანგელოზებრ მმარხველი და დაუცხრომელად მლოცველი ბერის ამბავი, მთელმა ქართლმა და კახეთმა გაიგო. მის სანახავად, ლოცვა-კურთხევისა და რჩევა-დარიგების მისაღებად, უამრავი ხალხი მიდიოდა.

როდესაც მასთან მისულმა რუსთაველმა ეპისკოპოსმა ფერმკრთალი, თავმდაბალი, შეურაცხ სამოსელში ჩაცმული ბერი იხილა, მოწინებით სთხოვა, მისი ხელიდან მიეღო მღვდლობის პატივი. მიწიერი დიდების უარმყოფელი ილარიონი ევედრებოდა მღვდელმთავარს, არ დაემძიმებინა იგი მღვდლობის პატივით, მაგრამ ბოლოს მაინც დაემორჩილა.

კურთხევის შემდეგ ახალი დიდებით შეიმოსა ღირსი მამის სახელი. მან გადანყვიტა, გარიდებოდა სამშობლოს, მონასტრის წინამძღვრად ერთ-ერთი ძმათაგანი დატოვა, თვითონ კი – იერუსალიმს გაემგზავრა წმ. ადგილთა მოსალოცად.

გზაში ღირს ილარიონს ავაზაკები დაესხნენ თავს, რომელთაც მახვილები იშიშვლეს მის მოსაკვდინებლად. მოულოდნელად მათ ხელები გაუშემდათ. შეშინებული და გაოცებული ავაზაკები მიხვდნენ, რომ ღვთის სასჯელი დაატყდათ თავს წმ. ბერზე ხელის აღმართვის გამო, ფეხებში ჩაუფარდნენ მას და შენდობა სთხოვეს.

წმ. მამამ ჯვარი გადასახა ავაზაკებს, განკურნა და მშვიდობით განუტევა. განკურნებულებმა კვლავ შენდობა ითხოვეს ღირსი მამისაგან, ერთმა მათგანმა კი – თაბორის მთამდე გააცილა წმინდანი.

წმ. ილარიონმა მოილოცა იერუსალიმი, თაყვანი სცა წმ. ადგილებს: თაბორს, გოლგოთას, უფლის საფლავს, ბეთლემს. შემდეგ, იორდანის უდაბნოს მიაშურა და იქ, ერთ გამოქვაბულში დაეყუდა.

გადმოცემით, ეს ის გამოქვაბული იყო, სადაც თავს აფარებდა წმ. ელია თეზბიტელი (ხს. 20 ივლისს).

ღირსი მამა მოუკლებლად ევედრებოდა უფალს: „მაუწყე მე, უფალო, გზა, რომელსაცა ვიდოდი და კუალად მასწავე მე, რაათა ვყო ნებაჲ შენი“.

ერთ ღამეს მან ჩვენებით იხილა, თითქოს ზეთისხილის მთაზე, საიდანაც უფალი დიდებით ამაღლდა, თორმეტი კაცის თანხლებით მდგარი ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის წინაშე წარსდგა. მარადის ქალწულმა უთხრა: „ჰოე, ილარიონ, წარვედ და მიისწრაფე სახედ შენდა და უმზადე სერი უფალსა და ძესა ჩემსა“.

გამოღვიძებისთანავე წმ. ილარიონმა გულისხმა-ჰყო ჩვენება, მადლობა შესწირა სახიერ უფალსა და ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელს და სამშობლოში გამოემურა.

საქართველოში დაბრუნებულ ღირს ილარიონს მამა და ძმები აღსრულებული დახვდა. დედამ მამის მთელი საგანძური შვილს გადასცა და უთხრა: „წარაგე ესე, შვილო, ვითარცა სათნო გიჩნს“.

ნეტარმა ილარიონმა დედათა მონასტერი ააშენა, შესწირა მას სოფლები და განუჩინა წესი. შემდეგ სამოცდათექვსმეტი ღირსი და მოღვაწე ბერი შეკრიბა და მამათა მონასტერიც დააარსა, დანარჩენი ქონება კი გლახაკებს და უპოვრებს გაუნაწილა.

კეთილისმოძულე ეშმაკმა ღირსი მამის ბიძა აღძრა მონასტრის დასაწვავად და მოძღვრის მოსაკლავად. წმ. ილარიონის ბიძას ეგონა, რომ ნათესავის ქონება თვითონ დარჩებოდა; მაგრამ როცა კეთილი ბერის ხელგაშლილობა იხილა, გაცოფდა და ერთ დღეს მონასტრის კარებზე ნახშირით მიაწერა: „ესრეთ იხილონ ყოველთა ესე მონასტერი სამ დღემდე“.

განთიადისას, მამა ილარიონმა წარწერა იხილა და დიდად შეწუხდა, ბიძის სულის წარწყმედის გამო. მთელი ღამე ლოცულობდა და მხურვალედ ევედრებოდა უფალს, განსაცდელის თავიდან აცილებას. როცა თვალი მილულა, მას გამოეცხადა ბრწყინვალე კაცი, რომელმაც უთხრა: „ნუ გეშინინ, ჰოე ილარიონ, რამეთუ დღესვე განისწავლოს მტერი იგი შენი და შეგივრდეს ფერჯთა შენთა“.

მართლაც, როცა გათენდა, ილარიონის ბიძა მიწაზე დაეცა, გორავდა და საოცარი ხმებით გოდებდა. მსახურებმა წმინდანს მიჰგვარეს ბოროტისაგან გვემული. წმ. ილარიონმა მას ჯვარი გადასახა და განკურნა. ბიძა გონს მოეგო, სინანულით ატირდა, აღსარება თქვა, მთელი ქონება მონასტერს შესწირა და თვითონაც ბერად აღიკვეცა.

წმ. ილარიონის სახელი მთელს საქართველოს მოედო, მრავალს სურდა, ეხილა ღირსი ბერი და მისი რჩევა-დარიგება მიეღო. მალე

მისი ეპისკოპოსად კურთხევაც განიზრახეს. მყუდროებისმოყვარე ღირსმა მამამ გაიფიქრა: „დიდებაჲ ესე ამის სოფლისა მომაცყუებელ არს საუკუნოჲსა მის შეურაცხებისა“, მონასტრის ძმათაგან ერთი სიბრძნითა და სინმინდით გამორჩეული ბერი დაადგინა სავანის წინამძღვრად, უფალს შეავედრა ყველა და ორ ძმასთან ერთად, კონსტანტინოპოლს გაემართა.

ხანგრძლივი მოგზაურობის შემდეგ, წმ. ილარიონმა და მისმა თანამგზავრებმა ულუმბოს მთას მიაღწიეს, ერთი მცირე მიტოვებული ეკლესია იპოვეს და შიგ დაბინავდნენ.

ყველიერის შაბათის მწუხრზე, დიდი ღაწვიდან ერთი ბერი მოვიდა კანდელის ასანთებად, ნახა ეკლესიას შეხიზნული ძმები და მცირეოდენი საჭმელი მიუტანა.

შემდგომ შაბათს, წმ. თეოდორე ტირონის ხსენების დღეს, მონესე ისევ მივიდა პატარა ეკლესიაში და ნახა, რომ ძმებს მთელი კვირა უჭმელად გაეტარებინათ, მხოლოდ მცირედი ცერცვი ეხმიათ. ბერმა წმ. ილარიონს ჰკითხა, რა სჭირდებოდა. მან მხოლოდ სეფისკვერი და ზედაშე ითხოვა უსისხლო მსხვერპლ-შენირვისთვის. ბერმა მიართვა ყოველივე. წმ. ილარიონმა ჟამისწირვა აღასრულა, ეზიარა და ძმებიც აზიარა მაცხოვრის ყოვლადწმინდა სისხლსა და ხორცს.

ამასობაში, დიდი ღაწვის მამასახლისმა გაიგო, რომ ეკლესიაში ვიღაც უცხო და ბერძნული ენის უმეცარმა კაცმა სწირა, გულისწყრომით აღივსო და იკონომოსსა და რამდენიმე ძმას უბრძანა, უცხოები მონასტრის ტერიტორიიდან გაეძევებინათ.

ეკლესიაში მისულ იკონომოსს წმ. ილარიონი ბერძნულად გამოელაპარაკა და ღამის გათევის ნებართვა სთხოვა, თან აღუთქვა, რომ მეორე დილით, ეკლესიას დატოვებდა.

იმ ღამეს მამასახლისმა ჩვენება იხილა: ყოვლადწმინდა ქალწული რისხვით დაადგა თავს და უთხრა: „ჰოე, უბადრუკო, რაჲსა ინებე განძებაჲ უცხოთაჲ მათ, რომელნი მოსრულ არიან სიყუარული-სათჳს ძისა და ღმრთისა ჩემისა და დაუტეობია ქუეყანაჲ მათი და არა დაიმარხე მცნებაჲ იგი უცხოთა და გლახაკთა შეწყნარებისათჳს, ვითარ-იგი ეტყჳს მდიდარსა მას უფალი ჩემი და ძეჲ ჩემი. ანუ არა უწყია, ვითარმედ მრავალნი დამკვდრებად არიან მთასა ამას მათისა ენისა მეტყუელნი და ცხოვნებად არიან ღმრთისა მიერ? და რომელნი მათ არა შეიწყნარებენ, მტერ ჩემდა არიან, რამეთუ ჩემდა მონიჭებულ არს ძისა მიერ ჩემისა ნათესავი იგი შეურყეველად მართლმადიდებლობისათჳს მათისა, ვინაჲთგან ჰრწმენა სახელი ძისა ჩემისაჲ და ნათელ იღეს“.

შეშინებული მამასახლისი ფეხებში ჩაუვარდა წმ. ილარიონს,

კადნიერებისათვის შენდობა სთხოვა და შეევედრა, დარჩენილიყო, რომ ყოვლადწმინდა დედოფლის რისხვა აერიდებინა მისთვის.

წმ. ილარიონი ხუთი წელი ცხოვრობდა ულუმბოს მთაზე. შემდეგ, ის კონსტანტინოპოლში წავიდა, თაყვანი სცა უფლის ცხოველსმყოფელ ჯვარს, მოილოცა წმ. ადგილები ყველა ეკლესია-მონასტერი და რომს გაეშურა, წმ. პეტრე და პავლე მოციქულთა საფლავების თაყვანისსაცემად.

თოთხმეტი დღის მოგზაურობის შემდეგ, რომს მიახლოებულმა წმ. მამამ ვენახის ძირთან მჯდარი დავრდომილი ნახა და ერთი მტევანი ყურძენი სთხოვა. დავრდომილმა უპასუხა: „აჰა, მამო, ვენახი, რაც გასურთ, მიირთვიო, მე კი „ვერ შემძლებელ ვარ აღდგომად ცოდვათა ჩემთაგან“.

ღირს ილარიონს შეეცოდა დავრდომილი, ილოცა და ავადმყოფს უთხრა: „აღდეგ, ძმაო, უფალსა უბრძანებებს და ჴელითა შენითა მომართუ ნაყოფისაგან სამოთხისა მაგის“. განკურნებული კაცი მყისვე წამოდგა, ვენახში შევიდა და მტევნით გამოვიდა, მაგრამ წმ. ილარიონი იქ აღარ დახვდა. ვენახის პატრონი ქალაქისაკენ წავიდა, თავისი კეთილისმყოფლის მოსაძებნად, თან ყველას უყვებოდა მომხდარი სასწაულის შესახებ.

წმ. ილარიონი ორი წელი მოღვაწეობდა რომში, ანგელოზებრივი ცხოვრებით. შემდეგ, იგი კვლავ კონსტანტინოპოლში დაბრუნდა.

ნეტარმა ილარიონმა გზად ქ. თესალონიკეში გაიარა, თაყვანი სცა წმ. დიდმონაშე დიმიტრის (ხს. 26 ოქტომბერს) სამარტვილეს და ქალაქის მთავრის კართან შეისვენა. სახლიდან მხევალმა ოთხი წლის დამბლადაცემული ყრმა გამოიყვანა და მზის გულზე დააწვინა. ღირსმა მამამ ქალს წყლის მოტანა სთხოვა. როცა ქალი წავიდა, წმ. ილარიონმა ჯვარი გადასახა ყრმას და თქვა: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა შენ გეტყვ, ყრმაო, აღდეგ ცოცხლებით“. ყრმა სასწრაფოდ წამოხტა ფეხზე და დედასთან გაიქცა. წმ. ილარიონი კი იქაურობას გაშორდა, რომ არავის ეხილა.

როცა განკურნებული ყრმის მამამ, ქალაქის მთავარმა ეს სასწაული იხილა, ბრძანა, ჩაეკეტათ ქალაქის კარები და ეძებნათ სასწაულთმოქმედი, რომ თაყვანი ეცათ მისთვის. მართლაც, მოძებნეს წმ. ილარიონი, ფეხებში ჩაუვარდნენ და ლოცვა-კურთხევა გამოსთხოვეს. შემდეგ, მთავარი შეევედრა წმინდანს, თესალონიკეში დარჩენილიყო და სამოღვაწეო ადგილი თვითონ ამოერჩია.

წმინდანმა მთავრის ღვთისმოყვარეობა რომ იხილა, თხოვნა შეუსრულა – სამოღვაწეოდ გამოირჩია მყუდრო ადგილი, სადაც მთავარმა ეკლესია ააშენა.

მთელმა თესალონიკემ გაიგო წმ. ილარიონის მოღვაწეობისა და

სასწაულების ამბავი. მრავალი მოდიოდა მასთან ლოცვა-კურთხევის მისაღებად, თუ ღვთივსულიერი საუბრის მოსასმენად. მისმა სათნო ცხოვრებამ ბევრს გაუღვიძა საღვთო შური და ღირსი მამის ხელით მონაზვნობა მიიღო.

ერთხელ წარმართებმა ერთი თესალონიკელი დიაკონი შეიპყრეს. ტყვექმნილი ღვთისმსახური ლოცვით შეევედრა წმინდანს შენევნას. იმავე დღეს დიაკონს ძილში, წმ. ილარიონი ეჩვენა, რომელმაც უთხრა: „აღდეგ, ჰოე, დიაკონ და ნუ გეშინინ, რამეთუ მე ვარ, რომელსა იგი მევედრებოდე“. გამოღვიძებულმა დიაკონმა იხილა, რომ ბორკილებისაგან განთავისუფლებულიყო, შეუმჩნევლად გაიარა წარმართთა შორის და თესალონიკეში ჩავიდა. ქალაქში ჩამოსვლისთანავე მან წმინდანი მოინახულა და ფეხებში ჩაუვარდა მადლიერების ნიშნად. წმ. ილარიონმა უთხრა: „შვილო, ენება ღმერთსა წსნაჲ შენი. ამისთვისცა ანგელოზი თვსი მოავლინა ხატითა ჩემითა, ვინაჲთგან სარწმუნოებით ჩემ ცოდვილისა სახელსა ხადოდე და გამოგიწსნა მწარისა ტყუეობისაგან. ამისთვისცა ჰმადლობდი ღმერთსა მოქმედსა საკრველებათასა“.

წმ. ილარიონმა ცხოვრების დარჩენილი ნაწილი ქ. თესალონიკეში გაატარა. თავისი აღსასრული მას წინასწარ ეუნწა უფლისაგან. მან ქალაქის მთავარი დაიბარა, მადლობა უთხრა ყველაფრისათვის და ანდერძად გლახაკთა და მონაზონთა სიყვარული, სამართლიანობა და მოწყალება დაუტოვა. წმინდანი გარდაიცვალა 857 წლის 19 ნოემბერს.

დამწუხრებულმა მთავარმა, წმინდანის ნეშტისათვის მარმარილოს ლუსკუმა გაამზადებინა. წმ. ილარიონის სამარხთან სარწმუნოებით მისულნი, ყოველგვარი სენისგან იკურნებოდნენ. ამ სასწაულების შესახებ ბიზანტიის კეისარს, ბასილი მაკედონელს (867-886) აცნობეს თესალონიკის მთავარმა და მთავარეპისკოპოსმა. კეისარმა უღუმბოდან მასთან ჩასულ მამებს, თესალონიკის ამბები მოუთხრო. მამათა შორის ის მამასახლისიც აღმოჩნდა, რომელმაც წმ. ილარიონის განდევნა დააპირა უღუმბოს მთიდან. იგი დანვრით მოუყვა კეისარს ნანახსა და გაგონილს. ბასილი დაინტერესდა ღირსი ილარიონის თანამემამულე მოწაფეებით. მას მიჰგვარეს სამი მოხუცებული ბერი. მამების სინმინდით გაკვირვებულმა კეისარმა კონსტანტინოპოლის პატრიარქთან გაგზავნა ისინი ლოცვა-კურთხევის მისაღებად.

პატრიარქმა ძმური სიყვარულით მოიკითხა სტუმრები, აკურთხა და მათი ლოცვაც მიიღო. ის მიხვდა, რომ ამ სამ მოხუცში დიდი მადლი ტრიალებდა და კეისარს ურჩია, პატივი მიეგო მათთვის.

კეისარმა წმ. ილარიონის მოწაფეებს შესთავაზა: „გამოირჩიენ

ღირსებამან თქუენმან მონასტერი, სადაც გენებოს, თქუენტვს და ნათესავისა თქუენისათვს". მამებმა უარი შეჰკადრეს, რადგან სხვის აშენებულში დასახლება არ იყო სწორი საქმე.

მაშინ ბასილი კეისარმა თვითონ შეარჩევინა მამებს სამონასტრო ადგილი, სადაც მალე დიდი ტაძარი ააშენა. იქვე თავისთვის ერთი სენაკიც მოიწყო: „ესე იყოს საყოფელი ჩემი მახლობელად ღირსთა ამათ მამათა, რაითა ლოცვითა მათითა ინებოს ღმერთმან წსნაჲ ჩემი მოსაგებელისაგან ცოდვათა ჩემთაჲსა". ამ მონასტერს „რომანა-წმიდა“ უწოდეს.

კეისარმა თავისი ორი ძე, ლეონი და ალექსანდრე მიჰგვარა ღირს მამებს აღსაზრდელად.

ბასილი კეისარმა წმ. ილარიონის ნაწილების გადასვენება ინება სატახტო ქალაქში, თესალონიკეში თავისი ხალხი გაგზავნა და თან წერილიც გააყოლა: „ბასილ მეფე, ცოდვილი მონაჲ ცათა მეუფისაჲ, გევედრები, წმიდაო მამაო ილარიონ, აღმოვედ ქალაქად სამეუფოდ, დაღაცათუ არა ღირს ვიქმენ პირისპირ ხილვად შენდა, გარნა ან ღირს მყავ ამბორისყოფად წმიდათა ნაწილთა შენთა და იხაროს ქალაქმან ამან სამეუფომან შემთხუევითა მათითა და მადლი შენი იყავნ ჩუენ თანა, ამინ". მაგრამ თესალონიკელები არ დათანხმდნენ ღირსი ილარიონის წმ. ნაწილების მიცემაზე. კეისრის კარისკაცები იძულებულნი გახდნენ, ღამით გაეხსნათ ლუსკუმა და წმინდანის ნაწილები მალულად წაესვენებინათ.

კეისარმა, პატრიარქმა და მთელმა ერმა გალობით, ლიტანიობით, საკმევლის კმევით მიიღეს სიწმინდე. კეისარმა ის დროებით თავის პალატში დაასვენა, სანამ განსაკუთრებულ საძვალეს ააშენებდა მისთვის.

მესამე ღამეს, მეფე კეთილსურნელებამ გამოაღვიძა. როცა მან კვლავ მილულა თვალები, სამღვდლო შესამოსელში ჩაცმული წმ. ილარიონი გამოეცხადა, რომელმაც მას უთხრა: „კეთილად ჰყავ შეწყნარებაჲ ჩემი, ჰოჲ, მეფე, უცხოჲსა ამის და გლახაკისაჲ, გარნა სულნელებაჲ ესე, რომელ იყნოსე, არა მომიგიეს მე იგი ქალაქთა შინა, არამედ უდაბნოთა. ან უკუეთუ გნებაეს, რაითა სრულებით მადლი გაქუნდეს, წარმიყვანე მე უდაბნოსავე ადგილსა".

კეისარმა პატრიარქს და მთავრებს აუწყა ყოველივე; შემდგომ, დიდი პატივით წაასვენა ღირსი ილარიონის წმ. ნაწილები რომანა-წმიდის მონასტერში და მის მონაფეებს ჩააბარა.

წმინდა მღვდელმონაზონი არქიმანდრიტი გრიგოლი,
ოსკანდინიის ბანაში აღსრულებული (†1942)
23 (6.12) ნოემბერი

წმ. მღვდელმონაზონი არქიმანდრიტი გრიგოლი ფერაქე დაიბადა 1899 წლის 31 აგვისტოს, სილნალის მაზრის სოფელ ბაკურციხეში. მისი მამა, რომანოზი, მღვდელი იყო. წმ. გრიგოლმა დაწყებითი სასულიერო სასწავლებელი და სასულიერო სემინარია დაამთავრა თბილისში 1918 წელს, შემდეგ თბილისის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტზე ჩაირიცხა. 1921 წლიდან მუშაობდა მასწავლებლად. მალე საქართველოს ეკლესიის მიერ გაიგზავნა გერმანიაში, სადაც შემდგომში, ღვთისმეტყველებას ეუფლებოდა.

1922-1925 წლებში ბერლინის უნივერსიტეტში სწავლობდა თეოლოგიას და აღმოსავლურ ენებს. 1925 წელს გადავიდა ბონის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტზე, სადაც იღრმავებდა რელიგიის ისტორიის საკითხებისა და აღმოსავლური ენების ცოდნას, მიიღო ფილოსოფიის დოქტორის ხარისხი ნაშრომისათვის – „სამონასტრო საწყისების საკითხები საქართველოში“. ამ დროიდან მოყოლებული, ვიდრე 1927 წლამდე, განაგრძობდა ღვთისმეტყველების შესწავლას – ლექციებს ისმენდა ლიოვაიანეს უნივერსიტეტში.

1927 წლიდან ეწეოდა სამეცნიერო მუშაობას ინგლისში, სადაც გაეცნო ბრიტანეთის მუზეუმსა და ოქსფორდის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკებში დაცულ ეკლესიის მამათა უძველეს ხელნაწერებს.

1927 წლის ივლისში, იგი დაინიშნა ბონის უნივერსიტეტის პრივატ-დოცენტის თანამდებობაზე, სადაც დაევალა ლექციების კურსი ქართული და სომხური ლიტერატურის შესახებ. აქ ლექციებს კითხულობდა იგი 1932 წლამდე. ამავე წელს, ოქსფორდში მიიწვიეს იგი, საქართველოს ისტორიის საკითხებზე ლექციების წასაკითხად. 1931 წელს წმ. გრიგოლი ბერად აღიკვეცა, მღვდელ-მონაზვნის ხარისხიც მიიღო და პარიზის ქართულ ეკლესიაში დაინიშნა მოძღვრად.

1932 წლიდან, მის ცხოვრებაში ახალი პერიოდი დაიწყო – აირჩიეს მართლმადიდებლური სასულიერო სკოლის პროფესორად ვარშავაში. მამა გრიგოლი ცხოვრების ძნელ წუთებში ხშირად იმე-

ორებდა წმ. იოანე ოქროპირის სიტყვებს: „გმადლობ, უფალო, ყველაფრისათვის“.

წმინდანის უდიდესი ცოდნა შერწყმული იყო ღრმა რწმენასთან. მისი ლექციები გამსჭვალული იყო ეკლესიის მამების შემოქმედებითი სულით. ფიქრებით იგი ხშირად გადადიოდა იქ, სადაც ცხოვრობდნენ და მოღვაწეობდნენ ისინი. მამა გრიგოლი ხშირად კითხულობდა მოხსენებებს სამეცნიერო კონფერენციებსა და ევროპის სხვადასხვა სამეცნიერო ცენტრებში. მთელ თავის სახსრებს ახმარდა იგი სირია-პალესტინაში, საბერძნეთში, ბულგარეთში, ავსტრიაში, რუმინეთში, იტალიასა და ინგლისში ქართული საეკლესიო ხელნაწერებისა და ქართული ეკლესიის ისტორიისათვის ცნობების მოძიებას. მისი შრომითა და ღვაწლით ბევრი ქართული ხელნაწერი იქნა აღმოჩენილი. ორი თვისება – შრომისმოყვარეობა და თავმდაბლობა ახასიათებდა მამა გრიგოლ ფერაძეს მთელი ცხოვრების მანძილზე.

ქართულმა საზოგადოებამ, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, თითქმის არაფერი იცოდა მისი ნაშრომებისა და მოღვაწეობის შესახებ, არ იცოდა, რომ წმ. ექვთიმე ღვთისკაცის (თაყაიშვილის) მიერ უღვთო ხელისუფლებისაგან განადგურებას გადასარჩენად გატანილი საქართველოს ეკლესიის განძეულობა, როდესაც მას შენახვის ვადა გაუვიდა, ფაშისტების კონფისკაციას, გრიგოლ ფერაძის წყალობით გადაურჩა. მან, როგორც ექსპერტმა, სიკედილის საფრთხის მიუხედავად, დასკვნაში აღნიშნა, რომ უცხოეთში გახიზნული საგანძური არავითარ მატერიალურ ფასეულობას არ წარმოადგენდა და მას, მხოლოდ ეროვნული ღირებულება ჰქონდა; ქართულმა საზოგადოებამ არ იცოდა ისიც, რომ მისი დაარსებულია წმ. ნინოს სახელობის ქართული ეკლესია პარიზში და სამრევლო ჟურნალი „ჯვარი ვაზისა“.

1942 წლის მაისში გრიგოლ ფერაძე ვარშავაში გესტაპომ დააპატიმრა. მის ბინაზე ჩატარდა ჩხრეკა, რის შედეგადაც გაქრა ის ძვირფასი ძველი ხელნაწერები, რომლებზეც იგი მუშაობდა, ასევე ისტორიული ღირებულების საეკლესიო ნივთები, რომელთაც იგი თავისი მოგზაურობის დროს საქართველოში დასაბრუნებლად იძენდა.

დაპატიმრების უშუალო მიზეზი გახდა ის, რომ მამა გრიგოლი ეხმარებოდა და იფარებდა ფაშისტებისგან დევნილ სხვადასხვა ეროვნების ადამიანებს. გრიგოლ ფერაძე ჩასვეს პავიაკის ციხეში (ვარშავაში). საანკეტო ჩანაწერებიდან ირკვევა, რომ თავდაპირველად იგი VII განყოფილებაში მოხვდა, რომლის საკნები სარდაფში იყო მოთავსებული. იქ მან დაახლოებით თოთხმეტი დღე დაყო. შემდეგ გადაიყვანეს იგი პირველ სართულზე მოთავსებულ V, ე.წ. სატრანსპორტო განყოფილებაში, 117-ე საკანში. 1942 წლის ოქ-

ტომბერში ის გადაიყვანეს ოსვენციმის საკონცენტრაციო ბანაკში. ოფიციალური გერმანული ცნობების თანახმად, მამა გრიგოლ ფერაძე აღესრულა 1942 წლის 6 დეკემბერს, 16 საათსა და 45 წუთზე. ესაა ოსვენციმის ბანაკის ადმინისტრაციის მიერ 1942 წლის 30 დეკემბერს გაცემული ცნობა, ხოლო ოსვენციმში პოლონეთის იმდროინდელი მთავრობის წარმომადგენლის ჩანაწერში, რომელიც 1942 წლის დეკემბრის ამბებს შეეხება, აღნიშნულია: „ბანაკი ოსვენციმი. აქ გარდაიცვალა რამდენიმე კვირის წინ მოყვანილი გრიგოლ ფერაძე, პროფესორი, თეოლოგი, მართლმადიდებელი, ქართველი, გამოჩენილი მეცნიერი“.

წმ. გრიგოლ ფერაძის სიკვდილის გარემოებასთან ახლოს იყვნენ საკონცენტრაციო ბანაკის ის პატიმრები, რომლებიც განთავისფლების შემდეგ, 1945 წელს, მიდიოდნენ ვარშავის საპატიმროში და მოჰქონდათ ამბავი მისი მოწამეობრივი აღსასრულისა. როგორც ირკვევა, არქიმანდრიტმა თავს იდო სხვისი დანაშაული, რის გამოც ის გაზის კამერაში მოაკვდინეს.

1995 წელს საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ წმ მღვდელ-მოწამე გრიგოლ ფერაძე წმინდანად შერაცხა.

წმინდა მღვდელმონაქი აბიბოს ნაჰრესელი (მ. ს.) 29 (12.12) ნოემბერი

უფლის ნებითა და ღვთისმშობლის კურთხევით, VI საუკუნეში საქართველოში ასურეთიდან ჩამოვიდნენ ღირსი იოანე ზედაზნელი (ხს. 7 მაისს) და მისი მოწაფეები. ისინი იყვნენ „ღმერთისა სათნონი ნათელნი სოფლისანი, ჭურნი რჩეულნი სავსენი ნელსაცხებელითა, ზეცისა კაცნი და ქუეყანისა ანგელოზნი, განმანათლებელნი სოფლისანი, სახენი, წესნი და კანონნი უცთომელნი მონოზონებისანი“. მათ შორის ბრწყინავდა აბიბოს ნეკრესელი, „მღვდელთმოდღვარი უბიწო, ნაყოფი შუენიერი, მხიარულებისა ჩუენდა მომღებელი და სულნელებისა ჩუენისა ჩუენდა მომფენელი. სანთელი

მალლად მნათებარე, მნათობი და განმანათლებელი ყოველთა მხილველთა მისთაჲ, შემწირველი უბიწოდ ჯორცსა და სისხლსა ქრის-

ტესსა, რომელმან თავიცა თვსი შეწირა მსხუერპლად მისსა მიმართ ჴელითა უსჯულოჲსა მარზპანისაჲთა”.

წმ. მამა თავიდან ღირს იოანესთან და სხვა ძმებთან ერთად, ზადენის მთაზე ცხოვრობდა, შემდგომ კი – ევლავიოს კათოლიკოსისა და იოანე ზედაზნელის კურთხევით, წმ. აბიბოსი ნეკრესს ჩავიდა და მოციქულებრივ ღვაწლს შეუდგა. მადლმოსილი მსახურებისათვის, წმ. აბიბოსი „იქმნა... ეპისკოპოზ, მწყემსი გაღმა-მხვრისა დიდოთურთ. ამან მოაქცივნა უმრავლესი მთიულნი“, – წერს ვახუშტი ბაგრატიონი „ქართლის ცხოვრებაში“.

ამ დროს საქართველოში ცეცხლთაყვანისმცემელი სპარსელები ბატონობდნენ და ყველა ძალას ხმარობდნენ, ქართველთა შორის თავიანთი სარწმუნოების გასავრცელებლად. მათ მრავალ ადგილას ააგეს ბოძონები, სადაც ჩაუქრობლად ენთო ცეცხლი. მაზდეანები ზარ-ზეიმით აღასრულებდნენ თავიანთ ბოროტ წესებს და ქართველთა გადადრეკას ცდილობდნენ.

წმ. აბიბოს ნეკრესელი დაულალავად დადიოდა თავისი ეპარქიის სოფლებსა და დაბებში, ჭეშმარიტებას უქადაგებდა ქართველებს და გამაგრებისკენ მოუწოდებდა.

ერთხელ წმ. მღვდელმთავარმა ნახა, რომ მოგვები აიძულებდნენ ქართველებს, თაყვანი ეცათ ცეცხლისთვის, ველარ მოითმინა ბოროტება, წყალი დაასხა ცეცხლს და ჩააქრო. განრისხებულმა მოგვებმა შეიპყრეს წმ. აბიბოსი, სასტიკად სცემეს და ცოცხალ-მკვდარი საპყრობილეში ჩააგდეს. შემდგომ ეს ამბავი აცნობეს სპარსეთის მარზაპანს, რომელიც იმ დროს სოფელ რეხში იმყოფებოდა. მარზაპანმა ბრძანა, მისთვის მიეგვარათ მღვდელმთავარი.

წმ. აბიბოსი, შავმთელი სასწაულთმოქმედის, ღირსი მამის, სვიმეონ მესვეტის (ხს. 1 სექტემბერს) მეგობარი იყო. იოანე ზედაზნელი და მისი სულიერი ძმები სწორედ მის ლავრაში იღებდნენ სასულიერო განათლებას და მისი კურთხევითვე ჩამოვიდნენ საქართველოში. ღირს სვიმეონს ღმრთისგან ეუნწა წმ. აბიბოსის მომავალი წამების შესახებ და ეპისტოლე, ევლოლია და კვერთხი გამოუგზავნა წმ. მამას. სოფელ იაღდოს მიღწეულ აბიბოს, ანტიოქიიდან წამოსული მოციქული შეხვდა და ღირსი სვიმეონის საჩუქარი გადასცა. ეპისტოლემ და ძვირფასმა საჩუქარმა გაახარა და განამტკიცა ტანჯვისათვის განმზადებული წმ. მღვდელმთავარი. გზად მას ქართველები დახვდნენ და განთავისუფლების იდეა შესთავაზეს. წმ. აბიბოსმა არ მიიღო მათი წინადადება.

როცა მცხეთას მიუახლოვდნენ, მღვდელმონაშემ სვეტიცხოვლის ტაძარში ილოცა. შემდეგ მტარვალებს სთხოვა, წმ. შიო მღვიმელის (ხს. 9 მაისს და ყველიერის ხუთშაბათს) ნახვის უფლება მიე-

ცათ მისთვის. სპარსელები დათანხმდნენ. სულიერმა ძმებმა მოიკითხეს ერთმანეთი და ერთად ილოცეს. შემდეგ წმ. ეპისკოპოსმა სასწაულთმოქმედ მეუდაბნოეს სთხოვა, ელოცა მისთვის. წმ. შიომ უპასუხა: „ვიცი, მამო მფლობელო, რამეთუ დაშრიტე ცეცხლი იგი მათი სრულიად, რომელსა ესვდეს უსჯულონი იგი, არამედ მოგმადლენ უფალმან, რაითა აღტყინებულიცა იგი უჩინოე ცეცხლი, რომელ აღუგზნიეს შენთვის ეშმაკსა განსაცდელად, დაშრიტო ადვლად... უნყოდე, რამეთუ ჭირი მათი შენ დიდება გექმნენ წარუვალი და ჭირი ეგე შენი მათ დაცემა და განბნევა...“ სულიერი ძმის სიტყვით და ლოცვით გამხსნეებული მღვდელმონამე რეხში ჩაიყვანეს.

მარზაპანმა მრისხანედ ჰკითხა სამსჯავროზე წარმდგარ წმ. ეპისკოპოსს: „რაისათჳს უფარ-ჰყავ უფლებად მეფეთ-მეფისად და მოჰკალ ღმერთი ჩუენი?“ წმ. აბიბოსმა მშვიდად მიუგო: „მე არავინ ვიცი მეუფედ, გარნა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე, ხოლო ცეცხლი იგი, რომელ დავშრიტე, რაითამცა განეყენეთ უნდოსა მას მსახურებასა და მას მხოლოსა ჰმსახურებდეთ“. კადნიერი პასუხით გაგულიანებულმა მარზაპანმა კვლავ ჰკითხა: „მე გკითხავ, რაისათჳს მოჰკალ ღმერთი ჩუენი და შენ გნებაჲს, რაითამცა შენისა ღმრთისა წარგყვანენ?“ ნეტარმა აბიბოსმა კვლავ მშვიდად მიუგო: „მე ღმერთი კი არ მომიკლავს, მხოლოდ ცეცხლი დავშრიტე. ცეცხლი ღმერთი კი არ არის, ბუნების ნაწილია, რომლისგანაც შედგება ღვთის მიერ შექმნილი სამყარო. თქვენი ცეცხლი შეშის დაწვით წარმოიქმნება, მცირედმა წყალმა ჩააქრო, რადგან წყალი უფრო ძლიერი აღმოჩნდა და მოკლა იგი. „ან მიკვრს თქუენი ესეკთარი სიცოფე, ვთარ არა სირცხვილ გიჩნს მისი სახელის დებად ღმრთად, რომელსა ესეოდენი სული აქუს?“

სპარსელი მარზაპანი საშინლად განარისხა წმ. მღვდელმთავრის ასეთმა პასუხმა და მისი წამება ბრძანა. ჯალათებმა საშინლად ტანჯეს ნეტარი აბიბოსი და ბოლოს „ქვთა განტვინეს“. მისი წმ. ცხედარი ქალაქგარეთ გაათრიეს, უპატიოდ დააგდეს ცხოველთა და ფრინველთა საჯიჯგნად და მცველები მიუჩინეს, რომ ქრისტიანთაგან არავის წაესვენებინა და პატივით არ დაეფლა წმინდანის ნეშტი. ღამით რეხის მღვდლები და ბერები მოვიდნენ და დიდი პატივით დაასაფლავეს წმ. მღვდელმონამის ცხედარი სამთავისის მონასტერში.

წმ. აბიბოსის საფლავთან სასწაულებრივი კურნებანი აღესრულებოდა. ქართლის ერისთავის სტეფანოზის დროს, კათოლიკოსთაბორის სურვილით, წმ. მღვდელმონამის უხრწნელი ნაწილები სამთავისიდან მცხეთის სამთავროს მონასტერში გადაასვენეს და წმ. ტრაპეზის ქვეშ დაფლეს.

წმინდა დიდი მეფე
ვახტანგ გორგასალი (†502)
30 (13. 12) ნოემბერი

წმ. კეთილმსახური მეფე, ვახტანგ გორგასალი, თხუთმეტი წლისა იყო, როცა საქართველოს სამეფო ტახტზე ავიდა. ამ დროს ქართლი, ერთი მხრივ, სპარსეთის აგრესიას განიცდიდა, მეორე მხრივ კი – ოსთა შემოსევებისაგან იყო გამწარებული. ოსებმა ერთ-ერთი შემოტევის დროს, ტყვედ ჩაიგდეს ვახტანგის მცირეწლოვანი და, მირანდუხტი. არც დასავლეთ საქართველოს ადგა უკეთესი დღე – ბერძნებმა ეგრისიდან ციხე-გოჯამდე დაიპყრეს აფხაზეთი.

წმ. ვახტანგმა სამეფო ტახტზე ასვლისთანავე შეკრიბა ქვეშევრდომები და თხუთმეტი წლის გვირგვინოსანმა, „ვითარცა მოხუცებულმან და ბრძენმან და ვითარცა აღზრდილმან ფილოფოსთა თანა“, ბრძანა, რომ ქვეყანაზე მოწეული განსაცდელი ღვთის წყრომა იყო მეფისა და ერის ცოდვებისათვის. მეფე ვახტანგმა „სასოებითა და მინდობითა ღმრთისათა, სამებისა ერთარსებისა დაუსაბამოთა და წარმძღვანებითა ჯვარისა მის პატიოსნითა“ დაამარცხა ოსთა ჯარი, გაათავისუფლა ტყვეები და ბერძენთაგან დაპყრობილი აფხაზეთის განთავისუფლებაც განიზრახა. სამი წლის ბრძოლის შემდეგ ვახტანგმა აფხაზეთის ყველა ციხე-სიმაგრეიდან განდევნა ბერძნები.

გასაოცარი იყო ვახტანგ მეფის სარწმუნოება, სიბრძნე და ფიზიკური სიძლიერე: „უმალლესს კაცთა მის ჟამისათა“ (იგი სიმაღლით 12 ბრჭალი – 2 მ. და 40 სმ. იყო) და „უმშვენიერესს სახითა“ შეეძლო დაუღალავად ებრძოლა მტერთა ურიცხვ ლაშქართან და „მრავლითა ლოცვითა და ღამის თევითა და გლახაკთა მიცემითა მშვიდი ღვთისმსახურება“. შეეძლო მხრებზე შეჭურვილ ცხენ მხრებზემესმულს მცხეთიდან არმაზციხემდე შეუსვენებლად ასვლა, „არა დათმენა კიცხევათა“ და პირადი შეურაცხყოფის მოთმინებით ატანა. შეეძლო გაქცეული ირმის ხელით შეპყრობაცა და ქვეყნის საკეთილდღეოდ უდიდესი სიღინჯის გამოჩენაც.

ვახტანგის საომარ მუზარადზე წინ მგელი იყო გამოსახული, უკან კი – ლომი. სპარსელებთან ომის დროს მუზარადზე მგელ-

ლომ გამოსახული მეფის გამოჩენა შიშის ზარს სცემდა ყველას. სპარსელები ხმამაღლა გასძახოდნენ ერთმანეთს: „დურ აზ გორგასარ“ (მოერიდეთ მგლისთავს). ასე ეწოდა ვახტანგს ზედსახელი „გორგასალი“.

ვახტანგ მეფის სახელთანაა დაკავშირებული საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის საფუძვლის ჩაყრა, მან განდევნა საქართველოდან ცეცხლთაყვანისმცემელი ქურუმები. ვახტანგ მეფემ კონსტანტინოპოლის პატრიარქს გაუგზავნა განსასჯელად მიქაელ ეპისკოპოსი, რომელმაც, განრისხებულმა, მასთან კურთხევისათვის მისულ მეფეს ფეხით კბილები ჩაუმტვრია. კონსტანტინოპოლის პატრიარქმა პატივი აპყარა მრისხანე მღვდელმთავარს და მონასტერში გაამწესა გონზე მოსასვლელად და მოსანანიებლად. შემდგომ კონსტანტინოპოლის პატრიარქმა და იმპერატორმა ანტიოქიის პატრიარქთან გაგზავნეს ვახტანგ მეფის მიერ გაგზავნილი პეტრე (ხს. 30 თებერვალს), სამოელი (ხს. 30 ნოემბერს) და სხვა სამღვდელონი კურთხევის მისაღებად. ანტიოქიის პატრიარქმა აკურთხა თორმეტი ეპისკოპოსი, ხოლო წმ. პეტრე – კათოლიკოსად დაადგინა.

წმ. ვახტანგმა აღასრულა წმ. მირიან მეფის სურვილი და იერუსალიმში ააშენა ქართველთა ჯვრის მონასტერი. ვახტანგ მეფემ მცხეთაში წმ. ნინოს დროინდელი ხის ეკლესიის ნაცვლად, ქვის ტაძარი ააგო; მის დროს დაარსდა საეპისკოპოსო კათედრები: ახიზა – კლარჯეთში, არტაანი – ერუშეთში, წუნდა – ჯავახეთში, მანგლისი, ბოლნისი, რუსთავი, ნინოწმინდა, ჭერემი, ჩელეთი, ხორნაბუჯი, აგარაკი. მეფემ ნიქოზის ეკლესია ააშენა და იქაც დასვა ეპისკოპოსი. აქ გადაასვენებინა წმ. რაუდენ პირველმონამის ნაწილები და ყოველნაირად ეხმარებოდა ახალშექმნილ კათედრას.

ვახტანგ მეფის დროს აშენდა თუხარისის, არტანუჯის და ახიზის ციხეები, დაარსდა არტანუჯის, მერეს, შინდობის, ახიზის მონასტრები, აშენდა და დაარსდა სხვა უამრავი ციხე-კოშკი და ეკლესია-მონასტერიც. ვახტანგმა ააგო თავის ახალ სამეფო-სამყოფელად უჯარმა.

წმ. მეფემ ჩაუყარა საფუძველი საქართველოს დღევანდელ დედაქალაქ თბილისს. მისი პოლიტიკური ორიენტაცია იყო მართლმადიდებელ საბერძნეთთან თანასწორუფლებიანი კავშირი, ქვეყნისა და ეკლესიის დამოუკიდებლობა და ერთიანობა.

სამოცს მიტანებულ მეფე ვახტანგს 502 წელს ამქვეყნად უკანასკნელად მოუხდა თავისი ქვეყნის დაცვა. სპარსელებთან უთანასწორო ბრძოლაში ის სასიკვდილოდ დაიჭრა ილღიის ქვეშ. ისარს ფილტვებამდე მიეღწია და მეფე იძულებული შეიქნა, ბრძოლის ვე-

ლი დაეტოვებინა. სიკვდილის წინ წმინდა ვახტანგ გორგასალმა თავისთან იხმო კათოლიკოსი, მეუღლე, შვილები, ყველა წარჩინებულნი და უთხრა: „მე ესერა წარვალ წინაშე ღმრთისა ჩემისა და ვმადლობ სახელსა მისსა, რამეთუ არა დამაკლო გამორჩეულთა წმიდათა მისთა, ან გამცნებ თქუენ, რათა მტკიცედ სარწმუნოებასა ზედა დგეთ და ეძიებდეთ ქრისტესთვის სიკვდილსა სახელსა მისსა ზედა, რათა წარუვალი დიდება მოიგოთ“.

მთელი საქართველო გლოვობდა ქრისტესთვის აღსრულებულ მეფეს, უჯარმიდან მცხეთაში გადასვენეს ქრისტესგან გვირგვინოსანი, მის მიერ აგებულ სვეტიცხოვლის ტაძარში დაკრძალეს დიდი პატივით და გულზე თავისი ზომის ლოდი დაადეს. ამის შემდეგ არასოდეს შეუწყვეტია საქართველოს ლოცვითი კავშირი წმ. მეფესთან და ყოველთვის გრძნობს მის მეოხებას.

საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით, სიონის საპატრიარქო ტაძარს მიუშენდა წმ. მეფის ვახტანგ გორგასლის სახელობის ეკლდერი, ქალაქ რუსთავში კი – მისი სახელობის საკათედრო ტაძარი აიგო.

წმინდა პეტრე I კათოლიკოსი (V ს.)

30 (13.12) ნოემბერი

ქართლის პირველი კათოლიკოსი, წმ. პეტრე, V ს-ის 60-იანი წლებიდან VI-ს დასაწყისამდე მოღვაწეობდა. ღვთის განგებით, მან სათავე დაუდო საქართველოში კათოლიკოსთა ინსტიტუტს.

წმ. მეფის ვახტანგ გორგასლის ცხოვრების აღმწერელი ჯუანშერი მოგვითხრობს, რომ ვახტანგ მეფემ ბიზანტიაში ლაშქრობის დროს გაიცნო და დაიახლოვა „პეტრე მღვდელი მონაფეთაგან გრიგოლ ღვთისმეტყველისათა“ და ბერ-მონაზონი სამოელი. წმ. მეფისა და წმ. მამების სულიერმა სიახლოვემ და შემდგომში მათმა ბრძნულმა და შეთანხმებულმა მოღვაწეობამ დიდად შეუწყო ხელი საქართველოსა და ბიზანტიას შორის მშვიდობიანი ურთიერთობების დამყარებასა და საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიას.

ლაშქრობის შემდეგ ქართლში მომავალმა ვახტანგ მეფემ ბიზანტიაში „წარავლინა მოციქული წარმოყვანებად ცოლისა მისისა და პეტრესთვის კათოლიკოსისა და სამოელ ეპისკოპოსისა“ და თან შეუთვალა, რომ „კათალიკოსი და თორმეტნი ეპისკოპოსნი სწრაფვით წარმოავლინენ“. კონსტანტინეპოლის პატრიარქი დათანხმდა ქართლში კათოლიკოსის დადგენას და რადგანაც იმ პერიოდისთვის ქართლის წმ. ეკლესია ანტიოქიის საპატრიარქოს ეკუთვნოდა, წმ. პეტრე და წმ. სამუელი ანტიოქიაში წარავლინა, რათა თვითონ ანტიოქიის პატრიარქს ეკურთხებინა პეტრე კათოლიკოსად და სამოელი ეპისკოპოსად. ხელდასხმის შემდეგ კათოლიკოსი და ეპისკოპოსები ქართლში ჩამოვიდნენ და ამ პერიოდიდან იწყება საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის თვითმმართველობა (ავტოკეფალია).

წმ. პეტრე კათოლიკოსმა ავტოკეფალური ეკლესიის პრინციპით მოაწყო ეკლესიის მართვა-გამგეობა და ჩამოაყალიბა თვითმმართველობის ის ფორმა, რომელმაც შემდგომში კიდევ უფრო განამტკიცა საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ავტორიტეტი მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების ეკლესიებს შორის.

წმ. კათოლიკოსისა და წმ. მეფის ურთიერთპატივისცემამ და შეთანხმებული ქმედებებით სარწმუნოებრივ-ეროვნულ ინტერესებზე ზრუნვამ, საფუძველი დაუდო საერო და სასულიერო ხელისუფლების ჰარმონიულ ურთიერთობის ისეთ ფორმას, რომელიც განსაზღვრავს ეკლესიის ავტორიტეტს ქვეყანაში და ხალხის მიერ ღვთივკურთხეული საერო ხელისუფლების სიყვარულსა და ერთგულებას.

წმ. პეტრე, წმ. ვახტანგ გორგასალთან ერთად იყო სპარსელებთან ომის დროს. როცა ბრძოლაში სასიკვდილოდ დაჭრილმა ვახტანგ მეფემ „შეიტყო სიკვდილი თავისა თვისისა, მოუწოდა კათოლიკოსსა, ცოლსა თვსსა და ძეთა და ყოველთა წარჩინებულთა“. წმ. პეტრემ მიიღო წმ. მეფის ბოლო აღსარება, მეფედ აკურთხა წმ. ვახტანგ გორგასლის შვილი დაჩი და სიცოცხლის ბოლომდე ბრძნულად განაგებდა საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ ეკლესიას.

წმინდა სამოელ I
 ათოლიკოსი (V-VI სს.)
 30 (13.12) ნოემბერი

წმ. სამოელ კათოლიკოსი საქართველოს სამოციქულო, ავტოკეფალური ეკლესიის საჭეთმპყრობელის ტახტზე აღსაყდრდა წმ. პეტრე კათოლიკოსის შემდეგ, VI ს-ის დასაწყისიდან. წმ. სამოელი ისევე, როგორც წმ. პეტრე კათოლიკოსი, წარმოშობით ბიზანტიიდან იყო. წმ. სამოელის საქართველოში ჩამოსვლა მოხდა წმ. ვახტანგ მეფის სურვილით, კონსტანტინეპოლის პატრიარქის ლოცვა-კურთხევისა და ანტიოქიის პატრიარქის მიერ ეპისკოპოსად კურთხევის შემდეგ.

წმ. სამოელი სხვა ეპისკოპოსებთან ერთად თან ჩამოჰყვა ქართლში კათოლიკოსად დადგინებულ წმ. პეტრეს. ამ დროს კათოლიკოსის კათედრა და რეზიდენცია იყო „ეკლესია მოციქულთა სუეტი ცხოველი“ წმ. პეტრე კი მცხეთასვე განაწესეს ეპისკოპოსად.

წმ. პეტრე კათოლიკოსის გარდაცვალების შემდეგ ქართლის კათოლიკოსის ტახტზე „დაჯდა სამუელ და მეფემან (დაჩიმ) მას მიათუალა მცხეთა, რამეთუ ეგრეთ ებრძანა მეფესა ვახტანგს“. წმ. სამოელ კათოლიკოსი საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ ეკლესიას განაგებდა მეფე დაჩისა და მისი მემკვიდრის, ბაკურის დროს. წმ. სამოელ კათოლიკოსის დროს აშენდა წყაროსთავის ეკლესია ჯავახეთში.

წმ. სამოელის მოღვაწეობაში კარგად ჩანს შორსმჭვრეტელი კათოლიკოსი და თითოეულ პიროვნებაზე მზრუნველი მამა, წმინდანი კარგად იცნობდა წმ. მოწამე შუშანიკს (ხს. 28 აგვისტო).

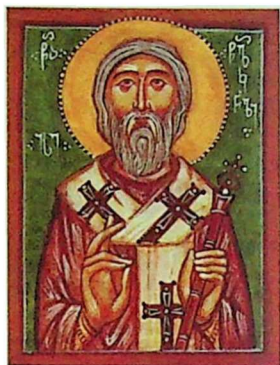
წმ. სამოელ კათოლიკოსი სიცოცხლის ბოლომდე ერთგულად ემსახურა საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის აღორძინებისა და ქვეყანაში ქრისტიანული სარწმუნოების განმტკიცების საქმეს.

დაქაობარი

- 2 (15) – წმ. ისე, წილკნელი ეპისკოპოსი –
ათცამეტ სირიელ მამათაგანი (VI ს.).
- 11 (24) – ყოველნი წმინდანნი – საქართველოში
წამებულნი ჭ ღირსნი მამანი ჭ დედანი.
- 12 (25) – ღირსი იოანე, ზედაზნის მონასტრის
წინამძღვარი, სარკინოზთაგან
წამებული (IX ს.).
- 19 (1.01) – ღირსი გიორგი მწერალი ჭ
ძმა მისი საბა – ხახულელნი (XI ს.).
- 21 (3.01) – წმ. მაკარი მმარხველი, ხახულის
მონასტრის წინამძღვარი (XI ს.).
- 31 (13.01) – ღირსი დედა საბიანა (საბაია), სამცხის
დედათა მონასტრის წინამძღვარი (XI ს.).

წმინდა ისა წილანალი ეპისკოპოსი,
ათცამაბ სირიულ მამათაგანი (VI ს.)
2 (15) დეკემბერი

VI საუკუნეში საქართველოს სულიერი ცხოვრება გააბრწყინეს ასურეთიდან ჩამოსულმა მამებმა, წმ. იოანე ზედაზნელმა და მისმა მოწაფეებმა.

წმინდანთა ჩამოსვლა ზეგარდმო ძალით ეუნცა ქართლის კათოლიკოს ევლავიოს. სიხარულმა დაივანა მორწმუნე ერში, რადგან ღვთისმშობლის წილხვედრ ქვეყანას კიდევ ერთხელ მოჰხედა უფალმა და თავისი რჩეული შვილები გამოუგზავნა მოძღვრად და განმანათლებლად ღირსმა მამებმა ბევრი ეკლესია-მონასტერი დააარსეს საქართველოში და საფუძველი დაუდეს ბერ-მონაზვნურ ცხოვრებას.

ევლავიოს კათოლიკოსისა და იოანე ზედაზნელის კურთხევით, ღირსმა ისემ წილკანში დაიწყო მოღვაწეობა.

წილკნის ეპისკოპოსის გარდაცვალების შემდეგ, უბინოებით განთქმული და სათნოებათა სისრულეს მიწეული წმ. ისე ევლავიოს კათოლიკოსმა იძულებით აკურთხა მღვდელმთავრად. წმ. ისეს არ უნდოდა ეპისკოპოსის პატივის მიღება, ცრემლით ითხოვდა განტევენებას, მაგრამ კათოლიკოსისა და წმ. იოანე ზედაზნელის ლოცვა-კურთხევას წინ ვერ აღუდგა.

წმ. მღვდელმთავარის მღვიძარებასა და მარხვას საზომი არ ჰქონდა. მოწყალებითა და კაცთმოყვარეობით, უცხოთშენყნარეობითა და გლახაკთა ხელის აღპყრობით, შორს გაითქვა მან სახელი. ღირსი ისე მთელს ეპარქიაში მოგზაურობდა და სახარებას ქადაგებდა. წმინდანი განსაკუთრებით მთიან ადგილებში დადიოდა, საკერპოებს არღვევდა და წარმართებს ნათელს სცემდა სამების სახელით.

ერთხელ ნეტარმა იოანე ზედაზნელმა მოუწოდა თავის მოწაფეებს, რათა სათნოებაში გამოეცადა ისინი და ხალხისათვის ქრისტეს ძლიერება ეჩვენებინა.

წმ. მამამ თავის სულიერ შვილებს უთხრა: „მნებავეს თქუენ მიერ სასწაულისა რაჲსამე ქმნა, რაჲთა მხილველნი მათნი ადიდებდენ ღმერთსა, რამეთუ ფრიად მოქენე არიან ქართველნი ხილვად

თქუენგან სასწაულთა და საკვრელებათა, რაჟთა უმეტესად პრწმენეს ჩუენ მიერ ქადაგებული იგი სარწმუნოებაჲ". ღირსმა მამებმა მორჩილებით მიიღეს ლოცვა-კურთხევა.

ნმ. იოანე ზედაზნელმა ელია დიაკონს უბრძანა, ჭიქა მიერთმია მისთვის, შემდეგ საკურთხებლად ისე წილკნელს მიანოდა, როგორც ეპისკოპოსს და უპირატესს. ნმ. ისემ პირიქით, მისგან ითხოვა ლოცვა. „მაშინ ნეტარმა ზე-ალაჰყრა ჭიქა იგი და ყო ლოცვა, დაასრულა და განუტევა იგი. და ჰაერთა შინა დადგა ჭიქა იგი, ვითარცა მყარსა რასმე ზედა".

შემდეგ იოანემ ღირს შიოს უთხრა: „ჯერ-არს მადლის მიცემა და საკმევლისა შეწირვა". ნმ. შიო მივიდა ცეცხლთან, ნაკვერცხალი აიღო, ხელის გულზე დაიდო, საკმეველი დაასხა და ყველას უკმია. ამ სასწაულის მხილველნი ღმერთს აღიდეგდნენ.

ნმ. იოანემ ახლა ღირს ისეს მიმართა: „მამო მფლობელო, გუნებავს, რათა შენგან კურთხევა მოვიღოთ, რომელ გუაქუნდეს სახსენებელად შენდა". ნმ. ისე მდინარე ქსნის ნაპირას ჩავიდა, მას უკან გაჰყვენენ წმინდა მამები და უამრავი ხალხი. ღირსმა ისემ ჯვარი გადასახა მდინარეს, შემდეგ კვერთხი „დასცა წყალთა მას ზედა სახელითა ქრისტესითა", თან ბრძანა: „მდინარეო, სახელითა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესითა გიბრძანებ, ჩემ მიერ კსინვთ ვიდოდე და შემომიდეგ, ვიდრელა ვიდოდე".

უცებ, მდინარეს წყლის ერთი ტოტი გამოეყო და ნმ. ისეს კვერთხს შეუდგა. საითაც ნმ. ისე მიდიოდა, წყალიც იქეთ მიჰყვებოდა, ვიდრე წილკნის საყდრამდე არ მიაღწია. აღმართს მისთვის ხელი არ შეუშლია.

ამ სასწაულის მხილველი მცხეთისა და გარემო სოფლების მკვიდრნი აღიდეგდნენ ქრისტეს სახელს, რომელმაც ასეთი მადლი გარდამოავლინა თავის რჩეულებზე.

სასწაულთმოქმედ მამას უფლისგან წინასწარ ეუწყა ხორცთაგან განსვლის დღე. შეკრიბა მოწაფენი და ეკლესიის მსახურნი, დაარიგა ისინი, დალოცა, ეზიარა და უფალს შეავედრა სული: „უფალო, ჴელთა შენთა შევედრებ სულსა ჩემსა", – ეს იყო წმინდანის უკანასკნელი სიტყვები.

ღირსი ისე წილკნელის ნეშტი დაკრძალეს იქვე, წილკნის ღვთისმშობლის სახელობის ტაძარში.

ყოველი წმინდანი, საქართველოში წამებული, და ღირსნი მამანი და დედანი 11 (24) დეკემბერი

ქართული აგიოგრაფიული ძეგლებისა და საქართველოს ისტორიის გაცნობისას, სამართლიანად იბადება აზრი, რომ ზეციური საქართველო განუზომლად დიდია. კაცთაგან არავინ იცის, რამდენმა მოიბანა მიწიერი მნიკვლი ქრისტესთვის თავდადებით უსჯულოებთან ბრძოლისას, რამდენმა განიწმინდა სული მონასტრის ცივ კელიებში ღოცვით, მარხვითა და მოღვაწეობით, მხოლოდ ღმერთმა იცის ჩუმად მოღვაწე იმ ერისკაცთა და დედათა შესახებ, რომლებიც დაულალავად ჭედდნენ საქართველოს ეკლესიისა და ერის მომავალს.

„რაჟამს ერთი ღმერთი გვცნობიეს, არღარა უარგვყოფიეს და არცა ოდეს წვალებისა მიმართ მიდრეკილ არს ნათესავი ჩვენი“, – სარწმუნოებრივ-ეროვნული თვითშეგნებით ბრძანა წმ. გიორგი მთაწმინდელმა თავის დროზე.

„არა გეცრუვნეთ შენ, სინმიდით მშობელო ჩვენო კათოლიკე ეკლესიაო, არცა განგცეთ შენ, სიქადულო ჩვენო მართლმადიდებლობაო, რომლისა არცა განმცემელ ქმნილ ვართ, ვინაჲთგან შემეცნებასა შენსა ღირსქმნილ ვართ – მოწამე არს ჭეშმარიტებაჲ“, – ვკითხულობთ რუის-ურბნისის საეკლესიო კრების ძეგლის-წერაში და ეს იყო ყოველი ქართველის ცხოვრების ქვაკუთხედი.

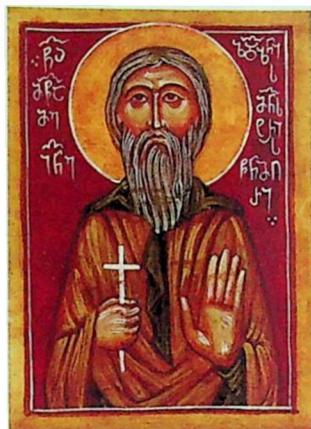
შეუძლებელია საქართველოს სამოციქულო ეკლესიიდან ზეციურ, მედღესასწაულე ეკლესიაში ამაღლებულ ქრისტიანეთა ჩამოთვლა და, მით უმეტეს, შეუძლებელია მათი ღვაწლის აღწერა: „ვინ დათვალოს ზღვაში ქვიშა და ან ცაზე ვარსკვლავები, ვინ შეამკოს ღირსეულად ქართველ გმირთა მხარ-მკლავები“ (აკ. წერეთელი). სწორედ ამ შეუძლებლობის გამო, დღევანდელი დღის მოსახსენებელში წერია, რომ „საქართველოში წამებულთა და ღირსთა მამათა და დედათა შორის უნდა ვიგულისხმოთ“ ყველასთვის ცნობილ წმინდანთა სახელებს გარდა, ქართული ანბანის მიხედვით ჩამოთვლილი მამათა და დედათა სამასამდე ქართული წარმოშობის სახელი:

აბელი, აბესალომ, აბუსერ, ავაგი, ავგაროზი, ავთანდილ, აღმასხანი, ამირანი, ამირინდო, ანდუყაფარი, არჯევანი, ასლანი, ასპანი, აფრასიონი, ალბულა, ბაადური, ბააკა, ბაკური, ბარათა, ბახვა, ბახუტა, ბებური, ბეგლარი, ბედიანი, ბეკო, ბეჟან, ბერი, ბექა, ბექშენ, ბირთველი, ბიჭია, ბოცო, გაგა, გარსევანი, გახა, გელა, გემელი, გივი, გოდერძი, გოსტაშაბ, გოჩა, გოჯასპირი, გუგუნა, გულბათი, გურასპი, გურგენი, დარისპანი, დაჩი, დემური, დიასამი, დოლენჯი, დურმიშხანი, ედიშერი, ევდომოსი, ეზრა, ელგუჯა, ერეკლე, ვამეყი, ვამეხი, ვაჟა, ვარაზი, ვარაზეაჩე, ვარამი, ვარდენი ან ვარდანი, ვაჩე, ვახუშტი, ვირშელი, ზაალი, ზაზა, ზაუტა, ზებედე, ზურაბი, თადია, თათე, თარხანი, თაყა, თეიმურაზი, თენგიზი, თორღვა, იაგორი, იაკინთე, იასე, იმედა, იოთამი, იორამი, კახაბერი, კვირია, კიკოლა, ლაშა, ლევანი, ლიპარიტი, ლომინი, ლუხუმი, მალხაზი, მამამზე, მამია, მამისტვალი, მამუკა, მანუჩარი, მაყა, მახარე, მერაბი, მინდია, მირმანოზი, მურმანი, მურზაყანი, ნავროზი, ნარიმანი, ნინია, ნოდარი, ნოშრევანი, ნუგზარი, ოთარი, ომანი, ონისიმე, ოსე, ოტია, ოქროპირი, პაატა, პაპალა, პაპუნა, რამაზი, რამინი, რატი, როინი, რომანი, როსები, როსტევანი, როსტომი, საამი, სავლე, სარგისი, სარდიონი, სარიდანი, საურმაგი, სესე, სეხნია, სიაოში, სიდამონი, სულა, სულამა, სულხანი, სუმბატი, ტარიელი, ტეტია, უფლისა, უშანგი, ფარემუზა, ფარნაოზი, ფარსადანი, ფეშანგი, ფირანი, ფიროზი, ფოცხვერი, ფრიდონი, ქავთარი, ქართლოსი, ქვაბული, ქველი, ქობული, ქუცნა, ღვთისაყარი, ღულუნი, ყარამანი, ყაფლანი, ყაყიტა, ყვარყვარე, შაბურ, შადიმანი, შადავლე, შანშე, შერმაზანი, შერგილი, შერმადინი, შიაოში, შოთა, შოშიტა, ცისკარა, ცოტნე, ნათე, ხარება, ხახუტა, ხოსიტა, ჭოლა, ჯაბა, ჯავახი.

აგრაფინა, ანუკა, ასმათი, ასპიროზა, ბორენა, გვანცა, გუგულა, გულვარდისა, გულისა, გულნაზი, გულქანი, გულჯავარი, დარეჯანი, დესპინე, ესმა, ვარსკვლავისა, ზეინაბი, თათია, თეონა, თინათინი, თმაგიშერა, თუთა, თუთია, კესარი, კრავაი, ლამაზა, ლამარა, ლელა, ლერწამისა, მაგდანი, მაია, მაკა, მანანა, მარგალიტა, მარეხი, მზეთვალა, მზექალა, მზეხა, მზისთანადარი, მნათობი, მნათობისი, მონაყარდისა, ნადია, ნარგიზი, ნესტანი, პირმთვარისა, პირიმზე, როდამი, რუსუდანი, საგდუხტა, ტერეზია, უმანკო, ფატმანი, ფაქიზო, ფაცია, ქაბატო, ქურციკი, ცაცო, ციცია, ციცინო, ხათუთა, ხვარამზე, ხვაშაქი, ხორეშანი.

ქართველ მართლმადიდებელ ქრისტიანეთა საკმაოდ დიდი ნაწილი ამ დღეს მოხსენიებულ წმინდანთა სახელებს ატარებს და მათგან ითხოვს მეოხებას.

ღირსი იოანე,
ზედაზნის მონასტრის წინამძღვარი,
სარკინოზთაგან წამებული (IX ს.)
12 (25) დეკემბერი

ზედაზნის მონასტერი დაარსა ღირსმა იოანე ზედაზნელმა (ხს. 7 მაისს), ანტიოქიიდან ჩამოსულმა ბერმა, რომელიც ღვთისმშობლის გამოცხადებით მოვიდა ქართლში სარწმუნოების განსამტკიცებლად და ქვეყანაში ბერ-მონაზვნური ცხოვრების ასაღორძინებლად.

ზედაზნის მონასტერი თანდათან, საქართველოს სულიერებისა და კულტურის ჩაუქრობელ ლამპრად იქცა. ზედაზნელი მამები ზრუნავდნენ მონასტრის კეთილდღეობაზე, ენეოდნენ აღმშენებლობით საქმიანობას.

არაბთა შემოსევების შემდეგ, მონასტერი სარკინოზთა რბევის საგნად იქცა. ერთ-ერთი შემოსევის დროს, არაბებმა აწამეს და მოკლეს ზედაზნის მონასტრის წინამძღვარი იოანე. ბიოგრაფიული ცნობები წმ. მონამე იოანეს ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ არ შემონახულა. არსენ II-ის მიერ შედგენილ ზედაზნელ წინამძღვართა სიაში („სახელები წმიდათა მამათა, ქრისტეს მიერ აღსრულებულთა ზედაზნის შინა შემდგომად იოანესსა“) მოხსენიებულია იოანე, „რომელი მოიკლა სარკინოზთაგან ზედაზნის შინა მახვლითა“. ეს მოხდა IX საუკუნეში.

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა მოძალადე ურწმუნოთა ხელით აღსრულებული ბერი.

ღირსი გიორგი მწერალი და ძმა მისი
საბა ხახულაღი (XI ს.)
19 (1. 01) დეკემბერი

ღირსი გიორგი მწერალი და მისი ძმა, საბა ხახულელი, წმ. გიორგი მთაწმინდელის (ხს. 27 ივნისს) მამის, იაკობის ძმები იყვნენ. ისინი, ბერ-მონაზვნობის ღვაწლს შემდგარნი, ხახულის მონასტერში მოღვაწეობდნენ.

წმ. მამები სავსენი იყვნენ საღმრთო მადლით. უხუცესი, გიორგი, მწერალი იყო კუროპალატის კარზე, უმცროს საბას კი – გიორგი მცირე იხსენიებს, როგორც კაცს „წრფელს და უმანკოს“. „ესენი მკვდრ იყვნენ ხახულს ორითავე ცხოვრებითა შეზავებულად, რამეთუ სიმდიდრესა თანა საღმრთოისა მოქალაქობისა-

სა ჴორციელიცა სიმდიდრე უხუებით აქუნდა“.

როცა ღირსმა მამებმა ყრმა გიორგის სიკეთე და ღმრთისმოშიშეობა გაიგეს, იაკობს ურჩიეს შვილი ხახულის მონასტერში მიეყვანა. იაკობმაც სიხარულით მიჰგვარა შვილი ღმერთშემოსილ ძმებს.

ღირსმა გიორგიმ და საბამ, ყრმა გიორგი ლოცვა-კურთხევის მისაღებად მონასტერში დავანებულ წმ. მამებს – მაკარი მმარხველს, ბასილი ბაგრატის ძეს, ილარიონ თუალელს და ანტონი მნათეს წარუდგინეს; შემდეგ იქვე, მონასტერში დატოვეს და ხელმძღვანელობდნენ მის აღზრდასა და სწავლა-განათლებას.

ამ დროს დაბა ტვარნათაფში ცხოვრობდა დიდებული ფერის ჯოჯიკისძე, რომელსაც ცოლად ჰყავდა ბაგრატი III-ის ასული. მათ განიზრახეს გონიერი და სულიერ ცხოვრებაში გამოცდილი ბერის მიპატიჟება სასახლეში მასწავლებლად და სულიერი ცხოვრების საქმეთა გამგედ. მათი არჩევანი ღირს გიორგი მწერალზე შეჩერდა, რადგან „უგონიერესა ვერვის ჰპოვებდნენ“. ვედრებით დაითანხმეს ღირსი მამა მონასტრიდან წასვლაზე.

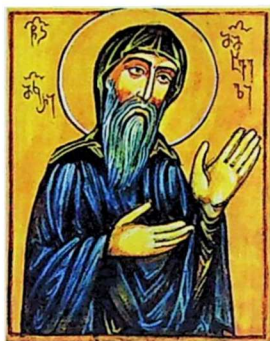
გიორგი ხახულელმა ფერის ჯოჯიკისძის ოჯახში თან წაიყვანა ყრმა გიორგი.

ერთი წლის შემდეგ ბიზანტიის იმპერატორმა ბასილიმ ცილი დასწამა ფერისს და თავი მოჰკვეთა. მისი მეუღლე სახლიკაცებით, რომელთა რიცხვში გიორგი მწერალი და ყრმა გიორგი მთაწმინდელიც იყვნენ, კონსტანტინოპოლს წაიყვანეს, სადაც თორმეტი წელი დაყვეს. შემდგომ კი, კვლავ უკან დაბრუნდნენ. გიორგი ხახულელ-

მა ჭაბუკი გიორგი, კვლავ ხახულის მონასტერში გაგზავნა წმინდა საბასთან.

ქრისტესმიერი მოღვაწეობით დამაშვრალი ღირსი მამები XI საუკუნის შუა წლებში მშვიდობით აღესრულნენ.

**ღირსი ბაჰარი მმარხველი,
ხახულის მონასტრის წინამძღვარი (XI ს.)
21 (3.01) დეკემბერი**

ხახულის მონასტერი X საუკუნის მეორე ნახევარში აუგია დავით კუროპალატს. შემდეგ საუკუნეებში ის სინმინდის, მეცნიერებისა და განათლების კერად იქცა. მონასტერი დღეს თურქეთის ტერიტორიაზე მდებარეობს, მაგრამ ოდესღაც იქ მოღვაწე ქართველ მამათა მადლი ახლაც სასოებად ეფინება საქართველოს.

ხახულის მონასტერში მოღვაწეობდნენ ისეთი ცნობილი პიროვნებები, როგორებიც იყვნენ: ღირსი ბასილი ბაგრატიის ძე (ხს. 27

მაისს), გიორგი მწერალი და მისი ძმა, საბა ხახულელი (ხს. 19 დეკემბერს), ღირსი ილარიონ თვალელი (ხს. 24 ივნისს) და ბევრი სხვა ღირსი და ღმერთშემოსილი მამა, რომელთა სინმინდესა და მოღვაწეობას კეთილად წარმართავდა ხახულის მონასტრის ბრძენი წინამძღვარი ღირსი მაკარი. იგი უდიდესი ასკეტი და მასწავლებელი იყო. მასთან მიდიოდნენ რჩევა-დარიგებისა და კურთხევისათვის როგორც მონაზვნობის მსურველნი და გამოცდილი ბერები, ასევე ერისკაცები. ღირს მაკარის მიჰგვარეს კურთხევისათვის ყრმა გიორგი – შემდგომში უდიდესი მოღვაწე გიორგი მთაწმინდელი, რომელსაც წინასწარცნობის ნიჭით დაჯილდოებულმა მამა მაკარიმ თავისი სულიერი შვილი უწოდა.

ღირსი მაკარი ღვთის შეწევნით ერთმანეთს კარგად უთავსებდა მონასტრის წინამძღვრის მოვალეობასა და განდეგილობას. განსაკუთრებული მარხვისა და ლოცვისთვის მას მმარხველი უწოდეს. მისი წინამძღვრობის დროს ხახულის მონასტერი „ვითარცა მთიები“ ბრწყინავდა და ორიენტირს აძლევდა სასულიერო და საერო მოღვაწეობის მსურველთ.

ღირსი მაკარი 1034 წლის ახლო ხანებში გარდაიცვალა.

ღირსი დედა საბიანა (საბაია),
სამცხის დედათა მონასტრის
წინამძღვარი (X ს.)
31 (13.01) დეკემბერი

საქართველო ოდითგანვე ცნობილია ქალის სინმიდით, საქართველოს დედათა მონასტრებში მოღვაწე ქალები საოცარი გულმოდგინებით გამოირჩეოდნენ: გამუდმებული ლოცვა, მარხვა, ხელსაქმე და ობოლთა აღზრდა იყო მათი ძირითადი მოვალეობა. მონაზონ დედათა სინმინდესა და სიბრძნეს ანგარიშს უწევდნენ და მათ წინაშე ქედს იდრეკდნენ თვით მეფე-დედოფალნიც.

განდეგილ დედებს თავიანთ შვილებს აღსაზრდელად აძლევდნენ საქართველოს თავად-აზნაურთა ცნობილი წარმომადგენლები. გიორგი მცირის ცნობით, როცა გიორგი მთანმინდელის მშობლებმა თავიანთი პირმშო შვილის, თეკლას ღვთისადმი შეწირვა – მონაზვნად აღზრდა გადაწყვიტეს, იგი წმ. საბიანას – „ღირს და წმიდა“ დედაკაცს მიჰგვარეს, რომელიც იმ დროს სამცხის ტაძრის დედათა მონასტერს წინამძღვრობდა. წმ. საბიანამ „შეინყნარა იგი, ვითარცა შვილი თვისი და კეთილად აღზარდა“.

შემდეგ, ამ მონასტერში მიუყვანიათ შვიდი წლის გიორგი მთანმინდელიც. იგი სამი წლის განმავლობაში იზრდებოდა წმ. საბიანას მიერ, კეთილად აღზრდილ საღმრთო „დედაკაცისა მისგან ღირსისა დისა თვისისა“.

წმ. საბიანას შესახებ სხვა ცნობები არ მოგვეპოვება. „ნაყოფისაგან ხე იგი საცნაურ არს“ (მათე, 12,33). წმ. საბიანას ღვაწლი განცხადებულია მისი წინამძღვრობის დროინდელი მონასტრის ცხოვრებასა და მის აღზრდილებში.

გარდამავალი დღესასწაულები

ბრწყინვალე შვიდეულის სამშაბათი

- ივერიის ღვთისმშობლის ხატის დღესასწაული
(ცნობები იხ. 12 თებერვალს).
- წმ. 6.000 მოწამენი, 1616 წელს დავით გარეჯის
უღაბნოში მოწყვეტილნი.

მენელსაცხებულე დედათა ჯვირა

- წმ. კეთილმორწმუნე მეფე თამარი (†1213)
(ცნობები იხ. 1 მაისს).

ამაღლლება

- წმ. მოწამენი ქართველნი, სპარსეთში
მოწყვეტილნი (XVII-XVIII სს.)

ამაღლლების შემდგომი ოთხშაბათი

- ღირსი მამა დოდო გარეჯელი (†596).

ამაღლების შემდგომი ხუთშაბათი

- ღირსნი მამანი დავით გარეჯელი და ლუქიანე (VI ს.)

სულთმოფენობა

- მრავალნი წმინდანი ქართველნი მამანი ჭ დედანი,
აჭარაში თურქთაგან წამებულნი (XVII-XVIII სს.).

ყველიერის ხუთშაბათი

- ღირსი მამა შიო მღვიმელი (VI ს.).

ლაზარეს შაბათი

- ქებაჲ და დიდებაჲ ქართულისა ენისაჲ.

გმინდანნი აქჳსი ათჳსი მოწამენი, ღაჳით
გარაჯიჲს უღაბნოში მოწყაბილნი (ქ1616)
ბრწყინვალე შვიდეულის სამშაბათი

1615 წელს, სპარსეთის შაჰი აბასი, დიდძალი ლაშქრით თავს დაესხა საქართველოს. ქვეყნის დაპყრობისა და აოხრების შემდეგ, იგი სანადიროდ გაემართა გარე კახეთის ველებში. გარეჯის მთებში მას შემოალამდა და იქვე დაბანაკდა მხლებლებთან ერთად.

შუალამისას შაჰის ყურადღება მიიპყრო შორს, მთაზე მოძრავმა ცეცხლოვანმა მნკრივმა. უსჯულოს თავიდან მოჩვენება ეგონა, მაგრამ შემდეგ აუხსნეს: ამ ადგილებში ბერები ცხოვრობენ, რომლებიც ახლა ქრის-

ტეს აღდგომას აღნიშნავენ და ანთებული სანთლებით გარს უვლიან ეკლესიასო. შაჰმა ბრძანა, მონასტერში მეომრები გაეგზავნათ და ამოეხოცათ ბერები.

ამავე ღამეს ღვთის ანგელოზი გამოეცხადა დავით გარეჯის ლავრის წინამძღვარს არსენს და აუწყა: „უფალი ჩვენი იესო ქრისტე დღეს თავის ზეციურ სავანეში მოგინოდებთ ყველას. ამ ღამით თქვენ დიდი გამოცდა გელით – მახვილით მოისრებით. ვისაც სურს დაზოგოს თავისი დროებითი სიცოცხლე, დაე, გაიქცეს ან დაიმალოს, ხოლო ვისაც სწყურია იხსნას სული თვისი მარადისობისათვის, მახვილით მოწყდება და უფლის მიერ უზრუნველი გვირგვინით შეიმკობა. გამოუცხადე ღმრთის ეს მოწოდება სავანეში შეკრებილ ყველა ბერს“.

წინამძღვარმა ყველას აუწყა ჩვენების შესახებ და მამებმაც იწყეს მონამეობრივი ღვაწლისთვის მზადება. მხოლოდ ორ მორჩილს შეეშინდა სიკვდილის და მონასტრის მოშორებით ერთ-ერთ მთაზე დაიმალა.

წირვის ბოლოს „მამაო ჩვენო“-ს გალობისას სპარსი მეომრები გარს შემოერტყნენ სავანეს. მონასტრის წინამძღვარი მაშინვე გავიდა რაზმის მეთაურთან და სთხოვა წირვის დასრულებისა და ზიარების ნება დაერთოთ საძმოსთვის.

სპარსელებმა მოითათბირეს და გადანწყვიტეს, მცირე დროის

შემდეგ აღესრულებინათ შაჰის ბრძანება. მამებმა მიიღეს წმ. ზიარება, ერთმანეთი გაამხნევეს და საზეიმოდ შემოსილები წარსდგნენ უსჯულოთა წინაშე.

სპარსელებმა პირველად წინამძღვარს მოჰკვეთეს თავი, შემდეგ კი მხეცებივით დაერივნენ მამებს და უწყალოდ აჩეხეს ყველანი. ამ დროს, სიკვდილის შიშით მონასტრიდან წასულმა ორმა მორჩილმა იხილა ზეციდან გარდამოსული ბრწყინვალე გვირგვინები, რომელთაგან ორი საწყალობლად ტივტივებდა ჰაერში. მორჩილები სასწრაფოდ დაბრუნდნენ უკან. სპარსელებმა ისინიც ნაკუნებად აჩეხეს და მიწაზე მიმოფანტეს ფრინველებისა და გარეული მხეცების შესაჭმელად. შემდგომ, ამ ადგილას ამოვიდა ვარდის ბუჩქი, რომელიც XIX საუკუნეშიც ხარობდა, უწყლო, მშრალ და ქვიან ნიადაგზე.

მოგვიანებით საქართველოს მეფემ არჩილმა დიდი გულმოდგინებით შეაგროვა მონამეთა ძვლები და ქვის დიდ საწნახელში მოათავსა ტრაპეზის მარცხენა მხარეს. წმ. ძვლებიდან კეთილსურნელოვანმა მირონმა იწყო დენა.

წმ. დავითისა და წმ. იოანე ნათლისმცემლის მონასტერთა ძმობამ თხოვნით მიმართა კათოლიკოს ანტონ I-ს, შეედგინა მათთვის ღვთისმსახურება და მათს პატივსაცემად დაედგინა ბრწყინვალე შვიდეულის სამშაბათი.

წმინდა მონაგენი ქართველნი, სპარსეთში მოწყვტილნი (XVII-XVIII სს.) ამაღლება

ბევრი ავბედობა გადაუტანია საქართველოს მისი „სამი ღვთაებრივი საუნჯის: ენის, მამულის და სარწმუნოების“ დასაცავად, მაგრამ განსაკუთრებულია XVII ს-ის ტრაგედია, რომელიც დღემდე მოუშუშებელ იარად რჩება ჩვენს „ჯვარცმულ“ ისტორიაში.

1616 წლის გაზაფხულზე, ირანის სისხლიანი მბრძანებელი შაჰ-აბას I დიდძალი ლაშქრით შემოესია საქართველოს. მისი მიზანი იყო საბოლოოდ გაენადგურებინა და მოეოხრებინა ქვეყანა. შაჰმა კახეთიდან ასიათასობით ტყვე გაიყვანა და ირანის

სხვადასხვა კუთხეში ჩაასახლა, დაცარიელებული ადგილები კი თურქმენებს მისცა საცხოვრებლად. ამ დროს დაიწყო ლეკების მასიური დასახლება ქართველთა მიტოვებულ კარ-მიდამოებში.

XVII ს-ის ევროპელი მოგზაური პედრო დელავალე, ქართველების ირანში გადასახლების აღწერისას ამბობს: „რა მდგომარეობა მოჰყვა ამ საზარელ გადასახლებას, რამდენი სიკვდილი ამ საშინელი გაჭირვებისაგან, რამდენი წყევტა-ჟლეტა, რა გლეჯა, რა გახრწნა, რა ძალდატანება... რამდენი ბავშვი ამათ დედის ძუძუს მოსწყვიტეს და დაჰყარეს გზებზე მხეცების შესაჭმელად, ცხენების, აქლემებისა და ჯორების ფეხქვეშ სასრესად. რამდენი დააშორეს მამა-შვილს, ცოლი-ქმარს, და-ძმას და გაჰფანტეს ერთი ერთმანეთისაგან შორი-შორს ქვეყნებში... რამდენი ქალი და კაცი იყიდებოდა პირუტყვზე უფრო იაფად... მაგრამ ყველას ვინ მოთვლის“.

შაჰ-აბასი უსასტიკეს ზომებს ატარებდა „ურჩი“ ქართველების წინააღმდეგ, სჯულშეცვლილებს კი – სწრაფად აწინაურებდა სხვადასხვა თანამედრობებზე. მიუხედავად ამისა, ხალხის დიდი ნაწილი მაინც მხნედ იდგა ქრისტიანობაზე და მტკიცედ იცავდა ქართულ ტრადიციებს.

ტყვედ წაყვანილი სასულიერო პირები ჩუმად აღასრულებდნენ ღვთისმსახურებას და ხალხს ქრისტიანობის ერთგულებისკენ მოუწოდებდნენ. სწორედ ამიტომ, ირანელები განსაკუთრებული სისასტიკით სჯიდნენ მათ.

მართლმადიდებლობის ერთგულებისათვის მრავალი სასულიერო პირი იქნა უსჯულოთაგან მოკლული და ათასობით ქართველი მონამეობრივად აღსრულებული, რასაც ადასტურებენ როგორც ჩვენი მეცნიერები, უცხოელი ისტორიკოსები და მოგზაურები, ასევე ამჟამად ირანში მცხოვრები ქართველები, რომელნიც დღემდე განსაკუთრებულ პატივს მიაგებენ წინაპართა მონამეობრივ ღვაწლს: მიდიან მათი მარტვილობის ადგილებზე (ერთ-ერთ მათგანს ამალღება ჰქვია), მოწინებით ეამბოროებიან მამა-პაპათა სისხლშემშრალ ქეებს და ტაპეზსაც ამზადებენ მათი სულების საოხად.

იმ სამი „ძირითადი ღვთაებრივი საუნჯისაგან“ რასაც წმ. ილია მართალი „ენად, მამულად და სარწმუნოებად“ მოიაზრებს, იქაურ ქართველების დღევანდელ საქართველოსთან მხოლოდ ენა და ტრადიციების ნაშთები აკავშირებთ, „მამული და სარწმუნოება“ კი ტკივილიან მოგონებად რჩება მათში. ყოველი შეხვედრა საქართველოსთან და ქართველებთან, სალბუნად ედება მათ ტკივილს. საქართველოში საცხოვრებლად დაბრუნებულნი სიხარულით უბრუნდებიან ქრისტიანობას და მალევე იწყებენ „სჯულისაებრ სვლას“.

2001 წელს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, ილია II-ის ირანში ვიზიტის დროს, მისი უნმინდესობის მიერ საქართველოდან ჩატანილი მინა, როგორც სამშობლოდან მიძღვნილი უდიდესი საჩუქარი და წყალობა, ადგილობრივმა ქართველებმა, პირველ რიგში, სასოებით მოაყარეს წინაპართა მონამეობრივ ადგილებს.

2003 წლის 18 სექტემბრის წმ. სინოდის სხდომაზე განხილულ იქნა ირანში იძულებით გადასახლებულთა მონამეობრივი ღვანლი და დაადგინა: ნმიდანთა დასში შეირაცხოს XVII-XVIII სუკუნეებში სპარსეთში ქრისტიანული სარწმუნოებისათვის მუსლიმანთაგან მოწყვეტილი ყოველი ქართველი და ირანში, ქრისტესთვის მოწყვეტილ ქართველთა ერთ-ერთი წამების ადგილის სახელწოდების მიხედვით, მათი ხსენების დღედ დადგინდეს მაცხოვრის ამაღლების დღესასწაული.

ღირსი დოდო გარეჯელი (მ ს.)

ამაღლების შემდგომი ოთხშაბათი

წმ. დავით გარეჯელის (ხს. ამაღლების შემდგომ ხუთშაბათს) თანამოსაგრე, ღირსი დოდო წარმოშობით კახელი იყო, ანდრონიკაშვილთა გვარიდან. სიყრმიდგან მონაზვნობის ღვანლის მიმღები და ქრისტეს მსახურებას შემდგარი, ყოველგვარი სათნოებით იყო შემკული. უმოვარებისა და დაყუდების მოყვარული ბერი განმარტოებით მოღვაწეობდა ნინოწმინდაში.

როცა ღირსმა დოდომ გაიგო მამა დავით გარეჯელის სასწაულების ამბავი, გარეჯში წავიდა. ღირსმა მამებმა კეთილად მოიკითხეს ერთმანეთი და გვერდიგვერდ დაიწყეს მოღვაწეობა. რამდენიმე ხნის შემდეგ მამა დავითმა იხილა

ღირსი დოდოს სარწმუნოებრივი სიმტკიცე, მოეწონა „სიმახვილე დოდოს გონებისა საღმრთოსა შინა“ და უთხრა, ასულიყო პირდაპირ აღმართული კლდის წვერზე, აეგო სენაკები და იქ წაეყვანა თანამოსაგრეები.

ძმებმა ააგეს სენაკები და დაიწყეს მოღვაწეობა. რამდენიმე ხნის შემდეგ სენაკების რაოდენობამ ორასს გადააჭარბა. თვითონ ღირსი დოდო დაეყუდა ერთ ვიწრო ნაპრალში, რომელიც ერთ კაცს

ძლივს იტევდა და დღე და ღამ, ზამთარ-ზაფხულ, სიცხესა და ყინვაში სინანულის ცრემლებით ევედრებოდა უფალს ცოდვათა მიტევებას, ძმათა გაძლიერებას და ქვეყნის მოქცევას ჭეშმარიტ სჯულზე.

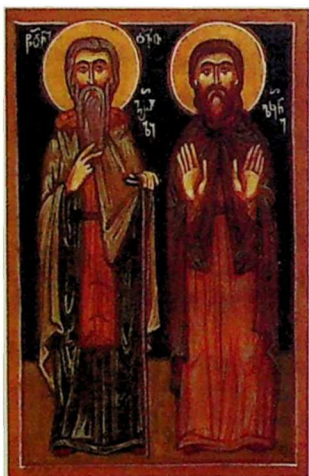
ერთხელ მამა დავითმა სასწაულებრივად განკურნა რუსთავის მთავრის, ბუბაქარის დავრდომილი ვაჟი. მაღლიერმა მთავარმა მეუდაბნოე ბერებისთვის აუცილებელი ნივთები მიართვა ღირს მამას. წმ. დავითმა მიიღო ნაწილი, დანარჩენი კი ღირს დოდოს გაუგზავნა და ბუბაქარს ურჩია, მისი ხელით მონათლულიყო. წმ. დოდომ სიხარულით აღასრულა ნათლობის საიდუმლო და ნათელ-სცა ბუბაქარს, მის სამ ვაჟს და მთელს ამაღას.

ღრმა სიბერემდე მოღვაწეობდა ღირსი დოდო თავის მიერ დაარსებულ მონასტერში და იქვე აღესრულა მშვიდობით.

სულიერმა შვილებმა და თანამოსაგრეებმა სენაკშივე დაფლეს მისი წმ. გვამი. შემდგომ მის საფლავზე ეკლესია აშენდა.

ღირსნი დავით გარეჯელი და ლუკიანე (VI ს.)

ამაღლების შემდგომი ხუთშაბათი

ღირსი დავით გარეჯელი, ასურეთიდან იყო. იგი ჯერ კიდევ ყრმობის ასაკში დაემონაფა ღირს იოანე ზედაზნელს (ხს. 7 მაისს) და თან წამოჰყვა მას საქართველოში.

წმ. დავითი თავის სულიერ შვილთან, ლუკიანესთან, ერთად თბილისის მახლობლად მდებარე მთაზე დასახლდა. ამ დროს ქალაქი ცეცხლთაყვანისმცემლებს ეპყრათ. ღირსი მამა მთელ დღეებს ლოცვაში ატარებდა, ქალაქის მცხოვრებთა ცოდვების მიტევებას ევედრებოდა ღმერთს, ლოცვის შემდეგ მთაზე გადმოდგებოდა და ქალაქს აკურთხებდა (შემდგომ ამ ადგილას

აშენდა მამა დავითის სახელობის ტაძარი). მამა დავითი კვირაში ერთხელ ლუკიანესთან ერთად დაბლა ჩამოდითა და ქრისტეს სჯულს ქადაგებდა.

ერთხელ საქადაგებლად ქალაქში ჩამოსულ წმ. მამას ცეცხლთა-ყვანისმცემელმა ქურუმებმა მეძავი ქალი მიუყვანეს, რომელმაც მას მრუშობაში დასწამა ცილი. უფლის მსასოებელმა მოძღვარმა ქალის მუცელს კვერთხი შეახო და ნაყოფს უბრძანა, სიმართლე ეთქვა. ფეხმძიმე ქალის საშოდან ჩვილმა ამხილა დედამისი. საშინელი ცილისწამებით აღშფოთებულმა ხალხმა მეძავი ქალი ქვებით ჩაქოლა. ღირსმა დავითმა გამძვინვარებული ბრბო ვერ შეაჩერა. ამის შემდეგ ლუკიანესთან ერთად მან დატოვა თბილისი და ყარაი-ას ველზე მდებარე გარეჯის უდაბნოს მიაშურა.

წმ. ბერებმა დაიარეს უდაბნო, კლდეში პატარა გამოქვაბული იპოვნეს და იქ დაეყუდნენ. მამები მთელ დროს ლოცვასა და მარხვა-ში ატარებდნენ. ბალახები და ხეების ქერქი იყო მათი საზრდელი.

მალე ზაფხულის მცხუნვარებამ ბალახი გაახმო და უფალმა ირ-მები გამოუგზავნა წმ. მოღვაწეებს, ლუკიანემ ირმები მოწველა და ჯამი მამა დავითს მიართვა. წმ. ბერმა ჯვარი გადასახა და რძე ყვე-ლად აქცია.

სასწაულის ხილვით შეძრულმა ლუკიანემ მოძღვარს უთხრა: „უკუეთუ განიხრწნენ ჯორცნი ჩემნი და განილივნენ შიმშილითა და წყურილითა, ყოლად არა რასმე ეზრუნვდე მოკუდავთა ამათ ჯორ-ცთათვის და ამოღსა საწუთროსათჳს“.

მამები ოთხშაბათს და პარასკევს საზრდელს საერთოდ არ იღებდნენ. ამ დღეებში არც ირმები მოდიოდნენ მათთან.

შორიახლო გამოქვაბულში საზარელი მხეცი მკვიდრობდა და მუსრს ავლებდა ცხოველებს. წმ. დავითის ბრძანებით მხეცი იქაუ-რობას გაშორდა.

ერთხელ გარეჯელ მამათა ირმებს კახელი მონადირეები გამოე-დევნენ და იხილეს, რომ ცხვრებივით მშვიდად მდგარ პირუტყვებს ლუკიანე წველიდა. მონადირეები ფეხებში ჩაუვარდნენ მამა და-ვითს, შემდეგ კი, შინ დაბრუნებულებმა, მამა დავითის ამბავი ხალ-ხში გაავრცელეს. მალე გარეჯის უდაბნო დაყუდებისა და ანგელო-ზებრივი ცხოვრების მოსურნეებმა აავსეს. ასე დაედო საფუძველი გარეჯის მონასტერს, რომელიც საუკუნეების მანძილზე საქართვე-ლოს სარწმუნოებრივი და სამეცნიერო ცენტრი და ქვაკუთხედი იყო.

რამდენიმე ხნის შემდეგ მამა დავითმა იერუსალიმის სინაინდე-ების მოლოცვა მოიწადინა, მონასტრის ზედამხედველობა ლუკია-ნეს სთხოვა, თვითონ კი – რამდენიმე ძმასთან ერთად პალესტინას გაეშურა. როდესაც მადლის ქედად წოდებულ მთას მიეახლნენ, წმ. ქალაქიც გამოჩნდა. იერუსალიმის მხილველმა მამა დავითმა მად-ლობა შესწირა უფალს, შემდეგ კი ქვითინით მინაზე დავარდა. ბერ-მა თავი წმ. ქალაქში შესვლის ღირსად არ ჩათვალა, მხოლოდ მისი

შორიდან ხილვით დაკმაყოფილდა, კარიბჭესთან დადგა და მხურვალე ლოცვას შეუდგა. მამა დავითის თანმხლებმა ბერებმა ქალაქის სინმინდებები მოილოცეს. უკან დაბრუნებისას წმ. ბერმა მადლის ქედიდან სამი ქვა წამოიღო.

იმ ღამეს იერუსალიმის პატრიარქს ანგელოზი გამოეცხდა და აუწყა: „მოინია ვიდრე სახლად ჩემდამდე საკუთარი მონაჲ ჩემი დაკო და სარწმუნოებითა მისითა წარიღო სრულიად მადლი იერუსალეჴმისაჲ, ხოლო შენ სწიენ მალემსრბოლელნი კაცნი, რამეთუ მივალს იგი გზასა ქალაქისა ნაბულისსა და არს იგი მოსული სამოსლითა ძუელითა დაბებკულითა და ჰკიდავს მას ძუელი მახალაკი, რომელსა შინა უსხენ სამნი ლოდნი, რომელნი-იგი მოიხუნა ადგილისა მისგან, სადაჲთ-იგი უკუნიქცა; და მიუმცენ შენ კაცთა მათ მალემსრბოლელთა, რაჲთა მოუხუნენ მახალაკისაგან ლოდნი იგი და ერთი ოდენ მისცენ მას“. პატრიარქმა მალემსრბოლები დაადევნა წმინდანს და სტუმრობა სთხოვა. მამა დავითმა თავი არ ჩათვალა ასეთი პატივის ღირსად, მან ორი ქვა უკან დააბრუნა. მესამე ქვა წმინდანმა გარეჯის უდაბნოში მოიტანა და დღესაც კურნების სასწაულებრივი მადლითაა აღესილი.

იერუსალიმში მოგზაურობისა და მადლის ქვის ჩამოტანის შემდეგ სამმო ერთიორად გაიზარდა.

მამა დავითი გულმოდგინედ ზრუნავდა ძმებისთვის, ნუგეშინის ცემისა და გამხნევების მიზნით, დროდადრო განმარტოებულ სენაკებში მცხოვრებ ბერებსაც მოინახულებდა. მისი ბრძანებით აშენდა წმ. იოანე ნათლისმცემლის მონასტერი მრავალმთაში.

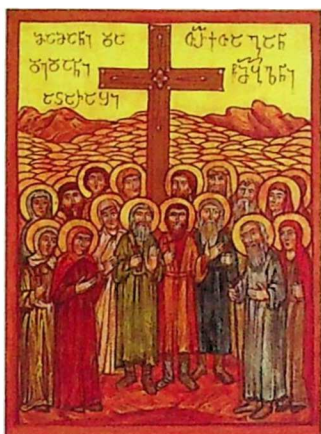
გავიდა ხანი. ღირს დავითს უფლის მიერ ეუწყა, რომ მალე ზეციურ სავანეში განისვენებდა. მან მოიხმო მეუღაბნოე მამები და უკანასკნელად დამოძღვრა: „ნუ შეძრწუნდებით, არამედ განმტკიცებით და განძლიერდით და დაუცხრომელად ევედრებოდით ღმერთსა სულთა თქვენთა ცხოვნებისათჳს“. ნეტარი ბერი ეზიარა და ღვთის მიმართ ხელაპყრობილმა სული ღმერთს შეავედრა.

გარდაცვლილი წმინდანის გვამი სასწაულებს ახდენდა. ცხედრის მთხვევისას განიკურნა დაბადებიდან ბრმა.

საკვირველმოქმედი მამის საფლავის თაყვანისმცემელნი, დღესაც ასევე იკურნებიან სულიერი და ხორციელი ტკივილებისაგან.

მრავალნი წმინდანი მამანი და დედანი,
აჲარაში თურქთაგან წამებული (XVII-XVIII სს.)
სულთმოფენობა

აჲარა ოდითგანვე იყო ქრისტიანობის შეურყეველი ბურჯი და ერთგული მეციხოვნე. სწორედ დიდ-აჲარით შემოვიდა საქართველოში წმ. ანდრია პირველწოდებული და აქ იქადაგა პირველად სახარება. ქრისტესთვის მონამეობრივად აღსრულებული წმ. მატათა მოციქულიც აჲარის მინამ მიიბარა. იგი გონიოშია დაკრძალული.

საქართველოს ეს განაპირა კუთხე სიხლითა და ოფლით წერდა გმირულ ფურცლებს ერის ისტორიში. XVI საუკუნიდან აჲარა თურქთა მუდმივი აგრესიის ობიექტი გახდა. ირან-ოსმალეთს შორის

გამართული ომი ოსმალეთის გამარჯვებით დამთავრდა. ზავით დასავლეთ საქართველო ოსმალეთს ერგო. სამცხე, აჲარა, ჭანეთი თურქებმა საქართველოს მოსწყვიტეს, ოსმალეთის პროვინციად გამოაცხადეს და ოსმალური მმართველობა დაამყარეს.

უსჯულო მტერმა კარგად იცოდა, რომ ქართველი ერის გასანადგურებლად აუცილებელი იყო ქრისტიანობის აღმოფხვრა, ამიტომ ყოველ ღონეს მიმართავდა აჲარლების გასამაჲმადიანებლად. როცა ცბიერებით და მოტყუებით ვერაფერს გახდა, მან ძალადობას მიმართა.

ცნობილი მეცნიერი, ზაქარია ჭიჭინაძე თავის ნაშრომში – „ქართველების გამაჲმადიანება ანუ ისლამის გავრცელება დასავლეთ საქართველოს ქართველებში XVII-XVIII საუკუნეებში“, იმონმებს ღრმად მოხუცი აჲარელის ნაამბობი: „აჲარაში გამაჲმადიანების საქმე ერთობ გაძნელებულა. ზოგიერთი მოხუცებული კაცები და ნამეტურ დედაკაცები ქრისტიანობაზე მტკიცედ იდგნენ და თან ოსმალის მოლა-ხოჯებსაც ეკამათებოდნენ და ედავებოდნენ... ასეთ მოხუცებულთა რიცხვი აჲარაში დიდი ყოფილა... ბოლოს, მთავრობისაგან ასეთი ბრძანება გამოსულა, რომ ყველა ეგენი დაიჭირეთ და გაამაჲმადიანეთ, თუ არ გაამაჲმადიანდნენ, მერე დახოცეთო. მალე აჲარის მოხუცებულები შეუკრებიან და აჲა-იქ ციხეებში დაუმწყდევიან, ესენი აჲარისწყლის შესართავთან მიურეკი-

ათ, სადაც ძველად თამარ მეფის ხიდი ყოფილა და რომელ ხიდის ნიშნებიც დღესაც დგას. ამ ხიდზე დაუდვიათ თავ-საკვეთი. მოხუც ქრისტიანებს თავს სჭრიდნენ, მერე ენის წვერს, და ფაშას უგზავნიდნენ: თავსა და ტანს კი ჭოროხში ყრიდნენ. ეს საქმეები მომხდარა ამ ასი წლის წინათ, ე.ი. 1790 წლებში".

სახრჩობელები და თავსაკვეთები იყო აღმართული სოფელ აჭარისწყალში, ქედაში, დანდალოში, ჩაქვში, ხულოში, მაჭახელაში და გონიოში.

ახალციხის მუზეუმის ხელნაწერთა ფონდში დაცული დოკუმენტი უფრო შემზარავად აღწერს ქრისტესთვის თავდადებულთა ნამებას: „რომელ ხორციულ ენას შეუძლია რომ წარმოთქვას იმდროინდელ ქრისტიან მამათა და დედათა დასჯა-ტანჯვანი. ვის ცოცხალს ტყავს აძრობდნენ, ვის ოთხ პალოზე გაკრულს ბანრებით გულს უღებდნენ, ვის ნაკუნ-ნაკუნ სჭრიდნენ ხმლითა და ვის ხანჯლით გულ-მუცელს უპობდნენ, ვის შამფურზედ გაცმულს ცოცხლებრივ ცეცხლზე სწვავდნენ, ვის შიშველს გახურებულ საჯდომზედ აგებდნენ... რკინის საწვავით ხვრეტდნენ, ვის ადულებულ წყალში ხარშავდნენ, ვის გამდნარ ტყვიას ასხამდნენ პირში, ვის ანთებულ კირში აგდებდნენ...“

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიამ წმინდანებად შერაცხა ქრისტიანობის დაცვისათვის აჭარაში მოწყვეტილი წმინდა დედები და მამები.

ღირსი მამა შიო მღვიმელი (M ს.)

ყველიერის ხუთშაბათი

ღირსი შიო მღვიმელის ხსენებას, საქართველოს სამოციქულო ეკლესია რამდენჯერმე აღნიშნავს: 7(20) მაისს იხსენიება ღირსი იოანე ზედაზნელი და მასთან მისი თორმეტი მოწაფე, მათ შორის, ღირსი შიო.

9 (22) მაისს, იღვესასწაულება ღირსი მამის მიცვალება, ყველიერის ხუთშაბათს კი – აღინიშნება წმ. შიოს საფლავთან აღსრულებული სასწაული.

ყოველი წლის ყველიერის ხუთშაბათს, „მღვმით ქვეშე ქვეყანით ფრთე მალლით აღმოინეოდა სიმაღლედ“... „წმიდა შიოს ნაწილი აღმოვიდოდა წლითი წლად, ძვალნი შიშველნი, თვნიერ კაცთა და თავანისცემდნენ და მიიღებდნენ კურნებასა“. XVIII საუკუნეში „შაჰ-ნადირ მოავლინა მაჰმადიანნი, რათა იხილონ უკეთუ ჭეშმარიტ

არს, მათ შემუსრეს სამყოფი ნანილთა და დაამტკრიეს; შემდეგ შეკრიბეს და დაასვენეს მუნვე, მიერთგან არლარა აღმოვალს ამ უამამდე“ – წერდა XIX საუკუნის ცნობილი მეცნიერი მარი ბროსე.

ქებაჲ და დიდებაჲ ქართულისა ენისაჲ ლაზარეს შაბათი

1985 წლიდან, საქართველოს ეკლესიამ, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ის ლოცვა-კურთხევითა და წმ. სინოდის განჩინებით საეკლესიო კალენდარში შეიტანა ქართული ენის დღესასწაული და აღნიშვნის დღედ განაჩინა ლაზარეს შაბათი. როგორც მისმა უწმინდესობამ ბრძანა: „ჩვენი წინაპრები ზეიმობდნენ ქართული ენის დღესასწაულს – ლაზარეს შაბათს, მაგრამ ჩვენი ქვეყნის ავბედობამ, ჩვენი ქვეყნის მძიმე წარსულმა წაშალა ეს კურთხეული ტრადიცია“.

კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II 1986 წლის საახალწლო ეპისტოლეში, ენას ერის „სულის ყველაზე ნათელ გამოხატულებას“ უწოდებს და აღნიშნავს, რომ ქართული ენა „ღრმა, უნაპირო, ბრძენი, თავმდაბალი და მიუწვდომელია, ვითარცა გონება და სიყვარული. მისი სათავე ისევე უცნობია, როგორც მელქისედეკ მამამთავრისა. მასშია მთელი საქართველო. გაზაფხულზე გაშლილი ვარდით მშვენიერია იგი და ახლად-ამოსული მზის ცხოველსმყოფელი სხივივით საამო, ცისფერია მისი სამოსი, ზეცაა მისი საწყისი, უფალია მისი მშობელი და მფარველი. სიტყვა მისი მჭრელია, ვითარცა დავით აღმაშენებლის ხმალი, ძლიერია, როგორც სვეტი ცხოველი და ნაზი, ვით ყვავილზე მარგალიტად დაკიდული დილის ნამი“.

ქართული ენის უჩვეულო სილამაზეს იმთავითვე გრძნობდნენ ჩვენი მწერლები. ამიტომაც მრავალი ლექსი და საგალობელი შექმნეს მის სადიდებლად. მათ შორის გამორჩეულად ბრწყინავს საიდუმლოებით მოცული „ქებაჲ და დიდებაჲ ქართულისა ენისაჲ“, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში წერილობით გადმოიცემოდა საეკლესიო მამების მიერ, და საფუძვლად დაედო აღნიშნულ დღესასწაულს.

სარჩავი თვეთა მიხედვით

წინასიტყვაობა	9
---------------------	---

იანვარი

წმ. მონამე ექვთიმე ღვთისკაცი (თაყაიშვილი), †1953	12
ღირსნი ევაგრე, ილია დიაკონი & სხვანი (VI ს.)	15
წმ. მონამე აბო თბილელი (†786)	16
წმ. ნინო, მოციქულთასწორი, ქართველთა განმანათლებელი (IV ს.)	18
წმ. სალომე უჯარმელი და პეროჟავრა სივნიელი (IV ს.)	21
ღირსი ეფრემ მცირე, ფილოსოფოსი (†1101)	22
ღირსი ალექსი (შუშანია), †1923	24
ღირსი ანტონ მესვეტე, მარტყოფელი (VI ს.)	27
წმ. ექვთიმე (კერესელიძე), აღმსარებელი (†1944)	28
წმ. მონამე გაბრიელ (ქიქოძე) – იმერეთის ეპისკოპოსი (†1891)	31
წმ. მეფე დავით IV, აღმაშენებელად წოდებული (†1125)	35
წმ. მონამე აშოტ დიდი, კუროპალატი (†829)	41

თებერვალი

ღირსი ევაგრე, ციხედიდის მთავრად-ყოფილი (VI ს.)	45
ღირსი არსენ იყალთოელი (†1127)	47
ღირსი იოანე ჭიმჭიმელი, ფილოსოფოსი (XIII ს.)	48
ივერიის ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატის დღესასწაული	49
წმ. პროხორე ქართველი (XI ს.); წმ. მონამე ლუკა იერუსალიმელი (†1277);	
წმ. მონამე ნიკოლოზ დვალი (†1314) & სხვ. მონამენი & ღირსნი მამანი	
ქართველნი – იერუსალიმის ქართ. მონასტრებში ცხოვრებულნი.	51
წმ. ილარიონ ქართველი (ყანჩაველი) – ახალი (XVIII-XIX სს.)	54
მღვდელმონამე თეოდორე აჭარელი (XVIII-XIX სს.)	58
წმ. ნიკოლოზ კათოლიკოსი (†1591)	59
წმ. მონამე ცხრა ყრმანი კოლაელნი (VI ს.)	60

მარტი

წმ. იოანე IV (ოქროპირი) კათოლიკოსი (†1001)	63
ღირსი იოანე ხახულელი (X-XI სს.)	64
საქართველოს წმინდა სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიის	
აღდგენის დღე (1917)	65
წმ. მეფე, დემეტრე თავდადებული (†1289)	70
წმ. ამბროსი (ხელაია) აღმსარებელი, სრულიად საქართველოს	
კათოლიკოს-პატრიარქი (†1927)	75
ღირსი პიმენ სალოსი და ანტონი მესხი (XIII ს.)	78
ღირსი გაბრიელ მცირე, მღვდელმონამე (†1802)	79
წმ. იოანე მანგლელი (†1751)	80

აპრილი

ღირსი მამა იოანე შავთელი & ევლოგი წინაწარმეტყველი (XIII ს.)	82
---	----

ნმ. გიორგი მანყვერელი (IX-X სს.)	83
ნმ. მონამენი, ქვაბთახევის მონასტერში წამებული (†1386)	84
ნმ. მონამე სუქია ჭ მის თანა 16 ქართველი (II ს.)	87
ნმ. ეფრემ დიდი, მანყვერელი (IX ს.)	89
ლირსი ბასილი (რატიშვილი) (XIII ს.)	91
ნმ. ლაზი მონამენი (XVII-XVIII სს.)	92

მაისი

ნმ. კეთილმსახური მეფე თამარი (†1213);	95
ნმ. ზოსიმე II, კუმურდოელი ეპისკოპოსი (XVI ს.)	100
ნმ. მამაჲ, კათოლიკოსი (†744);	101
ლირსნი მამანი – მიქაელ ჭ არსენ ქართველნი (IX ს.)	102
ლირსი იოანე ზედაზნელი ჭ მისი ათორმეტი მონაფე (VI ს.)	103
მიცვალეზა ლირსისა შიო მღვიმელისა (VI ს.)	109
ნეტარი ქრისტესია, ქრისტეფოროდ ნოდებული (†1771)	112
ლირსი ექვთიმე ათონელი, მთარგმნელი (†1028)	114
ნმ. ლირსმონამენი, ათონის ივერთა მონასტერში ლათინთაგან მონყვეტილნი (XIII ს.)	117
ნმ. მონამენი ძმანი: დავით ჭ ტარიჭანი (†693)	118
ლირსი ზაბულონი ჭ სოსანა, ნმ. ნინოს მშობლები (IV ს.)	121
ლირსი დამიანე, მეფე-ყოფილი დემეტრე (†1157)	122
ლირსი ბასილი, ბაგრატის ძე (XI ს.)	124
ლირსი მიქელ პარეხელი (VIII-IX სს.)	125

ივნისი

ლირსნი მამანი: შიო ახალი, დავითი, გაბრიელ ჭ პავლე გარეჯელნი – ლეკთაგან მონყვეტილნი (†1696-1700 წწ.)	128
ნმ. მონამე თევდორე მღვდელი (კველთელი) (†1609)	129
ნმ. იოანე (თორნიკე) მთანმინდელი (X ს.)	131
ნმ. ანთიმოზ ივერიელი (†1716)	133
ნმ. ქაიხოსრო ქართველი (†1612)	136
ნმ. მონამე შალვა ახალციხელი (†1127)	137
ნმ. მონამე მეფე არჩილი (†644) ჭ ლუარსაბი (†1622)	139
ნმ. გიორგი მთანმინდელი (†1065)	145
მღვდელმონამე კირიონ II, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი (XX ს.)	150
ნმ. დინარ დედოფალი (X ს.)	154

ივლისი

ღვთისმშობლის კვართის დღესასწაული	156
ლირსი გიორგი ღმერთმემოსილი, დაყუდებული (X ს.)	157
ნმ. მონამე მირდატ მეფე (†410)	159
ლირსნი იოანე, ნმ. ექვთიმეს მამა ჭ გაბრიელი (X ს.)	160
ლირსი კოზმან ხუცეს-მონაზონი (†1630)	164
ნმ. სალომე ქართველი, სპარსთაგან წამებული (XIII ს.)	165

ნმ. ილია მართალი (ჭაჭავაძე) (†1907)	166
ნმ. ილარიონ თუალელი (XI ს.)	170
ლირსი გიორგი მაშენებელი – ათონელი (†1029)	171
ნმ. მონამე ევსტათი მცხეთელი (†551)	172
ნმ. ცოტნე დადიანი (XIII ს.)	175
ნმ. არსენ ნინოწმინდელი (†1019)	177

ავვისტო

პირველმონამე რაუდენი, სოფელ წრომს წამებული (†457)	179
ცხრა ძმა ხერხეულიძე, დედიტა ჭ დით, ჭ მათ თანა ცხრაასი ქართველნი, მარაბდას ბრძოლის ველზე მომწყდარნი (†1625)	182
ლირსი ექვთიმე, ნათლისმცემლის მონასტრის წინამძღვარი (†1804) ..	184
ლირსი მამანი ჩვენნი: ოთარი, გერონტი, სერაპიონი, გერმანე, ბესარიონი, მიქაელი ჭ სვიმეონი – გარეჯის მონასტერში ლეკთაგან მონყვეტილნი (†1851)	185
ნმ. მონამენი: ნაზარი, ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი; დეკანოზი გერმანე; მღვდლები: იეროთეოსი, სიმონი; პროტოდიაკონი ბესარიონი (†1924) ჭ ყოველნი ახალმონამენი (XX ს.)	186
ნმ. მონამე ქრისტეფორე გურული (XVI ს.)	190
ნმ. ტბელი აბუსერიძე (XIII ს.)	191
ლირსი მამა ქრისტოდულე, ფილოსოფოსი (XII ს.)	192
ნმ. სარმეან კათოლიკოსი (†779)	193
ლირსი სერაპიონ საკვირველთმოქმედი (†1747)	195
ნმ. მონამე შუშანიკი (†475)	196

სექტემბერი

ლირსი სვიმეონი, გარეჯის მონასტრის წინამძღვარი.	200
ალმსარებელნი: იოანე (მაისურაძე), †1957 და იოანე-გიორგი (მხეიძე), †1960.	201
მღვდელმონამე დოსითეოზ თბილელი (†1795).	206
ნმ. დიდმონამე, კახეთის დედოფალი ქეთევანი (†1624)	207
ლირსი აბბა იოსებ ალავერდელი (†570)	211
ნმ. მონამენი ქართველნი: ისააკ ჭ იოსებ (†808).	213
ნმ. მონამენი: ბიძინა ჩოლოყაშვილი ჭ ორნი ძმანი, ქსნის ერისთავნი – ელიზბარი ჭ შალვა (†1661)	215
ნმ. არსენ დიდი, კათოლიკოსი (†887)	218
დღესასწაული ივერიის ღვთისმშობლის ხატისა (1989)	220
ლირსი ონოფრე გარეჯელი, საკვირველთმოქმედი (XVIII ს.)	221

ოქტომბერი

დღესასწაული კვართისა საუფლოჲსა ჭ სვეტისა ღვთივბრწყინვალისა ჭ მირონმდინარისა; მცხეთობა–სვეტიცხოვლობა; მოციქულთა სწორნი: მირიანი და დედოფალი ნანა; ნმ. სიდონია ჭ აბიათარ მღვდელი (IVს.). .	225
ნმ. მელქისედექ I, სრ. საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი (XI ს.) .	230

ნმ. დიდმონამენი, დავითი ჭ კონსტანტინე, მხეიძენი (†740).....	232
ნმ. ევდემოზ კათოლიკოსი, წამებული (†1642).....	234
ლირსი გრიგოლ ხანძთელი (†861)	236
კლარჯეთის უდაბნოს ღირსნი მამანი ჭ დედანი (VIII-IX სს.).....	241
ღირსი იოსებ ხუცესი, მოხევე, საკვირველთმოქმედი (†1763)	249
ღირსი ანტონი, ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი (†1815) ჭ	
მონაფე მისი, იაკობ ხუცესმონაზონი.....	250
ნმ. იოსებ კათოლიკოსი, სასწაულთმოქმედი (†1770)	253
ნმ. მღვდელთმთავარი ალექსანდრე ეპისკოპოსი (†1907)	254
ნმ. მღვდელმონამე ნეოფიტე ურბნელი (VIII ს.)	257
ღირსი სერაპიონ ზარზმელი (†900).....	260
ნმ. იოთამ ზედგენიძე, მეფისათვის თავდადებული (†1465)	263
წმინდანნი ათნი ბევრნი (100.000) მონამენი (†1227)	264

ნოემბერი

ღირსი ნიკოლოზ ქართველთა მნათობი (†1308).....	267
წმინდანთა ჭ მართალთა: იოანე, სტეფანე ჭ ისაია ქართველთა	268
ნმ. დიდებული დიდმონამე ჭ ძლევამოსილი გიორგი (†303)	269
დიდმონამე კონსტანტი-კახი, ქართველთა მთავარი (†852)	270
დიდმონამე მიქაელ-გობრონი ჭ 133 მხედარნი მისნი (†914).....	273
ღირსი ილარიონ ქართველი, საკვირველთმოქმედი (†875)	275
ნმ. მონამე გრიგოლი (ფერადე), არქიმანდრიტი (†1942).....	282
მღვდელმონამე აბიბოს ნეკრესელი (VI ს.).....	284
ნმ. დიდი მეფე ვახტანგ გორგასალი (†502).....	287
ნმ. პეტრე I კათოლიკოსი (V ს.);	289
ნმ. სამოელ I კათოლიკოსი (V-VI სს.).....	291

დეკემბერი

ნმ. ისე წილკნელი (VI ს.), ეპისკოპოსი	293
ყოველნი წმინდანნი – საქართველოში წამებულნი	295
ღირსი მონამე იოანე, ზედაზნის მონასტრის წინამძღვარი (IX ს.).....	296
ღირსი გიორგი მწერალი ჭ ძმა მისი საბა – ხახულელნი (XI ს.)	297
ნმ. მაკარი მარხველი, ხახულის მონასტრის წინამძღვარი (X ს.).....	298
ღირსი საბიანა (საბაია), სამცხის დედათა მონ. წინამძღვარი (XI ს.)... ..	299

გარდამავალი დღესასწაულები

ნმ. 6.000 მონამენი, დავით გარეჯის უდაბნოში მოწყვეტილნი (†1616) .	301
ნმ. მონამენი ქართველნი, სპარსეთში მოწყვეტილნი (XVII-XVIII სს.) . .	302
ღირსი დოდო გარეჯელი (VI ს.)	304
ღირსნი დავით გარეჯელი ჭ ლუკიანე (VI ს.).....	305
მრავალნი წმინდანი მამანი ჭ დედანი, აჭარაში თურქთაგან	
წამებულნი (XVII-XVIII სს.)	308
ღირსი შიო მღვიმელი (VI ს.).....	309
ქებაჲ და დიდებაჲ ქართულისა ენისაჲ	310

ანბანური საძიებელი

ა

[აბელი, აბესალომ, აბუსერ, ავაგი, ავგაროზი, ავთანდილ, აღმასხანი, ამირანი, ამირინდო, ანდუყაფარი, არჯევანი, ასლანი, ასპანი, აფრასიონი, ალბულა,

აგრაფინა, ანუკა, ასმათი, ასპიროზა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
აბიათარ მღვდელი (IV ს.), წმ.	1 (14) ოქტ.	225
აბიბოს ნეკრესელი (VI ს.), წმ. მღვდელმონ.	29 (12.12) ნოემ./დეკ.	284
აბო თბილელი (†786), წმ. მონამე.	8 (21) იანვ.	16
ადარნასე კოლაელი (VI ს.), წმ. მონამე.	22 (6.03) თებ.	60
ათნი ბევრნი (100.000) წმ. მონამენი (†1227) ...	31 (13.11) ოქტ./ნოემ.	264
ათონის ივერთა მონას. ღირსმონ. (XIII ს.) ...	13 (26) მაისი	117
ალექსანდრე (ოქროპირიძე), ეპისკ. (†1907) ...	26 (9.11) ოქტ./ნოემ.	254
ალექსი (შუშანია), ღირსი ბერი (†1923) ...	18 (31) იანვ.	24
ამბა გიორგი, ოპიზელი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	244
ამბროსი აღმსარებელი (†1927), წმ.	16 (29) მარტი	75
ამონა ოპიზელი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	244
ანასტასი (II ს.), წმ. მონამე.	15 (28) აპრ.	87
ანასტასია, ფერსათის მონ. მოღ., წმ. (IX ს.) ...	5 (18) ოქტ.	248
ანატოლე/ანტონიოს (IX ს.), მერეში მოღვ., წმ. ...	5 (18) ოქტ.	248
ანდრია (II ს.), წმ. მონამე.	15 (28) აპრილი	87
ანდრია, ოპიზელი ილუმენი, წმ. (IX ს.) ...	5 (18) ოქტ.	248
ანთიმოზ ივერიელი (†1716), წმ.	13 (26) ივნ.	133
ანტონ მესვეტე (VI ს.), მარტყოფელი, ღირ. ...	19 (1.02.) იან./თებ.	27
ანტონ მესხი (XIII ს.), ღირსი ...	16 (29) მარტი	78
ანტონ ჭყონდიდელი (†1815), წმ.	13 (26) ოქტ.	250
არსენი დიდი, კათოლიკოსი (†887), წმ.	25 (8.10) სექ./ოქტ.	218
არსენ იყალთოელი (†1127), ღირსი ...	6 (19) თებ.	48
არსენ ნინოწმინდელი (†1019), წმ.	31 (13.08) ივლ./აგვის.	177
არსენ, საბანწმინდელი მოღვაწე (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	246
არსენ ქართველი (IX ს.), ულუმბოელი, ღირ. ...	3 (16) მაისი	102
არსენ, ხანძთის მონ. წინამძღ. (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	246
არჩილი, საქართველოს მეფე (†744), წმ. მონ. ...	21 (4.07) ივნ./ივლ.	139
აშოტ დიდი, კუროპალატი (†829), წმ. მონამე. ...	29 (11.02) იანვ./თებ.	41

ბ

[ბაადური, ბააკა, ბაკური, ბარათა, ბახვა, ბახუტა, ბებური, ბეგლარი, ბედიანი, ბეკო, ბეჟან, ბერი, ბეჟა, ბექშენ, ბირთველი, ბიჭია, ბოცო,

ბორენა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ბასილ ზარზმელი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	244
ბასილ (რატიშვილი), XIII ს., ღირსი.	18 (1.05) აპრილი	88
ბასილი, ბაგრატიის ძე (XI ს.), წმ.	27 (9.06) მაისი/ივნ.	124
ბასილი, პარეხელი მოღვაწე (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	248
ბასილი, ხანძთელი მოღვაწე (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	246
ბარძიმ კოლაელი (VI ს.), წმ. მონამე.	22 (6.03) თებ.	60

ბაქარ კოლაელი (VI ს.), ნმ. მონამე.	22 (6.03) თებ.	60
ბიქტორი (II ს.), ნმ. მონამე.	15 (28) აპრილი.	87
ბესარიონი, პროტოდიაკ. (†1924), ნმ. მონამე.	14 (27) აგვის.	186
ბესარიონი გარეჯელი (†1851), ნმ. მონამე.	12 (25) აგვის.	185
ბიძინა ჩოლოყაშვილი (†1661), ნმ. მონამე.	18 (1.10) სექ./ოქტ.	215

ბ

[გაგა, გარსევანი, გახა, გელა, გემელი, გივი, გოდერძი, გოსტაშაბ, გოჩა, გოჯასპირი, გუგუნა, გულბათი, გურასპი, გურგენი, გვანცა, გუგულა, გულვარდისა, გულისა, გულნაზი, გულქანი, გულჯავარი, ნმ.	11 (24) დეკ.	296]
გაბრიელი ათონელი (X ს.), ლირსი მამა.	12 (25) იელისი.	160
გაბრიელ გარეჯელი (†1696-1700), ნმ. მონ.	1 (14) ივნისი.	128
გაბრიელ (ქიქოძე), ნმ. მონამე (†1891).	25 (7.02) იანვ./თებ.	31
გაბრიელ მცირე, მღვდელმონამე (†1802).	17 (30) მარტი.	79
გაბრიელ, ხანძთელი მოღვაწე (IX ს.), ნმ.	5 (18) ოქტ.	246
გერმანე დეკანოზი (†1924), ნმ. მონამე.	14 (27) აგვის.	186
გერმანე გარეჯელი (†1851), ნმ. მონამე.	12 (25) აგვის.	185
გერონტი გარეჯელი (†1851), ნმ. მონამე.	12 (25) აგვის.	85
გიორგი ზარზმელი, ნმ. (IX ს.).	5 (18) ოქტ.	244
გიორგი კაბადოკიელი (†303), ნმ. დიდმოწ.	10 (23) ნოემ.	269
გიორგი ღმერთშემოსილი, დაყუდებ. (XI ს.).	3 (16) იელისი.	156
გიორგი მაშენებელი, ათონელი (†1029), ლირ.	28 (10.08) იელ./აგვის.	171
გიორგი მანყვერელი, (IX-X სს.), ნმ.	2 (15) აპრილი.	83
გიორგი მერჩულე, ხანძთელი (X ს.), ნმ.	5 (18) ოქტ.	242
გიორგი მთაწმინდელი (†1065), ლირსი.	27 (10.07) ივნ./იელ.	145
გიორგი მწერალი (XI ს.), ხახულელი, ლირსი.	19 (1.01) დეკ./იან.	297
გრიგოლ (ფერაძე) არქიმ. (†1942), ნმ. მონ.	23 (6.12) ნოემ./დეკ.	282
გრიგოლ ხანძთელი (†861), ლირსი მამა.	5 (18) ოქტ.	236
გრიგოლ, შატბერდელი მოღვ., ნმ. (IX ს.).	5 (18) ოქტ.	247
გუარამ კოლაელი, ნმ. მონამე,	22 (6.03) თებ.	60

დ

[დარისპანი, დარჩი, დემური, დიასამი, დოლენჯი, დურმიშხანი, დარეჯანი, დესპინე, ნმ.	11 (24) დეკ.	296]
დავით IV აღმაშენებელი, ნმ. მეფე (†1125).	26 (8.02) იანვ./თებერ.	35
დავით გარეჯელი (VI ს.), ნმ.	7 (20) მაისი.	103
დავითი (†693), ნმ. მონამე.	18 (31) მაისი.	118
დავითი (†740), დიდმონამე.	2 (15) ოქტ.	232
დავით, მიძნადორელი იგუმენი, ნმ. (IX ს.).	5 (18) ოქტ.	247
დ. გარეჯის მონას. 6.000 ნმ. მონ. (†1696-1700).	1 (14) ივნისი.	128
დამიანე, მეფე-ყოფილი დემეტრე (†1157).	23 (5.06) მაისი/ივნ.	122
დარჩი კოლაელი (VI ს.), ნმ. მონამე.	22 (6.03) თებ.	60
დემეტრე თავდადებული (†1289), ნმ. მეფე.	12 (25) მარტი.	70
დიმიტრიოსი, ხანძთელი მოღვაწე, ნმ. (IX ს.).	5 (18) ოქტ.	246
დინარ დედოფალი (X ს.), ნმ.	30 (13.07) ივნ./იელ.	154
დომენტიანე (II ს.), ნმ. მონამე.	15 (28) აპრილი.	87
დოსითეოზ თბილელი (†1759), მღვდელმონ.	12 (25) სექტ.	206

2

ქედისერი, ევდემოსი, ელგუჯა, ერეკლე, ესმა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ევგარე, ციხედიდის მთავარყოფ. (VI ს.), ლირ.	4 (17) თებერ.	45
ევგარე (VI ს.), ლირსი ბერი.	4 (17) იანვ.	15
ევდემოზ კათოლიკოსი (†1642), წმ. მონამე	4 (17) ოქტ.	234
ევლოგი წინაწარმეტყ., სალოსი (XIII ს.), ლირ.	1 (14) აპრილი.	82
ევსტათი მცხეთელი (†551), წმ. მონამე	29 (11.08) ივლ./აგვის.	172
ეზრა ანჩელი, ეპისკოპოსი (X ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	243
ელიზბარი, ქსნის ერისთავი (†1661), წმ. მონ.	18 (1.10) სექ./ოქტ.	215
ეპიფანე, ხანძთელი მოღვაწე, წმ. (IX ს.)	5 (18) ოქტ.	245
ექვთიმე ათონელი, მთარგმნ. (†1028), ლირ.	13 (26) მაისი.	115
ექვთიმე (კერესელიძე), †1944, აღმსარებელი ..	20 (2.02) იანვ.	28
ექვთიმე, ნათლ. მონას. წინამძ. (†1804), ლირ.	8 (21) აგვის.	184
ექვთიმე ღვთისკაცი (თაყაიშ.), წმ. მონ. (†1953) ..	3 (21) იანვ.	12
ეფრემ მცირე, ფილოსოფოსი (†1101), ლირსი.	18 (31) იანვ.	22
ეფრემ დიდი, მანყვერელი (IX ს.). წმ.	17 (30) აპრილი.	89

3

ქამეყი, ქამეხი, ვაჟა, ვარაზი, ვარაზფაჩე, ვარამი, ვარდენი ან ვარდან, ვახუშტი, ვირშელი,		
ვარსკვლავისა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ვაჩე კოლაელი (VI ს.), წმ. მონამე.	22 (6.03) თებ.	60
ვახტანგ გორგასალი (†502), წმ. მეფე.	30 (13.12) ნოემ./დეკ.	287

ზ

ზაალი, ზაზა, ზაუტა, ზებედე, ზურაბი,		
ზეინაბი, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ზაბულონი, წმ. წინოს მშობელი (IV ს.), ლირ.	20 (2.06) მაისი	121
ზაქარია ანჩელი, ეპისკოპოსი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	242
ზაქარია, ბერეთელი მოღვაწე (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	247
ზენონ იყალთოელი (VI ს.), წმ.	7 (20) მაისი	109
ზენონ, ხანძთელი მოღვაწე (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	247
ზოსიმე (II ს.), წმ. მონამე.	15 (28) აპრ.	87
ზოსიმე II, კუმურდოელი ეპისკოპ. (XVI ს.), წმ.	1 (14) მაისი	100

თ

თადია, თათე, თარხანი, თაყა, თეიმურაზი, თენგიზი, თორღვა,		
თათია, თეონა, თინათინი, თმაგიშერა, თუთა, თუთია, წმ. 11 (24) დეკ.	296]	
თადეოზ სტეფანწმინდელი, (VI ს.), წმ.	7 (20) მაისი	108
თალალე (II ს.), წმ. მონამე.	15 (28) აპრ.	87
თამარ მეფე (†1213), წმ.	1 (14) მაისი	95
თემესტია, მერეს მონ. მოღვაწე (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	248
თეოდორე აჭარელი (XVIII-XIX ს.), მღ./მონ.	17 (1.03) თებერ.	58
თეოდორე, ნეძვის მონ. მაშენებელი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	243
თეოდორე, ხანძთელი მოღვაწე (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	246
თეოდორიტი (II ს.), წმ. მონამე.	15 (28) აპრ.	87

[იაგორი, იაკინთე, იასე, იმედა, იოთამი, იორამი, ნმ. . 11 (24) დეკ.	296]
იაკობი (II ს.), ნმ. მონამე	15 (28) აპრ. 87
იაკობ ხუცეს-მონაზონი (†1815), ღირსი	13 (26) ოქტ. 250
იაკობ, მიძნაძორელი ასკეტი (X ს.), ნმ.	5 (18) ოქტ. 247
ივერიის ყ/ნმიდა ღვთისმშ. ხატის დღესასწ.	12 (25) თებერ. 49
ივერიის ყ/ნმ. ღვთისმშ. ხატ. საქ. ჩამ. (1989).	26 (9.10) სექ./ოქტ. 220
ივქირიონი (II ს.), ნმ. მონამე	15 (28) აპრ. 87
იეროთეოსი (†1924), მღვდელმონამე	14 (27) აგვის. 186
ილარიონ თუალელი (XI), ნმ.	24 (6.08) ივლ./აგვის. . 170
ილარიონ კათოლიკოსი (IX ს.), ნმ.	5 (18) ოქტ. 242
ილარიონ ქართველი, საკვირვ. (†875), ღირსი... ..	19 (2.12).ნოემ./დეკ. ... 275
ილარიონი (ყანჩაველი), ახალი (XVIII-XIX ს.). ...	14 (27) თებერ. 54
ილარიონ, უბისის მამასახლისი (IX ს.), ნმ.	5 (18) ოქტ. 247
ილარიონ, პარეხელი მოღვაწე (IX ს.), ნმ.	5 (18) ოქტ. 247
ილია დიაკონი (VI ს.), ღირსი	4 (17) იანვ. 15
ილია მართალი (ჭავჭავაძე) (†1907), ნმ.	20 (2.08) ივლ. 166
იოანე ათონელი, ნმ. ექვთიმეს მამა (X ს.)	12 (25) ივლ. 160
იოანე (თორნიკე) მთაწმინდელი (X ს.), ღირ.	12 (25) ივნ. 131
იოანე ზედაზნელი (VI ს.), ღირსი	7 (20) მაისი 103
იოანე, ზედაზნის მონ. წინამძ. (IX ს.), ნმ. მონ. . .	12 (25) დეკ. 296
იოანე (მაისურაძე), †1957 ჭ იოანე-გიორგი (მხეიძე), †1960,	
ალმსარებელი	8 (21) სექტ. 201
იოანე მანგლელი (†1751), ნმ.	28 (10.04) მარტი/აპრ. . 80
იოანე (ოქროპირი), კათოლიკოსი (†1001), ნმ.	3 (16) მარტი. 63
იოანე ქართველი, წმინდანი ჭ მართალი.	4 (17) ნოემ. 268
იოანე შავთელი, ღირსი მამა.	1 (14) აპრილი. 82
იოანე, ხანძთის მონასტრის ნმ. მონამე (IX ს.). ...	5 (18) ოქტ. 243
იოანე, ხანძთის მონ. წინამძღ., ნმ. (IX ს.)	5 (18) ოქტ. 247
იოანე ჭმომელი, ფილოსოფოსი (XIII ს.).	10 (23) თებერ. 48
იოანე ხახულელი (X-XI სს.), ღირსი.	10 (23) მარტი. 64
იორდანე (II ს.), ნმ. მონამე	15 (28) აპრ. 87
იოსებ ალავერდელი (†570), ღირსი აბბა	15 (28) სექტ. 211
იოსებ კათოლიკოსი (†1770), ნმ.	7 (30) ოქტ. 253
იოსებ ხუცესი (†1763), ღირსი მამა	7 (20) ოქტ. 249
იოსებ ქართველი (†808), ნმ. მონამე.	16 (29) სექტ. 213
ისააკ ქართველი (†808), ნმ. მონამე.	16 (29) სექტ. 213
ისაია ქართველი, წმინდანი ჭ მართალი.	4 (17) ნოემ. 268
ისე წილკნელი (VI ს.) ეპისკოპოსი, ნმ.	2 (15) დეკ. 293
ისიდორე სამთავნელი (VI ს.), ნმ.	7 (20) მაისი. 108

[კახაბერი, კვირია, კიკოლა,	
კესარია, კრავაი, ნმ.	11 (24) დეკ. 296]
კირიონ II (XX ს.), მღვდელმონამე.	27 (10.07) ივნ./ივლ. ... 150
კვართისა საუფლოესა. მცხეთობა.	1 (14) ოქტ. 225

კლარჯეთის უდაბნოს ღირ. მ. ჭ. დ. (VIII-IX სს.)	5 (18) ოქტ.	241
კოდრატი (II ს.), წმ.	15 (28) აპრ.	87
კონსტანტი-კახი (†852), დიდმოწამე	10 (23) ნოემ.	270
კონსტანტინე (†740), დიდმოწამე	2 (15) ოქტ.	232

ლ

[ლაშა, ლევანი, ლიპარიტი, ლომინი, ლუხუმი, ლამაზა, ლამარა, ლელა, ლერწამისა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ლაზი მონაგენი (XVII-XVIII სს.), წმ.	29 (12.05) აპრ.	92
ლუარსაბი, საქ. მეფე (†1622), წმ. მონაგე.	21 (4.07) ივნ./ივლ.	139
ლუკა იერუსალ. (მუხაიძე), (†1277), წმ. მონ.	12 (25) თებერ.	51
ლუკიანე, წმ. მონაგე (II ს.)	15 (28) აპრილი.	87

მ

[მალხაზი, მამამზე, მამია, მამისთვალ, მამუკა, მანუჩარი, მაყა, მახარე, მერაბი, მინდია, მირმანოზი, მურზაყანი, მურმანი, მაგდანი, მაია, მაკა, მანანა, მარგალიტა, მარეხი, მზეთვალა, მზექალა, მზეხა, მზისთანადარი, მნათობი, მნათობისი, მონაწარდისა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
მაკარი ანჩელი, ეპისკოპოსი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	243
მაკარი მმარხველი, ხახულელი (XI ს.), წმ.	21 (3.01) დეკ./იან.	298
მაკარი, ოპიზელი მოღვანე, წმ. (IX ს.)	5 (18) ოქტ.	244
მაკარი, საბანძინდელი მოღვანე, წმ. (IX ს.)	5 (18) ოქტ.	246
მამაჲ კათოლიკოსი (†744), წმ.	3 (16) მაისი.	101
მარკელაოზ, პარეხელი მოღვანე, წმ. (IX ს.)	5 (18) ოქტ.	247
მატო, ხანძთელი მოღვანე, წმ. (IX ს.)	5 (18) ოქტ.	245
მელქისედექ I, სრ. საქ. კათ.-პატრიარ. (XI-ს.)	1 (14) ოქტ.	230
მიმნანოსი (II ს.), წმ. მონაგე	15 (28) აპრ.	87
მირდატ მეფე (†410), წმ. მონაგე	8 (21) ივლისი.	159
მირიან მეფე (IV ს.), მოციქულთა სწორი	1 (14) ოქტ.	225
მიქაელი გარეჯელი (†1851), წმ. მონაგე.	12 (25) აგვის.	185
მიქაელ-გობრონი (†914), დიდმოწამე.	17 (30) ნოემ.	273
მიქაელ ზარზმელი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	244
მიქაელ ქართველი (IX ს.), ღირსი მამა	3 (16) მაისი.	102
მიქაელ ულუმბოელი (VI ს.), წმ.	7 (20) მაისი.	109
მიქელ პარეხელი (VIII-IX სს.), ღირსი	27 (9.06) მაისი.	125
მიცვალება ღირსისა შიო მღვიმელისა (VI ს.)	9 (20) მაისი.	105

ნ

[ნაეროზი, ნარიმანი, ნინია, ნოდარი, ნოშრევანი, ნუგზარი, ნადია, ნარგიზი, ნესტანი, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ნაზარი, ქუთ.-გაენათ. მიტრ. (†1924), წმ. მონ.	14 (27) აგვის.	186
ნანა დედოფალი (IV ს.), მოციქულთა სწორი.	1 (14) ოქტ.	225
ნეოფიტე ურბნელი (VIII ს.), მღვდელმონაგე	28 (10.11) ოქტ./ნოემ.	257
ნერანგიოსი (II ს.), წმ. მონაგე	15 (28) აპრ.	87
ნერსე III, კათოლიკოსი (VII ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	242

ნიკოლოზ დვალი (†1314), წმ. მონაშე	12 (25) თებერ.	51
ნიკოლოზ კათოლიკოსი (†1591), წმ.	18 (2.03) თებ./მარტ.	59
ნიკოლოზ ქართველთა მნათობი (†1308).	3 (16) ნოემ.	267
ნინო, მოციქულთასწორი (IV ს.), წმ.	14 (27) იანვ.	18

ო

[ოთარი, ომანი, ონისიშე, ოსე, ოტია, ოქროპირი, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ოთარი გარეჯელი (†1851), წმ. მონაშე	12 (25) აგვის.	185
ონოფრე გარეჯელი (XVIII ს.), ღირსი	29 (12.10) სექ./ოქტ.	221

პ

[პაატა, პაპალა, პაპუნა, პირმთვარისა, პირიმზე, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
პავლე გარეჯელი (†1696-1700), წმ. მონაშე	1 (14) ივნ.	128
პავლე ზარზმელი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	245
პეროყავრა სივნიელი (IV ს.), წმ.	15 (28) იანვ.	21
პეტრე I, კათოლიკოსი (V ს.), წმ.	30 (13.12) ნოემ./დეკ.	289
პეტრე, ოპიზელი მოღვაწე, წმ. (IX ს.)	5 (18) ოქტ.	244
პიმენ სალოსი (XIII ს.), ღირსი	16 (29) მარტი.	78
პიროს ბრეტელი (VI ს.), წმ.	7 (20) მაისი.	103
პოლიევქტოსი (II ს.), წმ. მონაშე	15 (28) აპრ.	87
პროხორე ქართველი (XI ს.), წმ. მონაშე	12 (25) თებერ.	51

რ

[რამინი, რატი, როინი, რომანი, როსები, როსტევანი, როსტომი, როდამი, რუსუდანი, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
რამაზ კოლაელი (VI ს.), წმ. მონაშე	22 (6.03) თებ.	60
რაჟდენი, ს. წრომს წამებ. (†457), პირველმ.	3 (16) აგვისტო	179

ს

[საამი, სავლე, სარგისი, სარდიონი, სარიდანი, საურმაგი, სესე, სეხნია, სია- ოში, სიდამონი, სულა, სულმამა, სულხანი, სუმბატი, საგდუხტა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
საბა იშხნელი, ეპისკოპოსი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	243
საბა ხახულელი (XI ს.)	19 (1.01) დეკ./იან.	297
საბიანა (საბაია), ღირსი დედა	31 (13.01) დეკ./იან.	299
სალომე უჯარმელი (IV ს.), წმ.	15 (28) იანვ.	21
სალომე ქართველი (XIII ს.), წმ. მონაშე	20 (2.08) ივლ.	165
სამოელ I, კათოლიკოსი (V-VI სს.), წმ.	30 (13.12) ნოემ./დეკ.	291
სამუელი, ოპიზელი იღუმენი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	244
სარმეან კათოლიკოსი (†779), წმ.	1 (3.09) აგვის./სექტ.	193
სერაპიონი გარეჯელი (†1851), წმ. მონაშე	12 (25) აგვის.	185
სერაპიონ ზარზმელი (†900), ღირსი მამა	29 (11.11) ოქტ./ნოემ.	260
სერაპიონ საკვირველთმოქმ. (†1747), ღირ.	24 (6.09) აგვის./სექტ.	195
სვიმეონ გარეჯელი, საკვირ. (†1773), ღირ.	4 (17) სექტ.	200
სიდონია (IV ს.), წმ.	1 (14) ოქტ.	225

სიმონი (†1924), მღვდელმონამე.	14 (27) აგვის.	186
სვიმეონ გარეჯელი (†1851), წმ. მონამე.	12 (25) აგვის.	185
სოსანა, წმ. ნინოს მშობელი (IV ს.), ღირსი.	20 (2.06) მაისი.	121
სოფრონ დიდი, შატბერდელი, წმ. (IX ს.)	5 (18) ოქტ.	247
სტეფანე მტბევარი, ეპისკოპოსი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	242
სტეფანე ქართველი, წმინდანი ჭ მართალი.	4 (17) ნოემ.	268
სტეფანე ხირსელი (VI ს.), წმ.	7 (20) მაისი.	108
სუქია (II ს.), წმ. მონამე.	15 (28) აპრ.	87

ბ

[ტარიელი, ტეტია, ტერეზია, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ტარიჭანი (†693), წმ. მონამე.	18 (31) მაისი.	118
ტბელი აბუსერიძე (XIII), წმ.	17 (30) აგვის.	191

უ

[უფლისა, უშანგი, უმანკო, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
--------------------------------------	-------------------	------

ფ

[ფარემუზა, ფარნაოზი, ფარსადანი, ფეშანგი, ფირანი, ფიროზი, ფოცხვე- რი, ფრიდონი, ფატმანი, ფაქიზო, ფაცია, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ფარსმან კოლაელი (VI ს.), წმ. მონამე.	22 (6.03) თებ.	60
ფებრონია, მერეს მონ. მოღვაწე, წმ. (IX ს.) . .	5 (18) ოქტ.	247
ფოკა (II ს.), წმ. მონამე.	15 (28) აპრ.	87

ქ

[ქავთარი, ქართლოსი, ქვაბული, ქველი, ქობული, ქუცნა, ქაბატო, ქურციკი, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ქაიხოსრო ქართველი (†1612), წმ. მამა.	16 (29) ივნ.	136
ქეთევან დედოფალი (†1624), წმ. დიდმოწ.	13 (26) სექტ.	207
ქვაბთახევის მონასტრის წმ. მონამ. (†1386). . .	10 (23) აპრ.	84
ქრისტესია, ქრისტეფორედ ნოდ. (†1771) ნეტ. . .	11 (24) მაისი.	112
ქრისტეფორე გურული (XVI ს.), წმ. მონამე.	16 (29) აგვის.	190
ქრისტეფორე, კვირიკეთის. მაშენ. (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	243
ქრისტოდულე ფილოსოფოსი (XII ს.), ღირსი . .	18 (31) აგვის.	192

ღ

[ღვთისავარი, ღულუნი, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ღვთისმშობლის კვართის დღესასწაული.	2 (15) ივლ.	156

ყ

[ყარამანი, ყაფლანი, ყაყიტა, ყვარყვარე, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
---	-------------------	------

შ

შაბურ, შადიმანი, შადავლე, შადიმანი, შანშე, შერმაზანი, შერგილი, შერ- მადინი, შიოშო, შოთა, შოშიტა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
შალვა ახალციხელი (†1127), წმ. მონამე.	17 (30) ივნისი.	137
შალვა, ქსნის ერისთავი (†1661), წმ. მონამე.	18 (1.10) სექ./ოქტ.	215
შიო ახალი, გარეჯელი (†1696-1700), წმ. მონ.	1 (14) ივნისი.	128
შიო დიდი, საკვირვეთმოქმედი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	247
შიო მღვიმელი (VI ს.), წმ.	7 (20) მაისი.	103
შუშანიკი (†475), წმ. მონამე.	28 (10.09) აგვ./სექტ.	96

ც

[ცისკარა, ცაცო, ციცია, ციციწო, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ცოტნე დადიანი, თავდადებული (XIII), წმ.	30 (12.08) ივლ./აგვ.	175
ცხრა ძმა ხერხეულიძე (†1625), წმ. მონამენი ...	3 (16) აგვის.	182
ცხრა ყრმანი კოლაელნი (VI ს.), წმ. მონამენი ..	22 (6.03) თებ./მარტი ...	60

წ

[წათე, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
-----------------	-------------------	------

ჭ

[ჭოლა, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
-----------------	-------------------	------

ხ

[ხარება, ხახუტა, ხოსიტა, ხათუთა, ხვარამზე, ხვაშაქი, ხორეშანი, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ხვედიოსი, ხანძთელი ასკეტი (IX ს.), წმ.	5 (18) ოქტ.	245

ჯ

[ჯაბა, ჯავახი, წმ.	11 (24) დეკ.	296]
ჯუანშერ კოლაელი (VI ს.), წმ. მონამე.	22 (6.03) თებ.	60

